

shelve as

Gerefor-
meerde
Kerken in
Neder-
land.
Het zend-
ingsblad

1935

HET ZENDINGSBLAD

VAN DE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND

EN DIT EVANGELIE DES
KONINKRIJKS ZAL IN DE
GEHEELE WERELD GEPRE-
DIKT WORDEN TOT EEN GE-
TUIGENIS ALLEN VOLKEN

Matth. 24 : 14a

Redactie Katholieke Missien
Teteringen bij Breda

REDACTIE-ADRES: Ds. W. Breukelaar, Santpoort.

Het blad verschijnt in het midden van elke maand. Stukken of berichten moeten vóór den 1sten dag van de maand, waarin het No. verschijnt, bij de Redactie zijn ingezonden.

ADRES- EN AANTALSVERANDERINGEN aan de Uitgevers:
Gebr. Zomer & Keuning, Drukkerij „Vada“, Wageningen.

ABONNEMENTSPRIJS per jaar f0.84 franco per post.
Bij getallen aan een adres boven 3 ex. f0.72 franco p. p.

INHOUD: Billijk ontstoken. — Mej. M. J. v. Schelven f. — Ds. G. M. v. Rennes. — J. Zomer. — Van Zendingaangelegenheden: De zelfstandigwording der Inlandsche Kerken; De Keucheniuschool; De benoeming van een docent aan de Opleidingsschool op Soemba. — Zending Friesland: Mej. H. C. Muijs. — Zending Utrecht en Gelderland: Het werk onder de Chineezzen. — Zending Zuid-Holland Noord: De Kerkweg; Solo-Kring. - Groningen, Drenthe, Overijssel, Bentheim en Oost-Friesland: Schetsen uit het Binnenland. — Zending Noord-Holland: De begroting voor 1935. — De Kweekschool te Solo. — De Zendingskring te Ede. — Korte berichten. — Leestafel. — Giften.

BILLIJK ONTSTOKEN.

Toen zeide God tot Jona: Is uw toorn billijk ontstoken over den wonderboom?

Jona 4 : 9a.

Jona mokt. Jona mort. Gemelijk en toornig zit hij neer bij de resten van z'n verdorren wonderboom. God, de Heere, maakte het hem niet naar den zin. Eerst zond Hij hem uit naar de groote stad Ninevé met de boodschap: Nog veertig dagen, dan zal Ninevé worden omgekeerd! Maar toen die veertig dagen voorbij waren, gebeurde er niets. Ninevé verootmoedigde zich, en de Heere deed niet, wat Hij had bedreigd. Daarna liet Hij ten behoeve van Jona, die het op zijn wachtpost, ten Oosten van de stad, onder de heete zonnestralen, bijna niet meer uithouden kon, een wonderboom opschieten. Die boom bood schaduw, bracht verkoeling en alzoo weer in een aangename stemming. Maar dat was slechts van korten duur. Met het aanbreken van den dageraad, beschikte God een worm, welke aan dien wonderboom begon te knagen, zoodat hij verdorde. De zon brandt Jona dus weer op het hoofd. Machteloos ligt hij neer onder haar gloeiende stralen. Dat maakt hem bitter, en brengt hem er toe om te zeggen, in gemelijkheid en toorn: Het is mij beter te sterven, dan te leven!

Maar dan komt God! Vol diepen ernst, legt Hij Zijn misnoegden, morrenden knecht de gewetensvraag voor: Is uw toorn billijk — waarlijk billijk! — ontstoken: had gij recht op dien wonderboom; stond het Mij niet vrij dien boom te sparen of te verderven; ben ik niet bij machte u te beschutten onder de schaduw Mijner hand? En dat vraagt Hij dan met het doel, om hem tot nadenken, tot verootmoediging, tot hernieuwd geloofsvertrouwen en zielsrust te brengen.

Gij arbeiders en arbeidsters in het werk der Zending, gaat het u tegenwoordig misschien óók wel eens als Jona? Dat is niet heelemaal onmogelijk. God liet u n.l. gedurende de laatste decennien een heerlijken wonderboom opschieten in de steeds ruimer vloeiende inkomsten van de gemeente van Christus, tegelijk ook in de royale subsidiën van het Gouvernement, beide voor den School- en den Medischen Dienst. En het was u goed om in zijn schaduw te arbeiden aan de komst van het koninkrijk van uw Heere en Zaligmaker, Jezus Christus. Maar nu begint die wonderboom te verdorren. De inkomsten van de gemeente van Christus worden minder en op de subsidiën

wordt op een zeer scherpe wijze bezuinigd. Gij ontvangt niet meer zooveel, als gij gewend zijt. Er is geen geld meer voor de uitbreiding van uw werk. Integendeel, hier en daar begint men reeds te spreken over afbraak van wat zoo moeizaam werd opgebouwd. Wat wonder dan, indien het u zou gaan als Jona: morrend en makkend, gemelijk, ja, verstoord soms, neerzittende bij uw verdorren wonderboom!

En gij, gemeente van Christus, die tot den arbeid der Zending uitzond, is de zielestemming van den wrevelmoedigen Jona u onder en bij dat alles wellicht geheel en al vreemd gebleven? Blijft gij nog altijd blijmoedig bidden en offeren, met verdubbeling van inspanning en kracht, voor den arbeid der Zending? En zegt gij, bij het zien van het verdorren van dien wonderboom van ruime inkomsten en mild vloeiende subsidiën, met David, 1 Kron. 29 : 14: „Want het is alles van U, en wij geven het uit Uwe hand”? Of zucht en mort gij óók wel eens: dat het zoo niet langer kan, dat de last op zoo'n manier te zwaar wordt, dat wij, als het zóó moet, het werk der Zending maar voor een deel stop moeten zetten? Indien het laatste u niet heelemaal vreemd is, o leg uzelf dan de vraag eens voor, welke de Heere hier voorlegt aan Jona: zijt gij billijk bezorgd, billijk zuchtende, billijk ontstoken over den last, welke uw Heiland u oplei in Zijn bevel: „Predikt het Evangelie aan alle creaturen”, en Hij niet bij machte zou zijn om u tot die taak te bekwamen en er u de noodige middelen voor te verschaffen?

En maak dan van die vraag u niet af door een overijld en ondoordacht antwoord, gelijk Jona het deed, maar ga er mee in de binnenkamer, om daar uw antwoord te geven aan uw Heiland en Zaligmaker, die eenmaal tot één van Zijne zwaar belaste dienstknechten gezegd heeft: Mijne genade is U genoeg!

Wirdum (Fr.).

H. HANGELBROEK.

Mejuffrouw M. J. van Schelven.

8 Sept. 1882—14 Dec. 1934.

Het Zendingswerk te Jogja — haar leerlingen kwamen uit heel Java en haar oud-leerlingen, met wie geregeld nog briefwisseling werd onderhouden, zitten overal verspreid in de Archipel — het Zendingswerk

in Indië leed een groot verlies door het heengaan van Mej. Van Schelven, de Directrice van de Juliana van Stolbergsschool, de Christelijke Huishoudschool voor prijaji-meisjes.

Eind-November overviel een ernstige ziekte dit leven, rank van gestalte. Het bleek typhus te zijn. De hoop op herstel, hoe sterk ook, verflauwde en Vrijdagavond tegen zonsondergang zagen haar nicht Mevrouw Woltjer—Van Schelven, haar medearbeidsters en enkele vrienden de zwak geworden uitingen van leven wegzinken. De in-spanning-meelevende leerlingen op de nabije school moest worden medegedeeld, dat Mejuffrouw Van Schelven door Jezus was weggenomen.

Mejuffrouw Van Schelven was de eerste der onzen, die stierf in de nieuwe klasse-afdeeling van het Zendingsziekenhuis „Petronella”, die grenst aan de Juliana van Stolbergsschool.

Onder groote belangstelling, zoowel van Javaansche als van Hollandsche kant, is aan den vooravond van den Sabbath haar stoffelijk overschot weggeleid tot den dag der opstanding op het Javaansche Kerkhof.

De leidster van een mooi en moeilijk stuk Zendingswerk is van ons genomen. Zoo noode missen we deze slanke figuur in de arbeid om de afgesloten hogere standen van den Javaanschen adel voor het Evangelie te ontsluiten.

Mejuffrouw Van Schelven had zelf in haar markante persoonlijkheid iets van dat afgeslotene. Zij wilde haar eigen weg kunnen gaan. Allerminst was zij onontvanke-

lijk voor raad en hulp, maar het alaus ontvangene werd in eigen stijl verwerkt. Zij zocht hierbij zichzelf niet, maar zij zocht het allerbeste voor haar arbeid. Alleen onttrok zij die arbeid aan ongewenschte publiciteit. Zij gaf steeds een gedistingeerd karakter aan dien arbeid. Dit maakte dien arbeid juist aantrekkelijker voor degenen, die getrokken moesten worden.

Met menschenkennis begiftigd, wist zij te waken en te zorgen voor haar werk. Zij had hart voor haar werk: een biddend hart. Dit kwam ook duidelijk uit gedurende haar ziekte van de laatste dagen, waarbij zij sprak van: „die moeten wij nog den hemel inzingen”. Dit werd in gedachtenverwarring gesproken, — vandaar de wat vreemde zegswijze, — maar wat er mee uitgesproken werd, typeert haar Zendingsarbeid onder de hogere standen der Javanen.

Nog kort geleden mocht zij het meemaken, dat eenige van haar leerlingen werden gedoopt en dat een oud-leerling er toe besloot om den Doop te vragen. Dan kwam eens uit, hoe zij in den verborgen strijd meegeworsteld had. Voor vele anderen stond zij nog in de worsteling. Des te meer betreuren wij, menschelijkerwijs gesproken, haar heengaan. Dit wordt evenzeer betreurd om hetgeen zij steeds had te doen voor het voortbestaan van haar school. Altijd is dit voortbestaan reeds moeilijk geweest, hoeveel te meer den laatsten tijd.

Het ging juist nog weer ongedacht goed, maar de toekomst leek donker, doch zij was op haar post. Niemand had kunnen denken, dat zij nu die post moest verlaten. Dit onbegrijpelijke leidt echter tevens te sterker op tot Hem, Die gaf en nam, en Wiens eer het is een zaak te verbergen (Spr. 25 : 2). Voor degenen, die achterblijven, ligt de roeping om zich in deze verborgen zaak vorstelijk te gedragen.

D. J. B. A.

Jogja, 17—12—'34.

Ds. G. M. van Rennes.

Den 19den Dec. i.l. heeft Ds. G. M. van Rennes, de dienaar des Woords van de Gereformeerde Kerk te Heeg, met zijn Gemeente en een breedten kring van vrienden en belangstellenden zijn zilveren ambtsjubileum mogen vieren. Het ligt op den weg van Het Zendingsblad hieraan een enkel woord te wijden. Want Ds. Van Rennes neemt een belangrijke plaats in onder de mannen, die in ons land leiding hebben te geven aan de zaak der Zending.

Gerhardus Martinus van Rennes is geboren 22 Nov. 1878, naar we meenen, te Amsterdam. Eerst heeft hij enkele jaren het Christelijk onderwijs gediend. Later ontwaakte echter met kracht de lust in hem om in den dienst des Woords te mogen arbeiden. In 1903 werd hij student in de theologie aan de Vrije Universiteit. Na voorspoedig volbrachte studie, werd hij candidaat in 1908. Met eere heeft hij eerst enkele jaren de Kerken te Dussen en 's-Gravendeel gediend, totdat in 1920 de Kerk van Heeg hem riep en hij naar Friesland trok.

In Friesland is de rijke arbeidskracht, die de Heere aan Ds. Van Rennes schonk, tot volle ontplooiing gekomen. In het kerkelijk leven van Friesland neemt hij een vooraanstaande plaats in.

Bij al den nog al omvangrijken ambtelijken arbeid in de Kerk te Heeg, vindt hij toch nog gelegenheid om in onderscheiden deputaatschappen de Friesche Kerken

Mej. M. J. van Scheiven.

Ds. G. M. v. Rennes.

te dienen. Ds. Van Rennes is een veelzijdige man met een open oog en warm hart voor de belangen van het Koninkrijk Gods, waaraan hij gaarne zijn krachten wijdt.

Maar inzonderheid is het de Zending, die een stuk van zijn leven is geworden.

Gelijk men weet is de Kerk te Heeg de Zendende Kerk van Friesland. Voorheen liet de Kerk te Heeg de verzorging van het zendingswerk voor het grootste deel over aan de Friesche Zendingsdeputaten. Maar sinds Ds. v. Rennes te Heeg is gekomen, is dat veranderd. Hij heeft zich flink in de zaken der Zending ingewerkt. En onder de leiding van Ds. v. Rennes als voorzitter van den Kerkeraad, heet de Kerk te Heeg niet slechts zendende Kerk, maar is zij het ook metterdaad. Het spreekt van zelf, dat de behartiging der zendingsbelangen veel arbeid van hem vraagt.

Sedert 1920 is het zendingswerk van Heeg en de met haar samenwerkende Kerken van Friesland beduidend uitgebreid. Naast Keboemen, waar de arbeid in die jaren geregeld uitgroeide, is ook Wonosobo aan Friesland gekomen.

Het werk dat voor de Friesche Zending hier te lande moet gebeuren, wordt voor het grootste deel door Ds. van Rennes gedaan, in samenwerking met Ds. H. Hangelbroek, de bekwame scriba van de Friesche Zendingsdeputaten, die heel goed in de zaken der Zending inzigt.

Zonder iemands verdienste te miskennen, mag gerust gezegd, dat Ds. van Rennes met Ds. Hangelbroek en wijlen den zoo hoog gewaardeerden Ds. Klaarhamer in de laatste jaren bijna al het werk voor de Friesche

Zending hebben verricht en zich zeer verdienstelijk hebben gemaakt. Dankbaar is dit van onderscheidene zijden den 19 Dec. bij de viering van het ambtsjubileum van Ds. v. Rennes erkend en uitgesproken.

Sinds 1927 is Ds. v. Rennes ook deputaat van de Generale Synode voor de Zending onder Heidenen en Mohammedanen. Toen wijlen Ds. de Geus ophield in dit deputaatschap zitting te hebben, was Ds. van Rennes als van zelf de aangewezen man uit Friesland-Zuid om die plaats in te nemen. Ruim zeven jaren reeds dient hij nu als Deputaat der Generale Synode al de Kerken in de behartiging der algemeene Zendingsbelangen.

Ook in den kring dezer deputaten is de welwillende en actieve Ds. van Rennes een gewaardeerde kracht, die men niet gaarne zou missen.

Blijf de Heere, die hem een goede gezondheid gaf, nog tal van jaren hem sterken om met rijken zegen de Kerk van Heeg te dienen en te arbeiden in het werk der Zending, die in zijn hart en leven zoo ruime plaats verkreeg.

W. B.

J. Zomer.

Het was den 1sten Januari 1935, vijf en twintig jaar geleden, dat de drukkerij en uitgeverszaak „Vada” te Wageningen in handen kwam van den heer J. Zomer.

Ook het Zendingsblad mag dit feit niet onopgemerkt laten.

Reeds werd het Zendingsblad enkele jaren bij „Vada” uitgegeven, toen de heer Zomer die zaak overnam.

En sinds is al die jaren de uitgave van dit blad door „Vada” onder de bekwame leiding van den heer Zomer verzorgd.

J. ZOMER.

Gaarne willen we het bij deze gelegenheid eens openlijk zeggen, dat de samenwerking tusschen de deputaten der Generale Synode voor de Zending en de door hen aangewezen redactie enerzijds en den heer Zomer anderzijds, al die jaren steeds bijzonder aangenaam is geweest. Ernstige moeilijkheden hebben zich nimmer voorgedaan. De samenwerking was voortdurend tot wederzijds genoegen.

Onder de directie van den heer Zomer is „Vada” uitgegroeid tot een groote zaak, die later is overgegaan in een N.V. met drie directeuren.

Maar de behartiging van de belangen der exploitatie van het Zendingsblad, als behoorende tot de afdeling drukkerij, bleef steeds in zijn eigen handen.

Onder den zegen des Heeren is het blad in die jaren beduidend uitgebreid, terwijl de oplage voortdurend krom en thans de 80.000 heeft overschreden. Dit gunstig resultaat, waardoor de financieele baten van het blad, ondanks den zeer lagen prijs, één der voornaamste bronnen van inkomst voor de Generale Zendingskas is geworden, is voor een goed deel te danken aan de uitnemende zorg, waarmede de heer Zomer de exploitatie heeft behartigd.

Het is ons een genoegen bij deze gelegenheid den heer Zomer hiervoor openlijk dank te mogen zeggen.

Het Zendingsblad wenscht hem van harte geluk en hoopt, dat hij nog tal van jaren met even goede trouw als in het verleden, de exploitatie moge blijven verzorgen.

W. B.

Van Zendingsaangelegenheden.

De zelfstandigwording der Inlandsche Kerken.

Van de geweldige crisis, die nu reeds enkele jaren heel het wereldleven rent en ontredert, kan niet veel goeds gezegd. Onberekenbaar is de moeite, de schade en de nood, die zij allerwege heeft veroorzaakt. En dat gaat nog steeds voort. Het pas begonnen jaar zal het wel weer doen ervaren.

Ook de Zending ondervindt de droeve gevolgen van den wereldnood onzer dagen. Ofschoon de Zending een door en door geestelijk werk is, kan toch ook zij zonder geld haar arbeid niet doen. En de bronnen, waaruit zij haar inkomsten ontvangt, vloeien al minder en minder. Sommige van die bronnen zijn geheel verdroogd en nieuwe bronnen worden er maar weinig gevonden. Menige Zending in het Buitenland en ook hier te lande is financieel bijna vastgelopen en weet haast geen raad meer hoe men het werk zal kunnen voortzetten.

Het ligt voor de hand, dat ook de Zending onzer Kerken de gevolgen der crisis wel gevoelt, zij het dan ook niet in die sterke mate als de meeste andere zendingen.

Maar al brengt de crisis de Zending in ernstige moeilijkheden, toch heeft zij ook nog wel enkele goede vruchten.

Stellig heeft zij ons herinnerd, dat wij het niet maken kunnen en ons meer doen beseffen onze afhankelijkheid van God, opdat we het oog meer naar den hemel zouden richten en het van den Heere zouden verwachten. En dat is een zegen, ook voor de Zending. Maar hierop willen we thans niet nader wijzen. We hebben iets anders op het oog.

Vergissen we ons niet, dan werkt de crisis-nood de zelfstandigwording van de Inlandsche Kerken op het

zendingsterrein zeer in de hand. Het spreekt van zelf, dat de Zendingssarbeiders, nu de inkomsten veel minder vloeien, gedrongen zijn de Inlandsche christenen krachtig op te wekken tot verhooging van activiteit. En de Inl. christenen schijnen dit al meer te gevoelen. Er is allereerst op de Zendingsterreinen een drang tot zelfstandigwording van de Inlandsche Gemeenten. Ook op Midden-Java zien we dit. Ongetwijfeld zijn er ook andere factoren, zooals het ontwakend nationaliteitsbesef, die dit in de hand werken. Maar ook de crisissnood dringt daartoe.

De Zending moet zich bij haar arbeid in verband met de inkrumping der geldmiddelen beperken. Zij is gedrongen allengs meer aan de Inl. Kerken zelf over te laten. En blijkbaar werkt dit niet ongezegd. Het is zeer opmerkelijk, zooals de activiteit der Inlandsche christenen den laatsten tijd zich hier en daar ontwikkelt en de drang naar zelfstandigheid van de Inl. Kerken toeneemt.

Ook hiervan geldt het: „maak het niet maar laat het groeien”. In 't algemeen werd vroeger steeds als regel aangenomen, dat een Inl. Kerk zelfstandig kan verklaard, als zij aan een drietal kenmerken voldeed: zelfonderhoud, zelfregering en zelfuitbreiding. Op zich zelf is die regel niet onjuist. Bij volledige zelfstandigheid behoort een Inlandsche Kerk zich zelf te kunnen onderhouden, zich zelf te kunnen regeren, en zich zelf ook te kunnen uitbreiden. Maar dat zegt geenszins, dat een Inl. Kerk aan dien drievoudigen eisch ten volle moet beantwoorden, zal er bij haar van zelfstandigheid sprake zijn. Indien het wel is zit er leven in. En al wat leeft kan niet gemaakt, maar moet groeien. De Inl. Kerken moeten opgroeien tot zelfstandigheid. En naar mate dat gebeurt zal de Zending haar werk ook meer aan de Inl. Kerken kunnen overgeven.

En nu is het een zeer verblijdend teken, dat die groei tot zelfstandigheid en eigen activiteit juist in deze crisisjaren sterk toegenomen is.

In dit No. van het Zendingsblad komt een artikel voor van Dr. H. Kroeskamp die o.m. wijst op de schoolactie onder de Inl. Christenen, mede als gevolg van de crisis. En het Inl. Kerkelijk leven bloeit. Onderscheidene Inl. Gemeenten zijn tot institueering gekomen of vragen er om. Ondanks de groote armoede bij de Inl. Christenen ontwaakt er een beschamende offervaardigheid en activiteit.

Dit mag de Kerken in Nederland stemmen tot dank. Alle zendingsarbeid — dit ligt in den aard van het werk — heeft de roeping er naar te staan zich zelf, zoo spoedig als het kan, overbodig te maken. Zij arbeidt om onder den zegen des Heeren om de Kerk des Heeren op het door haar bezette terrein te planten. En als deze er geplant is en tot genoegzame zelfstandigheid is gekomen, heeft de Zending haar doel bereikt en kan zij den arbeid overgeven aan de Inl. Kerk, die niet staat onder de suprematie van de Zending of van de Zendende Kerk, maar als een jonge Zusterkerk in de rij der Kerken plaats neemt.

Nu is het natuurlijk op Midden-Java nog bij lange na zoover niet, dat de Zending haar werk kan overgeven aan de Inl. Kerken. Er is onder die 8.000.000 Javanen op Midden-Java nog zoo ontzettend veel te doen. Ook bij verder voortgaanden groei der Inl. Kerken tot zelfstandigheid, zal de Zending nog heel wat jaren moeten arbeiden in hoofddienst en hulpdiensten, alsmede in de opleiding van helpers en Inl. dienaren

des Woords en in de voorziening in de behoefte aan Christelijke lectuur, eer zij haar werk geheel kan overgeven aan de Inl. Kerken.

Maar het gaat toch allengs die richting uit. En zoo veel dit maar eenigszins kan, behoort de Zending nu al de krachten, die de Heere geeft in de Inl. Kerken, op te wekken tot werkzaamheid en behoort zij gedeelten van den arbeid aan de Inl. Christenen over te geven of over te laten. Het komt ons voor een zegen te zijn, dat de crisi-nood medewerkt in die richting te gaan, die principieel de juiste is.

Voor de Kerken hier te lande ligt hierin ook een be-moediging tot den arbeid. De vraag kan wel eens be-klemmen of onze Kerken den finantieelen last van het almeer uitgroeïend zendingswerk wel kunnen blijven dragen. Er is een grens aan ons kunnen.

En hier en daar schijnt die grens haast te zijn be-reikt. Gelukkig mogen we zeggen, dat over het alge-meen de ontvangsten voor de Zending in onze Kerken nog niet zijn gedaald, althans niet beduidend. En zeker zien we het te donker wanneer we meenen, dat onze Kerken reeds boven vermogen voor de Zending offeren. Gemiddeld genomen, rijk en arm, oud en jong is het nog maar ongeveer f 0.75 per jaar. En dat is stellig niet te veel. Maar het werk der Zending breidt zich geregeld uit en vroeg in het verleden schier op alle terreinen van jaar tot jaar hogere bedragen. Thans verbiedt echter de nood der tijden het budget voor de Zending nog telkens te verhoogen. Ook de Zendingsarbeiders op de terreinen zullen er op moeten rekenen, dat de uit-gaven niet meer mogen stijgen. En als dan toch de arbeid geregeld tot uitbreiding dringt, dan is dat mis-schien soms wel zeer moeilijk. Maar gelukkig kan in de richting der mobiliseering van de krachten der Inl. Gemeenten nog veel geschieden. Reeds wordt in die richting hier en daar met zegen gewerkt.

Er zijn dus nog geen redenen tot moedeloosheid, al blijft het werk zich uitzetten en al kunnen de Kerken in Holland moeilijk meer bijdragen, dan zij thans doen. De groeiende zelfstandigwording der Inl. Kerken is een lichtpunt te midden van de donkere schaduw, die de crisissnood over de Zending spreidt.

Voorts weten we dat de Zending de zaak des Heeren is, die niet kan ondergaan.

De Keucheniusschool.

In de geschiedenis der Keucheniusschool zal later de geschiedschrijver het jaar 1935 moeten aantekenen als het jaar harer opheffing. Over enkele maanden, als de nog aanwezige vierde klas haar eindexamen heeft ge-daan, zal de Keucheniusschool worden gesloten. En dan zal deze school, die tal van jaren de onderwijzers voor onze Inl. Zendingsscholen vormde, niet meer bestaan. Daarmede verdwijnt de oudste van onze opleidings-inrichtingen. De Regeering zag zich genoodzaakt als maatregel van bezuiniging dit jaar alle subsidie te doen afloopen, en zonder subsidie is het niet mogelijk deze nog al kostbare school in stand te houden. En zoo valt de Keucheniusschool dus als een offer, dat de nood der tijden van ons vordert.

Het is zeer de vraag of de Keucheniusschool ooit weer zal worden geopend. De eerste jaren is er althans geen uitzicht op. Ten gevolge van de sterke versobering van het Inl. onderwijs, die de Regeering heeft ingevoerd, zal er gedurende onderscheidene jaren geen behoefte komen

aan personeel, dat een normaalschoolopleiding heeft ge-noten, zooals de Keucheniusschool gaf. We blijven echter hopen, dat de Keucheniusschool, die voor onze zending van zoo groote beteekenis is geweest, in de toekomst nog weer zal herleven en haar arbeid zal hervatten.

Over de bestemming van de gebouwen waarin zij thans is gehuisvest, is nog niet beslist. De woningen, die bij haar behooren, zullen misschien wel kunnen worden verhuurd. Maar het zal wellicht niet zoo gemakkelijk vallen voor de schoolgebouwen een geschikte bestem-ming te vinden.

Voor den bouw heeft onze Zending weleer een bedrag van f 40.000 bijgedragen, terwijl de Regeering 3/4 der kosten subsidieerde. Vermoedelijk zal de Zending de ge-bouwen wel blijven beheeren, terwijl dan van de netto opbrengst 3/4 aan de Regeering zou moeten worden afgedragen.

Maar een definitieve beslissing is er nog niet geno-men.

Van meer belang is de vraag, welke positie de direc-teur der Keuch.school Br. J. A. Wiggers, na de sluit-ing der school, zal innemen. Vrijwel algemeen wensch-t men, niet alleen hier te lande maar ook in onze Zen-dingskringen op Midden-Java, dat Br. Wiggers voor wien wellicht wel onderscheidene wegen buiten de Zen-ding openstaan, voor den dienst onzer Zending behouden blijve. Br. Wiggers staat onder onze Zendingsmannen op Midden-Java mede vooraan. Hij is met heel zijn hart Zendingsman. Het zou jammer zijn een man van zijn aanleg, bekwaamheid en gaven voor onze Zending te moeten verliezen. Hij zelf zou ook liefst de Zending blijven dienen. En er is zeer noodige arbeid genoeg, waarin hij zijn gaven aan de Zending kan blijven wij-den. Onze Zendingsscholen hebben nog bijna geen Chris-telijke leerboeken. Ook ontbreekt er een algemeene gees-telijke leiding van de Zendingsonderwijzers. In vroeger jaren is meermalen het plan besproken en bepleit om aan de Keucheniusschool twee Holl. leeraren te ver-binden, opdat er ook in die behoefte mocht kunnen worden voorzien. Maar het is nooit zoover gekomen. Het bleef behooren tot de mooie wenschen.

Thans heeft echter de Alg. Vergadering op Midden-Java voorgesteld Br. J. A. Wiggers te benoemen tot leeraar in algemeenen dienst met opdracht te zorgen voor handboeken, die noodig zijn voor ons Zendings-onderwijs en voor de geestelijke leiding van de Zen-dingsonderwijzers.

Dit voorstel vond warmen bijval bij de deputaten der Generale Synode voor de Zending. Zij hebben mitsdien besloten op dat voorstel in te gaan en Br. J. A. Wig-gers hiervoor te benoemen. Nog is de correspondentie over deze zaak, terwijl we dit schrijven, niet afge-loopen. Maar wij verwachten, dat zij wel spoedig haar beslag zal verkrijgen.

Aangezien Br. Wiggers wellicht recht heeft op wacht-geld en weldra op pensioen en hij gaarne bereid is de Zending te blijven dienen, behoeven de kosten geen over-wegend bezwaar te zijn.

Wij zullen er ons zeer over verheugen, als Br. Wig-gers voor onze Zending behouden blijft en zich zal gaan geven voor dezen zoo gewenschten arbeid, die van zoo groote beteekenis voor onze Zending kan wor-den en waarvoor juist hij bijzondere bekwaamheid bezit.

De benoeming van een docent aan de Opleidingsschool op Soemba.

Den eersten Januari 1935 is het emeritaat ingegaan van Ds. L. P. Krijger, die als docent der Opleidingsschool op Soemba onderscheidene jaren de Zending heeft mogen dienen.

Het spreekt van zelf, dat het zeer gewenscht is spoedig den man te vinden, die in dat voor de Zending op Soemba zoo belangrijk werk hem zal kunnen opvolgen.

De Opleidingsschool op Soemba staat nu geheel stil. Er zijn dus nu geen jonge menschen in opleiding voor helpers bij den dienst des Woords. Dat mag niet te lang duren. Wel zijn er de laatste maal een groot getal leerlingen geslaagd, zoodat er voorloopig in de behoefte aan helpers redelijk is voorzien. Maar met de benoeming van een docent mocht toch niet zonder noodzaak getalmd worden.

Dit is ook door de deputaten der Generale Synode verstaan. Zij hebben zich gewend tot de vergadering van de missionaire predikanten op Soemba om te vernemen wie naar haar oordeel hiervoor allereerst in aanmerking zou behooren te komen. Eenparig waren de Broeders op Soemba van oordeel, dat in de eerste plaats de aandacht hiervoor moest worden gevestigd op Ds. H. Bergema, de missionaire predikant van Heeg, te Keboemen. Het was wel opmerkelijk, dat ook in den kring van de deputaten der Generale Synode die naam het meest naar voren was gekomen.

Met eenparige stemmen werd dan ook besloten Ds. Bergema de benoeming tot docent aan te bieden. Dit is dan ook geschied. Terwijl we dit schrijven weten we zijn beslissing nog niet. Wel weten wij, dat hij deze benoeming in ernstige en biddende overweging heeft genomen.

We hopen zeer, dat Ds. Bergema vrijmoedigheid moge vinden zich voor deze arbeid beschikbaar te stellen. In vroeger jaren, eer hij nog door Heeg voor Keboemen was beroepen, lag Soemba hem reeds na aan het hart, en hij zou gaarne als zendeling naar Soemba zijn gegaan. Nu roept Soemba hem om als docent de Zending daar te dienen. Voor den arbeid der opleiding is de begaafde missionaire predikant van Keboemen bijzonder geschikt. Wel zal het hem moeilijk vallen zijn gezegenden arbeid te Keboemen, die hem lief geworden is, neder te leggen. En het zal aan de Friesche Kerken een offer kosten als zij dezen dienaar moeten afstaan.

Maar ook vroeger heeft Heeg een zeer gewaardeerden dienaar afgestaan, toen wijlen Dr. D. Bakker werd benoemd tot docent te Djokja. En ofschoon Heeg gaarne Dr. Bakker behouden had, gelooven we toch niet, dat men over het afstaan van hem voor het werk der opleiding berouw heeft gehad. Wij vertrouwen, dat Friesland ook thans bereid zal zijn Ds. Bergema af te staan voor het zoo buitengewoon belangrijk werk der Opleiding op Soemba.

Het zal ons en velen met ons een vreugde zijn wanneer we weldra kunnen berichten, dat Ds. Bergema de benoeming tot docent aan de Opleidingsschool op Soemba heeft aangenomen.

W. B.

Zending Friesland.

Mej. H. C. Muijs.

(Bij de foto).

Ten tweeden male is naar Java vertrokken Mej.

Zuster H. C. Muijs.

H. C. Muijs, die als hoofdverpleegster is verbonden aan het Zendingsziekenhuis te Keboemen in dienst van de Friesche Zending.

De eerste maal ging zij uit in Januari 1928. In het voorjaar van '34 kwam zij na zes jaren van zwaren arbeid met verlof naar Holland om een tijd van welverdiende rust te genieten en familie en vrienden te bezoeken. Thans is zij, eer nog de tijd van verlof voorbij was, den 7den December van Genua, tegelijk met de verpleegsters Mej. D. Bos en Mej. v. Iperen vertrokken naar de plaats harer bestemming.

Aangezien vanaf 1 Januari 1935 alle subsidie voor overtocht vervalt, was het gewenscht, dat zij nog in December terugkeerde. Gaarne gaf echter zuster Muijs in het belang der zending een gedeelte van haar verloftijd prijs. Door de rust van het verlof gesterkt, is zij met opgewektheid teruggekeerd, verlangend om den arbeid te hervatten, die haar zeer lief is geworden. Blijve de Heere haar en haar werk zegenen.

W. B.

Zending Utrecht en Gelderland.

Ds. Keuchenius, Utrecht's missionair predikant te Poerworedjo, doet de volgende mededeeling, die we gaarne opnemen in het Zendingsblad.

W. B.

Het werk onder de Chineezzen.

Eenigen tijd geleden hadden de Chineesche broeders hier te Poerworedjo een samenkomst die ik een vóórclassis zou willen noemen.

Bijeen waren afgevaardigden der kerkeraden van de

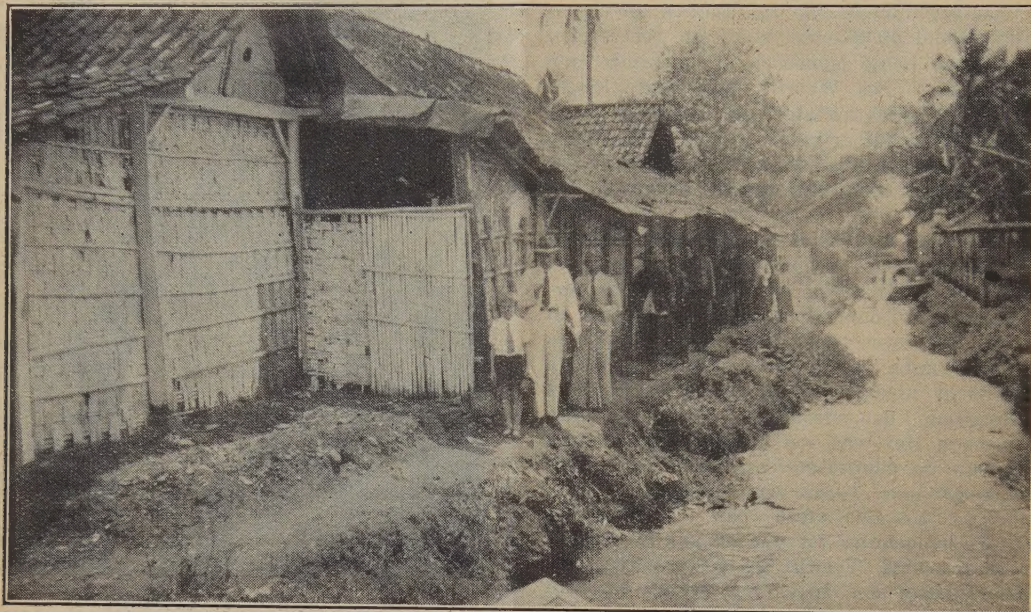

Chineesche Kerken van Magelang, Djocja en Solo en de Chineesche Commissie van Poerworedjo. Als adviseurs waren aanwezig: Dr. F. L. Bakker en ik.

Het was wel een mooie vergadering. Ofschoon het zoo nu en dan weinig scheelde, of de vrede zou worden verstoord. Aan het eind (Dr. Bakker kon niet tot het eind toe aanwezig zijn) verzamelden wij ons aan

van overtuigd, dat het ideaal is: geen slaafsche arbeid op den Zondag. En dat dit ideaal hoog moet worden gehouden. Toch stelt het ons in de praktijk voor lastige gevallen, die waarlijk niet zóó maar zijn op te lossen.

Dan is ook een punt van nogal langdurige bespreking geweest: welke liederen gezongen zullen worden

Kerkweg naar Karanganjac

een gemeenschappelijke maaltijd ten huize van den Voorzitter van onze Chineesche Commissie.

Voor al bij dit laatste samenzijn voelden we den band der eenheid trekken.

De problemen met welke onze Chineesche broeders zitten zijn vooral de volgende: Zij willen uit de volheid van hun hart de eenheid in Christus zoeken met alle Christen-Chineezzen en dit ook uitgedrukt zien in kerkelijke eenheid. Er is echter in West-Java een beweging gaande, die de Chineesche kerk alleen wil houden voor Chineezzen, geen andere die dezelfde taal spreken mogen lid worden of als ze al lid worden mogen ze niet tot het ambt worden toegelaten. Behalve, dat zulk een standpunt geheel indruischt tegen de Heilige Schrift, zou daarvan een van de praktische gevolgen b.v. dit wezen, dat de Christelijke Maleische Gemeente te Kuitang geheel apart kwam te staan, terwijl zij toch een 30 Chineezzen onder haar leden telt.

Gelukkig echter hebben de Chineesche broeders van Midden-Java ten Zuiden begrepen, dat dit standpunt van vele Chineezzen uit West-Java hun standpunt niet kon zijn. Aan den anderen kant is het ook gelukkig, dat ze zich lieten bepraten en nog geen officieele naam hebben aangenomen. Waar de toestand nog heelemaal in wording is, zou het nu reeds aanvaarden van een officieele naam verwarring kunnen stichten of als de naam enger begrensd werd, de eenheid met groepen uit West-Java, die wellicht later toch kerkelijk samen willen wonen reeds bij voorbaat bemoeilijken.

Een tweede moeilijke kwestie is: de heiliging van den dag des Heeren. Gelukkig is de meerderheid er

in de samenkomsten. Wij zijn tenslotte overeengekomen om een gezamenlijk liederenboek uit te geven, waarin voorkomen de liederen die op elk der 4 plaatsen Magelang, Djocjo, Solo en Poerworedjo worden gezongen. Dat wordt dan een boekje van 100 liederen. Solo was reeds met de uitvoering belast; die zal er verder voor zorgdragen. Dit is natuurlijk geen kerkelijk besluit.

Een belangrijk besluit is ook, dat deze vóór-classis heeft uitgesproken, dat er zoo spoedig mogelijk eene classis van Chineesche kerken moet samengeroepen worden.

Zending Zuid-Holland Noord.

De Kerkweg.

Als we zoo 's Zondags ons opmaken om naar 's Heeren huis te gaan, en ons dan na korter of langer wandeling in een welverzorgd kerkgebouw neerzetten, wat voelen we dan vaak zoo weinig de vreugde over het voorrecht te wonen in een Christenland. Integendeel, wat brommen we dan vaak als de weg naar de kerk wat lang is, wat mopperen we soms over de ongemakkelijke banken, wat zijn we verstoord als een ander ons plaatsje heeft ingenomen. De gewoonte begroef de dankbaarheid voor de gebaande wegen waarover we kerkwaarts konden gaan, voor de orde en rust waardoor we ons elken Zondag weer in het vertrouwde hoekje van de kerkbank kunnen neerzetten, voor de vele bekenden die we elken Zondag weer rondom ons zien en die we begroeten als geestverwanten.

Dit alles zoekt ge in een niet-christenland meestal te vergeefs.

Het kiekje toont U de weg naar de „kerk” te Karanganjat bij Solo. Zoo ge ziet, niet bepaald een geplaveide straat, integendeel, een hobbelig, modderig weggetje, zoo breed, dat de kerkgangers er één voor één langs moeten. Voorop ziet ge Ds. v. Eijk, achter hem de goeroe-indijl en overige gemeente-leden. Naast dit weggetje een beek, riool en vuilafvoer van het dorp tevens. De huizen links, heel gewone dessa-huizen, heelmaal niet overdreven leelijk of ongewoon. Dit is heusch geen sensatie-kiekje. Ongeveer 100 M. verder staat het „kerkje” waarin we vergaderden. Dit „kerkje” is de huiskamer van zoo'n huis als ge op het kiekje ziet, waarin de deur dienst deed als venster, waarin de meeste bezoekers gezeten waren op banken zonder leuning, waarin een hond en een eend die er tijdens den dienst doorheen wandelden geen stoornis veroorzaakten en waar we met pl.m. 20 personen het Avondmaal vierden.

Kijk, dit is toch het mooie, dat God geen gebaande wegen, en geen sierlijke gebouwen noodig heeft om Zijn gemeente te bouwen.

Maar als ge vraagt of er dan toch voor die kleine gemeenten niet een eenvoudig vergaderlokaaltje gebouwd kan worden, waar men rustiger kan samenkomen dan in zoo'n kamer, dan haast ik me te zeggen: „Zeker kan dat”. En daar is maar ± f 100 voor nodig. Het wachten is maar op den barmhartigen broeder of zuster, die uit dankbaarheid voor eigen kerkgang onder zooveel gunstiger omstandigheden, 's Zondags in zijn rustig hoekje in zijn eigen kerk het besluit neemt, zoo'n bedrag toe te zenden voor dit doel aan Dr. H. A. van Andel of Ds. P. H. v. Eijk te Solo, Java.

Solo.

H. C. B.

Solo-Kring.

In het afgelopen jaar werd weer met veel liefde en ijver voor onze Ziekenhuizen geknipt en genaaid. We mochten voor ons eigen hospitaalkapitaal in Solo ongeveer 2200 stuks goederen zenden, waarbij niet geteld wordt een groot aantal kruikzakken, waschhandjes en ooglapjes.

Naar Klaten ging een kist met 300 stuks.

Met dank aan God voor den ontvangen zegen, gaan we in Zijn kracht het nieuwe jaar tegemoet.

J. B. VAN BAREN—

v. d. Voorn Grootenboer.

Delft, Dec. '34.

Zending Groningen, Drenthe, Overijsel Bentheim en Oost-Friesland.

Schetsen uit het Binnenland.

No. 7.

Het was Maandagochtend. Nadat alles weer ingepakt was, en afscheid genomen was van den goeroe, en de verdere bekenden, werd de tocht naar huis weer aanvaard. Wij moesten eerst 5 kwartier loopen, en dan nog 60 k.m. per auto afleggen. De wandeling in de bergen in den ochtend, was erg mooi. En de auto-tocht ook..... als niet.....!

Wij reden met een vaartje van 35 k.m. per uur. Toen ineens in een bocht op een 25 m. afstand, een andere auto aankwam, waarin een Bestuursambtenaar.

Zoo gauw als mogelijk was, werden de remmen in werking gesteld, en mijn auto stond. De tegenlegger reed door. Misschien dat zijn remmen niet in orde waren, of dat hij wilde probeeren er nog langs te komen, dat weet ik niet.

Maar hoe dan ook, ik zag de auto aankomen, en naast de mijne van den weg afgaan, en omslaan. De ambtenaar zag ik halverwege buiten de auto hangen.

Je hart staat bijkans stil van schrik op zoo'n moment!

Naar buiten gaan, en naar de auto afdalen geschiedde in een oogwenk. De ambtenaar zag ik op mij toekomen. Ik vroeg, wat letsel hij had, maar gelukkig had het niets te beteekenen. Hij was er onder het vallen uitgesprongen. Maar de vier andere passagiers zaten onder den wagen. Wij wisten niet levend of dood. Wij hoorden alleen hulpgeroep. Met alle krachten hebben wij den omgevallen wagen een beetje opgelicht, en konden de andere passagiers er uit kruipen.

Gelukkig, geen had ernstige wonden. Alleen enkele snijwonden aan handen of beenen. Het koffertje met verband e.d. dat altijd meegaat, was gauw gehaald, en ik bukte mij om verband en medicijn er uit te halen, waarna spoedig de wonden verbonden waren.

Nadat er eenige Soembaneezen geroepen waren, is de auto met vereende krachten omgekeerd. De kap en

de ruit waren geheel stuk, maar de motor was nog goed. Het was een heel vrachtje de wagen weer boven op den weg te krijgen. Hij was ongeveer twee meter gevallen.

Maar het eind was, dat ieder zijn tocht voortzette, dankbaar dat men gespaard was gebleven voor erger.

P. J. LAMBOOY.

Zending Noord-Holland.

De begroting voor 1935.

In overeenstemming met de uit Indië ingezonden ramingen is de begroting van ontvangst en uitgaaf over 1935 voor de Zending van de Kerk te Amsterdam en de met haar samenwerkende Kerken van Noord-Holland opgemaakt en bij den Kerkeraad te Amsterdam ingediend.

De begroting biedt de volgende cijfers.

UITGAVEN NEDERLANDSCH-INDIE.

Hoofddienst:

Tractementen en kindergelden Missionaire Predikanten	f 11.650.—
Idem Helpers	„ 12.500.—
Pensioenen	„ 2.000.—
Huishuren	„ 2.700.—
Onderhoud	„ 600.—
Grondlasten Verzekering	„ 450.—
Extra Toelagen	„ 900.—
Reis- en Verhuiskosten	„ 3.800.—
Lesgelden	„ 1.000.—
	f 35.600.—

Colportage:

Salarissen	f 3.000.—
Inkoop Boeken	„ 1.400.—
Procenten Reiskosten	„ 700.—
Abonnementen Mardi Ra hardja	„ 8.00.—
	„ 5.900.—

Schooldienst:

Salarissen	f 11.600.—
Huur en Onderhoud	„ 1.500.—
Extra Toelagen	„ 300.—
Reiskosten	„ 500.—
Leermiddelen	„ 1.200.—
	„ 15.100.—

Administratie en Diversen:

Algemeene Administratie	f 2.000.—
Jeugdwerk	„ 200.—
Diversen	„ 100.—
	„ 2.300.—

Totaal uitgaven Indië .... f 58.900.—

UITGAVEN HOLLAND.

Hoofddienst:

Saldo. Pensioenpremie met Pensioenrekeningen	f 1.000.—
Repatriatiefonds	„ 500.—
Zendingsstudieraad	„ 300.—
Generale Kas 10 %	„ 6.000.—
Zendingsstudie V. U.	„ 50.—
Onkosten	„ 450.—
	f 8.300.—

Schooldienst:

Medische Dienst:

Petronella Hospitaal	„ 10.000.—
	f 77.200.—

ONTVANGSTEN IN NEDERL-INDIE.

Hoofddienst:

Bijdrage Jáv. Gemeenten	f 200.—
Colportage	„ 3.000.—
Contributiën en Giften	f 1.800.—
Verkochte Boeken	„ 1.200.—

Schooldienst:

Subsidie Salarissen	f 4.000.—
Schoolgelden	„ 800.—
Bijdrage Schoolvereen. Jogja	„ 100.—
	„ 4.900.—

Diversen:

Bijdrage Mulo Jeugdwerk	„ 200.—
	f 8.300.—

ONTVANGSTEN IN HOLLAND.

Schooldienst:

Giften	f 2.400.—
Schoolbusjes	„ 2.500.—

Medische Dienst:

Ver. Dr. Scheurer's Hospitaal	„ 7.000.—
	f 20.200.—
Bijdrage Kerken in Noord-Holland	„ 57.000.—

f 77.200.—

Bovenstaande begroting, die door den Kerkeraad te Amsterdam is vastgesteld, biedt allészins redenen tot tevredenheid.

Ofschoon de subsidies der Regeering voor den Schooldienst en den Med. dienst zeer beduidend zijn verlaagd en in 1934 de arbeid in de drie diensten niet is ingekrompen, maar nog eenigszins is uitgebreid, kon toch het bedrag, dat in 1935 van de Kerken in Noord-Holland gevraagd moet worden, nog f 3000 lager gesteld worden dan in 1934. Natuurlijk kon dit resultaat alleen bereikt worden door een sterk doorgevoerde bezuiniging.

Op hun eigen voorstel zijn de traktementen en salarissen van de Europeesche arbeiders opnieuw verlaagd. Voorts is overal waar dit maar eenigszins kon bezuiniging toegepast, doch zonder de directe levensbelangen van het werk te schaden.

In 1935 zullen naar deze begroting de Kerken van Noord-Holland hebben bij te dragen f 57.000. Volgens den geldenden rooster van omslag zullen de verschillende Classen van Noord-Holland hiervan hebben bijeen te brengen:

Classe	Alkmaar	8½ %	van f 57.000 = f 4.845.
„	Amsterdam	38 %	„ „ = „ 21.660.
„	Enkhuizen	8½ %	„ „ = „ 4.845.
„	Haarlem	20 %	„ „ = „ 11.400.
„	Hilversum	12½ %	„ „ = „ 7.125.
„	Zaandam	12½ %	„ „ = „ 7.125.

Elke Kerk weet natuurlijk wel op welk percentage zij staat in den Classicalen omslag. Mitsdien kan men nu in elke kerk heel gemakkelijk berekenen hoeveel in 1935 van haar voor de eigen Zending verwacht wordt.

W. B.

DE KWEESCHOOL TE SOLO.

Brief van Dr. Kroeskamp.

Eén der leeraren van de Kweekschool zond ons een schrijven waarin hij ons één en ander mededeelt betreffende de Kweekschool te Solo en wat met haar in verband staat. Wij achten het belangrijk genoeg om het door te geven aan de lezers van het Zendingsblad.

Dr. Kroeskamp schrijft onder meer het volgende:

„Van de 18 leerlingen, die bij het laatste eindexamen zijn geslaagd, vonden er 9 een betrekking aan een Chr. school, 1 aan een neutrale wilde school, 3 gingen naar den Hoofdactecursus te Bandoeng, 1 naar de Hoogere Theologische school te Buitenzorg, 2 meisjes hebben nog geen betrekking, van 2 vernamen we tot nu toe niets.

Van de 4 gezakten werd er een als kweekschoolonderwijzer geplaatst te Klaten, 2 gingen bij het neutrale wilde onderwijs, van 1 vernamen we tot nu toe niets.

Uit deze cijfers blijkt, dat we niet ontevreden behoeven te zijn over de plaatsing der leerlingen. Ondanks de bezuinigingspolitiek van het gouvernement vonden toch nog velen hun bestemming, wat natuurlijk ook in verband staat met de indianiseering van het onderwijs.

Verder valt op, dat er 3 leerlingen naar wilde scholen gegaan zijn. Het tractement, wat zij daar verdienen, staat ver achter bij dat van hun gouvernementscollega's. Ik schat het op niet hooger dan f 25.— per maand. Daar komt bij, dat op deze scholen dikwijls zeer hard gewerkt moet worden, om de kosten te kunnen dekken. Het werken aan een gesubsidieerde school is aantrekkelijker, vooral voor hen, die verplichtingen ten opzichte van de familie hebben, en dat zijn er in deze tijden vele. Dan is het milieu dezer neutrale scholen geheel verschillend van de Christelijke omgeving, waaraan de Kweekschool haar leerlingen went. En toch is het niet alleen maar nadeel voor hen, die aan zulk een neutrale school werken. In de eerste plaats is deze neutraliteit niet strikt vol te houden; wanneer men zich het Evangelie van Christus niet schaaft, komen er situaties, waarin men kleur bekennen moet. En in de tweede plaats kan men zich na schooltijd aan Christelijken arbeid wijden, waardoor men opnieuw voor zijn overtuiging uitkomt. Op deze wijze werken ook onze leerlingen aan de neutrale scholen: zij toonen zich Christen. Zoo kan dit zout ook doortrekken den geest van leerlingen van het neutrale wilde onderwijs.

Toch ontveins ik mij de gevaren hier niet van, evenmin, dat er een buitengewoon zware last op den schouder van jonge menschen wordt gelegd. Dit laatste is trouwens voor velen hier het geval, daar zij menigmaal in hun familie alleen staan als Christusbelijder en uit kracht van hun betrekking als onderwijzer ook leiding in Christelijke actie geven. God geeft ook in dezen kracht naar kruis, zooals wij hier telkens kunnen zien. De leerling, die aan de Hoogere Theologische school te Buitenzorg ging, was een Soendanees, uit streng Mohammedaansch milieu; na zijn examen kwam hij tot volle overtuiging en liet zich doopen en wij hebben verwachting, dat hij wat kan zijn voor zijn volk, als hij klaar is. Dit moge een bijzondere vrucht van onze Kweekschoolopvoeding zijn, waarover wij ons kunnen verblijden, in het algemeen is het toch, gezien het doel der school, van grootere

waarde, hoe het gros der leerlingen in de practijk des levens hun Christelijke opleiding in dienst van kerk en maatschappij en volk stelt. Welnu, de moeilijke tijdsomstandigheden drukken ook hun stempel op onze leerlingen. Aan den lijve ondervinden zij den ernst des levens en krijgen zoo al vroeg deel aan den nood van hun volk. Zoo ontwikkelt zich bij hen het verlangen, om in de toekomst wat te zijn voor dat volk. En zoo dringt zich de vraag aan hen op, telkens opnieuw, op allerlei terrein: „Wat dunkt U van den Christus?” De kweekschooltijd is voor velen crisistijd; de beroepspraktijk vraagt dikwijls de vrijmoedige belijdenis en dan blijkt, wie de goede keuze bewust gedaan heeft, zij het na veel strijd, die staat later in het leven als een getuige van Christus.

Om terug te komen op de wilde scholen. Dit is voor Indië een probleem van groote beteekenis. Nu het gouvernement financieel niet meer in staat is de geheele onderwijsvoorziening op zich te nemen en de drang naar onderwijs bij de bevolking even groot blijft, vrijzjen overal particuliere scholen. Daar zijn inderdaad bezwaren tegen aan te voeren; soms is het slechts een winstgevend bedrijf, soms zijn de leerkrachten geheel onbevoegd; soms dekt de naam niet het onderwijs, dat gegeven wordt. Hoe dit ook zij, het wilde onderwijs krijgt hier op den duur een plaats en het wordt zaak voor ons, Christenen, om onze opvattingen van onderwijs ook op dit gebied uit te dragen. Reeds richtten onze collega's inlandsche onderwijzers op verschillende plaatsen zulk soort scholen op. In Solo telt deze school eenige honderden leerlingen, verdeeld over een Schakelschool, H.I.S. en Mulo-school. Wij verheugen ons in den bloei van die school, want zij is een voorbeeld, hoe het inheemsch initiatief ook op Christelijk erf zich kan ontplooien. Toch is het volgen van een vast plan hier gewenscht. De heer Meyering heeft op den afscheidsavond, dien hij had met zijn oud-leerlingen, deze jonge menschen, die vrijwel allen het Christelijk onderwijs dienen, gewezen op het beginsel, dat het onderwijs roeping der ouders is. Nog voor zijn vertrek hebben wij met elkaar den eersten stap genomen om te komen tot een stelsel, dat op deze basis is opgetrokken. Zeer zeker zal dat tijden kosten, voor het zoover is, althans bij benadering.

Die eerste stap was het oprichten van een blad, in het bijzonder bestemd voor onze oud-kweekelingen, verder ook voor breederen kring, met het doel hen in te lichten over de grondslagen van het Christelijk onderwijs. Als zij de dragers worden van deze gedachten, dan kan op deze wijze invloed op het volksleven, op de Christenouders worden uitgeoefend. De heer Bosman opperde het eerst het plan van zulk een blad. Thans zijn reeds twee nummers van dit orgaan verschenen. De naam is „Pendidikan Masehi”, d.w.z. Christelijke Opvoeding. De ondertitel luidt: Maandblad tot verbreiding van de Christelijke nationale gedachte in Indië. Zoowel Hollandsche als Maleische artikelen worden opgenomen. De redactie bestaat geheel uit inheemschen, allen oud-kweekelingen onzer kweekschool. In het bijzonder de heeren Atmowidjono, Jonkman, Bosman en ik treden op als adviseurs. Om dit voorlichtende werk onder onze oud-kweekelingen te beginnen, een werk, dat van beteekenis kan worden voor ons Christelijk onderwijs in Indië, stelde de heer Meyerink f 500 uit de kweekschoolkas beschikbaar.

Wij hebben, gezien de aanvankelijke resultaten, goede hoop, dat over korten tijd het blad zich geheel zelf bedruipt. Reeds nu hebben we ongeveer 250 abonneementen.

Zooals vanuit de Solosche kweekschool de stoot gegeven is tot allerlei jeugdwerk, hopen we en bidden we, dat hier ook een middelpunt van actie mag ontstaan voor het Christelijk-nationaal onderwijs. Ook in Oost- en West-Java begint er roering te komen; over-

jongens onder leiding van den heer Plaatsman. U ziet, welke enorme afmetingen de opleiding heeft aangenomen.

Een aardig moment is iedere week de Maandag-ochtendopening. Dan verzamelen zich alle leerlingen en leeraren in onze Javaansche kerk en beginnen we de week met de overdenking van een gedeelte uit den Bijbel, met gebed en zang. Onze aula is n.l. ingericht als recreatie-zaal en kan dus voor dergelijke gelegen-

Zendingskring Ede.

al zoekt men wegen, om het Christelijk beginsel in het ongesubsidieerde onderwijs tot zijn recht te doen komen en er de juiste vormen voor te vinden.

Nu iets over de nieuwe kweekschool. Het zal blijven bij wat uitwendige dingen, want wij zijn nu nog pas drie maanden volgens den nieuwen koers aan het varen. Het zou dus onvoorzichtig zijn, om nu al iets definitiefs te constateeren over de samenwerking. Toch kan ik U meedeelen, zij het voorloopig, dat de ineen-smelting zonder schokken tot nog toe in zijn werk gaat. Er is een geest van elkaar willer, begrijpen en zoo passen we ons aan elkaar aan. De Solosche adat is een belangrijk element; waar die nu langen tijd ontstaan was en zijn deugdelijkheid had bewezen, volgen we die nog met kleine wijzigingen. De school is een groote inrichting geworden; er zijn ongeveer 360 leerlingen en meer dan twintig leeraren en leeraren. Wel neemt dit aantal snel af, want volgend jaar zijn er 4 klassen klaar en het is de vraag, of er nieuwe klassen aangenomen mogen worden.

Op het kweekschoolerf zelf zijn nu 5 internaten, met ongeveer 150 jongens; in de K.E.S. zijn $\pm$ 70 meisjes, in het oude internaat-Vermolen $\pm$ 30 meisjes, terwijl de heer Van Beek een groot internaat heeft van bijna 80 jongens in de voormalige gouvernements-meisjes-normalschool. Daar vlakbij is nog een huis met $\pm$ 25

heden niet meer gebruikt worden.

De vacaties zijn moeilijker voor de internaatsleiders, want het grootste gedeelte der leerlingen moet thuis blijven. Het procent Javanen is erg achteruit gegaan en Bataks en leerlingen uit de Groote Oost zijn er naar verhouding meer dan vroeger. Deze laatste nu kunnen in de vacantie niet weg. Dit jaar zijn er nog al wat uitstapjes georganiseerd om ze bezig te houden, tevens een mooie gelegenheid om zich ongezocht met de jongens en meisjes in andere omstandigheden bezig te houden."

Tot zoover de mededeeling uit den brief van Dr. Kroeskamp. We zijn hem dankbaar voor zijn onderhoudend schrijven en hopen, dat wij in het vervolg ons meermalen van één en ander op de hoogte moge houden.

W. B.

De Zendingkring te Ede.

Gelijk in zoovele kerken wordt ook in de Kerk te Ede een aanmerkelijk deel van de contributies voor de Zending bijeengebracht door geregelde inzameling met busjes langs de huizen en door verspreiding van het Zendingsblad. Ook in deze Kerk brengt dat heel wat op.

Bijgaande foto laat ons den breeden kring van jongens en meisjes zien, die onder de leiding van Mej.

Meijerink, die geheel links staat, met veel ambitie met de busjes rondgaan en de zendingsbladen bezorgen.

De Zendingscommissie te Ede is hun zeer dankbaar voor hun ijver en trouw, waardoor een mooi resultaat wordt verkregen.

Korte berichten.

Ds. U. Z. Zuidema.

De Kerk te Delft heeft voor den arbeid der Zending te Solo beroepen Ds. U. Z. Zuidema te Anna Poulownapolder, die D.V. Dr. van Andel zal opvolgen.

Ds. K. van Dijk.

D.V. komt Ds. K. van Dijk, de oudste missionaire dienaar des Woords van Friesland, in April a.s. met verlof naar Holland.

Dr. H. A. van Andel.

Naar we vernamen is Dr. H. A. van Andel, van wien het gerucht liep, dat hij spoedig voorgoed zou repatriëren, voornemens nog tot 1937 op Java te blijven.

Dr. en Mevr. Verveen-Douma.

Dr. Verveen, missionair arts van het Dr. Scheurer Hospitaal te Klaten, en Mevr. Verveen-Douma zullen, naar we vernemen, om gezondheidsredenen van Mevrouw, Java verlaten en naar Europa terugkeeren.

Mej. H. Baarbe.

We ontvingen bericht, dat Mej. H. Baarle, hoofdverpleegster in het Zendingshospitaal te Solo, op medisch advies met verlof naar Europa is gekomen.

Ned. Geref. Zendingsvereniging.

De jaarvergadering der Ned. Geref. Zendingsvereniging zal, zoo de Heere wil, gehouden worden Maandag 21 Januari 1935, 's middags 3 uur te Amsterdam, Kerkstraat 109.

Namens het Bestuur,
Dr. G. W. HARRENSTEIN, Voorzitter.
TH. DE RUIG, Penningmeester,
Weteringschans 129, Amsterdam C.

Medari.

De Gemeente te Medari, één der Zendingsposten op het Zendingsterrein Djokjakarta, heeft bij de Classe Djokja het verzoek ingediend om de ambten in te stellen. Vermoedelijk zal deze Gemeente thans weldra tot institueering komen.

Het Britsch- en Buitenlandsch Bijbelgenootschap.

Het Britsch en buitenlandsch bijbelgenootschap te Londen heeft in het jaar 1933 elf miljoen bijbels verzonden, dat is 500.000 exemplaren meer dan het vorige jaar. Slechts tweemaal in de 130 jaar lange geschiedenis van het genootschap heeft de omzet een dergelijke hoogte bereikt. In Britsch-Indië werden thans 1200.000 bijbels verspreid, in Birma 44.000, in Japan 56.000. In Zuid-Amerika steeg de omzet belangrijk. Voorts werd veel werk gemaakt van nieuwe vertalingen; deelen van het Nieuwe Testament werden in elf

nieuwe talen, het geheele Nieuwe Testament in twee nieuwe talen en de gansche bijbel in één nieuwe taal vertaald. In Afrikaansche talen heeft men thans 244 vertalingen in bezit. Als een bijzondere merkwaardigheid wordt voorts gemeld, dat het bijbelgenootschap juist dezer dagen het manuscript ontving van een complete bijbelvertaling in het Tibethaansch, de taal van het zoo afgesloten Tibeth in Azië

Nederlandsch Bijbelgenootschap.

In een circulaire aan de bestuurders der afdelingen deelt het Nederlandsch Bijbelgenootschap mede, dat de nationale inzameling dit jaar de som van ruim f 25000 heeft opgebracht, zoodat het tekort over 1933 daarmee volledig is gedekt. Verder doet het Bijbelgenootschap moeite loopende tekorten te verminderen door de kerkeraden der verschillende kerken tot sterkere mede-arbeid (jaarlijksche collecten o.a.) te bewegen.

Zendingsnoodfonds.

De Deutsche zending lijdt onder den Duitschen de-viezennood. In October kon aan de 1500 Deutsche Evangelische missionarissen slechts ongeveer 50 % van hun geld in deviezen worden toegezonden, in November moet dit slechts 5 % bedragen hebben. In verband hiermee zijn 4 Deutsche zendingsdirecteuren naar Engeland gegaan naar den Internationalen Zendingsraad en het Comité voor Britsche zendingen en hebben bereikt, dat in Engeland een noodfonds wordt gesticht, dat in de grootste nooden zal trachten te voorzien.

Friesche Rusland-actie.

Als gevolg van een tournée-lezingen in Friesland van dr. F. J. Krop, is een Friesch comité voor blijvende Rusland-actie opgericht met ds. G. van Veldhuizen, Ned. Herv. predikant te Hantum, als voorzitter; ds. H. Muys, Geref. predikant te Hijum, als secretaris, en ds. P. van der Werff, Geref. predikant te Ferwerd, als penningmeester.

Ledental Indische kerk.

De Protestantsche kerk in Nederl. Oost-Indië telde volgens de thans gepubliceerde cijfers op 31 December 1933 het volgend aantal inheemsche leden: Minahassa 265.551, Loewoek 28.567, Gorontalo, Donggala c.a. 4.986, Makassar 3.612, Molukken 185.551, Timor en Onderhoorigheden 154.403, Java 25.183, Sumatra 7.840, Borneo 2.799, samen 678.402. Volgens een opgave in „De Opwekker” bedroeg het aantal inheemsche leden van alle andere Protestantsche zendingscorporaties tezamen 744.789 leden. Zodoende is het totaal aantal inheemsche Christenen in Nederlandsch-Indië 1.423.281 leden.

Waarschuwing.

Het Ned. Christ. Persbureau bericht de volgende waarschuwing:

Het Russisch Zendingsgenootschap, leider ds. William Fetter te Riga, in Nederland sinds eenigen tijd gevestigd in het Maranatha-huis, Achterburgwal 141 te Amsterdam, vindt blijkens verslagen in de Gooische bladen over een samenkomst te Bussum, ernstige bestrijding. Ds. C. J. Hoekendijk, Vrij-Evangelisch predikant te Bussum, richtte zich tegen het Russisch Zen-

dingsgenootschap met het verwijt, dat de nood in Rusland wordt gebruikt om gelden te verzamelen voor evangelisatiewerk van ds. Felter en zijn genootschap in Nederland, dat van het ingezamelde geld ten bate van dit evangelisatiewerk o.a. het pand te Amsterdam aan den Achterburgwal voor f 61000 werd aangekocht en plannen bestaan om nog drie panden te koopen alleen in Amsterdam, en dat dit alles hem tot een ernstige waarschuwing brengt en doet vragen of het verantwoord is den nood in Rusland in schrille kleuren te schilderen om geld bijeen te krijgen, dat dan wel deels voor Rusland gebruikt wordt, maar toch ook voor bovengenoemde doeleinden dient. Ook verklaarde ds. Hoekendijk het te betreuren, dat in denzelfden weg jonge mensen naar een opleidingsschool werden gehaald, daar met stoom werden klaargemaakt en dan de wereld worden ingezonden met het ernstig gevaar, dat slechts Christelijke bedelaars worden aangekweekt, die nu bedelen voor de zaak des Heeren en straks voor hun brood.

Dr. F. J. Krop te Rotterdam, de bekende vriend der Russische zending, gelijk die door dr. Oskar Schabert te Riga en vanuit Werningerode geleid wordt, sluit zich bij de critiek van ds. Hoekendijk aan en onderschrijft deze geheel.

Het Zendingsbureau.

Adres: Fahrenheitstraat 709, 's-Gravenhage. Postrekening No. 184489.

A. Zendingsbusjes.

- Zendingsknikkertjes (z.g.n. Javaantjes) ad f5.— per stuk.
- Zendingsbusjes met deksel, per stuk f0.60; 5 stuks f2.25; 10 stuks f4.—; elk busje méér f0.40. Bijpassende hangslotjes f0.20 per stuk.
- Spaarbusjes met gleuf (zonder sluiting) per stuk f0.25; 5 stuks f1.—; 10 stuks f1.55; elk busje méér f0.15.
- cartonnen busjes: per stuk f.010. Strooken, om deze busjes — na opening — weder te sluiten f0.30 per 100 stuks.

(Toezending van de busjes sub. d. heeft alleen plaats, indien minstens 10 stuks tegelijk besteld worden, tenzij voor portokosten f0.25 extra gezonden wordt).

Levering alleen bij vooruitbetaling. Men kan het goedkoopst en gemakkelijkst bestellen en betalen per Giro.

B. Zendingsbibliotheek.

Boeken en tijdschriften uit de Zendingsbibliotheek worden gratis uitgeleend tegen vergoeding der zendkosten. De catalogus is verkrijgbaar tegen f 0.15 (afgehaald) of f0.20 (per post).

C. Zendingstentoonstelling.

De voorwaarden, waarop het Tentoonstellingsmateriaal wordt uitgeleend, worden — op aanvraag — gaarne toegezonden.

B. Informatiedienst.

Alle gevraagde inlichtingen worden — voorzoover mogelijk, — gratis verstrekt. Men gelieve echter steeds postzegel voor antwoord in te sluiten.

Het bureau is dagelijks geopend van 9—12 uur, (behalve des Zaterdags). Des Maandags bovendien ook van 2—4 uur.

Spreekuur van den Directeur: Maandags van 11—12.30 en van 2—4 uur.

Informatiebureau.

Het adres van het informatiebureau van het Christelijk Comité voor Indië is: J. J. Kraan, Loosduinsche kade 111, Den Haag.

Java Soemba Film.

Het adres van de Java Soemba Film is Verlengde Lodewijkstraat 6a, Groningen.

Adresverandering.

Wie van adres verandert geve dit op — niet bij de Redactie — maar bij de Administratie „Vada”, Gebr. Zomer en Keuning, Wageningen.

Leestafel.

Miek en Betty's laatste Gymjaren door Phé Wijnbeek, bij N.V. Gebr. Zomer & Keuning's Uitg. Mij., Wageningen, f 2.25, geb. f 2.75.

Een kostelijk meisjesboek. Met veel talent geschreven. Zeer boeiend en echt Christelijk.

Gezelle Meerburg's Chr. Kalender voor 1935

bij D. H. Littooy, Terneuzen.

Te laat ontvangen voor recensie in het Dec.-nr. Een zeer goede kalender. Het schild is mooi. De inhoud is best.

De Institutie van Calvijn door Dr. B. Wielenga, bij Kok te Kampen, f 2.40, geb. f 3.25.

De gevierde schrijver geeft in dit boek een verkorte weergave van het beroemde werk van den grooten Hervormer van Genève.

En hij doet dat voortreffelijk. Ook hier weer treedt de hoge begaafdheid van den auteur in 't licht.

Bijbelstof en Belletrie door Seerp Anema, bij

Kok te Kampen, f 0.60.

De bekende schrijver stelt in dit geschrift zijn standpunt in het licht en verdedigt die in verband met de critiek, die zijn veel besproken boek „De Sjoenemietische” heeft uitgelokt. Met belangstelling lezen we het.

Wat blijft door H. de Bruin bij D. A. Daamen's uitg. Mij., den Haag, f 2.50, geb. f 3.25.

Een zeer goed, Christelijk boek, dat men met groot genoegen leest. Wij bevelen het gaarne aan.

De Christelijke Illustratie. Kerstnummer, bij N.V. Gebr. Zomer & Keuning, Uitg. Mij., Wageningen.

Weer mooi werk, dat er wezen mag. Aan inhoud en illustratie is alle zorg besteed.

Gedichten uit Zuid-Afrika door J. van Nijde, bij Kok te Kampen, f 0.90, geb. f 1.50.

Veelal korte gedichten, 35 in getal, over zeer uiteenlopende onderwerpen. Er zijn juweeltjes tusschen, zoals „Bede”.

De Patriarchen door H. W. Creutzberg, bij D. A. Daamen, Uitg. Mij., den Haag, f 2.25, geb. f 2.90.

Een zeldzaam boek, waarin de talentvolle schrijver het leven en karakter der Aartsvaders teekent. Zijn standpunt ten opzichte van de Heilige Schrift is het onze niet.

Maar dit boek is vol treffende opmerkingen, die bij het leven gedurig verrassen.

Verzamelde Verzen door H. S. S. Kuyper, bij Kok te Kampen, f 0.90, geb. f 1.50.

De meeste van deze verzen zijn vroeger reeds verschenen. Mej. J. H. Kuyper deed echter een goed werk, dat zij deze diep gevoelde verzen van haar overleden zuster heeft gebundeld en uitgegeven. Er schuilen onder deze verzen orchideeën van zeldzame schoonheid, zooals om slechts een paar te noemen: „Herinnering” en „Een lied in den nacht”.

De weg des Vredes voor Joden en niet-joden door J. Rottenberg, Elim, Rotterdam.

Een warm, bezielend pleidooi voor het Evangelie van Jezus Christus.

Door Zijne Hand geleid. Gedachtenisrede bij 't 40-jarig jubileum der Ver. tot bevordering van Geref. Ziekenverpleging in Nederland, door Ds. B. van Halsema, bij Kok te Kampen.

Gaarne vestigen we de aandacht op deze uitnemende, zeer oriënteerende gedachtenisrede van blijvende waarde.

Stock's Zondagsschool-Rooster voor 1935, bij N.V. Daamen's Uitg. Mij., den Haag, f 0.10, per 50 ex. f 3.50.

Een voor het doel zeer geschikt rooster, die we wel kunnen aanbevelen.

Giften.

Onvangen voor de Generale kas der Zending.

Door H. Veldkamp uit een collecte van den Hulpvaard van Zendingstudie te Arnhem f20. Legaat van wijlen H. J. P. te E. f2000. Van B. en B. te A. f2.50. Door J. Vreeke van de leerlingen der Christ. Sch. Diepswal Goes f5. Door J. J. Voortman aandeel collecte Christ. Nat. Zendingfeest f150.

Santpoort, 20 Dec. 1934.
Giro No. 32806.

W. BREUKELAAR.

Onvangen voor den bouw van het Hospitaal te Wonosobo.

Gift Geref. Kerk Knijpe f1. Nieuw Buinen f2.50.
W. BREUKELAAR.

Zending Utrecht en Gelderland. Chr. Huishoudschool te Poerworedjo.

2e en 3e Verantwoording.

Dit keer mag ik heel wat ingekomen gelden verwoorden. Wat is het moedgevend als men ondervindt dat er velen zijn, die onze Chr. Huishoudschool een warm hart toedragen en dit ook met de daad toonen. Aan die allen onzen hartelijken dank.

Is de lijst van namen uit Holland de volgende keer het langst???

Met hartelijke groeten,

J. SLETTENAAR—Wolff,
Penningmeester.

Holland.

Mevr. L., Rotterdam f10 (verbeterd); Bestuur Geref. School, den Ham f5; Naakrans, Nijkerk f6.50; Mevr. Fl. Kampen f5; Mej. v. d. S., Apeldoorn f5.

Indië.

Mej. N., Poerworedjo f5; Hr. C., Timor f2.50; Hr. B., Taratoeng f1; Ds. K., Djokja f2.50; Hr. v. d. P., Semarang f10; Hr. G., Batavia f10; Mevr. O., Balikpapan f25; Mej. Dr. W., Poerwodadi f25.

Verantwoording geld ontvangen voor de Chr. Huishoudschool te Poerworedjo.

Met hartelijken dank ontving ik in December: Zend. krans te W. f2; Gr. v. L. S. te A. f5; Geref. Kerk E. f2.50; W. H. te 's-Gr. f5.—

Dan ontving ik nog van T. M. te Zeist toezegging van f1; maar het geld ontving ik nog niet. Misschien de volgende maand?

Den 3den Januari zijn de eerste f100 naar Indië gegaan.

Van de Zend. krans te Driebergen ontving ik de toegezegde contributie; nu zie ik nog verlangend uit naar die van de Geref. Kerk te Renswoude.

Mijn gironummer is 166605.

Mevr. NETELENBOS—Chevallier.

Suriname.

Hoe ver?

Hoe ver zou het eerst met de Surinamezending moeten komen, voor niet enkele tientallen, maar heel Protestantsch en met name Gereformeerd Nederland als één man uitroept: Dat gaat niet langer zoo, hier moet geholpen. Reeds enkele jaren is de toestand zóó, dat telkens ingrijpend bezuinigd moet worden: (ontslag van zendelingen, salarisvermindering en nog eens salarisvermindering, stopzetten der zendelingsopleiding, afvloeiing van reeds opgeleide krachten, combinatie van functies met kans op overspanning, vergroting van ressorten met zekerheid van onvoldoende bewerking en persoonlijke zielszorg).

Thans zijn we zoo ver, dat we bij de vaststelling van begroting 1935 het een zendeling kwalijk nemen als hij voor zijn kerk (tevens schoolgebouw) een kleinigheid aanvraagt om te repareeren en te verven. En, dat in het Indisch klimaat met z'n laaiende zon en plassende regen! Eindelijk wordt de post wel in de begroting opgenomen maar met de opmerking: „Wij komen er toch niet aan toe, we zijn al een paar maanden zendelingssalaris achter”. Maar wat nu over drie of vijf jaar? Zal dit gebouw dan niet in elkaar gestort zijn? Sommige gebouwen zijn er aan toe. Wie zal straks de grootere bedragen bijeenbrengen die voor een nieuw gebouw noodig zijn?

Of moet de Herrnhutterzending maar geliquideerd worden? Als alle Geref. Kerken een antwoord gaven als Amsterdam (Zuid), Aalten en nog andere — God zegene hun ervoor — bestond er geen Surinameprobleem. God geeft ons nog een kans. Laten wij die met beide handen aangrijpen. Moge 1935 — het jubileumjaar der Herrnhutterzending — een rijk gezegend jaar zijn.

Sinds vorige verantwoording ontvangen van Wed. B. te Z. f5; B. te E. f1.50; L. te IJ. f10; Pers. Chr. Sch. te 's-Gr. f5; Zend. Comm. G. K., A'dam (Z.) f435.55; Via D. J. Coumou van diverse scholen en enkele partic. in W. Java f122.50, en via J. Haan te Batavia f10.35; Van K. te A. (gev. in coll.) f10; N. f15; N.N. f2.50 beiden te A.; leerl. S. m. d. B. f8; Mej. M. Koster f2.50 beiden te B.; v. d. L. te Ter B. f10; S. te B. f1; v. L. te D. f2.50; S. f1; K. f1; Mej. G. f2.50 allen te G.; v. S. f1; pers. Bild. sch. f10; O. f25 allen te 's-Gr.; Kinderen Geref. Sch. d. H. f10; S. R. B. te H. f2.50; Pers. en leerl. Chr. Sch. f7; N.N. f5; beiden te K.; van Geref. K.

te L. f20; Mej. S. f4.50; leerl. Chr. Sch. f3.65; J. d. K. f2.50 allen te M.; B. F. te N. f0.50; M.V. Bid en Werk te O. f15.45; leerl. C. N. Sch. te G. f10; leerl. 2e kl. Oranjesch. te A. f3.75; E. R. te R. f2.50; IJ. te S. f2; J. J. M. te V. f10; S. te S. f4; Ds. B. te K. f2; Geref. M.V. Talitha f4.62, S. f2 beiden te W.

Allen zeer hartelijk dank.

J. VAN KEULEN.

Laren (N.-H.) Postrek. 95494.

Vredelaan 10.

11e Verantwoording van 23 Nov.—24 Dec. 1934.

Provincie Groningen:

G. Battjes, Winschoten f150; A. Kaspers, Winsum (Gr.), giften, f5; idem M. V. Mirjam f9; idem Gez. T. G. en L. Veenstra f5; Mej. S. Westerhof, Lutjegast, busje E. Faber, f1.50; K. E. Heller, Siddeburen, schoolnikk. f33; D. A. Koebrugge, Onstwedde, zend. kas f80.72; idem Mej. Lameyer f4.34½; idem R. v. d. Heide f16; idem Jongel. Vereen. f5.03½; J. Wildvank, Delfzijl, coll. gift f2.50; idem Nikk. Geref. Sch. f30; E. Compaan, Zuidhorn, v. d. Geref. Sch. f8; J. A. Roukema, Harkstede, saldo kalenders f10; Geref. Kerk. Gerkeskl. Stroobos, busjes kinderen f45; P. Teune, Onderdendam, coll. gift f10; id. catech. bus f9.42; S. Huizinga, Loppersum, busjes: B. Nieuwenhuis f7.70, P. v. d. Molen f6.20, Al. Miske f7.19½, Gr. Wiersema f5.05½; H. Timmer, Niezijl f35.—; Mej. A. Hocksema, Bierum, saldo kalenders f11.84; J. Knol, Overschild, Knapenver. f3.48; id. Schoolbusje f8.43; id. diversen f11.59; K. Bosma, Middestum, 100 h. c. M. Terpstra f0.50; id. coll. gift f10; id. busje J.V. A. f3.96; id. busje J.V. B. f2.18; id. busje J.V. C. f4.11; id. busje M.V. f6.06; id. Zendingscomm. f140; L. v. Dijken, Stadskanaal, coll. gift f10; id. zend. ver. f165.10; id. coll. gift f25; id. coll. gift f10; id. coll. gift f5; Martha en Ali Jonker, Delfzijl, 100 h. c. f0.50; K. Veenkamp, Thesinge, kal. f12.20; H. Schuurman, Nw. Buinen, busjes f40; A. H. Homan, Ten Boer f2; Geref. Kerk, Pekelderweg, restant f50.18; H. Boskma, Uith. meeden, giften f2; Ds. H. de Zwart, Warfum, busjes f46; J. Bos, Spijk, Chr. School, Godlinze f25; id. busjes Spijk f24.30; F. R. Hijszeler, Zuidhorn, 3e en 4e kl. Geref. Sch. f15; Mej. J. C. Wiersema, v. d. Zend.comm. Bedum f500; H. Huizinga, Kommerzijl, Zend.comm. f25; Meisjesver. „Dorcas”, Munnekezijl f7.50; W. G. Dop, Westerlee, Nikk. Schoolkind f9.10; Geref. Kerk Leens f135; A. Kaspers, Winsum, Gr. Zendingscomm. f75; id. 140 h. c. H. Korf f0.70; P. Ploos v. Amstel, School m. d. B. Sebaldeburen f9; Geref. Kerk, Ten Boer, busje in de kerk f18.69; id. busje H. Wiersema f13.11; id. dames Dijkema en Sybenga f20.42; id. dames Dekker en Vriesema f13.39; Mej. A. Postma, Oldekerk, busje Jonged. Ver. f20.64; F. Laméris, Wagenborgen, busje kinderen f49.28; id. saldo kalenders f18.05; id. Nikk. School f4.20; Mej. Graafhuis, Haren f14.52½; O. v. d. Wal, Gron. Zendingscomm. f1060; P. Teune, Onderdendam, schoolbusje f10.20; id. Zendingsvereen. f42.50; Per Renkema, Enumatil, Zendingscomm. f67.50; L. J. en P. Visscher, Zijldijk, 300 h. c. f1.50; O. v. d. Wal, Gron. Zendingscomm. f925; H. Reinders, 5e kl. Mulo Groningen f4.60; id. 50 h. c. Catr. Bult f0.25; Ds. J. J. Miedema, Gron. Zendingsbussen Zuiderkerk f25.66.

Provincie Drenthe:

Geref. Kerk, Emmererisch.veen, kalenders f9.48; W. van Veen, Beilen, gift f1; Geref. Kerk, Smilde, coll. gift met bijv. „nog oude schuld” f10; H. L. Smeman, Coevorden, vaste bijdr. f28.46; id. kalenders f5.18; Ds. N. v. Haerengen, Zweelo, kalenders f5.05; L. Hummel, Hollandscheveld, extra gift dankdagcoll. f2.50; P. Kuiper, Nikk. kl. III en IV Chr. Sch. Nijeveen f4.65; H. Blanken Wzn.,

Hoogeveen, Zend.comm. f200; Ds. J. F. de Gier, Zuidwolde, Dr. kalenders f4.82; B. Roosjen, Diever, Schoolbusje f15.50; id. kalenders f6.76; Per Ds. Drenth: schoolbusje Oosterwolde f5; id. busje Smilde f104.65.

Provincie Overijssel:

B. A. v. Marle, Nieuwleusen, opbr. busjes f61.50; K. Stad, Bergentheim f25; Geref. Kerk, Genemuiden f7.05; Per Ds. Broek Roelofs: v. d. Geref. Kerk Dalfsen f74; id. Zendingskas Ommen f100; L. Oosterhof, Daarle, Zendingscomm. f35; Per J. de Vries, Nijverdal f400; A. v. d. Mei, Deventer, bijdr. f100; Geref. Kerk, Gramsbergen, busjes f95.10; J. Mulder, Marle, busje school f4; Geref. Kerk, Enschedé f600; J. v. Milligen, Hasselt f35; H. Munneke, Rijssen f76.25; H. A. Beukenkamp, Den Ham, kind. Geref. Sch. f52; T. Oegema, Dedemsvaart, zend.comm. f300; id. J.V. Gideon f1.50; id. M.V. Un. f16.09; id. M.V. D. d. H. f5.08; G. Leeuw, Ambt Vollenh. B. busjes f37.89.

Oost-Friesland en Benthem:

N.N. te L. f27.18.

Soembaweken Groningen:

Scheemda f158.35; Garrelswear f190.50; Leens f362.05; Kantens f46.31; Thesinge f101.90; Ter Apel f46.73; Nieuw Weerdinge f123.90; Wagenborgen f246.85; id. nagift f1; Ten Boer f225.85; Niezijl f79.20; Harkstede f92.85; Ulrum f171.20; Siddeburen f225.

Soembaweken Drenthe:

Hijken f72.50; Coevorden f80

Soembaweken Overijssel:

Delden f34.44; Nieuwleusen f63.90; Zwartsluis f117.40; Den Ham f244.23; Ambt Vollenhove B. f84.96; Daarle f50.45; Zwolle f330; Stad Vollenhove f29.30; Gramsbergen f145.90; Hengelo f79.05; Almelo f270.40; Hardenberg f120.36; Genemuiden f30.

2e Algemeene Collecte Groningen:

Onderdendam f27.88½; Zoutkamp f21.67; Kielwindeveer f17.20; Uithuizermeeden f108.20; Ten Post f47.71; Stadskanaal f94.22; Hornhuizen—Kloosterburen f10; Nieuw Buinen f33.35; Onstwedde f32.60; Pekelderweg f16.22; Nieuwe Schans f5.90; Warffum f49.02; Veendam f236.61; Ezinge f44.44.

2e Algemeene Collecte Drenthe:

Meppel f397.12; Roden f12.60; Zweeloo f22.74; Zuidwolde f17.92; Emmercompascum f25.15; Nieuweroord f17.32; Assen f94.10; Smilde f22.23; Gasselternijveen f19.79.

2e Algemeene Collecte Overijssel:

Lutten f32.40; Vriezenveen f14.58; Enter f7.71; Olst f4.64; Vroomshoop f56.75; Ommen f62; Holten f24.75; Zwartsluis f56.78; Almelo f151.05; Wijhe f19.10.

Totaal 11e verantwoording f12274.94.

Totaal t/m. 10e verantwoording f63910.85½.

Totaal tot op heden f76185.79½.

Ik moge er nog even op attendeeren, dat het de gewoonte is tot ongeveer 7 Januari, alle inkomsten op het oude jaar te boeken. Kerkeraden en Correspondenten worden dringend verzocht de nog onder hun berusting zijnde gelden (o.a. Kerstcollectes bestemd voor Soemba) zoo spoedig mogelijk in te zenden.

Met vriendelijken dank,

JURRIËN VELDKAMP, Quaestor.
Postrekening 138000.

Groningen, 24 Dec. 1934.
Hofstede de Grootkade 34.

HET ZENDINGSBLAD

VAN DE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND

EN DIT EVANGELIE DES
KONINKRIJKS ZAL IN DE
GEHEELE WERELD GEPRE-
DIKT WORDEN TOT EEN GE-
TUIGENIS ALLEN VOLKEN

Matth. 24 : 14a

REDACTIE-ADRES: Ds. W. Breukelaar, Santpoort.

Het blad verschijnt in het midden van elke maand. Stukken of berichten moeten vóór den 1sten dag van de maand, waarin het No. verschijnt, bij de Redactie zijn ingezonden.

ADRES- EN AANTALSVERANDERINGEN aan de Uitgevers:
Gebr. Zomer & Keuning, Drukkerij „Vada“, Wageningen.

ABONNEMENTSPRIJS per jaar f 0.84 franco per post.
Bij getallen aan een adres boven 3 ex. f 0.72 franco p. p.

INHOUD: Opdat Hij de werken des duivels verbreken zoude. — Ds. M. Meijering. — Ds. J. Krüger. — Van Zendingsaangelegenheden: De arbeid onder de hier te lande studeerende „Inheemschen“; Twee eeuwen Suriname-Zending; Een ontstellende mededeeling; De Macedoniër. — Zending Soemba: Schetsen uit het Binnenland VIII. — Zending Noord-Holland: Nieuwe afdeling Petronella-Hospitaal; Opleidingschool Djokja. — Zending Utrecht en Gelderland: De ingebruikneming der Kerk te Koeta-Ardjo; Zending onder de Chineezzen en Oosterlingen in Nederland; Bali; Zendingscollectantjes te Zaamslag. — Korte berichten. — Leestafel. — Giften.

Opdat Hij de werken des duivels verbreken zoude.

1 Joh. 3 : 8b.

Aan de hierboven geplaatste woorden gaat in dien tekst nog vooraf: „Hiertoe is de Zoon Gods geopenbaard” en dan volgt: „opdat Hij de werken des duivels verbreken zoude”.

Die openbaring van Gods Zoon is dan Zijn openbaring in deze wereld. De Zoon Gods is in het vleesch gekomen, en alzoo in deze wereld. En in deze wereld is dan de Zoon Gods gekomen om hier de werken des duivels te verbreken.

Zoo wordt dan in dit woord *deze wereld* geteekend als de *werkplaats van den duivel*.

Somberder teekening van het leven in deze wereld is wel niet mogelijk, dan in de woorden: een werkplaats van den duivel.

Niet maar zijn woonplaats heeft Satan op de aarde, sinds hij op de aarde geworpen is (Openb. 12 : 9) maar zijn werkplaats, en van dezen werker is niets dan ellende te wachten.

Hij is — naar Jezus' woord in Joh. 8 : 44 — een menschenmoorder van den beginne en de vader der leugen. En Petrus zegt van hem, dat de duivel omgaat als een brieschende leeuw, zoekende wien hij zou mogen verslinden (1 Petri 5 : 8). En die duivel heeft dan hier, in deze wereld, zijn werkplaats, die menschenmoordenaar, die leugenaar, die verderver.

Wie nu dit woord gelooft, omdat Gods Woord hem dat zegt, ziet dat bevestigd, wanneer hij nauwkeurig acht geeft op het leven in deze wereld. Dan ziet hij overal de vreeselijke vruchten van het werken van dien duivel. Die ziet hij, tot z'n ontzetting, in de ontkerstening van de gekerstende wereld; die ziet hij dan ook in de wereld, die nog niet kwam onder den invloed van het Evangelie van den Heere Jezus Christus. Die ziet hij dan ook op onze Zendingsterreinen op Midden-Java en Soemba. Daar ziet hij dan die macht van de leugen, waarin de menschen nog gevangen zitten. Daar ziet hij dan ook die verwoestende en verdervende macht van den duivel.

Ditzelfde woord echter, dat zoo sombere teekening geeft van het leven in deze wereld, bevat óók het Evangelie, als het zegt, dat in deze wereld, die de werkplaats van den duivel is, de Zoon Gods gekomen is om de werken des duivels te verbreken.

Is Satan de vader der leugen, die de menschen door de leugen verstrikt en doet wandelen op den weg des doods, Jezus is de waarheid, die Satans leugen ontdekt en doet kennen den weg der waarheid, die naar het leven leidt.

Is de duivel een menschenmoorder van den

beginne, Jezus is — naar Zijn eigen Woord — niet gekomen om der menschen zielen te verderven, maar om te behouden (Luk. 9 : 56). En moet Hij daarvoor Zijn eigen leven offeren, dan doet Hij dat. Dan verzekert Hij aan Zijn jongeren, wanneer Hij met hen den paaschmaaltijd houdt, dat Zijn lichaam verbroken en Zijn bloed zal vergoten worden tot een verzoening van hun zonden.

En dáárdoor, dat de Zoon Gods Zijn leven offert, baant Hij zich den weg tot het verbreken van de werken des duivels. Want niet door zijn overmacht heeft de duivel deze wereld kunnen maken tot zijn werkplaats, maar alleen door de zonde van den mensch, die, in stede van den hem toebetrouwden hof te bewaren, daarin den duivel toeliet.

Zal de Zoon Gods de bevoegdheid verwerven om de werken des duivels te verbreken, zoo moet Hij die zonde des menschen verzoenen. En dat doet Jezus dan. Hij brengt het offer, dat noodig was tot de verzoening der zonde en zoo kan Hij in den weg van het kruis den duivel tegentreden om diens werken te verbreken.

En dan verbreekt Hij ook die werken van den duivel. In deze wereld, die de werkplaats is van den duivel, brengt Jezus dan Zijn kerk, die de werkplaats is van den Heiligen Geest. En dit werk, door Hem begonnen, zal Hij ook voltooien. Gaat de duivel rond als een brieschende leeuw, zoekende wien hij zoude mogen verslinden, deze Jezus kan zeggen, dat Hij de Goede Herder is, die Zijn leven geeft voor de schapen, en dat niemand, ook de duivel niet, Zijn schapen uit Zijn hand zal rukken.

Dit alles moeten ook de menschen op onze Zendingsterreinen hooren, dat de duivel hier zijn werkplaats heeft, om de zielen der menschen te verderven, maar dat de Zoon Gods gekomen is om de werken des duivels te verbreken.

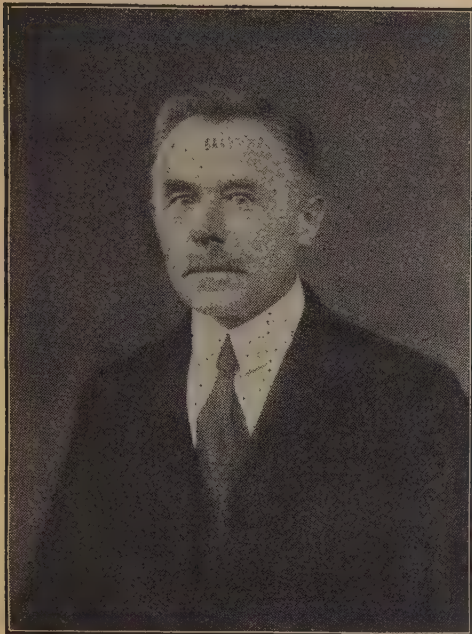
HEIJ.

Ds. M. Meijering.

Aan Delfzijls' bekende predikant, Ds. M. Meijering, is een wel verdiende Koninklijke onderscheiding te beurt gevallen. Hij is benoemd tot ridder in de orde van Oranje Nassau.

Ds. Meijering is een veelzijdig man, die in ons kerkelijk leven op onderscheiden gebied één der eerste plaatsen heeft ingenomen. Vermoedelijk hebben derhalve verschillende motieven gegolden, die hem voor deze onderscheiding in aanmerking deden komen. Maar stellig was wat Ds. Meijering voor onze zending gedaan heeft meer dan voldoende om tot ridder te worden benoemd.

Ds. M. Meijering.

Onder de mannen, die hier te lande leiding gaven aan den arbeid der zending, heeft Ds. Meijering tal van jaren een vooraanstaande plaats bekleed.

Het ligt op den weg van het Zendingsblad hieraan met een enkel woord te herinneren. Wij laten aan andere bladen over te wijzen op de beteekenis, die hij voor ons Kerkelijk leven in het algemeen heeft gehad. Maar ons blad mag niet nalaten zijn werk voor de Zending te gedenken. Vooral aan de behartiging van de belangen der Soemba-Zending heeft hij een aanmerkelijk deel van zijn tijd en kracht gegeven.

Toen in 1901 de Particuliere Synode voor Groningen, Drenthe en Overijssel tot overeenstemming waren gekomen inzake de samenwerking in den arbeid der Zending, en de Zending op Soemba door deze Kerken definitief werd aanvaard, is Ds. H. Meijering met Ds. J. Duursema van stonden aan door de Kerken van Groningen gekozen tot deputaat voor deze Zending.

In 1906 werd hem het scribaat opgedragen. Gedurende 16 jaar heeft hij als criba van de Soemba-deputaten de Kerken in den arbeid der Zending mogen dienen. Dit nam een beduidend deel van zijn arbeidskracht in beslag. Met veel bekwaamheid en trouwe toewijding heeft hij dit scribaat vervuld tot dat in 1922 de deputaten van de Zending op Soemba oordeelden, dat hij den voorzittersstoel innemen moest. Dit bleef zijn zetel tot 1929. In dat jaar moest hij op medisch advies zijn arbeid voor de Zending op Soemba loslaten. Het viel hem zwaar het deputaatschap voor de Soemba-Zending, die zoo breede plaats in zijn hart en leven had verkregen, te moeten neerleggen. Maar gezondheidsredenen noopten daartoe en hij berustte in de leiding des Heeren. In de geschiedenis der Soemba-Zending zal ook de naam van Ds. Meijering met eere worden genoemd.

De Heere heeft hem gegeven, dat mede onder zijn

leiding de Soemba-Zending tot rijken bloei is gekomen.

In 1927, na het aftreden van wijlen Ds. H. Scholten, is door de Generale Synode in diens plaats Ds. H. Meijering benoemd tot deputaat van de Zending. Ook in den kring van deze deputaten is de welwillende pastor van Delfzijl een gewenscht man, wiens rijpe ervaring en voorzichtigheid van oordeel zeer gewaardeerd wordt. Het Zendingsblad wenscht Ds. Meijering hartelijk geluk met zijn ridderkruis en hoopt dat hij het nog tal van jaren moge dragen.

Ds. J. Krüger.

In alle stilte heeft Ds. Krüger te Castricum 9 Januari l.l. herdacht, dat hij 25 jaar geleden in de kleine Kerk van Silvolde werd bevestigd in het ambt van den dienst des Woords.

Hij had het er op gezet, dat aan dat feit geen ruchtbaarheid zou worden gegeven. En het is hem gelukt. Ds. Krüger heeft niet gejubileerd. En voor zoover we weten is er in de pers niet op geattendeerd. Het Zendingsblad mag echter dat feit niet onopgemerkt laten voorbijgaan.

Natuurlijk hebben wij hem niet gevraagd of we iets van hem mochten zeggen. Stellig zou hij hebben gezegd: „Doe dat niet.” Boos zal hij echter wel niet worden, als hij ziet dat het Zendingsblad iets van hem vertelt, nog wel met zijn foto er bij. De sympathieke dominé van Castricum neemt niet gow iets kwalijk en raakt niet gemakkelijk verstoord.

Ds. Krüger is in meer dan één opzicht een bijzonder man. Na voorspoedig het Gymnasium te Zetten te hebben doorloopen, heeft hij eerst met veel ambitie en voldoening in de rechten gestudeerd. In 1903 deed

Ds. J. Krüger.

hij eerst aan de Stedelijke Universiteit te Amsterdam en daarna aan de Vrije Universiteit candidaats-examen in de rechten.

Daarna ontwaakte echter in hem de drang om theologie te gaan studeeren, waarmede een oude wensch van zijn moeder vervuld werd. In 1909 werd hij candidaat in de theologie, trad 3 Sept. van dat jaar in het huwelijk met Mej. A. S. Heemskerk en werd 9 Jan. 1910 bevestigd als predikant in de Geref. Kerk te Silvolde.

Steeds heeft Ds. Krüger zich sterk aangetrokken gevoeld om kleine Kerken in het Evangelie te dienen. De Kerken van Silvolde, Maarssen en Delden waren slechts zeer kleine Kerken toen Ds. Krüger er arbeide. Ook Elburg, waar hij van 1926 tot 1933 gestaan heeft, kan niet tot de groote Kerken worden gerekend. En Castricum, waar hij thans werkzaam is, telt slechts ruim 100 zielen. Ds. Krüger helpt graag het zwakke en kleine. Mogelijk staat daarmede ook in verband zijn groote liefde voor de Zending. De Zending is het lievelingsvak zijner studie.

Reeds tal van jaren is hij lid en 2e Voorzitter van den Zendings-Studie-Raad, aan wiens arbeid hij een zeer werkzaam aandeel neemt. Tijdens zijn verblijf te Elburg was hij eenige jaren deputaat van de Classis Harderwijk voor de Zending van Utrecht en Gelderland. Nooit was hem in dien kring eenigen arbeid te veel.

In 1914 werd Ds. Krüger door de Generale Synode benoemd tot deputaat voor de Zending. Ten gevolge van zijn vertrek uit de Provincie Utrecht moest in 1923 een ander in zijn plaats worden benoemd. Maar toen Dr. Hania, die in dit deputaatschap voor Gelderland zitting had, overleden was, werd Ds. Krüger door de Generale Synode van 1930 wéér tot Zendings-deputaat benoemd.

In den kring dezer deputaten is Ds. Krüger een zeer begeerd man, die met groote sympathie zich geeft aan de behartiging van de zaken der Zending. Sinds 1930 is hij lid van het moderamen dezer deputaten en vervult de functie van 2e Secretaris-Penningmeester.

Geve de Heere hem nog tal van jaren veel te mogen doen voor de Zending onder de Heidenen en Mohammedanen, waarvoor zijn hart zoo bijzonder warm klopt.

W. B.

Van Zendingsaangelegenheden.

De arbeid onder de hier te lande studeerende „Inheemschen”.

Ondanks den finantieelen druk der malaise heeft de Zending onzer Kerken het aangedurfd nog weer een nieuwen arbeid te beginnen, zij het dan ook een arbeid, waarvan niet te verwachten is, dat deze zware geldelijke offers zal eischen. Wij bedoelen den arbeid onder de hier te lande studeerende Inheemschen uit Nederl. Indië.

Geruimen tijd reeds is dit werk in overweging en voorbereiding geweest.

Er studeeren in Nederland eenige honderden „Indonesiërs”. Hoe groot hun aantal is weten we niet precies. Maar het loopt stellig in de honderden. Aan bijna alle inrichtingen van hooger onderwijs hier te lande stu-

deeren jongelui uit Indië. Zij komen uit alle deelen van den Ind. Archipel. Er zijn onder hen Javanen, Bataks, Amboneezen, Madoereezen, Menadoneezen, Chineezen enz. Zij kennen natuurlijk allen voldoende onze taal.

Zoodra zij hun studie hebben voltooid, gaan zij naar Indië terug. Later bekleeden deze jonge menschen in de Ind. samenleving vaak gewichtige plaatsen en treden zij op als de leidslieden van hun volk. Het spreekt dus vanzelf, dat het van buitengewone beteekenis is die studeerende jonge menschen in aanraking te brengen met het Christendom en hun het Evangelie bekend te maken.

Voor die hier studeerende „Indonesiërs” is in het verleden slechts heel weinig gedaan. Er zijn onder hen enkele tientallen, die van Christelijken huize zijn. Voor hen is, helaas, in het zoogenaamd Christelijk Holland het gevaar zeer groot, dat zij onder allerlei anti-Christelijke invloeden hun geloof verliezen. Onder de leiding van den heer Raden S. Nimpoe te Amsterdam is in 1930 de „Vereeniging van Indonesische Christen-Jongeren” opgericht, die tracht deze jonge menschen bijeen te brengen en voor het Christendom te behouden. Deze Vereeniging doet een nuttig en gezegend werk.

Maar de groote massa van de Inheemschen, die hier studeeren, is heiden of mohammedaan. Ook voor deze jonge menschen is in het verleden wel iets gedaan. Het „Christelijk Comité voor Indië” heeft sinds onderscheidene jaren getracht onder hen te arbeiden. Meermalen werd met een Christen-student, die voor dat werk iets voelde, een accord aangegaan, opdat hij een deel van zijn tijd en kracht daaraan zou geven. Dit Comité had echter de middelen niet om dien zoo dringend noodigen, maar uiterst moeilijken arbeid met voldoende kracht aan te vatten.

De laatste jaren is in den kring van de Gereformeerde Zending het oog opengestaan voor het eminent belang van dit werk.

In onderscheidene samenkomsten is de zaak besproken. De Kerk van Leiden, waar bijzonder veel Indische jongelui studeeren, was wel bereid in samenwerking met andere kerken dezen arbeid te aanvaarden. De zaak werd gebracht op de l.g. Generale Synode. Deze was zoo zeer van het belang van dit werk doordrongen, dat zij besloot aan hare deputaten voor de Zending op te dragen dezen arbeid te steunen met een subsidie tot ten hoogste f 3000.— per jaar, mits de regeling van dit werk hunne instemming had. Deze regeling is tot stand gekomen.

Het werk gaat uit van de Kerk te Leiden in samenwerking met de Classes Amsterdam en Rotterdam en de Kerken te Delft, 's-Gravenhage Oost, 's-Gravenhage West, Haarlem, Leiden, Lisse, Schiedam, Vlaarding en Wageningen.

De begaafde dienaar des Woords van de Kerk te Laren, Ds. J. Verkuyl, is bereid gevonden een deel van zijn tijd en kracht aan dit moeilijke werk te wijden. Ds. Verkuyl blijft dienaar des Woords van de Kerk te Laren, maar heeft van zijn kerkeraad vrijstelling van een deel van zijn werk te Laren ontvangen, waarvoor door Laren's Kerk een hulpprediker is benoemd.

Ds. Verkuyl is in Januari van dit jaar met zijn arbeid onder de hier te lande studeerende Indische jongelui begonnen. Hij zelf wenscht enkele Indologische vakken te bestudeeren, waardoor hij des te gemakkelijker gelegenheid heeft om met hen in aanraking te komen.

Het is wel ter dege echt Zendingswerk, dat hij heeft te doen, maar toch een Zendingswerk van zeer bijzonder aard, dat een eigen methode van arbeiden vraagt, geheel onderscheiden van alle andere Zendingswerk.

Onder den zegen des Heeren kan die arbeid van groote beteekenis worden voor de komst van het Koninkrijk Gods in Indië.

We verheugen ons van harte, dat deze zaak nu haar beslag heeft verkregen.

Te lang is deze zoo buitengewoon belangrijke arbeid onverzorgd gebleven.

Krone de Heere dit nu begonnen werk met Zijn zegen, opdat het in rijke mate vrucht moge dragen.

Twee eeuwen Suriname-Zending.

Dezer dagen verzond het Zeister Zendingsgenootschap in verband met het feit, dat nu voor 200 jaren de eerste Zendelingen naar Suriname uitgingen, een circulaire aan alle Protestantsche Kerken en dus ook aan alle Gereformeerde Kerken, met het verzoek dit feit dankbaar te willen herdenken en een dankoffer voor de Suriname-Zending te willen afzondeen.

Een gedeelte van deze circulaire, eenigszins verkort, laten we hieronder volgen.

Het luidt aldus:

Eerwaarde Broeders,

In 1935 zal het 200 jaar geleden zijn, dat de Herrnhutter Broedergemeente het Zendingswerk in Suriname begon. In 1735 vertrokken van Herrnhut in Saksen drie Broeders met de opdracht der Gemeente „bij den gewonen arbeid te onderzoeken, of er ander de Wilden (Indianen) en Moren (Negerslaven) in Suriname iets voor den Heiland te winnen was”.

Sedert dien tijd heeft de Broedergemeente ca. 700 Broeders en Zusters naar Suriname uitgezonden. Daarvan is het derde deel daar overleden; en ook vele kindergraven werden er gedolven.

Innige verknochtheid der Broedergemeente aan dit land van zoo vele offers is het natuurlijke gevolg van dien twee eeuwen langen Zendingsarbeid aldaar.

Zij had verwacht „enkele zielen voor den Heiland te winnen”. Maar de Graaf von Zinzendorf zag stervend in den geest reeds „een formidabele karavaan den hemel binnentrekken!": Indianen, Negerslaven en Boschnegers. Gedurende twee eeuwen is die karavaan in Suriname met vele tienduizenden vermeerderd: de geheele slavenbevolking werd gekerstend en tot beschaafde menschen opgevoed; onder de Indianen ontstonden bloeiende gemeenten, waar zelfs tal van martelaren werden gevonden, die met hun bloed hun geloof bezegelden: in het doodenland van de Boschnegers werd de strijd tegen de duistere machten der demonen aangebonden en hier en daar werden gemeenten gesticht, die als een licht beginnen te schijnen in de duistere omgeving; men heeft met kracht den Zendingsarbeid onder de duizenden immigranten uit Britsch-Indië en Java aangevat; scholen werden over het geheele land gebouwd; in drie Kinderhuizen worden ongeveer 200 Creoolsche, Br. Indische en Javaansche kinderen verzorgd en opgevoed; hoe langer hoe meer wordt de medische verzorging van de Boschnegers als een gebiedende noodzakelijkheid beschouwd en ter hand genomen; de Stadszending tracht het geestelijk leven der gekerstende bevolking te verdiepen en aan te wakkeren,

zoekt de verdwaalden en gevallen op en biedt hun een helpende hand, verzorgt de weezen en geeft tal van cursussen met het doel, de gekerstende bevolking geestelijk en maatschappelijk te verheffen.

De Broedergemeente is zoo met de Surinaamsche bevolking saamgegroeid, dat zij niet meer gemist zou kunnen worden. 30.000 Christenen worden daar nu door haar geestelijk verzorgd, en zij heeft haar Zendelingen onder al de verschillende rassen in het land. Het is een heerlijk en gezegend werk.

Het is U natuurlijk bekend, dat Herrnhut in 1928 na in den inflatietijd financieel enorme verliezen geleden te hebben, den Zendingsarbeid in Suriname moest opgeven en de geheele verantwoordelijkheid voor den verderen arbeid daar aan het Zeister Zendingsgenootschap moest overdragen. Met steeds toenemende liefde en offervaardigheid heeft Protestantsch Nederland deze erfenis van de Herrnhutter Broeders aanvaard.

Trots aller liefde en medewerking is het echter nog niet gelukt, evenwicht in het budget te brengen, en de arbeid moest tot ons leedwezen in den laatsten tijd zeer worden besnoeid, terwijl al onze fondsen werden verbruikt om het steeds groeiende tekort te dekken.

Nu is het onze innige bede en onze hoop, dat het herdenkingsjaar een echt Zendingsjaar moge worden voor Protestantsch Nederland, dat de Christelijke gemeenten niet alleen God zullen danken voor het heugelijke feit van den 200-jarigen onafgebroken Zendingsarbeid in Suriname, maar dat zij ook de handen in elkaar zullen slaan en zich vereenigen tot hernieuwden strijd voor de overwinning van Gods Koninkrijk in Suriname, waar duizenden zielen nog van het Evangelie verstoken zijn.

Tot zoover de circulaire van het Zendingsgenootschap der Evangelische Broedergemeente te Zeist.

Zeist verzocht nu alle Protestantsche Kerken om op Zondag 8 September a.s. het 200-jarig bestaan der Suriname-Zending met dank aan God te herdenken en op dien dag een collecte voor deze Zending te houden.

Dit verzoek is ons zeer sympathiek.

In onderscheiding van alle andere Nederlandsche Zendingen verkeert de Suriname Zending in een uitzonderingspositie.

Suriname is wellicht de meest Nederlandsche kolonie. Men spreekt er, zij het dan ook niet al te zuiver, in meerderheid de Nederlandsche taal. En in geen enkele van onze koloniën voelt men, naar men zegt, zich meer één met Nederland dan in Suriname. Vooral tegenover Suriname heeft daarom ons Christelijk volksdeel de dure roeping er het Evangelie van Christus te brengen. De Suriname-Zending mag allerminst gestaakt — ook zelfs niet ten deele. Dat zou een aanklacht wezen tegenover de Christenheid van Nederland.

Bijna twee eeuwen lang heeft Herrnhut den last van de Zending in Suriname gedragen.

Van uit Herrnhut heeft men gedaan, wat Christelijk Nederland had behooren te doen.

Ontroerend is het te lezen van die honderden Zendelingen, die het Deutsche Herrnhut naar het Nederlandsche Suriname heeft gezonden en die daar hun graf gevonden hebben. Tonnen gouds is voor deze Zending geofferd. En het bedrag, dat Nederland daarvoor bijdroeg, was zeer gering.

De Christenen in Nederland hebben tegenover de Suriname Zending een duren plicht der dankbaarheid.

Ongeveer twee eeuwen lang hebben anderen voor ons gedaan wat wij hadden moeten doen.

In verband echter met de moeilijke tijdsomstandigheden heeft Herrnhut Suriname moeten loslaten en overgeven aan de Broedergemeente te Zeist, die in vertrouwen op den Heere en rekenende op den steun van de Christenheid in Nederland, de Suriname-Zending heeft aanvaard. Dat lag op haar weg. De leiding Gods in de geschiedenis riep de Evangelische Broedergemeente om deze Zending verder te verzorgen. Maar het spreekt vanzelf, dat de Broedergemeente, die in ons land slechts enkele honderden zielen telt, onmogelijk den financieelen last dezer Zending, wier budget meer dan f 100.000 per jaar bedroeg, alleen kon dragen. Het is de roeping der gezamenlijke Christenheid in Nederland zich achter de Broedergemeente te plaatsen en haar te helpen bij het dragen van dien financieelen last der Suriname-Zending, die haar is toebetrouwd.

Het komt ons voor, dat ook onze Kerken zich daaraan niet mogen onttrekken. Wij weten natuurlijk wel, dat het standpunt der Evang. Broedergemeente anders is dan het onze. Maar zij eert als wij de Heilige Schrift als Gods Woord en predikt het Evangelie van Jezus Christus en dien gekruisigd. En het is een groot en rijk gezegend werk, dat de Broedergemeente in Suriname heeft gedaan en nog doet.

De nood der tijden drukt zwaar. Het valt ook onze Kerken niet gemakkelijk om eigen Zending naar behooren te verzorgen. Het zou niet recht zijn andere Zendingen te helpen ten koste van de eigen Zending. Maar zoo staat het er in verreweg de meeste Kerken nog niet bij, dat men om voor de Suriname-Zending iets te doen, dit zou moeten verhalen op ons eigen Zending.

Wij gelooven, dat het niet verantwoord zou zijn voor God het verzoek uit Zeist zoo maar ter zijde te leggen. Van harte hopen we, dat onze kerken aan dit verzoek zullen voldoen en 8 September met dank aan den Heere de Zending in Suriname zullen gedenken en als het eenigszins mogelijk is voor die Zending eene collecte te houden of anders een gave af te zonderen.

Men zou kunnen vragen of Suriname niet voor zichzelf kan zorgen, wijl reeds meer dan een vijfde deel der bevolking tot de Broedergemeenten behoort. Maar ofschoon de Inlandsche Christenen wel actief zijn, kan de hulp van elders nog onmogelijk worden gemist. Krachtige hulp van uit Nederland is nog volstrekt noodzakelijk zal het Zendingswerk in Suriname voortgang hebben. Laten ook wij dan dit gezegend werk door onze gaven steunen en in onze gebeden gedenken.

Een ontstellende mededeeling.

Dezer dagen bracht de Christelijke pers een ontstellend bericht uit Oegstgeest.

De meeste Nederlandsche Zendingscorporaties werken samen in het Zendingsbureau te Oegstgeest en hebben daar hun verenigingspunt.

Die samenwerkende Zendingscorporaties omvatten meer dan de helft, bijna twee derde deel van de Protestantsch Christelijke Zending van geheel Nederland. De financieele zorgen dezer samenwerkende corporaties zijn thans tot een onrustbarende hoogte gestegen.

Enkele weken geleden zagen de hoofdbesturen der samenwerkende Zendingscorporaties zich genoodzaakt een verklaring te publiceeren, die als een noodkreet door het land is gegaan.

Die verklaring luidde aldus:

De Hoofdbesturen der Samenwerkende Zendings-Corporaties, op 17 Januari 1935 in gecombineerde vergadering samen,

kennismemend van het feit, dat de financieele toestand sedert de oorlogsjaren nog niet zoo somber is geweest als op dit oogenblik, daar het jaar 1933 na alle toegepaste bezuiniging een tekort liet van f 86.000.— en dat het jaar 1934 dit waarschuwend met een bedrag van f 200.000.— zal verhoogen;

hebben besloten, om, wanneer op 15 Februari de geldmiddelen niet beschikbaar zijn om het Indische werk te bekostigen (hiervoor zal nog f 40.000.— noodig zijn) alleen dat bedrag te zenden, dat zal zijn ingekomen;

wat ten gevolge zal hebben, dat de salarissen van degenen, die in Nederland dienen, en van de zendelingen en goeroes in Ned. Indië (na de reeds toegepaste kortingen) slechts gedeeltelijk zullen worden uitgekeerd en dat in de overige kosten van het werk niet kan worden voorzien.

Moge die noodkreet in de Ned. Herv. Kerk weerklank hebben gevonden. De voedingsbodem voor de te Oegstgeest samenwerkende Zendingscorporaties ligt vooral in de Ned. Herv. Kerk. Wel zijn die Corporaties geen kerkelijke zendingen, zooals de Zending van onze Kerken metterdaad Kerkelijke Zending is. Maar zij hebben toch wel een kerkelijken achtergrond en dragen ook een kerkelijke kleur. Al die corporaties vinden hoofdzakelijk in de Ned. Herv. Kerk de bronnen, waaruit zij hun levensonderhoud ontvangen.

Vrijwel alle andere Nederlandsche Protestantische Kerken van eenige beteekenis hebben elk haar eigen Zending, ook al is het, dat uit die Kerken nog wel steun geboden wordt aan Oegstgeest, gelijk ook uit onze Kerken wel gebeurt. Maar achter de samenwerkende Zendingscorporaties te Oegstgeest staan de Christenen in de Ned. Herv. Kerk, behalve zij, die zich vereenigd hebben in den Gereformeerden Zendingsbond.

De noodkreet uit Oegstgeest is een aanklacht vooral tegen de Zendingsvrienden in de Ned. Herv. Kerk.

Wij hopen van harte, dat die noodkreet in duizenden en tienduizenden ooren heeft weerklonken. Oegstgeest doet een goed en gezegend werk op tal van terreinen in Ned. Indië. Het zou ontzettend wezen als de hoofdbesturen moeten overgaan tot de harde maatregelen, waartoe zij genoodzaakt worden, als de zoo noodzakelijke gelden niet binnen komen. Moge de Heere dat verhoeden.

De Macedoniër.

De Gereformeerde Zending heeft een voortreffelijk Zendingstijdschrift. De Macedoniër biedt ons in populair wetenschappelijken vorm kostelijke voorlichting over allerlei Zendingsvraagstukken.

De redactie bestaat uit Dr. H. A. van Andel, Mevr. van Andel-Rutgers Dr. F. L. Bakker, Dr. J. H. Bavinck, Ds. P. J. Lambooy en Ds. D. Pol.

Namen, die onder ons klinken als een klok en die ons waarborgen, dat de Macedoniër degelijke en alleszins betrouwbare voorlichting zal geven. En de artikelen, die de Macedoniër de laatste jaren zijn lezers bood, hebben dit bevestigd. De inhoud is bijna steeds van superieur gehalte. We zouden dit met onderscheidene voorbeelden kunnen staven.

De Macedoniër heeft natuurlijk een geheel ander

doel dan het Zendingsblad, ook al is het, dat beide wel eens een zelfde punt aanroeren. Het Zendingsblad tracht onze Kerken op de hoogte te houden van de zaken harer Zending. Het doet geen enkele poging om zich aan te dienen als een populair wetenschappelijk Zendingsorgaan. Maar de Macedoniër bedoelt juist de onderwerpen, die in de Zendingswereld aan de orde zijn, populair wetenschappelijk te belichten. En zij doet dit op zeer lofwaardige wijze. Wie tot oordeelen bevoegd is, zal dit met ons erkennen.

In Januari is het eerste No. van den 39sten jaargang verschenen. Ook dit No. doet het goed.

Wij vernamen echter, dat het met de oplage nog niet gaat zooals het zou moeten gaan. De Macedoniër heeft nog veel te weinig abonné's. Dat is jammer. Wie onder ons wat op de hoogte wil zijn van de Zendingsvraagstukken, moet de Macedoniër lezen. De prijs is f 2.50 per halfjaar. Dat is voor velen tegenwoordig een niet onbeduidend bedrag. Maar gerekend naar wat men daarvoor ontvangt, is het bepaald goedkoop. De inhoud beantwoordt aan alle redelijke eischen en de uitgever zorgt steeds, dat dit tijdschrift frisch voor den dag komt.

Het zou verbazend jammer zijn, indien dit tijdschrift wegens te weinig abonné's zou moeten verdwijnen.

Er zijn toch in onze kringen nog menschen genoeg, die belang stellen in de Zending en voor wie de prijs geen bezwaar behoeft te zijn.

Onze Jongelings- en Meisjesverenigingen hebben, als zij wat meelevens willen, de Macedoniër noodig. En in een Gereformeerde leeskring mag dit tijdschrift niet gemist.

We meenden goed te doen nog eens de aandacht op de Macedoniër te vestigen.

Santpoort, 28 Januari 1935.

W. B.

Zending Groningen, Drenthe, Overijssel, Bentheim en Oost-Friesland.

Schetsen uit het Binnenland.

VIII.

Zij kwam uit Apenland.

Lach nu niet, lezer, en denk niet, dat ik spot met Indië, dat zoo vaak door Hollanders het Apenland genoemd wordt.

Maar zij kwam werkelijk uit Apenland, want zoo heet haar kampong, verscholen diep in het binnenland. Daar komt nooit een blanke, dan alleen de missionair predikant.

Jakoe Danga was haar naam. En nadat zij eenige jaren op school geweest was, wilde zij graag naar Pajeti om meer te leeren. Een neef, die zelf goeroe is, nam haar mede naar het huis van den missionair-predikant. De vader wist niet goed, hoe hij het had, maar wilde zich ook niet verzetten. Hij vertrouwde het zaakje niet erg, en vermoedde, dat als het meisje groot was, die dominé misschien zich meester wilde maken van de bruidschat en dan zou hij er kaaltjes afkomen.

Daarom maakte hij de uitdrukkelijke voorwaarde, dat als het meisje groot was, en zij zou gaan trouwen, hij de bruidschat zou krijgen. Een voorwaarde, die gaarne geaccepteerd werd.

En nu is Jakoe Danga groot, en volwassen. Haar vader had haar groei ook gadegeslagen, en vertrouwde de belofte toch niet en had allerlei listen te baat genomen om het meisje weer naar de kampong terug te krijgen. Eenmaal had hij gevraagd of zij nu eens niet komen mocht, want zij was al zoo lang weg geweest. Maar toen zij kwam, wilde hij haar voor goed vasthouden.

Het meisje had daar heel geen ooren naar. Zij vertrouwde haar vader niet in zijn bedoelingen. Zij vermoedde, dat hij haar verkoopen wilde aan een ouden man.

Later vroeg hij telkens weer of zij weer in de kampong komen wilde, maar zij dorst niet meer, bang, dat zij vastgebonden zou worden om gehoor te geven aan de plannen van den ouden heer.

Hij wist echter raad! Op zekeren dag kwam er een ijlbode melden, dat haar moeder op sterven lag. Natuurlijk, wie zou dan niet gaan?

Zoo trok Jakoe Danga naar de kampong. Maar... daar bleek het, dat die ziekte van haar moeder heel niets te beteekenen had, en dat het alleen maar een list geweest was, om haar in de kampong te krijgen. Zij werd daar dag en nacht bewaakt.

Maar Jakoe Danga was ook slim. Midden in den nacht, terwijl ieder sliep, ging zij er vandoor.

Latere berichten over de ziekte van haar moeder konden haar niet meer bewegen weer naar de kampong te gaan. Maar verdrietig was het wel, niet te weten of het misschien niet werkelijk waar was, de ziekte van haar moeder.

Daar niets meer hielp, besloot de vader de stoute schoenen aan te trekken en haar rechtstreeks op te eischen.

Zoo stond hij voor mij en vroeg om zijn dochter mede te mogen nemen.

„Zeker, vader, mag dat; het is hier geen gevangenis; ieder is vrij te gaan, als zij dat wil; niemand wordt hier gedwongen. Maar laten we je dochter zelve roepen, dan kunnen wij het haar vragen”.

Het meisje hoorde het verzoek aan, maar, zei kortweg: „ik blijf hier, ik wil niet verkocht worden aan een ouden man”.

„Nu, vader, nu hoort u het zelf!”

Trillend van woede en met gebalde vuisten stond hij voor mij. Want hij had zijn dochter al beloofd, en hij had al zooveel bruidschat ontvangen. Hij was aan zijn naam verplicht het meisje nu ook te geven.

Wat moest ik doen? Den vader ter wille zijn en het meisje opofferen? Daar dacht ik niet aan!

Daarom deed ik hem een voorstel: „Kijk eens, vader, als er nu iemand komt die met je dochter wil trouwen, dan zal ik hem zeggen, dat hij de bruidschat aan jou betaalt, dan heb je toch wat je hebben wilt, en het meisje is tevreden”.

Maar daar wilde hij niet van hooren. En den volgende dag bracht hij den man mede, aan wien hij haar uithuwelijken wilde. Ook deze eischte ten strengste zijn „bruid” op. Gelukkig was hij iemand, die heel vroeger op school was geweest. Daarom zei ik hem: „natuurlijk, er zou heel geen bezwaar zijn om het meisje aan jou te geven, maar je begrijpt zelf wel, dat dat nu niet meer kan. Want op school heb je geleerd tot God te bidden, en nu ben je nog een heiden, terwijl Jakoe Danga een Christin is. Bovendien heb je al een vrouw en je weet dat een man niet meer

dan één vrouw mag hebben. En ten derde is je leven heelemaal niet in orde, en overtreedt je Gods geboden”.

Daar had hij niets op te antwoorden, en erkende, dat hij daarin fout was gegaan.

Daarom legden zij zich maar neer bij mijn beslissing en gingen onderhandelen met den Christen jongen

Het spreekt vanzelf, dat het lesgeven den eersten tijd niet zoo gemakkelijk is. Niet alleen de taal geeft groote moeilijkheden, maar ook de stof zelf moet nog nieuw worden ingedacht. Vakken als Ethiek en Homeletiek b.v. eischen iedere keer weer zeer deugdelijke voorbereiding en ook voortdurende studie. Daar komt bij, dat ik in het begin natuurlijk nog te weinig bekend was met het

Eén der ingangen van de klasse-afdeeling van het Petronella-Hospitaal te Djokja.

man, die met Jakoe Danga wil trouwen. En zij met hem. Zij kozen maar eieren voor hun geld, en dat is maar verstandig ook, want een meisje op Soemba dwingen te trouwen tegen haar zin, nu, dat gebeurt maar uiterst zelden. De meisjes op Soemba laten zich niet dwingen, maar weten haar wil te doen respecteren.

P. J. LAMBOOY.

Zending Noord-Holland.

Eén der ingangen van de klasse-afdeeling van het Petronella-Hospitaal te Djokja.

In 1934 is aan het Petronella-Hospitaal te Djokja een klasse-afdeeling verbonden voor betalende patienten.

De exploitatie van deze geheel nieuwe afdeeling loopt bij aanvang zeer voorspoedig. Er wordt een druk gebruik van gemaakt. Het spreekt van zelf, dat dit een aardige bate geeft voor de hospitaal-kas. Deze foto laat ons één van de ingangen dezer afdeeling zien.

N. B.

OPLEIDINGSSCHOOL DJOKJA.

Uit een brief van Dr. J. H. Bavinck.

Dr. J. H. Bavinck, docent aan de Opleidingsschool te Djokja, zond een brief aan de deputaten der Generale Synode voor de Zending, waaraan het volgende is ontleend:

„Den 10den September heb ik mijn taak aan de school opgenomen.

ontwikkelingspeil van de leerlingen, iets wat oorzaak was, dat ik vooral in den aanvang misschien nog wel eens over de hoofden heen redeneerde.

Maar gelukkig, van den beginne af voelde ik mij volkomen thuis in het werk en was het iederen keer weer een vreugde het te mogen doen. Zoo werd het vanzelf ook al gaandeweg gemakkelijker en vertrouwder en merk ik ook, dat de band aan de leerlingen hoe langer hoe meer begon te groeien.

Een zeer groot voorrecht is het, dat wij samen als docenten in zulk een schoone en harmonische verhouding mogen werken en ons aan elkander gebonden voelen in geloof en liefde. Wanneer ik dan nu ook terugzie op de ruim drie maanden van arbeid aan de school, die thans achter me liggen, dan voel ik me dankbaar jegens God, die ons dit mooie werk gegeven heeft en die ook Zijn zegen daarover gebieden wilde. Moge Hij ons ook verder sterken en bekwamen om in deze taak bezig te zijn met blijdschap en vertrouwen en tot verheerlijking van Zijn naam.”

We meenden goed te doen dit schrijven van Dr. Bavinck even door te geven aan de lezers van het Zendingsblad.

W. B.

Zending Utrecht en Gelderland.

Ds. Keuchenius, Utrecht's missionair predikant te Poerworedjo, doet de volgende mededeeling, die we gaarne opnemen in het Zendingsblad.

W. B.

De ingebruikneming der kerk te Koeta-Ardjo.

Wij zijn weer een nieuwe kerk rijker geworden. De Javaansche Gemeente te Koeta-Ardjo is ditmaal de gelukkige! Op 19 October heeft de feestelijke ingebruikneming plaats gehad. Dat was een feestdag! Hoog gestemd en toch waardig. Een zeer talrijke schare was opgekomen om van dit feest getuige te zijn. In het volgend nummer zult U dit op de photo kunnen zien.

Namens den Kerkeraad heette Mas Karsomartedjo de aanwezigen, opgesteld vóór het Kerkgebouw, welkom. Daarna gaf hij een overzicht, zeer in het kort, van de geschiedenis van de gemeente te Koeta-Ardjo. Toch wist hij wel een enkele treffende tegenstelling in herinnering te brengen. Want hij begon met te herinneren, dat er 30 jaar geleden nog geen Christenen te Koeta-Ardjo waren. En nu.... dit groote kerkgebouw! Het begin der gemeente was klein: 3 personen, nu.... 80.

Voorts gaf hij een verklaring van het gedeelte der Schrift, dat hij had voorgelezen, n.l. 2 Cor. 5 : 7 en eveneens een verklaring van de tekst, die op den vóórkerkmuur in het Jav. in duidelijke Latijnsche letters staat te lezen: Kratoné Allah woes nejdaki, pada mratoba, dat in onze Nederlandsche taal getrouwelijk overgezet zijnde, beteekent: Bekeert U, want het koninkrijk Gods is nabijgekomen, en wees hij op de beteekenis van het kruis boven de kleine kerktoeren aangebracht. Dit laatste deed hij op origineele wijze. Het kruis op de kerk herinnert, zoo zeide hij, niet alleen aan het kruis van Christus, doch ook aan onze roeping om ons kruis achter Hem aan te dragen. Daarna droeg hij in een kort gebed de kerk en de gemeente aan God op.

De eerste voorganger van Koeta-Ardjo Mas Samuel liet daarop de aanwezigen Ps. 122 : 1 zingen en opende de kerkdeuren. De kerk kon de menigte menschen niet bevatten.

Nadat de leerlingen der P. G. C. school (P. G. C. = Vereeniging van Christen onderwijzers) te Koeta-Ardjo een Javaansch lied hadden gezongen onder leiding van den 2en onderwijzer sprak de Voorzitter van den Kerkeraad, tevens Voorganger der gemeente, Mas Soeradjan de feestgangers toe. Hij sprak er zijn blijdschap over uit, dat er zoo velen waren opgekomen. Deze toeloop had de Kerkeraad niet verwacht. Hij gaf een overzicht van de tot standkoming dezer kerk, wees er nadrukkelijk op, dat het de eigen kerk der Gemeente was in tegenstelling tot een enkele andere plaats elders en wakte de gemeente op om het rechte gebruik van deze kerk te maken.

In lied no. 110 : 2 uit de liederenbundel van Solo droeg hij toen met de gemeente de kerk aan Gods trouwe zorg op.

Toen mocht ik aan de beurt komen. Eerst had ik zeer tegen deze spreekbeurt aangezien, doch ten slotte was ik zeer dankbaar tot zulk een groote schare te mogen spreken van Gods liefde in Christus. Want van kerkeraadswegen was mij gevraagd om te spreken over den tekst, die op den achtermuur van het gebouw in een lijst hangt achter den voorganger (dus in het raam van de preekstoel) en die tekst is Joh. 3 : 16.

Dat heb ik met veel vreugde mogen doen, nadat ik eerst de gelukwensen van de kerk van Utrecht en samenwerkende kerken had overgebracht. Een zangkoor van de Chr. Schakelschool te K., die uitgaat van

onze Poerworedjosche Schoolvereeniging zong daarna een mooi Holl. lied onder leiding van een jong Javaansch onderwijzer, zoon van een onzer Goeroe's Indjil. Terwijl deze jonge man stond te dirigeren zat zijn vader vlak bij naar hem te luisteren. Wat zal die vader zich dankbaar hebben gevoeld en in den goeden zin van het woord trotsch op zijn jongen zijn geweest. Want deze Goeroe Indjil, die kort geleden van Kesiingi naar Pitoeroeh is verhuisd is een echt bescheiden man en daarom gunde ik hem dit genotvolle oogenblik zoo echt van harte.

Na de pauze sprak de Wedona zoowel uit naam der Overheid als namens zichzelf een korte, doch hartelijke gelukwensch en zegenwensch uit.

Een onafzienbare rij van sprekers volgt dan. Vele goede woorden werden gesproken.

Treffend was wat Ds. Darmo Atmodjo ons vertelde n.l. dat op dezen dag één zich misschien nog meer verblijdde dan de gemeente Koeta-Ardjo zelf en dat was .... de gemeente te Poerworedjo die de Moeder is van de gemeente te Koeta-Ardjo. Dit toonde hij met de stukken aan. Hij las ons n.l. vóór, dat op 26 Juli 1903 vier „nieuwelingen” uit Koeta-Ardjo te Poerworedjo werden gedoopt.

Treffend ook door zijn eenvoud was de toespraak van Mas Toegia Soetodimedjo, die tot 1 Juli voorganger was te Koeta-Ardjo. 10 jaar geleden was de oude kerk tot stand gekomen. En nu reeds een nieuw kerkgebouw terwijl er tijden waren geweest, dat er bijna niets van de gemeente was overgebleven.

De andere woorden ga ik voorbij. Om 12 uur had de gebruikelijke maaltijd plaats, zonder welke nu eenmaal geen enkele Oostersche feestelijke gelegenheid volkomen kan zijn.

En daarna ging men onverstoord verder luisteren naar de nog overgebleven speechen; doch toen was de schare al zeer gedund.

Toen het dankgebed was afgeloopen was het bij half twee. Een mooie morgen was ten einde.

Moge Gods zegen rijkelijk op deze jong geïnstituëerde gemeente rusten. Moge er veel kracht van haar uitgaan op de omgeving, die nog zoo veelzins afwijkend staat jegens de roepstem van God. Wilt met mij gemeente en voorganger vooral op deze verantwoordelijke post gedenken in Uw gebed.

Zending onder de Chinezen en Oosterlingen in Nederland.

Het lag in de bedoeling om U iets te berichten over de Kerstfeestviering op Katendrecht. Persoonlijk wdden wij verhinderd om aanwezig te zijn. Ons lichaam is aan één plaats gebonden; niemand kan tegelijk meer dan één plaats innemen. Maar Ds. Pierón heeft gezorgd, dat u het Kerstfeest met onze Chinezen eenigszins mee kunt maken. Wij geven het woord aan Ds. Pierón:

„t Hoogtepunt van een jaar Zendingswerk is onze Kerstfeestviering in ons zaaltje aan de Tolhuisstraat.

Daar werken al de onderdeelen van onzen arbeid op aan: Onze Zondagsschool onder leiding van de heeren Spaans en Kuil, de houtzaag- en sløjdcursussen onder die van Mej. Droppert, den heer Duyser en mijzelf, 't huisbezoek aan de Chinezen en Chineesche gezinnen, de taallessen aan de Chinezen in ons zaaltje. Dan worden al de resultaten van een jaar zagen, schilde-

ren en plakken uitgesteld. Dan worden de psalmen en vesjes gezongen, die op de Zondagsschool zijn geleerd, dan worden de spelletjes uitgevoerd, die zijn ingestudeerd. En dan wordt ook de trouw van onze kleine Chineesjes met kleine geschenken beloond.

Maar dan wordt ook met spanning afgewacht of in 't afgelopen jaar ons werk van huisbezoek, evangelieverkondiging en hulpbetoon, aan de Chinezen, weer nieuwe vruchten van liefde en vertrouwen gedragen heeft. Want, vóórdát 'n Chinees in een zaaltje komt, waar Hollanders van wie velen hem onbekend zijn, hem zullen ontvangen, moet er heel wat achterdocht, heel wat schuwheid overwonnen en met veel geduld 'n beetje liefde en vertrouwen gewonnen zijn.

En daarom is het elk jaar weer opnieuw een gespannen afwachten: „Zouden er Chinezen komen?”

Immers, de oude bekenden van verleden jaar zijn bijna allen weer vertrokken. Als stoker op een of ander schip. Sommigen aangemonsterd voor een nieuwe reis, velen door armoe gedwongen terug naar China.

En zoo hebben we dan ook Donderdagavond 20 December met veel spanning gewacht op het tijdstip van half acht. De Chinese kinderen van Zondagsschool en cursussen, ze waren present. De moeders ook. Maar waar bleven m'n Chinezen? 't Zaaltje was pas half vol. Zou dan toch hun schuwheid sterker blijken dan hun vertrouwen voor ons en ons werk? En... ik liep rond met 'n hoofd, waardoor m'n Chineesch Kerstvertelling maar spookte, die nu misschien niet eens noodig was. Maar gelukkig, ongeveer kwart voor acht, daar gaat de deur open. En daar komen ze binnen. Achter elkaar, met een schuwen blik op de onbekende Hollandsche gezichten. En ze vulden de leegte gaten in de rijen stoelen.

En toen zijn we dezen mooien avond begonnen. Na gebed, lezen van het Kerstevangelie, een korte inleiding en gemeenschappelijk gezang, werd door den heer Kuil de Kerstgeschiedenis verteld voor de Chinese kinderen, die gelukkig allemaal Hollandsch verstaan. En uit de levendige interrupties en de spontane antwoorden, bleken wel duidelijk de vruchten van het liefdevolle Zondagswerk van onze onderwijzeres.

Daarna, onder leiding van Mej. Droppert, een alleraardigst zangspelletje door onze Chineesjes. U had ze eens moeten zien, die donkere Chineesjes met hun roode kaboutermuts en hun plechtige witte baarden!

En toen kwam het oogenblik, waartegen ik meer heb opgezien, dan tegen al mijn examens. 't Oogenblik, waarop ik voor 't eerst in 't publiek een Chineesche redevoering zou uitspreken.

Weken van voorbereiding waren voorafgegaan. Weken van telkens en telkens weer herhalen, om toch vooral het juiste accent en den goeden toon van de woorden te pakken te krijgen. Want het Chineesch is zoo'n wonderlijke taal. 't Heeft tientallen woorden, die voor ons gehoor precies denzelfden klank hebben, maar die toch alle door 'n miniem verschil in toonhoogte en accent verschillen. Zoodat 't voor kan komen, dat een woord, dat iets te hoog of te laag, iets te gerket of te kort, iets te veel rijzend of dalend, wordt uitgesproken, iets heel anders beteekent, dan je bedoelde. Wat tot groote verwondering of tot uitbundige hilariteit aanleiding kan geven.

Maar God heeft genadig geholpen. Zonder storing heb ik de Kerstgeschiedenis kunnen vertellen. Wel zag ik bij een enkel woord hier en daar een glimlach, maar

ze hebben het begrepen. En voor 't eerst hebben de Kantonneezers in Katendrecht het blijde Kerstevangelie in hun eigen taal gehoord. En aan 't slot, klonk er — voor onze gereformeerde ooren wel een beetje vreemd — 'n hartelijk applaus.

En daarna is 't feest verder gevierd. De heer Spaans heeft aan de kinderen nog een mooi verhaal verteld, versnaperingen en cadeautjes zijn uitgedeeld. Kerstliederen zijn gezongen, 't strikje heeft gespeeld. En toen heeft om 10 uur Ds. Popma, die met Mevr. Popma en Ds. en Mevr. Steunenbergh het feest heeft bijgewoond, dezen mooien avond met een ernstig slotwoord en dankgebed beëindigd.

Iets is me dezen avond opgevallen: de fijne wellevendheid van de Chinezen, die stil en eerbiedig zijn gebleven, ook tijdens de vele Hollandsche woorden, waarvan ze niets verstonden, en die tot het einde zijn blijven zitten. Daar kunnen sommigen onder ons nog wel iets van leeren.”

Zoo heeft onze Missionaris ons wel een duidelijk beeld van deze avond gegeven en wij hopen, dat hij nog menigmaal het Kerstevangelie aan de Chinezen in hun eigen taal zal mogen verkondigen.

Voor het eerst hebben de Kantonneezers in eigen taal van de geboorte van den Heiland gehoord.

De Chinezen verspreiden zich in ons land en naar de verschillende plaatsen, gaat Ds. Pieron hen bezoeken.

Met vrijmoedigheid durven wij vragen om uw gebed en uw gaven voor dezen arbeid.

Van onzen penningmeester: Ds. H. Popma, Strevelsweg 5, Giro 92886 hebben wij opgave ontvangen van de giften, die in een jaar voor ons werk ontvangen zijn. Wij laten hieronder de verantwoording volgen:

25 Jan. '34 gift uit Kralingen f 2.50; 4 April gift uit idem f 3.31; 15 Mei gift uit idem f 4.00; 25 Mei gift uit idem f 5.30; 6 Juni gift uit Rotterdam (Zr. Z.) f 2.50; 6 Juni gift uit idem f 16.70; 8 Juni gift uit Kralingen f 1.00; 6 Oct. gift uit N.N. f 2.00; 11 Oct. gift uit idem f 0.25; 15 Oct. gift uit idem f 0.25; 15 Oct. gift uit idem f 3.00; 4 Dec. gift uit Amsterdam f 2.50; 31 Dec. gift uit Rotterdam-Z. f 10.00; 10 Jan. '35 gift uit Watergraafsmeer f 1.00; 15 Jan. '35 gift uit Leiden f 0.25; 18 Jan. '35 gift van Mej. S., Amsterdam f 3.00; 23 Jan. gift van Wed. R. Bennekomp f 5.00.

Wij zijn erg dankbaar voor deze giften, maar, wij zullen allen erkennen, dat er nog wel wat groei in mag komen. Wij hopen, dat wij verblijd worden.

In uw gebed zij deze noodige arbeid gaarne aanbevolen.

V.

Bali.

Dr. A. A. L. Rutgers schrijft ons het volgende:

In het Decemernummer van het Zendingsblad kwamen twee berichten voor over Bali, die niet geheel met elkaar overeenstemden en aanleiding gegeven hebben tot eenige verwarring.

Op blz. 212 gaf de Redactie onder het hoofd „Bali” een beknopt en duidelijk overzicht van den wonderlijken voortgang van het Evangelie op Bali en van de moeilijkheden, welke daaruit voortvloeien. Een tweede bericht over Bali stond op blz. 218, waar Ds. Lambooy uit Soemba onder no. 4 van zijn „Schetsen uit het binnenland” vertelt van een ontmoeting met een Balinee-

schen goeroe, en weergeeft wat deze over Bali vertelt. Dit verhaal en de conclusie, welke Ds. Lambooy daaruit trekt, hebben blijkbaar bij sommige lezers een indruk gevestigd, die niet geheel in overeenstemming met de feiten is. Althans een A.R. kiesvereniging vond daarin aanleiding een motie aan te nemen tegen de Christenvervolging door de N.I. Overheid op het eiland Bali.

kan niet anders. Tot op zekere hoogte geldt dit reeds in ons individualistisch Europa, b.v. voor de eerstelingen, die in een volkomen Roomsche gebied Protestantsch worden. In veel hoogere mate moet dit het geval zijn in een Oostersche maatschappij, waar de gemeenschap tegenover den enkeling het geheele leven beheerscht, en waar godsdienstig en maatschappelijk leven niet als twee afzonderlijke gebieden, maar als een eenheid ge-

De Zendingcollectantjes te Zaamslag.

In het belang van de waarheid en van den goeden naam der N.I. Regeering moet er op gewezen, dat hier een misverstand in het spel is, gevolg van de minder juiste mededeelingen van den bedoelden goeroe. Zijn bewering, dat de Balineezzen, als zij gedoopt willen worden, naar Java moeten, vindt haar weerlegging in het bovengenoemde stukje op blz. 212 van hetzelfde nummer, waar medegedeeld wordt, dat er in October 38 Balineezzen gedoopt waren, uit 4 dorpen afkomstig, want dit geschiedde in Boeboenan op Bali zelf. Alleen bij de eerste overgangen in Noord-Bali geschiedde de doop op Java.

Ook is van Overheidswege geen proces tegen de gedoopten begonnen, alsof deze een misdaad begaan hadden, maar het bestuur heeft — terecht — zooveel mogelijk nagegaan, wat de gevolgen van deze overgangen tot het Christendom waren en of deze geen gevaar voor orde en rust opleverden in verband met het nauw samenhangen van alle religieuze, sociale en economische verhoudingen op Bali. Wel moet erkend, dat sommige plaatselijke ambtenaren daarbij een onwelwillende houding aangenomen hebben, maar daarom mag men nog niet de voorstelling wekken, dat hier van Christenvervolging van Overheidswege sprake zou zijn. Te minder, waar daarnaast andere plaatselijke ambtenaren staan, wien een dergelijk verwijt zeker niet treft en ook de Indische Regeering geen dergelijke houding aanneemt.

Wel is het juist, dat de Balineezzen, die tot het Christendom overgaat, in zijn eigen omgeving voor tal van groote moeilijkheden komt te staan en bereid moet zijn tot offers en lijden voor zijn geloofsovertuiging. Dat

zien en beleefd worden.

De aarzeling der Indische Regeering ten aanzien van de gevraagde bijzondere toelating van de zending op Bali is begrijpelijk. Zooals in het meergenoemde artikelje op blz. 212 wordt medegedeeld, was het optreden der Amerikaansche zending in Zuid-Bali niet gekenmerkt door voorzichtig beleid en gaf dit — ook doordat zij de taal en zeden niet kenden — inderdaad aanleiding tot onrust. Het ligt voor de hand, dat de Gouverneur-Generaal, die geroepen is aan art. 177 zoo lang dit bestaat uitvoering te geven, zich terdege rekenschap geeft van den toestand voor hij weder bijzondere toelating aan zending of missie verleent. Intusschen kan allerlei arbeid, ook van de drie goeroe's der Oost-Javaansche kerk, ongestoord voortgaan. Er is dus voorloopig geen reden om alarm te blazen.

De Zendingcollectantjes te Zaamslag.

In bijna alle Kerken heeft men collectantjes, die met een busje langs de huizen der Gemeenteleden gaan om gelden voor de Zending te verzamelen. Wanneer eens bij elkander geteld kon worden wat die collectantjes over het geheele land in een jaar bijeenbrengen, dan zou dit stellig in de tienduizenden guldens loopen.

Ook Zaamslag heeft tien collectantjes, die trouw rondgaan en elk jaar heel wat verzamelen.

Opmerkelijk is het, dat bijna overal bij die collectantjes de meisjes verreweg in de meerderheid zijn. Het schijnt, dat meisjes over het algemeen meer voor dit werk voelen, dan jongens. Maar te Zaamslag is er toch nog een jongen onder de tien collectantjes.

De Zendingscommissie is over hun werk zeer tevreden. Die ijverige Zendingscollectantjes mogen ook wel eens een plaatsje hebben in het Zendingsblad.

W. B.

Korte berichten.

Dr. L. Onvlee.

De bekende taalgeleerde van Soemba Dr. L. Onvlee, thans nog met verlof in Nederland, zal D.V. 3 Mei a.s. van Genua weer naar Soemba terug keeren.

Ds. S. U. Zuidema.

Ds. S. U. Zuidema, door de Kerk te Delft beroepen tot missionair dienaar des Woords voor Solo, om Dr. H. A. van Andel op te volgen, heeft deze beroeping aangenomen. Ds. Zuidema was voornemens 10 Febr. afscheid te nemen van de Kerk te Anna Paulownapolder.

Dr. J. Offringa.

De Oud-Directeur van het Petronella-hospitaal, de in onze Zending zoo bekende Dr. J. Offringa, is met verlof in Holland.

Zijn adres is Amsterdam, Anna Vondelstraat 6.

Ds. P. H. van Eijk.

De missionaire dienaar des Woords te Solo, Ds. P. H. van Eijk, die de eerste helft van 1934 ernstig ongesteld was, zoodat hij zijn werk niet kon verrichten, is in zoover genezen, dat hij de laatste vier maanden van het vorige jaar weer geregeld al zijn arbeid kon doen. De behandelende geneesheer verwacht een volledig herstel.

Een tweede missionaire predikant.

In Utrecht en Gelderland worden ernstige pogingen aangewend om te komen tot het beroepen van een tweeden missionaire dienaar des Woords voor Poerworedjo.

De derde Wereldzendingsconferentie.

D.V. zal in 1938 weer een groote wereldzendingsconferentie worden gehouden, zooals in 1911 in Edenburg en in 1928 te Jeruzalem.

Men stelt zich voor deze conferentie te houden in een Oost-Aziatische plaats.

Reeds is de Internationale Zendings-Raad met de voorbereidende maatregelen begonnen.

Chineesch Bijbelgenootschap.

De Chineesche generaal Chang, voorheen chef van den staf van den dusgenaamden Christengeneraal Feng, die sinds enkele jaren het Christendom weer verliet, heeft in trouw aan het onder Feng aanvaarde Christelijk geloof, thans met 3 andere invloedrijke Chinezen een Chineesch Bijbelgenootschap opgericht. Generaal Chang is thans een der ijverigste propagandisten voor het Christelijk geloof. Reeds deed hij een Chineesch Nieuw Testament uitgeven, dat zeer druk verkocht wordt. Het Protestantisme heeft thans in China 488.539 zielen met 1865 Chineesche predikanten. Onderwijs in den Christelijken godsdienst wordt bovendien aan 239.635 jeugdigen en ouderen thans gegeven.

„Ned. Chr. Persbureau”.

De bevolking van Palestina.

Volgens de jongste cijfers bedraagt de bevolking van Palestina thans ruim 1.036.000 zielen. Van dit getal is de meerderheid Mohammedaansch. Er zijn in Palestina 760.000 Mohammedanen, 175.000 Joden, 92.000 Christenen; de overige zijn Cameritanen, Droesen, enz. Natuurlijk is de Joodsche bevolking in de laatste 10 jaren door immigratie sterk gestegen, n.l. met 110 %. De Arabieren namen in dien tijd slechts met 28 % toe. De toenemende Joodsche immigratie heeft bij vermeerderd antagonisme tusschen Mohammedanen en Joden het goede gevolg, dat er geen werkloosheid heerscht. Vooral in de bouwbedrijven is het druk. Typisch is, dat het aantal intellectueelen overmatig groot is. Met name medici zijn er te veel. Palestina telt op de 175.000 Joden 500 Joodsche artsen, alzoo op ieder 350 personen een arts. En met de advocaten is het al niet veel anders. Het schoolbezoek is bij de Joodsche kinderen het best. Op de 760.000 Mohammedanen heeft men maar 40.060 schoolkinderen, maar op de 175.000 Joden 34.160 schoolkinderen.

Theelood enz.

Wie theelood, zilverpapier en gebruikte postzegels verzamelt, zende dit s.v.p. niet aan de redactie van dit blad, maar aan P. J. Schreuder, Zestienhovenstraat 3c, Rotterdam. Men zorge eerst een grooten voorraad te hebben, minstens een kilo, anders kost het soms meer aan verzending dan het waard is.

Het Zendingsbureau.

Adres: Fahrenheitstraat 709, 's-Gravenhage, Postrekening No. 184489.

A. Zendingsbusjes.

- Zendingsnikkertjes (z.g.n. Javaantjes) ad f 5.— per stuk.
- Zendingsbusjes met deksel, per stuk f 0.60; 5 stuks f 2.25; 10 stuks f 4.—; elk busje méér f 0.40. Bijpassende hangslotjes f 0.20 per stuk.
- Spaarbusjes met gleuf (zonder sluiting) per stuk f 0.25; 5 stuks f 1.—; 10 stuks f 1.55; elk busje méér f 0.15.
- cartonnen busjes: per stuk f 0.10.

Strooken, om deze busjes — na opening — weder te sluiten f 0.30 per 100 stuks.

(Toezending van de busjes sub. d. heeft alleen plaats, indien minstens 10 stuks tegelijk besteld worden, tenzij voor portokosten f 0.25 extra gezonden wordt).

Levering alleen bij vooruitbetaling. Men kan het goedkoopst en gemakkelijkst bestellen en betalen per Giro.

B. Zendingsbibliotheek.

Boeken en tijdschriften uit de Zendingsbibliotheek worden gratis uitgeleend tegen vergoeding der zendkosten. De catalogus is verkrijgbaar tegen f 0.15 (afgehaald) of f 0.20 (per post).

C. Zendingstentoonstelling.

De voorwaarden, waarop het Tentoonstellingsmateriaal wordt uitgeleend, worden — op aanvraag — gaarne toegezonden.

B. Informatiedienst.

Alle gevraagde inlichtingen worden — voorzoover mogelijk, — gratis verstrekt. Men gelieve echter steeds postzegel voor antwoord in te sluiten.

Het bureau is dagelijks geopend van 9—12 uur, (be-

halve des Zaterdags). Des Maandags bovendien ook van 2—4 uur.

Spreekuur van den Directeur: Maandags van 11—12.30 en van 2—4 uur.

Informatiebureau.

Het adres van het informatiebureau van het Christelijk Comité voor Indië is: J. J. Kraan, Loosduinsche kade 111, Den Haag.

Java Soemba Film.

Het adres voor onze Zendingsfilmen is Verlengde Lodewijkstraat 6a, Groningen.

Adresverandering.

Wie van adres verandert geve dit op — niet bij de Redactie — maar bij de Administratie „Vada”, Gebr. Zomer en Keuning, Wageningen.

Leestafel.

Morgenrood. Indische verhalen en schetsen door Dr. H. A. van Andel en Dr. N. H. C. Slotemaker de Bruïne, bij La Rivière & Voorhoeve te Zwolle. f 3.50, geb. f 4.50.

Een Zendingsboek van den eersten rang.

22 Schetsen en verhalen, geschreven door Dr. H. A. van Andel, M. Bijleveld, Mevr. Nortier-Gunning, Ds. J. H. Sillevius Smit, Mevr. van Andel-Rutgers, Ds. A. Pos, Mej. H. M. Boodt, Mevr. Kuhnle-Degeler, Ds. A. Merkelijn, Dr. Bavinck, Dr. Verwiebe, Ds. Bergsma, Mas Moengoo en Ds. D. K. Wielenga. Allen bekende Zendingmenschen.

Exc. Idenburg schreef een inleidend woord.

Uitnemend teekent hij dit boek aldus: „Het preekt niet; het doceert niet; het vermoeit niet door geleerd betoog; het geeft als het ware aanschouwelijk onderwijs; het spreekt een taal, die allen verstaan; het verspreidt een gloed van die heilige liefde, die de schrijvers en schrijfsters der schetsen in hunnen arbeid vervult.”

Bij het lezen dezer schetsen zien we de Zending en warmer wordt ons hart voor haar arbeid. Ook wordt het oog wel eens vrolijk.

Niet minder dan 32 mooie illustraties sieren dit roerend schoone Zendingsboek. Het is een boek voor jong en oud.

De Zending in Oost en West. Met medewerking van Dr. A. M. Brouwer en van de betrokken zendende Kerken en corporaties, bewerkt en samengesteld door H. D. J. Bossevain. Uitgave van de Alg. Zendingsboekhandel te den Haag f 3.80, geb. f 5.00.

Dit boek is een geheel nieuwe bewerking van het bekende werk „Hedendaagsche Zending in onze Oost”, waarvan in 1914 de tweede druk verscheen en dat thans geheel uitverkocht en verouderd is.

Het eerste deel is nu verschenen en het tweede komt weldra.

Dit eerste deel behandelt: De Roomsche Katholieke Missie onder het Portugeesch bestuur. Het ontstaan der Protestantsche Zending. De Zending onder de Oost-Indische Compagnie. De nieuwere Zending: eerste helft en tweede helft der 19e eeuw. Het Ned. Zending-

genootschap. De Rijnsche Zending. De Doopsgezinde Zending. De Salatiga Zending en Het Java-Comité.

Moge het tweede deel spoedig volgen.

Terecht zegt het prospectus:

„Dit boek zal een plaats moeten hebben in alle Openbare en Christelijke Leeszalen, Bibliotheken, Jongemannen- en Meisjesverenigingen; het zal de vraagbaak mogen zijn voor predikanten en godsdienstonderwijzers, leeraren, onderwijzers en studenten; en het „Nachschlagebuch” voor leden van Zendingsstudiekringen, maar ook voor vele belangstellende zendingsvrienden.”

Jammer, dat dit veelszins uitnemende boek door enkele vlekjes wordt ontsierd, b.v. blz. 102, waar het spreekt van de Afgescheidenen en de Doleerenden, in plaats van de officiële namen te gebruiken.

Kruisdragers, een Groningsch verhaal uit het Ulrum van 1934, door S. Hamveld, bij Kok te Kampen. f 1.25, geb. f 1.90.

Een goed geschreven verhaal, dat een helderen blik geeft in de toestanden van 1934.

De drie K's of de Nood van onzen tijd, door Ds. H. Veldkamp. Uitgave van T. Wevers te Franeker.

Een preek van Ds. Veldkamp te Sneek over Amos 4 : 6. Met de drie K's bedoelt hij: kruis, kerk, kring. Op zijn eigen typische manier zegt Ds. Veldkamp de dingen vaak zeer raak. Ook in deze preek, die natuurlijk een tijdprek is.

Verlangen, door J. v. d. Merwe, bij N.V. Uitgevers Mij. E. J. Bosch, Amsterdam.

Een bundel kleine, veelal diepgevoelde gedichtjes, vol warme expressie, waarbij het motief inzonderheid aan de natuur is ontleend.

Jaarboek ten dienste van de Geref. Kerken in Nederland 1935, onder redactie van Dr. J. C. Rullmann en Prof. Dr. K. Schilder, bij Oosterbaan & Le Cointre, Goes. f 1.—, gecart. f 1.25.

Onmisbaar voor wie wat meelevens wil. Alles biedend wat men naar billijkheid in het Jaarboek verwachten mag, bijna zonder fouten. Dr. Rullmann zorgde weer voor een goed overzicht over 1934.

Giften.

Ontvangen voor de Generale Kas der Zending.

Door Ds. A. Schweitzer saldo rekening pensioensbijdragen f254.28. Door D. Romeijn Hz., Barneveld, van de Hulp. Ver. f14. Door Mej. M. Klein van de Jaarvergad. der Jeugd te Lochem, voor het jeugdwerk in Indië f8.25. Door J. G. van Marle deel Zend. coll. van de scholen van Chr. Ond. te Amsterdam f22.50. Geref. Kerk te Rotterdam 10 pCt. van de ontvangsten in Zuid-Holland Zuid over 1934 f5793. Van Mevr. G. Bos te Haarlem f5. Door J. Breekveld v. d. leerl. Chr. sch. Benschop f3.75. Door H. Redert deel opbrengst Zend. busjes 2e halfjaar Chr. sch. Zuid-Beyerland f10. Van Mevr. Wed. B. Hellevoetsluis f2. Door V. v. d. Vlist Zend. busje Chr. sch. Krimpen a. d. Lek f11.07. Door J. de Jong van de Oranjesch. te Amsterdam f2.50. Door S. v. d. Berg Zend. busje Wilhelminasch. Voorburg f11.15. Door H. J. Nijkamp uit het Nikkertje v. d. Christ. Sch. te Sleen f12. Door G. Snijder, Hijum, saldo Zend.

Kalender f1.91. Van de Zendingscommissie te Wolfheze door S. Sikkema f5. Door R. Potze van de leerl. Chr. Sch. Terapel Oost f4.25. Gift in de collecte te Schoonebeek f1. Door R. Hordijk uit het Nikkertje der Zondagsch. te Westmaas f10. Door Mevr. H. Neijens, Directrice Juliana Ziekenhuis uit de Zend. bus f23.50. Door J. W. Kaptijn v. d. leerl. der Fröbelsch. Burgwal Delft f10. Door S. Veenstra te Zandvoort netto opbrengst busjes voor de Zendingsbladen f28. Door J. de Haan v. d. leerl. Chr. Sch. te Berlikum f25. Door Ds. S. v. Dijken 10 pCt. van de ontv. in de Classe Harderwijk f150.75. Door P. H. Kroon v. d. leerlingen der Chr. Sch. te Nieuwerbrug a. d. Rijn f10. Santpoort, 21 Jan. 1935. W. BREUKELAAR
Giro No. 32806.

Voor den bouw van het Hospitaal te Wonosobo.

Geref. Kerk: Bloemendaal f20; Fijnaart f10.35; Kralingen f119.21; Eschedé f2.50; Soest f48.60. Santpoort, 21 Jan. 1935. W. BREUKELAAR.

Verantwoording van bijdragen en giften voor de Zending 1934.

5 Sept.: Classe Haarlem: Oostzijde f325; IJmuiden f300; Bloemendaal f125; Sloteweg f100; Mej. G. D. te Zaandam, voor colportage-arbeid te Djokja f10; 11 Sept.: Classe Hilversum: Nederhorst den Berg f65; Ankeveen f10; Muiderberg f15; Huizen f45; 21 Sept.: Classe Zaandam: Edam f36; Krommenie f81; Marken f81; Monnikendam f63; Oostzaan f18; Tuindorp Oostzaan f27; Purmerend f81; Westzaan f60; Wormer f63; Wormerveer f90; Zunderdorp f18; Landsmeer f90; Classic. Zendingsdag f100; 26 Sept.: Classe Enkhuizen: Medemblik f36.60; Enkhuizen f200; 4 Oct.: Classe Haarlem: Santpoort f130; Haarlem f400; Castricum f40; Heemstede f300; Zandvoort f20; Hoofddorp f50; Nieuw-Vennep f350; Beverwijk f57.28; 4 Oct.: Geref. Kerk van Amsterdam f3135; 6 Oct.: Classe Amsterdam: Amstelveen f199.50; Diemen f90; Amsterdam-West f224; Aalsmeer f75; Aalsmeer f143.99; Amsterdam-Zuid f912; Amsterdam-West f300; Ouderkerk a. d. Amstel f171; Watergraafmeer f570; 8 Oct.: Classe Hilversum: Muiden f36; Bussum f200; Hilversum f350; 's-Graveland f54.90; 12 Oct.: Classe Zaandam: Zaandam f500; 16 Oct.: Classe Enkhuizen: Urk f312; 20 Oct.: Classe Alkmaar: Alkmaar f180; Anna Paulownapolder f64.39; Bergen f18; Broek op L. f150; Den Helder f360; Heer Hugowaard f64; Krabbendam f40; Noord-Scharwoude f60; Oosterend f90; Schermerhorn f30; Sint Pancras f30; Wieringen f36; 31 Oct.: Mej. J. H. Schut, storting van de Ver. „Dr. Scheurer's Hospitaal” f1000; 12 Nov.: Gigt van N.N. door bem. van Ds. Breukelaar f50; 13 Nov.: Mej. J. H. Schut, storting van de Ver. „Dr. Scheurer's Hospitaal” f1000; 16 Nov.: Classe Hilversum: Laren f73.20; Nederhorst den Berg f57; 17 Nov.: Classe Enkhuizen: Hoorn f45; Andijk f50; 17 Nov.: Classe Zaandam: Edam f36; Holysloot f50; Krommenie f81; Monnikendam f63; Oostzaan f18; Tuindorp Oostzaan f27; Purmerend f81; Wormer f63; Wormerveer f33; Westzaan f20; Landsmeer f90; 30 Nov. Classe Hilversum: Bussum f100; 5 Dec.: Classe Haarlem: Bloemendaal f75; Velsen f60; Oostzijde f140; Hoofddorp f75; Sloteweg f125; Vijfhuizen f142.40; 8 Dec.: Classe Enkhuizen: Urk f312; 13 Dec.: Classe Zaandam: Hoog Zaandijk f117; Zaandam f448; Zunderdorp f18; 20 Dec.: Classe Haarlem: Hoofddorp f60; Beverwijk f20; Santpoort f32.40; IJmuiden f185; Haarlem f1500; IJmuiden-Oost f100; Heemstede f79.40; Oostzijde f22.80; Nieuw Vennep f360.50; 20 Dec.: Mej. J. H. Schut, storting van de Ver. „Dr. Scheurer's Hospitaal” f1000; 20 Dec.: Classe Hilversum: Hilversum f250; Muiderberg f17; Bussum f200; Weesp f150; An-

keveen f6; 's-Graveland f51.30; 22 Dec.: Classe Zaandam: Holysloot f58; Nieuwendam f45; Marken f81; 31 Dec.: Classe Enkhuizen: Enkhuizen f540; Nog behorende tot het boekjaar 1934: 4 Jan. 1935: Classe Enkhuizen: Andijk f200; 5 Jan.: Classe Hilversum: Bussum f100; Muiden f36; 7 Jan.: Classe Enkhuizen: Opperdoes f85; Medemblik f36.60; 12 Jan.: Classe Zaandam: Zaandam f400; 15 Jan.: Classe Alkmaar: Alkmaar f180; Anna Paulownapolder f60; Bergen f18; Broek op L. f132; Den Helder f360; Heer Hugowaard f84; Kolhorn f36; Krabbendam f32; Noord-Scharwoude f60; Oosterend f90; Schermerhorn f30; St. Pancras f62.50; Slootdorp Middenmeer f18; Wieringen f36; 16 Jan.: Classe Haarlem: Halfweg f287.80; Bloemendaal f120.40; Zandvoort f40.80; Hoofddorp f168.46; Haarlem f433; IJmuiden f100; Vijfhuizen f100; Velsen f50.

De Comm. van Administratie:

J. v. d. GRAMPPEL.
Ds. A. SCHWEITZER.

14 Juli: Dr H. Bavinckschool te Haarlem f50; 23 Juli: School Vaartweg Hilversum f20, School Cannenweg Hilversum f21.02; 27 Juli: Aan opbrengst schoolbusjes door bem. J. Hommes te Enkhuizen f112; 31 Juli: „Dr A. Kuyper en Dr H. Bavinckschooli” te Amsterdam-Noord f42.66, Mr. Terpstra-school” Osdorperweg f3.48; 2 Aug.: Chr. School Koog Zaandijk f30.75, Chr. School Westzijde 139, Zaandam f7.55; 13 Aug.: Chr. School te Hilversum, Hoofd J. B. Molenkamp f50.50; 24 Aug.: Ds C. P. van Eeghenschool, Amsterdam-Noord f2.70; 26 Aug.: Chr. School Westzijde 139, Zaandam f45; 29 Aug.: Chr. School te Laren f5.05; 5 Sept.: Chr. School te Halfweg f8.15, Chr. School Oostzijde f11.80; 11 Sept.: Chr. School Klaas Katerstraat te Zaandam f10; 4 Oct.: Chr. School te Beverwijk f10; 8 Oct.: Chr. School Vinkenstraat te Zaandam f38, Chr. School 's Graveland f2.50; 26 Oct.: Bijdrage van de Geref. Kerk Heemstede f120; 21 Nov.: Chr. School „De Goede Herder” te Zaandam f9.77; 5 Dec.: Chr. School Zandvoort f4.50, idem Beverwijk f10, idem IJmuiden f15; 11 Dec.: Dr A. Kuyperschool te Haarlem f40, idem Ds. van Eeghenschool te A'dam-Noord f3.41; 19 Dec.: Opbrengst propagandatocht van br. P. Lok te Haarlem f151.25, Schoolbusjes Amsterdam-Centrum f80, idem Amsterdam-Oost f50, idem Chr. School te Marken f8; 20 Dec.: Schoolbusjes Nieuw-Vennep f37.50, door Hendrika Hessels te Bussum f16.20, Hilversum f0.50, Chr. School Muiderberg f2, idem te Laren f5.90, Dr A. Kuyper- en Dr H. Bavinckschool te A'dam-Noord f41.02⁵; 31 Dec.: Chr. School Ooievaarstraat te Zaandam f20, van Brandsma-Instituut te Bussum f25, van Boschdriftschool te Hilversum f42.50, Schoolbusjes Amsterdam-Centrum f450, Chr. School te Castricum f6.86; 5 Jan.: Chr. School te Weesp f25; 11 Jan.: Schoolbusjes Amsterdam-Centrum f48.74, Chr. School te Huizen à Keucheniuschool f21.70, Schoolbusjes Amsterdam-C. f19.05; 12 Jan.: Groen van Prinstererschool te Enkhuizen f44.88, Protestantische School te Enkhuizen f41.75, catechisatiebusjes Ds Hoek f22.12, Chr. School te Andijk, Hoofd de Boer f36.50; idem te Andijk, Hoofd v. d. Ploeg f33, Chr. School te Hoorn f26, idem te Opperdoes f24, idem te Medemblik f3.75; 16 Jan.: Chr. School Hoofddorp f15; 16 Jan.: Chr. School te Wormerveer f30.

De Commissie van Administratie,

J. v. d. GRAMPPEL.
Ds. A. SCHWEITZER.

Suriname.

Een honderdjarige aan het woord.

Het jaar 1935 is voor de Herrnhutter Broeders in tweeërlei opzicht een jubileumjaar. Juist 2 eeuwen geleden,

dat de eerste zendelingen in Suriname voet aan wal zetten. En één eeuw geleden verscheen het eerste Zendingsblad, dat thans onder den naam „Ons Suriname” het orgaan van de Zeister zending is. Wij willen ditmaal aan de honderdjarige het woord geven:

„Het zorgenjaar 1934 ligt achter ons. Het bracht ons in stoffelijk opzicht niet wat wij gehoopt hadden. Een nieuw tekort moest bij het oude worden gevoegd. Salaries konden niet behoorlijk worden uitbetaald. Onderhoud der gebouwen kon niet plaats hebben. Er kon geen gehoor gegeven worden aan de vele roepstemmen die tot ons kwamen van de verschillende bevolkingsgroepen in Suriname. Integendeel, meermalen moest men zelfs terug nemen wat reeds was gegeven of toegevoegd, omdat het onmogelijk kon doorgaan.”

Zoo begint het eerste nummer van de nieuwe jaargang, het eerste nummer van een nieuwe eeuw. Hoe in-droevig dat dit blijde feest onder zulk een wolkenfloers van ernstige financieele moeilijkheden moet schuilgaan. Want ook het verdere van dit Jubileumnummer spreekt van groote zorgen en bijkans onoverkomenlijke moeilijkheden. Niemand zal het dan ook euvel duiden dat de Raad van Bijstand een beroep doet op alle Protestant-sche Kerken in Nederland om in een gebeds-Zondag het zendingswerk in Suriname te herdenken. En laten wij dan trachten het jubileumjaar 1935 voor de Herrnhutters te maken tot een jaar van jubelende dank in plaats van een nieuw zorgenjaar. Ieder onzer doe in dezen wat zijn hand vindt om te doen.

In hartelijken dank ontvangen: van Mej. A. V. f250; leerl. Oranjesch, f925; Klas van Mej. L. f450; Mej. M. f10; N. H. T. M. f1840; Ds. W. B. f3; eenige Zusters f4, allen te A.; V. f5; leerl. Chr. Sch. f5; J. d. V. 100 h.c.; Pers. K. W. S. f940; Ds. W. f1; A. M. G. f5; allen te B.; Wed. K. V. f2; Mevr. G.—C. f1, beiden te B.; B. f350; Mej. J. f1; S. f250; G. W. f100, allen te D.; Mej. B. f5; fam. S. f15; Gez. K. f10, allen te E.; Mej. H. f95.65 (w.o. f40 uit Zendingskas N.-H. Kerk); Zr. C. f5; Joh. W. f155; Mej. M. busje Meisjesveren. f2.85 alles te G.; Via J. B. van Pers. E. school f3; kinderen f18.50; K. f250; v. d. W. f250; v. S. f1; O. f10; Pers. Chr. Sch. v. L. Ulo f5; alles te 's-Gr.; leerl. Chr. Sch. te G. f8; de F. f1; V. v. Z. f10; Vos f1.25; Pers. Chr. Sch. Vaartweg f5.10; O. f5; Geref. Kerk f5; Zend. Comm. G. K. f100, alles te H.; A. te J. f1; Mevr. H. f5; de G. f5; C. J. S. f550; Coll. Geref. Kerk R. f5 alles te K.; C. te M. f4; C. f250; via Ds. v. d. S. van echtpaar P. H. f5; van echtpaar f2; van Geref. M.-V. f250; allen te S.; v. M. f450; P. K. P. f1, beiden te L.; D. f5; v. H. f3 beiden T. N.; leerl. Chr. Mulo f15; W. B. f1; van W. f150; B. f1; Over-schot Kerstfeest Chr. Sch. f25.50 allen te Z.; via Ds. v. d. W. te A. f1; U. te S. f5; Geref. Kerk te M. f10; v. P. te IJ. f13; K. te V. f14.50; S. K. M. f250; Coll. J.-V. f3.16; v. O. f5, allen te W.; D. f1; v. d. W. f5; leerl. 6e klas Dr. K. Sch. f10, allen te V.; B. te H. f250; K. te R. schoolbus O.N. Sch. f9.70; via J. Bolwijn van O.I. vrienden f5.20; Mej. T. te F. f250; deel schoolcoll. te U. f4; (K. Kw. wegens plaatsgebrek alleen verantw. wan-neer uitdrukkelijk verzocht).

J. VAN KEULEN,
Vredelaan 10.

Laren. Postrek. 95494.

Comité tot steun der Rijsche Zending in de Bataklanden.

23e Verantwoording van 22 Nov. 1934—22 Jan. 1935.

In de laatste 2 maanden ontvingen wij met hartelijken dank de volgende giften: A. v. L. te 's-Gr. (jaarl.) f250; J. H. S. te 's-Gr. (jaarl.) f1; leerl. Pr. M. Sch. te 's-Gr. f15; J. v. d. Sch. te R. f5; coll. Zend. av. Sch. f4.28; J. O. H. te A. (mnd.) f0.50; E. de G. te K. f250; Mej. M. K. P. te L. f1; Mevr. de Wed. J. P. F. te Z. f1; J. v. D. te T. f5; D. G. v. B. te A. f10; J. H. v. d. W. te

's-Gr. f250; Geref. Z. te D. f250; Ver. Kon. Wilh. Sch. te 's-Gr. f26.01; G. G. M. te A. f767; A. B. te Z. f1; G. T. te A. f5; Gez. D. te W. f2; P. F. v. d. Sch. te U. f250; J. G. H. te A. (mnd.) f0.50; H. v. W. te L. f0.25; Tezamen f97.71. Totaal met vorige verantwoording f5434.64.

Onder deze 21 giften zijn er een paar mooie giften van scholen uit den Haag. Wij danken de leerlingen hartelijk daarvoor en ook de onderwijzers en het bestuur die bij al den nood die er is ook die van de Rijsche Zending niet vergeten. Als alle Christelijke scholen in Nederland dit voorbeeld eens volgden.

Als wij deze giften er af trekken dan blijft er slechts f56 over van 23 gevers en dat over 2 maanden. Moet het steuncomité het daarmee doen? Wij gaan wel snel berg-afwaarts en het jaar 1935 zet slecht in. Nog een paar keer zoo en wij kunnen ons steuncomité wel opdoeken.

Mag dit, mogen wij zoo ons werk afbreken, ons eigen werk, want Gods werk kunnen wij niet afbreken, dat is onze troost, maar een aanklacht tevens. Willen wij Gods medearbeiders zijn, dan zullen wij het anders moeten doen, meer in overeenstemming met Zijn heiligen wil, anders verstoot Hij ons van Zijn arbeidsveld en geeft de Zendingsakker aan andere landslieden, die hun vrucht geven op Zijn tijd.

Wat zal 1935 ons brengen? Een zegen of een vloek? Alleen dan een zegen, als wij gaan in Zijn weg en doen het bevel van Christus: Predik het Evangelie aan alle creaturen.

Namens het Steuncomité,

J. N. MUNNIK, Penningm.

Den Haag, Galileistraat 139; Postrek. 6104.

Zending van de Gereformeerde Kerken op Soemba.

12e Verantwoording van 24 Dec.—31 Dec. 1934.

Provincie Groningen:

Ds. J. Miedema, Groningen bussen f25.66; H. Reinders, Groningen, Mulo f4.85; Per J. Hummel, Leek, coll. gift f5.—; Per O. v. d. Wal, Gron., Zend.comm. f270.—; W. Mulder, Stadskanaal, ab. geld f37.45½; P. de Zeeuw, Gron. zend.bl., zilverp., halve c. f38.88½; Geref. Kerk, de Leek, halve ct. f0.58½; Per O. v. d. Wal, Gron., bijdr. f215.—; W. Zijlstra, Haren, Zend.comm. f135.70; idem bruiloftsbujs f4.20; idem verlov. partijtje f1.37; idem Meisjesver. „Oost en West” f9.76; P. Pilon, Stedum, zend.vereen. f18.—; W. Brons, Ten Boer, Nikk. Chr. Sch. f19.70; Mej. Haan, Gron. Nov.—Dec. f290.—; S. v. d. Zwaag, den Andel, schoolbusje f6.—; Tj. Feddema, Pieterburen, (Incl. halve ct. van Mej. A. de Haan) f35.—; Mej. S. Westerhof, Lutjegast, busjes langs de huizen f33.11; M. Antoons, Hoogkerk, zend. busjes f25.—; idem bruiloftsbujs: Kooistra f2.89½; Hoek-Zorge f1.82½; Hut-Venema f1.15; verl. J. Ipema f2.36; M. v. d. Veen, Houwerzijl, Nikk. Geref. Sch. f10.—; H. Witkop, Ter Apel, busjes langs de huizen f37.93; Geref. Kerk, Zeven-huizen, busjes kerk f26.30; idem bijdragen f23.70; S. Huizinga, Loppersum, bate zend. kalender f13.86; Geref. Kerk, Schouwerzijl f90.—; W. Boelema, Scheemda, Roe-lie Boer 66 h.c. f0.33; Ds. R. Middelveld, Hoogkerk, coll. giften f11.78; id. 200 halve c. J. Jansen f1.—; id. 100 halve c. A. Broekema f0.50; B. Th. Mulder, Schouwerzijl, Nikk. Geref. Sch. 2e halfj. f13.67; L. Bergmeyer, Musselkanaal f140.—; J. A. Roukema, Nikk. Chr. Sch. Hark-stede f10.45; Geref. Kerk, Helpman, zend. comm. f232.95; D. A. Koebrugge, Onstwedde, busjes: Jantje Wubs f6.43; R. Huiges f14.10; Geref. Kerk, Kornhorn, coll. gift f10.—; M. Antoons, Hoogkerk, busjes f35.88; id. bruil. busjes: Geertsema—v. d. Krieke f9.90½; Majoor—Boonstra f1.79½; J. L. Zijlman, De Wilp, restant kalen-ders etc. f30.—; K. Bosma, Middellstum, Nikk. Chr. Sch. f8.06; O. v. d. Wal, Gron. zendingscomm. f804.20; F. Klaassen, Sappemeer, contrib. f51.70; id. busjes Hoo-

gezand f19.24½; id. 95 halve ct. M. Badenhof f0.47½; id. busjes Sappemeer f9.28; R. Looyenga, Zevenhuizen, v. d. Zend.comm. f73.03; Geref. Kerk, Bedum, coll. giften f3.50; Ds. J. H. Lammertsma, Appingedam, coll. gift f10.—; Ds. J. Dijk, Sellingen, busjes: Henny A. f3.05; id. Jans E. B. f3.33; id. Riekie v. E. en Tr. M. f15.63; id. Grietje H. f9.50; id. Mina H. f4.85; id. Grietje Mooibroek f2.97; id. Grietje Mulder f8.26; id. Geert K f2.35; id. Tr. B. en Annie M. f5.14; id. Harmke en Tr. M. f4.16; id. Willem P. f2.73; D. Smits, Zuidwolde, busjes f44.35; id. cath.bus f12.65; J. T. ten Have, Meeden, v. d. Zend. vereen. f65.—; Ds. N. Postema, Veendam, giften f12.50; J. Wildvank, Delfzijl, busjes f50.—; Mej. A. A. Volhand, Nieuwolda, Nikk. Geref. Sch. f2.50; M. Bieuwenga, Ten Post, Penningm. M.V. f4.40; P. Timmermans, Zuidhorn, v. d. Zend. kring f30.—; D. Smits, Zuidwolde, Zendingskal. f72.—; S. Huizenga, Loppersum, busjes: B. Nieuwenhuis f6.87½; id. P. v. d. Molen f4.36; id. Al. Miske f5.61½; id. Gr. Wiersema f4.63; Ds. H. de Zwart, Warffum, Schoolbusje f4.75; C. Poortman, Valthermond, saldo kalend. f23.50; W. Smallenbroek, Leek, Jongel.ver. f1.28; R. Ubels, Uithuizen, busje f36.94; J. Knol, Overschild f6.50; J. Wildvank, Delfzijl, Nikk. Geref. Sch. f6.20; Geref. Vrouwenver. Bellingwolde f4.—; H. Boskma, Uith. meeden, Zend. bladen f64.75½; id. nagiften f2.—; id. bus kerk f28.99½; Geref. Kerk, Helpman, v. d. Zend.comm. f46.49; W. Pool, Marum, Chr. School f50.—; L. v. Dijken, Stadskanaal f8.26; J. Sterkenburg, Zcutkamp f40.—; N. Lubberts, Zuidbroek, busjes verlaardagen f36.76; id. schoolkinderen f1.10; id. saldo kalenders f13.63; id. zend. bladen f6.35.

Provincie Drenthe:

B. J. Scharit, Roden, zend.busjes f41.83; id. oversch. kalenders f13.17; Mej. J. H. Mulders, Meppe!, nag. Coöp. Eendr. f1.35; id. coll. gift f1.—; id. Cathecbus Mei—Dec. f12.04; id. Geref. School f15.—; id. Coll. gift f1.—; id. kalenders f10.91; H. Timmerman, Ruinerwold, Knapenver. f8.08; H. L. Smeman, Coevorden, vaste bijdr. f49.31; id. kerkbussen f1.50; A. Klingenbergh, Oud Schoonebeek, restant kalenders f8.—; A. M. Santinge, Nieuweroord, zend.comm. f50.—; B. Reinders, Ruinen, Jongel.vereen. Berghuizen f8.17; Ds. J. D. v. Ginheven, Vledder, Kerstfeest Evang. Zondagsschool f2.22; Jan Post, Nieuwlande, coll. bruil. Smink f10.05; id. busjes f20.64; Per Ds. Drenth: busje M. de W. Oosterwolde f9.50; id. busje Chr. School Veenhuizen f6.—; id. gift N.N. f10.—; Mej. J. H. Mulder, Meppel, halve opbr. kwit. f27.50; id. coll. gift f1.—; id. zendingsbussen f49.45; Jantje Onvlee, Erica, busje f7.—; L. Matter, Nijveen, zend.comm. f17.—; id. busjes f31.29.

Provincie Overijssel:

D. Ypma, Den Ham, Zendingscomm. f65.—; H. Munneke, Ommen f25.—; W. F. Eugster, Hengelo, bijdr. 4e kwart. f59.—; id. busjes f5.08; Geref. Kerk, Dalisen f70.25; A. J. P. ten Hoopen, Haaksbergen, gift Braskamp f2.50; id. gift N.N. f1.50; S. Malda, Lutton, tweemaand. bijdr. f50.—; id. schoolkind f78.50; Geref. Kerk, Avereest, busjes f157.43; id. coll. kerstf. Chr. Sch. Balkbrug f5.13; Ds. H. Veltman, Bruchterveld, bijdr. en busjes f28.90; id. lezing v. d. Lok f18.35; Tj. v. d. Veen, Marienberg, busjes f20.—; J. Klumpje, IJsselmuiden, jaarl. bijdr. f43.25; id. busjes f38.07; L. Oosterhof, Daarle, zend.comm. f30.13; J. F. Fleurke, De Krim, zend. vereen. f183.27; R. Buwalda, Zwolle, rest. vaste bijdr. f250.—; Ds. J. Visser, Oldemarkt, gift uit Kuinre f4.—; J. F. Fleurke, De Krim, saldo kalenders f11.95; J. Olthoff, Hardenberg, v. d. zend. vereen. f75.—; Ds. G. Bax, Holten, busje leerl. Chr. Sch. f35.—; W. Zandbergen, Ambt Vollenhove f20.75; Mevr. Kottier—Muller, Almelo, aanvull. bijdr. '34 f180.—; Zendingscomm. Steenwijk, Jonged. vereen. f7.50; id. 174 halve ct. f0.87; Per Ds. Broek Roelofs, zend.comm. Dalisen f57.15; id. kerstcoll.

M. V. Dalfsen f2.20; J. Aarts, Blokzijl, Zondagssch. Jachin f7.75; K. Stad, Bergentheim f25.—; J. Kassies Azn., Vroomshoop, zend.comm. f25.—; id. busje Geref. Jong. vereen. f6.80; id. coll. gift f1.50; Geref. Kerk Heemse, bijdr. f154.94½; id. cath.bus f13.82½; id. Nikk. Geref. Sch. f21.62½; id. Meisjesvereen. f21.86½; Geref. Kerk, Blokzijl f35.50.

Soembaweken Groningen:

Enumatil f69.84; Haren f340.85; Bierum f168.50; Ter Apel, nagift f1.50; Schildwolde f200.—; Aduard f200.05; Stadskanaal f132.55; Kornhorn f37.90; Zoutkamp f22.49; Westerlee f47.—; 2e Exloërmond f34.14; Winschoten f129.22; Warffum f221.85; Overschild f86.75; Uithuizen f582.29; Zuidbroek f52.48; Warffum, nagift f4.25; Meeden f34.79.

Soembaweken Drenthe:

Roden f80.35; Nieuw-Dordrecht f50.20; Schoonoord f72.59; Vledder f32.50; Nieuwlande f95.70; Emmen f206.35; Hoogeveen f136.82.

Soembaweken Overijsel:

Rouveen f168.10; Haaksbergen f30.62; Zwolle f170.—; Hardenberg f42.55; De Krim f200.84.

2e Algem. collecte Groningen:

Leek f61.40; Stadskanaal f29.52; Oude Pekela f40.70; Groningen f1195.—; Stedum f52.58; Midwolde f39.—; Musselkanaal f39.89; Meeden f30.09; Zevenhuizen f50.—; Hoogkerk f86.72; Harkstede f8.08; Sellingen f16.96; Appingedam f125.54; Bedum f149.10; Vlagtwedde f5.74; Woldendorp f13.21; 't Zandt f78.04; Delfzijl f108; Kornhorn f15.92; 2e Exloërmond f23.25; Wildervank f91.74; Pieterburen f48.07; Valthermond f32.82; Musselkanaal f16.25; Bierum f39.—.

2e Algem. Collecte Drenthe:

Hollandscheveld f19.85; Beilen (Drijben) f1.85; Nijveen f37.84; Sleen f11.11; Nieuweroord f29.33; Vledder f11.52; Ruinerwold—Koekange f78.19; Nieuwlande f9.48; Roden f20.41; Veenhuizen f26.70; id. nagift f4.—; Zuidlaren f57.10; Gees f36.20; Diever f43.63.

2e Algem. Collecte Overijsel:

Lutton f76.80; Bruchterveld f21.25; Vollenhove Stad f19.70; Hardenberg f152.61; Marienberg f44.42; Goor f8.04; IJsselmuiden f16.35; Daarle f29.42; Glanerbrug f17.36; Genemuiden f25.94; Lutton, nagift f3.50; Gramsbergen f37.35; Nieuwleusen f43.40; Hengelo f40.15; Den Ham f90.—; Vroomshoop f90.85.

2e Algem. Collecte Oost-Friesland en Bentheim:

Ihrhove, 2e ged. f5.88.

Diverse ontvangsten:

Legaat wijlen Mevr. R. v. d. Bosch-Velthuis, Meppel f1000.

Totaal 12e verantwoording	f14132.45½
Totaal t/m. 11e verantw.	f76185.79½

Totaal ontvangen in 1934	f90318.25
--------------------------	-----------

D.i. f3600.— minder ontvangen dan in 1933. In vergelijking met 1932 liepen de inkomsten terug met meer dan f 8000, terwijl de uitgaven in verband met intrekking subsidies beduidend gestegen zijn. Ik moge van deze gelegenheid gebruik maken, met betuiging van mijn hartelijken dank voor het in 1934 ondervonden meeleven in de zendingsaangelegenheden en voor de van zoo vele zijden ondervonden medewerking, onze zendingsvrienden op te wekken in 1935 alles te doen wat mogelijk is, om een verdere daling der inkomsten te voorkomen.

JURRIËN VELDKAMP, Quaestor.
Postrekening 138000.

Groningen, 24 Januari 1935.

HET ZENDINGSBLAD

VAN DE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND

EN DIT EVANGELIE DES
KONINKRIJKS ZAL IN DE
GEHEELE WERELD GEPRE-
DIKT WORDEN TOT EEN GE-
TUIGENIS ALLEN VOLKEN

Matth. 24 : 14a

REDACTIE-ADRES: Ds. W. Breukelaar, Santpoort.

Het blad verschijnt in het midden van elke maand. Stukken
of berichten moeten vóór den 1sten dag van de maand,
waarin het No. verschijnt, bij de Redactie zijn ingezonden.

ADRES- EN AANTALSVERANDERINGEN aan de Uitgevers:
Gebr. Zomer & Keuning, Drukkerij „Vada”, Wageningen.

ABONNEMENTSPRIJS per jaar f0.84 franco per post.
Bij getallen aan een adres boven 3 ex. f0.72 franco p. p.

INHOUD:

Waarachtige Zending. — A. W. F. Idenburg †. — Van Zendingsaange-
legenheden: Ds. H. Bergema; De Rijnsche Zending in de Bataklanden
op Sumatra; De Zendingskalender. — Zending Groningen, Drenthe,
Overijssel, Bentheim en Oost-Friesland: Brief uit West-Soemba — Zen-
ding Zuid-Holland Noord: Dr. C. A. van Leersum; Brief van Ds. P. H.
van Eijk; Zending Soerabaja; Een jaar Makassar-zending. — Zending
Noord-Holland: Nieuwe afd. Petronella-Hospitaal; Jacoboes Marsoedi.
— Zending Utrecht en Gelderland: De terugkeer van Dr. en Mevr. Ver-
veen—Douma. — Zending Friesland: Statistiek Wonosobo; De kleine
Zendingscommissie te Langeslag. — Korte berichten. — Leestafel. —
Giften.

WAARACHTIGE ZENDING.

Joh. 7 : 4, 5. Indien gij deze dingen doet zoo openbaar u zelve aan de wereld want ook zijne broeders geloofden niet in Hem.

Zendingswerk is een arbeid, die alleen in het geloof kan gedaan worden. Zendingswerk is geloofswerk. Nu, daarmede zijn wij het immers allen eens. Wij hooren dat, en wij zeggen dat zelf zoo vaak, dat de vraag zou kunnen opkomen, of het nog wel noodig is, dat wij ons zelf en anderen dat steeds weer indachtig maken. Het is toch niet mogelijk om zonder geloof zendingswerk te doen? Zending is toch in diepsten zin het werk Gods in Christus Jezus door den Heiligen Geest. En nu wil God zeer zeker in dit Zijn werk menschen gebruiken, Zijne Apostelen, Zijn Kerk, die het Evangelie der genade moeten en mogen verkondigen.

Maar toch blijft Zending het werk van God alleen, een werk, waarin niets wezenlijks tot stand komt zonder God zelf. Is het dus mogelijk om zonder geloof in de Zending bezig te zijn?

Ja, toch, dat is mogelijk. Ik zie daarvan een voorbeeld in de broeders van Jezus. Zij doen aan „Zending”. Zij willen, dat Jezus zich openbaart aan de wereld. Zij weten, dat dit de beteekenis van Jezus is, dat de wereld Hem leert kennen. Zij weten van Zijn wonderen, van Zijn werken. Van de heilzame veranderingen, die Hij in het menschenleven werkt. Zij hebben daarvan in kleinen kring menig voorbeeld gezien.

En wanneer nu Jezus steeds maar in dien kleinen kring blijft en zich a. h. w. in Galilea opsluit, zeggen zij in hun „Zendings”-ijver tot Hem: Indien gij deze dingen ziet, zoo openbaar u zelve aan de wereld.

En dat was nu Zendingsijver zonder geloof.

„Want ook Zijn broeders geloofden niet in Hem”.

Jezus geeft dezen broeders het merkwaardige antwoord: Mijn tijd is nog niet hier, maar uw tijd is altijd bereid. De wereld kan ulieden niet haten, maar Mij haat zij, omdat Ik van haar getuig, dat haar werken boos zijn.

In dit antwoord zie ik het verschil tusschen „geloovige” en „ongeloovige” Zending aangegeven.

Er is een Zendingsbeschouwing mogelijk, zooals de broeders die hadden.

Een zending, wier tijd altijd bereid is.

Een Zending, die niet zal stuiten op den haat der wereld.

Men behoeft de dingen, die Jezus doet en leert, de zegeningen van het Christendom slechts te laten merken en duidelijk te maken. Laat toch de wonderen van het Christendom zien: onderwijs, beschaving, ziekenverzorging, goede sociale toestanden, verheffing van heel het leven. Daar wacht de wereld op, waarom zou dan de Zending aarzelen haar dat alles te brengen?

Werkelijke Zending is echter iets anders.

Waarachtige Zending komt niet met iets, waarop de wereld wacht en waar zij reikhalzend naar uitzielt.

Waarachtige Zending komt met iets, waarvan de wereld als zoodanig allerminst gediend is, en dat zij haat.

Waarachtige Zending komt niet om den mensch, zooals hij is, op te bouwen en het sieraad om te hangen, maar om hem, zooals hij nu is, te ontluisteren en af te breken.

Zoo is en doet de waarachtige Zending, omdat zoo de waarachtige Zaligmaker is en doet: De wereld kan ulieden niet haten, maar mij haat zij, omdat Ik van haar getuig, dat hare werken boos zijn.

Jezus is niet den „practischen” weg gegaan, door Zijn niet in Hem geloovende broeders Hem aangewezen. Hij is den weg gegaan, dien de Vader Hem wees, waarin Hij botste op den haat der wereld, die Hem aan het kruis sloeg. Maar daardoor, en daardoor alleen, is Hij een oorzaak der verlossing geworden voor allen, die **gelooven**. En daardoor alleen kan het Evangelie van den waarachtigen vrede, d.i. van allen zegen, verkondigd worden aan hen, die verre zijn, en aan hen, die nabij zijn.

Laat ons in dat waarachtig Zendingswerk getrouw blijven.

Castricum.

J. KRUGER.

A. W. F. IDENBURG.

Diep was de ontroering, die ons allen aangreep, toen aan den avond van den 28sten Februari de droeve tijding ons bereikte, dat de Heere aan den morgen van dien dag den zoo beminden Christen-Staatsman Excellentie A. W. F. Idenburg plotseling had opgenomen in zijn eeuwige heerlijkheid.

Reeds heeft de pers, inzonderheid de Christelijke pers, breedvoerig herinnerd wat Idenburg voor Nederland en de beide Indiën heeft gedaan en is geweest. Welverdiende hulde is gebracht aan de groote diensten, die hij in de hoogste betrekkingen aan onze Koningin, ons volk en onze koloniën heeft bewezen. Ongetwijfeld zal de historie zijn naam noemen als

één der grootste en meest beteekenende mannen van Nederland uit de eerste dertig jaren der twintigste eeuw.

Het ligt echter niet op den weg van ons blaadje te wijzen op zijn betekenissen voor ons land en volk in 't algemeen.

Maar wij kunnen niet nalaten met een enkel woord te herinneren aan wat Idenburg is geweest voor het werk der zending en in het bijzonder ook voor de Zending onzer Kerken.

Ofschoon hij niet rechtstreeks de Zending diende was hij toch ten volle een Zendingsman. Heel de zaak des Heeren, de komst van het Koninkrijk Gods en daarom ook de Zending lag hem zoo na aan het hart.

Tot op den tijd, toen Idenburg Gouverneur-Generaal werd van Ned. Oost-Indië, was het Vorstenland Soerakarta of Solo voor de Zending gesloten.

Meermalen was het aan de Zending geweigerd zich in Solo te vestigen, o.a. ook aan den Zendeling-arts Dr. J. G. Scheurer. Toen echter Idenburg Gouverneur-Generaal was geworden, heeft wijlen Dr. D. Bakker weer een verzoek ingediend om toelating voor de Zending in Solo. En toen is door de bemoeiing van Idenburg de toelating verkregen. En de Heere heeft juist in Solo het werk der Zending gezegend, wellicht meer dan ergens elders op Java.

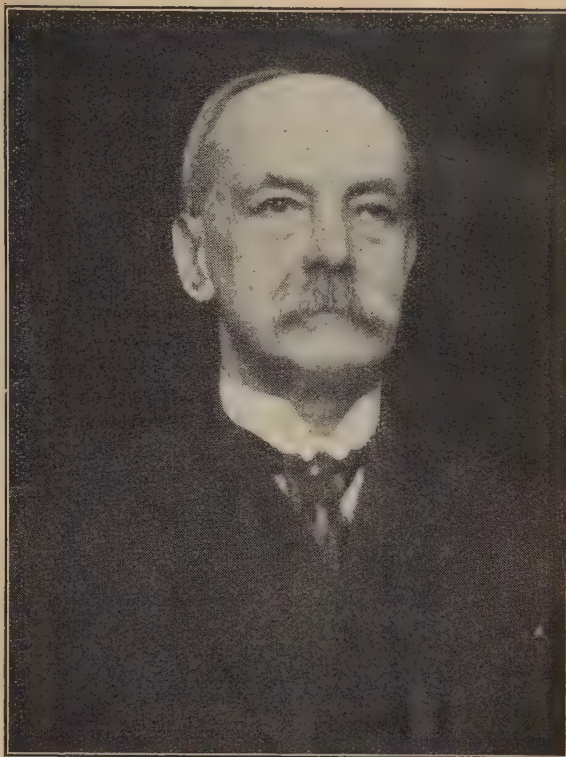
Onderscheidene jaren was Idenburg de eminente voorzitter van het Christelijk Comité voor Indië, dat zich de cultiveering van Indië in Christelijke geest ten doel stelt, en vooral in vroeger jaren veel voor Indië heeft gedaan.

Als voorzitter van het Comité tot steun van Christelijk onderwijs in Djokjakarta en Soerakarta heeft hij ook hier te lande de belangen van het Christelijk onderwijs in Indië gedurende een reeks van jaren gediend.

En wanneer er bij de behartiging der Zendingsbelangen moeilijkheden waren, waarbij men voorlichting noodig had, was Exc. Idenburg met zijn rijke kennis, zijn breeden blik en machtigen invloed steeds bereid met raad en hulp te dienen. Meermalen is hij het geweest, die aan onze Zending den weg heeft gewezen en de noodige hulp heeft verleend.

Vaak hebben we het voorrecht genoten met hem te mogen vergaderen tot het bespreken en behartigen van belangen betreffende de komst van het Koninkrijk Gods in Indië. Telkens trof ons daarbij niet alleen zijn verbazende kennis en zijn zeldzame helderheid van oordeel, maar ook zijn buitengewone eenvoudigheid, die de samenspreking met hem zoo gemakkelijk maakte, en zijn innige liefde voor de zaak des Heeren. Bij een persoonlijk gesprek vertelde hij ons eens, wat in heel zijn leven voor hem het mooiste werk was geweest, dat hij het liefst gedaan had. Dat was wanneer hij, toen hij ouderling was te Batavia en de Gemeente aldaar vacant was, op verzoek van den Kerkraad vooring in de samenkomst der Gemeente en in de Kwitangkerk den dienst leidde. Zeldzame gave had Idenburg om in keur van stijl het Evangelie van Christus voor te stellen.

Levendig staat ons nog voor den geest hoe hij in 1917 te den Haag bij de opening van de herdenking der Hervorming voor een kring van genoodigden, in tegenwoordigheid van de Koningin, de Koningin-Moeder en onderscheiden aanzienlijken, het openingswoord sprak en daarbij kort uiteenzette waarom het

A. W. F. Idenburg.

ging in de kerkhervorming der zestiende eeuw.

Zelden hoorden we de groote beginselen der Hervorming van de 16de eeuw duidelijker, zuiverder, eenvoudiger en in schooner stijl voorstellen, dan Idenburg dien morgen daar deed.

Een man van groote beteekenis, niet het minst ook voor de Zending, is van ons heengegaan.

Zijne gedachtenis zal onder ons in zegening zijn.
W. B.

Van Zendingsaangelegenheden.

Ds. H. Bergema.

Ds. H. Bergema, de missionaire predikant van Heeg te Keboemen, zond aan de deputaten der Generale Synode voor de Zending het verblijdend bericht, dat hij de benoeming tot docent aan de Opleidingsschool te Karoeni op Soemba heeft aangenomen.

Voor de Friesche Zending beteekent dit een zeer ernstig verlies, want zij had in Ds. Bergema een eminente, bijzonder begaafde kracht, die met zeldzamen zegen haar diende op haar zendingsterrein te Keboemen. Maar voor de Zending op Soemba beteekent de aanneming dezer benoeming een rijke winst, want zoo de Heere wil zal de vacant geworden plaats aan de Opleidingsschool, die voor de Zending de helpers bij den dienst des Woords moet vormen, nu bezet worden door een man, die naar aller eenparig oordeel voor dien arbeid bij uitnemendheid geschikt is.

En naar het ons voorkomt is de winst voor de Soemba-Zending grooter dan het verlies van de Friesche Zending.

Ds. H. Bergema.

Het heeft Ds. Bergema heel wat moeite gekost om tot een beslissing te komen. En dat kunnen we verstaan. Hij voelde zich zoo innig gebonden aan het werk te Keboemen. De Heere had hem in breede kringen een rijken ingang bereid en hem het vertrouwen van velen doen winnen, ook onder de hogere standen. De arbeid te Keboemen gaf hem ten volle bevrediging. De Heere kroonde zijn werk met rijke zegen. Het ging te Keboemen zoo goed. En de verhouding tusschen Ds. Bergema en de Kerk te Heeg en de Zendingsdeputaten liet niets te wenschen over. Het was dus geen wonder, dat het Ds. Bergema moeilijk viel om eene beslissing te nemen. De belangen van Keboemen wogen hem zeer zwaar. Eerst dacht hij dan ook, dat hij voor de benoeming tot docent wel zou bedanken.

Maar de Heere bond hem allengs meer ook de belangen van de Zending op Soemba op het hart.

Er waren natuurlijk heel wat bezwaren tegen het gaan naar Soemba. Java biedt veel meer gerieflijkheden vooral ook wat betreft onderwijs-gelegenheid voor de kinderen dan Soemba. Op Java is Ds. Bergema ten volle vertrouwd met de taal, de zeden, de aanleg en de gedachtenwereld der Inlandsche bevolking, terwijl hij op Soemba zich daar nog inwerken moet. Ook was zijn studie de laatste jaren niet op Soemba gericht.

Maar allengs ging het belang van Soemba hem zoo zwaar wegen, dat hij daarvan niet los kon komen.

Tijdens zijn studie hier te lande was het eerst zijn bedoeling om zich te geven voor de Zending op Soemba. Doch toen is hij niet voor Soemba, maar wel voor

Java geroepen. Nu kwam echter voor Soemba een roepstem tot hem. En dat voor een arbeid waarvoor hij steeds veel heeft gevoeld en die voor de Zending van de grootste beteekenis is: de vorming van Inlandsche jonge menschen tot helpers bij de prediking van het Evangelie en straks misschien tot Inlandsche predikanten.

Ds. Bergema zag het hooge belang van dien arbeid; hij zag het als belangrijker dan zijn werk te Keboemen. En ten slotte leidde de Heere hem tot het besluit, dat hij, hoe zwaar hem dit ook zou vallen, Keboemen moest loslaten om zich te geven aan den arbeid der Opleiding op Soemba. En Ds. Bergema volgde bereidwillig de leiding des Heeren en nam met volle vrijmoedigheid de benoeming aan.

Dit besluit verheugt ons zeer. Wel doet het ons leed, dat Friesland al weêr een uitnemend dienaar zal moeten afstaan. Dertig jaar geleden moest Heeg zijn eersten missionairen dienaar Ds. D. Bakker missen, omdat hij benoemd werd tot docent te Djokja. Ook toen viel dat de Friesche Kerken zwaar, want Ds. Bakker werd zeer gewaardeerd. Maar later hebben de Friesche Kerken wel gezien, dat zij met het afstaan van Ds. Bakker, de Zending op Midden Java een uitnemenden dienst hadden bewezen. Wij verwachten, dat de Friesche Kerken ook thans met bereidwilligheid Ds. Bergema zullen afstaan in het belang van de Zending op Soemba.

Het spreekt van zelf, dat het nog geruimen tijd zal duren, eer Ds. Bergema D.V. naar Soemba kan gaan om daar den arbeid der opleiding te beginnen.

Eerst moet natuurlijk voor den arbeid te Keboemen de noodige voorziening worden getroffen. Ds. Bergema kan en wil het werk daar niet zoo maar neerleggen. Het zal wel begin 1936 worden eer hij Keboemen verlaten kan. Daarna is het noodig dat hij met verlof naar Holland komt. Na zes jaren van drukken, zeer ingespannen arbeid is dat dringend noodzakelijk.

Ook ligt het voor de hand, dat de gewichtvolle arbeid, die, zoo de Heere wil, hem op Soemba wacht, geruimen tijd van voorbereidende studie zal vragen, eerst in Nederland en daarna op Soemba.

Ds. Bergema, die nog jong is — hij telt nog slechts 33 jaar — wil echter met jeugdig vuur zich geven aan de wel zware, maar ook zeldzaam mooie levens-taak, die op Soemba hem wacht.

In zijn brief, waarin hij de aanneming der benoeming aan de deputaten der Generale Synode meldt, schrijft hij ten slotte:

„Ik kan u verzekeren, dat ik met enthousiasme en niet zonder idealen mijn nieuwe taak zal aanvaarden en dat ik met Gods hulp de moeilijkheden hoop te kunnen overwinnen. Ik hoop aan de Opleidingsschool met vreugde de krachten te wijden, die God mij gegeven heeft en ik zal zeker dezen nieuwen arbeid niet aanvangen zonder biddend opzien tot God, Die mij riep en Die alleen de noodige bekwaamheid en zegen kan schenken. Hij moge mij wijsheid en tact, liefde en geduld, inzicht en kennis geven om mijn taak te volbrengen zoodat de komst van Zijn Koninkrijk er door bevorderd worde, ter eere van Zijn naam. Ik weet, dat vele moeilijkheden, vooral de eerste jaren, ons zullen wachten. Maar wij willen gaan in gehoorzaamheid aan Gods roepstem en in vertrouwen op Hem, Die zijn werk door ons volbren-

gen wil. God van den Hemel, Die zal het ons doen gelukken en mij, Zijne krachten zullen ons opmaken en bouwen".

De Soemba-Zending mag wel bijzonder gelukgewenscht, dat de Heere het zoeken van een opvolger van Ds. L. P. Krijger, tot nu toe zoo voorspoedig deed gaan. Moge zijn zegen verder in rijke mate rusten op de beslissing, die Ds. Bergema nam.

De Rijsche Zending in de Bataklanden op Sumatra.

In het vorige No. van het Zendingsblad hebben we er met een kort woord op gewezen, dat de Suriname-Zending voor haar onderhoud is aangewezen op den steun van heel ons Christelijk volk.

Er is echter nog een zending, die naast de eigen zending, behoort te worden geholpen door heel de Christenheid van Nederland. Wij bedoelen de zending in de Bataklanden op Sumatra. Van alle zendingen, die in Nederlandsch Indië werken, is deze zending de meest gezegende geweest. Zij gaat uit van de Rijnsche Zending, die haar zetel heeft in Duitschland maar werkzaam is in een Nederlandsche kolonie waar de Christenheid van Nederland toch wel in de eerste plaats geroepen was het Evangelie der genade te prediken. Duitschland heeft daar gedaan, wat wij hadden behooren te doen.

Gelijk heel de Deutsche zendin keert ook de Rijsche Zending ten gevolge van de toestanden in Duitschland in groote finantieele moeilijkheden.

Engeland en Amerika bieden hulp aan de Deutsche zending. Maar ook Nederland moet dit doen, vooral door de zending op Sumatra te steunen.

Wij weten natuurlijk wel, dat ook onze kerken heel wat moeite hebben om voor de eigen zending te zorgen. Maar onze moeite beduiden niets vergeleken bij de moeite, waarmede de Sumatra-Zending worstelt. Ook wij Gereformeerden mogen ons niet onttrekken aan het verleenen van hulp. Gaarne hebben we daarom willen voldoen aan het verzoek om het onderstaande op te nemen in het Zendingsblad.

„Op Sumatra is onder het Batakvolk een groot werk gewrocht. Voor ongeveer 70 jaar begonnen zendelingen van het Rijsche Zendingsgenootschap hun taak het wilde volk in dit land, de beruchte Bataks, voor het evangelie te winnen. En boven alle zendelingen blonk L. Nommensen uit door zijn moed, energie en geloof.

Het is daar gelukt, een Christelijke kerk te vormen, die op 't oogenblik 340.000 leden telt. Honderden van kerken en scholen liggen over het land verspreid. Regeering en Zending hebben daar heerlijk samenwerk ten nutte van het volk. Het evangelie bewees daar weer, een heel volk te kunnen veredelen.

Deze jonge kerk is op den besten weg naar zelfstandigheid. Voor eenige jaren is daar een kerkbestuur gevormd, waarin de zendelingen als leiders steeds meer op den achtergrond treden. Elk jaar vergade daar de groote synode, waarin alle gemeenten vertegenwoordigd zijn en behandelt dan alle vragen, de kerk betreffende, onder leiding van het hoofdbestuur, dat voor de uitvoering der besluiten zorg draagt.

Heden wordt de goede voortgang van het werk zeer bemoeilijkt door den nood op financieel gebied.

Het aantal zendelingen is zeer verminderd en het valt de gemeenten zeer moeilijk, voor haar onderhoud te zorgen. Daarbij staan alle heidensche gebieden voor het evangelie open, zowel in het Noorden als in het Westen van het land. Het zou zeer te bejammeren zijn, als de gezonde ontwikkeling van deze kerk door gebrek aan arbeiders en aan middelen tegengehouden werd, nu de gelegenheid tot uitbreiding ervan zoo gunstig is.

Het gaat hier om een grooten, veelbelovenden volkstam van Insulinde. Daarom hebben Nederlandsche vrienden van dit werk de handen inéengeslagen, om deze zending door de moeilijkheden van deze jaren heen te helpen. Ze hebben een steuncomité gevormd, onder leiding van den heer J. H. Hemmers, Nieboerweg 244 te Den Haag, als voorzitter, den heer H. IJdens, Wijttenbachweg 1a te Oegstgeest als secretaris en den heer J. N. Munnik, Galileistraat 139 te Den Haag als penningmeester. De beide eersten hebben hun krachten ook op Sumatra reeds vele jaren aan dit werk gewijd. Vele vooraanstaande dames en heeren hebben zich bereid verklaard, te helpen.

Bovengenoemde heeren zijn gaarne bereid, over dit werk te vertellen, hun mededeelingen met lichtbeelden te verduidelijken en gaven daarvoor in ontvangst te nemen.

Door het steuncomité zullen geregeld mededeelingen over den stand van het werk worden gedaan. Wij hopen, dat vele vrienden van Insulinde deze interessante mededeelingen zullen willen lezen, om zoo de Batakzending te leeren kennen.

Al heeft deze zendingsvereniging, die op Sumatra werkt, haar zetel niet in Nederland, toch verdient zij Nederlandsche steun. Want het geldt hier een veelbelovend gebied van Insulinde, waar de opofferende arbeid der dragers van het Christelijk geloof grootten zegen verspreid heeft tot heil van dit volk."

De Zendingskalender.

Er was, zooals men weet, het vorige jaar eenig verschil gerezen tusschen de redactie en de firma bij wie de Zendingskalender uitgegeven wordt. Een oogenblik dreigde het, dat er twee kalenders zouden verschijnen, wat natuurlijk zeer tot schade van de zaak zou zijn geweest. Dat gevaar is echter afgewend. Redactie en Uitgeefster hebben elkander weer gevonden, gelijk we vroeger reeds hebben gemeld.

En het geval heeft gelukkig aan de exploitatie van den kalender geen schade gedaan.

De oplage van den kalender voor het jaar 1935 bedroeg ruim 85.000 exemplaren, die vrijwel geheel van de hand zijn gegaan. Het jaar te voren had de kalender ongeveer dezelfde oplage.

En de finantieele bate, die de kalender heeft afgeworpen voor de Generale Zendingskas, bedroeg ditmaal f 4174.48. Dit is nog wat meer dan het vorige jaar. Toen was het f 3512.84.

Het is dus met den Zendingskalender weer bega. De crisismood heeft aan den Kalender naar het schijnt tot heden nog weinig kwaad gedaan.

De opbrengst van den kalender is voor de Generale Kas allengs een beduidende bron van inkomst geworden, die voor deze kas, die worstelt met een ernstig tekort, zeer welkom is.

En de kalender voert in tal van gezinnen elken dag een stille, eenvoudige, maar geenszins onbetekende propaganda voor de zending. In duizenden gezinnen hangt de kalender aan de wand en herinnert hij van dag tot dag aan het zendingswerk, waardoor de gedachten aan de zending onderhouden wordt.

En dat heeft de zending noodig, anders gaat de belangstelling verflauwen.

Gaarne willen we een woord van dank en gelukwensch richten tot den redacteur Ds. Pol, die ook ditmaal met den kalender zoo gunstig resultaat bereikte en daardoor aan de Kerken en aan de Zending een zeer te waardeeren dienst bewees.

Ook aan de Firma Hummelen's Boekhandel en Electr. drukkerij te Assen komt een woord van dank toe voor de zorg aan de exploitatie gewijd.

W. B.

Santpoort, 28 Febr. 1935.

Zending Groningen, Drenthe, Overijsel, Bentheim en Oost-Friesland.

Brief uit West-Soemba.

Wai Bakoel, 1 Dec. 1934.

Geliefde Broeders en Zusters,

'k Wil U ditmaal iets vertellen van het schoolwerk, van de moeilijkheden en de vreugden, die ons daarbij ten deel kunnen vallen.

Begin Mei van dit jaar was ik in Lenang. 'k Had Zondags het Avondmaal bediend in Bolobokat (zooals U weet ongeveer drie uur ten Noorden van onze woonplaats), en was Maandagmiddag naar Lenang doorgereden, een vier uur verder naar het Noorden, aan zee. Het is een eenzame weg, meest boven over de heuvelruggen. Van verre kun je de zee al zien; je ziet ook de weg loopen, eerst in een groote boog naar rechts, dan terugbuigend naar links, daarna in een groote boog naar Lenang, dat vlak bij de kust ligt.

Nu dat is wel even een ergernis, als je de weg zoo vóór je ziet, kon je maar recht op Lenang aanhouden, dan was je er in minder dan anderhalf uur! Maar recht toe, recht aan, dat is onmogelijk. Het zijn allemaal heuvels met diepe ravijnen, en dan is het maar 't beste, langs de bovenkant van de heuvels, de heuvelrug volgende. Ik volg dus maar de weg, dien de Soembanezen ook gaan, dat is verreweg het veiligste en het flugste ook.

Na een warme rit komen we in Lenang aan. De school ligt in een laag open terrein, vlak bij de rivier, die in zee uitmondt. Het is ongeveer 4 uur, als ik bij de school aankom. De kinderen hollen naar buiten, en groeten. „Merkwaardige tijd om school te houden, goeroe!” In werkelijkheid moet er van half acht tot half één school gehouden worden. „Ja, maar ik ga 's middags met de kinderen door; ze zijn wat achter door veel ziekte en verzuim, en 't is bijna overgang.” „Een ongekenne ijver”, denk ik bij mezelf, maar het komt me verdacht voor.

'k Ben in Lenang al meer zulke eigenaardige dingen tegengekomen. Lenang ligt ver weg, en in de regenmaanden is het haast onbereikbaar. Bovendien

zit de goeroe heelemaal alleen. Zijn eenige mede-Christen is een vroeger afgedwaalde, maar nu terugkeerende oemboe, een zoon van de Radja van Napoe. Er is dus eigenlijk geen controle mogelijk. Buiten de goeroe om hoor ik nooit iets over hem of over zijn werk.

Bovendien is hij ongetrouwd, woont al zeven jaar in Lenang; ik maak me bezorgd, dat het vandaag of morgen mis gaat. 'k Wilde zoo graag de ongetrouwde goeroes op plaatsen hebben, waar ook een gemeente is, en zoo mogelijk een goeroe-Indijl, want onderling toezicht hebben ze dringend noodig.

's Avonds roep ik de goeroe alleen bij me, en praat met hem over zijn leven in de eenzaamheid, zijn geestelijk leven, de omgang met de menschen, enz.

O, daar is geen wolkje aan de lucht; hij is zelfs min of meer boos, dat ik er naar durf vragen! Voorzichtig kom ik met mijn voorstel: dat ik hem wil overplaatsen, omdat ik bezorgd over hem ben, omdat hij ongetrouwd, hier alleen zit, zonder steun van mede-Christenen. Hij oppert tal van bezwaren, maar erg steekhoudend lijken ze me niet. „Goed, denk er eerst maar eens over, straks schrijf ik je nog wel”, zeg ik, en daarmee is het onderwerp afgehandeld.

'k Had vroeger met onze Schoolopziener al over deze goeroe gesproken. Hij voelde dezelfde bezwaren als ik en was ook voor overplaatsing. Maar hij had gezegd: „Als je hem overplaatst, dan stapt hij er uit, want hij is een stijfkop.” 'k Moest dus wat voorzichtig te werk gaan.

Twee dagen later vertrok ik naar Memboro en vandaar naar huis terug. Thuisgekomen, duurde het niet lang, of ik schreef een brief, waarin ik de goeroe voorstelde, na de groote vacantie te verhuizen naar Wai-Bakoel, en dus vlak naast ons te komen wonen.

Intusschen had ik al gesproken met het hoofd van de school hier en zijn vrouw. Twee beste menschen, een net huisgezin, een keurige school; bovendien is hij ijverig in de Evangelisatie. 'k Had al een jaar prettig met hem samengewerkt. 'k Vroeg deze goeroe of hij naar Lenang wilde gaan; en legde hem uit, dat ik daar een getrouwde goeroe noodig had, omdat het een eenzame post is; verder, dat juist een ijverig Evangelist noodig was, die de kampong in wilde gaan na schooltijd, om het Evangelie te brengen, een vooruit geschoven post dus in moeilijk terrein. 'k Vroeg hem mijn verzoek biddend te overwegen, met zijn vrouw. 'k Wou hem in geen geval dwingen. Na een paar dagen kwam hij mij vertellen, dat ze bereid waren te gaan en daar het werk aan te vatten. Een moedige stap voor een goeroe met een gezin, om van Anakalang te gaan naar een van de eenzaamste plekjes van het terrein. 'k Was blij met dat besluit.

Op mijn brief aan de goeroe van Lenang kreeg ik echter een brief terug, vol met bezwaren. Nog een brief, waarop een brutaal antwoord! Er was echter geen enkel grondig bezwaar te vinden, dat hij kon aanvoeren. Inderdaad, hij was een stijfkop.

Tenslotte, nog voor de vacantie in Juli, kreeg ik een brief waarin hij toegaf. Als dat onrecht hem dan moest worden aangedaan, hij stond verder voor de gevolgen niet in.

Besloten werd, dat 15 Augustus de verhuizing zou

plaats hebben. De Radja van Anakalang, die de goeroe hier niet kwijt wilde en ook al niet het beste gehoord had uit Lenang, werkte tegen en hielp eenvoudig niets met de verhuizing. Zelf was ik juist toen ziek en kon er ook niets aan doen. Een oogenblik scheen het zelfs op een mislukking uit te loopen. Maar gelukkig, het viel toch weer mee, en voor eind Augustus was de goeroe van Anakalang in Lenang aangekomen.

Maar nu nog de goeroe van Lenang naar Anakalang. Ook daar tegenwerking. De medebestuurder van Lenang hielp niets bij de verhuizing, niet, omdat hij de goeroe zoo graag hield, maar omdat ze ruzie met elkander hadden! Ook dat werd eindelijk geregeld, en vóór half September was de goeroe hier. 't Was wel een moeilijke geschiedenis geweest, zoodat ik meermalen er aan twijfelde of ik er wel goed aan gedaan had; maar het was nu voor elkaar.

Hoe zou het nu verder gaan? Nu, ik kan zeggen, dat de uitkomst tot nu toe me heeft versterkt in de meening, dat ik de juiste weg had gekozen.

Begin November was ik weer in Lenang. Maandagmiddag, een uur of vier kwam ik er aan. De goeroe was niet thuis, vertelde zijn vrouw; hij was naar de kampong, om te Evangeliseeren. Hij is druk aan het werk, en opgewekt en blij, dat hij in Lenang werken kan. 'k Ben ook samen met hem er op uit geweest. 't Is leuk om te zien, hoe hij met de menschen omgaat. En de eenige Christen die er is, dien ik boven noemde, is blij met de gang van zaken en voelt zich versterkt en gaat zelf ook geregeld mee naar de kampong.

Wat een fijne dag heb ik daar doorgebracht; wat een prettige opgewekte geest heerschte er. Ik heb God gedankt, dat Hij het alles zoo geleid heeft.

En in Anakalang? Nu, dat viel niet mee eerst. Deze goeroe had in Lenang op school altijd een hoog procent van kinderen die moedwillig de school verzuimden. Toen hij ruilde met den goeroe van Anakalang, werd het in Lenang ineens anders! In twee maanden daalde het procent van 17 tot 2 procent. En hier in Wai-Bakoel begon het procent te stijgen, zoodra de nieuwe goeroe was aangekomen. Dat zag er dus voor de school hier slecht uit. Na 2 maanden riep ik de goeroe bij me, en bewees hem met de cijfers, dat de stijging van het procent duidelijk aan hem te wijten was. Ik stelde hem de vraag of dat geen geestelijke achtergrond had, of hij zijn werk wel deed uit liefde tot den Heere Jezus! Hij antwoorde kortaf, nijdig; hij was hard als een kei, onbereikbaar.

Voorloopig nam ik een afwachtende houding aan, maar vermaande hem ernstig, om te onderzoeken of zijn verkeerde houding in school niet het gevolg was van een verkeerde houding tegenover den Heere. Daar bleef het bij, totdat we Avondmaal vierden, vorige week. Hij had bezwaar om toe te gaan en wilde me alleen spreken. En toen begon hij te praten, niet veel, maar ernstig. Hij beleed zijn zonden, en de tranen kwamen hem in de oogen. Ik had geen woorden meer. Ik was zoo blij, dat ik eigenlijk niets meer zeggen kon. Eindelijk terug, een verloren gewaand schaap; eindelijk gebroken. Tenslotte kon ik hem alleen maar wijzen op Christus en Zijn groote liefde voor ons allen, Die ons niet loslaat en hem nu had teruggeroepen. Eerst daarna

vond hij vrijmoedigheid, tezamen met ons allen het Avondmaal te vieren. Dat was een blijde Zondag!

Uw dienaar in Christus

P. J. LUYENDIJK.

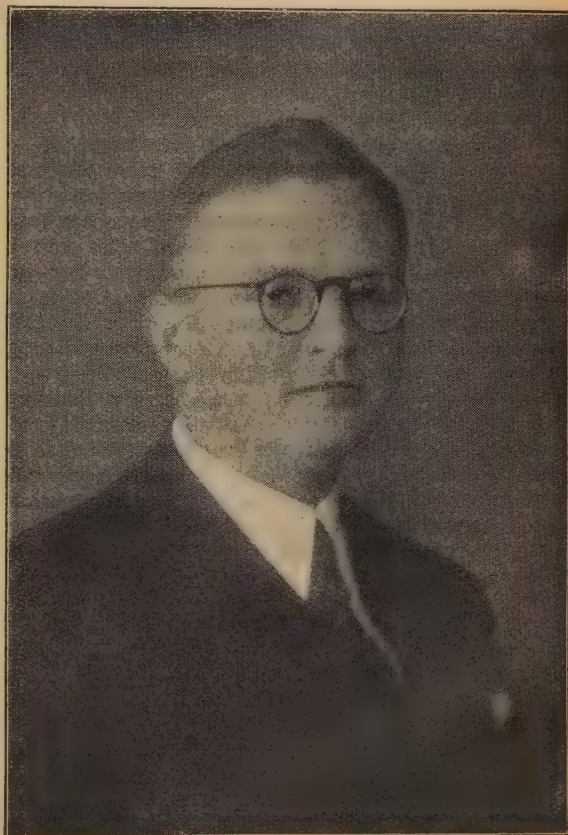
Zending Zuid-Holland Noord.

Dr. C. A. van Leersum.

De missionaire arts Dr. C. A. van Leersum is weer teruggekeerd naar Solo om daar zijn arbeid in het Zendingshospitaal te hervatten.

Het is te verstaan, dat hij met zeer gemengde gevoelens de terugreis heeft aanvaard. Het was 22 Febr. l.l. juist zeven jaar geleden, dat hij in het huwelijk trad met Mej. T. H. Wiersema. Begin Maart 1928 gingen Dr. en Mevr. v. Leersum—Wiersema vol idealisme naar Indië om den Heere in het werk der Zending te dienen. Mevrouw van Leersum kon echter moeilijk wennen aan het Indische klimaat en was gedurig lijdende. Den 11en April van het vorige jaar kwam het echtpaar v. Leersum—Wiersema met verlof in Holland. Reeds 18 April moest Mevr. opgenomen worden in het ziekenhuis te Groningen. Men hoopte nog op herstel. Maar de Heere keurde haar rijp voor den hemel. Den 9den Mei nam de Heere haar op in de eeuwige heerlijkheid.

En thans moest Dr. van Leersum alleen teruggaan naar Java. Met stille berusting in Gods bestel, maar ook met warme toewijding aan den hem wachtenden arbeid,

Dr. C. A. VAN LEERSUM.

is hij 1 Maart j.l. van Genua met de „Marnix” vertrokken. Het was zijn voornemen om te Port Saïd uit te stappen en een week door te brengen te Cairo en daar het oogheekundig werk te gaan zien.

Gelijk bekend is, heeft Dr. v. Leersum speciale studie gemaakt van de oogheekunde. Tijdens zijn verlof heeft hij nog weer 3 maanden gewerkt op oogheekundig gebied en ook nog 3 maanden speciale studie gemaakt van Neus- en Keelziekten. En aangezien in Egypte bijzonder veel oogziekten voorkomen, achtte hij het in het belang van zijn werk te Solo, de oogheekundige klinieken te Cairo eens in oogenschouw te nemen. Stellig zal dit aan zijn werk te Solo, waar ook veel ooglijders zijn, ten goede komen.

Indien er geen verandering tusschen beide is gekomen, is Dr. van Leersum 12 Maart met de „Baloeran” van Port Saïd doorgereisd naar Java om dan 1 April te Solo zijn arbeid te hervatten.

Moge de Heere, die Dr. van Leersum zoo zwaar heeft beproefd, maar ook zoo rijkelijk met zijn genade heeft vertroost, dezen sympathieken en algemeen gewaardeerden arts in bijzondere mate sterken tot den gewichtigen arbeid, die hem te Solo wacht!

W. B.

Brief van Ds. P. H. van Eijk.

Ds. van Eyk, één der missionaire predikanten van Delft, zond een brief aan de leden der Geref. Kerken in Zuid Holland Noord, dien we gaarne doorgeven aan de lezers van het Zendingsblad. Hij schrijft het volgende:

Solo, 13 December 1934.

Aan de Leden der Gereformeerde Kerken van Zuid-Holland (N. G.).

Zeer geachte Broeders en Zusters,

Het is een oorzaak van groote dankbaarheid, dat in deze moeilijke tijden, waarin wel haast elk maatschappelijk bedrijf een groote teruggang ondergaat, de geestelijke arbeid der Zending steeds ruimer werkgelegenheid vindt. Wat de geldelijke zijde van het Zendingswerk betreft, is natuurlijk de druk der tijdsomstandigheden aan alle kanten voelbaar. Ook hierbij is veel, dat tot verheuging stemt. Dat door Uw milde bijdragen het aan Uw Deputaten nog geregeld mogelijk was, de benodigde gelden naar Indië over te maken, bewijst ons dat Uw liefde voor Uw Zendingswerk ook de beproeving der tijdsomstandigheden doorstaat. Uw werk, in Gods kracht aanvaard in een periode van maatschappelijke welvaart voor velen Uwer, blijft voorwerp van Uw offervaardigheid ook in deze dagen van druk. We danken voor dezen onwaardeerbaren zegen onzen God, en zien gemoedigd de toekomst tegen.

En dat zelfs nog extra-giften ons komen verblijden — gelijk ik hierbij met dankbaarheid vermeld de ontvangst van f 100.— voor Bijbelverspreiding, gevonden in de Pinkstercollecte te Boskoop — is ons te meer een bewijs, dat God de liefde voor Zijn Koninkrijk in Uw harten in stand houdt.

Te meer beseffen we de groote waarde van Uw toegewijd voortvaren, waar de gelden uit Indië zelf groote zorg geven. De subsidies van de Regeering voor de scholen zijn sterk verminderd, zonder dat steeds een verminderde uitgave daartegenover staat. De Nederlandsche Kerk te Solo, die als vergoeding voor

de geestelijke verzorging door de missionaire predikanten maandelijks een belangrijk bedrag bijdroeg, zag zich genoodzaakt, deze bijdrage met een vierde deel te verminderen. Haar treft daarvoor allermint eenige blaam. Integendeel is hier een woord van groote waardeering op zijn plaats voor haar trouwe toewijding, die het mogelijk maakte, „slechts” een vierde deel omlaag te gaan, terwijl niet alleen bijna alle leden der kerk 25 % in salaris achteruit gingen, maar bovendien vele leden, juist ouderen, voorgoed repatrieerden, zonder dat anderen in hun plaats kwamen.

Het is duidelijk, dat in deze omstandigheden de uiterste soberheid moet worden betracht in de uitgaven van het Zendingswerk.

Maar in dit werk, waar geld geen doel is, maar alleen middel, blijkt de zegen des Heeren dan ook niet afhankelijk van de hoeveelheid geld, die er aan ten koste wordt gelegd. Dit komt ook geheel overeen met wat de Bijbel ons leert over het verband tusschen geld en den dienst van God. De *liefde*, waarmee het gegeven wordt, bepaalt de waarde ervan voor Gods Koninkrijk. En is niet de conclusie gewettigd, dat het de kracht is van Uw *liefde*, die U in de beproeving dezer tijden tot hiertoe beweegt, om Uw Zendingsbijdragen op het oude peil te blijven handhaven?

Dan mag het, op grond van de beloften Gods, ons ook eigenlijk niet verwonderen, dat de geestelijke, dus de eigenlijke zijde van het werk voortdurend groeit.

De Javaansche gemeenten groeien gezegend voort in innerlijke kracht en in ledental. Vergissen we ons niet, dan ontwaakt in haar boezem steeds meer het besef van de geestelijke roeping, die zij hebben om zelf het Evangelie in te dragen in het leven van het Javaansche volk. Wat vroeger veel meer werd overgelaten aan de betaalde zendingsarbeiders, wordt beter gezien als deel van de eigen taak.

Een der kerkeraden nam al het werk van den goeroe Indjil voor zijn rekening, zoodat de goeroe Indjil kon worden overgeplaatst naar een andere stad, waar nog geen Christengemeente is, en hij dus al zijn kracht kan geven aan het werk onder hen, die nog Mohammedaan zijn.

Drie Chineesche families werken met groote toewijding mee, (door hun huizen beschikbaar te stellen voor het houden van vergaderingen, en zelf, voornamelijk onder hun eigen uitgebreid personeel, uit te noodigen en op te wekken tot het bijwonen van die vergaderingen), om gelegenheid te scheppen, waar velen met de boodschap van het Evangelie kunnen worden bereikt.

Vijf pas afgestudeerde goeroe's Indjil zijn — zij het ook met bijna volledige subsidie van de Zending — door de kerkeraden zelf tot hulppredikers aangesteld, zoodat de leiding van de verantwoordelijkheid voor hun werk geheel zaak van de betrokken kerkeraden is geworden, en de blik dezer kerken dus veel meer naar buiten gericht wordt, naar de groote massa, die nog leeft buiten Christus.

Zoo gaan de jonge kerken steeds meer hun aandeel nemen in het zendingswerk, en begint zich de weg af te teekenen, waardoor in de toekomst de Kerstening van het Javaansche volk kan worden overgelaten aan de Javaansche Kerken zelf. Finan-

ciëel zijn ze nog uiterst zwak, temeer waar in deze tijden de armoede in de dessa en de kampong onrustbarend toeneemt. Maar ook hier is voor het Koninkrijk Gods geestelijke kracht van oneindig meer waarde dan sterke geldelijke positie. We hebben toch de belofte van den Heere Jezus, dat al deze dingen hun toegeworpen zullen worden, als eerst gezocht wordt het Koninkrijk Gods en zijn gerechtigheid.

Het contact, dat met een gedeelte van de Sadrach-Christenen tot stand is gekomen, en waarover ik vroeger al schreef, is voortdurend aangehouden en versterkt. Ze zijn om allerlei redenen nog niet samengesmolten met de andere Christengemeenten, maar van binnen uit wordt getracht, het geestelijk leven op te bouwen, en zoo de eenheid organisch te doen groeien. Met de belangrijke groep van deze Christenen, die afzonderlijk is blijven staan, en zelfs een uitgesproken vijandige houding aannam, is op nieuw verbinding gezocht. Een oogenblik leek het, alsof zij hun afwijzende houding zouden laten varen, maar deze hoop is nog niet in vervulling gegaan. Toch is de verwachting gegroeid, dat in de toekomst ook hier de houding veranderen zal. Moge God Wiens zaak te dienen wij in dit streven alleen begeeren, door Zijn Geest ook in hun harten wekken de begeerte naar de gemeenschap der heiligen.

Het Evangelie van Christus heeft een toekomst van heil ook voor Java. En God is bezig, door den arbeid van Zijn Kerk — Uw Zendingswerk en het steeds bewuster als taak aanvaarde werk der eigen jonge Christengemeenten — het Javaansche volk den Christus voor te houden. En God doet meer. Hij is tegelijk bezig, veler harten te bereiden tot het geloof in den Christus. Daartoe werken in Zijn hand de tijden van zorg en moeite mede. In veler harten wordt de bewustheid wakker van de behoefte aan Hem, die gisteren en heden dezelfde is, en tot in eeuwigheid, en Die het antwoord is op de oprijzende vragen. God wekt in breede kringen waardeering voor het Christendom; een begrijpen van groote betekenis en invloed ook voor de orde en rust van een bevolking, die door allerlei nood in beroering wordt gebracht. Uit verschillende kringen der maatschappij rijst persoonlijke belangstelling voor de boodschap van den Bijbel; bewuste bestrijding van het Christendom plaatst het te meer in het middelpunt van veler belangstelling.

Zoo rijst hoe langer hoe meer het beeld van Christus, den Gekruisigde, voor het oog van velen uit het Javaansche volk, en worden zij geroepen tot het geven van een antwoord op de vraag: Wat dunkt u van den Christus?

Geve onze God, die ons roept om deze vraag aan de gewetens der menschen en der volkeren voor te leggen, dat steeds grooter de schare worden moge, die met hart en mond belijdt: Hij is mijn Heere en mijn God!

Gelijk U bekend is, ben ik vele maanden van dit jaar niet in staat geweest tot het doen van mijn werk. Langen tijd leek het, dat er geen vooruitgang kwam in mijn ziekte. Het was wel eens erg moeilijk, om de hoop op de toekomst vast te houden. Ik weet, hoe in de kerken Uw gebeden mij hebben opgedra-

gen aan God. Hij heeft mij nauwer aan U verbonden, toen ik in mijn ziekte van Uw medeleven de bewijzen ontving.

En nu heeft God Uw en onze gebeden aanvaankelijk willen verhooren. Mijn kwaal is nog wel niet geheel beter, maar hindert mij sinds vier maanden niet in het verrichten van al mijn werk, en de dokter geeft volle hoop op algeheel herstel.

God is goed over ons. Moge Hij ook verder ons met Zijn zegen verrijken.

Met onze zeer hartelijke groeten, mede namens de collega's

Uw dw. br. in Christus,

P. H. VAN DIJK.

Zending Soerabaja.

Gelijk men weet heeft de Gereformeerde Kerk te Soerabaja in samenwerking met de Kerken van Malang en Semarang Makassar en Zuid-West Celebes gekozen als haar Zendingsterrein. Als haar missionair predikant is hier werkzaam Ds. H. v. d. Brink, die tevens onder de verstrooide Gereformeerden aldaar arbeidt. Ds. H. v. d. Brink zond ons een overzicht van zijn werk. Iets verkort laten we het eerste stuk daarvan hieronder volgen.

Een jaar Makassar-zending.

I.

In Lombasang.

Naar aanleiding van mijn laatste tournee wil ik U een indruk geven van ons werk in Zd. W. Celebes.

Wij zitten hier nu ruim een jaar in Makassar.

Dus deze indruk zou ook ons eerste jaaroverzicht kunnen heeten.

Verwacht echter geen mededeelingen over directe Zendingsresultaten. Het is tot nu toe nog steeds een probeeren van organiseren van het werk geweest.

Een probeeren om aanrakingspunten te krijgen.

Een probeeren om in te dringen in het taalgeheim.

Want wie de taal kent, begint de toegang tot het hart te vinden.

We leven hier in Zd. Celebes, wat wegen betreft, in buitengewoon gunstige omstandigheden.

Voorals als we dat vergelijken met de andere deelen der Buitengewesten. Het zware berglandschap dat hier beheerscht wordt door de Lompo Batang (Piek van Bonthain) wordt door een pracht-weg doorsneden, die bijna al tot de overkant (Sindjai) klaar is.

Speciaal tot Malino, het bergoord op 73 K.M. van Makassar af, is deze weg al prachtig.

Niet minder afwisselend is het landschap zelf.

Hoe meer men van Makassar af komt, vooral na ongeveer 40 K.M., hoe dunner de bevolking is.

Tot in de bergstreken de bevolking wel heel dun is.

Zooals ge weet voerde mijn eerste tournee, ongeveer een jaar geleden, ook reeds naar deze bergstreek.

Sinds dien ben ik hier al zoo'n beetje thuis geraakt.

Vanaf Malino voert een smal bergpaadje door twee diepe ravijnen naar de kampong Lombasang, waar wij ons schooltje hebben.

Deze kampong is op zich zelf niet groot, maar ligt op een vrij belangrijk punt. Verschillende bergpaden komen hier samen.

En daar de pasar in Malino een centrum is, passeert

hier dan ook een belangrijk deel van de bergbevolking van die kant.

Nadat het bomboe school- en goeroehuis klaar waren in April '34 wachtte de Goeroe vol hoop op de kinderen, die volgens de toezegging van de ouders vroeger reeds, komen zouden.

Op zijn manier gaf hij mij later een verslag.

Om half acht had hij op een oude buis, die tot gong gepromoveerd was, geslagen. Dit was nog vele malen herhaald.

Maar geen enkel kind was gekomen.

Tot tien uur toe had hij gegongd.

Toen niemand kwam had hij zich teruggetrokken en had geweend.

En dien dag ook niet meer gegeten.

Nu is een dergelijke tegenslag niet onverklaarbaar.

Daarna ging de Goeroe, en als ik kon, wij samen, de kampong in om met de ouders en hoofden te spreken over de school.

Hoewel het een teleurstelling blijft.

Maar overal stuiten we nu op onwil.

En dan zijn de uitvluchten veel!

Och, ik kende die wel uit de zendingslitteratuur en conferentiespeechen in Holland.

Maar het is toch weer wat anders als je dat zelf en voor het eerst beleeft. En je doet er zoo bitter weinig tegen.

De menschen voelen op zichzelf bitter weinig voor een school.

Ook wel te begrijpen.

Ze moeten hun kinderen missen, die anders op de sawah al mee werken of de karbouwen hoeden.

Verder zijn de meeste hoofden zelf ook vaak onontwikkeld en kennen geen of weinig Maleisch.

Ze zijn nu bevreesd, dat de kinderen als ze naar school gaan hun boven het hoofd groeien en hun macht in de toekomst ernstig bedreigd wordt.

Het grondmotief van de tegenwerking is natuurlijk vrees voor de Zending. Vrees dat ze gedwongen worden Christen te moeten worden.

Of zooals één zei, dat de kinderen over een jaar doopwater zouden moeten drinken, wat natuurlijk vreeselijk gevaarlijk is!

Deze bergbevolking zelf weet van het Mohammedanisme weinig of niets af. Maar zoo spoedig ze van Zending hooren worden ze dikwijls automatisch ineens fel Mohammedaan en anti-Zending.

Wat een Moh. Goeroe die hier woont, maar altijd in zijn kebon werkt, natuurlijk fel aanwakkert.

En zoo herhaalt zich ook hier de geschiedenis van zoo menig zendingsterrein. Nu was dit wel te voorzien.

En het hoeft ook niet te ontmoedigen.

Want natuurlijk is de Booe bij onze komst harder gaan werken, omdat hij de kracht van het Evangelie kent.

En daarin gelooven wij ook.

Gelooven. D. w. dus ook zeggen dat we dit aan God overgeven. Die er op Zijn tijd mee doet, wat Hij noodig oordeelt.

Aan ons daarom thans de taak om hard door te werken, met tact en geduld. Zeker ook van dat laatste zal in groote mate van ons (en van U die ons gezonden hebt) gevraagd worden.

Ondanks dit alles zijn na enkele maanden een drietal kinderen en twee oudere jongens op de school gekomen.

Maar om kleinigheden blijven ze dikwijls weg.

En heel dikwijls komen ze om 8 uur met de boodschap, dat ze om 9 uur weer vertrekken moeten!

Doch als ze maar blijven komen, dan is al heel veel gewonnen.

Ik maakte met mijn Goeroe een tocht naar een betrekkelijk groote bergkampong op enkele uren afstand van onze school.

De tocht ging over geweldige rotsblokken en langs steile paden tot het dal van de Berang rivier, die in dit bergland ontspringt en bij Makassar in zee uitloopt. Daarna ging het weer tegen de bergen op.

Je staat versteld over de kracht en het uithoudingsvermogen van onze kleine paardjes.

Enkele maanden geleden kocht ik er één.

Als je ergens komt is een van de eerste vragen of dat je eigen paard is, hoeveel 't gekost heeft en waar je 't gekocht hebt.

Dat zijn beleefdheidsvragen, maar het is ook belangstelling van de paardenlievende Makassaren.

Op mijn tocht bleek me heel aardig, dat ook op deze afgelegen plaatsen door de menschen over ons gesproken wordt. Men wist heel vaak al hoeveel mijn paard gekost had en waar het gekocht was!

En dan spreekt men ook wel over andere dingen in verband met ons!

Weer een bewijs hoe het punt Lombassang van groot voordeel is. Naar de pasar, om de 5 dagen, passeert hier alles.

Men spreekt en hoort dan veel en bespreekt dat weer in de kampong thuis. Zoo was ik in een kamponghuis.

Ik had al meer dan een uur op een matje gezeten.

Om weer een nieuw onderwerp in de conversatie te brengen, vroeg ik den ouden heer of hij ook oude lontara (boeken of beschreven bladen) had.

Ja, die waren er!

Uit een oude doek haalde hij zijn belasting biljet en enkele bedrukte vellen. Tot mijn verwondering ontdekte ik hierin een tractaatje, dat verspreid wordt door de Amerikaansche Zending.

Hij kon niet lezen. Joh. 3 : 16 was er boven afgedrukt.

Ik las hem deze woorden in het Mak. voor, wat hij mooi vond.

En het gaf aanleiding om nog wat door te praten.

De kampong Longka, waarheen we, zooals ik hierboven opmerkte, heengingen, werd eindelijk bereikt.

Uren hebben we hier zitten praten met den Karaeng (vorst) om 2 van zijn kinderen op school te krijgen.

Maar de afstand dan?

Nu wist ik, dat van zijn familie in Lombasang woonde. Ik stelde hem dus voor, zijn kinderen daar van Maandag tot Vrijdag te laten.

Al pratende deelden we ook aan de anderen (we zaten in een grooten kring op den grond vóór het huis van den Karaeng) het voorstel, dat zoo ze hun kinderen wilden sturen, we aan de school een bijgebouw zouden bouwen, waarin de kinderen zouden kunnen slapen.

De Goeroe zou dan ook toezicht op hen houden.

Tenslotte beloofde de Karaeng 2 van zijn kinderen te zullen sturen.

God geve dat hij woord houdt.

Want een dergelijk voorbeeld maakt groote en goede indruk.

We gingen ook bij andere „landsgrooten” aan.

Maar het wantrouwen is zoo groot.

Ze zijn al zoo vaak, volgens hun zeggen, door de

Companie beetgenomen.

En zoo'n gratis school vertrouwen ze heelemaal niet.

Daar staat tegenover dat ze het geringste schoolgeld ook maar, niet willen betalen.

Trouwens er is in deze bergstreken ook bijna geen geld.

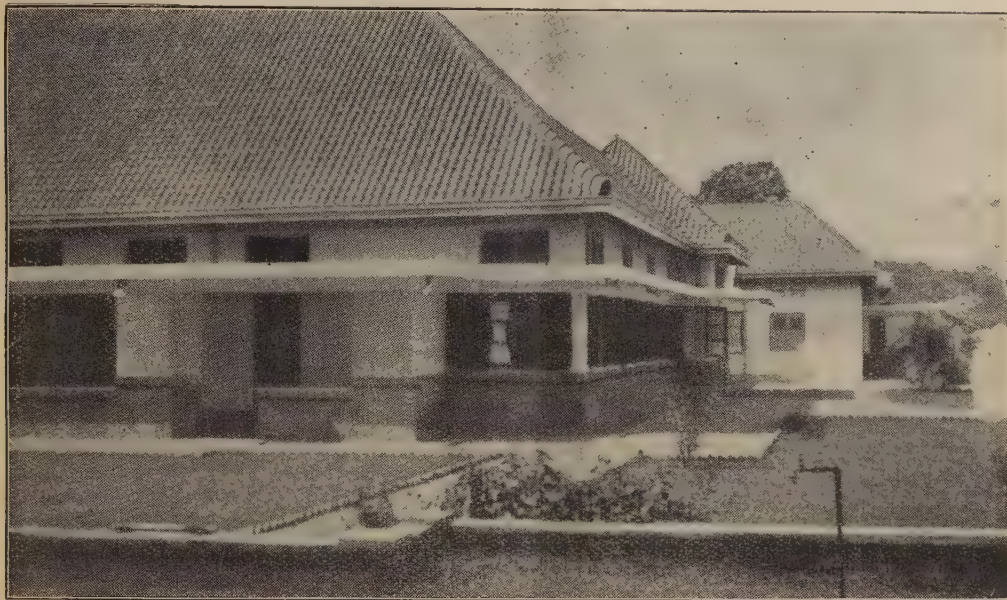
Gedurig hoorde ik ook het argument: **prachtig**, nù een

Dat de menschen er over spreken.

Dat de Goeroe in dezen tijd prachtig gelegenheid heeft om de taal goed te leeren en in de kampong te gaan praten, om zoo langzamerhand het vertrouwen te winnen.

Zoo werken we rustig door.

Beginnen en probeeren, dat zijn de twee woorden, die

Gezicht op den tuin bij de nieuwe klasse-afdeeling van het Petronella-Hospitaal.

gratis school, maar over een jaar moeten we er extra belasting voor betalen!

Ik ben toen met één van de belangrijkste Karaengs naar het kantoor van den Controleur te Malino gegaan en daar heeft de Controleur ook openlijk verklaard, dat deze school niets met het Guvernement uit te staan had en dat er nooit belastingen uit voort zouden kunnen vloeien.

Toen had de Karaeng nog een bezwaar. En als we dat uit de weg ruimden, dan was alles in orde.

Vol belangstelling keek ik 'm aan.

Wat zou er komen?

En toen kwam het. Het was niet volgens de adat, dat zij hun kinderen aan een niet Makassaarsche Christelijke Goeroe moesten toevertrouwen.

Als ik een Mohammedaansche Makassaarsche Goeroe wilde sturen, dan was 't in orde. Nu is het de vraag of ook dan de kinderen kwamen.

Maar afgezien daarvan, er is nog geen Christen Mak. Goeroe te vinden en het zenden van een Moh. Goeroe (hoewel al eens verdedigd door Zendelingen) vind ik toch te riskant.

Ik zei dat het me erg speet, maar dat ik een dergelijke Goeroe niet kon zenden.

Zoo heeft Zend. Maan van '99 tot '05 gescharreld om leerlingen voor zijn schooltjes te krijgen, maar door de tegenwerking van de Karaengs is het hem niet gelukt.

Nu zijn de tijden en de omstandigheden zeer veranderd.

En het groote belang van Lombasang is dat ook daar nu een post is,

ons werk thans karakteriseeren.

Maar gelukkig ook nog twee andere woorden.

N.l. geloof en gebed!

H. v. d. B.

Zending Noord-Holland.

Gezicht op den tuin bij de nieuwe klasse-afdeeling van het Petronella-Hospitaal.

(bij de foto).

Weer geven we een kiekje van de nieuwe afdeeling van het Petronella-Hospitaal, door Dr. K. P. Groot ons gezonden. Deze foto laat ons een deel van den tuin zien, die bij deze afdeeling behoort. In deze afdeeling worden betalende patiënten verpleegd. Er wordt reeds veel gebruik van gemaakt.

W. B.

Jacoboes Marsoedi.

Het Indische blad „De Mataram” van 24 Jan. 1935 schrijft:

Feestavond.

In het Petronella-Hospitaal.

In grooten getale waren zij opgekomen de verplegers en verpleegsters van het ziekenhuis. Uit de verste uithoeken van de residentie van de 15 hulpziekenhuizen en poliklinieken waren de verplegers ondanks den strooimenden regen present ter eere van hem, die in zeer bijzonderen zin een der hunnen was. Jakoboes Marsoedi werd in 1908 bij de opening van het eerste hulpzieken-

huis n.l. dat te Wates, tot hoofd van deze ziekeninrichting benoemd.

Dat was een voortreffelijke keus.

De toenmalige directeur van het Petronella-Hospitaal, Dr. H. S. Pruys, begon met de uitwerking van de gedachte om in de desa eenvoudige ziekeninrichtingen te bouwen waar de groote massa van de volksziekten behoorlijke maar goedkope behandeling kon vinden.

De dagelijksche leiding van deze inrichtingen berustte bij een ervaren verpleger onder supervisie van en in organischen samenhang met het hoofdziekenhuis.

Deze verpleger moest een grondige kennis hebben van de meest voorkomende ziektebeelden en vertrouwd zijn met de microscopische diagnose van malaria en dysenterie en aan den anderen kant de grenzen van zijn bevoegdheid kennen, weten wanneer hij een beroep moest doen op het hoofdziekenhuis. Zulk een man was Jakoboës.

Op de hulpziekenhuizen te Wates en Medari had hij zich als „dokter Koboës” in wijden kring een grooten naam verworven onder alle bevolkingsgroepen.

De regeering erkende zijn verdienste door hem de kleine zilveren ster voor trouw en verdienste te verleen en bij gelegenheid daarvan werd hem deze feestavond aangeboden.

Behalve de eigen kring van personeel van het ziekenhuis en zendingsarbeiders waren de regenten van Djokja, Sentolo, Wates en de gepensioneerde regent van Sleman aanwezig, die allen een woord van hulde en dank richtten tot den gedecoreerde.

Het Europeesche bestuur was vertegenwoordigd door den heer Van Baaren, vroeger controleur te Wates en de huidige controleur den heer Jonckers. Namens hen sprak de heer Van Baaren, terwijl Dr. Brondstedt als Gewestelijk Gouvernementsarts zijn groote waardeering uitsprak voor het prachtige werk dat door menschen als Jakoboës in het belang der volksgezondheid wordt verricht.

Door de jongere verplegers werd in een tooneelstuk met vele bedrijven de levensgang van een verpleger voor oogen gesteld vanaf het moment dat hij door den directeur als leerlingverpleger werd aangenomen totdat hij als hoofd van een hulpziekenhuis gedecoreerd werd.

Een der oudere verplegers, die met Jakoboës jarenlang had samengewerkt, mas Moersija, hoofd van het ziekenhuis „Toengkak”, hield de feestrede, waarin de geschiedenis van Jakoboës werd verhaald.

Het glanspunt van den avond was zeker wel de rede van den jubilaris zelf.

Op geestige wijze, gekruid met vele anecdoten uit den ouden tijd, dankte hij de verschillende sprekers.

Sober en treffend openbaarde hij aan het slot den dieperen achtergrond van zijn leven toen hij verklaarde met deze zilveren ster wel blij en dankbaar maar niet voldaan te zijn.

Eenmaal hoopte hij, als de glans van deze ster verbleekt zal zijn, de groote bintang, die eeuwig zal blijven, te ontvangen uit de handen van zijn Heer en Meester. Een bintang niet uit verdienste maar uit genade, die Jezus aan ieder hoog of laag, die in Hem gelooft wil schenken.

Zending Utrecht en Gelderland.

De terugkeer van Dr. en Mevr. Verveen—Douma.

Aan een schrijven van Ds. Keuchenius, Utrecht's missionaire predikant te Poerworedjo is het volgende ontleend:

Dr. en Mevr. Verveen—Douma zijn te Genua aan wal gestapt, en bevinden zich thans reeds in Davos.

Met verdriet in het hart schrijf ik het neer; en met verdriet in het hart leest U het.

Davos — we weten het allen wel; Davos is het toevluchtsoord voor wie de verschijnselen van een ernstige ziekte vertoonen. Zoo ergens, dan mag dáár op genezing worden gehoopt. Menigeen is ook inderdaad genezen teruggekomen.

Maar de reis erheen is altijd een weg van smart.

Dr. Verveen ging verleden jaar naar Java. Te Groningen had hij zich bekwaamd in de chirurgie; huwde met Mej. Douma; en trok naar het zendingsveld om daar — want dat was al de jaren van zijn studietijd zijn hartelijk begeeren — te arbeiden als gezant van den grooten Heelmeester.

Beide jonge menschen waren eigenlijk voor Poerworedjo bestemd; maar de ongunst van dezen tijd maakte het al te bezwaarlijk hen reeds nu aan ons eigen hospitaal te verbinden. Zoo vestigden ze zich eerst te Solo, om — zoo het den Heere behaagde — eind 1935 naar ons hospitaal over te gaan, verrijkt met de praktische zendingservaring, te Solo verworven.

We hadden zulke goede verwachtingen van hen. Zij zelf, met vreugde gaven ze zich aan den arbeid, en voelden zich al meer recht op hun plaats.

Zoo ontmoette ik hen in September te Solo. Dankbaar voor den weg, waarop God hen geleid had.

En nu zijn ze weer in Europa terug. Mevr. Verveen bleek door de gevreesde ziekte aangetast te zijn. Langer verblijf op Java zou, menschelijk gesproken, den toestand slechts verergerd hebben.

Dr. Verveen vroeg en ontving ontslag uit den zendingsdienst. Dat moest wel. De behandelende geneesheeren zeiden: „wij hebben goeden grond om te verwachten, dat de zieke te Davos genezing zal vinden, maar terugkeer naar Indië, daar moet U niet aan denken”.

Ons hart is bij het jonge echtpaar, over wie zoo groote beproeving kwam. God geve, in Zijn wonderbare goedheid, dat de zieke te Davos algeheele genezing moge vinden. Gelijk Hij reeds aan zoovelen daar Zijn macht tot herstel betoond heeft.

Hij bestendige in hun harten de eenswillendheid met Zijn weg, waarvan hun brieven tot dusver getuigenis aflegden. Dat is een groot goed, eenswillendheid. Volgen waar Hij ons wil leiden. Leven uit het woord, dat Jesaja tot Gods knechten en dienstmaagden spreekt: „wie onder u in de duisternissen wandelt en geen licht heeft, dat hij betrouwe op den Naam des Heeren, en steune op Zijn God”.

Straks komt Dr. Verveen terug in het vaderland, om zich hier een werkkring te zoeken.

Laten de kerken zijner gedenken.

En brenge de Heere ons in aanraking met een geneesheer, door Hem Zelf geroepen en bekwaamd en geheiligd, om de plaats, aan Dr. Verveen toegedacht, te gaan innemen.

L. NETELNBOS,

Zending Friesland.

Statistiek van het Zendingsterrein Wonosobo, op 31 December 1934.

GEMEENTEN.	Namen der Helpers of Voorgangers.	Gedoopten	Aantal der Bel. Leden	Scholen.	Onderw.	Leerl.
Wonosobo 1).	Soegondo, en Abraham	139	92	—	—	—
Bendoengan.	Siméon	87	46	2	4	250
Kalimadé met Ketjís	T. Mentaredja	115	64			
Taloenombo.	J. Kasanwidjaja	86	48			
Tripis met Kaseng	E. Resaleksana	76	43			
Proemasan met Gandokan.	M. Singadidjaja	35	21			
Sapoeran.	N 2)	13	7			
Totaal 7	3 (— 4)	551	321	2	4	205

1) Wonosobo heeft een Chr. Holl. Chin. School, uitgaande van de Ver. voor Chr. Holl. Onderwijs in Friesland. De School heeft 220 leerlingen en 3 Holl. en 1 Jav. leerkracht. (Hoofd de Heer H. J. Houwers, voorts 3 Onderwijzeressen, waarvan 1 Jav.).

Het Zendingshospitaal te Wonosobo heeft 120 bedden. Directeur Dr. D. Verveen, verpleegsters: Mej. W. C. Rinck en H. R. M. Hangelbroek, en verder 20 — 18 Jav. verplegers en verpleegsters. Buiten Wonosobo zijn nog 4 poliklinieken, met een door de Zending aangestelde verpleger. (Sapoeran, Kepil, Kedjajar, Wadaslintang).

Voor het colportagewerk is er een colporteur.

2) In Sapoeran is geen Helper geplaatst. De Gemeente wordt verzorgd vanuit Wonosobo. Voor de opgave K. van Dijk.

Wonosobo, 3 Jan. 1935.

De „Kleine Zendingscommissie” te Langeslag.

Elke Kerk heeft natuurlijk haar financiële bijdrage te leveren voor de Zending. Op verschillende wijzen tracht men de noodige gelden bijeen te brengen. En d. t. kan heel geschikt. Het behoeft niet overal op dezelfde manier te gaan. In tal van Kerken heeft men eenige meisjes en jongens, die geregeld met een busje langs de huizen gaan van de Gemeenteleden om gelden voor de Zending te verzamelen.

Zoo ook te Langeslag. En dat gaat heel goed. De collectantjes brengen een aanmerkelijk deel bijeen van wat de Kerk te Langeslag voor de Zending op Soemba moet bijdragen. Bijgaande foto laat ons de ijverige collectantjes zien. Met genoegen zagen we, dat er ook aardig wat jongens bij zijn.

Dit gezelschap wil zorgen, dat Langeslag niet achterblijft bij andere Kerken.

Korte berichten.

Mevr. H. W. de Bruyn—Landwehr.

Te Oegstgeest is in den ouderdom van bijna 80 jaar overleden Mevr. de Wed. H. W. de Bruyn—Landwehr. Omstreeks 35 jaar heeft zij in den arbeid der Zending haar man ter zijde gestaan.

Dr. H. A. Vonk.

De directeur van het Zendingshospitaal te Keboemen,

De „Kleine Zendingscommissie” te Langeslag.

Dr. A. H. Vonk, is met verlof in Nederland. Zijn adres is: J. W. Frisostraat 4, Utrecht.

J. in 't Veld.

Het adres van den heer J. in 't Veld, oud-leeraar van de Kweekschool te Solo, is thans: Jan Steenlaan 5, Heemstede.

Friesche Zendingssynode.

Als Roepende Kerk voor de komende Zendings-Synode geeft de Gereformeerde Kerk van Leeuwarden te kennen, dat deze Synode D.V. zal gehouden worden: Woensdag 22 Mei 1935 te Leeuwarden.

Stukken voor het agendum worden vóór 3 Mei e.k. ingewacht bij Ds. C. van der Woude, Groningerstraatweg 40.

School voor Maatschappelijk onderwijs op Soemba.

Van den schoolopziener T. van Dijk is bericht ingekomen, dat de voorbereidingen voor de stichting van de school voor maatschappelijk onderwijs (3-jarige cursus) te Lewa in vollen gang zijn, en dat hij zich voornemt weldra zich te Lewa Pakoe te vestigen.

De Roomsche Missie in Ned. Indië.

Rome heeft in Ned.-Indië een uitgebreide zending. Volgens de laatste statistieken, die van roomsch-katholieke zijde zijn gepubliceerd, behooren er tot de R.-kath. missie 314.000 inheemsche Christenen.

Naar we vernemen heeft de Roomsche Zending, die zich reeds gevestigd heeft in het landschap Loura op Soemba, nu toelating voor heel Soemba gevraagd.

De godsdiensten in Japan.

Van de 67.200.000 Japanners behooren er 40 miljoen tot het Boeddhisme, 18 miljoen zijn Shintoïsten; het Christendom telt er 85.000 Roomsche-Katholieken, 197.000 Protestanten. Het aantal Christenen in Japan is dus wel zeer gering.

Het Christ. Nat. Zendingsfeest.

Het Zendingsfeest wordt dit jaar D.V. gehouden op Woensdag 3 Juli te Soestdijk (station Baarn).

De achterstand te Oegstgeest.

Het dreigend gevaar, dat de samenwerkende Zendingsorganisaties te Oegstgeest zouden moeten overgaan tot slechts gedeeltelijke betaling van de traktementen en salarissen van hare Zendingsarbeiders, is gelukkig afgewend. Voorloopig althans kunnen de betalingen weer geregeld voortgaan.

Theelood enz.

Wie theelood, zilverpapier en gebruikte postzegels verzamelt, zende dit s.v.p. niet aan de redactie van dit blad, maar aan P. J. Schreuder, Zestienhovenstraat 3c, Rotterdam. Men zorg eerst een grooten voorraad te hebben, minstens een kilo, anders kost het soms meer aan verzending dan het waard is.

Het Zendingsbureau.

Adres: Fahrenheitstraat 709, 's-Gravenhage, Postrekening No. 184489.

A. Zendingsbusjes.

a. Zendingsnikkertjes (z.g.n. Javaantjes) ad f 5.— per stuk.

b. Zendingsbusjes met deksel, per stuk f 0.60; 5 stuks f 2.25; 10 stuks f 4.—; elk busje méér f 0.40.
Bijpassende hangslotjes f 0.20 per stuk.
c. Spaarbusjes met gleuf (zonder sluiting) per stuk f 0.25; 5 stuks f 1.—; 10 stuks f 1.55; elk busje méér f 0.15.

d. cartonnen busjes: per stuk f 0.10.

Strooken, om deze busjes — na opening — weder te sluiten f 0.30 per 100 stuks.

(Toezending van de busjes sub. d. heeft alleen plaats, indien minstens 10 stuks tegelijk besteld worden, tenzij voor portokosten f 0.25 extra gezonden wordt).

Levering alleen bij vooruitbetaling. Men kan het goedkoopst en gemakkelijkst bestellen en betalen per Giro.

B. Zendingsbibliotheek.

Boeken en tijdschriften uit de Zendingsbibliotheek worden gratis uitgeleend tegen vergoeding der zendkosten. De catalogus is verkrijgbaar tegen f 0.15 (afgehaald) of f 0.20 (per post).

C. Zendingstentoonstelling.

De voorwaarden, waarop het Tentoonstellingsmateriaal wordt uitgeleend, worden — op aanvraag — gaarne toegezonden.

B. Informatiedienst.

Alle gevraagde inlichtingen worden — voorzoover mogelijk, — gratis verstrekt. Men gelieve echter steeds postzegel voor antwoord in te sluiten.

Het bureau is dagelijks geopend van 9—12 uur, (behalve des Zaterdags). Des Maandags bovendien ook van 2—4 uur.

Spreekuur van den Directeur: Maandags van 11—12.30 en van 2—4 uur.

Informatiebureau.

Het adres van het informatiebureau van het Christelijk Comité voor Indië is: J. J. Kraan, Loosduinsche kade 111, Den Haag.

Java Soemba Film.

Het adres voor onze Zendingsfilmen is Verlengde Lodewijkstraat 6a, Groningen.

Adresverandering.

Wie van adres verandert geve dit op — niet bij de Redactie — maar bij de Administratie „Vada”, Gebr. Zomer en Keuning, Wageningen.

Leestafel.

Het Herstel van Israël volgens het Oude Testament. De Chiliastische uitlegging getoetst door Dr. G. Ch. Aalders, hoogleeraar aan de Vrije Universiteit, bij Kok Kampen f 2.90, geb. f 3.90.

Prof. Aalders deed een uitnemend werk, toen hij een reeks artikelen schreef over het „Herstel van Israël volgens het Oude Testament”.

„In opzet en inkleeding eenigszins veranderd zijn deze van nauwgezette studie getuigende artikelen thans in boekvorm verschenen.

De geleerde schrijver heeft het Christelijk publiek aan zich verplicht door de uitgave van dit uitnemend werk waarin hij ons de rijpe vrucht biedt van ernstige, degelijke schriftuitlegging.

Tegenover de Chiliastische voorstellingen van mannen als Ds. Berkhof, was er behoefte aan een boek als dit. De uitgave is goed verzorgd.

Kort Oponthoud, door P. J. Risseeuw, bij Kok te Kampen.

In dit boek teekent de bekende auteur het leven in een Sanatorium. Wij zien de directrice en de patiënten in hun gebreken en zonden maar ook in hun geloof en liefde. We lezen het met genoegen.

Van 's Heeren wegen. De Afscheiding van 1834 op 10, 11 en 12 October 1934 te Utrecht herdacht, bij Kok te Kampen, geb. f3.—

Feestdagen zijn het geweest, die dagen der herdenking van het werk des Heeren in 1934. Wie te Utrecht zijn geweest zullen die dagen nimmer vergeten. Dit boek biedt ons de gelegenheid weer te genieten wat daar is gesproken. En wie de herdenking niet kon bijwonen, heeft nu toch gelegenheid die Afscheidsherdenking in haar geheel te lezen. Ook voor onze kinderen is het een uitnemend boek om de Afscheiding te leeren kennen. Dit boek houdt zijn waarde. Het komt in elk gezin.

Menigerlei Genade. Wekelijksche predikatiën onder redactie van Dr. K. Dijk en Ds. B. Wielinga met medewerking van vele Gereformeerde predikanten.

Ons volk houdt van goede preeken. „Menigerlei Genade” brengt doorgaans beste preeken, beide naar inhoud en vorm.

Op den Uitkijk. Uitgave van Gebr. Zomer en Keuning te Wageningen.

Dit geïllustreerd tijdschrift handhaaft zijn plaats aan de spits onzer geïllustreerde periodieken. Altijd interessant.

Giften.

Ontvangen voor de Generale Kas der Zending.

Door Jurrien Veldkamp 10 pCt. van de ontvangsten voor de Zending in Groningen, Drenthe, Overijssel, Bentheim—Oost Friesland over 1934 f6000.—. Gravin van Limburg Stirum van Sminia te Wezep f12.50. Mej. A. Smit, Wolfheze f2.50. W. Breekveldt, Lochem f5. N.N. Neede f10.—.

Santpoort, 20 Febr. 1935

W. BREUKELAAR.

Giro No. 32806.

Van het Hospitaal te Wonosobo.

Van Mejonkvrouwe Th. Bichon van IJsselmonde te Bilthoven f10.—.

W. BREUKELAAR.

Ontvangen uit de busjes van Bets, Jans en Andries Bunekreef f3.46½; Greet, Richard en Neelie Dreshage f2.52½; Nelly en Trijntje Burggraaf f10.16½; Albert en Jan Bijkerk f2.44½; Dina, Gê, Gerda en Bertie Wiegers f8.11; Nelly Doedens f4.02½; Simon en Grietje Bloemendaal f5.37½; Ida, Annie en Mientje Schmidt f4.43; Adri, Map, Egbert de Lugt en Willy v. Roemburg f5.24; Berend André en Gerke Schmidt f6.10; Jan Smits f1.40; Hanny, Gerard en Lucas Reeskamp f22.17; Willy en Lena Schaftenaar f12.25; Sipke en Lutsche Korfmaker f3.17; Geert, Piet, Ali Drexhage en Bas Nederlof f8.85½; Dirkje en Corrie Harreveld f0.86; Jan Vlaanderen f3.10. Totaal f104.28.

Namens de Kinder Zendingen Vereeniging, Bussum, Gooiberg 36. Mej. M. VAN NORREN.

Verantwoording Chr. Huishoudschool te Poerworedjo.

In Januari en Februari ontving ik: van Mevr. de Gr. te U. f5.—; Geref. Kerk te A. f5.—; P. F. v. d. S. te U.

f2.50; Maand coll. M.V. te Z. f1.25; M.V. te D. f2.50; Maand. coll. M.V. te Z. f1.50; Geref. M.V. S. C. te H. f2.10; Geref. M.V. O. L. f1.—; Geref. M.V. te B. f2.50; Geref. M.V. te W. f1.—; Zend. en Evang. comm. te A. f5.—; P. M. te Z. f1.—; M.V. Afd. II f2.—; M.V. te V. f2.—; Mevr. M. en dames K. te Z. f2.50.

Die meisjesveren. te Zeist, die heeft goed begrepen, wat de dames in Indië nu zoo graag wilden, dat alle Meisjesveren. deden. Ze houden iedere maand een collecte voor de school. Dat wordt zoo een geregelde contributie. Met giften zijn we ook heel blij, maar contributies vinden we nog beter.

Mijn gironummer is 166605 en mijn adres is Gr. Florislaan 21, Hilversum.

28 Febr. 1935.

Mevr. NETELENBOS—
Chevallier.

Honderd giften meer, en toch....

In Januari, de eerste maand van het Jubileumjaar, mocht het Zeisterzendingsgenootschap honderd giften meer ontvangen dan in eenige maand van 1934. Dat is een moedgevend begin. Helaas moet er bijgevoegd worden dat het totaalbedrag enkele duizenden guldens lager was. En dat is *moedbenemend* voor onze Herrnhutterbroeders.

De oorzaak ligt voor de hand. De gemiddelde bedragen worden steeds kleiner. Nu behoeft dat nog niet ernstig te zijn. Zeist ontvangt liever duizend giften van een gulden of vierhonderd van een rijksdaalder dan één enkele gift van f 1000. Want dat beteekent, dat een groeiend aantal zendingsvrienden zich achter het werk wil plaatsen. En dat beteekent zooveel meer meeleven en zooveel meer gebed voor de zending. Maar dan moeten we ook allen meedoen; dan moeten er nog enkele duizenden Surinamevrienden bijkomen. En zolang die er nog niet zijn, zijn toch ook grootere bedragen onmisbaar en zijn we zoo heel dankbaar voor die enkele zendingsvrienden, die door een grootere bijdrage ineens de horizon zooveel lichter maken.

Wij zouden zoo gaarne willen, dat alle Zendingenbladlezers nog eens het Februarinumnummer voor zich namen, nog eens heel ernstig wilden nalezen wat de Redactie daar schrijft over „Twee eeuwen Surinamezending” en het gelezene in een daad omzetten. Dan was het heele Surinameprobleem ineens opgelost. Mogen velen dit warmgestelde opwekkingswoord ter harte nemen.

Sinds vorige verantw. ontvangen: Van Pers. K. W. S. te B. f3.20; „Arpad” te L. f100; v. S. te 's-Gr. f1; D. te H. f10; J. V. H. D. f10; Pers. Chr. S. te L. (via v. S.) f0.75; B. te G. (leerl. Chr. Sch.) f3; Ds. J. te E. f20 (voor spec. doeleinden); Mevr. B. te R. (adres onbekend) f5; K. W. en R. te M. elk f1; v. P. te B. van leerl. N. d. B. f3; v. L. (busje C.N.S.) te R. f4; Mej. P. te Z. f2; Mej. R. te G. f1; E. A. te O. f10; v. D. te W. f2; Drs. B. te Z. f1; Zend. Comm. te O. W. S. f25; Mevr. M. te A. f5; C. te Z. f2.40; via M. te 's-Gr. van Wed. N. en J. R. elk f2.50; Via Mej. d. J. te W. f3.82; Mej. R. te R. f5; d. M. te R. f10; P. v. A. te E. f3; d. G. te S. f1; Gez. B. te U. f2.50; via Ds. v. R. van Wed. v. A. f10; B. te S. f2.50; M. M. M. f2.50; Ger. K. te D. f15; F. W. te A. f15; v. S. te A. f2; Zend. Comm. G. K. te K. f10; H. te P. f75; Mej. B. te N. f3.25; D. P. f10; via P. B. te B. f6.50 en f0.50; Ger. K. te L. f6; W. B. te T. f2.50; O. te 's-Gr. f5; Afd. Rijnstreek C. Ond. f31.50; Pers. Chr. Sch. te 's-Gr. f4.50; V. te B. op Z. f5; B. te H. f2.50; Ger. K. te K. f10.

Allen hartelijk dank!

J. VAN KEULEN,

Laren, N.-H. Postrek. 95494.

Vredelaan 10.

Zending van de Geref. Kerken op Soemba.

1ste Verantwoording in 1935 tot 25 Februari.

Provincie Groningen:

N.N. te Bedum f10; Wed. M. S. te B. f1; Per Mej. v. d. Zee, Groningen, Janny Karper halve ct. f0.50; idem 1ste kl. Mulo f6.95; idem 3e kl. Mulo f4.52; Per Ds. D. v. Dijk, Gron. f5.89; K. Aten, Stadskanaal, Zondags-school f26.50; Geref. Kerk, Enumatil, collecte f81.41; N. N. te Appingedam f10; P. Pilon, Stedum, schoolkinderen f12; idem Jongel. vereen. f15; K. Grasdijk, Olderkkerk, v. d. Geref. Kerk f50; Mej. S. Westerhof, Lutjegast, zend. ver. f40; D. v. d. Laan, Uithuizen, kalenders f14.40; Mej. A. Hoeksema, Bierum, busjes: Jantje Drenth f13.52½; Annie Nieboer f21.42½; J. en P. Omta f21.50; Willy Vegter f27.05; Ds. D. Veenhuizen, Valthernmond, busjes: Zw. de Vrieze f6.36; Aaltje Meems f7.49½; Annie Koops f11.18; Martha Kloppenburg f11.90½; Per Ds. J. Gispén, Gron., van J. Th. de J. f1; A. v. d. Velde, Kielwindeweer, kalenders f10.50; K. ter Laan, Schildwolde, Nikk. Chr. School f10; Ds. J. Gispén, Gron., gev. in de brievenbus f2; H. Schuurman, Nw. Buinen, Kerstcoll. f36.64; idem saldo kalenders f8.16; idem busje Jongel. ver. f6.90; idem busje Meisjesver. f2.53; idem busjes f67.70; Ds. J. A. Winter, Kielwindew. coll. gift f5; J. Doorn, Westeremden, oversch. kalenders f6.70; Geref. Kerk, Marum f60; L. Musschenga, Hornhuizen—Kloosterb. zend. comm. f50.—; J. Wildvank, Delfzijl, Nikk. Geref. Sch. Farmsum f27.50; Ds. H. de Zwart, Warffum, oversch. kalenders f15.36; H. Witkop, Ter Apel, saldo kalenders f21.01; idem, busje G. Stoker f5; K. Kladder, Leens, extra coll. f44.35; Kl. de Vries, Grijskerk, collecte f36; H. Brons, Scheemda, busje Zondagsschool f4; Geref. Kerk, Gerkeskl.—Stroobos, busje kinderen f36.46; Ds. R. Middelveld, Hoogkerk, collecte Jong. en Meisjesvereen. f21.23; J. v. Dijken, Winsum, Nikk. Geref. School f25.62; Geref. Kerk, Gerkeskl.—Stroobos, busjes f11.17; R. Looyenga, Geref. School, Evertswijk f10; J. Zwartenkot, Ulrum, collecte f54.60; E. G. Smith, Oostwold, f5; J. Jonkman, Baflo, Zend. Comm. f60; H. Wegener, Wildervank, contr. en zend. bl. f93.04; J. Eikelboom, Stroobos, Nikk. school f4.25; Geref. Kerk, Haren, collecte f71.40; P. v. Rotterdam, Klazinaveen, nagek. giften f9.95; Ds. U. Elgersma, Ulrum, van N. N. f5; idem van een jonge vriend f0.25; P. Timmermans, Zuidhorn, filmavond f23.61; H. Nienhuis, Ulrum, zend. comm. f110; G. Bos, Houwerzijl, collecte f25.71; Geref. Kerk, Oostwolde, kerstcoll. f85.42; B. G. Bolhuis, Garrelswier, zend. comm. f105; Ds. H. de Zwart, Warffum, busjes den Andel f11.23; idem coll. gift f2.50; T. Winter, Roodeschool, Meisjesvereen. Dorcas f10.35; J. L. Zijlman, De Wilp, coll. zendingsavond f14.35; W. Boelema, Scheemda, Nikk. Sch. m. d. Bijbel f5; E. Hoekstra, Losdorp, Chr. Sch. f11; idem Meisjesver. Dorcas f2.70; Tj. Ritsema, Scheemda, collecte f78.66; H. Boskma, Uithmeeden, Knapenver. „Samuel” f13; A. v. d. Veen, Ten Post f35; H. Witkop, Ter Apel, collecte f29.60; K. Veenkamp, Thesinge, collecte f40.84; J. Veltman, Oude Pekela, Zend. comm. f100; G. J. Arkema, Nieuwolda, collecte f18.15; Kl. de Vries, Grijskerk, kalenders f20; G. Mul, Garrelswier, collecte f39.87; K. Bosma, Middelstum, halve ct. J. J. Wildsch. f3.30; idem, collecte f108.29; P. Flikkema, Pieterburen, collecte f42.84; J. Knol, Overschild, kalenders f4.55; idem, bus f19.45; Ds. J. H. Lammertsma, App. coll. gift „uit dankbaarheid” f5; Geref. Kerk, Gerkeskl.—Stroobos f125.

Provincie Drenthe:

Ds. A. J. Noordewier, Westerbork, coll. gift f5; Tj. Heldring, Nieuw-Dordr., collecte f5.59; Geref. Kerk, Ruinerw. Koekange, coll. gift f5; J. Kruithof, Koekange,

schoolbusje f1.87; Mej. J. H. Mulders, Meppel, kerstcoll. f165.85; Per. Ds. D. Drenth: saldo kalenders Een f9.98; idem saldo zend.bl. f6; idem busje kerk f7.23; idem busje school f4.44; W. J. Polman, Zweeloo, Nikk. Chr. School f7.50; G. C. Zevenbergen, Emmen, bijdrage f30; idem, coll. gift f2.50; J. Hidding Johz. Hijken, Zendingcomm. f85; Geref. Kerk, Alteveer, collecte f13.50; A. Klingenberg, Oud-Schoonebeek, Nikk. Chr. School f5.52; Joh. Leyssenaar, Alteveer, zend. comm. f125; W. v. Veen, Beilen, gift f1; idem, kalenders f14.82; B. Koster, Nieuweroord, busjes f34.71; idem, zend. comm. f25.29; Geref. Kerk, Gasselternijv. contrib. f55; Per Ds. D. Drenth, Zuidlaren, busjes f115.42; idem, saldo kalenders en blad f5.81; idem, busje Knapenver. Een f2.60; idem busje Jongel. ver. f3; idem Magel. film f7.86; idem, collecte Borger f13.78; idem kalenders Borger f9.20; idem busjes en kalend. Hoogersmilde f60; idem, Oosterwolde, collecte f9.06; idem, Borger, busje 2e halfjaar f63.57; idem, Hoogersmilde, 2e coll. f9.80.

Prov. Overijssel:

N. N. Overijssel f100; A. G. v. Gorkum, Vriezenveen, leerl. Chr. Sch. f3; Geref. Kerk, Balkbrug, v. d. Geref. Kerk f29.75; Ds. K. Bakker, Luttén a. d. Ded., kalenders f10; Geref. Kerk, Bergentheim, kerstcoll. f32.26; Geref. Kerk, Ommen, restant 1934 f100; Geref. Kerk, Lemelerveld, kerstcoll. f18.50; Ds. J. Visser, Oldemarkt, busje P. Tjerkstra f10.07; H. J. Kuiper, Zwartsluis, zendingscomm. f90; J. de Vries, Nijverdal, zendingscomm. f300; B. H. Weeghel Sr., Olst f2.50; W. Zantbergen, Heetveld—Ambt Vollenh. f2.44; A. A. de Croes, Goor, busje f4.64; G. Sloot, Kampen, busjes Jonge Garde, 1934 f458.12; idem, saldo 1932 f334.63; A. v. d. Mei, Deventer, Prinses Julianasch. f20; idem busjes 2e halfjaar f65.82; J. Odding, Oldenzaal, busjes: I. Gerding en D. v. Halen f6.75; T. Hebels en H. Odding f9.46; N. Odding en D. Moes f5.12; halve ct. A. Oddink f0.65; restant kalenders en bl. f8.02; D. de Vries, Steenwijk, busjes f73.20; Ds. J. M. Kroes, Dalfsen, Jaarf. Jong. en Meisjesver. f19; R. Buwalda, Zwolle, collecte f315.64; J. F. Fleurke, De Krim, collecte f33.76; D. de Vries, Steenwijk, zend. comm. f130.50; S. Malda, Luttén, tweemaandel. bijdr. f50; J. van Mullingen, Hasselt, zend. comm. f35; R. Borst, Langeslag, collecte f12.51; Zendingcomm. Wierden, saldo kalend. en bl. f51.30; idem, busje Meisjesver. f4.88.

Soembaweken Groningen:

Grootegast f250; Loppersum f262.35; idem, nagift f1; Overschild, nagift f1; Veendam f187.43; Kielwindeweer f86.75; Wetsinge-Sauwerd f174.10.

Soembaweken Drenthe:

Beilen f121.40; Zweelo f134.50.

Soembaweken Overijssel:

Lemelerveld f40.90; Wilsom Ov. f5.92; Staphorst f24.10; Rouveen, nagift f2.50; Kampen f873; Kampen rest. 1933 f69.65; Wijhe f63.40; Nijverdal f566.

Diverse ontvangsten:

N. N. te L. f28.92; Geref. Kerk, Deventer, rente legaat wijlen Mevr. Korteling f289.35; H. Smit, Schokland, busje f15; Z. Klinkert, Veenwouden f2.50; Geref. Kerk, Bandoeng, collecte 1934 f61.89.

Totaal tot op heden f827.43.

Met dank voor de toezending,

JURRIËN VELDKAMP, Quaestor,
Postrek. 138000.

Groningen, 25 Febr. 1935.
Hofstede de Grootkade 34.

HET ZENDINGSBLAD

VAN DE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND

EN DIT EVANGELIE DES
KONINKRIJKS ZAL IN DE
GEHEELE WERELD GEPRE-
DIKT WORDEN TOT EEN GE-
TUIGENIS ALLEN VOLKEN

Matth. 24 : 14a

REDACTIE-ADRES: Ds. W. Breukelaar, Santpoort.

Het blad verschijnt in het midden van elke maand. Stukken of berichten moeten vóór den 1sten dag van de maand, waarin het No. verschijnt, bij de Redactie zijn ingezonden.

ADRES- EN AANTALSVERANDERINGEN aan de Uitgevers:
Gebr. Zomer & Keuning, Drukkerij „Vada“, Wageningen.
Telefoon No. 2345 — Postrekening No. 7287

ABONNEMENTSPRIJS per jaar f 0.84 franco per post.
Bij getallen aan een adres boven 3 ex. f 0.72 franco p. p.

INHOUD:

Ziet uw Koning. — Mevr. H. W. de Bruyn-Landwehr †. — Een welverdiende onderscheiding. — Van Zendingsaangelegenheden: De Keucheniuschool; De Christ. Persarbeid in Ned. Indië; Een klacht over een tekort in het Zendingsblad. — Zending Groningen, Drenthe, Overijssel, Bentheim en O. Friesland: Jaarverslag over 1934 Midden Soemba; Schetsen uit het Binnenland (IX). — Zending Friesland: H. Bergema; Dr. G. H. Koeverden Brouwer. — Zending Utrecht en Gelderland: Een gewichtige beslissing; Een reisherinnering; Begroting 1935. — Zending Noord-Holland: Jaarverslag Petronella Hospitaal over 1934; Opening Polikliniek te Semin; Jacoboes Marsoedi; Jaarverslag Hooft- en Schooldienst Djokja. — Zending Zuid-Holland Zuid: Driemaandelijksch verslag van den Zendingsarbeid in Banjoemas; Dr. H. Oosterveen; Groeiende kracht. — Ingezonden: Een oude van dagen; Vacantie-indrukken Djokja; Christelijke leatuurverspreiding in Indië; Zendings-collectantjes te Smilde. — Korte berichten. — Leestafel. — Giften.

ZIET, UW KONING!

En het was de voorbereiding van het Pascha, en omtrent de zesde ure; en hij zeide tot de Joden: Ziet, uw Koning!
Johannes 19: 14.

Het rechtsgeding op Gabbatha gevoerd, heeft op het oogenblik waaraan de Evangelist herinnert in het woord dat we hierboven schreven, bijna 't einde bereikt. Ter zelfder ure, dat in den tempel de Paaschlammeren Gode worden opgedragen, wordt Christus als het Lam Gods overgegeven om gekruisigd te worden.

Voor 't laatst heeft Pilatus den rechterstoel beklommen om het eindvonnis uit te spreken. Voor het dreigement der Joden: „indien gij dezen loslaat, zoo zijt gij des keizers vriend niet” bezwijkt de stadhouder.

Nogmaals laat hij Jezus uitbrengen en zegt tot de Joden: „ziet uw Koning!”

Dit woord bedoelt geen spot met Jezus, neen, veeleer beoogt Pilatus den spot te drijven met de Joden. Heeft hij even te voren het ecce homo, zie, de mensch! laten hooren, in de hoop daardoor medelijden te wekken — op bittere, krenkende toon heet het nu: ziet, uw Koning!

Pilatus kent de Messiasverwachting der Joden. 't Is hem niet onbekend gebleven, dat zij uitzien naar een Koning, voor wien 't wereldrijk zal moeten zwichten. Hij ziet in hen vijanden van den keizer en tegen hen het te moeten afleggen, dat vervult hem met wrevel. En om hen nu te sarren zegt hij: ziet, uw Koning!

't Is als wil hij zeggen: met uw Koningsverwachting zal 't gaan als met dezen Galileër. Velen van uw volk hebben hem gevolgd — hoe ellendig loopt het met hem af. Zoo zal 't gaan met ieder, die koning der Joden wil zijn. Ge zult nooit een koning hebben, dan een met doornen gekroonde: Ziet, uw koning!

Maar het antwoord der Joden luidt: neem weg, neem weg, kruis hem! Zal ik dan uw koning kruisigen? klinkt het wederwoord van Pilatus.

Hier moet de beslissing vallen. En hier valt zij. Hier kiest Israël: wij hebben geen koning dan den keizer. Israël verwijst den koning, zijn koning zelf naar het kruis. Aan het kruis wordt Hij nu straks gehangen, waar de beschuldiging bove Hem zal geschreven staan: Jezus de Nazarener, de Koning der Joden.

Vreeselijke keuze! de „volken Israëls”

hebben zich nu vereenigd met de heidenen, die naar de profetie in den 2en psalm, zouden woeden en tegen den Heere en Zijn Gezalfde al te samen beraadslagen: „laat ons hun banden verscheuren en hunne touwen van ons werpen” — neem weg, neem weg!

Diepgaand lijden voor Israëls koning.

Intusschen spreekt Pilatus, zonder 't zelf bedoeld te hebben, en zonder zich daarvan ooit bewust te zijn geweest, eene heerlijke waarheid uit.

Ziet, uw koning! uw koning, o Zion, o gemeente des Heeren. Ja, deze lijdende Christus der Joden, neen, Israëls Koning, de gezalfde Koning der kerk.

Als Zions Koning is Hij gezalfd van alle eeuwigheid.

Als Zions Koning is Hij tot haar gekomen in Zijn vleeschwording. Koning van Zion was Hij tijdens zijn omwandeling op aarde in dienstknechtsgestalte.

Koninklijk was Zijn optreden in den tempel, toen hij de wisselaars uitdreef. Koninklijke majesteit sprak in 't woord waarmee Hij zee en winden bezwoer.

Ook hier op Gabbatha, waar Hij als spotkoning voorgesteld wordt, is Hij in waarheid Zions Koning. Pas nog heeft Hij koninklijke woorden gesproken.

Ziet, uw koning! Ja, Hij is de koning van Zion, die zich den weg baant tot zijn troon door Zijn eigen bloed en niet door dat van vreemden. Hier, voor Pilatus, nog de Koning in banden, maar straks de Koning, afschuddende zelfs de kluisters van graf en dood, als Koning opvarende naar den hemel om vandaar als Koning te regeeren over kerk en wereld en eenmaal als de groote Koning te verschijnen om de gansche wereld te richten.

Ziet, uw koning in zijn smaad en kruis! Dat wordt bijzonder in de lijdensweken, maar toch ook op alle andere tijden Zion toegeroepen.

Om uw zonde, o Zion, heeft Hij den ontzettenden smaad moeten ondervinden, dat Hij door de heidenen, in vereeniging met Israël, als koning werd verworpen. Uw zonde was deze, dat ge van nature even vijandig

stondt tegenover Gods Gezalfde als Pilatus en de Joden. De straf dier zonde nam Jezus op zich; de schuld dier zonde betaalde Hij en daarom liet Hij zich als Koning verwerpen. Hij droeg hier het oordeel Gods om U ervan te bevrijden.

Zalig wie in dien Vorst van Zion door 't geloof hùn koning hebben gezien.

Zij mogen op Hem hun vertrouwen stellen voor tijd en eeuwigheid.

Zij behooren zich aan Hem geheel te onderwerpen.

Maar ook hebben zij een dure roeping te betrachten.

Nog dagelij' wordt overal de kreet der vijandschap gehoord: nee weg, neem weg!

Laat Zion daartegenover 't bazuïngeschal des Evangelies doen hooren!

In 't Christenland, waar de afval bij den dag toeneemt, in de heidenwereld waar Satans troon nog onbewogen staat. Overal weerklinke de roepstem: Christus is Koning, alle knie buige zich voor Hem!

Laat Zion ook bidden voor haar Koning! Bidden, dat de arbeid der Zending moge gezegend worden en alzoo de profetie allengs meer in vervulling ga, die van de stad Gods deze heerlijke dingen zegt: „Ik zal Rabab en Babel vermelden, onder degenen, die Mij kennen; ziet de Filistijn en de Tyriër, met den Moor, deze is aldaar geboren. En van Zion zal gezegd worden: die en die is daarin geboren; en de Allerhoogste zelf zal hen bevestigen. De Heere zal hen rekenen in het opschrijven der volken, zeggende: deze is aldaar geboren”.

Zion, zie zóó uw Koning!

Delfzijl.

MEIJERING.

Mevrouw H. W. de Bruijn Landwehr.

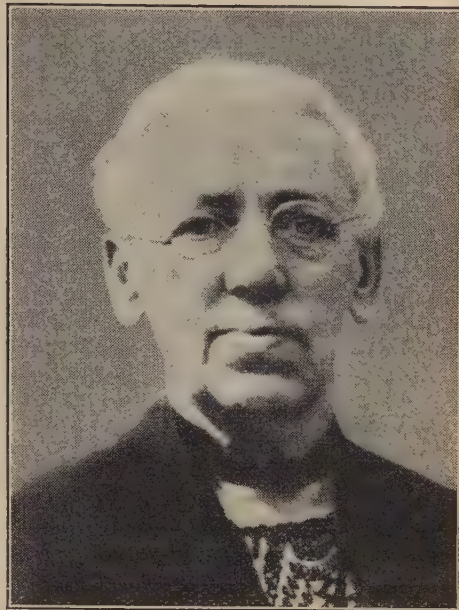
In de geschiedenis der Soemba-Zending zal ongetwijfeld naast Ds. C. de Bruijn, ook Mevrouw de Bruijn—Landwehr met bijzondere eere worden genoemd.

Een goede vrouw te hebben is voor elk man van zeer eminent belang. Salomo heeft het treffend gezegd.

Maar vooral voor een zendeling, inzonderheid als hij op een eenzame post moet arbeiden, is het van buitengewoon groote betekenis, dat hij een echte Zendingsvrouw bezitte, die in alles zijne hulpe is.

Zulk een echte Zendingsvrouw is Mevrouw de Bruijn—Landwehr geweest.

Gedurende 35 jaren heeft de in 1932 overleden Zending Ds. C. de Bruijn op Soemba gearbeid. Slechts eenmaal heeft hij een buitenlandsch verlof genoten. De laatste 22 jaren heeft hij met Mevrouw onafgebroken op Soemba doorgebracht en zich ten

Mevrouw De Bruyn—Landwehr.

volle gegeven aan het Zendingswerk.

En al die 35 jaren stond Mevrouw hem ter zijde als zijn trouwe hulp, die in alles innig met hem medeleefde en hem tot een bijzonderen steun was in zijn arbeid. Voor honderdtallen op Soemba is het echtpaar de Bruijn—Landwehr ten zegen geweest.

In den Zendingskring, die in die jaren allengs toenam in getal, was met Ds. de Bruijn ook Mevrouw bijzonder bemind. Men noemde hen meestal Oom en Tante de Bruijn. Het was Mevrouw de Bruijn een lust de belangen der Zending te mogen dienen. Dat leefde in haar van jonge jaren af. Zij was een dochter van de in het kerkelijk leven te Leiden zeer bekende familie Landwehr, een zuster van wijlen Ds. Landwehr, de gevierde prediker van Rotterdam.

Ds. en Mevr. de Bruijn—Landwehr hebben het lang volgehouden op Soemba. Zij konden van Soemba bijna niet scheiden. Maar eindelijk drongen de gebreken des ouderdoms om het werk neer te leggen. Dat was in Mei 1927.

Toen zij in Holland kwamen hebben zij zich gevestigd te Oegstgeest. Nog enkele jaren mochten zij samen in ruste leven. In September 1932 riep de Heere zijn trouwe dienaar Ds. de Bruijn om in te gaan in de eeuwige rust. Mevrouw moest nog wat op aarde blijven. Thans heeft echter de Heere ook haar verwaardigd om „bevorderd te worden tot heerlijkheid”. Zij is heengegaan in den ouderdom van bijna tachtig jaren. Op Soemba is zij geweest als „een Moeder in Israël”.

W. B.

Een welverdiende onderscheiding.

Gelijk men weet is Dr. J. Offringa, de vroegere directeur van het Petronella-hospitaal te Djokja, enkele jaren geleden uit den dienst der Zending overgegaan in de dienst van het Gouvernement. Hij heeft dit gedaan in goed overleg met de Zending.

De positie, die hem te Batavia werd aangeboden, werd zoo belangrijk geacht, dat men van de zijde der Zending hem de aanvaarding daarvan niet durfde ontraden, hoe gaarne men hem ook te Djokja wilde behouden.

Van achteren gezien, mag het wel met dankbaarheid als een bijzondere leiding van Gods voorzienigheid bestel worden aangemerkt, dat Dr. J. Offringa in dezen crisistijd te Batavia de Regeering dient. Hij bekleedt daar thans bij het Gouvernement de zeer gewichtige en invloedrijke positie van Hoofd van den dienst der Volksgezondheid. Als zoodanig heeft hij ook veel bemoeienis met de bijzondere ziekenhuizen, waartoe ook de Zendingshospitalen behooren. Stellig is het voor de Zending van zeer eminent belang, dat Dr. Offringa in deze zoo moeilijke tijden hoofd is van dezen tak van Regeeringsdienst, waarmede de Zending juist zooveel te maken heeft. Het spreekt van zelf, dat Dr. Offringa in dienst staat van de Regeering en hare belangen in de eerste plaats moet dienen. Hij doet dit ook met groote getrouwheid en werkt mede om door krachtige bezuiniging de uitgaven zooveel mogelijk te beperken. Maar met zijn hart is hij ten volle een Zendingsman gebleven, die gaarne voor de Zending doet, wat hij bij plichtsgetrouwheid aan de Regeering voor haar doen kan. Veel, zeer veel heeft de Zending thans aan hem te danken.

Onderscheidene jaren geleden heeft de Regeering hem met het oog op zijn verdiensten als directeur van het Petronella-Hospitaal benoemd tot Officier in de Orde van Oranje-Nassau. En als blijk hoe hoog de Regeering zijn arbeid waardeert, die hij thans in dienst van het Gouvernement verricht, heeft zij hem enkele weken geleden benoemd tot ridder in de orde van den Nederlandschen Leeuw.

Wij verheugen ons van harte over deze Koninklijke onderscheiding, die Dr. Offringa te beurt viel. Het Zendingsblad kan niet nalaten hem daarmede hartelijk te feliciteeren en daarbij den wensch uit te spreken, dat dit ridderteeken hem lang moge sieren en hij nog onderscheidene jaren de positie moge bekleeden, die hij thans heeft in dienst der Indische Regeering.

W. B.

Van Zendingsaangelegenheden.

De Keucheniusschool.

In het Januari no. van het Zendingsblad hebben we de droeve mededeeling gedaan, dat dit jaar de Keucheniusschool te Djokja moet worden gesloten. We konden daarbij echter tevens melden, dat de hooggewaardeerde directeur, de heer J. A. Wiggers, wellicht voor de Zending kon worden behouden. De Alg. Vergadering had voorgesteld den heer Wiggers te benoemen tot leeraar in algemeenen dienst. Zijn arbeid zou dan o.a. bestaan in het bezorgen van Christelijke leerboeken in de Javaansche taal, waaraan zoo dringende behoefte bestaat.

De deputaten der Generale Synode zijn op dat voorstel ingegaan en traden hierover in correspondentie met den heer Wiggers. Zij koesterden daarbij de verwachting hem voor den dienst der zending, ook na de sluiting der Keucheniusschool, te mogen behouden. Thans kwam echter bericht van den heer Wiggers, dat

hij een benoeming tot leeraar in algemeenen dienst der zending niet kan aannemen. Zeer gaarne zou hij de zending willen blijven dienen, want hij is zendingsman met heel zijn hart. Maar onderscheidene redenen noopten hem om af te zien van de hem aangeboden positie, hoe gaarne hij ook in zendingsdienst zou blijven. Eén der redenen was het gevaar, dat hij, omdat hij bij het sluiten der Keucheniusschool op wachtgeld zou worden gesteld, door de Regeering later zou worden geroepen om eene betrekking bij het onderwijs te bekleeden.

Toen nu enkele weken geleden hem gevraagd werd of hij bereid was eene benoeming tot inspecteur bij het onderwijs in dienst der Regeering te aanvaarden, heeft hij na biddend beraad gemeend zich daarvoor beschikbaar te moeten stellen. Deze benoeming zal ingaan met 1 Juni a.s. De heer Wiggers die omstreeks 10 jaren de zending heeft gediend als directeur der Keucheniusschool, zal dus nu den dienst der zending verlaten. Dit spijt ons zeer. We hadden gaarne gewild, dat hij zijn gaven ook na de sluiting der Keucheniusschool aan de zending had blijven wijden. Maar wij kunnen de redenen billijken, die hem drongen om heen te gaan. Voor niemand is het sluiten der Keucheniusschool zoo teleurstellend als voor hem. En zwaar valt het hem den zedingsarbeid te moeten neerleggen. Maar de droeve loop der omstandigheden tengevolge van de bezuinigingsmaatregelen der Regeering noodzaakte hem ontslag te vragen. Het spreekt van zelf, dat hem dit op de meest eervolle wijze zal worden verleend.

Bij den pijnlijke loop der gebeurtenissen betreffende de Keucheniusschool heeft de Heere Zondag 24 Februari l.l. voor den heer Wiggers en voor de Gemeente te Djokja nog tot een dag van blijdschap gemaakt. Dien dag hebben weer 13 leerlingen der school belijdenis van hun geloof afgelegd; elf van hen werden daarna gedoopt; de twee anderen waren uit Christelijke gezinnen afkomstig en reeds gedoopt als kind. Op twee na zijn nu al de leerlingen der hoogste klas, die tevens de laatste is, gedoopt; de eene komt van het terrein der Salatigazending en wenscht daar belijdenis te doen; de andere is een Soendanees, die de beslissende keuze nog niet durfde doen, maar van wien men toch stellig verwacht, dat ook hij daartoe zal komen.

Het was een rijke dag voor de Javaansche Gemeente te Djokja, toen die 13 jonge mensen dien Zondag belijdenis deden van hun geloof. En niet minder was het een rijke dag voor den heer Wiggers, toen hij de vrucht mocht aanschouwen van den geestelijken zegen dien de Heere over zijn onderwijs gegeven had.

De Christelijke Persarbeid in Ned. Indië.

Meermalen wezen we er op wat groote beteekenis de laatste jaren de Christelijke persarbeid in Ned. Indië heeft voor de propaganda van het Christendom.

Er leven in Indië tienduizenden niet alleen Europeanen maar ook Inheemschen, die de Nederlandsche taal spreken of althans heel wel kunnen verstaan en lezen.

Het is inzonderheid Ds. Th. Kuipers, de predikant van de Holl. Geref. Kerk te Djokja, die in opdracht van deze kerk, en de andere Holl. Geref. Kerken van Ned. Indië, een aanmerkelijk deel van zijn tijd en

kracht aan dit zoo dringend noodige werk geeft. Opdat Ds. Kuipers voor dit groeiende werk behoorlijk tijd mocht hebben, is nevens hem de heer Streefkerk als hulpprediker werkzaam om een deel van zijn arbeid als predikant waar te nemen.

Ondanks „den druk van den nood der tijden” is het met dien persarbeid in 1934 zeer gezegend gegaan. In het verslag van de vergadering van den Kerke-raad der Holl. Geref. Kerk te Djokja, lazen we het volgende:

„Door Ds. Kuipers wordt rapport uitgebracht over het perswerk in 1934. Hoewel een voorzichtige financiële politiek geboden blijft, kon de opslag van De Zaaier met 800 ex. uitgebreid worden, zoodat deze binnenkort tot 10.000 zal kunnen stijgen. Het Kerstnummer werd in 25.000 ex. verspreid. Naar West-Indië gaan thans 150 ex. Het stemt tot groote vreugde, dat „De Zaaier” steeds meer waardeering vindt. Een vaste groep medewerkers verzorgt de jeugdrubrieken.

Een nieuwe organisatie van de distributie in de groote steden werd ontworpen.

Zoo werd te Batavia een perscommissie in het leven geroepen. De Zaaierbibliotheek gaf een zestal werkjes uit, (in 3 jaar tijd werden 70.000 van deze boekjes gedrukt, waarvan nog 10.000 in voorraad zijn). Het brailleurwerk ondervond ook groote waardeering en telt thans 50 abonnees. Geregeld werden weer meditaties aan de Groote Pers verstrekt, terwijl één dagblad op deze meditaties geabonneerd is.”

Het feit, dat het Evangelisatieblad „De Zaaier” in een zoo gedrukte tijd als thans in één jaar zijn opslag met 800 exempl. kan vermeederen en tot bijna 10.000 bracht, teekent den mooien opgang, die dit uitnemend geredigeerde blad maakt. Het wordt door duizenden gelezen, die van het Christendom, van de Kerk en van het Evangelie zijn vervreemd. Het heeft dus groote betekenis voor de Evangelisatie onder de Europeanen.

Maar het wordt ook door tal van ontwikkelde Inheemschen gelezen, die nog Heiden of Mohammedaan zijn, zoodat het ook een uitnemend zendingsmiddel is.

Gelijk men weet, besloot de laatst gehouden Generale Synode dit perswerk te steunen met eene subsidie tot ten hoogste f 1500 per jaar. Reeds nu mag gezegd, dat deze gelden zeer goed besteed zijn. De Heere geeft reeds nu van dit werk heerlijke vruchten te aanschouwen. Er zijn reeds onderscheidene Europeanen, die door de lezing van de Zaaier onder den zegen des Heeren er toe gebracht zijn om weer de Kerk te zoeken. En tal van ontwikkelde Inlanders, die anders niet zouden worden bereikt, komen door dit blad in aanraking met het Evangelie.

Het is een mooi werk, ook uit zendingsoogpunt.

Er is hier te lande eene „Vereeniging tot steun van den Christelijken persarbeid in Indië”. De oprichting hebben we vroeger al eens medegedeeld. „Deze Vereeniging steunt heel het Christelijk Perswerk in Indië en daarmede ook de uitgave van het Evangelisatieblad „De Zaaier”. Haar arbeid is ten eerste den steun waard van allen, die de zending liefhebben. Wie iets daarvoor zou willen afzonderen zende dit aan de Penningmeester den Heer W. de Vries Gzn.,

Daniël Willinkplein 21a, Amsterdam.

Een klacht over een tekort in het Zendingsblad.

Meermalen is er over geklaagd, dat er van sommige Zendingsterreinen in het Zendingsblad zoo weinig medegedeeld wordt. Wij verstaan die klacht ten volle. Zij is volkomen terecht. Er zijn metterdaad enkele Zendingsterreinen waarvan het Zendingsblad niet veel verteld. De namen van deze terreinen zullen we maar niet noemen.

Wellicht is er niemand die dit meer betreurt dan juist de redactie. Zij kan het heusch niet helpen, dat de berichten van sommige terreinen in het Zendingsblad zoo schaarsch zijn.

Het Zendingsblad wordt in opdracht van de Generale Synode voor de Zending bezorgd door hare deputaten voor de Zending. Het blad is dus het Zendingsorgaan van al onze kerken en behoort mitsdien ook als orgaan voor alle Zendingsterreinen te dienen.

Nu hebben de deputeren der Generale Synode in den loop der jaren onderscheidene malen de missionaire predikanten en de directeuren van de Zendingshospitalen vriendelijk verzocht geregeld het belangrijkste, wat er op hun zendingsterrein gebeurt, te willen mededeelen, opdat het Zendingsblad dit dan moge doorgeven aan de Kerken.

Sommige missionaire predikanten en directeuren van Zendingsziekenhuizen doen dit getrouw. En wat zij inzenden wordt ook steeds in het Zendingsblad opgenomen. Maar er zijn, helaas, ook predikanten en dokters, die ondanks herhaald verzoek nooit of bijna nooit eenige mededeeling van hun arbeid of van hun terrein aan de redactie zenden. Het schijnt zelfs wel, dat er enkelen zijn, die dit met opzet nalaten. Ook de zendingse Kerken sturen bijna nooit eenig bericht.

Zal het Zendingsblad toch nog iets mededeelen van het Zendingswerk op de terreinen, waarvan schier nooit eenig bericht inkomt, dan moet de redactie dit trachten te vinden in de plaatselijke of gewestelijke bladen, wanneer deze soms iets van dat zendingswerk melden. Het gevolg is natuurlijk, dat de redactie, ondanks al haar pogen om ook van die terreinen het belangrijkste mede te deelen, daarvan toch slechts veel minder kan melden, dan van die terreinen, waarvan de missionaire predikanten en artsen geregeld mededeelingen inzenden.

Zeer gaarne zouden we willen, dat van alle terreinen regelmatig elke maand of om de twee of drie maanden een mededeeling van het belangrijkste aan het Zendingsblad werd toegezonden. Stellig zou dit het medeleven der Kerken met het werk der Zending bevorderen en daardoor de Zending ten goede komen. Natuurlijk moeten die mededeelingen dan metterdaad de zending betreffen en met het oog op de beschikbare ruimte niet al te wijdloozig zijn.

Santpoort, 1 April 1935.

W. B.

Zending Groningen, Drenthe, Overijsel, Bentheim en Oost-Friesland.

Jaarverslag over 1934 van de Zendingssposten in Midden-Soemba.

I.

Het Evangelisatiewerk heeft zich in het afgelopen jaar wederom door rustige ontwikkeling geken-

merkt. Van groot belang was de komst van vier nieuwe Goeroe's Indjil, waarvan er twee een nieuwe plaats konden bezetten, welke een kracht hoog noodig hadden. Hieronder worden deze plaatsen afzonderlijk besproken. Evenals de andere takken van werkzaamheid.

Waingapoe.

Deelde ik u verleden jaar mede de moeite, die veroorzaakt werd door de pogingen om een Inlandsch Leeraar van de Protestantsche kerk alhier te krijgen, thans kan ik u melden, dat die pogingen tevergeefs geweest zijn.

Ofschoon achteraf opnieuw gepoogd werd om een lijst met handteekeningen onder de Christenen te verzamelen, leed dit op de trouw der gemeenteleden schipbreuk, en zijn wij sindsdien verlost van dergelijke pogingen.

Maar een nieuwe toetssteen werd de gemeente aangelegd. Dezelfde persoon, die de actie op touw zette van verleden jaar, is (gevolg gevende aan de bedreiging, die hij uitte tegenover de Protestant-sche Kerk, n.l. als er geen Inlandsch Leeraar kwam, dat hij zou overgaan tot de Roomschen, of tot de Pinkstergemeente) na het bezoek van een goeroe van de Pinkstergemeente uit Koepang, tot deze gemeente overgegaan. Zeer merkwaardige gevolgen had het bezoek van dien goeroe. Vooral onder de Chineezen en de Rottineesche Christenen. Hij begon met de prediking van gebedsgenezing en het ontvangen van den Heiligen Geest. Een oude Chinees werd op het gebed genezen, en anderen begonnen onder het gebed te trillen en te beven en met vreemde talen te spreken. Deze beweging breidde zich uit, speciaal onder de Chineezen. En door de wonderlijke voorvallen dreigden ook eenige van onze gemeenteleden verleid te worden. Daarom is er een gemeentevergadering belegd, waarin de principes van de Pinksterbeweging uiteengezet en besproken werden. Tot groote ergernis van de Pinksterlieden. Maar met het gelukkige gevolg, dat geen der leden van onze kerk met hen medeging.

In de prediking moet telkens toch gewezen worden op de verkeerde beginselen, die van de Pinksterbeweging gepropageerd worden. Maar daartegenover staat, dat ook het kerkelijk leven veel bewuster geworden is, en men eigen geloof duidelijker voor oogen stelde. Met zeer blijde gevolgen, want het kerkbezoek werd veel trouwer dan ooit te voren, zoo ook het bezoek aan de Bijbellezingen, die twee maal per week plaats vinden. De catechesaties worden beter bezocht; en het geheel maakt den indruk van opleven. Zoo heeft God uit deze beproeving het goede doen geboren worden.

In het afgeloopen jaar heb ik alle leden aan huis een bezoek gebracht, hetgeen de band zeer versterkt heeft.

Maar ook degenen, die met de Pinkstergemeente meelingen, mochten niet verwaarloosd worden. De leiders heb ik eenige malen bezocht, helaas zonder resultaat. Zelfs lieten zij op hunne kosten een Europeesche kracht van Java overkomen, om leiding te geven. Vol actie waren zij en tallozen werden gedoopt door onderdompeling zonder voorafgaand onderwijs en zonder onderzoek naar het levensge-

drag. Hun werkzaamheid breidde zich zelfs uit tot Wai Kaboebak en Melolo, waar eenige afgesneden gemeenteleden meededen. Maar sinds het vertrek van dezen Europeeschen Evangelist was de opwinding ook grotendeels voorbij, en zakt de beweging hoe langer hoe meer in elkaar.

En toch meen ik, dat er ook voor verschillende Chineezen wel groote vruchten in deze Pinksterbeweging gelegen zijn. Eenigen onder hen zijn zeer trouwe Bijbellezers; tot een verbazingwekkende kennis brachten eenigen het in korten tijd. Helaas zijn deze broeders in Christus, wier hart naar ik meen, geheel en al aan Christus gewijd is, thans kerkelijk van ons gescheiden. En het zijn juist degenen, die van jongs af ook onzerzijds reeds het Evangelie gehoord hadden, maar een schok noodig hadden, om te breken met het heidensche geloof. Ik probeerde met hen een Bijbelkring te vormen, hetgeen echter mislukte, daar hun gebedsuren te veel tijd in beslag namen.

Maar eenige andere Chineezen deden niet mede met de Pinksterbeweging, maar wilden wel doop-onderricht ontvangen. Sinds dien is er elke week dooponderricht, waar een twaalfstal Chineezen aan deel namen, waarvan echter een zestal slechts trouw; en de anderen zoo af en toe. Eenigen, die eerst ook kwamen, werden ook door de Pinkstergemeente meegetrokken. Zij die trouw zijn, hebben ook groote belangstelling, en heel anders dan Soembaneezen, zij onthouden ook wat zij gehoord hebben. Daardoor kan het onderwijs dadelijk op hooger peil komen en dieper gaan. In die wekelijksche catechesatie, die ik zelf geef, daar er geen Chineesche Goeroe is, bespreken wij eerst een der Bijbelsche Geschiedenissen, daarna een stuk van de leer, ten slotte houden wij dan een Bijbeluur, waar niets dan de Bijbel gelezen en verklaard wordt. Hier komen dan verschillende dingen ter sprake.

Als God dit werk zegenen wil, hopen wij, dat hieruit een kleine Chineesche gemeente groeien zal.

Anderzijds gaat ook hier de Roomsche actie zich inzetten. Zij hebben thans een twintigtal in verschillende werkkringen weten te plaatsen en een goeroe gegeven voor hen. Dit zal zich wel uitbreiden, en misschien zullen er ook wel leden van onze kerk afgetrokken worden; maar dat zullen dan wel niet zijn van de beste elementen. Maar ook onder deze Roomschen hopen wij trouw het Evangelie te verkondigen, zoodat zij niet kunnen zeggen het Evangelie niet gehoord te hebben.

Het aantal gemeenteleden bedraagt thans 223, waarvan 82 belijdende.

De Goeroe Indjil heeft ook in het afgeloopen jaar zijn taak met ijver en wijsheid vervuld, ofschoon soms wel eens uitkomt, dat hij voor deze taak eigenlijk geen opleiding gehad heeft. Maar dit vervangt hij door trouwe studie.

In het afgeloopen jaar werden 12 personen gedoopt, waaronder 3 volwassenen. Zes doopleden deden belijdenis des geloofs. Op de catechesaties komen 45 Christenkinderen, 20 volwassen heidenen, 15 heidenkinderen. Zes elders gedoopte volwassenen komen op de Belijdeniscatechesatie en 14 andere doopleden. In dit alles zien wij bij vroegere jaren ver-geleken een groote uitbreiding.

Kambaniroe.

Hier vond niet zooveel plaats als in Waingapoe, maar deze gemeente ging zijn rustige gang.

Deze gemeente bestaat thans uit 447 leden, waarvan 178 belijdende. Gedoopt werden 25 personen, waaronder 9. volwassenen. Belijdenis des geloofs werd afgelegd door 6 doopleden. Aan de Belijdeniscatechesatie nemen deel 35 personen, aan het dooponderricht 14 volwassenen, terwijl nog 51 Christenkinderen en 51 heidenkinderen geregeld onderwijs in het Chr. geloof ontvangen.

De Goeroe Indjil volbracht zijn werk ook dit jaar op prijzenswaardige manier.

Pajeti.

Het centrum van den heelen arbeid in Midden-Soemba, maar speciaal voor de Soembaneezen in Kambara. Deze gemeente bestaat voor een deel uit personeel van de Zending zelve of huisgenooten van de Zendingsarbeiders, maar ieder jaar meer ook van de kampong Soembaneezen uit de omtrek. Steeds meer ingang wordt gevonden in verscheidene kampongs. Dit is zooveel te verblijdender, daar ook de wereldsgezindheid hoe langer hoe meer toeneemt, en het jongere geslacht de oude afgodendienst helaas heeft verworpen, zonder zich te bekeeren tot God, en zodoende alle geestelijke belangstelling gaat verliezen. Want al weten wij, dat het heidendom onder inspiratie van den Duivel is ontstaan en nog altijd doorwerkt, toch is door de genade Gods nog een herinnering en traditie aan den Schepper gebleven, en tot hoogere machten wordt nog gebeden. Maar als het jonge geslacht alles verwerpt en alleen eigen hartstocht uitleeft, zonder grens en beteugeling, dan is dat nog erger. Dat maakt de worsteling om de ziel zooveel te zwaarder, daar men alleen nog maar om aardsch genot geeft en al het hoogere gelijk is aan wind.

Des morgens komen op den Zondag alle Christenen tezamen in de kerk van Pajeti, waar de Soembaneesche preek gehoord wordt; des middags wordt te Pajeti in de Maleische taal de catechismus behandeld, die altijd met groote belangstelling wordt gevolgd, terwijl dezelfde catechismus door eenige goeroe's in de verschillende kampongs in het Soembaneesch wordt verklaard. Als dit op eenvoudige manier gedaan wordt, dan blijkt het dat onze catechismus hier ook van zeer groot nut is.

Het aantal gemeenteleden bestaat thans uit 228 personen, waaruit de groei kan geconstateerd worden. Van de leden zijn er 118 belijdende. Totaal 42 personen werden gedoopt, waaronder 24 volwassenen. Belijdenis des geloofs werd door 4 doopleden afgelegd. 42 bereiden zich voor voor den doop, 8 voor belijdenis des geloofs, 36 kinderen uit de gemeente ontvangen catechesatie, en 58 heidenkinderen. Verder zijn er nog twee catechesaties voor belijdende leden.

Het kerkgebouw bevindt zich nog in voldoende staat, ofschoon dikwijls reeds blijkt, dat het eigenlijk te klein is.

De beslissing van de vergadering van Missionaire predikanten in zake het eten van offervleesch bracht niet de minste moeite, even als elders in Midden-Soemba, aangezien reeds jaren lang naar deze beginselen geleefd werd.

Sinds eenige maanden heeft ook het Ziekenhuis ene aparte hulp-Evangelist, die dagelijks op de polikliniek en in de zalen het Evangelie brengt en de andere goeroe's op de hoogte houdt van personen, die in het Ziekenhuis belangstelling bleken te hebben tot verder onderricht.

Karita.

Weinig nieuws is er van deze gemeente mede te deelen. Alle werk werd hier trouw volbracht, zij het met hulpkrachten; met het nieuwe jaar wordt hier een van de oudleerlingen van de opleidingsschool geplaatst, welke echter eerst eenige maanden in het Ziekenhuis te Pajeti nog eenige medische kennis moet opdoen, zeer noodig voor een ver afgelegen plaats, waar met eenvoudige middelen toch veel te bereiken is.

Het levensgedrag der Christenen was over het algemeen zeer goed. Wel moesten er sommigen vermaand worden, maar altijd met gunstig gevolg.

In dit jaar werden eenige der meest ontwikkelde leden verzocht voorloopig als oudsten der gemeente op te treden.

Het totaal aantal leden bedraagt 162, waarvan 90 belijdende leden. Gedoopt werden 12 personen, waaronder 7 volwassenen. Aan de catechesatie nemen deel 16 volwassen heidenen, die zich voorbereiden voor den doop, en 6 doopleden, die belijdenis des geloofs wenschen af te leggen. In het afgelopen jaar werd belijdenis afgelegd door een dooplid.

Gedurende de laatste jaren is de uitbreiding der gemeente niet zoo sterk geweest, maar toch wel voldoende. Daarentegen werd ook deze gemeente meer en meer gefundeerd, en nam toe in kennis en geloof.

Parai Paha.

Deze gemeente was veel moeilijker. Het levensgedrag van eenige der Christenen liet veel te wenschen over. Een Goeroe Indjil was hier niet, daar deze naar de Opleidingsschool was. Het werk werd zoo lang waargenomen door het Savoeneesche hoofd van de school. Maar gelukkig was de Goeroe Indjil gedurende de laatste maanden weer aanwezig en onmiddellijk bleek ook dat deze aanwezigheid zijn vruchten opleverde.

In het afgelopen jaar werden geen volwassenen gedoopt. Niet omdat daartoe geen aanvragen waren, maar omdat het raadzaam geoordeeld werd de doopcandidaten nog iets langer dan gewoonlijk in hun levensgedrag te controleren. In deze gemeente was een der jonge leden, die indertijd gehuwd is met de weduwe van zijn oudste broer. Hem werd er toen op gewezen, dat hij trouw moest blijven. Maar nu wil hij een andere vrouw er bij nemen, naar de oude gewoonte der Soembaneezen. Dikwijls is hij vermaand, in het midden der gemeente is voor hem gebeden, maar ik vrees, dat al kwam er tot nog toe niet van, hij toch zijn zin door zal zetten. De heidenen, en daardoor ook de jonge Christenen, zijn van kind af gewoon hun eigen zin te doen. Het is heel niet waar, wat wij zoo dikwijls in boeken lezen, dat zij zoo onderworpen zijn aan de adat en de gewoonten. De kinderen doen wat zij willen, meestentijds zijn de ouders bang voor de kinderen. Daarom doen zij ook, groot geworden, eigen zin. Zij moeten aan tucht, strenge tucht, ook in de gemeente wennen.

Het aantal leden bedraagt 104, waarvan 61 be-

lijdende. Drie kinderen werden gedoopt. Voor den doop bereiden zich 23 voor, voor belijdenis 7.

P. J. LAMBOOIJ.
(Wordt vervolgd).

Schetsen uit het Binnenland.

IX.

Ratoendima was een groote luiaard geweest.

Dat was ook geen wonder, want van klein af had hij zijn eigen zin gedaan. Altijd riep hij maar: „ik wil niet” als hem iets opgedragen werd; en als men hem dwong, dan zette hij een keel op, dat iedereen bang was. Als een buitenstaander dan eens vroeg, waarom Ratoedima nooit iets uitvoerde, dan zei zijn vader of zijn moeder: „hij wil niet”. Dat was wel het laatste argument; daar had niemand iets meer tegen te zeggen.

Zoo gaat het met alle kindertjes op Soemba. Als zij niet willen, nu, dan is er ook niets tegen te doen. De ouders zijn te slap om eigen wil door te zetten.

Met andere kinderen komt het vaak weer terecht, als zij getrouwd zijn en verantwoordelijk zijn voor vrouw en kinderen. Voor dien tijd voeren zij bijna niets uit, en laten het werk aan de ouders over. Zij rijden liever op den rug van een paard overal heen, waar een pretje te halen is.

Ratoendima was wel extra lui geweest. En zóó was hij het niets doen gewoon, dat hij na zijn huwelijk ook nog niets deed. Daar was zijn vrouw voor, meende hij; en als zij niet goed werkte kreeg zij nog slaag. Te bont kon hij het echter niet maken, want dan kreeg hij het aan den stok met zijn zwagers, die voor hun zuster in de bres sprongen.

Maar Ratoendima werd ziek, erg ziek. Daarom moest hij naar het Ziekenhuis, en daar zag hij heel wat anders, dan hij gewoon was geweest. Daar werkten jonge mannen, ook Soembanezen, hard, voor hem; tot de minste bezigheid toe deden zij zonder morren, en uit liefde. Hij vroeg zich af, waarom die verplegers zoo dom waren, om zulk werk te doen. Maar hij kwam dan te weten, dat dat Christelijke liefde was.

Dat trof hem, en toen hij weer uit het Ziekenhuis kwam, ging hij trouw naar de kerk, en ging werken.

Eerst was zijn maistuin nog klein, want hij wist eigenlijk niet hoeveel er noodig was voor een gezin. Maar de goeroe kwam eens kijken, en beweerde, dat zijn tuin veel te klein was. Andere Christenen hadden veel grotere.

Dat kon de sterke Ratoendima niet op zich laten zitten! Werken, dat hij deed! Uit het bosch sleepte hij dikke boomstammen om een zware heg te maken, tezamen met zijn vrouw werkte hij met stokken den grond om.

Het ging prachtig! Ieder kwam kijken naar den grooten tuin van Ratoendima.

En toen de eerste regen kwam, ging hij planten, vier of vijf korrels in ieder gat, dat hij in den grond prikte met een stok. Dat was zoo moeilijk niet. Nu had hij wat rust. Nu, dat was wel verdiend!

Na een week kwam het eerste groen al boven. Maar met het groen ook het onkruid. Dat mocht niet. Werken zou hij! Bijna dag en nacht was hij bezig het onkruid te wieden, dat zoo welig opschoot.

Maar de zegen bleef niet uit. Met trots keek hij

naar zijn stuk land, waar de mais hoe langer hoe grooter werd, en voorbijgangers bewonderden het. Dan ging hij wel eens op een verborgen plekje zitten, om te hooren wat de menschen wel van zijn tuin zeggen zouden. Dat is ook wel te begrijpen, en vergeeflijk!

Maar de rampen bleven niet weg.

Toen hij op een morgen wakker werd, bemerkte hij, dat een groot deel van zijn mooien tuin verwoest was. Een karbouw van den Radja, de vorst, was over de heg gesprongen terwijl hij sliep, en had zich tegoed gedaan aan de heerlijke frissche maisplant.

Met tranen in het oog zag Ratoendima de verwoesting aan.

Hij ging naar den Radja, maar deze lachte hem uit, en zeide, dat de grond voor de dieren gegeven was en niet voor beplanting.

Met bewonderenswaardig geduld ging Ratoendima naar huis en trachtte zijn leed te verduwen.

Hij zou nu oppassen verder. Over dag zou zijn vrouw waken, des nachts hij.

De karbouw kwam den tweeden nacht natuurlijk terug. Het beest wist nu waar hij wat lekkers machtig kon worden. Met een vaart sprong hij over den pager (de heg); maar Ratoendima stond op post. Hij verjoeg het beest, dat echter met zijn plumpe pooten weer heel wat verwoest had.

Den volgenden morgen wilde hij weer naar den Radja, maar eerst ging hij nog even kijken naar zijn pisangtuin, die hij achter het huis had aangelegd. Groote trossen hingen daar, en het zou feest worden, als deze binnengehaald werden. Dat was heerlijk voedsel.

Wat schrok Ratoendima, toen hij merkte, dat dieven in den tuin geweest waren, terwijl hij de karbouw verjoeg, en zijn mooiste trossen hadden meegenomen.

Wraak en haat leefde er op in zijn hart, zijn oog werd verduisterd. De loslopende dieren en de luiheid der dieven waren oorzaak van zijn ellende! Hij nam zich voor zich met een lans te wapenen, en zich te verdedigen.

Daar zat hij, in den avond, verborgen tusschen zijn hooge maisplanten. Uur na uur verliep; maar een Soembanees is het wachten wel gewoon, hij verveelt zich niet gauw.

Het zal ongeveer middernacht geweest zijn, toen hij zware stappen hoorde, en gesnuif langs de heg. Gespannen in al zijn spieren zat Ratoendima te luisteren. Daar ging het beest, dat zijn levensonderhoud voor bijna het heele jaar had vernield! De gespierde arm stond klaar met de lans, om het dier te treffen, zoo gauw hij in den tuin sprong.

Maar het groote logge dier drong met zijn zware borst de heg stuk, en kwam zoo binnen. Ratoendima wachtte nog even, tot het beest begon te eten. Toen slingerde hij de lans, die trillend in de buik van het dier bleef steken. Met een sprong was het dier buiten de heg, en rendde weg. De lans bleef in een paar struiken haken. Ratoendima haalde de lans op en vergenoegd, maar toch wel angstig, ging hij slapen, en zeide tot zijn vrouw: „daar zullen wij voorloopig geen last van hebben!”

Maar hij wist niet wat hem boven het hoofd hing. De Radja liet de sporen van de karbouw nagaan, en al gauw wezen de bloedsporen naar den tuin van Ra-

toendima. Men onderzocht zijn huis, en vond de lans, waar het bloed nog aan zat.

Toen werd Ratoendima geboeid weggebracht, want de wetten des lands verbieden het dooden van een dier van een ander. En hij kreeg een jaar gevangenisstraf.

Zijn buurman, die nooit iets uitvoerde, maar zijn eten altijd afbedelde van de ijverigen, lachte hem uit: „dat heb je er nu van, als je hard werkt, om wat meer te hebben dan een ander! Waarom ben je niet tevreden, als je net zoo arm bent als ik?”

Toen Ratoendima weer uit de gevangenis kwam, sloot hij zich nauw aan bij de Christenen. Terwijl hij vroeger nog wel naar den Radja, dien grooten vijand van Christus, had willen luisteren, wist hij nu, dat van hem niets te verwachten was.

Bewonderenswaardig is de moed, waarmede hij toch elk jaar opnieuw weer zijn akker bewerkt; al staat het schreien hem nader dan het lachen, als hij merkt, dat de dieren weer een deel van zijn a.s. oogst opgegeten hebben, wetende, dat de dieren hier meer beschermd worden dan de menschen. De rijkdom der Soembaneesche grooten bestaat uit dieren, paarden, karbouwen, runderen, geiten, schapen, varkens. Of de arme man te eten heeft daar wordt niet naar gevraagd, als de dieren maar genoeg hebben, en vermeerderen!

P. J. LAMBOOY.

Zending Friesland.

Mededeeling van Ds. H. Bergema.

Ds. G. M. van Rennes, Voorzitter van den Raad der Geref. Kerk te Heeg, die de Zendende Kerk in Friesland is, bericht aan de Kerken de volgende mededeeling van Ds. H. Bergema, die ontleend is aan een schrijven van Ds. H. Bergema aan den Kerkeraad.

Ds. Bergema schrijft: „Zooals U hebt gezien heb ik na ernstig en biddend overleg gedurende bijna drie maanden tenslotte gemeend de roeping der Generale Deputaten te moeten beschouwen als een roeping van Christuswege. Die mijn arbeid op Soemba noodiger oordeelt dan mijn blijven hier op Java. U zult wel kunnen begrijpen, hoe moeilijk het mij gevallen is tot deze beslissing te geraken. De arbeid hier is mij zeer lief geworden en uit mijzelf zou ik zeker nooit aan een verandering van positie hebben gedacht. Integendeel, de benoeming van de Generale Deputaten heeft mij in groote moeilijkheden gebracht en voor een beslissing geplaatst, die ik, wat mij persoonlijk betreft, veel liever had willen vermijden. De belangen van het Friesche Zendingsterrein hebben mij bij de overwegingen in deze maanden ook zeer zwaar gewogen, en dat ik tenslotte heb durven beslissen de benoeming der Generale Deputaten te aanvaarden, komt dan ook niet voort uit een persoonlijk begeeren van dit werk, uit een verlangen naar een anderen arbeid of uit een licht achten van de verantwoordelijkheid, die ik heb tegenover het Keboemensche Zendingsterrein, maar alleen uit de vaste overtuiging, die door het biddend overleggen bij mij tenslotte gerezen is, dat mijn Zender mij noodig heeft op

Soemba. Waarom Hij mij eerst naar Java en pas later naar Soemba heeft geroepen, zal ik misschien later, door den arbeid op Soemba zelf, beter kunnen verstaan. Gods gedachten zijn hooger dan onze gedachten en Zijn wegen zijn niet onze wegen. In ieder geval heb ik gemeend gehoorzaam den weg te moeten gaan, dien Hij mij door de leiding van Zijn geest gewezen heeft, en ik hoop dan ook van harte, dat Gij in mijn beslissing ten deze zult kunnen berusten niet alleen, maar deze als de wil des Heeren in volkomen reinheid zult willen aanvaarden, te meer waar in de benoeming door Generale Deputaten in zekeren zin ook de wil der Friesche Kerken tot uitdrukking wordt gebracht en ik niet geheel los van U kom te staan. Als God mij, mede door U, naar Soemba roept, dan zal Hij ook wel voorzien in de vacature, die door mijn vertrek zal ontstaan. Van mijn kant zal ik mijn best doen ons Zendingsterrein aan mijn opvolger zóó over te dragen, dat het hem gemakkelijk zal vallen het werk van mij over te nemen.”

Het ligt in de bedoeling van Ds. Bergema tot zijn verlof, dat D.V. in 1936 valt, in Keboemen te blijven.

Dr. G. H. van Koeverden Brouwer.

(bij de foto.).

Met de uitzending van Dr. H. M. v. d. Vegt, die 14 Nov. l.l. is uitgegaan om als missionair arts in tijdelijken dienst eerst te Keboemen en later te Wonosobo werkzaam te zijn, is de Friesche Zending niet gelukkig geweest. Deze jonge arts was nog nauwelijks te Keboemen aangekomen of hij moest, mede op advies van onderscheidene artsen, terugkeeren naar Holland. Reeds is hij al enkele weken weer in 't land. Voor de Friesche Zending is dit een droeve en kostbare teleurstelling. Men is echter zeer voorspoedig geweest in het vinden van een ander arts, die bereid was om naar het Zendingsterrein te gaan.

Dr. G. H. van Koeverden Brouwer.

veld te gaan. Er was haast bij. De directeur van het Zendingshospitaal, Dr. H. A. Vonk, is met verlof in Nederland. Dr. Peddemors, die pas hersteld is na het ondergaan van een operatie, staat thans alleen voor het werk, terwijl de bejaarde Dr. H. S. Pruys hem nog wat bijstaat. Er moest dringend noodig te Keboemen hulp komen. Maar gelukkig is er al een dokter heen. Als er geen verhindering is ingetreden is Dr. G. H. Koeverden Brouwer reeds 13 April met de Johan de Wit te Batavia aangekomen en vandaar doorgereisd naar Keboemen om als arts de zending te dienen.

Gerrit Hendrik van Koeverden Brouwer is 19 Maart 1905 te Amsterdam geboren, waar zijn Vader als arts de geneeskunst beoefende. Na de lagere school doorlopen te hebben, bezocht de jonge Brouwer het Geref. Gymnasium te Amsterdam, waar hij in 1925 het einddiploma haalde. Deze zoon wenschte de voetstappen zijns vaders te volgen en liet zich daarna te Amsterdam aan de Gemeentelijke Universiteit inschrijven als student in de medicijnen. In Februari 1933 verkreeg hij het artsdiploma. Kort daarna heeft hij zich als huisarts te Amsterdam gevestigd en is als zoodanig bijna twee jaar werkzaam geweest.

Toen nu de Friesche Zending een Gereformeerd arts noodig had, die bereid was als arts in tijdelijken dienst spoedig naar Java te gaan, stelde zich Dr. G. H. van Koeverden Brouwer beschikbaar. Om de Zending te helpen, wilde hij gaarne zijn eigen praktijk neerleggen. Hij kon dit te gemakkelijker doen, omdat hij nog ongehuwd is en dus geen gezin heeft.

Het is zijn begeerte om met Gods hulp de Zending ten zegen te mogen zijn. W. B.

Zending Utrecht en Gelderland.

Een gewichtige beslissing.

Voor de Utrechtsche en Geldersche Kerkbode heeft **Ds. Netelenbos** het volgende stukje geschreven. Het Zendingsblad wil gaarne helpen om het onder veler oogen te brengen. Het luidt, iets verkort, aldus:

„In het verslag van de Zendingssynode, 29 November te Arnhem saamgekomen, hebt U eer belangrijke mededeeling aangetroffen.

Ik bedoel deze: „de synode erkent de noodzakelijkheid en de mogelijkheid, om te komen tot de uitzending van een tweeden missionair predikant naar Poerworedjo”. Er zal dus met alle kracht naar de uitvoering van deze voorgenomen maatregel gestreefd worden.

Eerlijk gezegd, als ik niet zelf die Synode had bijgewoond, zou ik, dit lezende, aanstonds uitgeroepen hebben: „maar, die synodale beslissing is onredelijk; met moeite brengen we ons quotum bij elkaar; er kan werkelijk niets meer bij.” Ik denk, dat velen zich op dergelijke manier hebben doen hooren. Het ligt ook voor de hand, dat men in dezen, voor duizenden zoo bitter-zwaren tijd, tegen iedere verhooging van bijdragen ernstig bezwaar heeft.

Laat me U dan mogen verzekeren, dat dit bezwaar ook ter Synode eerlijk is uitgesproken en door ieder gevoeld.

Toch was de Synode, gehoord de besprekingen, diep overtuigd van de noodzakelijkheid en mogelijkheid,

om de zendingskracht te Poerworedjo te versterken.

En ik geloof zeker, dat U, had U die besprekingen kunnen bijwonen, ten slotte Uw goedkeuring aan het genomen besluit had gegeven, en uit een offervaardig hart Uwe medewerking had toegezegd.

Mannen, die de draagkracht onze kerken vermogen te peilen, hebben verklaard: „als het moet, dan kan het ook”. Ik meen, dat deze broeders door U en mij vertrouwd dienen te worden; zij staan zelf midden in het kerkelijk leven, en weten er alles van. Hun machtig, geloovig pleidooi won dan ook het hart van de vergadering.

Nu zij het mij vergund een enkel woord te zeggen over de noodzakelijkheid van een tweeden mission. Dienaar. Ik meende op de Synode iets te moeten vertellen van wat ik dit jaar — bij een bezoek aan Poerworedjo — heb gezien. En dat biedt ik hier thans aan U aller overweging aan.

Het komt hierop neer. Er zijn, sedert 1930, te Oelassaba, Plana, Karangdasa en Pitoeroeh 4 nieuwe gemeenten door Gods genadig bestel aan onze zorgen toevertrouwd geworden. En de reeds bestaande gemeente te Klebén heeft zich, wat de godsdienst-oefeningen en de algemeene leiding betreft, in tweeën gesplitst; een deel van die gemeente heeft thans haar eigen samenkomsten te Pati-omba.

Dat brengt voor Ds. Keuchenius een belangrijke uitbreiding van zijn arbeid mee. Allereerst doordat hij nu 20 Avondmaals-zondagen meer heeft dan vroeger. Daarbij komt: zulke nieuwe kringen eischen veel zorg; het is grondlegend werk; welk een behoeftzaamheid, welk een toewijding is daarvoor noodig, zal alles van het begin af goed loopen.

Dan ook, — enkele van die gemeenten liggen op een ongemakkelijk verren afstand; per voertuig niet bereikbaar. Het worden dan vermoedende tochten.

In de tweede plaats: te Plana, Benda, Pendem, Tegalsari en de hoofdplaats Poerworedjo werden sedert 1930 nieuwe Javaansche zendingsscholen geopend. Zonder subsidie. Er viel heel wat te doen om, binnen de grenzen van de begroting, die scholen te bouwen en te voorzien van wat ze noodig hebben, onderwijzers, leerboekjes, banken, schoolborden enz. En als dat klaar is, dan begint het eigenlijke werk pas: die scholen te maken tot middelen, waardoor het Evangelie, onder Gods zegen, den weg moge vinden tot het hart van de Javaansche jeugd. Zonder voortdurend contact met de onderwijzers komt daar niet veel van terecht. Het is zeer opmerkelijk, dat in dezen tijd van bangen druk over heel Indië, de zending zich wegen geopend ziet, om haar arbeid uit te breiden. „Wij zien het, maar doorgronden 't niet”.

Ten derde. Onze zending heeft thans ook een hulp-hospitaal te Koetoardjo in beheer. Ik ben er geweest; het gaat daar net als overal; de zending krijgt de zieken. Met Dr. Slettenaar bezocht ik enkele nieuwe poliklinieken. Medisch loopt alles naar wensch. Maar de patiënten moeten het Evangelie hooren; daar gaat het allermeest om. En Ds. Keuchenius is er verantwoordelijk voor, dat verplegers en (of) goeroe's Indijl de blijde boodschap eenvoudig en trouw aan die menschen overbrengen. Zelf zou hij daar graag wat meer willen doen.

Ziehier — lezers — iets over den uitgroei van het werk U medegedeeld. U hoort het van een ooggetuige.

Dit weinige moge U tot bewijs strekken, dat de Synode, na ernstig overleg, ten slotte niet anders doen kon, dan, gehoorzaamend aan 't herhaalde verzoek van Ds. Keuchenius, de noodzakelijkheid van een tweeden zendingspredikant te Poerworedjo erkennen. En dan moet men ook wel verder gaan, en zeggen: nu zullen we alle kracht inspannen, om dat doel ook te bereiken.

Ik denk, lezer, dat U, een en ander ernstig overwegend — ten slotte de Synode gelijk geeft en U tevens tot medewerking bereid verklaart."

Nog laten we hier volgen een gedeelte van een artikel uit de Aaltensche Courant, dat ook over deze gewichtige zaak handelt. Het heeft aan de Kerken in Utrecht en Gelderland wel wat te zeggen.

Men leze slechts:

„In Gelderland en Utrecht zijn er tezamen 109 Gereformeerde Kerken, waaronder zeer krachtige, als Apeldoorn, Barneveld, Dieren, Heerde, Voorthuizen, Arnhem, Ede, Nijmegen, Oosterbeek, Velp, Ermelo, Harderwijk, Hattum, Nunspeet, Nijkerk, Putten, Wezep, Aalten, Varsseveld, Winterswijk, Zutphen, Amersfoort, Baarn, Bunschoten en Spakenburg, Soest, Veenendaal, Breukelen, De Bilt en Bilhoven, Doorn, Driebergen, Utrecht, Zeist, enz.

Het zielental der Gereformeerden in de provinciën Gelderland en Utrecht in 82363.

Wat geven wij in onze provinciën voor de Zending? Alles en alles: **58 cent per ziel.**

In den lande geven de Gereformeerden voor de Zending **75 cent per ziel.**

Dus in Gelderland en Utrecht moesten wij feitelijk meer geven, willen wij het landelijk peil bereiken: $82000 \times 17 \text{ cts.} = f 13940.-$, dus circa 14 duizend gulden.

De tweede missionair-predikant zal ons jaarlijks kosten: $f 7500$ (voor tractement, huishuur, pensioen- en repatriatiegelden).

Is het mogelijk? Ja!"

Daarmede zijn we het eens.

W. B.

Een reisherinnering.

Ds. L. Netelenbos gaf herinneringen van zijn reis naar Java en zijn bezoek aan zijn oude arbeidsveld Poerworedjo. Ons bestek laat niet toe deze geheel op te nemen in het Zendingsblad. Maar het slot willen we toch even doorgeven aan onze lezers.

Het luidt als volgt:

„Nog een enkele herinnering. De laatste Zondag te Poerworedjo doorgebracht (9 September), was er één van diepe ontroering. Avondmaals-zondag. Ik had daardoor gelegenheid, met de gemeente den dood des Heeren te gedenken. En ditmaal voor het eerst onder de bediening van een Javaanschen predikant. Hier had ik zelf, vele jaren lang, het heilig sacrament uitgereikt. Thans zag ik in mijn plaats Ds. Darmoatmodjo. De Heere heeft het wél gemaakt, dat leefde in mijn hart. Immers wij gaan uit om, zoo het Gode behaagt, Zijn kerk op Java te planten. En als einddoel van dien arbeid ziet het geloofsoog: Javaansche kerken met eigen ambtsdragers; hebbende van ons overgenomen het zendingsbevel van den grooten Koning; het nu zelf uitdragend onder hun volk.

Neen, we zijn nog lang zoover niet. In geen jaren.

Maar hier, op dezen Avondsmaal-zondag, zag ik toch iets van die toekomst verwezenlijkt. Poerworedjo's Javaansche kerk, hoe zwak van kracht nog, staat toch als een zelfstandige gemeente te midden van dit Mohammedaansche volk. En zij verkondigt openlijk den dood des Heeren, onder den dienst van een man, uit haar eigen kring voortgekomen, door wettige beroeping in het heilige ambt gesteld. Een beginsel van wat, door Gods aanbiddelijke ontferming, het navolgend geslacht in volle ontplooiing over heel Midden-Java moge aanschouwen. Ik bedoel: de openbaring van een sterke Christelijke kerk, die aan haar volk de deugden verkondigt van Hem, Die haar uit de duisternis riep tot Zijn wonderbaar licht.

Dit was wel de schoonste samenkomst, die ik tijdens mijn verblijf op Midden-Java heb bijgewoond.

De dienst is ten einde. Van nu aan loopen onze wegen uiteen. Maar de opperste Herder der zielen blijft waken over Zijn kudde te Poerworedjo. Niemand rukt ze uit Zijn Hand. Hij geeft hun het eeuwige leven. Heerlijk, dit te mogen gelooven." W. B.

Begrooing van ontvangsten en uitgaven voor de Zending van Utrecht en Gelderland over 1935.

Hoofd- en Schooldienst.

Ontvangsten in Indië	f 11075.—
Ontvangsten in Nederland:	
Classe Amersfoort	f 4860.97
„ Apeldoorn	„ 3934.12
„ Arnhem	„ 4820.96
„ Breukelen	„ 2430.48
„ Harderwijk	„ 4617.60
„ Tiel	„ 1583.64
„ Utrecht	„ 3407.35
„ Zutphen	„ 4084.16
Kerk Utrecht	„ 3600.72
	f 33340.—
Diversen	„ 2050.—
Te kort	„ 1095.—
	f 47560.—

Uitgaven in Indië	f 41055.—
Uitgaven in Nederland	„ 6505.—
	f 47560.—

Medische dienst.

Ontvangsten in Indië	f 65178.76
Ontvangsten in Nederland:	
Classe Amersfoort	f 1487.16
„ Apeldoorn	„ 1203.60
„ Arnhem	„ 1471.92
„ Breukelen	„ 743.85
„ Harderwijk	„ 1412.70
„ Tiel	„ 481.50
„ Utrecht	„ 1352.52
„ Zutphen	„ 1249.50
Kerk Utrecht	„ 791.50
	f 10200.—
Af tijdelijke korting	„ 1020.—
	f 9190.—
Tekort	„ 1726.12
	f 76085.18

Uitgaven in Indië	f 68195.18
Uitgaven in Nederland	„ 7890.—
	f 76085.18

Zending Noord-Holland.

De directeur van het Petronella-hospitaal, Dr. K. P. Groot, zond ons zijn Jaarverslag. Hij geeft een duidelijk overzicht van den Medischen dienst over het laatst verlopen jaar. Om de lezers van het Zendingsblad gelegenheid te geven zich op de hoogte te stellen van het medisch zendingswerk te Djocja, laten we dat verslag in zijn geheel hier volgen.

Jaarverslag van het Petronella-Hospitaal te Djokjakarta over het jaar 1934.

Met grooten dank aan God mogen wij op het afgelopen jaar terugzien. De suikercultuur die ons werk met groote bedragen steunde werd door de steeds verdergaande inzinking van dit bedrijf genoodzaakt die steun nog weer te verlagen en ook andere bronnen van inkomsten, die indirect de invloed van de algemeene malaise ondervonden, begonnen minder te vloeien.

Door salarisverlaging, sterk doorgevoerde bezuiniging en het opsporen en aanboren van nieuwe bronnen van inkomsten mocht het gelukken toch nog met een vrijwel sluitende exploitatie-rekening te eindigen.

Zelfs konden wij ons arbeidsterrein nog eenigszins uitbreiden door de opening van nieuwe poliklinieken te Temon, Sentolo en Boetoe en kon ook het aantal patiënten nog van gemiddeld 364 per dag in 1933 tot gemiddeld 391 per dag in 1934 stijgen.

Daartegenover staat dat de laatste poliklinieken-auto in Februari werd stopgezet. De hoge kosten aan de exploitatie verbonden, lieten niet toe dit voort te zetten, temeer daar de auto's nagenoeg versleten waren en dus beduidende bedragen voor aanschaffing van nieuwe zouden moeten worden uitgetrokken.

De belangrijkste structuur-verandering was wel de bouw en opening van een klasse-afdeeling op het terrein van het ziekenhuis.

Tot heden had het Petronella-Hospitaal zich vrijwel geheel gericht op de verpleging en behandeling van on- of minvermogene Inheemschen.

De tijdsomstandigheden drongen om ook beter gesitueerde bevolkingsgroepen ziekenhuisverpleging te verschaffen. In September werd de geheel uit eigen middelen zonder subsidie gebouwde klasse-afdeeling geopend, die tot heden boven verwachting goed bezet is geweest.

Patiënten.

De vraag naar geneeskundige hulp bij de bevolking bewoog zich ook dit jaar weer in stijgende lijn. Op de polikliniek werden gemiddeld per dag 265 patiënten behandeld (v. j. 251), terwijl opgenomen werden 2839 vrouwen en 4253 mannen, totaal 7092 (v. j. 6351).

Het laagste daggemiddelde had de maand Januari met 294 opgenomen patiënten per dag, het hoogste December met 460, het jaargemiddelde per dag was 391.

Operaties.

Het totaal aantal operaties bedroeg 2437, waaronder 430 groote operaties (v. j. 2072 en 369). Het operatie-gebouw bleek meer en meer te klein te zijn, zoodat plannen werden gemaakt en deels uitgevoerd om dit te vergrooten.

Verloskunde.

In 1417 gevallen werd verloskundige hulp verleend, waarvan 365 in het ziekenhuis of de kraamvrouwenkliniek.

Het gebouw van de kraamvrouwenkliniek op Lampoejangan werd van een nieuw dak voorzien en geschilderd.

Röntgenologie.

In de Röntgenafdeeling werden 938 foto's gemaakt en op de therapeutische afdeeling 50 patiënten bestraald.

Storingen kwamen niet voor. Prof. van der Plaats was zoo welwillend geregelde contrôle uit te oefenen over de toestellen.

Het transportabele Metalix-apparaat bewees ook dit jaar van tijd tot tijd goede diensten.

Javaansch personeel.

Op 12 Februari kwam de Indische arts Soenoemo in dienst van het ziekenhuis met standplaats Wates. Hem is opgedragen de dagelijksche verzorging van de patiënten in het hulpziekenhuis te Wates, waar gemiddeld per dag 61 patiënten zijn opgenomen.

Verder bezoekt hij tweemaal per week het hulpziekenhuis te Sewoe-Galoor, waar gemiddeld per dag 57 patiënten zijn opgenomen en de poliklinieken te Boetoe, Temon en Sentolo.

Verder verleent hij advies en hulp aan de te Wates wonende vroedvrouw, die in het afgelopen jaar aan 135 vrouwen verloskundige bijstand verleende. Door deze centralisatie is het werk voor de artsen van het hoofdziekenhuis verlicht. Ernstige gevallen worden nog ter behandeling naar het hoofdziekenhuis doorgezonden.

In October kwam Dr. Soenoemo voor een half jaar naar het hoofdziekenhuis om zich verder te bekwamen en werd Dr. Veen naar Wates gedetacheerd. Daar Dr. Veen eind December wegens armbreuk geruimen tijd aan het werk werd onttrokken, werd Dr. Soenoemo na drie maanden weer op Wates geplaatst. Het ligt in de bedoeling hem in den loop van 1935 alsnog drie maanden in het hoofdziekenhuis te werk te stellen.

Aan 17 mantriverplegers werd in September gelegenheid gegeven tot het afleggen van het examen voor laboratorium-aanteekening, waarvan 16 met gunstig gevolg.

Op 15 Februari slaagden de verpleegsters Salesih, Omingsri en Satijom voor het diploma van verloskundige.

Aan een tiental mantri's van den Dienst der Volksgezondheid werd door een der artsen van het Petronella-Hospitaal een cursus gegeven in moederschapszorg, kinder- en tuberculose-zorg.

Aan het einde van het jaar werd de gepensioneerde verpleger Jakoboës, die jarenlang hoofdverpleger was en een der pioniers in de leiding der hulpziekenhuizen, door de regeering begiftigd met de kleine zilveren ster voor trouw en verdienste.

Internaten.

De leiding van het internaat voor de ongehuwde leerling-verplegers berustte, evenals het vorig jaar, bij den Javaanschen onderwijzer Parto, die zich met trouw en ijver van dien taak kweet.

Door een kleine verbouwing werd de autogarage en een bergplaats samengetrokken en ingericht tot leer- en leskamer voor deze jongens.

Het internaat voor het vrouwelijk verplegend personeel stond onder leiding van de Europeesche verpleegsters en de dame voor de huishouding.

De internaatsruimte was de laatste jaren meer en meer ontoereikend. De voortdurende stijging van het aantal bevallingen (van 692 in 1929 tot 1417 in 1934) vraagt een grooter aantal vroedvrouwen en leerling-vroedvrouwen. Overwogen wordt daarom om de internaatsruimte met enkele slaapkamers uit te breiden.

Europeesch personeel.

De geneesheer C. L. Zwaan keerde 22 Februari van buitenlandsch verlof terug. Zr. W. Boorsma vertrok 11 April met buitenlandsch verlof en zal wegens huwelijk niet meer in het werk terugkeeren.

Met groote ijver en liefde heeft zij gedurende meer dan 13 jaar het werk gediend. Vol toewijding ging zij in stilte haar weg, niets vragend voor haarzelf en altijd tot dienen bereid. Wij zullen haar zeer missen.

Met het oog op de opening van de nieuwe klasse-afdeeling en ter vervanging van Zr. Boorsma werden twee nieuwe verpleegsters uitgezonden n.l. Zr. J. Bijl in Maart en Zr. D. Bos in December.

Gebouwen.

Het onderhoud der gebouwen, dat de laatste jaren tot het alleruiterste beperkt was, kwam al te zeer in de verdrukking. Daarom werd dit jaar weer begonnen met het verven, wat nu ter wille van de kosten in eigen beheer wordt uitgevoerd.

In de kinderzaal werden door het aanbrengen van twee glazen wanden drie aparte zaaltjes gemaakt. Verder werd op het voorbeeld van de Centrale Burgerlijke Ziekeninrichting te Batavia een zevental boxen ingebouwd. Blijkens de ervaring te Batavia wordt daardoor de kans dat een enkel kind lijdende aan besmettelijke ziekte een zaalinfectie veroorzaakt veel geringer. De resultaten daarvan zijn tot heden zeer bevredigend.

Hulpziekenhuizen en poliklinieken.

De elf hulpziekenhuizen konden het geheele jaar in exploitatie blijven. Er werden daar gemiddeld per dag 542 patiënten opgenomen.

De nieuwe poliklinieken hadden, mede doordat reeds enkele jaren ter plaatse een stopplaats van de polikliniek-auto geweest was, een zeer groote toeloop.

Gemiddeld per dag werden in het hoofdziekenhuis en de filialen 933 bedpatiënten en 2348 poliklinische patiënten behandeld.

Aan 171.638 verschillende personen werd geneeskundige bijstand verleend, d.i. ongeveer 10 pCt. van de bevolking van het gewest.

De lezing van dit verslag stemt tot blijdschap en dank. Ondanks den druk der malaise, die ook Java zoo ontzettend teistert, kon de medische dienst onzer

zending niet slechts geregeld voortgaan, maar zelfs zich nog beduidend uitbreiden.

De laatste zin van het verslag zegt ons dat er in 1934 aan 171.638 menschen medische hulp is verleend. Al die menschen zijn daardoor meer of minder met het Evangelie in aanraking geweest. Meer dan een lang betoog zegt ons dit cijfer wat uitnemend hulpmiddel de medische dienst voor de zending is.

W. B.

Opening van de polikliniek te SEMIN.

Een uithoek van het Goenoeng-Kidoelsche.

In een der uithoeken van het gewest Djokjakarta te Semin in het Goenoeng-Kidoelsche op 67 K.M. afstand van de hoofdplaats Djokja werd Vrijdagmorgen een nieuwe polikliniek geopend.

Vroolijk speelde de morgenwind in de sierlijke bogen van klapperblaren, waarmee de weg versierd was. Tegen half tien hadden de aanwezige gasten zich in de feesttent verzameld. Onder hen merkten wij op de vertegenwoordigers van Z. H. den Sultan, G. P. Hanghabei en B. R. M. Soengangoes Samsi, den Ass.

Resident Van Loghem, den rijksbestuurder van Djokjakarta, den controleur en den regent van Wonosari met hunne dames, den Gewest. gouvern. arts Dr. Brondstedt en Ir. Marquiné van de zelfbestuurswerken.

Van het Petronella-Hospitaal waren aanwezig de directeur Dr. Groot met de artsen Zwaan en Veen en eenige verpleegsters.

Om half tien heette Dr. Groot al de aanwezigen hartelijk welkom en bracht in herinnering hoe de geneeskundige verzorging van het Goenoeng-Kidoelsche waar meer dan een vierde deel van de bevolking van dit gewest woont, ver ten achter stond bij de andere deelen.

Na de opening van het hulpziekenhuis te Wonosarie in 1910 was de opening van deze polikliniek weer een stap vooruit.

Spreker brengt gaarna dank aan allen die hebben medegewerkt tot de tot standkoming van deze inrichting. Speciaal verzoekt hij den vertegenwoordigers van Z. H. den Sultan zijn dank over te brengen aan Z. H. voor het vernieuwde blijk van vertrouwen in de medische zending daarin betoond, dat aan het Petronella-Hospitaal de verzorging werd opgedragen.

Inzonderheid dankt spreker ook den directeur van de zelfbestuurswerken voor de keurige wijze waarop ook nu weer dit polikliniek-gebouw is afgewerkt en verzoekt den heer Maquiné dezen dank aan Ir. Van der Beek, die zelf wegens ambtsbezigheden verhinderd was, over te brengen.

De A. R. de heer Van Loghem brengt in herinnering hoe het Goenoeng-Kidoelsche vaak stiefmoederlijk bedeed is geweest. De laatste jaren is hierin veel veranderd, vooral ook door de betere wegen. Door den regent van Wonosari, controleur Maurenbrecher, den G. G. Arts Dr. Brondstedt en Ds. Allaart werden nog woorden van gelukwensch gesproken.

Op verzoek van Dr. Groot werd daarna door G. P. Hanghabei de voordeur van het gebouw officieel ontsloten.

Het doelmatige gebouw bevat wachtkamer, apotheek en behandelkamer en een ziekenkamer voor opname van enkele patiënten. De ander helft van

het gebouw is bestemd voor woning van den verpleger.

De polikliniek zal iederen werkdag zoowel des morgens als des middags geopend zijn, terwijl voor spoedeisende gevallen de verpleger vanzelfsprekend nacht en dag ter beschikking is.

De leiding van het Petronella-Hospitaal hoopt spoedig ter plaatse een gediplomeerde vroedvrouw te vestigen, voorloopig zal de te Wonosari gevestigde vroedvrouw hier hulp verleen.

Het nieuwe gebouw ligt op een driesprong aan den grooten weg naar 't Oosten. Op het ruime erf is een put gebouwd, die voortreffelijk water geeft, vooral voor deze streken een kostelijk bezit.

Nadat nog een foto gemaakt was, vertrokken de gasten weer stadwaarts door een dichte haag van desalieden, die in grooten getale waren opgekomen. Voor Goenoeng-Kidoel een mooie dag.

Persverslag overgenomen uit „Mataram”.

Jacoboes H. Marsoedi.

(bij de foto).

In het vorige No. van het Zendingsblad plaatsten we een stukje, dat was ontleend aan het Indisch blad „Mataram”. Dit stukje was getiteld:

Feestavond in het Petronella-Hospitaal.

In sympathieken toon werd ons daarin verteld van den feestavond, die in het Petronella-Hospitaal is gehouden om den gepensioneerden en gedecoreerden Inl. verpleger Jacoboes Marsoedi te huldigen, wiens arbeid zoo buitengewoon werd gewaardeerd.

Jacoboes H. Marsoedi.

Dr. Groot zond ons thans een foto van dezen verpleger met zijn gade. Gaarne geven we in het Zendingsblad een plaats aan deze foto. Marsoedi verwierf zich door zijn buitengewone bekwaamheid en uitnemenden arbeid een voortreffelijken naam, niet alleen in den Zendingskring maar ook verre daarbuiten.

W. B.

Jaarverslag van den Hoofd- en Schooldienst in Djokjakarta over 1934.

Van den Hoofd- en Schooldienst der Zending in Djokjakarta kwam het volgende verslag in.

Jaarverslag over 1934.

Zeër Geachte Broeders,

Het is bijna eind Februari geworden, eer wij ge-

legenheid vinden U het jaarverslag 1934 over Uw zendingsterrein aan te bieden. Oorzaak hiervan is de voorbereidende arbeid hiervan, als het verzamelen van statistische gegevens, wat voor het meeren-deel in de maand Januari nog moet plaats hebben. Dit jaar vroeg dat werk bovendien nog al wat extra tijd, door het aanleggen van een kaartsysteem van al de gemeenten, waarbij een veelvuldig vergelijken en controleeren noodig bleek, alvorens ik tot de vaststelling van definitieve cijfers durfde over te gaan. Maar voor de toekomst zal deze rationalisatie ons veel gerief geven en, naar we verwachten, de betrouwbaarheid van statistische gegevens aanmerkelijk verhoogen. Overigens hopen wij dat de lezing van dit verslag bij U hetzelfde zal veroorzaken als bij ons het opstellen ervan, n.l. ootmoedige dank aan God, voor wat Hij in het afgelopen jaar aan zegeningen heeft willen schenken, op een arbeid die en hier en in Holland op zeer gebrekkige wijze wordt verricht. Immers, juist het feit dat wij in deze moeilijke tijd ongehinderd ons werk hier mogen voortzetten, en dat de kerken in Holland nog in staat zijn ons al het noodige voor ons werk te doen toekomen, is voor ons een reden te meer om bij alle groei die het werk hier te zien geeft, dankend hulde te brengen aan onzen Heere, die Zijn doel bereikt ondanks het gebrekkige werk van zijn dienstknechten. Moge zoo ook bij U, wier gezonden wij zijn, de lezing van dit verslag leiden tot een dankbaar opnieuw aanvaarden van Uw vereerende taak als Kerk van Christus, zoodat de inspanning ervoor niet vervlapt, maar eer toeneemt in het bewustzijn dat het hier niet gaat om menschenwerk en de resultaten daarvan, maar om de ons toegezegde overwinning van onzen Koning.

Laten we dan mogen beginnen met melding te mogen maken van wat de basis is voor ons werk hier, n.l. de actie in Holland. Het werk heeft in 1934 van Holland gevraagd ruim f 50.000.—. Blijkt hieruit eenzijdig dat al het mogelijke is gedaan om hier de uitgaven steeds binnen de begroting te doen blijven, aan de andere kant levert dit bedrag het bewijs, dat de zaken der zending leven in de belangstelling der Noord-Hollandsche Kerken. Dit is iets wat ons steeds weer dankbaar stemt. U zal het ongetwijfeld tot blijdschap zijn te vernemen dat, terwijl dit bedrag de laatste jaren zich in dalende lijn beweegt, in aanpassing aan de omstandigheden, toch het werk ook dit jaar weer een niet onaanzienlijke uitbreiding kon ondergaan, zoowel wat betreft de Hoofddienst als de Schooldienst. Op het oogenblik wordt hier gewerkt door twee miss. predikanten met ruim 80 helpers. Bij de bespreking der afzonderlijke diensten komt dit nader ter sprake. De noodzakelijke bezuinigingen konden verkregen worden door kortingen op de salarissen van Holl. zoowel als van Jav. arbeiders, door een andere regeling voor het vervoer der miss. predikanten, die nu een auto in eigen exploitatie hebben, en een zekere vergoeding krijgen voor afgelegde dienstreizen, terwijl voor de nieuw in dienstredende helpers een geheel nieuwe salarisregeling ontworpen werd, georiënteerd naar deze tijd, ook in verband met een straks ter sprake komende kwestie, n.l. de meerdere zelfstandigheid der Jav. gemeenten, die o.m. belemmerd zou kunnen worden door een te groot verschil tusschen

het salaris dat de zending aan haar helpers betaalt, en wat de Jav. gemeenten ev. aan een te beroepen predikant zouden kunnen betalen. Van harte hopen we dat de mooie samenwerking die er tot nu toe geweest is tusschen Holland en Indië zal worden bestendigd, zoodat door de groote moeilijkheden waarin ook Holland verkeert, het werk niet zal behoeven te worden gestuit in zijn gestadige groei.

Wat de onderscheidene diensten betreft, hiervan valt over 1934 het volgende mede te deelen:

I. Hoofddienst. De verzorging der gemeenten voorzoover die geschiedt door de miss. predikanten ondervond in 1934 de gevolgen van de komst van een tweede predikant. Dit betekende een meer normale toestand in de bediening der sacramenten, maar ook een eenigszins nauwer contact met de kerkeraden der geïnstitueerde gemeenten en met de goeroe-indijl, die belast zijn met de verzorging der nog niet geïnstitueerde gemeenten. Ik noem in dit verband een veelvuldiger bezoek aan de verschillende gemeenten, het af en toe meemaken van kerkeraadsvergaderingen op de verschillende plaatsen, en in het algemeen een intenser meeleven met de vragen waarvoor de jonge gemeenten komen te staan, en een duidelijker kijk op de stand van het werk op de verschillende punten van het terrein. Het aantal plaatsen waar geregeld de Sacramenten worden bediend, nam met twee toe, n.l. Soesoekan, in het Zuidergebergte, waar één van de nieuwe helpers is geplaatst, en Wonogiri, in het Koelon-Proposche, een vroegere Sadrachgemeente. Het stemt dankbaar dat deze gemeente, die al sinds eenigen tijd vanuit Wates werd verzorgd, nu van een geregelde bediening der Sacramenten mag genieten; we hopen dat onder Gods zegen deze kleine gemeente, die zoolang een normale verzorging moest missen, een nieuwe periode van geestelijke bloei mag toegemoet gaan. Verblijdend is de warme belangstelling en het medeleven dat de broeders en zusters daar mogen ondervinden vanuit Wates, waar al het mogelijke gedaan wordt ter versterking van het leven in deze zuster gemeente.

De gemeente te Goentoergeni mocht in Maart 1934 een eigen kerkgebouw in gebruik nemen, waarvan de kosten, afgezien van een kleine schenking uit het kerkbouwfonds, geheel door de gemeente zelf gedragen werden.

De Christenen te Medari vroegen tegen het einde van het jaar institueering aan. Deze zaak zal wel eerstdaags haar beslag krijgen. Hiermede stijgt dan het aantal geïnstitueerde gemeenten tot zeven.

Na afloop van de cursus aan de opleidingsschool kregen we de beschikking over zes nieuwe goeroe's, die alle zes een plaats hebben kunnen vinden in het werk. Voor verschillende plaatsen betekent dit dus een meer intensieve bearbeiding der niet christelijke wereld en een betere verzorging der reeds bestaande groepen van christenen. Bij de plaatsing dezer nieuwe krachten is zoo veel mogelijk rekening gehouden met gebleken behoefte en, voorzoover menschen dat kunnen zien, aanwezige kansen. Zoo heeft bijv. Soesoekan een goeroe gekregen omdat daar, in het Zuidergebergte een vrij groote belangstelling valt op te merken, waarvan zooveel mogelijk profijt wordt getrokken, in combinatie met een

nieuw geopende school in Tambran en de nieuwe polikliniek in Semin. In geregelde samenwerking met de geïnstitueerde gemeente van Wonosari wordt zoo het Zuidergebergte steeds intensiever bewerkt vanuit verschillende met strategisch overleg gekozen plaatsen.

Een belangrijke vraag die in het afgelopen jaar onze gemeenten bezighield, is die naar meerdere zelfstandigheid der Jav. gemeenten. Opzettelijk is deze vraag ook aan de orde gesteld door de Afz. Verg. van Miss. Predikanten. Gevolg is geweest dat er over het algemeen een ernstig zich bezinnen op deze vraag te constateeren is. En dat is heel belangrijk, omdat dit de weg is ter mobiliseering van de in de gemeenten schuilende krachten, en ook ter ontwikkeling van het besef van een eigen roeping als kerk van Christus. Zending en gemeenten vinden hierin ieder een eigen taak. De zending door zich al meer overbodig te maken, de gemeenten door een gehoorzaam aanvaarden van eigen taak voorzoover zij daartoe reeds in staat is. De Koning der Kerk geve ons allen wijsheid om in dezen de weg te zoeken die het meest bevorderlijk is tot de ontwikkeling van een zelfstandig kerkelijk leven hier.

Wat het werk onzer Goeroe-indijl betreft, deze hebben in het afgelopen jaar met opgewektheid hun werk verricht. Geen hunner werd ons ontnomen, en hun aantal bereikte dit jaar de nog niet gekende hoogte van 26. Bijzonderheden hierover zijn er niet te vermelden. Alleen mag er bij deze gelegenheid misschien nog wel eens gewezen worden op de groote beteekenis van hun arbeid. Zij zijn het die in rechtstreeksch dagelijksch verkeer staan met de bevolking. Zij zijn het die het sterkst ook de moeiten van het werk gevoelen, en die toch op vaak eenzame posten trouw hun werk vervullen, in gehoorzaamheid aan Christus, en in geloof in de zekere komst van Zijn Koninkrijk. Voor hen als ook voor onze helpers in de andere diensten mogen wij wel voortdurend uw medeleven en vooral ook Uw bijzondere voorbede vragen.

Het aantal Javaansche Christenen nam in 1934 met 218 toe (de gemeente van Jogja meegeteld) en bedraagt nu 2564. Vergeleken met de cijfers van verleden jaar zou dit eindcijfer hooger moeten zijn. Dit staat evenwel in verband met de nieuwe opzet van de statistiek waarbij bleek dat langzamerhand heel wat onjuistheden in de gemeenteboeken waren ingeslopen. We hopen nu echter een zuivere basis gekregen te hebben, voor verdere gegevens dienaangaande.

Gedoopt werden 90 volwassenen en 128 kinderen. Belijdenis des geloofs werd afgelegd door 33. Het aantal ongedoopten dat catechetisch onderwijs ontvangt bedraagt 561, waarbij echter gerekend zijn ongeveer 200 leerlingen der verschillende scholen, die als zoodanig dit onderwijs volgen.

Wat betreft de offervaardigheid der gemeenten, deze is, gezien de cijfers, vrijwel gelijk gebleven, wat dus gezien de steeds groeiende geldschaarschte zeer zeker een stijging beteekent. Zoo mogen we dankbaar constateeren een geleidelijke groei, in omvang maar ook in verdieping van het geestelijk leven, en in meerdere bewustwording van de eigen roeping als Kerk van Christus. Voorzoover dit nader in cijfers is weer te geven, mag ik wel verwijzen

naar de statistiek.

Van de zelfstandige gemeente in Jogja kan worden meegedeeld, dat zij, langzaam groeiend in aantal, al meer tracht te zijn de zichtbare openbaring van het Lichaam van Christus, in dit centrum van inlandsch leven. Haar predikant, Ds. Sopater verricht zijn zware taak met groote toewijding en wijsheid. Voorzover de omvang daarvan en zijn zwakke gezondheidstoestand hem hierin belemmeren, wordt hij bijgestaan door de aanwezige miss. predikanten, wier aantal in de loop van het jaar steeg tot 5, door de komst van Dr. Bavinck als derde docent aan de Opleidingsschool. Vrij geregeld wordt door deze predikanten één beurt per Zondag waargenomen in de gemeente Jogja. Verder wordt door de docenten zoonoodig nog gaarne hulp verleend bij de Sacramentsbediening in de andere gemeenten.

Met dankbaarheid mogen wij hierbij wel ter sprake brengen de thans voltallige bezetting der opleidingsschool. Juist in deze tijd nu alles dringt tot mobilisatie van inheemsche krachten, kan deze inrichting van onschatbare betekenis worden voor het eigen Javaansche kerkelijk leven.

Voor ons terrein zijn 3 nieuwe leerlingen in opleiding voor goeroe-indjil, terwijl de vroegere imam van Wonogiri de éénjarige cursus volgt, die hiervoor speciaal geopend is.

II. Schooldienst. Ook deze dienst kon, ondanks de noodzakelijke bezuinigingen in het afgelopen jaar nog eenige uitbreiding ondergaan. Twee nieuwe scholen werden geopend, n.l. te Tambran, in het Zuidergebergte, waarover ik boven al sprak, en te Toengkak, dicht bij de stad. Hier was vroeger reeds een zendingsschool, die evenwel gesloten moest worden. We hopen dat deze beide scholen zich zullen kunnen handhaven. Het aantal leerlingen, de scholen van Sedya Moelya inbegrepen, bedraagt ongeveer 2100. Aan deze scholen werken 48 onderwijzers, waarvan een belast is met administratie en inspectie. Eenige verschuiving in dit personeel vond plaats doordat eenige van onze dessa-onderwijzers vertrokken naar andere terreinen, en werden vervangen door abiturienten der Keucheniusschool, die op deze wijze, zij het dan ook als dessa-onderwijzer, werk konden vinden.

Een onderwijzer in tijdelijken dienst, Lasimoen, werd door den dood ons ontnomen. Een moest tot ons leedwezen ontslagen worden. Hiervoor werd een onderwijzeres benoemd. In de loop van het jaar moesten de beide Standaardscholen worden omgezet in Volks- en Vervolgscholen. Het terugloopen der subsidies is naar we vreezen nog niet tot staan gekomen. Het is meer dan waarschijnlijk dat dus deze dienst voor de toekomst meer van U zal gaan vragen. Maar tot nog toe is een groot deel van de schok opgevangen door bezuinigingen en salarisverlagingen, welke over het algemeen met groote gewilligheid door de betrokkenen werden gedragen. Van harte verheugen wij ons over de in Holland gevoerde schoolactie. Al is ook hierin het doel nog niet bereikt, we hopen dat voor de toekomst hierin een stevige basis gevonden zal worden voor deze tak van arbeid hier. Wij van onze kant zullen gaarne al het mogelijke doen ter versterking van de belangstelling in dit werk bij de Hollandsche jeugd. Dit als antwoord vast op een ontvangen schrijven

hierover. Evenals een vorig jaar draagt Jogja ook hierin bij. Ook dit jaar weer werd, vaak onder groote belangstelling der ouders en van andere gasten, op de scholen het groote feit van de geboorte van onzen Zaligmaker herdacht. Dit is een van de mooiste gelegenheden tot verspreiding van christelijke lectuur. De leerlingen, maar ook de gasten ontvangen een boekje of een evangelie, en dit is soms weer aanleiding tot nadere bespreking over het christelijk geloof. Persoonlijk hebben we deze Kerstfeestvieringen, ieder op de scholen van zijn terrein meegemaakt.

III. Colportage. Over deze hoogstbelangrijke dienst is heel weinig concreets te zeggen, daar het hier vaak betreft het stille voorbereidende werk voor nader contact met niet-christenen. Heel veel hangt hierbij ook af van de persoonlijke toewijding en de capaciteiten van de colporteurs. Hun werk is moeilijk. En over het algemeen zijn het niet opgeleide krachten die hierin werken. Wij willen trachten geleidelijk wat meer leiding te geven aan dit werk. En ook hiervoor vragen we uw warme belangstelling, als voor een van de krachtigste hulpmiddelen bij het werk, dat hier namens U wordt verricht. Groote steun ontvangt dit deel ook uit de Hollandsche kring hier. In 1934 ontvingen we aan vaste bijdragen hiervoor en aan giften en collecten f 2000.—. Een aanzienlijk bedrag, vooral wanneer daar nog bij komt de hulp door die kring verleend aan de Jav. kerk hier ter aflossing van haar schuld. Deze zal ongeveer f 500.— bedragen. Hierin spreekt wel heel duidelijk de band van het Holl. Geref. Kerkelijk leven hier met de Zending. Dit is te meer verheugend waar in deze tijd zoo heel veel andere dingen hier ook steun behoeven, en de kring die dit werk draagt al kleiner wordt.

IV. Medische dienst. Hierover kunnen we uiteraard kort zijn. Het eigen verslag van den leider van deze dienst licht U in over de uitbreiding van het werk en over allerlei veranderingen in verband met deze tijd. Wat betreft het contact van de hoofddienst met dit werk kan vermeld worden dat Ds. Allaart in het verslagjaar beginnen kon met het bezoeken van de zieken. De huisvader van het internaat neemt hierin ook actief deel. Verder werken in het Hospitaal een goeroe-indjil en een Colporteur. De heer Wolterbeek geeft een cursus voor het verplegend personeel, terwijl allerlei andere arbeid, o.a. in bijbelkringen geregeld plaats vindt. Voor de toekomst is op dit terrein nog veel te doen, om duidelijk het verband van dit werk met de hoofddienst aan den dag te doen treden. Maar we verheugen ons dat er voor dit werk al meer tijd vrij komt. In de hulp-hospitalen en poliklinieken werken de goeroe's en colporteurs samen met de mantri-verplegers, wat uiteraard zeer ten goede komt aan het groote doel van deze inrichtingen.

V. Jeugdwerk. Wanneer we dit nemen in den ruimsten zin dan verstaan we er onder alle werk wat hier gedaan wordt om de jeugd van het Jav. volk in aanraking te brengen met het Evangelie. In dien zin mag genoemd worden al het werk op de verschillende onderwijsinrichtingen hier in de stad. Ondanks de druk der malaise kon dit werk rustig voortgaan. Aan honderden kinderen wordt op deze wijze het evangelie gebracht. Voor de Juliana v.

Stolbergschool bracht 1934 een zwaar verlies door het heengaan van Mej. van Schelven. Dankbaar denken we aan het vele wat zij mocht doen voor de Javaansche priajimeisjes. En we hopen, dat God nieuwe krachten wil schenken om dit zoo belangrijke en mooie werk voort te zetten.

Een belangrijk onderdeel van dit jeugdwerk is voorts het Godsdienstonderwijs dat door de miss. predikanten op de scholen gegeven wordt. De belangstelling hiervoor van de zijde der leerlingen neemt toe. Ook worden verschillende catechisaties gegeven aan Hollandschsprekende Javanen. In totaal ongeveer 20 uur per week. Van de catechisanten van Ds. Allaart deden er 4 belijdenis des geloofs terwijl er 5 gedoopt werden. Met medewerking van de betrokken hoofden der scholen hoop ik geleidelijk wat duurzamer contact te krijgen met de leerlingen waarmede ik in aanraking kom. Groote belangstelling trekt ook de jeugdsamenkomst die in de Geref. Kerk hier des Zondags om de veertien dagen gehouden wordt, onder leiding van de hoofden der scholen. Tenslotte moet nog vermeld een opzettelijke actie van de plaatselijke jeugdcommissie, waarin Javanen en Hollanders samen werken, om contact te krijgen met de groote schare Javaansche en Chineesche jongeren hier. Door verschillende ondercommissies is dit werk in de loop van 1934 met moed aangepakt. We hopen dat het hierdoor mogelijk zal worden het contact met vele jonge menschen, die de scholen, hetzij Westersche hetzij Inlandsche, bezoeken, te bewaren. Dit is van groot belang, daar het meerendeel dezer leerlingen na het verlaten der school weer terugkeert in het oorspronkelijke millieu, en verder alle contact met het christendom verliest. Ook zal getracht worden voeling te houden met andere zendingsterreinen, in verband met leerlingen van buiten, die terugkeeren naar hun woonplaatsen.

Ook voor onze zendingsscholen is dit een zaak van groot belang. En over het algemeen vindt dit werk bij onze onderwijzers veel belangstelling. Zelf voelden zij al wel hoe jammer het is dat eenmaal gevonden contact weer verloren gaat. Voor de toekomst hopen we dat dit werk, dat nu al onder de Javanen zelf veel belangstelling vindt, van groote betekenis zal worden voor het geheel en voor de uitgroei van de Javaansche gemeenten. Over de wijze waarop het verricht wordt is nog weinig mede te deelen. Het werk is nog in opzet. Wel hoop ik binnen niet al te langen tijd U eens uitvoeriger mededeeling hiervan te doen. Dit is bij uitstek een terrein waar de Javaansche broeders zelf prachtig werk kunnen verrichten, en het ook graag willen doen. Behalve dit georganiseerde werk geschiedt er nog veel in alle stilte, dat toch van groote betekenis kan zijn. Ik denk aan de invloed van verschillende internaten, zooals dat van den Heer Wolterbeek, waar jonge menschen dagelijks in contact komen met de praktijk van het christendom. Ook dit werk bevelen we gaarne in uwe warme belangstelling aan.

Tenslotte is er nog van allerlei waardoor de zending zich een plaats zoekt te veroveren in de belangstelling van Holl. zoowel als Inheemsche bevolking hier. Ik noem de vertegenwoordiging bij het

bestuur, de aanraking met andere terreinen via de verschillende vergaderingen, het contact met de Holl. kerken hier, en met het geïnstitueerde kerkelijk leven der Javanen via classis en Synode, enz. Een der doctoren mocht persoonlijk bezoek van den Sultan ontvangen, terwijl later een paar prinsessen het geheele hospitaal met zijn inrichting kwamen bezichtigen. Zoo komt het werk in de algemeene belangstelling te staan. Als bijzonderheid mag ik hieraan nog wel toevoegen dat we in 1934 tot viermaal toe gasten uit Holland hebben mogen ontvangen, die met belangstelling het werk hier van naderbij hebben gezien. Het waren de Heer Van Schuylenburg uit Haarlem, Prof. en Mevr. Bouman uit Utrecht, Ds. van der Zaal, en Mej. Oldeboom die als gast van Dr. en Mevr. Groot zelfs eenige maanden hier heeft vertoefd. We hopen dat het resultaat zal zijn groeiende belangstelling in Holland, en dus ook een sterker medeleven nog met het werk hier, dan vroeger.

Hiermede ben ik aan het eind van mijn overzicht gekomen. Veel is er waarvoor we dankbaar moeten zijn, en wat ons ook vertrouwend de toekomst kan doen tegengaan, ondanks veel moeilijkheden, als de tegenactie der Roomschen op ons terrein en de groeiende activiteit van de Islam. Moge God U en ons blijven leiden in de uitvoering van onze groote taak, als geloovige en biddende medewerkers Gods tot de komst van Zijn Koninkrijk.

Met hartelijke groeten, ook namens Ds. Allaart,
Uw mede-arbeider,
G. J. VAN REENEN.

Zending Zuid-Holland Zuid.

Driemaandelijksch Verslag van den Zendingsarbeid op het terrein van Zuid-Holland ten Zuiden in de residentie Banjoemas van 1 Oct.—31 Dec. 1934.

Het verslag van den arbeid gedurende het laatste kwartaal van het jaar 1934 mag den blijmoedigen toon, waarin de beide laatste rapporten stonden, handhaven.

Heel het jaar 1934 overziende, is er ruime stof tot dank en het nieuwe jaar gaan wij in met blij vertrouwen. Er zijn vele kansen. In verschillende gemeenten staan de deuren open.

In de afgelopen drie maanden is wederom vele malen de H. Doop bediend. De gemeente Poerbolingo heeft een tweede groote schare zien toetreden tot de gemeenschap der Kerk. Op den laatsten Zondag van het jaar zijn daar 17 volwassenen en 11 kinderen gedoopt door Dr. Esser. Op denzelfden dag werden in de bijgemeente Karang Salam, waar wel afzonderlijk godsdienstoefeningen gehouden worden, maar die ressorteert onder den Kerkeraad te Poerbolingo, door Ds. Soedarmadi nog 2 volwassenen en 4 kinderen gedoopt.

Eenige weken daarvóór zijn in de jonge gemeente Klampok, die sinds een jaar ongeveer een eigen Goeroe-Indijl heeft, 9 volwassenen en 1 kind gedoopt uit de dessa Kandang Wangi. Hier is een groote belangstelling en een veelbelovende opleving. De verwachting is gerechtvaardigd, dat hier een nieuwe gemeente zich gaat vormen.

Tegelijkertijd zijn nog 4 volwassenen van de gemeente Kertajasa gedoopt. Totaal is het aantal doopelingen gedurende het jaar 1934 gestegen tot 212, een voor ons terrein ongekend hoog getal. Het totaal aantal gedoopten bedraagt nu volgens de statistiek, die aan het eind van het jaar vastgesteld wordt, 1617, terwijl op het oogenblik nog 181 in dooponderricht zijn.

Er komt, en dat is van niet minder groot belang, ook meer stabilisatie in het werk onder de Chinezen. Met name in Poerbolingo en Soekaradja, waar wij Hollandsch-Chineesche Scholen hebben, zijn daarvoor de mogelijkheden groot. In Poerwokerto, waar wij geen school hebben, is het veel moeilijker aanrakingspunten te vinden.

Nu is er zeker al veel gewerkt in deze beide plaatsen. Met afwisselende belangstelling werden samenkomsten gehouden. Over het algemeen waren de ervaringen toch teleurstellend, d.w.z. wat het werk onder de volwassenen betreft.

Zoals wellicht bekend is, hebben verschillende Hollandsch-spreekende gemeenten in Indië zich de arbeid onder de Chinezen tot Zendingstaak gesteld. Ook de kringen Poerbolingo en Poerwokerto hebben dit werk ter hand genomen. Beide kringen hebben een fondsje gevormd. Een oudleerling van de school in Soekaradja wordt opgeleid in Djokja tot Goeroe-Indijl. Als hij in zijn studie voorspoedig is en bij zijn voornemen blijft, kan hij over 1½ jaar worden aangesteld.

Zijn opleiding wordt door de Kringen bekostigd.

Eveneens is nu een Chineesche colporteur aangesteld. Zijn standplaats is Poerbolingo, maar het is de bedoeling, dat hij ook in Soekaradja en Poerwokerto werken zal.

Voorts is men sinds eenige maanden begonnen in Poerbolingo des Zondagsavonds Maleische godsdienst oefeningen te houden speciaal voor de Chinezen.

Elke Donderdagavond wordt ten huize van een Chineesche ouderling, samenkomst met Chinezen gehouden.

Dit alles staat onder leiding van den Heer Swanborn, die naast zijn schoolarbeid in Soekaradja ook daar al zoo langen tijd onder de Chineesche bevolking heeft geëvangeliiseerd.

Zoo komt er meer tekening in deze arbeid en wij hopen, dat de vruchten niet zullen uitblijven.

In een vorig verslag werd reeds melding gemaakt van het Jeugdwerk in Poerbolingo. Behalve de Jeugddiensten, die daar gehouden worden, is daar ook een proef genomen met Vierkantwerk onder Chineesche jongens, die aanvankelijk uitnemend slaagt.

Gedurende de laatste maanden is ook in Poerwokerto de twee-wekelijkschen Jeugddienst begonnen. De belangstelling daarvoor heeft onze verwachting ver overtroffen. Had de verblijvende ervaring van Poerbolingo ons hoog gestemd kunnen doen zijn, dit was toch niet zoo. Er waren verschillende redenen, waarom wij meenden, dat het in Poerwokerto moeilijker zou zijn.

Er was hier geen bloeiende Zondagschool zooals

daar. Er was ook niet zooveel Jeugdwerk in verschillende vormen gedaan. Echter wij zijn beschaamd. Ons vergaderlokaal was vol. Dat wil zeggen, ongeveer 100 jongelieden waren opgekomen. Met eenige variatie handhaaft zich dit getal. Evenals in Poerbolingo werken verschillende leden van den Holland-schen Kring mede.

Het is hier wellicht de plaats om er met nadruk op te wijzen, dat deze Jeugddiensten niets gemeen hebben met wat men in Holland „Jeugdkerk” noemt en dat daarom ook al de bezwaren, die daartegen terecht worden ingebracht van Gereformeerde zijde, niet hiertegen aangevoerd worden. Het gaat bij de Jeugddiensten hier om ongedoopten en het gaat er om deze opgroeiende mensen, die op de Christelijke Scholen in aanraking gekomen zijn met het Evangelie, vast te houden. Nu kan men het nog zoo wenschelijk vinden, dat deze dan maar aanstonds in de samenkomsten der Hollandsch of Javaansche sprekende gemeenten komen, — de toestand is feitelijk deze, dat zij daar niet verschijnen, althans maar voor een onbeduidend klein percentage. Die daar komen, zijn de Internaatskinderen. Op de anderen heeft men geen vat. Ouders, waarop een beroep tot medewerking gedaan kan worden, ontbreken. Nu blijkt het, dat in deze vorm van een Jeugddienst, die feitelijk niets anders is als een Zondagsschool voor ouderen, aansluiting behouden wordt.

In Poerwokerto is tevens begonnen een Jeugdvereniging, waartoe het verzoek van de jongelui zelf uitging, terwijl daarnaast eens per week het vergaderlokaal als lees-, conversatie- en ontspanningszaal wordt ingericht, om jonge mensen nader te binden aan elkaar en aan de Zending. Deze beide laatste takken van dienst bereiken tot nu toe alleen M.U.L.O. leerlingen.

In de maand November is de Classicale Vergadering gehouden van de Javaansche Kerken in ons gewest.

Van belang was het voorstel om de Gemeente Grendeng samen te voegen met die van Poerwokerto.

Grendeng heeft een goeden klank in de Zendingsgeschiedenis van Banjoemas. Ds. Pol noemt het in zijn boek: Midden-Java ten Zuiden, „één der glanspunten van de Banjoemasche Zending”. Toch kunnen wij dan niet nalaten even te glimlachen als wij dat lezen. Zeker heeft Grendeng een merkwaardige historie. In 1919 zijn de ambten ingesteld. Toen ressorteerde ook Poerwokerto, waar slechts enkele Christen-gezinnen leefden, onder deze gemeente. Nu is deze dochter langzamerhand haar moeder ver boven het hoofd gegroeid. Eigenlijk is Grendeng niet gegroeid: een klein groepje Christenen ingekapseld in de onbewogen desa-gemeenschap daaromheen. Het werd al moeilijker broeders te vinden geschikt voor het ambt. Doordat één der ouderlingen van zijn ambt moest ontheven worden en de andere door ziekte zijn ambtswerk niet kon doen, heeft Grendeng de hulp van Poerwokerto reeds ingeroepen.

Zoo is de Vereeniging van deze beide gemeenten wel de geboden oplossing. Er is iets tragisch in deze gang van zaken, maar wij hopen, dat de invloed van krachtiger ambtelijken arbeid Grendeng tot meerder bloei moge brengen.

Van den Medischen Dienst is te vermelden, dat Trenggiling een dubbele mutatie heeft meegemaakt. Dr. Tahitoe heeft een Gouvernementsbetrekking aanvaard in Bali. Hij is vervangen door den Menado-neesch Arts Dr. Siwy. Zr. Pol, wier vertrek naar Malang in een vorig verslag al werd vermeld, is vervangen door Zr. de Rooy.

Hiermede zijn de voornaamste feiten van het laatste kwartaal gememoreerd.

De belangstelling in Djatilawang houdt aan. Binnenkort zal daar wel een Goeroe-Indjil moeten geplaatst worden.

Het is even verblijdend als moeilijk, dat wij krachten tekort komen op het oogenblik.

Er is alle reden met blijmoedigheid het jaar 1935 te beginnen.

J. A. C. RULLMANN.

Poerwokerto, Januari 1935.

Dr. H. Oosterveen.

(bij de foto).

De Kerk te Rotterdam heeft weêr een jong missionair arts uitgezonden. Dr. Zwaan, die met groote energie en toewijding de belangen van den medischen dienst te Poerwokerto behartigt, moest dringend noodig hulp hebben. Hij heeft wel een Inlandsche arts tot hulp. Maar die kon niet blijven. Uit Zendingsoogpunt gezien, was het veel beter, dat er een christen-arts kwam, die de zending wilde dienen.

De Zendingsovername van Zuid-Holland Zuid heeft niet lang behoeven te zoeken. Zij vond een jong arts, Dr. H. Oosterveen te Barendrecht, die gaarne bereid was in tijdelijken dienst uit te gaan om Dr. Zwaan te Poerwokerto te helpen.

Dr. Harm Oosterveen is de zoon van Ds. J. Oosterveen, dienaar des Woords van de Geref. Kerk te Barendrecht. Hij is geboren den 2den Dec. 1908 te Pae-

Dr. H. Oosterveen.

sens, waar zijn vader toen predikant was. Het middelbaar onderwijs genoot hij op een Christ. H.B.S. te Amsterdam. Nadat hij daar zijn diploma behaald had, werd hij in 1927 student in de medicijnen aan de Universiteit te Utrecht. In Februari van dit jaar deed hij met goed gevolg zijn artsexamen. Enkele dagen nadat hij zijn diploma als arts had verworven, kwam hij in contact met de zendingsdeputaten van de Kerk te Rotterdam en de met haar samenwerkende Kerken van Zuid Holland ten Noorden. Na voor verblijf in de tropen te zijn goedgekeurd, werd hij benoemd tot missionair arts in tijdelijken dienst. Hij nam deze benoeming aan en was bereid ten spoedigste naar Java te vertrekken. Aangezien hij ongehuwd uitgaat, eischte de voorbereiding voor de afreis niet veel tijd en zorg. Reeds 28 Maart is hij vertrokken, om den volgenden dag met de „Sibajak” van Marseille naar Java te gaan. Voorloopig heeft hij zich verbonden om twee jaar de zending te dienen. Brengende de Heere dezen jeugdigen arts in welstand te Poerwokerto en moge ook zijn arbeid voor velen ten zegen worden gesteld.

W. B.

Groeierende kracht.

Onder dezen titel schreef de missionaire predikant Ds. Rullmann het volgende in „Uit Poerbolinggo”, dat we gaarne onder de aandacht brengen van de lezers van het Zendingsblad.

„Adjibarang, een plaatsje ongeveer 12 K.M. ten Westen van Poerwokerto, is ons telkens weer een oorzaak van vreugde en dankbaarheid.

Er zijn gemeenten, die wij nooit verlaten zonder een gevoel van druk en zorg.

Het is daartegenover zulk een groot voorrecht ook gezegende plekjes als Adjibarang te hebben.

Het groeit daar niet zoo snel, maar wel geregeld. Het is daar geen toeloop, die ons bij alle vreugde doet vragen: „Is het echt en zal het standhouden?”

Maar het maakt zoo geheel den indruk van echt te leven in groeierende kracht.

Onder den zegen Gods is dat niet het minst te danken aan den trouwen ijver van onzen goeroe Indjil daar.

Hij is de man, die zooals reeds vroeger is megedeeld, voor het eerst de gramfoon in dienst heeft gesteld van de Evangelie-verkondiging. In afgelegen dessa's trok hij de scharen door dit middel van de moderne techniek en verkondigde hen dan de Blijde Boodschap.

Zoo telkens weer geeft hij blijken van zijn oorspronkelijkheid. Kort geleden verraste hij ons en al zijn collega's met de mededeeling dat hij bij den eeredienst de gemeente liet opstaan onder het gebed.

Het is de groote vraag of dit gewenscht moet worden geacht, waar de Javaan zijn eerbied niet uitdrukt door te staan maar door te zitten; doch het geeft blijk van initiatief en leven.

Dit stempel draagt heel de gemeente.

Enkele weken geleden is daar een nieuw Kerkgebouw in gebruik genomen. Met groote liefde en onder medewerking van allen is dit tot stand gekomen.

Wonderlijk wat er gebeuren kan voor weinig geld. Op den morgen van de ingebruikname van het nieuwe gebouwtje hebben mijn vrouw en ik den dienst bijgewoond.

Daar stond blijdschap en begrijpelijke trots te lezen op de gezichten. De Zending heeft in geen enkel opzicht iets bijgedragen tot dezen bouw. Dat was wel het zeer verblijdende.

Het schoonste geschenk kan nooit die voldoening geven, als dit eenvoudig resultaat van gezamenlijk offeren.

Zoo staat dit gebouwtje met zijn felle kleuren en zijn klevende banken, als een symbool van de groeiende kracht in Adjibarang's gemeente.

Een week na de ingebruikname der Kerk heeft Dr. Esser het Avondmaal daar bediend.

Tevens werden toen twee volwassenen gedoopt. Eén van hen, een Chineesche vrouw, bezocht reeds enkele jaren de godsdienstoefening en de catechisatie. Haar man verzette zich met alle kracht tegen den doop, en zag zelfs met leede oogen, dat zij de samenkomsten bezocht. Zij heeft volgehouden. En nu eindelijk heeft zij den H. Doop kunnen ontvangen. Haar kinderen nog niet. Doch wij hopen en bidden met haar, dat ook dit bezwaar moge worden weggenomen.

Zoo is Adjibarang een nieuwe periode ingetreden.

Het kerkgebouw heeft nu nog vele onbezette plaatsen. Er is op groei gerekend. Moge God onze verwachting niet beschamen."

Ingezonden.

Nog een van de Oude Garde.

(bij de foto).

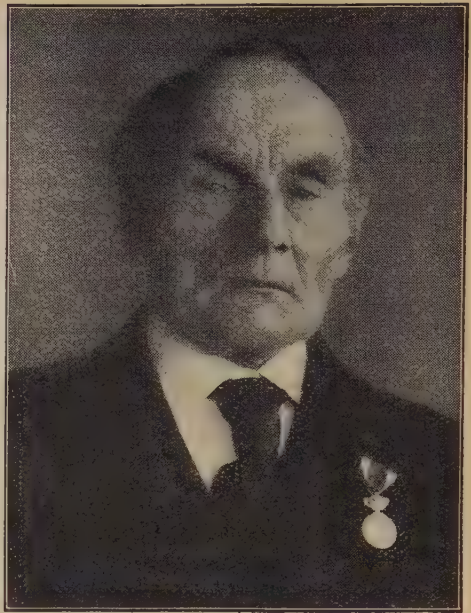
In vorige nummers van ons Zendingsblad zijn eenige foto's opgenomen van **jeugdige helpers** in den Zendingsarbeid der plaatselijke Kerken. Ditmaal geven we het portret van een **veteraan**, de Heer J. Put te Arnhem, die onafgebroken gedurende 56 jaren voor de Zending heeft gewerkt en die dezer dagen den leeftijd van 88 jaar mocht bereiken.

In 1878 werd de Arnhemse Zendingsvereniging opgericht, aanvankelijk onder den naam „Vereeniging tot verbreiding der Waarheid” en voor: „in- en uitwendige Zending”. Onze broeder Put was medeoprichter en bestuurslid. De vereniging steunde de Rotterdamsche en de Utrechtsche Zendingsvereniging en ook de Zending van de Broedergemeente.

In 1886 werd de vereniging „gesmaldeeld”, doch br. Put bleef in het bestuur; de steun kwam toen meer in hoofdzaak aan de Ned. Gereformeerde Zendingsvereniging ten goede. Meer en meer begon in de Gereformeerde Kerken het inzicht veld te winnen, dat het Zendingswerk tot de **roeping** der kerk behoort.

Toen in 1893 door de Synode van Dordrecht besloten werd, het werk van de Ned. Gereformeerde Zendingsvereniging over te nemen, was Arnhemse kerk, onder leiding van Dr. L. H. Wagenaar, reeds gereed met de plaatselijke organisatie, waartoe op 2e Kerstdag 1892 een gemeentevergadering was gehouden.

Een door den Kerkeraad benoemde Zendingscommissie benoemde voor elk der 12 wijken, waarin de Gemeente verdeeld was, een broeder of zuster als hoofd der wijk, die, bijgestaan door eenige helpers of helpers, zorgden voor de maandelijksche verspreiding van het Zendingsblad en voor het innen der bijdragen. Op 1 April 1893 werd de arbeid door deze

J. Put.

Zendingscommissie overgenomen van de Arnhemse Gereformeerde Zendingsvereniging. Sinds dien tijd heeft br. Put als Wijkbroeder aan het hoofd van een wijk gestaan, totdat hij, in Juli 1934, meende het actief medewerken aan jeugdiger kracht te moeten overlaten. Doch hij blijft hartelijk medeleven en -bidden voor de Zending.

In de onlangs gehouden jaarlijksche Gemeentevergadering voor de Zending, van de kerk van Arnhem, werd met dankbaarheid herinnerd aan den langdurigen trouwen arbeid van broeder Put en zijn voorbeeld voor jongeren, en werd de wensch geuit dat 's Heeren Zegen, ook in zijn verderen levensavond zijn deel moge zijn.

T.

Vacantie-indrukken bij een bezoek aan Djokja.

Nadat we eenige dagen hadden genoten van het onvolprezen zuiderstrand van Java's kust kwamen we, mijn vrouw en ik, na een prachtige auto-rit te Djokja aan. Wij hadden ons voorgesteld hier eenige dagen te blijven, en een lang gekoesterde wensch ging hiermede in vervulling, het bezoeken van een gedeelte van onze Zendings-terreinen.

Onder de deskundige leiding van den Directeur Dr. K. P. Groot, die zoo vriendelijk was een gedeelte van zijn drukbezette tijd aan ons af te staan, bezochten we allereerst het zoo zeer bekende Petronella Hospitaal. Met rechtmatige trots toonde hij ons verschillende zalen en met bewondering hebben we gezien de nieuwbouw van dit ziekenhuis de z.g. klasse-afdeeling. Laat dit woord klasse-afdeeling echter geen verkeerde indruk bij U maken. Dit geeft alleen aan dat ook dit ziekenhuis met zijn tijd meegaat, en dat zijn energieke directeur een open oog heeft voor de economische zijde van zijn veel omvattend werk. En dan heb ik ook dit vernomen, dat onze doktoren om hun bekwaamheid worden gezocht. Door menschen van allerlei slag en levensbeschouwing. En daarom is een vereischte dat onze doktoren een ziekenhuis bezitten, een Zendings-ziekenhuis, dat aan de

eischen van de tijd voldoet. Wat nu bereikt is mag er zijn! Inrichting, verlichting, enz. enz. het is alles even doelmatig en met bewondering hebben we gezien wat hier bereikt is.

De werkring van onze broeders en zusters is echter niet gemakkelijk, niet vanwege hun arbeid, maar omdat bij de groote toeloop zoovele aanvragen moeten wachten. In deze tijden van crisis en bezuiniging heeft ook dit gezegend werk met veel zorgen te kampen. Laten wij dit werk, dat van zoo groot belang is, blijven gedenken niet alleen in ons gebed, maar ook met onze gaven. Onze God sterke en bekwame allen die daar werken tot eere van Hem, onzen Heiland, en tot zegen van het Javaansche volk.

Een ander deel van den Zendingsarbeid hebben we mogen zien door de vriendelijke bemiddeling van Ds. D. J. B. Allaart. Zijn welwillende uitnoodiging, om op Zondagmorgen een godsdienstoefening bij te wonen in een der naburige dessa's, namen we gaarne aan. Zondagmorgen te Tandjong-Tirto. In haar eigen gebouwde bedehuis kwam de Javaansche gemeente samen, waar Ds. Allaart zou voorgaan in den Dienst des Woords, en het H. A. zou worden gevierd. Toen wij daar aankwamen verwelkomde ons de Goeroe, een 40-tal kerkgangers wachtte reeds op onze komst. Zijn Eerwaarde preekte dien morgen in een taal die ik niet verstond, maar het gebruik van het heilig sacrament sprak zooveel te meer. Hier zat ik aan den disch des Verbonds met eenvoudige mannen en vrouwen uit 't dessavolk, arm naar de wereld, maar rijk in God, menschen die, zij het dan in kinderlijke eenvoud, geloofden den Eenigen Troost beide in leven en sterven. De aangrijpende woorden van ons rijke Avondmaalsformulier: Gedenkt en gelooft dat het dierbaar bloed van onzen Heere Jezus Christus vergoten is tot een verzoening voor al onze zonden", waren van ontroerende beteekenis. Wij zongen, „een ieder in zijn eigen taal „Nooddrufftigen zal Hij verschoonen, Aan armen uit gena, Zijn hulpe ter verlossing toonen, Hij slaat hun zielen ga". Hier ondervond ik wat het zeggen wil „Ik geloof één heilige, algemeene Christelijke kerk, de gemeenschap der Heiligen." Wij zongen ten slotte „Rust mijn ziel, Uw God is Koning", waarna wij terugkeerden naar Djokja. Wij hebben in onze vacantie veel moois gezien. Maar deze Avondmaalsviering waar we als gasten mochten aanzitten, zal ik niet vergeten en blijven we Ds. Allaart ten zeerste dankbaar om ook déze zijde van het Zendingswerk te hebben mogen meemaken. Mijn reisindrukken zal ik hierbij laten. Daar is zooveel te zien op Midden-Java, op het gebied van Zendingsarbeid, hulp-hospitalen, Bijverpleging, enz. Moge onder Gods zegen al dit werk ongestoord voortgang hebben en sterke God al onze Zendingsarbeiders en hun vrouwen tot het veelomvattende werk waartoe zij geroepen worden.

L. VERMEIDEN.

Christelijke lectuurverspreiding onder blinden in Indië.

Ontvangen door den Heer J. Munnik te Bilthoven voor De Blindengids in Ned.-Indië:

van Mej. S. H. te Hilversum f4.—; C. P. L. te Apeldoorn f5.—; Mej. D. C. te W. te Heemstede f1.50; Mevr. G. de V.—K. te Velzen f4.—; Mej. C. V. te N. Vennep f2.—; De Geref. Kerk te Sappemeer f10.—; Mevr. de L. te Ermelo f4.—.

A. C. Kuipers—Jonkhoff, Djokjakarta.

De meest welsprekende dank aan bovenstaande gevers zullen wel de volgende uitspraken zijn, die ik verzamelde uit brieven van blinden:

Uitspraak van blinden over de Blindengids, in Ned.-Indië.

Hoe is het steeds mijn bede geweest, dat er toch een blindentijdschrift mocht bestaan, opdat wij blinden voeling met elkander zouden hebben. Groot is Gods genade aan mij geschonken, haast dagelijks ondervind ik Gods hulp tot in de kleinste dingen en groot is mijn verlangen steeds geweest anderen mijn ervaringen mede te deelen. En aan wie zou ik dat beter doen dan aan mijn lotgenooten?

Het verheugt mij ten zeerste, dat men nu zoo ver is, om ons blinden een eigen blad te geven. Dit is steeds mijn ideaal geweest, maar ik kon het niet ten uitvoer brengen, omdat ik geen hulp vond in dit streven.

Vol vreugde begroeten wij de geboorte van dit orgaan, dat voor de blinden in Ned.-Indië van zoo groote beteekenis kan worden. Niet alleen om ons, zooals U in Uw voorwoord opmerkt, enkele uren van afleiding, geestesontwikkeling en levensverdieping te geven, doch ook als middel om uiting te geven aan onze gevoelens.

Moge de Heere, onze God, dit blad zegenen en brengen tot groei en bloei, opdat ons zoo benauwde blindenlot hier op aarde, ook hierdoor verlicht worde.

Hoewel ik zeer goed Uw menschlievende bedoeling, welke U leidde tot uitgave van de Blindengids, kan waardeeren, zoo doet het mij leed mij hierop niet te kunnen abonneeren ..... U voorts door de bloei van de Blindengids succes in Uw streven toewenshende .....

O, wat ben ik erg blij met de bladen, het heeft mij werkelijk goed gedaan; ik voel het geloof hoe langer hoe sterker in mij worden, het zou erg jammer zijn als we geen blad meer kregen. De Heere God zal U helpen, opdat de Blindengids voort kan bestaan.

Ik vind de Blindengids een mooi blad. Als U gedachten over het lijden hebt, wilt U die dan ook in ons tijdschrift zetten? Ik denk wel veel over het lijden. Moeten wij niet dankbaar zijn als God ons lijden zendt?

Verder zijn al de blinden erg blij met de zakkalender, die zoo practisch is samengesteld. Ook vinden ze het blad nog al de moeite waard om te lezen.

De vader van mijn vriend vindt dit een juist geschikt blad voor ons geestelijk leven, waarvoor wij nooit een blad gehad hebben.

Een goede vriend van mij zegt het volgende: Hadden wij dit maar eerder gehad, dan zou het anders zijn met ons.

Ik heb mijn kennissen van het bestaan van ons blad verteld en hoop ook zelf spoedig wat bij te dragen voor het in leven te doen blijven van ons onmisbaar blad.

De Blindengids zal inderdaad aan velen van ons gewenschte afleiding geven. Veder hoop ik, dat dit blad in omvang en keuze van onderwerpen zal toenemen, zoodat ze door ons allen gewaardeerd kan worden.

Ik was zoo blij en zoo gelukkig met ons eerste blad, de Blindengids. Jammer, dat het nog zoo klein is, ik las het binnen een uur uit. Maar het is pas een begin, niet-waar?

Met de grootste blijdschap en innige dankbaarheid ontving ik het eerste nummer van onze Blindengids. Hoe keurig en prettig is ons tijdschrift van afwerking. Ik geef mij dadelijk als abonné op en zend U hierbij een postwissel.

We hopen dat meerderen, die dit lezen, gedrongen zullen worden voor dit werk nog iets te zenden. Wij beseffen dat er behalve het maandblad „de Blindengids” en de boeken, die er circuleeren uit onze bibliotheek, ook voortdurend kleine boekjes in braille moeten uitgegeven worden over de waarheden van ons Christelijk geloof, over het Christelijk leven, over de beteekenis, die Christus wil hebben in ons leven van elke dag. Boekjes, die de blinden kunnen behouden om ze rustig te lezen en te herlezen.

Voor deze uitgave moeten wij een klein fondsje vormen. Wij gaven reeds uit in braille: „Zijt niet bezorgd”, een tijdwoord van Ds. Th. Kuipers. We hebben daarvan een aantal exemplaren over en nu kunnen de Holland-sche blinden ons helpen door hiervan een exemplaar te bestellen bij den Heer J. Munnik te Bilthoven, Giro 21227, de prijs is 60 cent. Men helpt ons daardoor aan geld voor nieuwe uitgaven, die van zoo groote beteekenis kunnen zijn voor Uw lotgenooten in dit land, dat op geestelijk gebied nog een wildernis is vergeleken bij Holland.

A. C. KUIPERS—Jonkhoff.

De Zendingscollectantjes te Smilde.

Ook te Smilde heeft men begrepen, dat de Zending het van de kleintjes moet hebben. Guldens, rijksdaalders en bankbiljetten krijgt zij niet veel. Zij moet vooral leven van de centen, stuivers, dubbeltjes en kwartjes.

Daarom heeft de Zendingscommissie te Smilde een flink getal meisjes gevraagd, die als collectantjes de gemeente doorgaan. Zij doen zeer hun best en brengen heel wat bijeen. Men zond ons hun foto voor het Zendingsblad. Zij zijn van plan te zorgen, dat er te Smilde nooit een tekort voor de Zending is.

W. B.

Zendingscollectantjes. — Smilde.

Korte berichten.

Mej. Dr. J. G. Hörchner.

Mej. Dr. J. G. Hörchner, die in October 1931 in tijdelijken dienst der Zending naar Java is gegaan en eerst in het Petronella Hospitaal en daarna in het Zendings-ziekenhuis te Solo werkzaam is geweest, komt, naar we vernemen, terug naar Holland. Haar arbeid werd steeds zeer gewaardeerd.

De Luntersche Zendingsconferentie.

Evenals vorige jaren hoopt de Zendingsstudie-Raad dezen zomer te Lunteren weder eenige conferenties te houden. Betreffende de programma's kan reeds het volgende worden medegedeeld:

Eerste week (29 Juli—3 Aug.): voorzitter ds. P. Visser te Amsterdam; vice-voorzitter ds. H. J. Drost te Aalten; bijbelbesprekingen ds. Th. J. Mudde te Brummen.

Tweede week (5—10 Aug.): voorzitter ds. Jac. van Nes Czn. te 's-Gravenhage; vice-voorzitter ds. C. M. van Endt te Wehl; bijbelbesprekingen ds. H. W. Engelkes te Meppel.

Derde week (12—17 Aug.): voorzitter ds. M. D. Gijsman te Drachten; vice-voorzitter ds. J. Verkuyl te Laren (N.-H.); bijbelbesprekingen ds. H. J. F. Wesseldijk te Oud-Schoonebeek.

De nood te Oegstgeest.

In het begin van het jaar dreigde het gevaar dat de in het Zendingsbureau te Oegstgeest samenwerkende Zendingscorporaties de voor de exploitatie der Zending noodige gelden niet meer ten volle zouden kunnen zenden. Toen is echter dat gevaar nog weer afgewend, gelijk medegedeeld werd. Maar in het laatst van Maart ging het verkeerd.

De samenwerkende zendingscorporaties te Oegstgeest deelden mede, dat zij financieel vastgelopen zijn. Over de laatste twee jaren is er een opgelopen tekort van ruim f250.000.—, zoodat de reserves uitgeput zijn. Thans moest voor de eerste zes weken van het tweede kwartaal f 68.000.— worden overgemaakt, doch er was slechts f 28.000.— beschikbaar. Dit bedrag is nu over de verschillende terreinen verdeeld, zoodat elk 40 pCt. heeft ontvangen. „Dat wil dus zeggen, dat salarissen van Europeesche en Inheemsche zendingsarbeiders slechts voor twee vijfde deel kunnen worden uitbetaald, dat het met de bijdragen aan gemeenten en scholen, dat het met de kosten voor reizen en dus voor het eigenlijke zendingswerk evenzoo is. Voor het binnenland is er niets. Aan het einde van deze maand zullen er dus, als er niet een groote verandering komt, geen salarissen, maar ook geen ouderdoms- en weduwenpensioen worden uitbetaald. Intusschen wordt de toestand steeds ernstiger. Terwijl er dagelijks f2500.— noodig is, bedragen de inkomsten reeds weken lang per dag eenige honderden guldens. Er is in Maart nog niet de helft ingekomen van het bedrag, dat in 1934 in die maand inkwam, f 51.000.— en ook dat was toen slechts iets meer dan de helft van het benodigde. Er is nu slechts f 25.000.— ontvangen van de f 75.000.—.”

Informatiebureau.

Het adres van het informatiebureau van het Christelijk Comité voor Indië is: J. J. Kraan, Loosduinsche kade 111, Den Haag.

Java Soemba Film.

Het adres voor onze Zendingsfilmen is Verlengde Lodewijkstraat 6a, Groningen.

Adresverandering.

Wie van adres verandert geve dit op — niet bij de Redactie — maar bij de Administratie „Vada”; Gebr. Zomer en Keuning, Wageningen.

Leestafel.

Nederlandsch Zendingsjaarboek van 1933—1934 1934—1935. Uitgegeven door den Zendingsstudie-Raad.

Enorm moet de zorg en de tijd zijn geweest, die ook ditmaal weer aan het Zendingsjaarboek is besteed. Het geeft ons een overzicht van al de Vereenigingen ter behartiging van algemeene Zendingsbelangen in Nederland, van alle zenden-de corporaties en Kerken, die in Ned. Oost-Indië arbeiden; van de Protestantsche Kerken in Ned. O. Indië, van het Zendingsonderwijs; van Evangelisatie- en Philantropische Vereenigingen in verband met de Zending. En evenzoo van West-Indië. Voorts stelt het ons in kennis met alle organisaties hier te lande, die in het belang van de Zending werken en biedt dit den naam en adreslijst van alle zendingsarbeiders in Oost- en West-Indië.

Kortom — al wat men redelijkerwijze in een zendingsjaarboek mag zoeken, kan men hier vinden.

En alles is met groote zorg bewerkt. We zijn den Zendingsstudie-Raad dankbaar voor dit zeer doelmatig en bijna onmisbare jaarboek.

Ook is de prijs van dit jaarboek, dat 260 bladzijden telt, niet duur. Het is voor f 1.80 franco te verkrijgen bij den Zendingsstudie-Raad, Nije Wehme, Zeist.

Sir Wilfred Grenfell, Zendingsdokter van Labrador, door J. Hensel, bij J. N. Voorhoeve, den Haag.

De bekende schrijver, die meermalen onze Zendingsliteratuur met een goed boek verrijkte, teekent ons hier den merkwaardigen Zendingsman Grenfell in zijn leven en werken. Een mooi, goed geschreven Zendingsboek, dat we gaarne aanbevelen.

Enkele bijzonderheden over den Bijbel. Uitgave van „Jachin”, Zwolle. f 0.25; 10 ex. f 0.20; 25 ex. f 0.15.

Een klein boekje, dat slechts 16 bladzijden heeft, maar in een kort bestek heel wat wetenswaardigs van den Bijbel zegt. Voor catechisanten bijzonder geschikt. Zeer aanbevelenswaard.

Jaarboekje van het Verband van Evangelisatie-Commissies van Geref. Kerken in Nederland 1935, bij Meinema, Delft.

Dit jaarboekje biedt ons een mooi overzicht van den Evangelisatie-arbeid onzer Kerken. Vergeleken bij vroeger gebeurt er al heel wat. Maar er moet nog veel meer gebeuren. Voor wie wat op de hoogte wil zijn, is dit oriënteerend boekje onmisbaar. Prijs 40 cent.

A. W. F. Idenburg.

Naar wij vernemen zal over eenige maanden in de reeks „fakkeldragers”, die uitgegeven wordt door de firma J. N. Voorhoeve te Den Haag, een levensbeschrijving verschijnen van wijlen Z. Exc. A. W. F. Idenburg,

als Christen geteekend door diens dochter mevrouw C. J. Middelberg—Idenburg.

Giften.

Ontvangen voor de Generale Kas der Zending.

N. N. door v. d. L. f1; Van de Ned. Geref. Zendings-Vereeniging f93.55. Door J. F. ter Hart 10 pCt. van de ontvangsten van de Kerk te Utrecht f360.07; Mej. M. Ozinga Nes W. D. f18; Van de Geref. Naai-Vereen. te Lioessens f2.50; Saldo Zendingskalender 1935 f4174.48; Door Ds. H. L. Both 10 pCt. der ontvangsten in de Classe Arnhem over 1934 f614.84. Santpoort, 19 Maart 1935. W. BREUKELAAR. Giro No. 32806.

Met vriendelijke dank ontvangen de inhoud der busjes n.l. van Nelly en Trijntje Burggraaff f5.21½; Bets en Andries Brunekreef f1.68; Simon, Grietje en Riitje Bloemendaal f3.60½; Jan Smits f0.67½; Jan en Rietje Bate-laan f3.80½; Piet en Ali Drexhage en Bas Nederhof f3.78½; Dina, Gê, Gerda en Betje Wiegers f6.21; Henk en Mientje v. d. Velden f2.02½; Richard en Neeli Drexhage f1.01½; Albert en Jan Bijkerk f0.85½; Sipkje Kortmaker f1; Ida, Annie en Mientje Schmidt f3.02½; Berend, André en Gerke Schmidt f1.84; Nelly Doedens f3.24½; Hanny, Gerard en Luuc Reeskamp f5.95½; Lena Schaftenaar en Willy Karssen f5.80½; Gift A. v. S. f1.50. Tezamen f51.25.

Namens de Kinder-Zendingsvereniging, Mej. M. v. NORREN.

Bussum, Gooiberg 36.

Verantwoording giften Chr. Huishoudschool te Poerworedjo.

Van de Meisjes-Ver. te R. ontving ik f1.25; Idem te U. f2.50; Van J. H. P. Vis Jr. te W. f1.75; Van de M.V. te G.G. f2.50; Van de M.V. te D. f5; Van de M.V. te IJ. f2.50; Van P. C. C. te A. f5; Van de M.V. te B. f1; Van de M.V. te S. f1.70; Collecte gehouden in de vergaderingen van de Kring Berlikum f10.88; Gift Vereen. „Monica” te B. f2.50;

Dat is ook zeer aanbevelenswaardig, om op de vergaderingen van de Kringen een collecte voor de school te houden.

Mevrouw Netelenbos—Chevallier.

Gr. Florisl. 21, Hilversum. Giro 16605.

Idenburg, Suriname en wij.

Het woordje „wij” duidt al aan, dat deze regelen niet gewijd zijn aan de verdiensten van den ontslapene als Gouverneur van onze Kolonie in de West. Dit artikelje wil slechts „onzen” Idenburg dankbaar gedenken als de-gene, die den grond legde voor de belangstelling in den Geref. Kring voor het werk der Broedergemeente.

Slechts weinigen zullen weten, dat het moeizaam werk: onze menschen nader te brengen tot de Herrnhutters en hun arbeid door Idenburg begonnen is. Als Gouverneur had hij te Paramaribo en in de districten de Zending der Broedergemeente leeren kennen en liefhebben. Hij zag, voor welke schier bovenmenschelijke taak zij met beperkte middelen geplaatst was. En hij, wiens lust het was te dienen en die daarin de stappen van zijn grooten Meester volgde, achtte zich niet te hoog om, spontaan naar de pen grijpend, Gereformeerd Nederland te vragen, te smeeken soms, om toch dit mooie werk der Herrnhutters met onze gaven en ons gebed te steunen. Ont-roerend was het te lezen hoe iemand van zijn positie in een persoonlijk schrijven voor ingekomen giften dank betuigde. Zoo werd de grondslag gelegd tot het werk dat in deze maandelijksche stukskens zijn voortzetting vindt.

In het voorjaar van 1923 ontving ondergeteekende een schrijven van zijn hand, waarin hij verzocht deze actie, door hem begonnen, voort te zetten, daar zijn gezondheidstoestand hem belette op dezelfde wijze daarmee voort te gaan. Na begrijpelijke aarzeling, die echter door zijn bekende vriendelijkheid weggenomen werd, is dit ook geschied. De redactie van het Zendingsblad der Geref. Kerken was zoo vriendelijk telkens weer eenige plaatsruimte beschikbaar te stellen. Zoo kon dit mooie werk voortgang hebben en dankbaar gedenken wij op deze plaats hem, die het eerst in onze kringen tot steun voor de Herrnhutters opwekte Het is wel een heel tragische bijomstangheid, dat luttele dagen na zijn begrafenis, de giften plotseling schenen op te houden en in ruim 2 weken slechts één gift van f1.25, één van f2.50 en één van f10.— binnenkwamen. Moge deze dankbare herinnering aan hem, die het werk der Broedergemeente zoo liefhad, en aan wien a.h.w. deze actie haar adelsbrief ontleent, een krachtige stimulans blijken, om meer in zijn geest te handelen door het door hem begonnen werk met onze gaven en ons gebed te steunen. (Over het in te stellen Idenburgfonds een volgende maal).

Sinds vorige verantw. ontvingen wij: Van C. H. te U. f4; B. te N. S. f2; v. H. te N. f2.50; v. d. V. te B. f2.50; U. te S. f5; G. K. te W. f2.50; D. te Z. f10; Geref. Kerk te H. f1.50; Zend. Comm. G. K. te S. f25; F. te 's-Gr. f2.50; v. d. W. te V. f5; M. Ver. te R. f7; Ger. Evang. te O. f8.50; Wed. Ds. N. te L. f5; Meij. v. d. S. te W. f5; V. te S. f1; Mr. M. te G. f2; Meij. L. te M. f1 en f4; v. d. B. te E. f1.50; Pers. Chr. S. te L. f0.75; id. te 's-Gr. f4.75; D. te V. f1; d. J. te O. f1; Mevr. v. R. te 's-Gr. f2.50; Meij. R. te A. f5; A. te H. f2; Mevr. K. te E. f1.50; Pers. Chr. Scholen te K. f25; Meij. V. te A. f10; v. M. te S. f3.

Laren (N.-H.). Postrek. 95494.
Vredelaan 10.

J. VAN KEULEN.

Comité tot steun der Rijsche Zending in de Bataklanden.

24e Verantwoording van 22 Jan.—22 Maart 1935.

Sedert de vorige verantwoording ontvingen wij met hartelijken dank de volgende giften: P. D. v. D. te W. f2; U. B. te R. f5; Geref. Meisjesver. te W. f3.50; G. T. te A. f2.50; A. C. H. te B. f2; P. K. te L. f2.50; Geref. Kerk te N. f2.50, door onzen voorz. uit de werkkampen f25.10, lezing Voorh. f62.45; J. G. H. te A. f0.50; C. v. K. te 's-Gr. f2; Ds. H. A. M. te Z. f2.50; H. v. W. te V. f2.50; G. D. te Z. f10; Mevr. W. J. v. R. te 's-Gr. f2.50; H. J. H. L. f2; Mevr. de Wed. Ds. D. te 's-Gr. f10; leerl. v. d. Commeniussch. te 's-Gr. f20; Zr. B. K. S. te 's-Gr. f2.50; Meij. M. E. P. te A. f10; Meij. M. v. d. B. te R. f2; Prof. Dr. A. G. H. te K. f1; J. G. H. te A. (mnd.) f0.50; T. S. te A. a/d. R. f4.15; H. v. W. te L. f0.25. Tezamen f179.95. Totaal met vorige verantwoording f5614.59.

Onder deze 25 giften zijn weer enkelen, waarover wij ons ten zeerste verblijden, enkele scholen waar geregeld voor ons steuncomité wordt gecollecteerd, verder de werkkampen, waar men in weerwil van eigen leed en zorgen, van het weinige, dat men zelf bezit nog wat wil afzonderen voor het werk der zending, en verder een 22-tal giften, van hen die voor het eerst of bij vernieuwing de Zending in de Bataklanden niet vergeten.

Wij bevelen deze zending, die met zooveel moeilijkheden, vooral financiële, heeft te kampen, doch die God in den loop der jaren toch zoo heeft willen zegenen in Uw liefde en belangstelling aan.

Namens het steuncomité,

J. N. MUNNIK, penningm.

Den Haag. Galileistr. 139. Postgiro 6104.

Zending van de Gereformeerde Kerken op Soemba.

2e Verantwoording van 25 Februari tot 25 Maart 1935.

Provincie Groningen:

K. Hoogsteen, Kl. 6 en 7, Kranewegschool, Groningen, f7.57½; S. Kits, Muloschool, Kraneweg, Groningen, f44.50; G. Bos, Houwerzijl, Zend.comm. f60.—; S. Huizinga, Loppersum, busjes: B. Nieuwenhuis f11.25; idem P. v. d. Molen f5.75; idem Gr. Wiersema f3.80; idem Al. Miske f8.64; J. Wildvank, Delfzijl, busjes f75.—; H. Blaak, Marum, collecte f45.65; D. A. Koebrugge, Onstwedde, busjes: P. Boomker (schoolk.) f4.42½; id. T. Molling f7.60; id. F. Groen f5.69½; id. A. Drenth f8.85; id. Tr. Wilts f3.72; id. R. v. d. Heide f10.52; W. Koops, Valthermond, zend.bladen f5.83; Geref. Kerk, 2e Exloërmond, busjes Fred. Ottens f5.72; J. Jonkman, Baflo f89.25; H. Faber, Westermenden, collecte f20.95; H. Timmer, Niezijl, Meisjesver. f15.—; id. Zendingsver. f10.—; H. Akkerman, Wagenborgen, gift f2.—; J. Wildvank, Delfzijl, van een dankb. schipper f1.—; R. Wijma, collecte van Boerakker f10.—; A. Kaspers, Winsum, Gr. zendingscomm. f80.—; id. collectegift f10.—; P. Kruizinga, Kantens, busje School f2.50; id. zendingsver. f30.—; id. collecte f23.02; Ds. J. Schelhaas, Roodeschool, rede Ds. D. van Dijk voor de J.V. f17.13; Geref. Kerk, Ten Boer, busje J. Hoogeveen en E. Dijkema f21.—; D. A. Koebrugge, Onstwedde, zendingskas f45.—; J. Sterkenburg, Zoutkamp, gift f2.50; per Ds. J. H. Lammertsma, Appingedam, coll. gift f1.—; id. Zondagssch.commissie f25.—; id. verlov. A. B. en J. H. te S. f3.17; D. Smits, Zuidwolde, Gr. Catech.bus f13.05; id. 100 halve ct. Corrie M. f0.50; H. Huizinga, Kommerzijl, zendingscomm. f35.—; J. Knol, Overschild, film f4.31; Geref. Kerk, coll. gift f5.—; L. Schreuder, Bellingwolde, collecte f7.63; Gr. Homan, Thesinge, busje f4.10; J. Laning, 't Zandt f50.—.

Provincie Drenthe:

Geref. Kerk. Ruinerwold, busjes f56.60; H. L. Smeeman, Coevorden, gift f5.—; id. vaste bijdragen f10.46; H. Blanken Wzn., Hoogeveen, zendingscomm. f795.—; Ds. M. Geertsema, Dwingelo, collecte f161.25; P. van Rotterdam, Klazinaveen, wijkbusjes f40.—; Jan Post, Nieuwlande, busje Jan. en Febr. f24.10; H. Soer, Ruinerwold, Penningm. Jehova Nissi f6.50.

Provincie Overijsel:

J. R. Ruiter, Oldenzaal, collecte f6.39; Geref. Kerk, Rouveen, collecte f35.—; per Ds. J. H. Broek Roelofs, v. d. Geref. Kerk, Dalfsen f100.—; Ds. J. Visser, Oldemarkt, busje Antje Los en G. Wierda f9.43; H. J. Pen, v. d. Geref. Zondagssch. Wetering bij Blokzijl f6.59; Geref. Kerk, Haaksbergen, collecte f14.75; G. Leeuw, Sint Jansklooster, kas zend. comm. f100.—; id. busje f25.16; P. de Liefde, Blokzijl, bate Zendingskalender f18.50; K. Stad, Bergentheim, zendingsvereeniging f50.—.

Oost-Friesland en Bentheim:

Per Ds. Linderink, Ihrhove f4.71.

Soemba-ween Groningen:

Spijk f277.85; Ten Post f101.50; Boerakker f8.75.

Soemba-ween Drenthe:

Nijeveen f71.05; Sleen f14.05; Westerbork f106.50; Zwartemeer f19.84; Dwingelo, nagift f1.—; Zwartemeer, nagift f0.20; Westerbork, nagift f2.50.

Soemba-ween Overijsel:

Enter f71.90.

Diverse ontvangsten:

Meij. J. Visser, Zeist f1.—; Erven wijlen T. Visscher Hzn., Vroomshoop f500.—.

Totaal 1e verantwoording f8827.43.

Totaal tot op heden f12315.64½.

Met dank voor de toezending,

JURRIEN VELDKAMP, Quaestor.

Postrekening 138000.

Groningen, 25 Maart 1935.

HET ZENDINGSBLAD

VAN DE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND

EN DIT EVANGELIE DES
KONINKRIJKS ZAL IN DE
GEHEELE WERELD GEPRE-
DIKT WORDEN TOT EEN GE-
TUIGENIS ALLEN VOLKEN

Matth. 24 : 14a

REDACTIE-ADRES: Ds. W. Breukelaar, Santpoort.

Het blad verschijnt in het midden van elke maand. Stukken of berichten moeten vóór den 1sten dag van de maand, waarin het No. verschijnt, bij de Redactie zijn ingezonden.

ADRES- EN AANTALSVERANDERINGEN aan de Uitgevers:
Gebr. Zomer & Keuning, Drukkerij „Vada”, Wageningen.
Telefoon No. 2345 — Postrekening No. 7287

ABONNEMENTSPRIJS per jaar f 0.84 franco per post.
Bij getallen aan een aares boven 3 ex. f 0.72 franco p. p.

INHOUD:

Jacob's vergissing. — Ds. A. Bolwijn †. — Ds. W. Verhoef †. — Van Zendingaangelegenheden: Het voordeel van Kerkelijke Zending; Het Zendingsblad; Het Handboek van de Geref. Kerken in Ned.-Indië. — Zending Groningen-Drenthe-Overijssel-Bentheim-Oost Friesland: Jaarverslag over 1934 van de Zendingsposten Midden-Soemba II. — Zending Friesland: Het hospitaal te Wonosobo. — Zending Utrecht en Gelderland: De Christelijke Huishoudschool te Poerworedjo. — Zending Zeeland-N.Brabant-Limburg: Brief van Ds. D. J. B. Allaart, Jogja; Zending onder de Chineez en Oosterlingen in ons land; Zending onder de Chineez en; De Zending van de Geref. Kerk te Medan; De Javaansche Kerk te Medan; De Zending te Neede. — Korte berichten. — Leestafel. — Giften.

JAKOB'S VERGISSING.

Alle deze dingen zijn tegen mij....
Gen. 42 : 46b.

Vooral in onzen tijd zijn wij geneigd dit woord van aartsvader Jakob over te nemen.

Er wordt zoo ontstellend veel afgebroken. Dat geldt van zoo veel in ieders eigen leven. En dat geldt ook van zoo veel, waaraan we zelf, soms een heel stuk van ons leven, hebben medegebouwd.

Daarvan koesterden we de grootste verwachtingen. We hadden gedacht te bouwen aan een bouwwerk, dat, ook al zouden wij er niet meer zijn, steeds verder en steeds grooter zou worden uitgebouwd. En, misschien ons zelf niet eens helder bewust, school er eene stille verwachting in onze ziel, dat het ook onzen naam en onze faam zou overbrengen naar de nageslachten.

En..... we zien, dat het afgebroken wordt.

Voor den rechten Christen is het wel het allerergst, dat dit ook het geval schijnt te zijn met bouwwerk in het Koninkrijk Gods. Misschien dat nergens dit zoo zichtbaar is, als op het terrein van de Zending, ook van onze eigene Kerkelijke Zending.

Daar is geweldig veel gebouwd. De tijd, die achter ons ligt was een tijd van bouwen en van uitbouwen. Bijzonder de schooldienst in al zijne vertakkingen en de medische dienst met al zijn onderafdeelingen gaven er op allerlei wijze de meest duidelijke voorbeelden van.

Daar wordt thans geweldig veel afgebroken.

Misschien wil de Heere er ons door leeren, dat het zonder dat ook kan; dat daardoor de loop van Zijn Woord niet wordt bepaald; dat wat wij gehouden hebben voor onmisbaar bouwwerk in het Godsgebouw, zooals dat opgericht wordt onder de Heidenen, in Zijn oog niet anders is geweest dan steigerwerk, 't welk afgebroken wordt, als het zijn dienst heeft verricht.

Als we dat nu zien en soms veel daarvan ervaren, juist in dezen tijd, in eigen leven, dan zijn we zoo licht geneigd even als Jakob te klagen: „Alle deze dingen zijn tegen mij.” Zoo'n klacht is zeer natuurlijk. Wij toch zien aan, wat voor oogen is. We zien niet in de toekomst. Op iederen weg, dien we rijden of loopen, zien we nooit verder dan de eerstkomende hecht.

Welk een heilig voorrecht, als ook wij dan

in het leven ervaren mogen, wat Jakob er-
voer: *dat zijn klacht eene groote vergissing was.*

Jakob uit deze klacht, nu zijne zonen terugkomen van hun eerste reis naar Egypte en vol verslagenheid mededeelen, wat hun daar overkomen is.

Vooral de eisch, dat ook Benjamin zal moeten trekken naar dat vreeselijke land met zijn verschrikkelijken Onderkoning vervult Jakob met bange zorg en diepe moedeloosheid. Nog rouwt hij over Jozef; thans is ook Simeon er niet; ten slotte nu ook nog de den eenigen, hem van Rachel overgebleven, heen laten gaan, wien ook een verderf op den weg zou kunnen ontmoeten: dat is Jakob te veel.

Alle deze dingen zijn tegen hem.

Jakob's leven is zoo geheel anders geweest dan van zijn vader en grootvader. 't Is geweest een leven van gedurige afwisseling en van scherpe tegenstellingen, maar ook van veel lijden.

Thans verliest Jakob al den moed. Hijervaart het, dat zijn huis wordt afgebroken. Ook hij wist de drager te zijn der Godsbelofte. Op hem rustte ook de belofte, aan Abraham gedaan, dat door hem mede Abraham's zaad ontelbaar zou zijn als des hemels sterren. Zijne twaalf zonen waren hem de waarborg geweest voor de vervulling dier belofte. Twee zijn niet meer bij hem. Thans zou ook de derde moeten heengaan, een verderf tegemoet. Het is Jakob te veel. Gods weg is te donker. Alle dingen, alles is tegen hem.

En toch, Jakob vergiste zich.

Alle deze dingen waren vóór hem.

God was bezig hem te bereiden de grootste vreugde van zijn leven.

Tot die voorbereiding behoorde Jozef's gemis, Simeon's gevangenschap, Benjamin's reis naar Egypte.

God is vóór Jakob. Hoe kan dan éénig ding tegen hem zijn?

Door de schijnbare afbraak van zijn huis, bewerkt God den heerlijksten opbouw.

Door schijnbaar verlies komt de werkelijke winst.

Nu is het: alle deze dingen zijn tegen mij.

Nog een weinig tijds. Dan heeft hij Benjamin weer; dan is Simeon weer vrij. Maar dan hoort hij en eindelijk gelooft hij, dat ook Jozef leeft en regeerde in gansch Egypteland. En Israël zeide: het is genoeg, mijn

zoon Jozef lééft nog! ik zal gaan, en hem zien, eer ik sterve”.

Niet altijd zullen wij het zóó zien, dat ook voor ons God de dingen *voor* maakt, terwijl wij denken, dat zij *tegen* zijn. Wie echter den God Jakobs tot zijn hulp heeft, moet gelooven, dat dezelfde God nog machtig en willende is dezelfde wonderen te doen.

Is er het lijden en de lijdensgeschiedenis van onzen Heere Jezus Christus niet het allerheerlijkst voorbeeld van?

Scheen er eenige zaak volstrekt hopeloos voor te staan, dan éénmaal die van Jezus van Nazareth. De volksgunst was in het tegen-deel veranderd. De eigenlijke kring zijner discipelen was verstrooid. Van zijne apostelen was een zelfs tot den vijand overgelopen. Er was ook geen enkele poging gedaan op den kruisweg Hem te bevrijden. Hij was gestorven aan het kruis. Van zijne zaak scheen niets meer overgebleven. Alle dingen waren, zelfs naar het oordeel van zijne eigene vrienden, tegen Hem. „Wij hoopten, dat Hij was degene, die Israël verlossen zou.”

En nu hebben de Paaschdagen ons weer herinnerd, hoe ten derden dage zijn graf open-gaat. Hij is verrezen. Hij heeft getriomfeerd over hel, dood en graf. Hem wordt gegeven alle macht in den hemel en op de aarde. De naam van denzelfden Jezus is voor alle volken de eenige ter zaligheid. Onverpoosd trekken scharen van mannen en vrouwen uit om Zijn Naam, Zijn werk en de zaligheid, die alleen in Hem te vinden is bekend te maken tot in de verste deelen der aarde; om alle volken te onderwijzen en te doen deelen in de zegeningen van zijne overwinning. En door mil-lioenen wordt Zijn Naam beleden over heel het aardrijk.

Door de diepste diepte tot de hoogste hoogte.

Neen, niet alle dingen tegen Jezus, maar vóór Hem.

En dat hebben wij voor heel ons leven te gelooven. Ook voor alle werk Gods, waaraan we mogen medebouwen.

Wat ons afbraak schijnt, blijkt van achteren voorwaarde geweest te zijn voor den heerlijksten nieuwbouw.

Jakob's vergissing is zoo menigmaal ook onze vergissing.

Ook ten opzichte van Gods beschikkingen in ons eigen leven.

Indien we daar mee bij leefden, dat niet wij, maar de Heere den gang van ons leven en den uitslag van ons werken bepaalt, zouden we zooveel gemakkelijker en blijmoediger leven.

Wij verblijden ons zoo dikwerf over din-gen, waarover we eigenlijk treuren moesten. En wij treuren vaak, terwijl we ons verblijden mochten.

Gelukkig, wien de kracht des geloofs sterkt om alles, alles zijn God over te laten. Ook wat *tegen* schijnt. Hij kan het *voor* doen worden!

Maar op Zijn tijd, op Zijn wijs.
's-Gr.

A. H. v. M.

Ds. A. BOLWIJN.

27 Mei 1866—31 Maart 1935.

Weér nam de Heere één van onze oud-zendingen tot Zich. Op hoogen leeftijd is Ds. A. Bolwijn heen-gegaan uit den kring zijner betrekkingen.

Ds Albert Bolwijn is 20 Aug. 1854 te Loppersum geboren. Reeds vroeg kreeg hij lust om het Evan-gelie te verkondigen. De weg hiertoe werd hem ge-opend, toen hij door de destijds bestaande zendings-commissie der Chr. Geref. Kerk werd aangenomen om voor zendingsleeraar te worden opgeleid. Door den zendingsdirecteur Ds Donner te Leiden werd hij aanvankelijk onderwezen en daarna ontving hij ver-der onderwijs van verschillende hoogleeraren tot hij in 1886 met goed gevolg examen aflegde in de ver-schillende vakken. 2 September van dat jaar be-vestigde Ds L. v. d. Valk hem te Delft in het ambt. Inmiddels gehuwd met Mej. E. J. Smit uit Leiden, vertrok het echtpaar 9 Oct. naar Indië met bestem-ming voor den arbeid op Soemba. Voorloopig zouden zij te Soerabaia blijven. Intusschen moest Ds Delfos

Ds A. Bolwijn.

uit Soerabaia repatriëeren en de zendingscommissie oordeelde het toen beter dat Ds Bolwijn hem verving. Zoo heeft hij toen tien jaar daar gearbeid onder moeilijke omstandigheden, maar niet zonder rijken zegen. De gemeente breidde uit zoowel onder Europeanen als onder inlanders. De gezondheidstoestand van Ds Bolwijn werd door den velen arbeid in het Indische klimaat echter op den duur zoo geschokt, dat hij zeer tot zijn leedwezen in 1896 naar het vaderland terug moest keeren. Na een rusttijd van drie jaar herstelde hij in zoover, dat hij hier weer een gemeente kon dienen. Van 1899 tot 1909 was hij predikant te Nieuw-Loosdrecht en van 1909 tot 1918 te Montfoort en Linschoten. Daarna verkreeg hij emeritaat. Menigmaal trad hij nog op in de bediening des Woords. Een tweetal jaren heeft hij nog de kerk van Tholen gediend. 10 April j.l. is hij in den ouderdom van 80 jaar te Zeist, waar hij zich na zijn emeritaat gevestigd had, ontslapen en te Nieuw-Loosdrecht begraven.

Met hem is één van de oude garde heengegaan, die pioniersarbeid heeft verricht.

Bijgaande foto is niet van den laatsten tijd. Zij laat ons Ds Bolwijn zien zooals hij was op ongeveer vijftigjarigen leeftijd.

W. B.

Ds. W. VERHOEF.

20 Aug. 1854—10 April 1935.

Op den laatsten rustdag van Maart is de emeritusdienaar des Woords van de Kerk te Zeist, Ds W. Verhoef ingegaan in de eeuwige rust. In hartelijke bewoording heeft de pers met dankbare waardeering zijn veelvuldigen arbeid in het belang onzer Kerken herdacht. Ds Verhoef was in de Kerk te Zeist een zeer bemind dienaar des Woords, die ook in de Kerken der Classe en der Provincie Utrecht een voor-aanstaande plaats innam. Het ligt echter niet op den weg van het Zendingsblad de beteekenis te herinneren, die Ds Verhoef in 't algemeen voor ons kerkelijk leven had. Maar wel behoort dit blad een woord van gedachtenis te wijden aan zijn arbeid voor de Zending. Gaarne hadden we dit reeds gedaan in het vorige No., maar dit was reeds ter perse toen het bericht van zijn heengaan ons bereikte.

Gaarne heeft Ds Verhoef een deel van zijn tijd en kracht aan de Zending gegeven.

De Generale Synode van 1923 benoemde hem voor de Provincie Utrecht tot deputaat voor de Zending onder Heidenen en Mohammedanen. Gedurende tien jaren heeft hij in het college van deze deputaten zitting gehad. Hij was in dezen kring een hartelijk meelievend man, die, als hij het woord nam, steeds toonde, dat de Gereformeerde beginselen hem zeer na aan het hart lagen. Ds Verhoef was een streng Gereformeerd man uit de school van Dr A. Kuyper. Steeds hield hij de rechte lijnen trouw in het oog. Afwijking van het beginsel duldde hij niet. Toch was hij allerm minst een lastig man. Integendeel. Als men maar niet afweek van de beginselen, was hij een zeer meegaand mensch, met wien men zeer aangenaam en gemakkelijk kon samenwerken.

In 1933 verzocht Ds Verhoef niet meer voor een benoeming in dit deputaatschap in aanmerking te

komen. Hij achtte het met het oog op de daling van zijn krachten en zijn voorgenomen aanvraag om emeritaat niet gewenscht zich nog weër beschikbaar te stellen, hoezeer ook de Zending de liefde had van zijn hart.

Ds. W. Verhoef.

Wat de Zending betreft was Ds Verhoef ook bijzonder ruim van blik. Hij wist ook de arbeid van andere zendingen te waardeeren. Geruimen tijd had hij zitting in den Raad van Bijstand van het Zendings-Genootschap van de Evangelische Broeder Gemeente. De Suriname Zending had in hem een warm vriend, die gaarne haar belangen hielp dienen.

Met Ds Verhoef is een trouw dienaar des Woords, die zeer warm medeleefde in het werk der Zending, van ons heengegaan.

W. B.

Van Zendingsaangelegenheden.

Het voordeel van Kerkelijke Zending.

De Gereformeerde Zending heeft boven alle Zendingen, die uitgaan van een Genootschap of een Vereeniging, het groote voordeel, dat zij uitgaat van de Kerken zelf. Bij ons draagt de Zending een streng kerkelijk karakter. Zij is een tak van den ambtelijken dienst. Achter de zending staan de Kerken, die haar zien en behartigen als haar eigen werk.

Principieel is dit volkomen juist. De Heilige Schrift leert ons, dat de Heere de Kerk roept tot den arbeid der Zending, die mitsdien ook van de Kerk moet uitgaan. Dit staat onder ons volkomen vast en behoeft geen betoog meer, ook al is het niet ondienstig er telkens aan te herinneren, dat de Zending geenszins een liefhebberij is van enkele mannen of kringen van Christenen, maar het eigen werk der Kerken zelf, waartoe de Kerken geroepen zijn en waarvan de Kerken de verantwoordelijkheid dragen.

Het is echter geenszins ons doel dit onder ons vaststaand beginsel te willen bepleiten. Dat zou wezen alsof we „turf naar 't veen" wilden dragen.

Maar waar we wel even op wijzen willen is, dat Kerkelijke zending niet alleen principieel juist is, maar ook in de praktijk zooveel voor heeft boven de z.g. Genootschapszending. Vooral in tijden van zwaren finantieelen nood, zooals we thans beleven, blijkt dit zoo sterk.

Alle zendingen ervaren den druk van den nood der malaise. Er moet bezuinigd zooveel dit kan, zonder de levensbelangen van het werk aan te tasten. Ook onze zending moet dat doen. En dat gebeurt ook. Maar gelukkig behoefde tot nu toe nog geen enkel deel van het werk, waarvan de kosten door de zending worden gedragen, stil gezet te worden. Wel moet krachtens de besluiten der Regeering de Keuchenius-school straks worden gesloten en werden we genoodzaakt toe te staan dat onze Kweekschool te Solo werd vereenigd met de Kweekschool te Probolinggo en overgedragen aan eene stichting. Maar alle betalingen, die de Kerken voor de Zending moeten doen, kunnen tot heden nog geregeld voortgaan. De inkomsten worden over het algemeen wel wat minder, maar toch niet in die mate, dat de zending niet meer aan haar verplichtingen zou kunnen voldoen en de betaling der traktementen en salarissen en der exploitatie van het werk ten deele zou moeten staken.

Dit is onder den zegen Gods mede daaraan te danken, dat onze zending kerkelijk is georganiseerd.

Zij leeft in de liefde en de belangstelling der Kerken, die verstaan, dat de zending haar eigen werk is, waarvoor men de bijdrage niet inhouden mag, evenmin als voor den dienst des Woords in eigen plaats, tenzij dan dat dit volstrekt noodzakelijk is.

Nu zijn er wel enkele Kerken, die zoo ontzettend zwaar door den crisismood zijn getroffen, dat het haar onmogelijk is de bedragen bijeen te brengen, die voor de instandhouding van het Kerkelijk leven noodig zijn. Maar dat is toch gelukkig nog geenszins in het algemeen het geval. Verreweg de meeste Kerken kunnen nog de bijdrage voor de Zending bijeen brengen, ook al kost het wel wat moeite. Wij zijn zeer dankbaar, dat de Gereformeerde Zending, juist doordat zij van de Kerken zelf uitgaat, zoo stevig is georganiseerd, dat de geweldige crisismood der laatste jaren de vitale belangen onzer Zending nog niet heeft aangetast.

Met de meeste andere Zendingen in ons land is dit helaas wel het geval. De samenwerkende Zendingscorporaties te Oegstgeest, die meer dan de helft der Nederlandsche Protestantische Zending omvat, verkeert in zoo ernstige finantieele moeilijkheden, dat zij het werk in heel haar omvang haast niet meer kan voortzetten. Gelukkig dringt het besef hiervan door in breedten kring. Er is niet te vergeefs aan de noodklok getrokken.

Wij lazten in de pers, dat „de kerkeraad van de Ned. Herv. gemeente te Ginneken, verontrust over den nood der zending, die volgens de dagbladen is vastgelopen, besloot zich te wenden tot de twee groote vereenigingen Kerkherstel en Kerkopbouw met het dringend verzoek, dat zij de handen ineen slaan en samen wegen zoeken om zoo mogelijk voor goed „de zending" op de been te helpen. De kerkeraad is van oordeel, dat voor dit oogenblik de kerk het meest gebaat zou zijn bij een gemeenschappelijke

actie van de beide vereenigingen en dat, wanneer zij de heele kerk warm konden doen loopen voor de zending, de zoo noodige reorganisatie van binnen uit begonnen zou zijn. De kerkeraad besloot van dit zijn gevoelen kennis te geven aan de algemeene synode der Ned. Herv. kerk en aan de pers."

Het zal wel wat moeilijk wezen in de Ned. Herv. Kerk, waar de samenwerkende corporaties te Oegstgeest haar finantieele voedingsbodem in hoofdzaak vinden, de Zending geheel Kerkelijk te maken, zooals zij dat is bij ons. Maar is daar een weg op te vinden, dan zou dat voor haar wellicht een uitkomst zijn. Kerkelijke zending is niet alleen principieel juist, maar biedt ook practisch heel wat voordeelen.

Het Zendingsblad.

Sinds Januari 1934 is het Zendingsblad in wat ander gewaad verschenen, dan waarin het in vroeger jaren uitkwam. In het eerste no. van dien jaargang hebben we medegedeeld, wat tot die verandering van costuum had bewogen. Het waren vooral finantieele redenen, die hadden gedrongen om het gewaad van het Zendingsblad wat te wijzigen.

Wel kon door die verandering ook de ruimte van het blad wat worden vermeerderd en de bewerking op de drukkerij wat vlugger geschieden, wat natuurlijk wel gewenscht was, maar de hoofdzaak was toch, dat het blad dan goedkooper kon worden gedrukt.

We hebben daarbij medegedeeld, dat die verandering van model wellicht aan de Generale kas een voordeel zou kunnen brengen van omstreeks f 5000 per jaar. En 't sprak van zelf, dat we in dezen tijd van malaise, die dringt om zich te bezinnen, waarop nog wat kon worden bezuinigd en waaruit wellicht nog iets valt te halen, dat bedrag van f 5000 niet mocht laten slippen, ook al werd er het blad niet mooier door. Te minder mocht dit, omdat het blad in het veranderd costuum nog aardig wat meer mededeelingen en berichten betreffende de Zending kon bergen en meevoeren door het land, dan toen het verscheen in zijn vroeger gewaad.

Voor ons ligt thans de exploitatierekening van het Zendingsblad over het jaar 1934. We kunnen dus nu zien hoe het gegaan is. Gaarne willen we de resultaten mededeelen. Menige zaak laat liefst niet in haar boeken kijken en loopt met haar winst- of verliescijfer niet te koop. Maar het Zendingsblad behoort aan de Kerken. Deze mogen dus ook het resultaat wel weten.

En dan zij allereerst medegedeeld, dat de oplage van het Zendingsblad vrijwel gelijk gebleven is. Het blad verschijnt in 79500 exemplaren. Gedurende een paar maanden was de oplage iets hoger. Uit onderscheidene plaatsen kwam echter bericht, dat de nood der malaise drong tot opzegging. Ook doen de gewestelijke Zendingsblaadjes, zij het ook onbedoeld, wel wat schade aan het algemeene Zendingsblad. Gelet op de tijdsomstandigheden zijn we dankbaar, dat het blad tot heden zijn oplage kon handhaven.

Wat de finantieele resultaten betreft, mogen we opmerken, dat onze verwachting niet te hoog is geweest. De raming was, dat de uitgave van het blad in zijn nieuwe gewaad eene besparing zou geven van omstreeks f 5000, zoodat de bate voor de Generale Zendingskas f 5000 meer zou bedragen dan voorheen.

Welnu, de uitkomst heeft die verwachting niet beschaamd, maar nog beduidend overtroffen.

Het batig saldo der rekening was f 35372.86.

Ter vergelijking willen we nu ook even noemen de cijfers over de drie vorige jaren.

Over 1931 was de winst f 20.900.30.

„ 1932 „ „ „ f 22.860.41½.

„ 1933 „ „ „ f 24.417.43.

En „ 1934 „ „ „ f 35.372.86.

Het batig saldo over 1934 is dus f 10.955.43 hooger dan het saldo over 1933. Dus nog beduidend meer dan de geraamde f 5000.

Dit winstsaldo wordt ten volle gestort in de **Generale Zendingskas**. Alle onkosten, die aan de uitgave van het blad zijn verbonden, zijn eerst betaald. En het zuivere winstsaldo komt geheel ten goede van de Zending. Niemand trekt daarvan ook maar één enkel gulden.

Daarbij zij opgemerkt, dat natuurlijk bij de exploitatie groote zuinigheid betracht wordt; anders zou dat winstcijfer niet zijn bereikt.

De rekening van het blad wordt steeds nagezien door de deputaten van de Generale Synode voor de Zending. Deze nemen daarbij ook wel eens iemand in den arm, die daarvoor meer bekwaam is dan zij. En op elke Generale Synode, op wier last de deputaten de uitgave van het blad bezorgen, leggen zij alle rekeningen en verantwoordingen der voorgaande jaren over.

Voor de Generale kas is de opbrengst van het Zendingsblad een zeer belangrijke bron van inkomst. Vooral thans had zij die bate dringend nodig. Een paar maanden geleden worstelde deze kas met een beduidend te kort. Maar er kwam wat geld terug van de bedragen, die voorheen waren geleend aan de Kweekschool te Solo. Voorts was vooral de hoop, dat het Zendingsblad een goede bate in de Generale kas zou storten. Nu dat is geschied, kan de Generale kas hare betalingen weer enkele maanden voortzetten.

Met de 10 %, die de Kerken van hare ontvangsten voor de Zending behooren af te dragen aan de Generale kas, vormt de bate van het Zendingsblad en van den Zendingskalender de hoofdbron der inkomsten van de Generale kas. Zonder de bate van het Zendingsblad en van den Kalender zouden de Kerken ten minste tweemaal in het jaar een collecte moeten houden voor de Generale kas der Zending, of anders zeer belangrijke deelen van het gemeenschappelijk Zendingswerk moeten loslaten, zooals de opleidingscholen, waar de helpers voor het Zendingswerk worden gevormd.

Mede daarom is het dan ook, dat de prijs van het Zendingsblad niet mag worden verlaagd. Het blad is al zeldzaam goedkoop. We kennen geen enkel maandblad dat naar verhouding goedkoper is dan het Zendingsblad. Toch zou de prijs nog wel wat kunnen worden verlaagd. Maar als de prijs met één cent per maand werd verminderd, zou dit voor de Generale kas een schade beteekenen van omstreeks f9000. Eén cent in de maand beteekent voor de abonné's bijna niets, maar voor de Generale kas beteekent het een schade die zou noodzaken dat de kerken reeds daarom alleen elk jaar een collecte zouden moeten houden voor de Generale kas, die natuurlijk de gemeenschappelijke kas is van alle kerken en waaruit de kosten moeten betaald aan het Zendingswerk, dat alle Kerken samen hebben.

Behalve het batig saldo voor de Generale kas, brengt het Zendingsblad in tal van Kerken ook nog winst in de plaatselijke Zendingskas. Vele Kerken hebben de gewoonte om het Zendingsblad te bezorgen in alle gezinnen der Gemeente, die daarvoor dan iets geven, b.v. 10 cent per nummer of ook wel meer. En al wat men meer ontvangt, dan 7 cent per no., is ten bate van de plaatselijke Zendingskas. Ons zijn Kerken bekend, die hierdoor voor een groot deel het bedrag bijeen brengen, dat men voor de Zending moet afdragen.

Van harte hopen we, dat over 1935 de finantieele bate van het Zendingsblad nog wat hooger zal worden dan zij over 1934 was. En dat kan nog wel.

Er zijn nog heel wat kerken, waar het Zendingsblad in het geheel niet of slechts zeer weinig verspreid wordt. Dat moest zoo niet zijn. Wij gelooven niet, dat men er voordeel bij heeft, als men het blad, dat toch aan alle Kerken behoort, niet verspreid. Naar mate de leden der Gemeente de Zending leeren kennen, zal hun belangstelling toenemen. En de Zending zal er wel bij varen. Het is zeer te wenschen, dat het Zendingsblad kome in alle gezinnen. Dan zal ook het winstsaldo nog stijgen.

Het Handboek van de Gereformeerde Kerken in Nederlandsch Indië.

Voor ons ligt het Handboek ten dienste van de Gereformeerde Kerken in Ned. Indië. Het werd ons ter bespreking in het Zendingsblad toegezonden door de commissie te Soerabaja, die is belast met de bezorging van het Handboek. Gaarne voldoen we aan dat verzoek. En dat willen we doen, niet onder de rubriek: „Leestafel”, maar onder de „Zendingsaangelegenheden”. Want dit Handboek is uit een Zendingsoogpunt van bijzondere beteekenis.

Reeds in het algemeen is het voor de Zending onzer Kerken van geen gering belang, dat er in Indië Holl. Gereformeerde Kerken zijn, die op onderscheidene terreinen aan het Zendingswerk veel steun bieden.

Ondanks den crisismood, tengevolge waarvan tal van menschen ook uit de Gereformeerde Kerken gepatrieerd zijn naar Holland, is toch het zielental dezer Kerken in Indië nog iets toegenomen. Het is gestegen van 4525 op 1 Jan. '34 tot 4583 op 1 Jan. '35. Dit valt ons bijzonder mede. Met het oog op het groot getal Hollanders, dat Indië verliet, vreesden we, dat deze Kerken in zielental sterk zouden zijn gedaald. Maar die vrees is beschaamd. Wel zijn er enkele Kerken nog al wat achteruit gegaan, zooals Batavia, Pematang—Siantar en Solo. Andere Kerken zijn echter niet onbelangrijk toegenomen. Dit feit getuigt van onverwachten zegen.

Er zijn thans 11 Holl. Geref. Kerken in Ned. Indië.

In 1934 is het getal predikanten door de komst van Ds. Sybesma te Palembang met één vermeerderd. De leden dezer Kerken wonen verspreid over een gebied, meer dan zestig maal zoo groot als Nederland.

De Kerken van Batavia en Bandoeng hebben elk twee dienaren des Woords. De Kerken van Magelang en Solo hebben tot heden nog geen eigen predikant. Te Solo zijn de missionaire predikanten tevens dienaren des Woords van de Holl. Kerk. Er zijn thans voor de bearbeiding van deze Kerken 11 dienstdoende predikanten en een hulpprediker. In 1934 heeft

niet alleen de jonge kerk te Palembang een eigen dienaar gekregen, maar werd ook Cand. Streefkerk benoemd tot hulpprediker van de Kerk te Djokja, om een deel van het werk van Ds. Kuipers waar te nemen. Hij is gevestigd te Poerwokerto. „Vele plaatsen, zoo schrijft Ds. de Jong in zijn overzicht, worden tweemaal per jaar bezocht. Dat dit mogelijk is, is te danken aan de offervaardigheid der leden, die soms meer dan f 100 betalen om tweemaal per jaar met een predikant gedurende 1½ uur te praten en aan den ruimen steun door Nederland gegeven. Het woord Gods bereikt velen in Indië. De radio werkt intensief en expansief. De Zaaier is een blad, dat in Nederland zijn weerga niet vindt. De preeken: „Uit de Levensbron” verschijnen geregeld. Op de tafel van alle leden der Gemeente en van vele anderen in de verstrooiing. Het kerkblad is actueel en frisch”.

Metterdaad, die kleine groep Kerken in Indië doet veel en gezegend werk.

Waar we echter vooral op wijzen willen is het zeer beduidend Zendingswerk, dat van deze Kerken uitgaat en waarvan dit Jaarboek ons één en ander mededeelt.

De Kerk te Batavia heeft een eigen Zending. De Maleische Gemeente aldaar is de Zendingspost van deze Kerk. Wel is die Gemeente geïnstitueerd en heeft ze in Siagian een eigen dienaar des Woords. Maar desniettemin wordt zij nog steeds door de Zendingsactie van de Holl. Kerk voor een groot deel verzorgd.

De Kerk te Medan drijft een belangrijke Zending onder de Javanen op Sumatra. Zij doet dit in samenwerking met de Kerk van Pematang Siantar. Elders in dit blad vindt men een breede mededeeling van dit werk. En de Kerk te Soerabaja heeft in samenwerking met de kerken van Malang en Semarang een Zendingspost bezet te Makassar op Zuid-Celebes, waar Ds. H. v. d. Brink arbeidt als missionair predikant, die tevens onder de verstrooide Gereformeerden op Celebes werkzaam is.

De Zendingsactie van de kleine Gereformeerde Kerken in Indië is voor de Kerken in Holland beschamend, te meer waar deze Kerken naar verhouding niet minder lijden door den nood der tijden dan de Kerken hier te lande.

Van heel het leven onzer Kerken in Indië, alsmede van de Gereformeerde Zending, biedt dit Jaarboek ons een helder overzicht. Zelfs de namen en adressen van al de Gereformeerden in Indië zijn er in opgenomen.

Wie wat van het Kerkelijk leven in Indië wil weten en wat medeleven wil, moet zich dit Jaarboek aanschaffen. Het is een boek van 290 bladzijden. Voor f 1.— is het verkrijgbaar bij den heer J. J. Kraan, Loosduinsche Kade 111, den Haag.

Kennismaking met het leven onzer Kerken in Indië zal stellig de liefde en het gebed voor die Kerken versterken.

Santpoort, 29 April '35.

W. B.

Zending Groningen, Drenthe, Overijssel, Bentheim en Oost-Friesland.

Jaarverslag over 1934 van de Zendingsposten in Midden-Soemba.

II.

(Vervolg).

Watee Mbelar.

Ook hier was vooruitgang. Blijkbaar wordt hier meer gearbeid dan een buitenstaander zou vermoeden. Het is jammer, dat er bij de jeugd zooveel animo bestaat om militair te worden en zodoende het eiland te verlaten. Jonge flinke krachten zouden dan verdwijnen.

De gemeente telt thans 83 leden, waarvan 56 belijdende. Twaalf personen werden gedoopt, waarvan 7 volwassenen. Op de catechesatie komen 9 Christen-kinderen, die zich voorbereiden voor de belijdenis, en 45 heidenen voor den doop.

Konda Mara.

De gemeente heeft zich hier op verblijvende manier uitgebreid. Iets, waar eenige jaren geleden heel geen verwachting op was.

Het huis voor den Goeroe Indjil is klaar gekomen, en de goeroe heeft zijn jonge vrouw daar gebracht. Alles scheen gelukkig en een blijde tijd was aangebroken. Echter God had het anders besloten en na eenige maanden moest het jonge vrouwtje met spoed naar het Ziekenhuis te Pajeti vervoerd worden, waar zij eenige uren na aankomst overleed; terwijl naast het Goeroehuis een kindergrafje gedolven is.

In het afgelopen jaar werden 18 volwassenen en 1 kind gedoopt, en nu bestaat de kring daar uit 34 leden, waaronder 29 belijdende. Voor den doop bereiden zich nog een vijftigtal personen voor.

Raka Watoe.

Deze groep heeft nu geen aparte Goeroe Indjil meer, daar deze goeroe overgeplaatst werd naar Konda Mara, waar veel meer ingang gevonden werd. Echter moest deze goeroe geregeld ook Raka Watoe bezoeken, daar hij slechts op een uur afstand te paard ervan woont.

Groote slagen zijn hier gevallen. Want de vrouw van den schoolgoeroe werd aangedaan door een ernstige ziekte, n.l. nekkrimp, en is aan de gevolgen daarvan in het Ziekenhuis te Pajeti overleden, in het volle vertrouwen op Christus.

En daar de school ter plaatse niet meer aan de steeds strengere eischen van de Subsidieregelen voldoet, moest tegen het eind van het jaar ook de school gesloten worden. Zoodat er een achteruitgang te constateeren valt. Daar tegenover staat, dat een der weinige Christenen benoemd werd tot Medebestuurder, en zodoende de tweede Christenvorst in Midden-Soemba werd.

Het aantal gemeenteleden bedraagt daar thans 66, waaronder 4 belijdende.

Kawangoe.

Geeft deze plaats altijd veel reden tot droefheid en zorg, toch is er nu ook veel verblijdends mede te deelen. Deze kampong, de kampong van het vorstengeslacht van Lewa is berucht om zijn misdaden. Zoo-veel te zwaarder is daar de prediking van het evangelie. Velen zijn er die luisteren en ook wel in de

De gemeente bestaat nu uit 45 leden, waarvan 28 belijdende. Gedoopt werden 31 personen, waaronder 21 volwassenen. Op dooponderricht komen nog 9 volwassenen.

Statistiek.

Totaal 1386 leden, 689 belijdende leden.

WONOSOBO. 't Nieuwe Ziekenhuis gezien van de Noord-Westkant. Links het jongensinternaat. Daarnaast het hoofgebouw.

kerk willen komen, maar de vrees voor de vorsten zit er diep in; en deze vrees is nog grooter dan de liefde tot God. Toch zijn er ook verscheidenen, die des ondanks Jezus hebben lief gekregen. Wel langzaam, maar gestadig breidt de kleine kring zich uit. En zeer verblijdend is het, dat in den omtrek, zooals te Mace Liroe en Loemboe Minggit velen het Evangelie willen aanvaarden. In deze laatste kampong is zelfs een zeer trouwe groep. Een der vrouwen heeft er voor haar overtuiging veel moeten lijden, en groote wonden werden haar door haar man geslagen. Maar zij volhardt.

Onder de jonge mannen zijn er eenigen, waarvan wij weten, dat kort geleden nog een misdadigersleven leidden; maar die nu trouw in de samenkomsten komen.

Het aantal gemeenteleden bestaat thans uit 20, waaronder 14 belijdende. Gedoopt werden 4 volwassenen en 1 kind. Aan het dooponderricht nemen deel 22 personen.

Wahang.

Werd er verleden jaar gemeld, dat Wahang spoedig als aparte gemeente vermeld zou kunnen worden, deze verwachting is niet beschaamd. Er is daar hard gewerkt door het gemeentelid, dat daar als voorganger beschouwd wordt. De school, die men zelf bouwde en onderhield heeft heel goed gefunctioneerd. De activiteit van deze groep tegen alle onderdrukking en moeite in, is een groote prediking voor heel den omtrek.

In 1933 was het totaal aantal Christenen 1228, derhalve een vooruitgang van 158 of bijna 8 %.

In totaal werden er gedoopt 161 personen, waaronder 73 volwassenen. Belijdenis des geloofs werd afgelegd door 17 doopleden.

Het aantal gestorvenen bedroeg 21.

Het aantal kerkelijk gesloten huwelijken 24.

Kerkelijke inkomsten.

Totaal f 135.163 voor de kerk, f 314.16 voor de armen. In het geheel f 1665.79, een kleine teruggang met verleden jaar, toen het f 1708.62 was. De achteruitgang is meer dan het lijkt, aangezien het aantal leden toegenomen is. Het aantal belijdende leden is echter slechts met 25 toegenomen. Per belijdend lid is de bijdrage in geld f 2.39 tegen verleden jaar f 2.57. Door de achteruitgang van het geldbezit is dit geen wonder. Bovendien nemen de bijdragen in natura en werkzaamheden aan huizen e.d. toe, zodat lang niet altijd geldelijke bijdragen noodig zijn om te komen tot zelfonderhoud. B.v. een groep als Wahang kost zoo goed als niets omdat men daar zichzelf onderhoudt in natura.

Wordt vervolgd.

Zending Friesland.

Het hospitaal te Wonosobo.

Zooals men weet is men te Wonosobo bezig met hospitaalbouw.

Eerst zou er, zooals eenige jaren geleden het plan was, een nieuw zendingshospitaal worden gebouwd. De Regeering had daarvoor subsidie toegezegd. In verband met den nood der tijden, trok echter het Gouvernement die toezegging weer in. Maar inplaats daarvan, bood zij haar eigen hospitaal aan, dat zij te Wonosobo had. De gebouwen van dat hospitaal waren wel goed. Maar er moest toch heel wat bijgebouwd en gewijzigd worden, zou het voor de zending aan zoo matig mogelijke eischen voldoen. Het heeft heel wat geschrijf en gewrijf, overleg en tijdverlies gekost, eer een goedgekeurd en financieel uitvoerbaar plan gereed was. Maar eindelijk was het toch zoo ver, dat met den bouw kon worden begonnen.

Het plan is ontworpen en wordt uitgevoerd door de bekende Firma Pluyter. Natuurlijk staat alles onder de leiding van den jongen, energieke directeur Dr. D. Verveen, in wien de Friesche Zending te Wonosobo een arts heeft, waarmede men haar feliciteeren mag.

De uitbouw met de noodige verbouwing gaat heel voorspoedig. Men verwacht zelfs, dat in Augustus alles al vrij wel klaar zal zijn.

Bijgaand kiekje laat ons het nieuwe ziekenhuis zien van de Noord-Westkant. Links staat het jongens-internaat. En verderop daarnaast het hoofdgebouw. De ramen, die men kan zien, zijn van het laboratorium. Midden voor den hoofdingang staat een der hoofdverpleegsters, Mej. Hangelbroek, een dochter van Ds. H. Hangelbroek te Wirdum, de actieve en voorzichtige scriba van de Friesche Zendingsdeputen, wiens werk voor de Zending in Friesland zeer terecht bijzonder gewaardeerd wordt.

De liefde voor de Zending is Mej. Hangelbroek aangeboren. Zij arbeidt te Wonosobo met rijke toewijding en veel genieting in haar werk.

Het gaat met den medischen dienst te Wonosobo bijzonder goed. W. B.

Zending Utrecht en Gelderland.

De Christelijke Huishoudschool te Poerworedjo.

Daar gaat 't goed mee.

D.w.z. dat er een grooter wordend aantal leerlingen is en men de school zoekt om het onderwijs. We zullen binnenkort daarvan wel méér lezen, uit Indië zelf.

Dat wil ook zeggen, dat het bestuur van de school inziet, dat de school eerst goed tot zijn recht komt, voor de opvoeding van het Javaansche meisje tot Christenvrouw, wanneer er een internaat aan verbonden wordt, waar de meisjes eenige jaren in een Christelijke sfeer zijn.

We kunnen daar financieel ook over gaan denken, nu de giften uit Friesland, Utrecht en Gelderland wat méér worden.

Van één van de Utrechtsche kerken ontving ik deze maand f 25.—; van een andere Utrechtsche heeft een ouderling me verklapt, dat de kerkeraad van plan is, me een zelfde bedrag te sturen. Dat was van de kerk van A. en van de kerk van Z. Als nu het heele alfabet, dat daar tusschen ligt, even ernstig als A. en Z. eens nadenken over het nut van dergelijke scholen, die in deze moeilijke tijd zonder subsidie

moeten bestaan, dan maak ik me sterk, dat er meer zulke bedragen zullen binnen komen. De kerk van V. ziet het blijkbaar al in, dat Holland flink zal moeten meehelpen, want daarvan ontving ik f 200.— en van de vrouwenzending.veen. daar bovendien f 40.—.

Maar dat is nog niet alles, wat ik deze maand ontving. De Geref. M.V. Persis te L. zond me f 1.—. De Secr. v. d. M. Vereen. T.A.G. te A. stuurde de coll. van hun Jaarverg. à f 4.70. Van de M.V. Debora te B. kreeg ik f 2.50 en een coll. gehouden op de Jaarverg. v. d. M.V. „Bidt en Werkt” te P. bracht op f 9.—.

Die maandcoll. op de Meisjesvereen. en de collectes op Jaarvergaderingen, dat vind ik een mooi ding. Als daar eens algemeen en geregeld mee werd voortgegaan, dan konden we jaarlijks ergeris op rekenen.

De Zend.commissies in Utrecht en Gelderland hebben nog maar voor een klein procent iets gezonden.

Mijn adres is Graaf Florislaan 21, Hilversum en mijn gironummer is 166605.

Mevr. NETELENBOS—CHEVALLIER.

Zending Zeeland, N.Brabant en Limburg.

Den Haag, 12 April 1935.

Amice,

Uit Magelang heb ik enkele brieven gekregen, die wat meedeelden over den gang van het Zendingswerk en graag geef ik die berichten aan U door.

Ds. Allaart schreef: „het werk, dat Ds. Merkelijn tijdelijk moest overlaten, kon niet aan één ter vervanging worden opgedragen, maar moest verdeeld worden oyer verschillende krachten. Drie predikanten kregen elk een deel van de zorg voor de Hollanders, de Javanen en de Chineezers. Mij werd de zorg voor het Javaansche werk toegewezen, maar ook dit deel van het werk was voor één alleen te zwaar, zodat slechts de eigenlijke hoofddienst aan mij bleef; de zorg voor de Javaansche Gemeenten. Voor de schooldienst werd de heer Jansz aangezocht en voor de colportage had het kantoor met den heer de Vries zorg te dragen. Onafhankelijk van deze verdeeling gaat natuurlijk het werk van den Javaanschen Pandita in de eigen Gemeente, en van Dr. Dreckmeier in het Hospitaal gewoon voort”.

En verder: Bij het maken van vergelijkingen is er tenslotte iets wat elke zendingsarbeider altoos met groote vreugde vervult en dat is: dat het werk van Gods Geest in de harten van zondaren, die geroepen worden, steeds doet vragen om de prediking van het eene Evangelie. Met dat Evangelie zijn we zoo volledig toegerust voor elk terrein en dat maakt, dat we ons er spoedig thuis gevoelen bij degenen, die met ons zijn van één geloof, één Doop, één Heere, één God en Vader. Onlangs heb ik dit ondervonden. Op een Zondag bleef ik overnachten in een dessa. De afspraak was, dat ik daar met een Hollander, die daar woont, catechisatie zou houden Zondagsavonds. De Javaansche gemeente in die dessa had echter vernomen, dat ik daar zou overnachten bij den Goeroe en eenigen maakten aanstonds het plan om Zondagsavonds op bezoek te komen. Zij vonden, dat die catechisatie maar moest uitgesteld, de Zondagavond was voor de Gemeente. Is dit niet iets echt ouwer-

wetsch Hollandsch? En ik verzeker U, dat er een algemeen streven was om dien avond een geestelijk gesprek te hebben. Dat gelukte ook. Ik neem een mooie herinnering aan dien avond mee.

Wat het werk zelf betreft, gedurende dit half jaar van waarneming mocht ik 27 volwassenen en 43 kinderen doopen. Drie deden er belijdenis van geloof en 6 huwelijken werden bevestigd. Onder deze 6 huwelijksbevestigingen zijn er twee, die afzonderlijke vermelding verdienen. Wanneer oudere menschen tot het Christendom overgaan, blijkt meermalen, dat hun huwelijk geen wettig karakter draagt. Uit zichzelf komt men in den regel met deze zaak naar voren. Dit laat zien, hoe het als zonde gevoeld wordt, wanneer hierin iets niet in orde is en men vraagt om zooveel mogelijk herstel hiervan aan de Gemeente.

Dan gaat Ds. Allaart met ons het Zendingsterrein doorwandelen en geeft ons het volgende duidelijke overzicht. Voordat Ds. Allaart dit overzicht neerschreef, merkte hij op, dat hij niet alles kan neerschrijven wat de vrucht van den arbeid betreft. Er is zooveel onder, dat een intiem karakter draagt, dat niet meegedeeld mag worden, omdat het een zaak van vertrouwen is. Onze Javanen moeten weten, dat verschillende toevertrouwde dingen veilig zijn en niet verteld worden. Daarom moet er zooveel moois van de opgedane ervaringen verzwegen worden. Dit moet bij het lezen van het hier volgend verslag telkens worden bedacht:

De stad Magelang zelf ligt 42 K.M. van Jogja. Naar het Noorden loopt een weg, die zich weldra in Noord-Westelijke en in Noord-Oostelijke richting splitst: Noord-Westelijk in een boogvorm tusschen de Soembing en Sindoro door naar Wonosobo; Noord-Oostelijk naar Semarang. Hoog in het Noord-Westen ligt **Tjandiroto** (het verste punt: 100 K.M. van Jogja). Hier zal zeer binnenkort de nieuwe Goeroe Soetiksno, zoodra hij getrouwd is, zijn plaats vinden. Dit beteekent uitbreiding van het werk in deze richting. Straks komen we hetzelfde tegen in Oostelijke richting. Van Tjandiroto dalen we af naar **Ngadiredjo** en **Djoema**, met daaronder weer **Parakan** en **Kedoe**. Deze 4 plaatsen vormen een soort vierkant met Tjandiroto er scheef boven en **Temanggoeng** er scheef onder. In Djoema is een geïnstitueerde Kerk. Van Parakan mag gezegd, dat het floreert: in 1934 werd hier een Maleisch Chin. School geopend, waarvan nu het aantal leerlingen reeds tegen de 100 loopt. In het gebouw, voor deze School bestemd, kan 's Zondags nu koempoelan worden gehouden. Dit voldoet beter dan, zooals voorheen, samen te komen in het Hulp-Hospitaal, omdat een Hospitaal bij de menschen nu eenmaal staat in de reuk van medicijnen, en men daardoor minder gemakkelijk er toe komt de koempoelan eens te bezoeken. Bovendien is de ligging van de school gunstiger. De Goeroe is bijzonder toegewijd. Hij vindt in die omgeving ook gelegenheid om onder de Krasoellan-Christenen te werken. Er ontstaat langzamerhand meer toenadering tot de Zendinggemeenten, zooals dit ook het geval blijkt te zijn in het Zuiden bij Tempel. Vandaar is een voorganger (Imam) in opleiding te Jogja op den cursus, die zeer bepaald gedurende een jaar voor deze voorgangers is ingericht. Hier zij meteen vermeld, dat er te Jogja twee mannen in opleiding zijn voor Goeroe-Indijl.

Temanggoeng vormt op zijn beurt met Oostelijk van zich **Pingit** en Zuid-Oostelijk **Setjang** een driehoek met de top naar beneden. Pingit wordt verzorgd door de Goeroe uit het Hospitaal in Magelang.

Oostelijk van de weg Setjang-Magelang liggen dan: **Grabag**, waar een beginpunt zich vormt, **Glagahombo** met een volksschool, en de op de atlas nog niet vermelde plaatsen **Pakis** en **Kalegen**. Pakis laat de zegenrijke invloed van het Hospitaal zien. Een man, die in het Hospitaal verpleegd werd, is, met gansch andere gedachten vervuld, naar zijn dessa teruggekeerd. De nieuwe Goeroe Poerwa, die deze week trouwt, zal daar een mooi terrein vinden, als de voortekenen niet bedriegen. Toen ik onlangs deze streek eens met twee Goeroe's bezocht, werd ik verast door de belangstelling, die hiervoor bestond. In de eerste dessa, waar ik kwam, verzamelde zich langzamerhand een groep van een 15 personen. Toen ik verder ging, trok heel deze groep mee en in de volgende dessa trof ik een koempoelan aan van wel 70 menschen. Een brief werd mij overhandigd, waarin ik verwelkomd werd. Heel ongedacht kon ik hier direct een woord spreken.

Het laat zich daar hoopvol aanzien. — Te Kalegen werd in Augustus de nieuwe Goeroe Moesa geplaatst. Het is heelemaal nog een beginpunt. Voor rekening van de Zending wordt deze Goeroe, die ter zake kundig is, door Dr. Dreckmeier van medicijnen voorzien om daar polikliniek te houden in zeer bescheiden vorm.

Tot hiertoe kwamen een 12-tal plaatsen ter sprake. Nu volgt **Magelang** zelf: naast de Holl. Gemeente vinden we hier allereerst de Jav. Gemeente met eigen Pandita. Deze Gemeente telt een 300 leden. Dan komt de Chin. Gemeente met een 100 leden; in 1934 werden de ambten ingesteld in een eigen Kerkgebouw. Een voorname plaats neemt voorts het Hospitaal in. Verder is hier een Standaardschool met ruim 200 leerlingen. Tusschen al deze arbeid door loopt het grootsche werk van onderscheidene scholen met hun jeugdwerk in verschillende vormen. Hierbij sluit zich aan de arbeid der Holl. Colportage, die in 1934 de noodige persoons-, huis-, en gedaantewisseling onderging.

Zuid-Zuid-Oostelijk van Magelang in de richting van Jogja moet tenslotte nog een kleiner terrein overzien van een 4-tal plaatsen: **Blondo** met de armenkolonie en met een Standaardschool van een 100 leerlingen. Blondo zelf als dessa is over het algemeen vijandig. Toch mochten er kortgeleden de eerstelingen gewonnen worden. Te **Moentilan** werkt een Colporteur. In **Tempel** is een Gemeente met een aardig kerkgebouwtje. Naar hier komen ook de Broeders en Zusters ten Avondmaal, die te **Djambangan** wonen. Daar is een volksschool. De onderwijzer, die tevens Goeroe-Indijl is, werkt daar in dubbele functie en vindt ook ingang bij de Krasoellans.

Een laatste blik op het geheele terrein doet ons 15 plaatsen tellen, waar min of meer centraal gewerkt wordt. Op 9 van deze plaatsen worden regelmatig de Sacramenten bediend. Vanuit deze 15 min of meer centrale plaatsen straalt het licht uit en baanbrekend, duisternisdoordringend werken hier tusschendoor een 7-tal Colporteurs, die voor de Bijbelverspreiding zorgen.

De staf van Helpers van Ds. Merkelijn bestaat uit

de genoemde 7 Colporteurs, een 15-tal Onderwijzers en een 12-tal Goeroe-Indijl; totaal een 34 man, waarbij komt de kracht, die op het Zendingskantoor ontwikkeld wordt, zoodat het geheel ruim 40 man bedraagt.

Nog een enkel cijfer moge hieraan worden toegevoegd: het totaal aantal gedoopte Christenen (Javanen + Chinezen) loopt tegen de 100. In 1934 bedroeg de aanwas 140.

In dooponderricht zijn een 100.

Een belangrijke thermometer vormen ook steeds de bijdragen, die worden opgebracht.

Deze zien er, gezien de tijdsomstandigheden niet ongunstig uit: voor de Kerk in 1933 f 2334.—; in 1934 f 2460.03; voor de Armen in 1933 f 294.36⁵; in 1934 f 335.29⁵.

Het aantal leerlingen steeg in 1934 van 798 tot 840.

Onvermeld mag niet blijven, dat een achtal door den dood werd weggenomen. Laat ons hierbij gedenken de oogst, die de hemel in 1934 inzamelde van het Zendingswerk.

In dië oogst ligt het eindpunt en tevens het hoogtepunt van al ons arbeiden in den dienst van het Evangelie.

Met den ons door Christus ontsloten hemel voor oogen hebben we voort te gaan. Christus baande vanuit den hemel zelf het pad en wij, wij mogen noodigen, wij moeten uitgaan en zoeken, zoeken hetgeen door Jezus als het verlorene wordt beschouwd, dat gevonden moet worden.

God doe U allen leven en werken voor de groote hemeloogst als vrucht van de Zending van Gods Zoon naar deze afgevalnen wereld.

Met deze heilbede

Uw br. in Christus,

Jogja, 18-3-35.

(w.g. D. J. B. ALLAART.

Zending onder de Chinezen en Oosterlingen in ons land.

Het wordt tijd om U weer eens wat van ons werk onder de heidenen in eigen land mede te deelen.

Zooals U weet is Ds. Verkuyl sedert Januari met den arbeid bezig onder de studeerenden uit Indië.

Het eerste kwartaal is boven verwachting geweest.

Voorloopig zeg ik er niet meer van, maar wij hebben met recht dankbare harten zitten luisteren naar hetgeen Ds. V. rapporteerde. Als het wat meer overzichtelijk en een beetje gerijpt is, zal Ds. V. er zelf wel eens over schrijven.

Ds. Pieron had ook veel goeds te rapporteeren en bepaald over een nieuw punt in de actie verzochten wij Ds. P. om de lezers en lezeressen van het Zendingsblad in te lichten, terwijl Ds. Popma er de verantwoording van eenige giften aan toevoegt.

Hier volgen de mededeelingen van Ds. Pieron en Ds. Popma:

Zending onder de Chinezen.

Al onze pogingen, om ook de armere Chinezen naar ons Zendingszaaltje te lokken, hebben telkens gefaald. We hadden er onze lessen in de Hollandsche of Engelsche taal. Maar die werden uiteraard alleen bezocht door de meer beschaafde Chinezen. Deze lessen hebben aan hun doel beantwoord: 't Evangelie is er verkondigd en treffende blijken van belangstelling voor

onze Boodschap hebben we er ondervonden.

Zondagsschool en handenarbeid-middagen voor de Chineesche kinderen werden goed bezocht. Hoopgevend is dit deel van het werk.

Maar voor de „pindamannen” had ons zaaltje nog slechts weinig aantrekkingskracht. Wel kwamen ze zoo nu en dan eens met hun moeilijkheden naar Foek Yam Tong (Blijde boodschap Zaal). Doch van geregelde bijeenkomsten was geen sprake. Alleen door huisbezoek waren ze te bereiken.

Nu liep ik al langen tijd rond met de vraag, of onze Zending niet iets moest doen om de groote nood, die er op 't oogeblik onder de Chinezen te Katendrecht heerscht, te lenigen. En vooral toen er verscheidene giften bij onzen penningmeester binnen kwamen, moesten we overwegen, hoe we deze gelden 't best konden besteden, om niet alleen met ons hulpbetoon de menschen te bereiken die het werkelijk noodig hebben, maar om ook deze „hulpdienst” zooveel mogelijk dienstbaar te maken aan ons hoofddoel: de verkondiging van het Evangelie.

We zijn nu begonnen met het verstrekken van warme Chineesche maaltijden in ons zaaltje. 'n Chinees, die sterk onder invloed staat van het Evangelie, heeft zich belangeloos als kok beschikbaar gesteld. Drie maal in de week bereidt hij nu in de keuken van 't zaaltje de wonderlijkste gerechten. In het begin waren de Chinezen te schuw om te komen: je kon nooit weten, wat er achter zat, misschien wel (hun grootste angst) 'n foto in de krant. De eerste keer zijn er slechts 5 van de allerarmsten verschenen, maar nu is het aantal al geklommen tot 20. Het mooie van deze vorm van steunverleening is, dat we nu de zekerheid hebben, dat onze hulp menschen ten goede komt, die het werkelijk van noode hebben. Want voordat 'n Chinees in 'n vreemd zaaltje van 'n blanke gratis 'n hap eten komt halen, moet er heel wat gebeuren. Dan moet de honger hem wel drijven.

Natuurlijk hebben we bij dit hulpbetoon ons eigenlijk doel niet uit het oog verloren. Mijn vrouw en ik zijn bij iedere maaltijd aanwezig. We eten mee (niets verbreedt zoo dan gemeenschappelijke maaltijden). Alleen wij eten met 'n lepel, terwijl onze gele broeders de gerechten met stokjes naar binnen werken. En m'n Chinezen weten heel goed, wie er achter dit liefdebetoon staat. Tenminste na het eten zeggen ze: Ho to tsjè Sjung Tai, d.w.z. God wordt hartelijk bedankt. Eensklaps is nu de schuwe afkeer voor ons zaaltje verdwenen. Na de maaltijd blijven we nog eenigen tijd bij elkaar en met sommigen heb ik reeds zeer ernstige gesprekken kunnen voeren. God zegene deze nieuwe mogelijkheid. En Hij bewege Uw hart tot veel gebed voor ons heerlijk werk, en tot groote offervaardigheid. Want alleen als giften uit heel het land blijven binnenkomen, kunnen we doorgaan met werk van Christelijke barmhartigheid.

PIERON.

Met vriendelijken dank aan de gevers verantwoorden we de volgende giften:

Mr. J. E. M. te G. f 2.—; de M.V. te Wierum f 2.50; N. N. te R.-Z. f 1.—; uit de collecte te R.-Z. f 1.—; Ds. K. B. f 2.50; collecte N. C. Reis V. (Dordrecht) f 10.—; N. N. te N. f 2.50; G. K.-v. d. W. te L. f 1.—; collecte Jeugdverband R.-Z. f 13.10; E. C. R. te Stadskanaal f 1.—; collecte N. C. Reis V. (Utrecht) f 10.11; N. N. te 's-Gr. f 0.50; Mevr. M. te H. f 2.50; Ds. B. te H. f 1.—; Mevr. v. W. te H. f 0.60; dhr. H. te R.-Kr.

f 1.—; N. N. te R.-Z. f 5.—; M. v. Br. te A.-Z. f 2.50; N. N. te R. 100 pond rijst en 20 pond mager spek.

Penningmeester: Ds. H. Popma, Strevelsweg 5, Rotterdam-Z. Giro 92886.

Vindt U de nieuwe „hulpdienst” niet heerlijk? Het is een soort medische dienst voor den hoofddienst.

En onze Penningmeester was recht blij met de giften. U weet, een Penningmeester is niet spoedig voldaan, ook al is hij dankbaar. Daarom verzoeken wij vriendelijk onzen arbeid, dien wij bijzonder in Uw gebed aanbevelen, ook te willen gedenken met Uw gaven. V.

De Zending van de Geref. Kerk te Medan.

Ondergeteekende heeft, terugkeerend van Java, verleden jaar 14 dagen te Medan doorgebracht, van 6—20 October.

Dit geschiedde op verzoek van den kerkeraad te Medan. Deze stelde er prijs op, dat iemand, die met het werk onder de Javanen vertrouwd was, aan de Javaansche gemeente ter plaatse eenigen ambtelijken dienst zou bewijzen. Er waren enkele Mohammedanen, die in de gemeente wenschten opgenomen te worden; ook doopleden, die toegang tot het H. Avondmaal verzochten; voor een paar kinderen werd de H. Doop begeerd. En heel de gemeente zou gaarne bediening van het Heilig Avondmaal ontvangen van iemand, die hun daarbij in hun eigen taal kon voorgaan. De Javaansche leeraar, br. R. Samuel, mist tot heden de bevoegdheid om de Sacramenten te bedienen.

Het vorige jaar was Ds. van Dijk hier eenigen tijd geweest. Nu viel dit voorrecht aan ondergeteekende te beurt.

Op verzoek van Ds. Mak wil ik U over het zendingswerk te Medan thans een en ander mededeelen.

U weet, Medan ligt op Sumatra. Met een snelle mailboot heeft men toch nog 3 dagen noodig, om van Batavia uit Medan te bereiken.

Naar Sumatra's Oostkust zijn in den loop der jaren duizenden Javanen uitgezwermd. Ze vonden er werk op de rubber- en tabaksplantages. En velen bleven na afloop van hun contract-tijd te Medan wonen. Zoo ontmoette ik er heel wat menschen van Midden-Java, die als huisbedienden, koelies en dergelijke, ook wel in beter gesitueerde betrekkingen, hun levensbestaan gevonden hadden. Speciaal ook uit de omgeving van Poerworedjo, mijn vroegere zendingspost, heb ik hier te Medan met meerderen kennis gemaakt.

De Geref. Kerk van Medan (die in eersten aanleg een Europeanen-kerk is) heeft sedert enkele jaren de Evangelie-prediking onder die Javanen ter hand genomen. Ze ontving daartoe de hulp van een Javaanschen gemeente-voorganger uit het Friese zendingsterrein, bovengenoemden broeder R. Samuel, die met 2 Christenen (voor colportage-werk) vaderland en familie verliet, om het Evangelie te Medan te gaan dienen.

Na U hiermee even de wordingsgeschiedenis van dit zendingswerk in herinnering gebracht te hebben, vertel ik U thans een en ander over den toestand daarvan op heden.

Allereerst hielden we een samenkomst, waarin 7 volwassenen uit het Mohammedanisme onderzocht werden in verband met hun begeerte, om door den H. Doop in de gemeente worden opgenomen. Ook wenschten 5 doopleden den toegang tot het H. Avondmaal.

Met veel genoegen besprak ik met deze menschen de

hoofdwaarheden van den weg der zaligheid. Dankbaar mocht ik opmerken, dat de Heere aan br. Samuel goede gaven heeft geschonken voor den catechetischen arbeid; dat hij deze ook met ijver heeft gebruikt; bovenal, dat de Koning der Kerk Zijn zegen aan dezen arbeid heeft willen schenken.

En zoo hadden we den volgende Zondag een lieflijke, zeer bemoedigende godsdienstoefening. Bediening van Woord en Sacramenten in haar vollen omvang. Het is altijd weer schoon en verheffend, aan de Avondmaals-tafel meerderen te zien toetreden, die voor het eerst daar den dood des Heeren wenschen te verkondigen, Hem belijdend als hun grooten Zaligmaker. Geroepen des Vaders, door den Heiligen Geest tot Christus getrokken. Uit de duisternis overgebracht tot het licht. Eertijds ver weg levend, nu nabij gekomen, zich één verklarend met het volk, dat de stem van Koning Jezus heeft gehoord, en vrede gevonden.

Het zal toen wel voor het laatst geweest zijn, dat ik in een Javaansche gemeente ambtelijken arbeid verrichtte. Vandaar, dat dit samenzijn mij inderdaad onvergetelijk zal blijven.

Helaas konden niet allen, die zich bij de gemeente wenschten te voegen, ditmaal hun begeerte verkrijgen. En hiermee raken we één der moeilijkheden aan, waardoor het zendingswerk belemmerd wordt. Deze n.l., dat de koelies op de plantages vrij moeten vragen, als ze 's Zondags naar Medan ter kerk willen gaan. En niet altijd wordt hen daartoe verlof gegeven. Zoo misten we enkelen, die we gaarne in ons midden gezien hadden. Misschien, dat zij bij een volgende Avondmaalsdienst hun begeerte vervuld zien.

Ook denken we aan een Javaansche vrouw, Kamsiah, die 's Zaterdagavond mede onderzocht en tot de belijdenis toegelaten werd, maar 's Zondags niet komen kon. Ze is als baboe in dienst bij een Arabier. En deze dacht er niet aan, haar Zondagmorgen vrij te geven. We stuiten hier op den tegenstand, die van de Mohammedaansche omgeving uitgaat, als iemand Christus wil belijden. Die tegenstand is hier te Medan vooral niet geringer dan op Java. Dat is me uit meerdere gevallen wel zeer duidelijk geworden. En hieraan denkend, zijn we te meer vervuld met hartelijke vreugde, dat de Javaansche gemeente te Medan een gestadigen groei mag vertoonen.

Volgens goeroe R. Samuel telt de gemeente thans 51 belijdende leden (waarvan 30 te Medan) en 37 doopleden (17 te Medan). In dooponderricht zijn 20 Javanen (8 te Medan). Dus: ook in de naaste toekomst mag er op uitbreiding van den Christenkring gerekend worden.

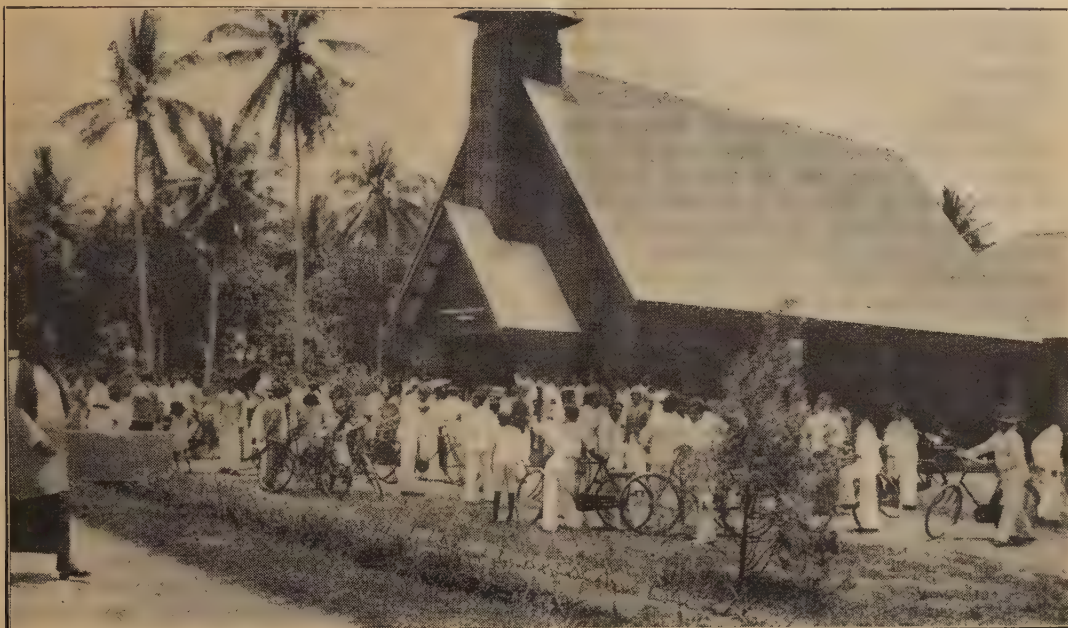
Laat ons daarvoor zeer dankbaar zijn. Het zendingswerk onder de Mohammedanen gaat overal slechts moeizaam vooruit; het is een worsteling, waarbij de geroepen des Heeren één voor één moeten gewonnen worden op de onbegrijpelijk sterke macht van den Islam. Maar — er is overal uitbreiding, groei. God werkt; dat is op Java onmiskenbaar; we mogen het ook hier met ootmoedigen dank opmerken.

Merkwaardig is ook de samenhang van den arbeid op Java en dien te Medan. Meerdere Christenen, die hier den H. Doop ontvingen, hebben de eerste aanraking met het Evangelie reeds op Java ondergaan. Ik denk aan Moesa, uit Djokja afkomstig; hij had jaren geleden de blijde boodschap reeds gehoord van Eljadak, een familielid van hem, vroeger zendingsarbeider te Djokja, tijdens Ds. Zwaan. Doch eerst te Medan kwam deze Moesa tot de goede keuze. Zoo ook Slamet, vroeger

gedoopt te Salatiga; maar het is te vreezen, dat hij hier, zonder geloofsgemeenschap met anderen, allengs van den levensweg zou afgedwaald zijn. Paulus, reeds op Java ging hij veel met Christenen om; las Christelijke geschriften, doch eerst te Medan werd het Evangelie hem een kracht tot zaligheid

door medische hulp iets te bereiken zou zijn. Het antwoord op die vraag is, gezien den zegen der medische zending op Midden-Java, niet twijfelachtig. Men kan dit werk heel eenvoudig beginnen. De kosten behoeven niet zoo hoog te loopen. Veel moeilijker zal het zijn, den geschikten verpleger (verpleegster) te vinden, die

Javaansche Kerk te Medan.
Drukte vóór aanvang dienst 24 Maart.

En zoo heb ik, bij het huisbezoek, telkens ondervonden, dat de zendingsarbeid hier die op Midden-Java a. h. w. voortzet; het is hier vaak maaïen, wat ginds gezaaid werd; een overnemen van het werk, dat anders ten ondergang was opgeschreven.

U begrijpt, deze omstandigheid verhoogt voor br. Samuel zeer de aantrekkelijkheid van zijn werk. Ver van Java af, staat hij er toch in rechtstreeks verband mee.

En tevens gevoelen we allen, hoe juist gezien het is, dat onze Hollandsche kerken, die op Java haar hoofdkrachten concentreren, toch ook aan de zending te Medan naar vermogen steun bieden. Want deze twee zijn, goed gezien, in den grond der zaak één.

* * *

Nog velerlei zou ik hieraan kunnen toevoegen. Maar ik mag U niet te lang ophouden.

Alleen nog dit. Er is thans te Medan een kerkje en goeroe-woning voor de Javaansche gemeente in aanbouw. Misschien is op dit oogenblik een en ander al in gebruik genomen. We zijn daar blij om. Want het is goed, dat de Christenen hun eigen centrum hebben, en dan liefst niet in de Europeesche wijk. Menige Javaan mist de vrijmoedigheid, om zich in een voor Europeanen bestemde kerk te wagen. Zoo zal de eigen vestiging in een Inheemsche omgeving stellig aan de gemeente ten goede komen.

Verder: men wil een Christelijke school beginnen. We zijn vol belangstelling voor de uitvoering van dit plan. Misschien wil de kerkeraad van Medan ons er wel eens iets over vertellen.

Ook werd de vraag onder de oogen gezien of er niet

— zichzelf gevend — met een toegewijd hart contact zoekt te krijgen met de Javanen in de kampongs.

Bovenal dringt zich de vraag naar voren of het niet tijd wordt, deze gemeente te institueeren. Het zal voor br. Samuel heel wat waard zijn, als hij den steun heeft van enkele mede-ambtsdragers. Reeds nu ontvangt hij veel medewerking van mijn vriend Soemarjo, oud-leerling der Chr. Holl. Jav. School te Poerworedjo. Wat een genot voor mij, dezen trouwen vriend en zijn echtgenoot nog eens te mogen terugzien. Soemarjo is een ijverig strijdmakker. Toch zou het voor hem zelf en ook voor den goeroe van groot belang zijn, als hij in ambtelijken dienst zijn krachten aan de gemeente geven kon.

Aangezien de gedachte aan institueering ook reeds bij den Kerkeraad van Medan opgekomen is, mogen we verwachten, dat men, zoodra het blijkt te kunnen, tot de daad der institueering zal overgaan. Wat zeker tot geestelijk welzijn van de gemeente zal dienen.

En daarmee is weer een stap verder gezet op den weg, die, zoo de Heere wil, tot zelfstandige openbaring van Christus' Kerk onder de Javanen te Medan voeren kan.

Moge de Almachtige Zijn Rijk met kracht doen komen, ook op Sumatra's Oostkust. En bevestigte Hij het werk Zijner handen. Tot lof van Zijn grooten Naam.

L. NETELENBOS.

Hilversum, April 1935.

De Javaansche Kerk te Medan.

(Bij de foto).

Zondag 24 Maart l.l. was het een mooie dag voor de

Holl. Gereformeerde Kerk te Medan en vooral ook voor de Javaansche Gemeente.

Gelijk men weet heeft de Geref. Kerk van Medan de Zendingsarbeid op zich genomen onder de 300.000 Javanen, die op Sumatra wonen.

Medan is het middelpunt van het Zendingswerk. De bekwame Javaansche Goeroe Samuel werkt hier zeer gezegend. Hij wordt geholpen door een colporteur. De Javaansche Gemeente breidt zich gestadig uit. Er werd behoefte gevoeld aan een kerkgebouw. En de Holl. Geref. Kerk te Medan heeft voor de Javaansche Gemeente een heel aardig kerkje gebouwd. Hoeveel zitplaatsen het heeft, weten we niet. Maar het lijkt nog niet zoo heel klein. De foto, die we hierbij plaatsen, laat ons de drukte bij de kerk zien, die er was voor dat 24 Maart de dienst begon, waarbij de kerk in gebruik genomen is. Er was veel belangstelling.

Goeroe Samuel preekte in het Javaansch uit 1 Kon. 8 : 29. Daarna sprak Ds. Mak in het Hollandsch en in het Maleisch. Voorts was er de vertegenwoordiger van den Gouverneur en nog tien afgevaardigden van andere Zendingsgenootschappen, zooals de Rijnsche Zending, het Ned. Zending Genootschap enz. enz. Het kerkje was overvol. Velen stonden er zelfs buiten te luisteren. Het was een schoone Sabbathmorgen.

De Zendingsclub te Neede.

Ook de Kerk te Neede heeft, gelijk tal van Kerken, een groep jongens en meisjes, die als collectanten voor de Zending dienst doen. En de Zendingscommissie is over hun arbeid, naar men ons mededeelde, bijzonder tevreden. De inkomsten voor de Zending worden vooral verkregen door vrijwillige bijdragen, die elke vier weken worden opgehaald. De nog al uitgestrekte Gemeente is in wijken verdeeld. Elke collectant heeft een wijk, die trouw elke maand geheel wordt afgeloopen. Het is vooral hieraan te danken, dat te Neede gemakkelijk het bedrag bijeengebracht wordt, dat deze Kerk voor de zending heeft bij te dragen. Zonder eenig bezwaar kan men ook de toezegging geven, dat deze Kerk gaarne haar bijdrage met het noodige bedrag zou verhoogen als men in Utrecht en Gelderland tot de uitzending van een tweeden missionairen dienaar zou overgaan.

Als het maar goed aangevat wordt, dan komen de gelden voor de Zending er wel. Dat blijkt ook te Neede weer.

W. B.

De Zendingsclub te Neede.

Korte berichten.

Ds. A. Merkelijn.

Zoo de Heere wil keert Ds. A. Merkelijn met Mevrouw, 24 Mei a.s. van Genua weer terug naar Java om zijn arbeid als Miss. predikant te Magalang weer te hervatten.

Dr. L. Onvlee.

De taalgeleerde van Soemba, Dr. L. Onvlee, die in dienst staat van het Ned. Bijb. Gen., maar wiens taalarbeid voor onze zending op Soemba van groote beteekenis is, keerde deze maand terug naar zijn arbeidsveld.

Dr. J. R. Moth.

De Voorzitter van den Internationalen Zendings-Bond, Dr. John R. Mott, zal D.V. 25 Mei a.s. zijn veertigsten verjaardag vieren. Dr. Mott is een wereldzendingsman zooals er geen tweede leeft.

L. J. van Wijk.

De heer L. J. van Wijk, wiens arbeid onderscheidene jaren niet alleen als secretaris van het Ned. Bijb. Gen., maar ook in tal van andere functies, o.a. als Voorzitter van den Ned. Zend. Raad voor de Nederlandsche Zending van groote beteekenis is geweest, vierde 17 April l.l. onder zeer veel belangstelling zijn zeventigsten geboortedag. Het is zijn voornemen zich thans uit zijn breeden kring van arbeid allengs terug te trekken.

Allen, die hem kennen, zien hem noode heengaan.

Christ. Nationaal Zendingsfeest.

Het Christ. Nat. Zendingsfeest zal D.V. gehouden worden Woensdag 3 Juli a.s. te Soestdijk.

Voor wie dit Zendingsfeest wenschen bij te wonen, zullen er goedkoope reisbiljetten verkrijgbaar zijn.

Leestafel.

Wat wil de C. D. U.? door Drs. P. Prins, bij Kok te Kampen.

Een voortreffelijk geschriftje, frisch en glashelder. Het worde door duizenden gelezen. Het kost slechts f 0.15.

Door 't Beloofde land. Kunstfoto's van Paul Hommel met bijschriften van Dr. A. van Deursen, bij Kok te Kampen, f 2.60. geb. f 3.25. Iets fijns. En de bijschriften zijn zeer belangwekkend. Een prachtwerk.

William Carey. Grondlegger der hedendaagse Zending door Dr. H. G. van Beuzekom, bij J. N. Voorhoeve, den Haag, geb. f 2.50.

In de serie „*Fakkeldragen op het gebied van In- en Uitwendige Zending*” deed Voorhoeve dit zendingsboek van den eersten rang verschijnen. De bekwame schrijver teekent William Carey in zijn leven en werken. En hij doet het zeer goed. Carey is in de Zendingsgeschiedenis een heldengestalte van groote beteekenis. Gaarne bevelen we dit boek met warmte aan.

Ter nagedachtenis, aan Zijne Excellentie C. W. F. Idenburg, extra nummer van „Antirevolutionaire Staatskunde”, bij Kok te Kampen, f 1.60.

Dit boek bevat: In memoriam door V. H. Rutgers. Staatsman en politiek leider door H. Colijn. Gouverneur Generaal van Ned.-Indië door Chr. Welter. Gouverneur van Suriname door G. J. Staal. Parlementaire herinneringen door J. v. d. Molen. Redevoeringen en brief ten besluite. Alle verdere aanbevelingen natuurlijk overbodig.

In de bekende *V. C. L. bibliotheek*, waarvan men lid wordt voor f 6.— per jaar en dan recht heeft boven de boeken, die men als lid ontvangt nog voor f 5.— uit den catalogus gratis te verkrijgen, deed Kok dit jaar de volgende boeken verschijnen:

Jeugd Steigert, door Mevr. Nelly van Dijk—Has, f 2.40, geb. f 3.50. De bekende schrijfster, die echter den laatsten tijd weinig van zich liet hooren, teekent in dit boek het conflict tusschen liefde en geloof. Zij behandelt dit bekende thema boeiend en in Christelijken geest.

Geeft gij hun te eten, door G. Mulder, f 1.90, geb. f 2.50.

De schrijver, die met zijn boek „*Deining*” nogal naam gemaakt heeft, biedt ons nu een christelijke roman over de werkloosheid. In schrille kleuren laat hij ons den maatschappelijken nood van onzen tijd zien, maar teekent ook de kracht van het christelijk geloof. Een goed boek voor onzen tijd.

Kluizenaartje, door C. van Hoogstraten—Schoch, f 2.25, geb. f 2.90.

Een boek van Mevr. van Hoogstraten—Schoch maakt altijd opgang. Dat zal ook dit boek doen. Zij behandelt in de teekening van Wendelmoet—Dierx de critiek van het jongere geslacht op het oudere. Jonge menschen, die critisch zijn aangelegd, kunnen er veel uit leeren.

Onder lage daken, door G. Van Bokhorst f 1.50, geb. f 2.25.

Een zeer goed boek, waarmede de schrijver zijn naastellig zal vestigen. Hij laat ons in de geschiedenis van Mijns Wortel zien de krankheid van een alleen tijdelijk Christendom, maar tevens ook de rijkdom van het Evangelie.

Lichtzoekers, door Mary Pos, f 1.40, geb. f 1.90.

Mary Pos, ofschoon nog jong, staat reeds bekend als een schrijfster, die er wezen mag. Haar pen is in orde. In dit boek zijn tien novellen samengevat, deels reeds vroeger gepubliceerd. Zoals de zonnebloem zich wendt naar de zon, zoo moet het hart zich richten naar God. Vandaar de titel. Heel goed werk.

De leden van *V. C. L.* ontvangen dus dit jaar voor f 9.95 aan beste boeken en mogen dan nog voor f 5.— uitkiezen.

Wie nog geen lid is worde het.

„*Vrienden van den Heere Jezus*”, door P. M. Legêne. Uitgave van het Zeister Zend.-Gen.

De vruchtbare pen van den bekenden schrijver en pleitbezorger voor de Suriname-Zending biedt ons hier onder eigenaardigen titel een mooi boekje over de Zending der Broedergemeente.

Giften.

Ontvangen voor de Generale kas der Zending.

Door E. Dijkstra uit het Nikkertje van de Chr. Sch. te Engwierum f7.—. Door Ds. M. A. van Pernis 10 pCt. van de ontvangsten in de Classe Zutphen over 1934 f380.87. Van Geref. M.V. te Liessens door Ds. Feenstra f5.—. Santpoort, 18 April 1935. W. BREUKELAAR. Giro No. 32806

Ontvangen voor den bouw van het hospitaal te Wonosobo.

Door Ds. Hangelbroek van N.V. uit Boxum f5.—. Van de Geref. Kerk: te Waarder f20.05; Vlissingen f38.99. W. BREUKELAAR.

SURINAME.

Het Idenburg Fonds waarvan wij een vorige maal melding maakten, wil een krachtige poging doen om aan de tekorten van onze Herrnhuttersbroeders een eind te maken.

Helpt allen daartoe mee en laat ons allen met dezelfde liefde voor dit werk in Gods Koninkrijk bezielde zijn, als deze groote onder ons, naar wien de nieuwe stichting is genoemd.

Sinds vorige verantwoording ontvingen wij van: B. S. te N. f2.50; v. S. te 's-Gr. f1; D. te G. f5; K. te V. f5; Pers. Chr. school te 's-Gr. f4.75; de K. te U. f2.50; v. d. W. te 's-Gr. f2.50; Pers. Chr. school te L. f0.75; Pers. Vaartweg school te H. f4.35; v. d. S. te H. f1.25; J. A. te A. f0.50; Geref. Meisjesver. te K. f2.50; v. M. te A. f1; K. te D. f5; v. H. te N. f0.50; F. te N. f0.50; N. N. te K. f10; bijeengebracht door v. d. S. te A. f62.50; V. te L. f1; Mej. C. B. te A. f2.50; B. te H. f2.50; O. te A. F. f5.19; Mej. P. te H. f10; Fam. V. S. te A. f2.50; B. te S. f2; G. te E. f5; Ds. v. d. L. te W. f5; A. P. te Veere f5; via C. te A. f1; v. H. te N. f2.50; V. te M. f1; G. W. te D. f100; Mej. R. te G. van leerlingen f10; N. P. te A. f 0.50; Wed. B. te Z. f1 (postzegels); R. te A. f10 (jubileumgave; B. te E. f2.50; U. te S. f5.

K.K. om plaatsruimte niet vermeld.

Allen zeer hartelijk dank.

J. VAN KEULEN,

Laren (N.H.). Postrekening 95494. Vredelaan 10.

Comité tot steun der Rijsche Zending in de Bataklanden.

25e Verantwoording van 22 Maart—22 April 1935.

Met hartelijken dank ontvingen wij in deze maand de volgende giften: N. N. te L. f1; C. J. v. d. M. te O. f10; H. J. H. L. te G. f5; H. W. S. te N. f5; H. G. v. D. te H. f5; J. H. v. d. W. te 's-Gr. f2.50; Ds. E. B. te K. f2; Mej. A. S. V. te A. f2.50; Mej. E. M. te 's-Gr. f2.50; col. Kn. en Meisjesveren. te A. f5.19; Mej. A. H. te B. f6; J. W. W. te D. (jaarl.) f5; H. v. W. te L. f0.25; Ds. C. W. E. P. te d. D. f2.50; C. A. J. de Gr. te K. f5; Mej. d. B. te 's-Gr. f2.50; J. v. d. Sch. te R. f2.50; Dr. C. M. v. M. te 's-Gr.

f6; Dr. T. B. te H. f10; Mej. A. H. te Sch. f250; Dr. G. K. te O. f250; Dr. J. H. te 's-Gr. f2; Ds. E. C. v. d. L. te W. f5; C. V. te 's-Gr. f10; S. G. Sr. te E. f5; Mej. H. P. te H. (jaarl.) f250; P. V. te O. f1; D. H. te B. f1; Mej. L. V. te U. f150; Mr. Dr. S. de V. te 's-Gr. f10; H. M. te H. f10; J. v. d. P. te S. f4; J. H. v. d. B. te A. f250; R. P. te W. f100; Mej. N. F. te E. f250; Dames v. O. te Z. f5; Wed. A. N. V. te A. f250; J. G. H. te A. (mnd.) f050; Pers. Chr. Sch. te Z. f7; S. B. te N. f5; W. M. te A. f10; J. A. V. te D. f250; Mevr. de Wed. S. P. F. te Z. f1; Zend. Com. te A. f25; D. K. te E. f250; J. G. T. te S. f250; F. L. te G. (jaarl.) f5; Mej. G. G. te A. f250; Wed. P. B. te Z. f1. Tezamen f314.44. Totaal met vorige verantwoording f5.929.03.

Voor het eerst na zooveel maanden was het weer eens de moeite waard een afrekening van één maand te geven. Dit feit stemt ons tot blijdschap; moge het voortaan nooit anders zijn, want zal de Rijsche Zending in de Bataklanden haar gezegende taak kunnen blijven vervullen, dan zullen ook de giften voor het steuncomité niet mogen verminderen. Onder de 49 giften, die wij de laatste maand ontvingen, was er één bij van f100.— Wij hebben in lang niet zulke groote giften gehad. Gaarne zouden wij meer van dergelijke giften ontvangen, overigens zijn wij dankbaar ook voor kleine giften, wetende, dat vele kleintjes een groote maken.

Ook kregen wij meer jaarl. inschrijvingen, zoo kan er komen een kring in Holland waar de Rijsche Zend. in de Bataklanden op rekenen kan, want zij zenden het geld niet naar Oegstgeest, doch direct naar Sumatra. Een paar maanden geleden zonden wij er weer f500.— heen.

Bij een der kleine giften stond vermeld: „Met vreugde voor de Rijsche Zend. 't Smart ons, dat we niet meer geven kunnen, zend me nog 4 zulke boekjes”.

Ja, zoo moet het zijn, wij moeten met vreugde geven en bovendien nog mee willen werken om meerdere bekendheid aan de zaak te geven. Wie volgt?

God zegene hen, die zóó geven.

Namens het steuncomité,

J. N. MUNNIK, penningm.

Den Haag, Galileistraat 139. Postgiro 6104.

Zending van de Gereformeerde Kerken op Soemba,

3e Verantwoording van 26 Maart—25 April 1935.

Provincie Groningen:

Mej. G. Haan, Groningen, kinderzend. Jan./Febr. f310.—; L. Berends, Glimmen, 115 halve ct. f057½; Geref. Kerk, Leek, Catech. bus f9.10; E. Pilon, Meisjesveren. Martha en Maria f25.—; Per A. Boot, Gron. van 3 leelr. Chr. Sch. Winsum f1.—; idem Kini en Geertje Jeronimus f050; idem Ali Venema f080; idem Theelood en zilverpapier f3.03; W. Brons, Ten Boer, Nikk. Chr. School f17.25; D. Klein, Vlagtwedde, busjes collectanten f75.03; B. Bulder Bzn., Westerlee, batig saldo kalenders f11.80; D. A. Koebrugge, Onstwedde, busjes: W. Frouws, schoolk. f4.44; idem Meisjesver. f4.31; idem Jongel.ver. f4.48; T. Wildeboer, Nw. Weerdinge, zend. comm. f100.—; idem bruil. Joh. Tjeerdsma f4.01; idem D. de Kleine f1.75; E. Compaan, Zuidhorn, v. d. Geref. School f7.—; H. Akkerman, Wagenborgen, collecte f43.82; Ds. M. Stadig, Ezinge, saldo kalenders f16.45; Ds. W. Weener, Munnekeziel, collecte f23.60; Geref. Kerk, Gerkenkl. Stroobos, busjes kinderen, langs de huizen f40.20; idem collecte f26.37; K. Kladder, Leens, v. d. zend.comm. f100.—; H. A. Hulzebos, N. Pekela, busjes f200.—; idem kerkcollecte f20.42; J. Wildvank, Delzijl, giften f450; Ds. N. Postema, Veendam, giften f52.50; Geref. Kerk, 2e Exloërmond, busjes Meisjesver. Eb.H. f458; Ds. R. Middelveld, Hoogkerk, coll. giften

f450; idem coll. Jaarverg. Jong.ver. f13.96; S. Huizenga, Loppersum, busjes: B. Nieuwenhuis f8.27; idem P. v. d. Molen f6.32; idem Gr. Wiersema f4.38; idem Al. Miske f7.84; A. Visscher, Zijldijk, Jav. Chr. School f14.23; Geref. Kerk, Oldehove, collecte f28.68; N.N., Zuidhorn f10.—; J. Klok, O. Pekela, busjes f60.—; O. v. d. Wal, Groningen, zend.comm. f150.—.

Provincie Drente:

Per Ds. Drenth: overschot kalenders Vries f19.08; idem collecte Haulerwijk f17.44; Zendingcomm. Emmererfscheidenveen, busjes f33.04; K. C. Eldering, Nw. Amsterdam, kinderen Geref. School f73.—; Ds. N. v. Haeringen, Zweelo, coll. gift f2.50; H. Blanken, Hoogeveen, Jachin f58.34; idem Lydia f11.21; idem N.N. f5.45; W. v. Veen, Beilen, Zend.comm. f50.—; Ds. M. Geertsema, Dwingelo, busje Geref. M. V. f4.17; idem Catech. bus f15.72; Geref. Kerk, Assen f600.—; Ds. D. Vreugdenhil, Appelscha, busjes f28.80; idem collecte f11.20.

Provincie Overijssel:

J. Olthoff, Hardenberg, Zend.comm. f125.—; idem busje D. de Witt f1.93; idem nag. Soembaweek f1.75; H. Evink, Wilsum, collecte f4.16; G. Sloot, Kampen, saldo '33 f716.60; idem rest '34 f313.44; idem nagekomen v. d. Pinkst. coll. '34 f7.50; Ds. J. Visser, Oldemarkt, busje Elis. Posthumus f13.97; H. A. Beukenkamp, Den Ham, coll. filmavond f21.25; Tj. v. d. Veen, Mariëenberg, Zend.comm. f30.—; idem Nikk. Geref. Sch. Beerzerveld f13.58; Geref. Kerk, Blokzijl f21.07; S. Kok, Dedemsvaart, Nikk. Geref. School f10.—; A. v. d. Mei Jr., Deventer, v. d. Geref. Kerk f40.—; J. Kassies Azn., Vroomshoop, Zend.comm. f66.—; Geref. Kerk, Heetv. St. Janskl., collecte f13.25; idem Kerstcollecte f19.68; Geref. Kerk, Rouveen f10.—; R. Buwalda, Zwolle, 1e voorsch. vaste bijdr. f200.—; Ds. H. Veltman, Bruchterveld, busjes f21.—; idem bijdragen f29.—; Ds. J. Visser, Oldemarkt, busje P. Tjerkstra f11.19; T. Oegema, Dedemsvaart, Zend.comm. f180.—; idem M.V. Dorcas f4.12; idem Kn.ver. Obadja f4.30; H. v. d. Wetering, A. Vollenhove, busje Jongel.ver. f27.30; Per Ds. Broek Roelofs, busjes Lemelerveld f34.25.

Soembaweken Groningen:

Stedum f176.10; Ezinge f80.45; Zuidhorn f134.10; Roodeschool f346.75; Hoogkerk f222.45; Uithuizermeeden f679.65; Appingedam f224.70.

Soembaweken Drente:

Smilde f170.95; Gass.nijeven f33.10; Hoogersmilde f84.65; Zuidlaren f126.26; Vries f42.—; Zuidwolde f80.21; Diever f135.35; Appelscha f51.50.

Soembaweken Overijssel:

Langeslag f67.—; Oldenzaal f36.70; Genemuiden f25.—; Deventer f162.85.

Diverse ontvangsten:

Theelood en zilverpapier f2.60; Aand. in de collecte Nederl. Zend.confer. f7.80.

Totaal 3e verantw. .... f 7181.15½
tot en met de 2e verantw. .... „ 12315.64½

Totaal tot op heden ..... f 19496.80

Spoedige toezending van alle voor de Soemba-Zending bestemde gelden, welke nog onder berusting zijn van Kerkeraden of Zendingscommissies, wordt verzocht. De kas is bijna leeg. Voor Uw medewerking, ook in dit opzicht, vriendelijk dank.

JURRIËN VELDKAMP, Quaestor.
Postrekening 138000.

Groningen, 25 April 1935.

HET ZENDINGSBLAD

VAN DE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND

EN DIT EVANGELIE DES
KONINKRIJKS ZAL IN DE
GEHEELE WERELD GEPRE-
DIKT WORDEN TOT EEN GE-
TUIGENIS ALLEN VOLKEN

Matth. 24 : 14a

*Redactie Katholieke Missien
Tataringen bij Bradz*

REDACTIE-ADRES: Ds. W. Breukelaar, Santpoort.

Het blad verschijnt in het midden van elke maand. Stukken of berichten moeten vóór den 1sten dag van de maand, waarin het No. verschijnt, bij de Redactie zijn ingezonden.

ADRES- EN AANTALSVERANDERINGEN aan de Uitgevers:
Gebr. Zomer & Keuning, Drukkerij „Vada”, Wageningen.
Telefoon No. 2345 — Postrekening No. 7287

ABONNEMENTSPRIJS per jaar f 0.84 franco per post.
Bij getallen aan een adres boven 3 ex. f 0.72 franco p. p.

INHOUD:

Op alle vleesch. — 1865—1935 Ds. W. Breukelaar; Ds. W. W. Smitt †.
— Van Zendingaangelegenheden: „Vrouwelijke Evangelisten”; Abes-
synië een Christelijk land; De Lunterensche Zendingsconferenties. —
Zending Groningen, Drenthe, Overijssel, Bentheim en Oost-Friesland:
Jaarverslag over 1934; Dr. L. Onvlee; Schetsen uit het Binnen-
land. — Zending Friesland: Jaarverslag Keboemen; Wonosobo,
(brief Dr. D. Verveen); Kerkje te Wonosobo. — Zending Utrecht
en Gelderland. — Zending Noord-Holland: een herstellingsoord
te Kalioerang. — Zending Zuid-Holland Zuid: Driemaandelijksch
verslag. — Zending Zeeland, Noord-Brabant en Limburg: Ds. A. Mer-
kelijn. — Zending Soerabaja. — Zending van de Gereformeerde Kerk
te Medan. — Ver. Indonesische Christen jongeren in Nederland. — De
Zendingscommissie te Zoutkamp. — Korte berichten. — Leestafel. —
Giften.

OP ALLE VLEESCH.

„En het zal zijn in de laatste dagen (zeft God), Ik zal uitstorten van Mijnen Geest op alle vleesch”.

Handel. 2 : 17.

De door den apostel Petrus in zijn Pinksterrede aangehaalde profetie van Joël heeft haar vervulling gekregen in het Pinksterwonder, dat wij weer herdenken mochten.

In de uitstorting van den Heiligen Geest.

Op de biddende schare te Jeruzalem, die dagen aaneen de heilbegeerige ziel uitstrekke naar de komst van den anderen Trooster; gelijk het door den Heiland Zelf haar was toegezegd.

„Zij werden allen vervuld met den Heiligen Geest.”

Dàt is het heilsfeit van Pinksteren.

Toch was dat nog maar het begin; de aanvang van „de laatste dagen”, die heel de bedee-ling van het Nieuwe Testament omvatten; het inluiden van den genadetijd, die voortduurt tot den jongsten dag.

Gekomen is de Geest van God met den Pinksterdag, niet maar op de twaalf apostelen, noch ook slechts op de honderd en twintig discipelen en discipelinnen; doch in hen op alle vleesch.

Pinksteren is het feest van de komst des Heiligen Geestes; en óók van het resideeren des Heiligen Geestes onder de volken der gansche aarde.

Immers met het woord „vleesch” is hier niet bedoeld, wat in Paulus' brieven zoo vaak de beteekenis is, het zondig vleesch, de verdorvenheid van onze menschelijke natuur.

Dat kàn niet.

Tusschen dàt vleesch en God, den Heiligen Geest, is er geen gemeenschap. Onmogelijk!

Dàt vleesch ontvangt den Heiligen Geest niet.

Integendeel. Dàt wordt door den Heiligen Geest ten doode overgegeven; al maar door; zoodat het sterft en ondergaat; al houdt ook levenslang die strijd van vleesch en Geest aan; want het vleesch begeert tegen den Geest, en de Geest tegen het vleesch; en deze staan tegen elkander, alzoo dat gij niet doet, hetgeen gij wildet.” (Galat. 5 : 17). Niet van diè werkingen des Heiligen Geestes spreekt de vervulling van Joëls profetie; doch van de uitstorting des Heiligen Geestes op *alle* vleesch.

Dat is: alle menschen; niet in den zin van hoofd voor hoofd, maar van allerlei menschen, onder de verschillende hemelstreken, in de onderscheidene landen en natiën, van verscheiden taal, ras en kleur.

Pinksteren is het door God Zelf opgerichte teeken in de menschheidsgeschiedenis, dat van alle-volkeren-der-aarde-omvattende beteekenis is.

De Geest Gods is uitgestort op *alle* vleesch.

Daarmee is èn roeping èn kracht der Zending ons aangewezen.

De Geest van Pinksteren gaat tot alle volken; vergadert Gods Kerk uit alle geslachten der aarde.

En Hij bedient zich daarbij van de prediking van het Evangelie.

Daarom heeft de Zending de roeping, dat zij het Evangelie brengt van volk tot volk, van land tot land, tot de einden der aarde. De tijden en eeuwen door!

Wat zou zij evenwel bij zoo grootsche en geweldige taak kunnen zonder den Heiligen Geest?

De kracht van het Pinksterwonder is haar eenige, blijvende, doch ook haar stalende kracht.

Ook voor ons, die mogen medearbeiden, dat op Midden-Java en Soemba de woonstede Gods in den Geest worde gebouwd.

Roepe dan ons hart mee, te midden van den grooten worstelstrijd der Zending, om een rijke openbaring van des Geestes mogendheid. En blijke dat ook uit geheel onze „Zendingshouding”!

De moeilijkheden waren steeds groot; ze worden in onze bewogen tijden steeds zwaarder; op schier alle Zendingsvelden.

De „middelen”, zooals de onontbeerlijke gel- den wel worden genoemd, slinken; in vele gevallen hard, en soms onrustbarend.

Vele Zendingssleiders zien de toekomst donker in; laten soms ook moedeloze tonen hooren.

Doch wij weten, dat, als de vijand zal komen, gelijk een stroom, de Geest des Heeren de banier tegen hem zal oprichten. Wij mogen dat thans ook zien. Ook op ons eigen Zendingsterrein.

De Geest Gods is uitgestort op *alle* vleesch. Ontwaak, Noordewind! en kom, gij Zuidewind!, doorwaai den hof, dat de specerijen uitvloeien!

R.

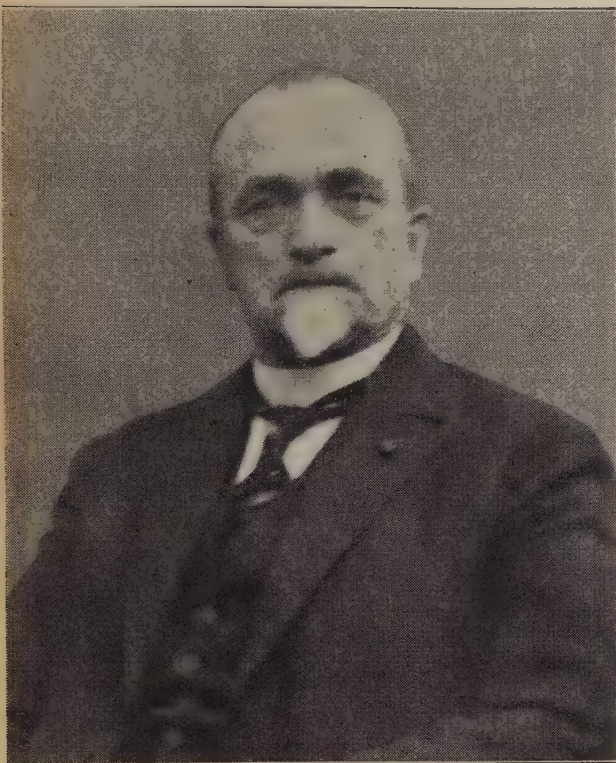
D. P.

1865—1935 Ds. W. BREUKELAAR 1865—1935.

Naar uitdrukkelijken wensch van Ds. W. Breukelaar is er bij gelegenheid van diens zeventigsten jaardag geen receptie georganiseerd.

Ongetwijfeld hebben zeer velen van de gelegenheid, dat hij „thuis” gaf, gebruik gemaakt, hem en de zijnen

Ds. W. Breukelaar.

hun gelukwensen te bieden; en zoo zij niet in de gelegenheid daartoe waren, dat gedaan per telegram, brief of kaart.

In het Zendingsblad mag evenwel niet gezwezen worden. Dat zou tegen den geest van de Deputaten der Generale Synode zijn, en gewis ook van al de lezers van Het Zendingsblad.

Andere bladen mogen wijzen op de verdiensten van Ds. Breukelaar op ander gebied, het Zendingsblad wil vooral uiting geven aan de gevoelens van erkentelijkheid en waardeering voor den veelzijdigen arbeid, dien Ds. Breukelaar in het belang van de Zending heeft verricht en nog altijd doet.

Sedert 1899 is de jubilaris Deputaat der Generale Synode voor de Zending; van de toen benoemde Deputaten is hij ons nog overgebleven. Thans voert hij het scribaat en de redactie van Het Zendingsblad. Bovendien is hij nog eerste quaestor van de Generale Zendingskas. In al die functies kenmerkt Ds. Breukelaar zich door groote kennis van zaken, fijne accuratesse en groote toewijding. Daarbij neemt hij ook nog steeds een leidende positie in bij de Zending, uitgaande van de Kerk van Amsterdam met de saamwerkende Kerken van Noord-Holland; heeft hij zitting in enkele Zendingscomité's; vervult hij in den Nederlandschen Zendingsraad zijn plaats met eere; en

behoort hij tot de Deputaten der Generale Synode voor het examineeren in de missionaire vakken.

Misschien is er nog wat vergeten, doch het voornaamste heb ik hiermee toch wel aangewezen.

Alleszins reden, den zeventig-jarige speciaal als Zendingsman te eeren!

Voor al het in het belang van de Zending op onderscheiden manier jaren aaneen met zoo vurigen ijver verrichte werk, zeg ik U, Ds. Breukelaar, hartelijk dank, namens uw mededeputaten in den Zendingsarbeid, namens al de lezers van Het Zendingsblad en ook — dat mag ik er wel bijvoegen — namens allen, die op het Zendingsterrein arbeiden, bijzonder namens hen, met wie Gij zoo menigmaal gecorrespondeerd hebt.

Een hartelijke gelukwensch met het door U genoten voorrecht zij U gaarne nog gebracht!

Schaduw van droefheid over zware verliezen lagen over Uw dankbare vreugde; naar Uw eigen woorden: „t was ook een weemoedig herdenken”.

De Heere doe U te midden der Uwen steeds dicht bij Hem zijn en van Zijn vriendelijke gunst genieten.

En Hij geve U nog vele jaren van zegen voor Uw persoon, voor de Uwen en voor den arbeid der Zending, die zoozeer de liefde heeft van Uw hart.

D. POL.

Ds. W. W. SMITT. †

Dat ook in het Zendingsblad enkele woorden gewijd worden aan de nagedachtenis van wijlen Ds. Wolter Wagter Smitt, in leven geestelijk verzorger aan de Stichting „Vogelenzang” te Bennebroek, zal niemand kunnen bevreemden, die ook maar eenigszins bekend is met wat deze man in 't belang van de zending der Geref. Kerken, bij name van de Zending op Soemba heeft mogen doen.

Gedurende een lange reeks van jaren — immers van 1902—1928 — was Ds. Smitt een der deputaten, die door de Part. Synode van Drente telkens aangewezen werd om met die van Groningen en Overijsel (en Pruisen) namens die Synodes aan het Zendingswerk op Soemba leiding te geven.

Wie zooals ondergeteekende van nabij heeft kunnen gadeslaan wat W. Smitt al die jaren voor de Soemba-Zending was en deed, zal moeten getuigen, dat hij een betekenissenvolle plaats in den kring der deputaten innam.

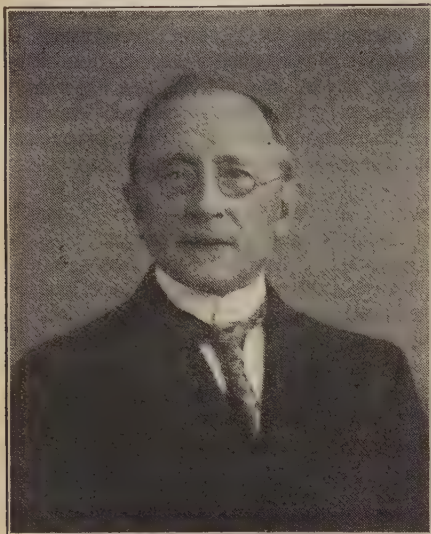
Aan de Soemba-Zending had hij de liefde van zijn hart verpand. Menigmaal hebben we hem hooren zeggen, dat dit deputaatschap hem 't liefst was. En die liefde werd in daden omgezet. Waar hij was, ijverde hij voor de belangen dier zending. In particulier gesprek, in Zendingssamenkomsten, op Zendingsdagen gaf zijn bazuin altijd een zeker geluid.

Maar veelmeer dan wat in 't openbaar gehoord en gezien werd, deed hij in den besloten kring der deputaten. Telkens gaf hij in hunne vergaderingen blijk dat hij kennis van zaken had en in staat was grondige adviezen te geven, waarnaar niet alleen gaarne geluisterd maar gewoonlijk ook gehandeld werd. Er ging kracht en leiding van deze broeder uit.

Bovendien — al die 26 jaren heeft hij zich belast gezien met de functie „Algemeen Correspondent”, eene functie die waarlijk geen sinecure was. Na af-

loop van elke deputatenvergadering ging Ds. Smitt huiswaarts met de opdracht correspondentie te voeren met de broeders en zusters in Indië, naar aanleiding van wat besloten was. Wat 'n groot aantal brieven van zijn hand zijn in den loop der jaren naar Soemba gegaan! Over alles en allerlei heeft hij vaak

Ds. W. W. Smitt.

moeten schrijven en hij deed dat op de hem eigene, correcte manier. Altijd wist hij in de brieven den rechten toon aan te slaan. Zijn schrijven kenmerkte zich niet slechts door zakelijkheid, maar was ook vaak bemoedigend en vertroostend, waardoor de broeders en zusters op Soemba op hun eenzame posten, ongetwijfeld menigmaal verkwikt zijn geworden.

Met de gestadige uitbreiding van de Soemba-Zending in de eerste kwarteeuw van haar optreden, hield 't werk van Ds. Smitt gelijken tred. 't Werd steeds omvangrijker. Toch zuchtte hij daaronder niet, integendeel, hartelijk zich verblijvend in den prachtige ontwikkelingsgang door den Heere aan die Zending gegeven, kweet hij zich altijd weer met liefde en opgewektheid van zijn taak.

Bij zijn vertrek uit Drente in 1928 moest hij 't deputaatschap neerleggen, wat hem wel aan 't hart ging, doch door de gewijzigde levensomstandigheden geboden was.

En nu — 7 jaar later — heeft de Heere hem betrekkelijk onverwachts opgeroepen. Zijn doen is majesteit en heerlijkheid!

Een dienstknecht van Jezus Christus ging heen, die niet tevergeefs heeft geleefd. God had hem veel genade gegeven, veel liefde tot Hem en de zaak van Zijn heerlijk Koninkrijk. Hij rust nu van al zijn arbeid en zijn werken volgen hem.

We besluiten dit woord ter nagedachtenis van dezen bescheiden, stillen werker in Gods Koninkrijk, met dank aan den Heere voor wat Hij ook aan de Zending in Ds. Smitt heeft willen geven en met de bede dat onze getrouwe God en Vader aan de diep bedroefde betrekkingen Zijne vertroosting in rijke mate moge schenken.

Delfzijl. M. MEYERING.

Van Zendingsaangelegenheden. „Vrouwelijke Evangelisten“.

Meermalen is de vraag opgekomen of er in den dienst onzer Zending niet wat meer gebruik zou kunnen worden gemaakt van vrouwelijke krachten.

Onderscheidene Zendingen, vooral ook de Amerikaansche, hebben niet alleen voor het medisch werk en bij het onderwijs, maar ook voor de meer rechtstreeksche propaganda van het Evangelie naast mannelijke ook vrouwelijke arbeidskrachten in dienst. Ook onze Zending gebruikt wel vrouwelijke krachten, maar voor den hoofddienst nog slechts zeer weinig.

Enkele jaren geleden bezocht de bekende Zendingman Dr. H. Beets ons zendingsterrein op Java en heeft zijn indrukken daarvan gepubliceerd. Hij roemde zeer wat hij had gezien, maar was toch van oordeel, dat onze Zending voor den hoofddienst te weinig gebruik maakte van Zendingzusters, die voor sommige deelen van het werk vaak meer aanleg hebben dan mannelijke arbeiders. In onze hospitalen en in den medischen buitendienst werken tal van verpleegsters en vroedvrouwen, die daar uitnemend werk verrichten. Ook de schooldienst gebruikt een beduidend getal onderwijzeressen. Maar bij den arbeid in den hoofddienst, die meer rechtstreeks is gericht op het brengen van het Evangelie, wordt er nog maar heel weinig van vrouwelijke krachten, hetzij Europeesche, hetzij Inlandsche, gebruik gemaakt.

Er is thans op Midden-Java een plan in overweging om hierin wat verandering te brengen. Van één der zendingsterreinen is bij de docenten der opleidingsschool een verzoek ingekomen om aan de opleidingsschool te Djokja een korte cursus te openen ter opleiding van Javaansche meisjes tot „Evangeliste“. Deze zaak is op de Algemeene Vergadering van de Zendingarbeiders behandeld. De docenten deelden daar mede, dat zij geen bezwaar hadden op deze gedachte in te gaan en aan dat verzoek te voldoen. Breedvoerig is die zaak toen besproken.

Voor den arbeid in de desa kunnen bezwaarlijk ongehuwde vrouwen te werk worden gesteld, om daar onder de vrouwen te arbeiden. De toestanden op Java laten niet toe in de desa's ongehuwde arbeidskrachten te plaatsen, althans geen vrouwen. Maar heel anders staat het met den arbeid in de hospitalen. Daar zouden voor de bearbeiding van de honderden vrouwelijke patienten zeer goed vrouwelijke krachten kunnen worden gebruikt. In dien vorm vond de gedachte veel bijval. Het plan bestaat thans begin Augustus van dit jaar een cursus te openen om Javaansche meisjes van behoorlijke ontwikkeling en aanleg op te leiden tot „Evangeliste“. De bedoeling is dan, dat deze meisjes eerst een maand of vier-vijf onderwijs ontvangen om dan daarna een paar maanden practisch onder de leiding van plaatselijke krachten te arbeiden en zich te vormen. Na die practische oefening keeren zij dan weer terug naar de Opleidingsschool om verder theoretisch te worden gevormd en daarna examen te doen tot het verkrijgen van een diploma.

Natuurlijk is dit plan, als het tot uitvoering komt, nog slechts een proefneming. Groot zal het getal meisjes wellicht niet zijn.

Het is zeer te wenschen dat deze proefneming moge slagen. Er zit in dit plan wel een beetje perspectief. Elke poging om in het werk der Zending langs orde-

lijken weg Inlandsche krachten mobiel te maken, verdient toejuiching.

Het spreekt van zelf, dat hiermede allerm minst bedoeld wordt ook voor de vrouwen den toegang te openen tot den ambtelijken dienst, hetzij bij de Inlandsche kerken, hetzij bij den arbeid der Zending. Voor zoover we weten wil niemand dien weg op. Schrijver dezes in geen geval. We willen ons houden aan den regel, dien de Heilige Schrift ons stelt.

Ook beoogen we geenszins om het pleit te voeren voor den naam: „Vrouwelijke Evangelisten”, ter aanduiding van de vrouwelijke hulpkrachten bij den hoofddienst der Zending. Wij lazen dien naam in een stuk, dat uit Indië kwam, maar geven hem gaarne voor een beteren, ook al schijnt hij niet zoo geheel ongeschikt. Onze bedoeling is alleen te zeggen, dat het zeer gewenscht is om, meer dan tot heden geschiedde, in den arbeid der Zending vrouwelijke krachten te gebruiken, ook bij den hoofddienst, wijl dit stellig het werk wel zeer ten goede kan komen.

Abessynië een Christelijk land.

Gedurig lezen we de laatste maanden in de dagbladpers van Abessynië in verband met de moeilijkheden, die dit land met Italië heeft. Het is een zeer bijzonder land, bewoond door een merkwaardig volk.

Abessynië is in Noord- en Midden-Afrika het eenige land, dat tot de Christelijke landen moet worden gerekend.

Vrij sterk is het vermoeden, dat het land der Mooren, van wie we lezen in Hand. 8, Abessynië was en de kamerling van de Koningin Candacé de eerste is geweest, die het Evangelie van Christus gebracht heeft in dit land, dat ook wel Ethiopië wordt genoemd. Later, in het begin der vierde eeuw kwam het Evangelie in Abessynië door twee monniken Frumentius en Aedisius van Tyrus, wier schip in de Roode Zee is vergaan en die als slaven zijn gekomen aan het hof van den Abessynischen koning, waar zij weldra zeer in achting kwamen en belangrijke posities hebben bekleed.

In 326 is Frumentius door den Kerkvader Athanasius tot bisschop van Abessynië gewijd. Meer dan de helft der bevolking werd allengs voor het Christendom gewonnen. De keizers van Abessynië stammen, zoo wil men, af van Menelek, die een zoon zou zijn geweest van Salomo en de Koningin van Scheba. Dit is natuurlijk slechts een legende.

Bijzonder opmerkelijk is, dat de Christelijke kerk in Abessynië zich alle eeuwen door heeft gehandhaafd. Gelijk men weet heeft de Islam in Egypte gezegevierd en van heel Noord Afrika het Christendom vrijwel geheel weggevaagd. Van de vierde tot de zevende eeuw heeft de Christelijke kerk in Noord Afrika heerlijk gebloeid. Maar na de komst van het Mohammedanisme is er bijna niets van overgebleven.

In Abessynië is echter de Christelijke kerk tegenover den Islam staande gebleven tot den huidigen dag.

Deze Kerk, die omstreeks de helft der bevolking omvat, telt ongeveer 3 millioen zielen. De rest der bevolking is Heidensch, Joodsch of Mohammedaansch.

Het Abessynische volk is een flink gebouwd, strijdustig ras, dat tot heden zijn vrijheid heeft bewaard.

De Abessynische Christenen hebben den Bijbel in

de Aethiopische taal, die de meesten echter niet meer verstaan.

Zij vieren den Christelijken Zondag, maar ook den Joodschen Sabbath. De religie gaat echter bijna geheel op in cultus. De kerken zijn heel talrijk, maar zeer eenvoudig en meestal ingedeeld in een voorhof een heilige en een heilige der heilige. De prediking van het Woord kent men niet. Het peil van ontwikkeling is zeer laag. Zelfs is de slavernij nog niet geheel afgeschaft.

Meermalen heeft de Zending gepoogd in Abessynië ingang te vinden en vooral onder het niet Christelijke deel der bevolking te werken. Veel vrucht heeft dit echter niet gehad, althans niet in het verleden.

De tegenwoordige Keizer Ras Tafari is de Zending welgezind en steunt inzonderheid den arbeid in hospitalen en scholen, alsmede het maatschappelijk werk.

Er arbeiden de laatste jaren onderscheidene zendingen, zooals de Zending der Engelsche Presbyterianen en de Hamburger Zending. Die arbeid gaat bij aanvang niet ongezegd.

De oude Abessynische Kerk heeft innelijke reformatie noodig, omdat zij uit haar versteende vormen dienst op wake tot een nieuw leven.

Het zou voor de komst van het Koninkrijk Gods in Noord Afrika van bijzonder groote betekenis kunnen worden als de Abessynische Kerk tot een krachtige opwaking kwam.

De Lunterensche Zendingsconferenties.

De volgende maand beginnen weer de Lunterensche Zendingsconferenties, georganiseerd door den Zendingsstudie-Raad. Ook in de kringen der Gereformeerde Zending is Lunteren met zijn mooie natuur en zijn mooie conferenties vrij algemeen bekend geworden.

Nooit hoorden we iemand, die een Zendingsconferentie had bijgewoond en daar later spijt van had. Integendeel. Wie er eens geweest, gaat er gaarne nog eens weer heen.

De natuur in Lunteren met zijn mooie heuvelen, uitgestrekte bosschen en heidevelden en rustige omgeving is bijzonder schoon en uitnemend geschikt voor groote of kleine wandelingen.

Het conferentie-oord ligt daar geheel op zich zelf te midden van bosch en heide. Gerekend, dat het een kamp is, zijn de slaapgelegenheden zeer goed. En de consumptie is wel eenvoudig, maar zeer degelijk en smakelijk bereid. Nimmer beluisterden we daarover eenige klacht.

De conferentiegangers verkeerden met elkander in vriendschappelijken omgang. Vaak woonden we een conferentie bij. Steeds trof ons de aangename geest, die er heerschte en het gezellig verkeer, dat men met elkander had. En daarbij bieden de conferenties een uitnemende gelegenheid om de kennis der Zending te versterken. Want dat is natuurlijk het doel. De conferenties willen de Zending dienen door bij de bezoekers de kennis van en de liefde voor de Zending te vermeerderen. Men luiert er niet. Men doet er wat. En bijna alle bezoekers keeren verrijkt van de conferentie terug.

Het spreekt van zelf, dat men het niet altoos eens behoeft te zijn met de beschouwingen en opmerkingen, die men hoort. Aller richting is geenszins gelijk. Maar dat behoeft ook niet. Het is een conferentie,

die de Zending in 't algemeen wil dienen en waar uit den aard der zaak ieder toegang heeft. Maar allen zijn vrienden van de Zending. Dat bindt samen. Anderen komen er niet. Dit ligt geheel voor de hand, ook al wordt niemand geweerd, die zich onderwerpt aan de orde der conferentie.

De deelnemersprijs is niet hoog. Van Maandag tot Zaterdag kost het verblijf slechts f 17.50. En daarmee is alles betaald. Er komt geen aparte rekening bij. En daarvoor heeft men een week van genotvolle ontspanning en tegelijk van vruchtbare inspanning.

Voor aanvraag tot deelneming aan één der conferenties wende men zich tot het Bureau „de Nye Wehme”, Utrechtscheweg 64, Zeist.

Santpoort, 31 Mei 1935

Zending Groningen, Drenthe, Overijssel, Bentheim en Oost-Friesland.

Jaarverslag over 1934 van de Zendingsposten in
Midden-Soemba.

(Vervolg)

III.

Vergaderingen Goeroe's Indjil.

De vergaderingen van de helpers konden weer geregeld doorgaan. Dit is van groot belang voor het onderling contact, om de goeroe's frisch te houden en hen door te doen studeeren. Want om de beurt moeten zij inleidingen houden of een stuk exegese voorbereiden. Met het zoeken van Soembaneesche woorden voor verschillende geloofsbegrippen werd voortgang gemaakt, en de 12 geloofsartikelen vertaald, welke worden onderworpen aan het oordeel van den taalgeleerde. Zeer moeilijk is het om goede woorden te vinden voor het begrip geloof, of heilig of geest.

Ieder keer, dat er Goeroe-Indjil-vergadering gehouden wordt, wordt er ook een samenkomst gehouden van de drie kerkeraden uit Kambra en eenige oudsten uit nog niet geïnstitueerde gemeenten in het binnenland. Een der goeroes houdt dan een preek, waarop critiek wordt uitgebracht en gemeenschappelijke zaken worden dan besproken. Deze vergaderingen bedoelen te zijn een voorbereiding voor een later te vormen classis. Bij de kerkeraadsleden bestaat groote belangstelling voor deze vergaderingen. Tevens ontvangen zij hier onderricht in de taak van den ouderling of den diaken, leeren zij kerkelijk niet ieder apart te staan, maar met elkaar in overleg te treden, en is er meer eenheid onder de Christenen ontstaan. Dit is een belangrijke stap in de richting van de zelfstandigheid der gemeenten.

Vereenigingen.

Deze werkten geregeld door. De Jongemannenvereeniging te Pajeti nam toe in leden, evenals die te Waingapoe en te Wahang. Het aantal leden te Pajeti bedraagt op de Normaalcurcus 15, de andere 30, te Waingapoe 25, te Wahang 16, totaal 86.

Daarnaast werkte onder leiding van Mevrouw Mochach de vrouwenvereeniging, die ook groote evangeliserende kracht ontwikkelt onder de kampong vrouwen.

Nieuwe vereenigingen zijn de Christelijke Coöperatie, die een eigen winkel te Pajeti geopend heeft, welke met de Chineesche winkels in Waingapoe kan concurreeren.

Van groot belang is de oprichting geweest van een Christelijke schoolvereeniging, die een particuliere Hollandsch Inlandsche School te Pajeti oprichtte, waar een 70-tal kinderen onderwijs ontvangt

Onderwijs.

Dit vormt de meest onaangename zijde van het werk. Verschillende scholen moesten gesloten worden. Voortdurend zijn er onaangenaamheden met de Inspectie. De Schoolbeheerder is bijna niet anders meer dan een tusschenpersoon. Geld mag hij niet zelf meer beheeren. Dat doet de Bestuursambtenaar. De Zending mag het ook wel zelf doen... mits het dan ook die gelden zelf betaalt. Zelfs werd op de laatsttoegezonden subsidietoekenning vermeld, niet meer, zooals vroeger, Bijzondere Scholen, uitgaande van de Zending der Gereformeerde Kerken, maar Bijzondere Scholen, uitgaande van de Onderafdeeling Oost-Soemba, waarmede dus alle rechten aan de Zending op die scholen werden onttrokken. Gelukkig heeft de Directeur van Onderwijs dit hersteld, maar het duidt toch aan, in welke richting wij gaan. Het onderwijs wordt geregeld door het Gouvernement, en als wij niet precies gehoor geven, wordt de subsidie ingetrokken. Alleen blijft nog de benoeming en het ontslag van goeroe's, echter met groote beperkingen in zake overplaatsing en sterke druk wordt uitgeoefend op het ontslag van bepaalde goeroe's.

Tot nog toe werd de subsidie ingetrokken voor de scholen te Kadoemboel, Lambanapoe, Tawoei, Raka Watoe, Pameti Hae, Mondoe, Konda Mara. Hiernaast staat, dat de andere goeroe's met de missionaire dienaren zelf de scholen te Lambanapoe, Konda Mara, Mondoe onderhouden en betalen.

Daarnaast staat een nieuw lichtpunt. Dat is dat eenige Christengroepen zelf een school gaan oprichten en onderhouden. Dat is de richting waarin ons onderwijs uit moet. Als alles betaald wordt door het Bestuur is men aan handen en voeten gebonden, en moeten zooveel bepalingen nageleefd worden, dat de arbeid teveel wordt. In het landschap Tawoei zijn nu drie vrije Christelijke scholen, n.l. te Wahang, te Tawoei, en te Ramoek. Op deze wijze kan de Zending vrije scholen hebben voor heel weinig geld, waarin zij vrij is om de leerlingen naar Zendingsinzicht te onderwijzen en te leiden. Deze school is dan niet meer een inrichting tot bestrijding van het analfabetisme, maar een inrichting tot het opvoeden der jonge Christenen tot Christelijke burgers met goede ontwikkeling, hen zodoende een goede grondslag gevende voor Kerk en Maatschappij.

Het aantal leerlingen in het afgelopen jaar bedroeg 754 op de gesubsidieerde scholen; op de vrije scholen 154.

P. J. LAMBOOIJ.

Dr. L. Onvlee.

De bekende taalgeleerde van Soemba; Dr. L. Onvlee is met zijn gezin na een welverdiend verlof weer teruggekeerd naar Soemba, om zijn moeilijken,

maar ook zeer belangrijken taalarbeid te hervatten en voort te zetten. Het verheugt ons zeer, dat hij weer teruggaan kon. De vrees kwam wel eens bij ons op, dat het Ned. Bijbel Genootschap, in welks dienst Dr. L. Onvlee werkzaam is, door de tijdsomstandigheden zou worden genoodzaakt de voortzetting van lezen taalarbeid te staken, wat zeer te betreuren zou

weer naar Indië vertrokken.

Het is 't voornemen van Dr. Onvlee een maand op Java te blijven om daarna met de boot, die dan pas vertrekt, verder door te reizen naar Soemba.

Blijve de Heere hem sterken tot zijn inspannenden arbeid en zegene Hij bij den voortduur dit gezin!

W. B.

Dr. L. Onvlee en gezin.

zijn geweest. Maar gelukkig is die vrees beschaamd.

Het is tot nu toe voor een groot deel pionierswerk, dat Dr. Onvlee doet. Maar dan zeer noodzakelijk pionierswerk, waarvan de vrucht nu al en vooral in de toekomst voor de Soemba-Zending van groot gewicht kan zijn. Het spreekt toch van zelf, dat de vertaling van den Bijbel in de taal van het volk van het grootste belang is voor den arbeid der Zending.

De eerste maal is Dr. Onvlee, gehuwd met Mej. Miedema, de tweede dochter van Ds. Miedema te Groningen, voor de reis naar Soemba den 9den April 1926 te Genua aan boord gegaan. Zij gingen toen met hun beiden alleen. Sinds heeft de Heere hun echt gezegend met een vijftal schatten van kinderen. De oudste is Catharina, een Oudejaarsavondkind, want zij is geboren 31 Dec. 1926, Louis met zijn schrandere oogen dateert van 27 Juni 1928. Dina Johanna, dat lieve meisje op Vaders knie is 21 Mei l.l. vijf jaar geworden. Dan volgt Marquita, die op de foto zit tusschen de oudste en de jongste dochter in. Zij werd 2 Augustus 1932 geboren. En op Moeders schoot zien we Pieterella Cornelia, die 16 Maart van dit jaar voor het eerst verjaarde. Met hun vijftal vormt het sympathieke echtpaar Onvlee—Miedema een bijzonder gezegend gezin.

Zij hebben met elkander een genotvolle tijd van verlof gehad, waarover echter door droevig verlies in den kring der familie een donkere schaduw is geworpen. Donderdag 2 Mei zijn zij met dankbaarheid

Scheisen uit het Binnenland.

No. 10.

Kambomboe was al tweemaal niet in de kerk geweest. Daar moest de goeroe achterheen, om te vragen wat de reden was. Misschien was hij wel ziek, of was hij op reis.

Onderweg zag de goeroe het huis van Ndawa Loe staan. Hij had al van terzijde gehoord, dat Ndawa Loe en zijn vrouw wel iets voor het Christendom gingen voelen. En daarom besloot de goeroe er tegelijk eens even aan te gaan, om te hooren, wat er van dat gerucht aan was.

Ndawa Loe was niet thuis, maar zijn vrouw was aan het werk in het bosch, hout sprokkelen om eten te koken.

Ndawa Loe's oogen begonnen te glanzen van blijdschap, toen hij de goeroe zag. Deze werd uitgenoodigd op de ligbank voor het huis, en hij werd ver-eerd met een mandje sirih-pinang.

Toen vertelde Ndawa Loe: „mijnheer de goeroe, ik ben blij, dat u weer eens gekomen is; want vroeger hebt u mij al eens verteld van den „Menschenmaker” (God), die hemel en aarde geschapen heeft en van zijn zoon Jezus. Vroeger wilde ik daar niet van hooren. Maar langzamerhand is het mij toch duidelijk geworden, dat God wel erg boos moet zijn, als wij Hem niet vereeren, en als wij bidden tot den

marapoe en katoeada (offersteen). En nu ben ik tot het besluit gekomen, dat de offersteen weggeworpen moet worden. En weet u, waarom ik nu zoo blij ben, dat u gekomen is? Nu kunt u meteen de offersteen uit den grond trekken en hem wegwerpen; daar is hij, op zij van het huis”.

De goeroe antwoordde, dat hij zoo blij was, dat Ndawa Loe tot zoo'n besluit gekomen was, en dat God in den hemel zich daarover verheugde. „Maar”, zeide de goeroe, „het is nu nog niet heelemaal in orde! Niet ik moet uw offersteen uittrekken en wegwerpen, maar dat moet u zelf doen. Dan is het pás eecht, en dan ziet God pas, dat het welgemeend is in uw hart”.

Dit antwoord viel Ndawa Loe wel een beetje tegen.

Hij wist nu wel, dat God de Almachtige was, maar in zijn hart had hij toch nog vrees, dat onbekende machten hem zouden treffen, als hij zijn offersteen zoo maar uitrukte. Het was toch altijd een heilige plaats geweest, en altijd had hij er angst voor gehad. Wat zou het mooi geweest zijn, als de goeroe de steen had weggeworpen, dan had hij er geen schuld aan; dan zouden de booze machten hem zeker niet treffen!

Het werd nu zooveel te duidelijker, dat de goeroe gelijk had, en dat Loe het zelf maar moest doen!

Hij antwoordde daarom aan den goeroe, dat hij er nog eens over denken zou.

Daarna ging de goeroe door naar Kambomboe.

Toen kwam Ndawa Loe's vrouw thuis. Hij vertelde haar van het bezoek van den goeroe, en wat zij besproken hadden.

„En”, vroeg zijn vrouw, „heb je nu al die offersteen uitgetrokken, en weggegooid?”

„Neen”, antwoordde hij, „ik durf toch nog niet goed”.

„Ben jij nu een man? Durf jij dat niet? Ik heb je al zoo dikwijls gezegd, dat je nergens bang voor hoeft te zijn, als God met je is! Maar jij bent toch altijd nog bang voor een steen!”

Toen ging de vrouw naar de zijde van het huis, trok de steen uit en slingerde deze ver weg het bosch in. Het gat werd met een beetje aarde gelijk gemaakt.

„Als jij dan niet durft, dan durf ik wel!”

Sindsdien kwamen beide trouw in de koempoelan, verlost van de laatste zichtbare band met het heidendom.

Pajeti.

P. J. LAMBOOIJ.

Zending Friesland.

Jaarverslag Keboemen.

(Iets verkort).

„WASSEN EN MINDER WORDEN”.

Waarde Broeders en Zusters,

Het leven van iederen Christen, en zoo ook zijn arbeid, behoort beheerscht te worden door het ideaal uitgedrukt in de bekende uitspraak van Johannes den Dooper: „Hij moet wassen, maar ik minder worden” (Joh. 3 : 30).

Ons leven en onze arbeid zijn ook alleen maar in zooverre Christelijk, en hebben beteekenis voor de

eeuwigheid, als zij Christus tot uitgangspunt en doel hebben.

Dat Christus wast en wij minder worden is de adel-dom en behoort ook de vreugde van ieder Christelijk leven te zijn.

En het is inzonderheid ook de levenswet van iederen zendingsarbeid.

In zeker opzicht is ons zendingswerk te vergelijken met de taak van Johannes den Dooper: den weg te bereiden voor Christus; zondaren te wijzen op het Lam Gods, dat de zonde der wereld wegneemt.

Maar daarom geldt dan ook voor ons zendingswerk wel in de eerste plaats, dat het beheerscht zal moeten zijn door deze levenswet van allen christelijken arbeid, samengevat in de ootmoedige belijdenis van Johannes den Dooper: „Hij moet wassen, maar ik minder worden!”

Als wij in het licht van dit ideaal, dat tevens een eisch Gods voor ons inhoudt, het zendingswerk, door ons in het jaar 1934 verricht, overzien, dan overvalt ons een gevoel van groote beschaamdheid.

Hoe vaak hebben wij, zoowel in het entameeren van eenigen arbeid als in het nalaten daarvan, onszelf gediend en niet onzen Meester. Wij laten, zelfs in ons wijzen op Christus, vaak zooveel meer van onszelf zien dan van Christus. Wij verheugen ons vaak meer om het uitwendig succes, dat onze plannen hebben gehad, omdat wij daardoor wassen, dan om den niet zichtbaren zegen, waardoor Christus verheerlijkt wordt.

Dat is ook het gevaar, dat schuilt in het invullen en beoordeelen van elke zendingstatistiek. De zegen behoort immers niet zoozeer te worden afgemeten naar het wassen van het getal, het uitwendig resultaat van onzen arbeid, dan wel naar het wassen van Christus in het leven der geloovigen. Hij moet wassen, maar wij minder worden! Hij alleen is groot, en Hij moet nog steeds groter worden in de uitbreiding van Zijn Koninkrijk, en wij, wij moeten minder worden. Onze grootheid is het minder willen worden om Christus' wil, en onze vreugde het terugtreden als de bruid, mede door ons, haar Bruidegom gevonden heeft.

Het is echter niet alleen dáárom, dat wij als titel voor ons jaarverslag dit woord over het „wassen en minder worden” gekozen hebben.

Heel ons zendingswerk heeft n.l. in het afgelopen jaar gestaan in het teken van het „wassen en minder worden”, niet alleen in den mystiek-religieuzen zin, waarin Johannes de Dooper het bedoelde, maar ook in de meer uitwendige beteekenis van grooten aanwas van Christenen en vooral van gemeenten enerzijds en een steeds „minder worden” van de zending anderzijds.

Trouwens dit verschijnsel van „wassen en minder worden” deed zich niet alleen op het Keboemensche zendingsterrein voor. Heel de periode der wereldgeschiedenis, die wij in onzen tijd beleven, zou met deze woorden te karakteriseeren zijn.

Na een vrij lange periode van betrekkelijke rust beleven wij in onze generatie een „wassen en minder worden”, een verschuiving op allerlei gebied van haast catastrophale afmetingen. Dat geldt niet alleen op politiek en sociaal-oekonomisch gebied, maar ook in godsdienstig-cultureel opzicht.

In het Oosten van Europa is de groote Russische Kerk bijna geheel bezweken onder de mokerslagen van het Bolsjewisme; in China is het Confucianisme,

dat gedurende bijna driemaal duizend jaren de grondzuil was van het godsdienstig-cultureele leven der Chineezers, ineengestort; in de wereld van den Islam is het eeuwenoude Khalifaat en het zoo sterk om zich heengrijpende panislamisme als op eenmaal haast spoorloos verdwenen; in Amerika zonk het hoog opblaaiend zendingsenthousiasme van de vorige eeuw haast nog sneller ineen, dan het was opgekomen. En daartegenover staat een wassende zendingsactie van den Islam in Afrika en Azië; een steeds verder voortschrijdende penetratie van Rome; een overal opduiken van zendingen van allerlei secten en vrije kerken; godsdienstige opwekkingen in China en Japan; een streven naar kerkelijke eenheid en internationale aaneensluiting op zendingsgebied en sociaal terrein, waarvan de wereldconferenties van Edinburgh (1910), Stockholm (1925), Lausanne (1927), Jerusalem en Praag (1928) de typeerende manifestatie's zijn. En ik zou deze voorbeelden nog met vele andere kunnen vermeerderen. Overal in de wereld heerscht het bewogen leven van „wassen en minder worden”.

En omdat de wereld in onzen tijd zoo klein geworden is, oefenen al deze bewegingen ook op verschillende zendingsterreinen der wereld hun invloed uit. Een jaarverslag van welk zendingsterrein ter wereld ook, wil het goed zijn, is eigenlijk niet meer te schrijven, tenzij het geplaatst wordt in het breeder verband van het „wassen en minder worden” op godsdienstig, politiek en sociaaloconomisch gebied in de andere deelen der wereld.

Ook in vroeger eeuwen zijn er wel godsdienstig-cultureele verschuivingen geweest, die de volkeren van heel de toenmaals bekende wereld hebben beïnvloed. Ik denk bijv. aan de Babylonisch-Perzische machtssfeer in de 6e en 5e eeuw vóór Chr., die zich uitstreckte van China tot aan Griekenland en Egypte, aan de verspreiding van de Hellenistische godsdienst en cultuur in de 4e eeuw voor Chr. door Alexander de Groote, die heel het gebied van de Straat van Gibraltar tot aan de Oost-grenzen van Indië omvatte, aan de Mongoolsche veroveringstochten van Djengis Khan, de handelsreizen van Marco Polo en de zendingsactie van Johannes van Monte Corvino in de 12e en 13e eeuw na Chr., toen ook een wederzijdsche beïnvloeding van Oost en West plaats had, die zich over een nog grooter gebied uitstrekt, nl. van den Atlantischen tot den Stillen Oceaan, waarbij dan sinds het einde der 15e eeuw ook nog Amerika kwam; maar in onzen tijd heeft door het intensieve handelsverkeer, door radio en pers bijna iedere politieke, oeconomische of godsdienstige gebeurtenis van eenig belang onmiddellijk wereldbeteekenis, denk maar aan al de zooeven genoemde wereldconferentie's van onzen tijd, aan de internationale uitbreiding van bijv. de Buchmann-beweging, aan de doorwerking van de communistische propaganda, van de prediking van het nationalisme en last not least aan de oeconomische crisis, die zelfs de verste uithoeken der wereld bereikt.

Ook ons zendingsterrein is, zooals U uit dit jaarverslag wel blijken zal, niet zonder aanraking met bijna al deze wereldbewegingen gebleven. Integendeel! In velerlei opzicht vertoont het gebeurde op ons zendingsterrein in 1934 zelfs een merkwaardige weerspiegeling van hetgeen zich rondom ons in de wereld gedurende de laatste jaren heeft afgespeeld.

Kende de wereld haar kerkelijke eenheidsbeweging, ook op ons terrein hebben eer 9-tal Sadrachgemeen-

ten vereeniging met de Zending gezocht en zijn met een 3-tal de besprekingen daarover nog gaande; gaat er door de wereld van heden een golf van nationalisme, ook tot Java heeft deze vloed zich uitgestrekt, en het uitte zich in 1934 in het Keboemensche o.a. in eigen cultuur (Ngoedi Kawroeh, Boedi Oetomo, etc.), en in het oprichten van eigen scholen in aansluiting aan het nationaal-eigene (Taman Siswa); de communistische wereldpropaganda vond ook tot in Keboemen haar aanhangers zelfs in de ver afgelegen dessa's, waar afdeelingen van de P. I. werden opgericht en politieke cursussen werden gehouden met sterk revolutionaire tendenzen, waaraan echter in den loop van 1934 althans wat hun openbaar karakter betreft, van Gouvernementswege terecht een einde werd gemaakt; ook het streven naar uitbreiding van den Islam liet ons zendingsterrein niet onberoerd: Ahmadijah en Mohammadijah voerden in het voorbijge-gane jaar een intensieve actie voor de opwaking van het Mohammedaansch geloof, met het gevolg dat in menige dessa een moskee werd gebouwd of hersteld, verschillende nieuwe pesantrèns (Mohammedaansche godsdienstschoolen) werden ingericht en het moskeebezoek, m.n. hier in Keboemen, sterk is toegenomen. Rome's wereldmissieactie sloeg ook Keboemen niet over. In den loop van 1934 drong zij op ons zendingsterrein binnen, ondanks Art. 177 der Indische Staats-regeling, en vestigde zich in Gombong, waar een pastorie en een school werden gebouwd. Zóó sterk wordt zelfs deze penetratie van Rome, dat er momenteel op Midden-Java reeds meer dan tweemaal zooveel pastoors wonen als missionaire-predikanten! Elke boot, waarmede een zendeling in Indië arriveert, brengt minstens het dubbele aantal pastoors en een nog grooter getal van Roomsche broeders en zusters mee voor de talloze scholen op de reeds door de Zending bezette terreinen! Het is dan ook mijn voornemen op de volgende Bijzondere Vergadering van Missionaire-Predikanten voor te stellen dit jaar op onze studieconferentie de Roomsche missieactie, zoowel in wetenschappelijk als in praktisch opzicht, eens nader in oogenschouw te nemen. Niet omdat wij bang zijn voor Rome, maar omdat wij meer en meer ook met dezen factor van Roomsche penetratie bewust rekening zullen moeten houden bij onze verkondiging van het Evangelie. En, om niet meer te noemen, ook de zendingen van allerlei vrije kerken en secten ontbraken in het voorbijge-gane jaar hier in Keboemen niet, zooals van het Leger des Heils, de Pinksterbeweging, het Adventisme en de Apostolischen. Zoo gist dus hier op het Keboemensche terrein na, wat er gist in de wereld.

Hoe staat het nu met dat „wassen en minder worden” op het Friesche Zendingsterrein?

Den 9den December 1909 richtte Ds. K. van Dijk zich tot de Afzonderlijke Vergadering van Missionaire-Predikanten om advies inzake de instituering van het ouderlingen- en diakenambt in de gemeente van Glonggong. Het uitvoerig verslag van de voor het onderzoek benoemde commissie is opgenomen in „De Macedoniër” (Jrg. 1910 pp. 276—282). Naar ik meen was Glonggong de eerste gemeente op Midden-Java ten Zuiden waar de ambten werden ingesteld, waarom de Afzonderlijke Vergadering het waarschijnlijk ook wenschelijk oordeelde het rapport van bovengenoemde commissie te publiceeren.

Sinsdien is de zelfstandig-wording der Javaansche

gemeenten op Midden-Java in steeds sneller tempo voortgegaan. Volgens de laatste opgave, die mij ter beschikking staat, waren er eind December 1934 op Midden-Java reeds meer dan 40 geïnstitueerde gemeenten. Solo staat bovenaan met 10 (waarvan 3 in de hoofdplaats), daarna volgt Keboemen met 7 gemeenten, die een eigen kerkeraad hebben.

Ook in 1934 vond op ons terrein dit proces weer voortgang: den 30sten Juni werden in Premboen de ambten ingesteld.

Voor het eerst is daarbij ook rekening gehouden met de mogelijkheid, dat deze gemeente na de institueering den goeroe indjil der zending op den duur zou moeten missen. Al de oudere christenen der gemeente, die eventueel voor ouderling in aanmerking zouden komen, ontvingen derhalve gedurende ongeveer een jaar eenig onderricht in de beteekenis van de zelfstandigwording der gemeente, waarbij de vereischten werden besproken, waaraan zulk een gemeente had te voldoen.

Het is ook de bedoeling om voortaan in elke gemeente, die om institueering vraagt, zulk een cursus te doen houden, om de gemeente vooral innerlijk te doen rijpen voor haar zelfstandigwording.

De oudste zelfstandige gemeente op ons terrein Glonggong, die nu reeds bijna 25 jaar zelfstandig is, vertoont niet het beeld van een levende, zich steeds verder ontplooiende en uitbreidende gemeente. Integendeel. Ook al staat de uitbreiding niet geheel stil, de gemeente zelf maakt toch een periode van inzinking door, die het voortwoekeren van allerlei zonden, nog begunstigd door den funesten invloed van allerlei familie-verhoudingen, heeft mogelijk gemaakt, en die mij meer dan eens den brief van Christus aan de gemeente van Sardis en dien van Paulus aan de Corinthiërs in de herinnering heeft gebracht. Een drastisch ingrijpen van den Kerkeraad en zoo noodig van de classis, om de zonden uit te bannen, waarbij ze op den steun en de medewerking van de zijde der zending mogen rekenen, lijkt mij hier een der meest aangewezen middelen tot verbetering. In dezen geest is dan ook met den Kerkeraad gesproken.

Ook in de gemeenten van Krakal en Karanganjar, Wëra en Indjo hebben zich in het afgelopen jaar allerlei moeilijkheden voorgedaan, die een ingrijpen onzerzijds noodzakelijk maakten, en die het „wassen van Christus" in deze gemeenten ten zeerste hebben belemmerd, ook al was er in deze gemeenten veel dat ons tot dankbaarheid stemde.

In vrijwel al de andere gemeenten openbaarde zich het vorige jaar een opgewekt geestelijk leven, dat voor een toekomstige zelfstandigheid alle goeds doet verwachten. In de gemeente van Premboen konden de ambten worden ingesteld, nadat een zorgvuldige voorbereiding en een diepgaand onderzoek de hoop hadden doen wettigen, dat deze gemeente inderdaad een inzicht had ontvangen in de taak en de positie van een zelfstandige gemeente.

In Rawa (het vroegere Kaboetohan), is een verblijdende opleving te constateeren, die zoowel het inwendig als het uitwendig wassen betreft. Het is mijn voornemen in den loop van het volgende jaar (1935) deze actie zooveel mogelijk te ondersteunen door de oprichting van een dessaschool, die wij op zeer gunstige voorwaarden van het Regentschap kunnen overnemen.

De aanvankelijke opbloei van Bandjoer, waarvan

wij verleden jaar zulke heuglijke mededeelingen konden doen, heeft zich ook dit jaar voortgezet.

Wat de hoofdplaats Keboemen betreft, hier is het vooral het werk onder de Chineezzen, dat steeds hoopvoller perspectieven opent voor de toekomst. Geregeld werd elke maand een Evangelisatiesamenkomst gehouden voor de Chineezzen, waar de Heer S. H. Liem van Semarang als voorganger optrad. Ook het Zondagsschoolwerk en de catechisaties van de Europeesche onderwijzers der Chr. H. C. S. te Keboemen, en de actie van den Heer Lie Tik Bie, het hoofd van onze Chr. Mal. Chineesche School in Keboemen, onder de Chineesche opgroeiende jeugd, stemmen ons hoopvol voor de toekomst. Maar vooral zijn wij dankbaar voor de belangstelling van een tiental volwassen Chineezzen voor de Zondagmiddagsamenkomsten, die door den goeroe indjil van Keboemen geregeld worden gehouden. Het is onze innige bede, dat uit deze kiemen eerlang een Chineesche gemeente moge groeien, als vrucht van den jarenlangen arbeid van school, hospitaal en zending. God geve ons een Chineeschen christen-goeroe, die de gaven bezit dit ontkiemende leven te kunnen verzorgen en te leiden. Naar zulk een kracht hebben wij al enkele jaren uitgezien, maar tot op heden nog niet gevonden. Niet onmogelijk echter, dat één der oud-leerlingen van onze Chr. H. C. S., die momenteel de Chr. Mulo te Jogja bezoekt, daarvoor de aangewezen man zal zijn. In den loop der laatste jaren heeft de Hollandsche gemeente in Keboemen voor dit doet reeds een klein fondsje gesticht, waaruit een groot deel van de noodige onkosten zal kunnen worden betaald.

De nieuwe goeroe van Karanggadoeng, die van het Banjoemasche terrein tot ons overkwam (in ruil voor één van onze goeroe's, die op verzoek van Ds. Esser en Ds. Rullmann voor de leiding in één van hun gemeenten werd afgestaan), moet hier eerst nog wat wennen. Hoewel over zijn ijver en bekwaamheid en ook over zijn toewijding en goede wil niet valt te klagen, bezit hij toch niet de tact en de wijsheid, die zijn voorganger in Karanggadoeng kenmerkten, waardoor een enkele maal een botsing onvermijdelijk werd. Toch hebben wij goede hoop, dat hij zich op den duur aan de Keboemensche sfeer en mentaliteit zal weten aan te passen.

In Idjoe kwam in den loop van het vorige jaar het kerkje gereed, dat vrijwel geheel uit eigen middelen werd gebouwd, en op een gewone Zondagochtendsamenkomst, onder leiding van Ds. Van Dijk, plechtig in gebruik werd genomen.

Kaleng Gedong schijnt de moeilijkheden van de eerste jaren te boven te zijn gekomen. De kern wordt steviger en de nieuwe leden, die van buiten inkomen, behoorren meer tot de volwassenen dan vroeger wel het geval was, hetgeen aan het peil der gemeente ten goede komt.

Van de andere gemeenten (Pamrian, Groedjoegan en Tengahan) zijn dit jaar geen bepaalde bijzonderheden te vermelden.

Over de Sadrachgemeenten, die een belangrijk deel van onzen tijd hebben gevraagd in het voorbijgegaane jaar, hoop ik in het tweede deel van mijn jaarverslag afzonderlijk te spreken.

Vóór ik echter dit eerste gedeelte besluit, moet ik U eerst nog iets mededeelen over één van de vruchten, die onze opvoeding tot zelfstandigheid reeds heeft mogen voortbrengen.

Vanuit verschillende gemeenten bereikte mij het verzoek om de vraagstukken, die met en door hun zelfstandig worden waren ontstaan, eens gezamenlijk met elkander te bespreken.

Wij kwamen overeen daartoe een „landdag” te organiseren te Keboemen voor heel ons zendingsterrein op den tweeden Pinksterdag (21 Mei) van het vorige jaar.

Een comité werd gevormd, onder voorzitterschap van Ds. Soeséno, en een viertal sprekers werd uitgenoodigd om enkele van de belangrijkste vragen in te leiden.

Het is een heel mooie dag geworden.

Van heinde en verre waren de gemeenteleden opgekomen, die onderling zich gesterkt gevoelden, nu zij hun kleine kring zagen opgenomen in het groote geheel van zoovele Christgelooovigen op ons terrein. De groote kerk in Keboemen was haast te klein om allen te bevatten, maar door de bekende Javaansche „in-schikkelijkheid” kreeg tenslotte ieder nog een plaatsje.

Nadat ik zelf een inleidend woord had gesproken om het doel van de bijeenkomst, het onderling bespreken van de moeilijkheden, aan de grootere zelfstandigwording der gemeenten verbonden, uiteen te zetten, kreeg de Heer Sindhoepnamana van Jogja (een oud-leerling van onze Chr. H. J. S. te Gombong) het woord om te spreken over het onderwerp „Ginagrag ènggal” (zooiets als: „op nieuwen leest geschoeid”). Hij wees vooral op de noodzakelijkheid van een degelijke kennis van Gods Woord als richtsnoer bij den nieuwen gang van zaken, en raadde aan in alle gemeenten bijbelclubs te vormen.

De volgende spreker de Heer Soedarma, een onderwijzer uit Solo, behandelde allerlei vraagstukken in verband met den schooldienst en het jeugdwerk onder de oudleerlingen.

Later op den dag sprak Mej. Soemiati, een onderwijzeres uit Wates, over het onderwerp „Het Koninkrijk Gods in de Javaansche vrouwenwereld”, waarbij zij wees op de evangeliseerende taak van de Javaansche Christenvrouw in haar Mohammedaansche en heidensche omgeving.

's Avonds laat werd de rij van sprekers gesloten door den Heer Darmawihardja, een matri-verpleger uit Klaten, die iets vertelde over de beteekenis van het medische zendingswerk voor de verbreiding van het Evangelie, geïllustreerd met allerlei voorbeelden uit zijn eigen praktijk.

Op elke inleiding volgde een geanimeerde bespreking, waarin vooral de praktische moeilijkheden nader onder het oog werden gezien.

Na een gemeenschappelijke rijsttafel werd tenslotte de bijeenkomst gesloten en keerden de bijna 400 deelnemers dankbaar naar huis of naar hun respectievelijke gastheeren terug.

Later bleek wel, bij mijn bezoeken in de verschillende dessa's hoe deze dag bij allen in de smaak was gevallen en nieuwe impulsen had gewekt, die aan de innerlijke opbouw der gemeenten en hun uitbreiding naar buiten ten goede waren gekomen. Maar, ook al moge de directe beteekenis van zulk een samenkomst niet zoo heel groot zijn, als symptoom van „wasdom” en van een ontwakend gevoel van verantwoordelijkheid blijft ze toch van belang, en als zoodanig heb ik haar ook willen vermelden in dit jaarverslag, dat het in het vorige jaar verrichte werk vooral wil bezien uit het oogpunt van de zelfstandigwording der

gemeenten op ons zendingsterrein..

Wellicht zijn er echter onder U, die zich reeds hebben afgevraagd waar de „cijfers” blijven in dit jaarverslag. Nu, ik wil dit eerste gedeelte ook niet beëindigen zonder enkele getallen te hebben genoemd. Ook al hecht ik, zooals ik in het begin reeds heb opgemerkt, voor het verkrijgen van een juist inzicht in het „wassen en minder worden” van de gemeenten op ons zendingsterrein, aan die getallen niet zoo heel veel waarde. Vandaar dat ik ze trouwens ook achteraan heb geplaatst.

Op 31 December 1934 bedroeg het aantal gedoopten op ons terrein 1188 (verleden jaar 1036), waarvan 627 belijdende leden (verleden jaar 490). Bij een bevolking van $\pm$ 760.000 zielen wil dat dus zeggen dat 1 op de 640 inwoners christen is. Voor heel Java bedraagt deze verhouding 1 op de 1000.

Voorts waren ultimo 1934 nog 62 volwassenen in dooponderricht en bezoeken een 160 ongedoopte volwassenen geregeld de godsdienst oefeningen; 66 doopleden deden openbare belijdenis; 59 kinderen werden geboren en 11 belijdende leden ontvielen ons door den dood.

Het aantal kerkelijk door ons gesloten huwelijken bedroeg 12.

Bijna 2000.— werd door de Javaansche gemeenten voor kerk en armen en andere doeleinden bijeengebracht, per hoofd dus iets minder dan verleden jaar, wat in dezen tijd van groote geldschaarschte ook niet te verwonderen is.

In het tweede gedeelte van mijn jaarverslag, dat hoofdzakelijk zal handelen over de Sadrachgemeenten, en het door den medischen dienst, den schooldienst en de colportage verrichte werk, hoop ik tegelijk over den oeconomicen toestand in ons ressort en daarmee in verband staande armenzorg ten behoeve van onze Javaansche Christenen nog wel iets meer te vertellen.

Deze brief is al lang genoeg geworden en het restant bewaar ik daarom voor den volgende keer.

Met hartelijke groeten en heilbede,

Uw dw. br. in Christus

H. BERGEMA.

Wonosobo.

Brief van Dr. D. Verveen.

Waarde Broeders en Zusters,

Het wordt tijd U weer eens iets over Wonosobo te vertellen. Mijn vorige brief, reeds verscheiden maanden geleden geschreven moet noodig eens worden vervolgd.

U weet zich daaruit te herinneren hoe de toestand van het oude zendingsziekenhuis reden gaf tot groote bezorgdheid. Immers de groote toeloop van patiënten veroorzaakte een nijpend gebrek aan ruimte, en, wat veel erger was, de bouwvalligheid maakte verlaten van het ziekenhuis binnen afzienbaren tijd absoluut noodzakelijk.

Ook vertelde ik dat wij van het Gouvernement de vroegere Burgerlijke ziekeninrichting cadeau kregen, bestaande uit een zestal gebouwtjes en dat dit een belangrijke verbetering bracht.

Ten slotte moge ik U, voordat ik op het een en ander wat dieper in hoop te gaan, U de verblijdende mededeeling doen dat aan de bouw van het vele noodige ter completeering van het nieuwe ziekenhuis

reeds geruimen tijd geleden begonnen werd en wij onder Gods Zegen nog dit jaar gereed komen.

Wat wij aan gebouwen van het Gouvernement ontvingen, kan, na aangebrachte verbeteringen, bijna geheel ingericht worden voor verpleging van vrouwen en kinderen.

Nu moet U, om U eenigszins een voorstelling te kunnen maken van Indische bouwwijze, zich geheel losmaken van de Europeesche werktrant. Deze zoekt immers de woon- en werkruimte „in de hoogte”, vooral in de steden, waar door de duurte der grond vanzelf de huizen in verdiepingen opgetrokken moeten worden.

In Indië, zelfs in de steden, wonen we als het ware op het platte land. We zoeken het niet „in de hoogte” maar „in de breedte” en een eenigszins groote inrichting komt hierdoor te bestaan uit verschillende „paviljoens”, met elkander door overdekte overloopen verbonden.

Ook bij de opzet van ons zendingsziekenhuis is dit principe toegepast en het lijkt mij de moeite waard U het een en ander over den gang van zaken te mogen vertellen, en aan wat voor eischen het ziekenhuis moet voldoen.

In de eerste plaats moet zij rekenen op een groot aantal patiënten, die dagelijks om hulp komen vragen en welke na ontvangen medicijnen weer naar huis gaan. Dit „polikliniekwerk” moet zoo doeltreffend mogelijk georganiseerd worden, wil men tijd overhouden voor het onderzoeken en behandelen van de patiënten die opgenomen zijn op de zalen. Voert men bovendien een scherpe scheiding door in de wacht- en onderzoekruimte voor mannelijke en vrouwelijke patiënten, dan geeft dat twee groote voordeelen namelijk ten eerste dat de patiënten dit zeer prettig vinden en hierdoor het ziekenhuis populairder wordt en ten tweede dat men het met z'n tweeën doen kan.

De scheiding in mannen en vrouwenkant, die dus reeds bij de polikliniek begint, voert haast vanzelf tot een symmetrische opzet van het geheele ziekenhuis dus de hoofdgebouwen in het midden en ter weerszijden daarvan aan de eene kant de mannen- en aan de andere zijde de vrouwen- resp. kinderafdeling.

In verscheidene zendingsziekenhuizen wordt een dergelijke opzet gevonden, hoewel soms min of meer verborgen. Immers het is duidelijk dat bij een klein begin met beperkte opzet, latere uitbreiding door bijbouw de uitvoering van die gedachte bemoeilijken zal.

Eigenlijk is dat ook nu bij ons het geval: er staan gebouwen van het vroegere Gouvernementsziekenhuis en hiernaast wordt een nieuw deel opgetrokken. Echter, dank zij de eigenaardige groepeerings- en inrichting dier gebouwen, wier totaal noch voor- noch achterkant vertoont, is het mogelijk het geheel tot één vleugel van het nieuwe ziekenhuis te maken, waar de vrouwen en kinderen ondergebracht kunnen worden.

Ook de internaten voor het personeel kunnen op daareven genoemde wijze gemakkelijk een goede plaats vinden.

Kort weergegeven wordt de uitvoering dus:

Ongeveer in het midden van het terrein, aan de wegzijde komt een hoofdgebouw met ingang en wachtruimte voor mannen en vrouwen met bijbehorende onderzoek- en behandelvertrekken. Ook vindt u in dit gebouw de apotheek, het laboratorium en het kantoor.

Achter dit hoofdgebouw en met een overloop of èmper hiermede verbonden bevindt zich het operatiegebouw en hiernaast, dus ook zooveel mogelijk op het midden van het terrein, de keuken en de wasscherij.

Rechts van deze middengebouwen bevinden zich nu de vrouwenzalen en ook het meisjesinternaat en het zusterhuis en links de mannenzalen en het internaat voor de jongens.

Verder is er ook een klein paviljoentje neergezet om klassepatiënten op te nemen.

Over het geheele terrein loopt een èmper welke de verschillende paviljoens met elkander verbindt: zoo kan men als het regent zonder erg nat te worden de verschillende gedeelten bereiken.

Een eigenaardige moeilijkheid bij het ontwerpen der plannen, gaf de vorm van het terrein. Dit is namelijk aan de eene zijde twee maal zoo breed als aan de andere. Aan de breede zijde staan de zalen dan ook dwars en aan de smalle staan zij overlangs (het vroegere Gouvernementsziekenhuis).

De ligging dier zalen is lang niet onverschillig. In de richting Oost-West geplaatst staan zij met het oog op de lichtinval het gunstigt. Gelukkig kon dat bij de nieuwe zalen volkomen toegepast worden. Ook geeft dat voordeelen gezien de heerschende windrichting, welke immers omstreeks Juni uit het Oosten en omstreeks December uit het Westen komt, en waardoor tocht zooveel mogelijk vermeden wordt.

Hiermede heb ik U, hoewel zeer beknopt, een uiteenzetting gegeven van wat de laatste maanden mijn aandacht vroeg. Waar het oude zendingsziekenhuis eigenlijk slechts aan 50 patiënten voldoende plaats bood, zal het nieuwe totaal 120 bedden bevatten. Echter kunnen wij een geregelde bezetting verwachten van 140 patiënten. Er zal dus spoedig plaats te weinig zijn. Verschillende belangrijke onderdeelen konden nog niet verzorgd worden. Zoo is een gelegenheid tot het maken van eenvoudige Röntgenfoto's eigenlijk onmisbaar en ook voor de getrouwde verplegers moesten er enkele woningen, bij het ziekenhuis gelegen, neergezet kunnen worden.

Ik hoop dat ik erin geslaagd ben U een voorstelling te geven van wat een interessant gebeuren is in ons leven als zendingsarts, iets wat ik zelf als een voorrecht beschouw.

Veel oudere zendingsartsen en pioniers kunnen over de bouw van ziekenhuizen meepraten. Temeer acht ik het als een levensverrijking eenigszins mij hun moeilijkheden te kunnen indenken. Immers de uitstekende bouwureau's, die tegenwoordig voor de uitvoering zorg dragen, maken heden onze taak veel lichter, zoodat deze eigenlijk niet met de hunne te vergelijken is.

Naast dit werk kan ik mij hierdoor echter volledig blijven wijden aan wat toch onze hoofdzaak is: hulp verlenen aan de arme dessaman, hem, door dikwijls teleurstelling gevende pogingen, te overtuigen van de noodzakelijkheid zich volledig aan onze behandeling te willen onderwerpen. Zijn onwetendheid is dikwijls een groot beletsel en oorzaak van veel droevig gebeuren. Niettegenstaande dit alles is het onze plicht alles wat wij aan Westersch medisch kunnen veroverd hebben, ten volle te bieden aan hen tot wie wij hier gezonden zijn.

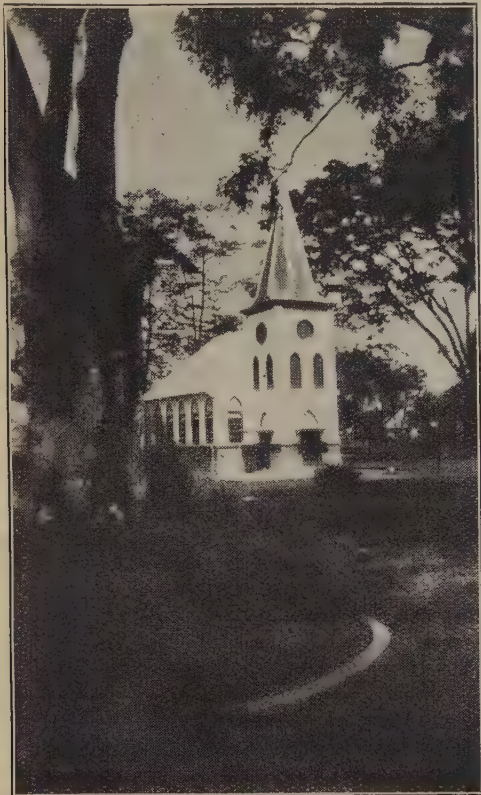
Met hartelijken groeten.

D. VERVEEN.

Kerkje te Wonosobo.

Dit kiekje laat ons het Protestantse Kerkje te Wonosobo zien. Het is een klein aardig kerkje, mooi gelegen in een park. De nog zeer kleine kring van de

Gereformeerde Hollanders in Wonosobo vergadert hier elken Zondagmiddag. Het kerkbestuur heeft daarvoor natuurlijk toestemming verleend. Mej. Hangelbroek, die daar werkzaam is in het Zendingshospitaal, zond deze foto, die we graag een plaatsje geven in het Zendingsblad.

W. B.

Zending Utrecht en Gelderland.

Ds. Keuchenius doet van zijn terrein de volgende mededeeling.

BLIJDE BELANGSTELLING EN GROEI.

In een der vorige nummers zeide ik U reeds, dat er veel blijde dingen te vermelden waren en kon ik U vertellen over drie gemeenten der vroegere Christenen, die zich bij ons hadden aangesloten.

Nu kan ik met mijn blijde verslag verder gaan. Met de laatste Avondmaalsbediening te Pitoeroeh heb ik mij bijzonder mogen verblijden.

Er waren veel doopcandidaten; zoodat ik reeds Zaterdag naar Pitoeroeh ging. Het was een mooie avond. Zulk een, waaraan dit goede land rijk is. Een stille avond met een mooie zonsondergang.

Nog vóór donker kwam ik aan. Maar eerst leek het een teleurstelling te zullen worden. De broeders hadden mij door een misverstand reeds 's morgens verwacht en waren ten slotte wachters moede naar huis gegaan.

Doch... al was dit werkelijk zoo, 's avonds waren allen weer present en toen ik mijn excuses gemaakt had, dat ik ze zoo voor niets had laten wachten scheen alle teleurstelling geweken.

Wat heeft mij dit onderzoek verblijd! Er waren 4 mannelijke doopcandidaten uit den Islam, één vrouwelijke doopcandidate, de vrouw van een lid der gemeente die reeds lid was ten tijde van Sadrach en een meer bejaard reeds gedoopt man, die toelating verzocht tot het Heilig Avondmaal.

Allen konden goed rekenschap afleggen van hun geloof. Een was bijzonder goed onderlegd, die heeft omtrent geen enkele vraag gemist. Dat was echt een lust.

Toen ik er nog geen navraag naar gedaan had dacht ik dit te moeten danken aan behoorlijk onderwijs op school — hij lijkt nog erg jong — in tegenstelling tot de anderen die niet of heel weinig hebben school gegaan, doch bij navraag bleek, dat deze man reeds bij elf Goeroe's is geweest om daar den weg des heils te zoeken en daartoe bijna al zijn geld heeft opgemaakt.

Toen hij eenigen tijd geleden met onze te Pitoeroeh nieuw benoemd colporteur in aanraking kwam, wist hij het als het ware ineens: „d a t moet ik hebben”, dat is het wat ik steeds heb gezocht. Zulke menschen kunnen door het vele onderricht dat ze in de geestelijke dingen hebben gehad veel beter de dingen tegen elkaar afwegen, omdat ze hebben leeren denken. Jammer dat deze zoo dun gezaaid zijn onder de Javanen. Hij beantwoordde al de vragen ook met zulk een blij gelaat.

Wij hadden een blijde Zaterdagavond en een goede Zondagmorgen met elkander.

En rondom Pitoeroeh blijft de belangstelling groeien. De nieuwe colporteur heeft daar door Gods genade goeden ingang. Moge dat zoo blijven.

Zoo vertelde hij bij het maandelijksch rapport op j.l. Zaterdag, dat er weer twee menschen meer waren die belangstelling toonden.

Bij één van de twee zou hij dienzelfden avond komen praten en dan zouden ze samen Zondagmorgen ter kerk komen. Met de tweede was het ook hetzelfde geval. Bij dien was ook reeds de echte belangstelling opgewekt.

Er is zelfs al een dorp nogal ver van Pitoeroeh af waar men er over begon te denken een eigen Goeroe Indijl te vragen. Gelukkig heeft de Colporteur geantwoord: Wacht nu maar eerst tot jullie $\pm$ 20 man sterk bent.

Maar of het dan de goede weg is ze een Goeroe te geven betwijfel ik. Ze moeten zelf eerst heel goed onderwezen worden en dan is het veel beter dat ze onder elkander uitzien naar iemand die ze kan voorgaan in leedsdienst b.v. De eigenactiviteit moet blijvend geprikkeld worden, anders verslapt spoedig de kracht en de frischeheid van het geloof.

Welnu wij zullen zien. Wanneer het dorp van Pitoeroeh uit geruimen tijd bearbeid is en de noodzakelijkheid van een Goeroe blijkt overtuigend, dan zal God, onze Vader, ook wel den man en de midelen daarvoor geven.

Plana. Dat is in Plana wel gebleken. Daar hebben ze een niet-gediplomeerde Voorganger ontvangen omdat er geen andere was. En dat blijkt zeker wel de rechte man op de rechte plaats. Ook rondom

Plana meer dan in het dorp zelf ontwaakt de belangstelling en groeit ze.

Ook de school heeft een behoorlijk aantal leerlingen voor een pas opgerichte school n°. 23. God heeft wel onze vrees beschaamd, want in de eerste dagen na de opening waren er slechts 6.

Van de eerste toegebrachten te Plana en omgeving zijn er twee mannen bijzonder ijverig gebleven in het brengen van de boodschap des heils aan andere menschen.

De jongste van beiden loopt geheel eigener beweging uren ver met de Goeroe Indjil mee om het Evangelie uit te dragen en vindt gelukkig ook nog tijd om z'n tuin te bewerken.

Dat is een zeer gelukkig verschijnsel. Laatst vroeg hij om te mogen studeeren op de theologische cursus, een verzoek, dat ik, voorloopig, niet kan toestaan. Als hem dat nu maar niet al te zeer teleurstelt en doet verslappen, doch dat kan ik niet aannemen.

Bovendien dient hij het Evangelie zeer waarschijnlijk beter als onbetaalde, dan als betaalde kracht.

Patikamba. Ook van Patikamba zijn blijde dingen te vertellen. Daar hebben den laatsten Zondag 5 volwassenen en 5 kinderen den doop mogen ontvangen. Daar viel het onderzoek nu juist niet mee, doch dat ligt vast en zeker aan de menschen.

De bergbewoners schijnen veel minder oefening te hebben in het nadenken en het uitdrukken der gedachten.

En hoe zenuwachtig ze dan inwendig zijn die kalme Javanen, dat is wel treurig.

Ook van Kesiingi en Dermosari komen hoopvolle berichten.

Dermosari verlangt naar institueering. God is bezig te werken aan de harten. O br. en zusters laten wij veel bidden, dat Hij ons de wijsheid en kloekheid geve om op de rechte wijze en in de rechte gestalte tot Zijn oogst in te gaan. Dan zullen wij niets bederven maar tot Zijn eer, oogsten en zullen zich volkomen kunnen verblijden en hij die gezaaid heeft en hij die maait.

Van harte Gode bevelen!

Uw dw. dn. in Christus

Poerworedjo.

A. F. KEUCHENIUS.

Zending Noord-Holland.

Een Herstellingsoord te Kalioerang.

Tot nu toe is er op het Zendingsterrein van Miden-Java ten Zuiden nog geen Christ. herstellingsoord voor t.b.c. lijders. Reeds geruimen tijd is de vraag overwogen of het niet mogelijk zou zijn in verband met het Petronella Hospitaal op een daartoe geschikt terrein een herstellingsoord voor dit soort lijders op te richten.

Het behoeft geen betoog, dat dit wel zeer gewenscht wezen zou. Naar den mensch gesproken, biedt de verpleging van herstellende t.b.c. patiënten een uitnemende gelegenheid voor de verbreiding van het Evangelie. Uit een zendingsoogpunt gezien, zal een herstellingsoord ten behoeve van dit soort patiënten een zeer geschikt middel kunnen zijn voor de propaganda van het Christendom.

Ook schijnt zelfs in dezen crisistijd de oprichting en exploitatie van een herstellingsoord voor t.b.c. lijders wel uitvoerbaar te zijn. Er is een geschikt

bouwterrein te verkrijgen, dat voor een herstellingsoord ten behoeve van t.b.c. lijders goed gelegen is. Dat terrein ligt te Kalioerang tegen de zuidelijke helling van de „Merapi", de vulkaan, die de laatste jaren gedurig in werking is geweest, maar naar de zijde van Kalioerang geen bijzonder gevaar oplevert. Te Kalioerang staat ook het clubhuis, dat veelvuldig als ontspanningsplaats in gebruik is voor onderscheidene jeugdorganisaties op het zendingsterrein.

Als het voorloopig plan tot uitvoering mocht komen, zal er natuurlijk op bescheiden voet worden begonnen. De bouw en inrichting van een herstellingsoord voor 40 à 50 patiënten zal wellicht niet meer dan 15000 gulden kosten. Dr. Groot, de directeur van het Petronella-hospitaal verwacht, dat de inkomsten der verpleeggelden voldoende zullen zijn om niet alleen de exploitatiekosten flink te kunnen betalen, maar ook daaruit rente en afschrijving te kunnen dekken. Het zal dus niet noodig zijn dat de zendingskas voor de exploitatie een bijdrage verleent. En vermoedelijk zullen de gelden voor de oprichting wel in Indië kunnen worden gevonden.

Natuurlijk is het niet vooruit te zeggen of er voldoende patiënten zullen zijn, die opname zullen vragen. Maar dat is wel te verwachten. De weinige sanatoria, die er op Java zijn, komen meestal plaats te kort om te voldoen aan de vraag om opname.

Het spreekt van zelf, dat niet de gewone dessa-bevolking voor haar patiënten plaats zal vragen. De eerste jaren is dit althans nog niet te verwachten. De gewone dessa-bevolking verstaat nog niet de groote betekenis van een herstellingsoord voor beginnende t.b.c. lijders. Maar de meer ontwikkelde Javanen, zooals onderwijzers, postbeambten, klerken van verschillende kantoren en dergelijke menschen, begripen wel het belang van een sanatoriale behandeling. En deze menschen, die maatschappelijk hooger staan dan de dessamenschen, zijn ook finantieel wat sterker, zoodat zij het verpleggeld wel kunnen betalen. Volgens nauwkeurige berekening is een verpleggeld van f 0.75 per dag voldoende om, als er 30 patiënten zijn, alle kosten geheel te dekken. Op Java is tegenwoordig alles zeer goedkoop.

Er is over dit plan nog geen beslissing genomen. Maar wij verwachten, dat dit spoedig zal geschieden en dat nog dit jaar met den bouw zal worden begonnen.

Ongetwijfeld zal de oprichting en exploitatie van dit herstellingsoord van niet gering belang voor de zendingsactie zijn.

Wel schijnt het tegenwoordig geen tijd om met nieuwen arbeid te beginnen. Maar nu andere endingsmiddelen, zooals b.v. de polikliniek-auto, om finantieele redenen moesten losgelaten worden, is het noodig naar nieuwe middelen uit te zien, die finantieel uitvoerbaar zijn. En daartoe behoort ook een herstellingsoord voor t.b.c. patiënten. W. B.

Zending Zuid-Holland Zuid.

Driemaandelijksch verslag van den Zendingsarbeid op het terrein van Zuid-Holland ten Zuiden in de Residentie Banjoemas van 1 Januari—31 Maart 1935.

„Er is alle reden met blijmoedigheid het jaar 1935

te beginnen". Zoo eindigde het laatste kwartaalverslag van het vorig jaar.

„De blijdschap des Heeren, die is uwe sterkte", riep Nehemia het volk toe, toen zij in een door vijanden verwoest land, omringd van pochende tegenstanders, geplaatst door honger en armoede vanwege misoogsten (denk aan Haggai), en in zijn geestelijke kracht gebroken door kleingeloof, onderlinge verdeeldheden en ten hemel schreiende zonden, toch tot de geheel eenige taak werden geroepen om de heilige stad en tempel te bouwen.

Ook in ons werk, zooals het het laatste vereljaars is voortgezet, kan men den blik wenden naar wat met kommer en zorg vervult, en dan is er reden tot misbaar.

Men kan echter ook zien naar de vele zegeningen en dan is het niet moeilijk om daaruit opgewekt blijdschap te putten.

Gesproken over zegeningen.

Allereerst merken wij die op in den gewonen loop van den zendingsarbeid.

Daaronder versta ik ook de vervanging en uitbreiding van het aantal courantenbrengers, de mannen, wien speciaal het verspreiden onzer Javaansche en Maleische evangelisatiemaandbladen is opgedragen.

Deze broeders, met hun geringe ontwikkeling en bescheiden salarissen, die toch als rondtrekkende pioniers zulk een belangrijke en verantwoordingsvolle arbeid verrichten, vragen wel heel bijzonder de belangstellende voorbede der gemeente.

Niet minder dan 6 hunner zijn in de laatste maanden aangesteld.

De benoeming van den Chineezen colporteur, die vanwege de Hollandsche kring geschiedde, werd reeds in een vorig verslag gememoreerd. Paulus van Soekaradja werd vervangen door een jongere man, Joesoep. Toen volgde de aanstelling van Tjasma in Sidaredja na een vrij lange vacature aldaar en Nathanaël te Klampok, een nieuwe standplaats.

Ook Adjibarang kreeg in dit kwartaal voor het eerst een eigen courantenrondbrenger, terwijl die in Grendeng vervangen werd door een broeder in Poerwokerto woonachtig, van wiens ijver wij goede verwachting koesteren.

Met den courantenrondbrenger te Grendeng werd ook de daar woonachtige colporteur uit zendingsdienst eervol ontslagen (gepensioneerd).

Voor de ontslagenen is hiermee gedeeltelijk een tijd van zorg aangebroken. Slechts de sjouwer van de boeken van den gepensioneerden colporteur was zoo gelukkig dadelijk vast werk te vinden in verband met ons ziekenhuis te Poerwokerto.

Ten opzichte van Watim te Grendeng en Paulus van Soekaradja meenden wij met de uitkeering van een som ineens, ter tegemoetkoming in de moeilijkheden van den eersten tijd te kunnen volstaan. Maar vooral omtrent Paulus, een reeds oudere man met jonge kinderen, die in Tjilatjap zijn vroeger werk als waschbaas weer geëntameerd heeft, verkeerden wij in zorg.

Moge de arbeid, die de ontslagenen kortere of langere jaren in Zendingdienst verricht hebben, in de eeuwigheid blijken nog vele vruchten gedragen te hebben buiten wat 't menscheijk oog kan opmerken. Wij danken hen voor wat ze naar den aard van hun taak verricht hebben om het werk van predikant en goeroe voor te bereiden en te steunen.

Intusschen is het ons nog niet gelukt een geschikte persoon te vinden, die als colporteur in de plaats van den gepensioneerde heel de residentie kan bereizen. De

courantenrondbrengers bereiken slechts de omgeving hunner woonplaats.

De erkenning moet ons van het hart, dat wij bij de aanstelling der nieuwbenoemden van den beproefden regel, dat geen nieuweling voor aanstelling in aanmerking komt, noodgedrongen moesten afwijken. Metterdaad zijn zij met uitzondering van den Chinees allen vrij kort geleden pas tot de gemeente toegetreden. Door bijzonder onderwijs en gedurige leiding trachten wij in dit euvel te voorzien. Het spreekwoord: „nieuwe bezems vegen schoon", bewaarheidt zich bij elk hunner. Tot nu hooren wij niets dan goeds van hen en is het waarlijk verblijdend den ijver op te merken, die hen bezielt en van de geestdrift te genieten, waarmee zij van hun schat, die zij in het Christendom gevonden hebben, getuigen.

Van overgangen tot het Christendom zou ook dit kwartaalverslag kunnen melding maken. In vele dier gevallen is het moeilijk precies de menscheijke factoren na te gaan. Meest is het de resultaten van verschillende krachten: mondelinge evangelieverkondiging, Christelijke lectuur, familiebetrekkingen, verpleging in het ziekenhuis, onderwijs op de scholen.

In de meeste der gemeenten had volwassendoop eens of meermalen plaats.

Wij vermelden slechts:

In Poerwokerto was er onder de 8, die belijdenis des geloofs aflegden, een vijftal, dat tevens gedoopt werd.

Voor een echtpaar onder hen was dit het resultaat van een zwaren geestelijken strijd geweest. De man was als verpleger bij de overname van de suikerkliniek in zendingsdienst gekomen. Hij was een overtuigd Mohammedaan uit de kringen van Mohammadjah, de moderne Islam-vereiniging. Nu bewees hij in de naar menscheijk oordeel volkomen oprechte doopaanvraag, hoe het Evangelie van Christus door 's Heeren genade kan zegevieren over alle scherpe critiek, die de aarvallen, gesteund door Westersche „Wetenschap", er zonder ophouden op uitoefenen.

Voor Sidaredja, onze meest Westelijk gelegen gemeente, ontstaan een tiental jaren geleden, doordat een Chineesch Christengezin zich dáár metterwoon vestigde, was het een blijde dag, toen een zestal Chineezen daar door het Heilig Sacrament in de Kerk des Heeren werd opgenomen.

In deze geïnstitueerde Kerk, waarvan de beide Oudelingen „vreemde Oosterlingen" (de officieele aanduiding voor Chineezen, enz.) zijn, is het Chineesche element meer vertegenwoordigd dan in één onzer andere gemeenten, wat naast veel lichtzijden, toch ook zijn eigenaardige moeilijkheden meebrengt.

In dienzelfden Doopdienst deden 7 z.g. „Sadrachristenen" uit Langgen belijdenis. Dat Langgen, waar zich eenige gezinnen van de z.g. Apostolischen („Karasolan", aanhangers van den bekenden „apostel", wijlen Sadrach) gevestigd hadden, zonder dat het nog tot een bepaalde gemeente gekomen was, ligt even over de grenzen van den Preanger, wordt echter van uit Sidaredja verzorgd. Aangezien tevens de zorg voor Kawoen-garten, Tjipari en Patamoean aan de Goeroe Indjil te Sidaredja is toevertrouwd, was 't uit dat oogpunt maar goed, dat hij hulp kreeg door de aanstelling van bovengenoemden courantenrondbrenger.

Wij hebben in Sidaredja een flinke zendingsschool. Slechts voor de laagste klassen wordt als Volksschool een geringe subsidie uitgekeerd. Het hoofd daarvan

huwde in de Kerstvacantie met een volksonderwijzeres, een dochter van een gewezen Hoofd der dessa Kertajasa. Ik had haar in December gedoopt. De ongesubsidieerde Vervolgschool wint in vertrouwen.

Is boven sprake van „Sadrach-christenen”, op ons terrein wordt in de 8 gemeenten dier gemeenschap over het algemeen nog weinig neiging bespeurd tot overgang naar de Zending. Slechts de gemeente te Karang Gedang koos met beslistheid voor aansluiting. Maar daar deze bij de grens van Kedoe ligt, in de omgeving van Idjoe, een buitenpost van Keboemen, lag verzorging van die zijde voor de hand.

In Karang Tawang beperken zich de zendingssympathieën slechts tot één oude man met zijn gezin en behuwdkinderen. Ook deze wenden zich tot Keboemen.

Het in de buurt onzer gemeente Bangsa gelegene Groedjoegan heeft zich in Maart tot de zending gewend ter opname in onzen kring.

Wat het werk onder de Chineezzen betreft, in het vorig verslag werd al gewezen op den zoo gewaardeerden arbeid van den heer Swanborn. Als Hoofd der school te Soekaradja werd hij (begin Maart) vervangen door den heer Verhoef, onderwijzer aan de Chr. H.B.S. te Poerwokerto, maar totdien met wachtgeld in Holland.

De heer Swanborn kreeg nu de handen vrij zich geheel te wijden aan den evangelisatiearbeid onder de Chineezzen. Hij deed dit met grooten ijver en toewijding. Helaas zal een volgend verslag al niet meer van hem kunnen melden. Want begin April verliet hij ons om naar Madoera te vertrekken.

Zijn werkzaamheden in ons midden hebben sporen achtergelaten. Het zal niet zoo gemakkelijk zijn het aangevangen werk voort te zetten. Een volgend kwartaalverslag moge van een gelukkige oplossing van het probleem melden!

Intusschen is die oplossing niet weinig verzwaard, doordat de in November aangestelde Chineesche colporteur in Februari een bloedspuwing kreeg. Hij ligt nu in het ziekenhuis. Misschien wordt hij op deze wijze bijzonder voor zijn taak door den Heere zelf opgeleid!

Op 6 Januari mocht ik in de Maleische avondgodsdienstoeffening te Poerbolingo Go Eng Tjoe doopen. Hij is een oud-leerling van de school in Soekaradja en bezoekt thans de theologische school te Jogjakarta. Wij krijgen bij voortdurend goede berichten van hem.

Drie weken later ontving in het midden der Javaansche gemeente te Soekaradja een jonge Chineesche tabakshandelaar met zijn vrouw den Doop. Eigenlijk zijn zij nog vruchten van het werk der Methodisten op de school aldaar. De man bezocht, na de lagere school te Soekaradja te hebben doorlopen, een middelbare school van de Methodisten te Singapore. Dáár ontmoette hij een tien jaar geleden den bekenden Stanley Jones, an wien hij de belofte deed Christen te zullen worden. Zijn vrouw is een zuster van wijlen Dr. Kho, die eenigen tijd aan ons ziekenhuis te Trenggiling verbonden is geweest. Beiden kregen van den heer Swanborn nader onderricht en in hun huis werden ook Maleische godsdienstoeffeningen gehouden.

Ook in Djatilawang werd een Chineesche jongjah gedoopt.

Als wij een oplossing vinden om het werk van Swanborn voort te zetten, zal die in alle geval met de krachten, die wij thans hebben, voor zoo ver wij zien kunnen, slechts een gebrekkige en gedeeltelijke kunnen

zijn en die gepaard gaat met gelijktijdige inkrimping van ander werk.

Zou het mogelijk zijn een meer radicale oplossing te vinden?

De laatste Zondag van Maart werd in Poerbolingo Mejuffrouw Tjat Gan gedoopt, dochter van een der meest vóóranstande families. Een vrucht van de H.C.Z.S., de Huishoudschool en het werk onder de Chineesche meisjes in verband met de school.

De doop had plaats in een bijzonder drukbezochten dienst der Hollandsche gemeente, waarin Ds. Kuipers van Jogja optrad.

De droge opsomming van die doopbedieningen onder de Chineezzen: één in een Maleische, een tweede van een Engelsch sprekend paar in een Javaansche, een derde in een Hollandsche godsdienstoeffening, is wel typeerend voor de verwarring en de afscheidingen door taalverschillen!

De Doop van een jong meisje, dat (door den invloed van het Christelijk Hollandsch Onderwijs gewonnen), het waagt tegen haar ouders, familie, verwanten en vriendenkring in te gaan en openlijk den naam des Heeren te belijden, heeft iets aangrijpends.

Hetzelfde ondervond ik, toen ik in 17 Maart in Klampok een Javaansche onderwijzeres van de neutrale Holl. Inlandsche School aldaar en 7 April een jonge dame uit de Javaansche hoogere stand te Poerbolingo mocht doopen, de ééne een oud-leerlinge van de Christelijke Lagere en Muloschool te Magelang, de andere een oud-leerlinge van onze Hollandsch-Inlandsche School te Poerwokerto.

Waarlijk, zulke meisjes, die het eenzame pad achter Christus kiezen, hebben een bijzonderen strijd moeten doormaken en op dat pad wachten haar groote moeilijkheden. Mogen zij dan niet er op rekenen, dat bijzonder op haar het wakend oog van den Goeden Herder geslagen is en Zijn sterke hand haar geleiden zal?

Sprak ik in het begin over wat met kommer en zorg vervult, dan dacht ik vooral aan den socialen nood van den tijd.

Ik vermoed dat de dagbladen in Holland ook berichten hebben bevat over den grooten nood der bevolking, speciaal in de Residentie Banjoemas.

Tenminste Cheribon en Banjoemas werden in de pers op Java telkens in dit verband genoemd.

De groote armoede is vooral het gevolg van de sluiting der vijf suikerfabrieken. Maar dat toch niet alleen. Schier alle landbouwproducten zijn, niettegenstaande misoogsten, tot een ongekend laag prijsniveau gedaald. De kokosnoten brengen mede ten gevolge van den achteruitgang van de oliebereiding schier niets meer op. Alleen met de tabak gaat het iets beter. Maar om 5 centen te verdienen in de tabakslodsen gedurende een langen dag van half zeven 's morgens tot 's avonds 5 uur verdringen zich de vrouwen voor de tabakslodsen. 5 cent per dag, niet per uur!

Nu heeft deze nood ongetwijfeld de gemoederen ernstiger gestemd en daardoor ook de evangelieverkondiging een bijzondere kans gegeven.

Het vorig verslag wees er dan ook op, dat het aantal volwassenen doopen in 1934 buitengewoon hoog geweest is (212). Maar deze aanwas voornamelijk van niets bezittenden brengt met name onze gemeente in Poerbolingo wel in buitengewone zorgen. Om deze het hoofd te bieden hebben de huisvrouwen op initiatief van den Inlandschen predikant afgesproken elken dag bij de bereiding van het eten voor het gezin, een schepje

rauwe rijst apart te leggen voor de diaconale behoeften.

In Januari werd onze bloeiende school in de Stationswijk van Poerbolingo, Kandang Gampang, overgeplaatst naar een nieuw gebouw enkele straten verder in de wijk Bengang gelegen. Voor de oprichting dezer school op een gedeelte van het terrein, dat wijlen Dr. Vogelesang voor den bouw van een nieuw ziekenhuis bestemd had, werd door het Gouvernement de door de wet bepaalde subsidie uitgekeerd. Met dankbaarheid hebben wij die aanvaard. Kort na de ingebruikneming van het nieuwe schoolgebouw viel het besluit, dat ook deze school in het lot der andere zou deelen. De twee hoogste klassen werden z.g. „Vervolgschool” en de drie laagste z.g. „Volksschool”.

Het leeggekomen gebouw te Kandang Gampang — en zie daar de schakel met den sozialen nood, waarover wij spreken — werd verbouwd tot armenhuis, ruimte biedend voor negen gezinnen: elk gezin 1 of 2 kamers, één kamer voor godsdienstoefening en voor conversatie en een gemeenschappelijke keuken. Reeds zijn er vier gezinnen ingetrokken. Een Javaansch gezin, waarvan beide ouders blind zijn. Het onlangs geboren kindeke verloor reeds het één oog. Het is maar te hopen, dat het niet straks ook het tweede moet missen. Van de drie andere gezinnen zijn ook de vaders blind. Een van hen is een oude Chinees, gehuwd met een Javaansche. Zij brachten twee aangenomen Javaansche kinderen mee.

Onze Goeroe-Indjil Filippus en zijn vrouw, wonende op hetzelfde erf, vinden in de geestelijke leiding van dit armenhuis een dankbaar maar moeilijke taak. Het dagelijksch onderhoud komt ten laste der Javaansche diaconie, die ook al twee huizen voor arme weduwen (één ter plaatse en één in de dessa Blarak onder de bijgemeente Karang Salam) te verzorgen heeft.

Een tijdsprobleem is hier even goed als in Holland het werklozen-vraagstuk. Jongelui, die de school doorloopen hebben en dan werkloos rondloopen, zijn wel heel in het bijzonder een object van zorg. Welk een degenererenden invloed gaat van dat doffe, hopelooze nietsdoen uit. Wij werden er mee in aanraking gebracht zoowel onder de Indo-Europeanen als onder de Chinezen en Javanen. Onder de laatsten op uiterst pijnlijke wijze en zeer van nabij in de laatste maand. In Poerwokerto en in Poerbolingo hebben zij nu „werklozen-comité” op eigen initiatief der Javaansche Christenen opgericht. Door boekbinderij, landarbeid, wasscherij enz. trachten ze de leegloopenden aan loonenden arbeid te helpen.

De Regering tracht door emigratie naar Zuid-Sumatra (Lamong) den nood eenigszins te verminderen. Terecht past zij daarbij een sterke keur toe. Alleen jonge, gezonde personen van een onbesproken gedrag komen in aanmerking.

Onder de in Februari geëmigreerden waren ook een jonge man en vrouw, die belangstelling in het Evangelie getoond hadden en in onderricht waren. Ik bad met hen vóór ze vertrokken en gaf hun een Bijbelsche geschiedenis en Bunjans Christenreis in het Javaansch, met nog een paar boekjes mee. Ze beloofden na aankomst op de plaats der definitieve vestiging dadelijk te schrijven. Zou zoo dáár, waar thans (voor zoo ver mij bekend) nog geen zending werkt, op deze wijze toch het licht van het Evangelie gebracht worden?

Ook onze ziekenhuizen ondervinden den terugslag van

alle ellende, die geleden wordt. Natuurlijk zijn ondervoede lichamen dubbel vatbaar voor ziekten. Geen wonder, dat beide ziekenhuizen overvol zijn. Een moeilijke zaak bij verminderde subsidies. De dokters moeten wel eens het gevoel hebben als de Israëlieten in Egypte: het steenenaantal, dat gebakken moest worden, werd vermeerderd, maar 't stroo onthouden!

Dan is er energie van geloof en toewijding noodig om opgewekt te blijven en in de blijdschap des Heeren zijn sterkte te vinden.

Dr. Zwaan heeft die energie in sterke mate ook getoond.

Sidaredja ligt op groote afstand van Poerwokerto. Voeger was 't alleen per trein te bereiken, thans ook per auto. Maar men moet niet vragen hoe! Het is meer dan 2 uur rijden over een weg die in de regentijd door herhaalde overstromingen nauwelijksch berijdbaar is.

Daar in Sidaredja is de nood hoog. De economische zoo zwakke bevolking wordt geteisterd door allerlei ziekten. Van de polikliniek van het Regentschap werd echter nauwelijks hulp door de bevolking gevraagd.

Dr. Zwaan plaatste er een Christen mantri verpleger en opende een polikliniek in een gehuurd huis, waarheen hij nu iedere Vrijdag de lange moeilijke reis heen en terug per auto maakt.

Honderden verdringen zich om hulp, nu er geregeld een Europeesche dokter komt. De openbare polikliniek verliet geheel en werd dus noodgedwongen gesloten.

Zeker, hier geldt wel: de blijdschap des Heeren, de groote Medicijnmeester, die de krankheden der ellendigen droeg is zijn sterkte.

Met enkele losse mededeelingen mogen wij eindigen.

Dr. Soewardja, de sympathieke Indische arts van het Gouvernement te Poerbolingo, werd helaas met afloop van dit kwartaal overgeplaatst. Hoewel geen Christen, was hij de Zending zeer genegen. Dankbaar erkennen wij hoe hij belangeloos ons ziekenhuis op velerlei wijze geholpen heeft, niet het minst door wekelijksch zonder eenige vergoeding cursussen aan het personeel te geven. Zulk een man missen wij zeer noode. In Poerwokerto kreeg de tweede arts, tijdelijk werkzaam in het Zending ziekenhuis, een Javaan (niet Christen) met het einde van het kwartaal eervol ontslag uit Zendingdienst.

Begin van het jaar bleek de gezondheidstoestand van Mejuffrouw Stoett door te hooge bloeddruk aanleiding tot ongerustheid te geven.

Voorgescreven beperking van arbeid en een streng dieet hebben veel verbetering ten gevolge gehad. Ook mijn vrouws gezondheid en kracht zijn deze drie maanden niet zoo geweest, als wij het graag zouden gewenscht hebben. Toch kan zij naar de gaven haar geschonken, mee blijven werken, vooral ten bate van de op haar initiatief opgerichte Javaansche-Spaar- en Credietcoöperatie en Huishoudschool. Ook vergde de administratie van ons Jav. Theologisch tijdschrift veel van haar.

De wereldgebedsday voor de vrouwen werd in Poerbolingo, Poerwokerto en een enkele bijgemeente (Sambeng en elders) met opgewektheid zoowel onder de Javaansche (en Chineesche) als onder de Hollandsche vrouwen gehouden. In de Javaansche bijeenkomst te Poerbolingo, die gedeeltelijk onder leiding stond van de Inlandsche predikant, en verder van één der Javaansche vrouwen, waren er wel 100 vrouwen opgekomen. Behalve één goeroe-Indjil waren er geen mannen, wat

ook in de bedoeling lag.

De Javaansche en Chineesche vrouw mag aanspraak maken op de biddende belangstelling en meewerking van de gemeente in Holland. Dit bevordert voor degenen, die onder haar arbeiden, in niet geringe mate de blijdschap des Heeren, die ook haar sterkte is!

Poerbolingo, April 1935

B. J. ESSER.

onderzoek oordeelde, dat hij na zijn verlof nog gerust weer naar Indië mocht gaan, om daar nog enkele jaren te arbeiden. Dit is bijzonder verblijdend. Niet alleen voor hem zelf en zijn gezin, maar ook voor den Zendingsarbeid te Magelang. De Heere heeft den arbeid van Ds. Merkelijn in den loop der jaren kennelijk gezegend. Het Zendingsterrein van Magelang met zijn meer dan 900.000 inwoners is een vruchtbaar Zendingsveld ge-

Ds. A. Merkelijn en gezin.

Zending Zeeland, N.Brabant en Limburg.

Ds. A. MERKELIJN.

(Bij de foto).

Het is voor de vierde keer, dat de sympathieke missionaire predikant van Middelburg is uitgegaan naar zijn arbeidsveld. De eerste maal ging hij heen 2 Januari 1912. En thans is hij 24 Mei te Genua aan boord gegaan van de „Marnix van St. Aldegonde” om naar Java terug te keeren.

Het verblijdt ons zeer en het mag de Kerk van Middelburg en de met haar samenwerkende Kerken van Zeeland, Noord-Brabant en Limburg wel stemmen tot bijzonderen dank aan God, dat Ds. Merkelijn nog weer teruggaan kan. Een paar jaar geleden liepen er geruchten, dat de gezondheid van Ds. Merkelijn nog al te wenschen overliet. Het vermoeden rees, dat hij spoedig zijn zoo gezegenden arbeid zou moeten neerleggen en na verlof wel niet weer zou kunnen terugkeeren.

Maar de Heere heeft die vrees gelukkig beschaamd. Zijn gezondheid is zeer verbeterd. En het medische

worden met een zeer beduidend getal gemeenten en posten. Ds. Merkelijn kan daar nog zoo moeilijk gemist. Er is nog geen opvolger gereed, die hem vervangen kan. Daarom is het voor het werk te Magelang zeer gelukkig, dat Ds. Merkelijn, ofschoon hij meer dan 23 jaren in de Zending werkzaam is en in Indië hard heeft gewerkt, nu toch nog weer terugkeeren kan.

Hij zelf is daarvoor bijzonder dankbaar. Het zou hem zwaar vallen, als hij het Zendingswerk, dat al de liefde heeft van zijn hart, nu al moest neerleggen. Maar de Heere heeft dat offer nog niet van hem gevraagd. Hij mocht nog weer terug naar zijn geliefde Magelang.

Het is het voornemen, dat hij nog omstreeks drie jaren in actieven dienst zal blijven. Zoo de Heere wil kan dan zijn opvolger, waartoe beroepen is cand. C. van Nes, met zijn voorbereidend werk gereed zijn en door Ds. Merkelijn zijn ingeleid tot zijn werk.

Evenals na het vorige verlof hebben Ds. en Mevrouw Merkelijn hunne kinderen weer in Holland achtergelaten. Dat is altoos een schaduwkant in het leven der Zendingen, dat zij hunne kinderen, als zij gekomen zijn tot de jaren der rijpere jeugd, in Holland moeten laten voor de verdere vorming.

Na het vorig verlof konden Ds. en Mevr. Merklijn althans hun jongste zoon nog weer medenemen naar Java. Thans zijn alle drie kinderen in Holland gebleven. De oudste zoon studeert, evenals de eenige dochter, in de medicijnen te Leiden. En de jongste zoon is op een Chr. H.B.S. te Den Haag.

Ds. Merklijn, die reeds 57 jaren telt, is evenals Mevr., met dank voor de genoten rust tijdens het verlof en met blijdschap, dat men nog in actieven dienst mag blijven, teruggekeerd tot het mooie werk te Magelang.

En de Kerken in Holland, inzonderheid de Kerken der drie zuidelijke provinciën, danken God, die haar geeft dezen dienaar nog weer te mogen zien uitgaan. En de bede dezer Kerken vergezelt hen, opdat de Heere deze laatste arbeidsperiode in den dienst harer Zending nog tot de meest gezegende make. W. B.

DEN HAAG, April 1935.

Amice,

Ook de arbeid van het hospitaal ging in '34 gezegend voort; aan het verslag van Dr. Dreckmeier wil ik enkele stukken ontleenen, die van dezen zegen duidelijk getuigen.

A. MERKLIJN.

Dr. Dreckmeier schrijft:

Het jaar 1934 was er één van rustig arbeiden in het ziekenhuis. Als U de cijfers van opname even vergeelijkt met die van verleden jaar, zal het U opvallen, dat er geen groote verschillen zijn aan te wijzen. Het ziekenhuis was vol, maar nog niet overvol; de polikliniek gaf geregeld enkele uren werk per dag. We mogen dankbaar zijn, dat we door de medische Zending reeds vele honderden menschen per jaar bereiken. In dezen tijd van malaise zou het waarschijnlijk groote financieele moeilijkheden brengen, als we tot uitbreiding gedwongen werden. Daarbij is een factor van beteekenis, dat een dokter, die bovendien vlak voor het verlof na acht jaar werk geen volle 100 % meer waard is, op het oogcnblik ook niet meer werk aan zou kunnen, zodat uitbreiding al spoedig de kosten van een tweede dokter zou meebrengen. Zeer hoop ik, dat ik na mijn verlof weer zoo opgefrist zal zijn, dat ik het nog een tijd alleen af zal kunnen, ook al komt er uitbreiding, waar de eerste maanden van 1935 op wijzen (we hebben in de laatste maand bijna steeds 80 patiënten) of dat de toestanden zich zoo zullen wijzigen, dat er een tweede dokter benoemd kan worden.

Een mooie uitbreiding was dit jaar de opening van het mooie nieuwe paviljoen, dat zeer goed voldoet. De 2e klasse vindt er een doelmatige behuizing en ik kreeg er een zeer geriefelijke woning door. Uit den aard bracht de 1e inrichting nog al kosten mee, terwijl de bezetting nog slechts matig is. Op den duur verwachten we echter, dat dit huis behalve rente en afflossing van het er in gestoken kapitaal, een behoorlijk voordeel saldo zal opleveren voor het ziekenhuis. Dit eerste jaar hebben we reeds een bescheiden winst gemaakt.

Over het personeel viel als regel niet te klagen. Een jonge leerling moest ontslagen worden wegens wan-gedrag in het hulpziekenhuis te Parakan, waar uit den aard het toezicht op de jonge leerlingen minder intensief is als hier, waar we een huisvader hebben. Een meisje werd ontslagen wegens onvoldoende vorderingen en gebrek aan toewijding bij haar werk. Het oudere personeel voelt steeds meer de verantwoordelijkheid van het werk mee te dragen. Hiervoor ben ik altijd

zeer dankbaar. Voor de jongeren is dat van groot belang.

De goeroe deed het geheele jaar trouw zijn dienst op zalen, polikliniek, catechisatie van de jongeren, in het internaat. Nog te weinig kan hij werken op de vrouwenzaal. Als hij oud-patiënten gaat opzoeken zijn dit bijna altijd mannen.

(Hierbij geeft Dr. Dreckmeier dan een uiteenzetting van de noodzakelijkheid om te komen tot de aanstelling van een vrouwelijke goeroe-indijl. A. Merklijn).

De polikliniek bracht, evenals het vorig jaar, behoorlijk de kosten op, zelfs zoo, dat alle medicijnen voor het geheele ziekenhuis daaruit konden worden bekostigd. Daar wij eind 1934 een gift van S.I.M.A.V.I. van f 300.— ontvingen voor aankoop van medicijnen en instrumenten, die ik voor 1935 bestemde, kunnen we dit nieuwe jaar eenige uitbreiding geven aan het instrumentarium, wat in 1934 niet kon geschieden.

De in Juli 1933 begonnen instelling van mantri-verpleger op de scholen van de Vereeniging voor Scholen met den Bijbel voldoet zeer goed. De mantri bezocht 4 scholen ieder 3 × per week, waardoor het school-verzuim wegens behandeling op de gewone polikliniek, waar de kinderen nog al eens een tijd moeten wachten, tot een minimum terugging.

Wij bouwden in 1934 twee mantri-woningen, waardoor 2 oudere mantri-verplegers op het ziekenhuis-terrein kwamen te wonen, wat een groot gemak bij spoedeisende operaties, nachtelijke controle enz. is. De 4 % rente van de leening, die daarvoor gesloten werd, kan uit de huren worden betaald, benevens een kleine afflossing.

Zeer hoop ik door dit verslag U weer eenigszins op de hoogte te hebben gebracht van wat er hier in het ziekenhuis omgaat.

Met beleefde en vriendelijke groeten en heilbede,

Uw dw.,

G. J. DRECKMEIER.

Zending Soerabaja.

Een jaar Makassar-zending.

Vervolg. II.

Tombolo.

Op mijn eerste tournee naar Malino, het vorig jaar reeds, was ik ook verder doorgedrongen naar het Oosten.

En daar vonden we op een 30 K.M. vanaf Malino een vrij belangrijke en groote vlakte.

Voor deze bergstreken zelfs dicht bevolkt. Met als centrum de plaats Tombolo. Hier was ook een kantoor van den Bestuursassistent.

Door het Gouvernement was hier sinds 5 jaar een Volksschool.

Deze had in zijn goede dagen tot zelfs 70 leerlingen. Maar het geldgebrek was ook hier de oorzaak, dat steeds meer kinderen wegbleven omdat ze niet meer betalen konden of wilden.

Totdat tenslotte in Mei '34 de school gesloten werd, de laatste in dit uitgestrekte terrein.

In deze vlakte is het Mohammedanisme echter krachtiger. Er is een misigut en er woont ook een Iman.

Laat me iets mogen vertellen hoe ik op nauwer wijze in aanraking met deze plaats gekomen ben.

In het voorjaar kreeg ik in Makassar bezoek van

een Menadonees, die te Tombolo woonde. Deze, een gepensionneerd militair, had in den loop der jaren ook op godsdienstig gebied zoo heel wat meegemaakt.

Hij was in aanraking gekomen met de Pinksterbeweging, het Leger des Heils en de Amerikaansche Zending.

Hij meende bij zich zelf op te merken de gave van de genezende kracht van het gebed.

Nu komt er in die bergstreken nog al veel lepra voor. Hij ging nu naar de verschillende kampongs om de menschen door zijn gebed te genezen.

En zijn resultaten begonnen al veel te worden.

In Makassar, om zijn pensioen te halen, was hij naar den Hulpprediker van de Prot. Kerk gegaan om een Goeroe te vragen.

Deze, wetend dat wij in die streken werkten, kwam daar zeer sympathiek eerst met ons over spreken. Maar als wij daar iemand heen konden sturen, dan wilde de Prot. Kerk het doen.

Nu was ik reeds eerder bij den Controleur van Gowa (waaronder Tombolo ressorteert) geweest, om te vragen of wij, wanneer de volksschool gesloten werd deze konden overnemen.

Dit werd naar hooger kringen doorgegeven en na eenigen tijd vernam ik dat we school en banken voor f 5.— per maand konden huren.

Met den Menadonees uit Tombolo sprak ik af, dat ik de zaak eens zou komen onderzoeken. Dit gebeurde. En met mijn Goeroe uit Makassar en die uit Lombasang gingen wij er heen.

In Tombolo ging het allereerst naar het huis van den Menadonees.

Hoewel het niet de bedoeling was, zaten we na een half uurtje temidden van een viertal lepra patiënten. En toen demonstreerde de Menadonees, hoe hij werkte.

Allen moesten eerst de handen naar boven heffen (tenminste probeeren) en aan God (op oud-Joodsche wijze) eere geven.

Daarna moesten ze probeeren hun handen samen te vrouwen en zingend werd toen een gebed uitgesproken.

Inderdaad waren er, onder, die voor eenigen tijd nauwelijks kruipen konden en nu reeds vrij aardig liepen en hun vaak zwaar verwonde armen en beenen weer konden bewegen.

Daarna hebben we gegeten en toen lang gesproken over de bezwaren van de gebedsgenezing. Hoe ziekte en lijden vaak een middel van God is om den mensch te leiden (Job) en wat we verstaan onder „onverhoorde” gebeden.

Blij was ik, dat de Menadonees bleef vragen om een goeroe.

Dus dat hij niet zelfstandig wilde blijven voortgaan.

Daar deze man grooten invloed heeft, was het voor mij van belang hem naast me te houden. Trouwens zijn arbeid en persoon had daar ook recht op.

Hoewel aan den anderen kant men ook goed moest weten, dat wij met de praktijk van de gebedsgenezing niet mee kunnen gaan.

Teruggekomen heb ik alles nog eens ernstig overwogen.

Tombolo is een belangrijk punt.

Zeker ver van Makassar. Maar door de autoweg toch ook weer zeer goed bereikbaar. Het laatste stuk is wel gevaarlijk en steil en daardoor bij-taxi-gebruik, waar ik nog op aangewezen ben, kostbaar. Maar dat

gebeurt tegenwoordig per paard.

Dan kost het meer tijd (een uur of 5—6) maar je hebt onderweg ook nog eens contact met het volk.

Natuurlijk, het is een moeilijk punt, dat Tombolo.

De bevolking heeft tot voor kort daar nog steeds geïsoleerd geleefd en vertoont al de scherpe trekken van een dergelijk bergvolk.

Maar het is mede door de nieuwe weg ook geheel geopend voor vernieuwde actie van Mohammediah beweging.

En daar dit een der weinige belangrijke punten uit dit bergterrein is, mag ook niet vergeten worden, dat verwaarloozing van deze plaats, misschien een welkome gelegenheid biedt aan de R. K. Missie, die in Z. W. Celebes naar terreinen zoekt. Geleid door dergelijke overwegingen besloot ik biddend om hier onze tweede post te openen.

Zoo geven deze twee punten de mogelijkheid om op de hoogte te komen en te blijven met dit belangrijke deel van het binnenland.

De moeilijkheid, reeds lang overwogen, was nu een goede Goeroe te vinden.

Voor tijdelijk kon ik de hulp krijgen van een Amb. Goeroe, die wegens overcompleet bij een 2de klas Gouv. school ontslagen was en vroeger ook in de zending gewerkt had.

Maar door zijn schoolgaande kinderen is hij aan Makassar gebonden.

Hij wilde echter wel enkele maanden alleen gaan.

En zoo was het 2de doel van dit laatste tournee dan om deze Goeroe naar Tombolo te brengen.

Na aankomst hebben we ons eerst eens een beetje geïnstalleerd.

Al spoedig hadden we aan nieuwsgierigen geen gebrek.

Nu, dat is ook de bedoeling.

Enkele dagen ben ik nog wat gebleven om door de kampong en naaste omgeving te sjouwen en met de menschen te praten over de school.

Een man op leeftijd reeds, vertelde hoe hij vroeger een blanda gevolgd was naar Makassar om hem als bediende te helpen.

Wij praatten nog wat over den toestand van Makassar van toen.

En geheel uit zich zelf vertelde hij mij hoe de Blanda Christenen nooit een arm mensch onverzorgd voorbij lieten gaan.

Wij, Mohammedanen, bekommeren ons niet om onze armen.

Al is zijn getuigenis voor ons te gunstig, toch vond ik het mooi, dat hij het nu ook eens zoo getroffen had, met menschen in aanraking geweest te zijn, voor wie de Christen naam nu ook eens iets meer dan naam alleen is.

De school kon niet eerder dan 1 Sept. geopend worden.

Maar nu heeft de Goeroe gelegenheid kennis te maken en zichzelf bekend te maken.

We hebben de hoop dat hier wat meer kinderen komen. Men is hier al meer aan een school gewend. Het aantal kinderen is hier zeer beduidend. En door het spreken van de Menadonees zijn hier al verschillende gekomen, die tenminste niet apriori scherp tegen de Zending staan.

Hoewel het finantieel jammer is, dat we geen cent subsidie voor onzen schoolarbeid krijgen, zijn daar ook weer groote voordeelen aan verbonden.

Alles kunnen we inrichten zooals het het meest praktisch voor ons doel noodig is. Zoo kan de Goeroe in Tombolo minstens een dag in de week extra gebruiken om op tournee te gaan voor het zendingswerk. Wat bij een gesubsidieerde school niet zou kunnen. De vakken, die het meest noodig zijn voor ons doel, kunnen extra verzorgd worden.

Evenals in Lombasang willen we ook te Tombolo een avondschoon openen voor ouderen om te leeren

Vereeniging „Indonesische Christen jongeren in Nederland”.

Gelijk andere jaren werd er ook dit jaar een Paasch-réunie in „Woudschoten” bij Zeist gehouden vanwege de vereeniging „Indonesische Christen Jongeren in Nederland”. Woudschoten is een geschikt oord voor een dergelijke conferentie. Het ligt midden in het bosch en is gemakkelijk van Zeist (bij Utrecht) te bereiken met een

lezen en schrijven. Waarbij natuurlijk al heel spoedig bijbelsche geschiedenis verteld zal worden. Zoo hopen we ook langs dien weg contact te krijgen. En zoo is, samenvattend, ook voor Tombolo de wacht op de toekomst.

Wat wordt het anders in dit zendingswerk ook weer echt duidelijk, dat God zelf de harten moet openen.

En dat dit dan toch zoo'n groot onbegrijpelijk wonder is.

M.

H. v. d. B.
(Wordt vervolgd).

Zending van de Gereformeerde Kerk te Medan.

Kerkeraad en Gemeente Javaansche Kerk.

In het vorige No. hebben we iets verteld van de ingebruikneming van het Javaansche Kerkje te Medan en een foto van dat Kerkje geplaatst.

Dit kiekje laat ons den Kerkeraad met de Javaansche Gemeente en enkele belangstellenden zien. Deze foto is genomen op den dag der ingebruikneming van de Kerk. Het gezelschap staat voor de hoofddeur van het Kerkgebouw. Zooals men ziet is het al een aardige kring. De Heere geeft blijkbaar over den Zendingsarbeid onder de Javanen op Sumatra zijn zegen in rijke mate te zien.

W. B.

autobus of te voet. Woudschoten behoort aan de Nederl. Christelijke Studenten Vereeniging.

Wij, Indonesische Christenen, gaan graag naar Woudschoten. Wij vinden het prettig onze landgenooten daar te ontmoeten, waar wij dan rustig en ongedwongen met elkander kunnen praten. Praten over onze moeilijkheden van het dagelijksch leven in een vreemd land; praten over onze houding tegenover de menschen met wie we omgaan. (Sommigen van ons hebben er bepaald hinder van als ze nageroepen worden met: „neger!” of „Chinees” of „pinda-mannetje!”) Wij praten ook over ons geloofsleven, opdat ons geloof niet verzwakke, praten over maatschappelijk en sociaal leven, over actueele gebeurtenissen in Indië, waar wij straks na volbrachte studie onze plaats hopen in te nemen.

Het programma van dit jaar luidde:

De wereldconferentie v. d. Chr. Studenten op Java. (S. S. Pelemkahu).

Causerie van Dr. J. Offringa over den geneesk. dienst in Indië.

Maleische aandacht. (A. Rotti).

Eenige lichtpunten over Bali. (I. G. K. Djelantik).

Jeugdbeweging in Indië. (Dr. Verwiebe).

De absoluteitheid van het Christendom. (Ds. J. Verkuyll).

De besprekingen, die uit deze onderwerpen voortvloeiden, waren echt diep en leerzaam. Het waren vooral Dr. Offringa, oud-zendingsarts van het Petronella-Hospitaal te Djokja, thans Hoofd van de Geneesk. Dienst in Indië, en Dr. Verwiebe uit de Bataklanden, die zoo interessant en aandoenlijk van hun rijke ervaringen in Indië konden

vertellen, die ons nader tot elkander in het geloof brachten. Wij beseften van af den eersten avond duidelijk onze taak, die we als christenen straks in Indië hebben te vervullen.

Ook deed het ons goed een Maleische Godsdienstoefening hier in Nederland te mogen meemaken. Het was een typisch gezelschap van verschillende bevolkingsgroepen. De Voorganger, een Menadoneesche theoloog, de organist (hier de pianist) een Chinees, en de gemeente, studenten van de verschillende faculteiten uit de Bataklanden, Minahasa, Ambon, Bali en Java en enkele Europeesche gasten.

Behalve de leerzame besprekingen op de vergaderingen, die ons tot bezinning brachten, waren niet minder van belang de ongedwongen gesprekken op de wandelingen, die er toe bijdroegen onzen onderlingen band te sterken.

Wij zijn allen dan ook dankbaar voor deze Paaschréunie, die in alle opzichten geslaagd mag heeten. Wij hopen, dat er meerdere Indonesische studenten zich aansluiten bij onze vereenigingen.

Moge de Heere deze vereeniging van Indonesische Christen Jongeren in Nederland zegenen en leiden door Zijn Geest.

Amsterdam, Mei 1935.

S. NIMPOENO.

De Zendingscommissie te Zoutkamp.

Ook Zoutkamp's Geref. Kerk heeft een actieve Zendingscommissie, die plaatselijk de belangen der zending trouw en met zegen behartigt.

Een elftal jeugdige zusters der Gemeente doen het werk. Zij brengen geregeld het Zendingsblad en den Zendingskalender rond en halen de vrijwillige bijdragen en giften voor de Zending op in de vijf wijken waarin de Gemeente is verdeeld. Over den arbeid dezer dames is men te Zoutkamp zeer tevreden. Zij zorgen dat Zoutkamp's Kerk haar bijdrage voor de Soemba Zending geregeld kan afdragen.

De ons ter plaatsing gezonden foto laat ons tevens den Penningmeester zien, die de bijeengebrachte gelden ontvangt en beheert. Het is wel zeer opmerkelijk, dat vrijwel overal als men de zaak maar goed aanvat de voor de Zending noodige gelden gemakkelijk bijeen komen.

W. B.

Zendingscommissie Zoutkamp.

Korte berichten.

T. Mobach.

De directeur van den Normaalleegang te Pajeti, de heer T. Mobach, hoopt deze maand met verlof in Nederland aan te komen. Naar het voornemen was, is hij 24 Mei van Soemba vertrokken zoodat hij tegen het einde van Juni hier kan zijn.

Ds. K. van Dijk.

Het adres van Heeg's missionaire predikant Ds. K. v. Dijk, die met verlof in Holland is, is bij zijn zoon Ds. J. van Dijk te Drachtster-Compagnie Fr.

C. van Nes.

De Raad der Geref. Kerk te Middelburg heeft Cand. C. van Nes beroepen tot missionair-predikant. Na behoorlijke voorbereiding hier te lande zal deze D.V. naar Java gaan om daar, na verdere voorbereiding, eerst door Ds. Merklijn te worden ingeleid tot zijn werk en dan diens plaats te gaan innemen.

Een tweede missionaire dienaar voor Poerworedjo.

In Utrecht en Gelderland is de vraag aan de orde of men zal overgaan tot het beroepen van een tweede missionaire dienaar voor Poerworedjo. Maar dit vindt blijkbaar nog geen algemeene instemming. De Classis Apeldoorn heeft zich in haar l.g. vergadering, naar we lazen, aldus uitgesproken:

„De classis Apeldoorn, niet ten volle overtuigd van de noodzakelijkheid van het beroepen van een tweeden miss. predikant, alsmede van de mogelijkheid dat de daartoe benodigde gelden door de kerken kunnen worden opgebracht; dringt er bij deputaten op aan om vooralsnog niet tot het beroepen van een tweeden miss. predikant over te gaan of Ds. Keuchenius te doen assisteren door een administrateur.”

Zendingssynode van Groningen c.a.

D.V. zal de z.g. Zendingssynode van Groningen, Drenthe. Overijssel, Bentheim en Oost-Friesland worden gehouden te Assen Woensdag 26 Juni a.s.

De rekening der Soemba-Zending.

In het verslag van de vergadering der deputaten voor de Soemba-zending lezen we:

De balans met verlies- en winstrekening over het afgelopen jaar wordt behandeld. De balans per 1 Jan. 1935 heeft aan activa en passiva f178070.67; de verlies- en winstrekening f107113.96; met een nadeelig saldo over 1934 van f7532.11.

Britsch en buitenlandsch bijbelgenootschap.

Op Woensdag 1 Mei vergaderde te Londen het Britsch en buitenlandsch bijbelgenootschap in zijn 131ste jaarvergadering. In het afgelopen boekjaar werden 10.970.000 bijbels en bijbelgedeelten verkocht. De bijbel wordt thans in 692 talen onder de menschen gebracht; in het afgelopen boekjaar werd de bijbel in 14 nieuwe talen afgeleverd; van deze valt het meerendeel op Afrika.

Van den bijbelomzet van bijna elf miljoen exemplaren over het afgelopen boekjaar nam Azië meer dan 7 miljoen stuks, van welk getal weer 4.296.000 stuks naar China gingen!

De uitgaven van het genootschap bedroegen 364.102 pond, de inkomsten 366.782 pond; er was alzoo een batig saldo.

Christ. Nationaal Zendingsfeest.

Het Christelijk Nationaal Zendingsfeest, dat D.V. Woensdag 3 Juli a.s. te Soestdijk zal worden gehouden, belooft ditmaal bijzonder belangrijk te worden. De reiskosten zijn gering.

Er zijn reisbiljetten verkrijgbaar voor verlaagde prijzen.

Adresverandering.

Oud adres: P. J. Schreuder, Verkooper zilverpapier, theelood, postzegels der Zending.

Nieuw adres: Zestienhovenstraat 34 a, Tel. 43346, Rotterdam-Noord.

Leestafel.

Niet in Gods Woord gegrond. Bezwaren tegen het boek van Ds. H. L. Both „Arbeiders in zijn oogst”, door L. Roorda, bij Kok te Kampen f0.75.

Deze brochure van bijna 100 bladzijden bedoelt niets anders te geven dan toetsing aan de H. Schrift van wat Ds. Both in zijn boek heeft geschreven.

Wie het boek van Ds. Both met meer of minder instemming las, verzuime niet ook deze goed gedocumenteerde brochure te lezen.

De Kleine Profeten Haggai, Zacharia, Maleachi, door Dr. J. Ridderbos, bij Kok te Kampen f2.75.

Uitnemend werk; vrucht van diepgaande studie neergelegd in voor ieder begrijpelijken vorm. De naam van den schrijver is de beste aanbeveling.

In de serie: *Korte Verklaring der Heilige Schrift met nieuwe vertaling*, is de behandeling der Profetische boeken nu compleet.

L. I. Nommensen, de Apostel der Batakkers, door J. H. Hemmers, bij J. N. Voorhoeve te den Haag, f2.50.

Dit is nu al het zevende boek, dat Voorhoeve in de prachtige reeks: „Fakkeldragers” laat verschijnen. Zeer terecht is Nommensen genoemd de Apostel der Batakkers. Hij was een held des geloofs en der liefde. En de heer Hemmers teekent hem ons met innige sympathie. Het is een warm Zendingsboek van groote en blijvende waarde, dat we gaarne aanbevelen.

Jacobus, door Dr. F. W. Grosheide. Judas, door Dr. S. Greidanus, bij Kok te Kampen, f1.65.

De korte verklaring met nieuwe vertaling van deze twee brieven door de twee genoemde geleerden, is in één bandje samengevoegd.

Beiden bieden ons hier een degelijke, glasheldere schriftverklaring, zooals we van hen gewoon zijn. Steeds superieuer werk.

Giften.

Ontvangen voor de Generale kas der Zending.

Door B. v. d. Veeren van de leerl. Chr. U.L.O. School te Middelharnis f20.—, N.N. f10.—, Door S. v. d. Berg uit de Zendingsbus van de Wilhelmina School te Voor-

burg f11.76½. Door J. Breekveldt van de leerl. der Chr. Sch. te Benschop f4.—, Door G. Docter van de leerl. der Chr. Sch. 2e en 3e klas te Wapenvelde f4.—, Uit de natelenschap van wijlen Mej. T. Hogewind te IJmuiden f25.—, Door Ds. S. v. Dijken 10 pCt. van de ontv. in de Classe Harderwijk f150.75, Door P. J. Schreuder voor verkocht theelood en postzegels, waarbij een partij waardevolle zegels van Ds. A. v. Reenen te Sleewijk f61.50, Door Ds. M. van Alphen 10 pCt. van de ontv. in de Classe Apeldoorn f250.87. Santpoort, 20 Mei 1935. W. BREUKELAAR. Giro No. 32806.

Voor het hospitaal te Wonosobo.

Van de Geref. Kerk te Kralingen f33.38, Uithuizermeeden f23.05. W. BREUKELAAR.

Verantwoording giften Chr. Huishoudschool te Poerworedjo.

Deze maand waren het er maar 3, die me iets zonden. De Geref. Kerk van Ermelo f10.—, De Meisjesvereen. te Zeist (hun maandelijksche collecte) f1.—, De Meisjesvereen. te Zutphen f3.75.

Hartelijk dank.

Mijn gironummer is 166605 (met 3 zessen, let wel!) Mijn naam is J. F. Netelenbos—Chevallier en niet J. C. Netelenbos—Chevallier.

Door die fouten heb ik moeite gehad met de post.

En mijn adres is: Graaf Florislaan 21,

Mevr. Netelenbos—Chevallier.

Suriname.

Het jubileumjaar 1935 is en blijft een jaar van ontzaglijke spanning en inspanning voor onze Herrnhutter Broeders. Telkens weer gewagen de berichten uit Suriname van den ernst der toestand. Van Kerkgebouwen die in bouwvallen veranderen, scholen die op instorten staan, en dus geen Gouvernements-subsidie meer kunnen krijgen. Maar erger nog ook van terugval in het heidendom op posten die niet meer geregeld bewerkt kunnen worden. En van voortschrijden van Rome waar Herrnhut zich moet terugtrekken. Daarbij komt nog de steeds grooter wordende achterstand in de uitbetaling van Zendingssalarissen.

En daarnaast de situatie in Nederland. Langzaam maar zeker gaan de inkomsten achteruit. Wel is waar stijgt het aantal, maar de bijdragen worden steeds minder. Groote giften blijven geheel uit.

Straks staan we voor de officieele herdenking van twee eeuwen Suriname-Zending. Laat ons toch allen meewerken zooveel in ons vermogen is, opdat dit eeuwfeest niet droeve maar blijde herinnering nalate.

Sinds vorige verantwoording ontvangen:

Van K. te H. f27.90; S. te 's-Gr. f1; C. te M. f4; v. d. W. te V. f5; W. te N. (pers. Geref. Sch.) f10.80; d. R. te A. (Mej. L.) f4.80; Pers. Chr. Sch. te 's-Gr. f4.75; V. te C. f1.50; D. te V. f1; O. te M. f7.41 v. P. te A. f0.25; v. S. te L. f0.75; B. te E. f2.50; R. te A. f10; v. N. te R. f2.50; Mej. G. te A. f1; v. K. te R. f2.50; v. d. M. te O. f10; Mevr. S. te E. f4; v. K. te L. f2.50; G. te A. f0.50; v. D. te H. f20; R. te W. f0.25; S. te N. f1; N. te H. f2.50; M. te V. f1; Mevr. v. D. te A. f1; Dr. K. te V. (leerl. Dr. Kuyper Sch.) f10; v. L. te K. (leerl. Chr. Sch.) f5; v. B. te W. f1; Mevr. B. te L. (verband voor melaatschen); Mej. v. B. C. te U. (Zendbusje Joh. Sch.) f25.37; S. te B. f2; Chr. v. d. Oest te A. (van leerl. Oranje Sch.) f5; S. te S. f7.50; P. te A. f1; Mej. B. te A. f0.25; Mej. d. B. te A. f0.25; H. te S. f0.25; Keesje V. te A. f1; L. te 's-Gr. f0.50; Mej. v. A. te W. f0.50; J. A. te T. f2; Ds. de Z. te W. f1; Mevr. v. D. te V. Zend.Comm. Geref. Kerk) f75; Mej. P. te A. (v. E. J. V. B.) f3.50; Geref. Kerk te H. f10; S. te R. f2.50; via Ds.

W. Br. te S. van Geref. Kerk te B. f5; S. te B. f0.50; E. M. te N. f5.

Allen zeer hartelijk dank.

Voor Idenburgfonds ontvangen uit Stiens (naam onleesbaar) f2.50; en verschillende giften en toezeggingen uit Laren.

Tot het bestuur van genoemd fonds traden nog toe Mej. L. F. L. Noordt zij te Utrecht, Mej. G. Grosheide te Amsterdam en Mej. B. Tom te Hilversum.

Laren (N.-H.). Postrek. 95494. J. VAN KEULEN.
Vredelaan 10.

P.S. In April nog ontvangen van Mej. J. K. te Z. f3.50; en in Maart van de Zend.Comm. der Geref. Kerk te Hilversum f1.50, inplaats van f1.50.

K. K. wegens plaatsruimte niet verantw.

Comité tot steun der Rijsche Zending in de Bataklanden.

26e Verantwoording van 22 April—22 Mei 1935.

Met hartelijken dank ontvingen wij in de voorafgaande periode de volgende giften: Ds. D. N. te W. f2; N.N. te 's-Gr. f1; B. J. v. S. te 's-Gr. f1; Mej. E. A. F. te N. (j.l.) f1; Mr. J. F. v. B. C. te L. (j.l.) f5; K. D. te D. f2.50; J. v. d. Sch. te R. f2.50; J. E. te G. (j.l.) f2.50; M. te B. f1; Tj. H. te O. f1; L. M. te N. f2; G. J. L. te S. f1; F. G. H. te Z. f3; C. M. te 's-Gr. f1; J. de K. te M. f2; H. V. te U. (j.l.) f1; Tj. B. te S. f2.50; Ds. G. D. te Sch. f1; F. H. H. te St. O. f2.50; Mevr. B. te A. f1; M. de B. te G. f1.50; Jhr. Mr. H. A. C. de B. C. te 's-Gr. f1; H. S. te A. f5; J. v. D. te T. f5; Mej. E. J. F. S. te A. f1; Ds. J. F. v. H. te S. f2.50; Mej. J. D. te Z. (j.l.) f1; Geref. Kerk te W.-O. f5; A. P. te L. f1; C. P. M. K. te E. f1; D. O. N. te H. f2.50; Ds. W. R. te O. f1; G. v. d. Z. te R. f1.50; Ds. F. B. te L. (j.l.) f5; Ds. A. v. d. W. te O. f1; Prof. Jhr. Mr. B. C. de S. L. te U. f10; H. S. te 's-Gr. (j.l.) f1; Ds. J. R. H. te Z. f2.50; J. M. S. te M. f1; J. B. S. te A. (j.l.) f10; G. v. d. Z. te R. f1.50; A. G. te A. f6.50; W. N. te S. f10; Ds. J. B. te Sch. f1.50; H. A. P. M. te Z. f1; Mevr. G. H. v. O. te Z. f5; J. W. G. B. te 's-Gr. f2.50; Mevr. J. G. te IJ. f10; P. A. V. te B. f5; N.N. te 's-Gr. f1; D. K. te N. f2; P. S. te V. f1; Mej. H. C. M. te A. f4; J. G. H. te A. (j.l.) f0.50; W. v. d. B. te N. f1; Zr. E. K. te Z. f15; J. C. v. A. te 's-Gr. f1.50; R. H. Sch. te N. f3; Geref. Kerk te H. f10; D. J. M. te de B. f10; Ds. IJ. K. V. te M. f2.50. Tezamen f190.50. Totaal met vorige verantwoording f6119.53.

Hoewel bij dit staatje van 61 giften geen groote voorkomen, zijn wij toch zeer blij met dit resultaat. Er komen nu hoe langer hoe meer jaarl. giften, zoo gaat het de goede kant op. Het moet echter gaan in stijgende lijn wil de Rijsche Zending zich kunnen handhaven.

Er zijn nog enkele steden waar wij weinig merken van onze propaganda, die daar toch ook gevoerd wordt. Vooral Haarlem maakt een slecht figuur.

In 't geheel hebben wij daarvandaan nog slechts 3 giften ontvangen tot een bedrag van f5.

De nood der Rijsche Zending bij U aanbevelend,

Namens het steuncomité,

J. N. MUNNIK, penningm.

Den Haag, Galileistr. 139, Postgiro 6104.

Zending van de Geref. Kerken op Soemba.

4e Verantwoording van 25 April tot 25 Mei 1935.

Prov. Groningen:

M. V. Wees een Zegen, Groningen f5.64; H. Reinders, Groningen, 5e kl. Mulo, waarbij 576 halve ct. v. S. Taming f11.32; Ds. J. Miedema, Gron. busjes Zuiderkerk f25.28; Mej. G. Haan, Gron. Kinderzend. Mrt.—April f350.—; P. Pilon Pzn., Stedum, Zendingver. f39; Id. nagift Soembaweek f4.50; L. Boer, Winschoten, kerkcoll. f103.49; E. v. d. Veen, Ulrum, H. de Cocksch. f38.40; E. v. Huizen, Roodeschool, zend. comm. f80;

Geref. Kerk, Spijk, collecte, waarbij f2.50 van iemand buiten de gemeente f97.44; A. Kaspers, Winsum, Zend. comm. f80; Id. spreekbeurt Dr. Onvlee f45; H. Huijzinga, Woldendorp, saldo kalend. f6.96; J. Kadijk, kl. Meisjesver. Schouwerzijl f8.40; J. Sterkenburg, Zoutkamp, v. d. Zend.comm. f35.—; R. O. Wijma, Tolbert f60.—; D. Smit, Zuidwolde, Gr. saldo Banj. film f20.65; D. A. Koebrugge, Onstwedde, busjes: J. Boels f10.—, R. Huiges f13.44½, T. Molling f5.63½, R. Scholtens f12.31; Mej. J. a. Lijklema, Stroobos, busje Geref. Meisjesvereen. f11.04; J. Wildvank, Delfzijl f60.—; Geref. Kerk, 2e Exlmond, coll. huwel. fam. A. Barelds f10.44; H. Witkop, Ter Apel, zend.busje f56.27; idem W. M. 50 halve ct. f0.25; idem bruil. J. Z. en J. Br. f6.—; idem saldo film f14.58; idem saldo zend.bl. f13.—; Per Ds. J. Koppe, Wagenborgen, gift f100.—; idem gift f12.50; L. Musschenga, Kloosterb. busjes Geref. Sch. f10.—; K. E. Helder, Siddeburen, Geref. School f29.—; Per Ds. J. H. Lammertsma, App. 25 jar. huwelijk A. K. en D. M. f3.70; R. Wijma, kl. en gr. meisjesvereen. Boerakker f11.72; J. Knol, Overschild, zend.comm. f16.—; A. v. d. Veen, Ten Post, Zend.comm. f40.—; G. IJszenga, Hoogkerk, saldo kalenders f89.59; Per Ds. J. H. Lammertsma, 25 jar. huw. van een br. en z. uit dankbaarheid f10.—.

Prov. Drenthe:

B. Roosjen, Diever, schoolbusjes f13.25; Geref. Kerk, Hoogeveen, coll. gift f10.—; H. L. Smeman, Coevorden, vaste bijd. f27.86; Geref. Jonged.vereen, Ruinerwold f5.36; Ds. M. Geertsema, Dwingelo, gift f2.50; Mej. J. H. Mulder, Meppel, zend.av. Dr. Onvlee f11.53; idem Jongensclub f1.20; idem nagift f1.—; idem opbr. zend. bladen f2.25; idem coll. Paaschzondag f161.65; L. Hummel, Hollandscheveld, busjes Oct.-April f41.57; Geref. Kerk Diever, coll. gift f1.—; J. Post, Nieuwlande, kerkcoll. f14.45; idem busjes f26.17; Ds. W. Geertsema, Dwingelo f2.—.

Prov. Overijssel:

J. IJspeert, Stad Vollenh. kerkcoll. f21.67; J. Kassies Azn., Vroomshoop, zend.comm. f15.—; Per Ds. J. H. Broek Roelofs: busje sch. Dalfsen f1.33; idem coll. Gramsbergen f19.—; idem coll. Lemelerveld f10.31; Geref. Kerk Heemse, bijdragen f100.—; L. Burger, Enschede, v. d. Geref. Kerk f500.—; R. Borst, Zend. comm. Langeslag f60.—; H. J. Kuiper, Zend.comm. Zwartsluis f120.—; K. Stad, Bergeintheim, Zend.vereen. f50.—; S. Malda, Lutten, a. d. Ded. f50.—; W. F. Eugster, Hengelo, bijd. 1e kw. f56.—; idem busje Chr. Nat. Sch. f5.50; M. Samson, Olst, saldo kalenders f8.15.

Soembaweken Groningen:

Lutjegast f55.—; 't Zandt f182.50; Oude Pekela f105.—; Bedum f360.65.

Soembaweken Drenthe:

Nieuw Amsterdam f188.30.

Soembaweken Overijssel:

Blokzijl f32.90; Genemuiden f20.—; Oldemarkt f40.15; Steenwijk f178.75.

2e Algem. collecte Groningen:

Harkstede f21.42; Schouwerzijl f50.40; Grootegas: f71.88.

2e Algem. collecte Overijssel:

Kampen f133.15.

Diverse ontvangsten:

Comité Maatschapp. Onderwijs 1934—35 per Ds. H. A. Munnik, Zwolle f1000.—.

Totaal 4e verantwoording ..... f 5325.33

1ste t/m. 3e verantwoording ..... „ 19496.80

Totaal tot op heden ..... f 24822.13

Met vriendelijken dank voor de toezending,

JURRIËN VELDKAMP, Quaestor.

Postrekening 138000.

Groningen, 25 Mei 1935.

HET ZENDINGSBLAD

VAN DE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND

EN DIT EVANGELIE DES
KONINKRIJKS ZAL IN DE
GEHEELE WERELD GEPRE-
DIKT WORDEN TOT EEN GE-
TUIGENIS ALLEN VOLKEN

Matth. 24 : 14a

REDACTIE-ADRES: Ds. W. Breukelaar, Santpoort.

Het blad verschijnt in het midden van elke maand. Stukken of berichten moeten vóór den 1sten dag van de maand, waarin het No. verschijnt, bij de Redactie zijn ingezonden.

ADRES- EN AANTALSVERANDERINGEN aan de Uitgevers:
Gebr. Zomer & Keuning, Drukkerij „Vada“, Wageningen.
Telefoon No. 2345 — Postrekening No. 7287

ABONNEMENTSPRIJS per jaar f 0.84 franco per post.
Bij getallen aan een adres boven 3 ex. f 0.72 franco p. p.

INHOUD:

Het wassen van Gods Woord. — De oplossing van het misverstand ten opzichte van de vestiging van een missionair dienaar des Woords te Wonosobo. — Van Zendingsaangelegenheden: Statistiek der Zending op Java over 1934. — Crisiszegen in de Zending. — De Zendingsfilmen. — Zending Zuid-Holland Zuid: Wat onze plicht was. — Doop. — De eerste Sadrachianen. — Zending Zeeland, N. Brabant en Limburg: Ds. A. Merkelijn en zijn helpers. — Zending Noord-Holland: De Juliana van Stolberg-school. — Mej. H. L. Korvinus. — Zending Utrecht en Gelderland: Zondag in Indië. — Zending Geref. Kerk te Medan. — Zending Friesland: Jaarverslag over 1934. — Zending Groningen, Drenthe, Overijssel, Bentheim en Oost-Friesland: Schetsen uit het binnenland. — Zending Soerabaja. — Zendingskalender 1936. — Korte berichten. — Leestafel. — Giften.

HET WASSEN VAN GODS WOORD.

En het Woord Gods wies.

Hand. 6 : 7.

Lukas spreekt hier in beeldspraak. Hij stelt het voor, alsof het Woord Gods een zaadkorrel is, die in de aarde geworpen, onder den zegen des Heeren uitspruit, en dan op den door God bestemden tijd vruchten voortbrengt.

Het ziet dan eerst op de vrucht in de Gemeente zelve, maar dan ook op de uitbreiding van de Gemeente, op de vermeerdering van het aantal geloovigen.

Drie malen wordt deze uitdrukking „en het Woord Gods wies” door Lukas in zijn boek: de Handelingen der Apostelen, gebruikt. Allereerst in Hand. 6 : 7, na de verkiezing van de diakenen door de Gemeente en de bevestiging in hun ambt door de apostelen. Dan in Hand. 12 : 24, waar het volgt op de beschrijving van den dood van Herodes, welke dood duidelijk een oordeel Gods is. En dan eenigszins gewijzigd in Hand. 19 : 20, waar te lezen staat: „al-zoo wies het Woord des Heeren met macht”. Hier komt het duidelijk uit, dat het wassen van het Woord verband houdt met wat voorafgaat, n.l. het doen van wonderen door Paulus en het echec van hen, die valschelijk met het noemen van den Naam van den Heere Jezus duivelen zochten uit te werpen.

Maar ook in de beide andere gevallen staat het wassen van het Woord in verband met wat even te voren heeft plaats gehad. Want in Hand. 6 volgt het op de beslechting van den twist der Grieksche tegen de Hebreuwsche broeders, omdat hunne weduwen in de dagelijkse bediening verzuimd werden.

Een broedertwist is altijd een ware ramp voor de Gemeente. Zoodra de liefde verkoelt, wordt de zegen gemist.

De apostelen hebben dit begrepen en daarom hebben zij aanstonds alles in het werk gesteld, om aan die verdeeldheid in de Gemeente een einde te maken. Zij hebben de Gemeente aan den arbeid gezet om diakenen te verkiezen, die door hun voorbeeldigen ijver aan het gerezen geschil een einde hebben gemaakt.

Dan komt er weer rust. En in de verloochening van zichzelf vermeerderd de liefde. En dan wassen de geloovigen in de kennis en in de genade van den Heere Jezus Christus.

Dat is de *innerlijke* wasdom van het Woord van God.

In Hand. 12 : 24 is die wasdom het gevolg van den dood van een der grootste vijanden van de Kerk des Heeren, n.l. Herodes. Hij zocht

die Kerk uit te roeien door zijn hand te slaan aan de apostelen. Maar God velt hemzelf ter neer en verlost zijn Kerk. Dit versterkt de geloovigen in het vertrouwen, dat God machtiger is dan al Zijn vijanden, en dat die tegen Zijnen wil niets vermogen. En de vrucht van dat geloof wordt openbaar in een Godverheerlijkend leven.

Doch in de tweede plaats ziet dit woord ook op de *uitbreiding* van de Gemeente.

Een geloovige, in wien het Woord geplant is, wast op en moet vrucht dragen. En zoo wordt hijzelf een zaaddrager. Dat zaad houdt hij niet bij zich. Hij zaait het uit overal waar God hem brengt. Zoo komt dat zaad ook op andere velden, in andere landen. En onder den zegen des Heeren doet het ook zijn werk in de harten van anderen.

Zoo vermeerderd het getal geloovigen en breidt de Kerk des Heeren zich uit.

God gebruikt dus de menschen om het Woord te doen wassen. Hij neemt menschen in Zijn dienst en doet door hen het Evangelie uitgaan tot aan de einden der aarde. Dat is het zaaien van het Woord Gods. En, naar Gods beloften, zorgt de Heilige Geest er wel voor, dat een gedeelte van het zaad in goede aarde valt, en tot vrucht dragen komt.

Wel poogt de Satan den wasdom van het Woord tegen te gaan en den voortgang van het Evangelie te stuiten. Hij gebruikt daarvoor allerlei middelen, zooals de vervolging der Kerk en de verleiding der wereld. Maar Christus waakt over Zijn Kerk. Hij hoort ook het gebed van Zijn zuchtend volk. En trots allen tegenstand, brengt Hij het Woord in vervulling: „De aarde zal vol worden van de kennis des Heeren, gelijk de wateren den bodem der zee bedekken.”

Verstaan wij dan ook ten opzichte van dit woord onze roeping.

Wie waarlijk geloovig is, draagt vrucht. En die vrucht openbaart zich niet alleen in het dooden van onze leden, die op de aarde zijn, maar ook in de liefde tot de Zending, in de bevordering van allen arbeid, die geschiedt tot uitbreiding van Gods Koninkrijk.

H.

v. R.

De oplossing van het misverstand ten opzichte van de vestiging van een missionair dienaar des Woords te Wonosobo.

Na breedvoerige samenspreking, gehouden tusschen Ds. K. v. Dijk, missionaire predikant van Wonosobo en de deputaten der Generale Synode voor de Zending onder Heidenen en Mohammedanen, zijn deze met elkander overeengekomen in het „Zendingsblad” en in „Uit Keboemen” de volgende mededeeling te doen.

Duidelijk is aan het licht getreden, dat er in zake de vestiging van Ds. K. van Dijk als missionair dienaar des Woords te Wonosobo, een niet onbelangrijk misverstand heeft bestaan, dat aanleiding heeft gegeven tot minder aangename verhoudingen.

In het namens de „Algemeene Vergadering” op Midden Java ingediend rapport betreffende de verzorging van Wonosobo, dat in hoofdzaak de grondslag is geweest voor het besluit der Generale Synode van 1930 betreffende Wonosobo, was gezegd, dat, althans de eerste jaren, de plaatsing van een missionair predikant te Wonosobo niet strikt noodzakelijk was. Voorloopig zou het Zendingswerk te Wonosobo heel goed kunnen worden begonnen met een goed geoutilleerden medischen dienst. Noodzakelijk zou zijn, dat het aantal Goeroes Indijl met één werd uitgebreid. Verder zou dan door een van de missionaire predikanten van een naburig Zendingsterrein toezicht op dat werk kunnen worden gehouden.

De kosten der verzorging van den Hoofddienst en den Schooldienst zouden de eerste jaren met f 3000 kunnen worden gedekt.

Tevens sprak echter dit rapport uit, dat indien de bearbeiding van Wonosobo aan de Friesche kerken mocht worden opgedragen, het zeker aanbeveling zou verdienen om één van hare missionaire predikanten te Wonosobo te plaatsen.

Bij het nemen van het besluit in zake Wonosobo werd er ter Synode in 1930 stellig op gerekend, dat de kosten der verzorging van Wonosobo, die volgens overeenkomst met de Friesche Zending voor 9/10 door de Generale kas zouden worden gedragen, voor wat den Hoofd- en Schooldienst betreft voorloopig het bedrag van f 3000 niet te boven zouden gaan.

Toen echter de missionaire predikanten van Friesland bericht ontvingen, dat de Friesche Zending Wonosobo had aanvaard als Zendingsterrein, leefden zij in de stellige meening, dat de kosten der verzorging van Wonosobo niet zouden worden verhoogd indien één van hen zich in Wonosobo ging vestigen, wijl dit in de gezamenlijke kosten van beide terreinen geen verandering bracht.

In die stellige meening heeft Ds. K. van Dijk, overtuigd van de noodzakelijkheid, dat de arbeid te Wonosobo met kracht moest worden aangevatt, er bij de Kerk te Heeg sterk op aangedrongen om te Wonosobo te worden geplaatst, waarbij hij door het advies der Afzonderlijke Vergadering der missionaire predikanten werd gesteund en heeft hij na ontvangen opdracht aan den arbeid te Wonosobo niet slechts eenige leiding gegeven, gelijk dit weleer door Ds. A. Merkelijn was geschied, maar het werk aldaar van stonden aan met kracht ter hand genomen. Hij was daarbij overtuigd, dat hierdoor de verzorging

van Wonosobo niet op zwaardere lasten kwam en dat hij hiermede in overeenstemming bleef met bovengenoemd rapport.

Hier te lande meende men echter, dat, indien Ds. K. v. Dijk zich vestigde te Wonosobo, zijn traktement, althans voor het grootste deel, dan ook moest worden gebracht op de exploitatierekening van Wonosobo en dus voor 9/10 deel dan zou moeten worden betaald door de Generale Kas, zoodat de verzorging van den Hoofd- en Schooldienst beduidend meer zou moeten kosten dan f 3000. En aangezien er op gerekend was, dat deze kosten de eerste jaren het bedrag van f 3000 niet zouden overschrijden, leefde men hier te lande in de stellige verwachting, dat men in Indië daarmede rekening zou houden en dat mitsdien de eerste jaren de verzorging van Wonosobo door twee Inlandsche helpers onder de leiding van één der missionaire predikanten zou geschieden. Vandaar dan ook, dat de deputaten der Generale Synode er zich slechts schoorvoetend bij konden neerleggen, dat Ds. K. v. Dijk zich te Wonosobo ging vestigen.

Dit misverstand tusschen Indië en Holland heeft tot eenige onaangenaamheden aanleiding gegeven. Ofschoon nu gebleken is, dat dit door Ds. v. Dijk en de Afzonderlijke Vergadering volstrekt niet was bedoeld, heeft de verzorging van den hoofd- en schooldienst van het begin af aan de Generale kas der Zending meer dan dubbel zooveel gekost, dan waarop op grond van het uit Indië gezonden rapport was gerekend, wat uit den aard der zaak bevreesding wekte en betreurd werd, ook omdat de Generale kas mede daardoor te worstelen kreeg met een ernstig tekort. Dit is door de deputaten aan de Generale Synode van 1933 gerapporteerd, die daarmede instemde en daarvan uiting gaf in haar besluit betreffende Wonosobo.

De deputaten erkennen daarbij, dat een minder gelukkig gekozen woord aanleiding heeft gegeven tot de gedachte alsof zij Ds. K. v. Dijk wilden beschuldigen, dat hij zich **metterwoon** te Wonosobo had gevestigd eer hij daartoe vrijheid van de Kerk te Heeg had ontvangen. Dit was nimmer hun bedoeling.

Gaarne betuigen zij echter hierover hun leedwezen en nemen voor zooveel dit aan hen staat, die uitdrukking terug, wijl zij tot misverstand aanleiding heeft gegeven.

Intusschen heeft de samenspreking tusschen Ds. K. v. Dijk en de deputaten der Generale Synode elkander beter doen begrijpen.

Met elkander betreuren zij, dat dit misverstand aanleiding gaf tot minder goede verhouding en tot mindere aangenaam geschrijf.

Ten slotte zijn de deputaten en Ds. v. Dijk met elkander het volgende overeengekomen.

De deputaten der Generale Synode spreken uit:

dat zij, gehoord de mededeeling van Ds. K. v. Dijk; dat naar zijn stellige meening de kosten der verzorging van Wonosobo door zijne vestiging aldaar niet zouden worden verhoogd en dat hij daarmede geheel in overeenstemming was met het in 1930 namens de Alg. Vergadering ingediende rapport, gaarne verklaren, dat zijn gedrag ten dezen dan geen afkeuring verdient, maar het nu wel begrijpelijk is, dat hij van stonden aan er op toegelegd heeft de dringend noo-

dige betere verzorging van Wonosobo met volle toewijding en kracht aan te vatten.

Ds. K. van Dijk spreekt uit, dat hij, gehoord de mededeeling der deputaten, dat vooral ten gevolge van de vestiging van een missionair predikant te Wonosobo de kosten der verzorging van den hoofd- en schooldienst aldaar aan de Generale Kas meer dan dubbel zooveel heeft gekost, dan waarop gerekend was, thans gaarne verklaart nu wel te verstaan, dat dit feit op zich zelf aanleiding gaf tot bevreemding en teleurstelling.

De deputaten en Ds. K. van Dijk nemen met betuiging van leedwezen over de onaangename verhouding die is ontstaan, alle minder aangename uitlatingen terug, die in correspondentie, rapport of publicatie tegenover elkander zijn uitgesproken en verbinden zich over en weer hierop niet weder terug te zullen komen.

De deputaten verbinden zich voorts aan de e.k. Generale Synode bij de indiening van hun rapport te zullen voorstellen om het besluit der Generale Synode van 1933 Art. 214⁴, waartegen Ds. K. van Dijk bezwaar heeft, in dien vorm terug te nemen en in plaats daarvan uit te spreken:

a. dat, gehoord de mededeeling van Ds. K. v. Dijk dat naar zijn stelling meening de kosten der verzorging van Wonosobo door zijn vestiging aldaar niet zouden worden verhoogd en dat hij daarmede in overeenstemming was met het in 1930 namens de Algemeene Vergadering ingediend rapport, zijn gedrag dan geen afkeuring verdient maar het dan begrijpelijk is, dat hij van stonden aan er op toegelegd heeft de verzorging van het door de Friesche zending aanvaarde terrein met volle toewijding zijner krachten aan te vatten;

b. dat echter het feit, dat de kosten der verzorging van den hoofd- en schooldienst te Wonosobo van het begin af van de Generale kas meer dan het dubbele heeft gevraagd, dan het bedrag dat volgens het in 1930 namens de Algemeene Vergadering ingediend rapport daarvoor noodig was, en waarop gerekend was, zeer begrijpelijk en niet ten onrechte bevreemding wekte en betreurd werd, te meer wijl de Generale kas hierdoor in ongellegenheid kwam.

Eindelijk is het door Ds. K. van Dijk en de deputaten eenparig gewenscht geoordeeld, aangezien er over deze aangelegenheid in de pers is geschreven, van het resultaat der gehouden samenspreking publieke mededeeling te doen.

Moge de Heere de oplossing van dit geschil zeggen in het belang der Zending.

De deputaten der Generale Synode voor de Zending onder Heidenen en Mohammedanen.

D. POL, Voorzitter.

A. H. v. MINNEN, Assessor.

W. BREUKELAAR, Scriba.

J. KRÜGER, 2e Scriba en quaestor.

M. MEIJERING.

H. HANGELBROEK.

G. M. v. RENNES.

N. DUURSEMA.

R. HANNING.

F. DE VRIES.

A. C. HEIJ.

J. DE VRIES.

Van Zendingsaangelegenheden.

De Statistiek onze zending op Java over 1934.

In dit No. van het Zendingsblad is opgenomen de korte statistiek onze Zending op Java over 1934.

Naar men zegt zijn statistieken niet alleen dorre, maar ook gevaarlijke dingen. Men kan er door groepeerings en vergelijking allerlei conclusies uit opmaken, die soms zeer juist zijn, maar soms ook een geheel verkeerde voorstelling geven, ondanks den schijn van waarheid.

Vooraf bij de zending moet men met cijfers steeds voorzichtig zijn. De zending is een door en door geestelijk werk. Er kan in de zending rijken zegen zijn, zonder dat dit in cijfers kan gedemonstreerd worden. En omgekeerd kunnen prachtige cijfers van rijken zegen schijnen te spreken, terwijl toch de wezenlijke zegen maar sober is. De wezenlijke registratie van de zendingswinst kunnen wij niet voeren. Dat gebeurt in den hemel. Wij denken er daarom niet aan om met statistische gegevens te dweepen, alsof zij ons alles zouden zeggen.

Maar daarmede is natuurlijk geenszins gezegd, dat die rijen van getallen vrijwel waardeloos zouden wezen. De statistiek is niet het één en het al om de zending te kennen, maar wel ter dege heeft zij groote beteekenis. Die droge cijfers en dorre getallen kunnen soms zeer welsprekend zijn en ons meer vertellen, dan een schitterend betoog.

Dat is ook het geval met de statistiek onze Zending op Midden-Java over 1934. Die getallen spreken ons van krachtige uitbreiding en rijken zegen, die ons dringen tot dank aan den Heere. Zij zeggen ons de groote dingen, die de Heere in het laatste jaar op Midden-Java gedaan heeft.

Al zijn het maar dorre cijfers, toch willen we even op een paar van die getallen wijzen.

het begin van 1934 telden de Inlandsche gemeenten en kringen op Midden Java te zamen 10624 zielen. Aan het eind van dit jaar was dit getal gestegen tot 12051. In den loop van 1934 is er dus een toename geweest van meer dan 1400 zielen. Er was dus een zeer verblijdende groei. Meer dan 10 %.

Vooraf het cijfer der volwassenen, die gedoopt zijn, heeft uit zendingsoogpunt veel beteekenis. Dat zijn vrijwel allen menschen, die uit het Mohammedanisme of het Heidendom over komen tot het Christendom. Ook onder hen zullen er wel enkele wezen, die dat doen zonder dat er waarachtige bekeering plaats had. Dat weet de Heere alleen. Maar een Javaan komt er niet gemakkelijk toe om Christen te worden. In den regel kost hem dit ontzettelijk veel moeite en strijd. Meestal moet hij niet alleen breken met heel zijn godsdienstig verleden, maar ook met zijn familie en met den kring zijner samenleving. Soms gaat het Christen worden gepaard met zware offers, niet slechts van bloedverwantschap en vriendschap, maar ook van positie in de samenleving en van finantieele zorgen. Vaak ligt er achter de toetreding tot het Christendom een tijd van zware beproeving en strijd.

Nu zijn er in 1935 op Midden Java ten Zuiden niet minder dan 564 volwassenen gedoopt.

Vooraf in Banjoemao, in Soerakarta (Solo) en in Keboemen was het getal groot.

Veel meer dan een breed betoog zegt ons dit een-

voudig getal, dat de Heere op Midden Java groote dingen doet, en den arbeid onzer Kerken wil gebruiken om zijn koninkrijk daar te doen komen.

Ook is opvallend het hooge cijfer van hen, die in dooponderricht zijn. Aan het eind van 1934 waren er op ons Zendingsterrein 1294 volwassenen, die dooponderricht ontvingen. Vooral in Djokja en Solo is dit getal bijzonder groot. Er is op Midden Java een vragen om den doop als nooit te voren.

Ondanks de opleving van den Islam, die ook op Midden Java steeds sterker wordt en zich krachtig verzet tegen het Christendom, en ondanks de groote maatschappelijke zorgen, waaronder de bevolking op Java gebukt gaat, groeit de belangstelling voor het Christendom en komen er steeds meer die den heiligen doop vragen.

Dit mag onze Kerken wel bijzonder stemmen tot dank aan God, die den betrekkelijk nog zoo geringen arbeid zoo heerlijk met Zijn zegen kroont.

Wel is het getal der Inlandsche Christenen op de massa der bevolking nog gering.

Zooals men weet wonen er op ons zendingsterrein van Midden Java, dat ongeveer 3/5 van den omvang van Nederland heeft, ruim 8000000 menschen. En op 8 millioen is 12000 een gering getal. Nog maar 12 Christenen op elke 8000 inwoners. Maar er is toch een beduidende vooruitgang. Een paar jaar geleden was er gemiddeld op elke duizend inwoners nog niet één Christen.

Er blijft echter nog zoo ontstellend veel te doen. Wel is het getal der zendingsarbeiders op Midden Java reeds zeer respectabel. Behalve voor den Schooldienst en den Med. dienst waren er het laatste jaar werkzaam 11 missionaire predikanten, 9 Inlandsche dienaren des Woords, 107 Goeroe's Indjil, 75 colporteurs en 10 onderwijzers, die ook bij den Hoofddienst hielpen, tezamen 212. Een beduidend getal. Maar al weer — op een bevolking van 8 millioen, dan is het op die massa een handvol.

Toch past ons, als we de statistiek inzien, innige dank aan God. Er is daartoe rijke stof. Door den dienst onzer zending verheerlijkt de Heere op Midden Java zeer kennelijk Zijn naam.

Later hopen we nog wel eens op andere gegevens te wijzen. Intusschen zeggen we het Zendingskantoor te Solo dank voor de gezonden statistieken.

Crisis-zegen in de Zending.

Onberekenbaar is niet alleen de stoffelijke, maar vooral ook de geestelijke schade, die de wereldcrisis de laatste jaren heeft veroorzaakt. Zij laat op bijna alle terreinen haar ruineerende werking al meer gevoelen. Ook de zending ervaart in sterke mate de droeve gevolgen van de malaise, die nu al onderscheidene jaren vrij wel alle volken teistert. Wat de Zending betreft is het inzonderheid finantieele schade, die de crisis over haar brengt. Bijna alle Zendingsorganisaties zien hare ontvangsten de laatste jaren onrustbarend dalen en worstelen met steeds grooter wordende tekorten. De verarming van den voedingsbodem, waaruit de Zending haar inkomsten trekt, versobert al meer de haar toekomende bijdragen en giften. En het schijnt wel, dat het laagste punt nog niet is bereikt.

Daarbij komt, dat de inkomsten op de zendingsvelden bijna allerwege, althans in Ned.-Indië, tot minder dan de helft van voor de crisis zijn gedaald. Enkele jaren geleden liep het zoo vlot. De Regeering gaf aan de zending tonnen gouds voor hare scholen en hospitalen. De zending kon haar scholen bijna geheel exploiteeren uit wat in Indië daarvoor ontvangen werd. De schooldienst eischte van de zending geen zware offers.

En de kosten van den Medischen dienst konden voor meer dan 50 % gedekt door de subsidies van de Regeering. Tal van ondernemingen steunden daarbij den medischen dienst met zeer belangrijke bijdragen. En de opbrengst der particuliere praktijk van de missionaire artsen bracht duizenden guldens in de hospitaalkassen.

Maar dat is nu geheel anders geworden. De subsidies zijn gedaald tot soms beneden de helft van wat men weleer ontving. De bijdragen van de ondernemingen zijn vervallen of gedecimeerd. De honoraria voor de particuliere praktijk der zendingsartsen zijn sterk teruggelopen ten gevolge van de algemeene verarming. Reeds is op menig terrein de zending genoodzaakt geworden de arbeid beduidend in te krimpen. Zoo heeft de malaise aan de zending ontzettend veel schade veroorzaakt.

Maar het was toch niet enkel schade, die de crisis aan de zending bracht. Er was ook een zegen in. De eerste zegen is de verdieping van het besef onzer afhankelijkheid. Het ging in de jaren vóór de crisis zoo gemakkelijk. Het geld vloeyde toe. De finantieele noodden waren bij vele zendingen gering. Het werk kon worden uitgebreid. Alles liep meestal vlot.

Maar thans verstaan we weer veel meer onze afhankelijkheid. De crisis leert ons, dat we het van den Heere moeten verwachten en onze kracht moeten zoeken, niet allereerst in het geld, maar in het gebed. Dat is een geestelijke crisis-zegen.

De nood, waarin de Zending door de crisis gekomen is heeft aan de liefde en het gebed geen kwaad gedaan, maar deze juist vermeerderd. En dat is winst. Want niets heeft de Zending zoo zeer noodig als de liefde en het gebed der Gemeente.

Ook op het Zendingsveld mogen we, ondanks alle moeite, waarmede geworsteld moet worden, toch spreken van crisis-zegen.

Op de meeste zendingsterreinen — ook op Midden Java — is er juist de laatste jaren tijdens de crisis een merkwaardige opleving van activiteit bij de Inlandsche gemeenten. Ontroerend is de verarming der Inlandsche bevolking. Nog erger dan hier te lande. Maar wat de Inlandsche gemeenten in haar armoede nog afzonderen voor kerk en armen en voor de uitbreiding van Gods Koninkrijk is treffend.

In 1934 brachten de Inl. Christenen op Midden Java voor Kerk, armen, zending enz. bijeen f 19455.21½. Dat is, gezien de groote armoede der Inl. bevolking, een zeer hoog bedrag, dat treffend getuigt van hun liefde voor de zaak des Heeren.

Ook is het voor ons Hollanders beschamend zoo gelaten als de Inl. Christenen, naar men ons bericht, over het algemeen de ontzettende daling van hun inkomsten in stilheid verdragen. Het geestelijk leven lijdt onder den druk der crisis geen schade. En de uitbreiding der meeste gemeenten gaat, ondanks alle

finantieele moeiten, waarmede men te kampen heeft, geregeld voort.

Niet het minst op schoolgebied is in verband met de crisis de actie der Inlandsche bevolking krachtig toegenomen.

De Regeering was genooddaakt de subsidie voor het onderwijs op schier drastische wijze te verlagen. Voor de oprichting van nieuwe scholen wordt vrijwel nooit meer subsidie toegestaan. En voor tal van scholen is de subsidie ingetrokken. Maar de bevolking vraagt naar onderwijs. En zoo worden er thans tientallen scholen opgericht zonder eenige subsidie. Men noemt dit wilde scholen. Menig Inl. onderwijzer, die aan een bestaande school geen plaats kan krijgen, begint zelf maar met een school. Ook worden er tal van organisaties gevormd, die hier of daar een school stichten. Het spreekt van zelf, dat de onderwijskrachten aan die wilde scholen niet veel verdienen. Menig onderwijzer werkt voor een salaris van 10 gulden in de maand of nog wel minder. Ook ligt het voor de hand, dat die wilde scholen geen model-scholen zijn, noch wat de gebouwen, noch wat het onderwijs betreft, terwijl lang niet alle wilde scholen zich kunnen handhaven.

Intusschen is die schoolactie, die uit de bevolking zelf opkomt, toch een belangrijk verschijnsel, waarin metterdaad een zegen ligt, die ook aan de zending wel ten goede komt. De crisis heeft het eigen initiatief der Inlandsche bevolking, ook onder de Christenen, belangrijk versterkt.

Eveneens wordt op medisch gebied het particulier initiatief in verband met de crisis geprikkeld tot meerdere activiteit. Het is natuurlijk onmogelijk, dat het Gouvernement in Indië zou kunnen voorzien in de medische nooden der Inl. bevolking. Dat doet de Regeering hier te lande ook niet. Hoeveel te minder zal zij dit kunnen doen in Indië met zijn bevolking van meer dan 60.000.000 zielen. Vooral thans, genooddaakt door den crisismood, moet de Regeering zich wel al meer terugtrekken van het terrein der medische verzorging van de bevolking, om dit over te laten aan het particuliere initiatief. Zij doet dit ook. Reeds onderscheidene hospitalen, weleer door het Gouvernement onderhouden, heeft zij aan de zending overgedragen, zooals b.v. het hospitaal te Wonosobo. De Regeering schijnt in verband met den crisismood al meer den weg op te gaan, dat zij zelf geen hospitalen wil onderhouden maar de stichting en exploitatie van ziekenhuizen overlaat aan het particulier initiatief, dat zij door het verleenen van subsidies daartoe aanmoedigt en steunt. Deze gedragslijn kan in het belang zijn van den Medischen dienst, mits de Regeering de subsidie niet zoo sterk verlaagt, dat voor sommige hospitalen de bestaansmogelijkheid daardoor opgeheven wordt.

Het is niet enkel schade, die de crisis aan de zending veroorzaakt. Zij brengt ook een zegen, waarvan wij nu reeds iets mogen aanschouwen.

De Zendingsfilmen.

Het comité voor de Java-Soemba film deed ons eenige mededeelingen betreffende de exploitatie van de Zendingsfilmen gedurende de laatste campagne.

In 170 plaatsen is één der filmen gedurende het laatste seizoen vertoond. Dat is een hoog getal. De

gemiddelde opbrengst was f 47.19 per plaats. Aan de plaatselijke zendingskassen is afgedragen f 3331.60½. Dat is niet zoo veel als andere jaren wel is gebeurd. Maar het is toch geenszins een onbeteekenend bedrag. Die finantieele bate is echter niet het belangrijkste. Op menige plaats is door de filmen de arbeid der Zending wat nader gebracht tot de menschen en is daardoor de belangstelling en de liefde versterkt. En dat is van meer betekenis dan de geldelijke winst, die de filmvertooning oplevert.

De Zending heeft bij den voortduur noodig de belangstelling en de liefde van ons volk.

Ook de heel wat zorgen kostenden arbeid van het Comité verleent daarbij zeer te waardeeren hulp.

W. B.

Santpoort, 29 Juni '35.

Zending Zuid-Holland Zuid.

Ds. Rullman, de jongste missionaire dienaar des Woords, van de Kerk te Rotterdam, die met Dr. Esser zoo gezegend werkzaam is in Banjoemas, schrijft één en ander over den zendingsarbeid aldaar, dat we gaarne willen doorgeven aan de lezer van het Zendingsblad. Het volgt hieronder.

W. B.

Wat onze plicht was ....

Toen eenige maanden geleden verteld was van het overweldigend succes der polikliniek van Dr. Zwaan in Sidaredja is aan het eind van dit artikeltje de vraag gesteld: Wat nu?

Ja, wat nu?

Je kunt niet zoo maar op een goeden dag eens in een afgelegen plaats komen binnenvallen en daar 700 menschen behandelen en 500 anderen naar huis sturen zonder behandeld te zijn en dan zeggen: Zie zoo, nu weten de menschen dat er medische Zending is, dat er op een voor hen onbereikbare verre plaats een dokter woont en een ziekenhuis staat en daarmee basta.

Zulk een barmhartigheid, zou onbarmhartigheid wezen.

Wat nu?

De verantwoordelijkheid, die dat bezoek ons oplegde, moest aanvaard worden.

In het geloof, dat hier een plicht van God ons riep, hebben wij die aanvaard.

Reeds vanaf 1 Januari is in Sidaredja een polikliniek begonnen. Dr. Zwaan heeft dat gelukkig aangedurfd.

Een Mantri-verpleger heeft zich daar gevestigd, een huis werd gehuurd en wat te verwachten was: de patiënten stroomden aanstonds toe.

Aangedurfd, zei ik, en dat is inderdaad zoo. Daar is wel eenige moed voor noodig. Beginnen is niets, maar volhouden. Want dat alles kost werkracht en de dokter had het al druk genoeg. Maar het kost ook geld.

Op hulp door subsidie is in dezen tijd niet te rekenen. Wij moeten het doen met de zeer vage toezegging voor de toekomst onder de nadrukkelijke verzekering, dat het afhangen zal van de ruimere geldelijke middelen.

Dus, het moet geheel op eigen kracht. Dokter Zwaan heeft vertrouwen dat het lukken zal.

Eens per week gaat de dokter naar Sidaredja. Dat is van Poerwokerto een afstand van bijna 3 uur met de auto. Daar gaan dus de noodige uren mee heen. Maar elke week is het eigenlijk een risico of hij er komen kan, althans in den regentijd.

Het laatste gedeelte van den weg is nog maar pas in gebruik genomen en het is nog niet verhard.

Bij zware regen is het een wat hachelijke onderneming.

Normaal draagt de auto de menschen. Maar het komt ook voor dat de menschen de auto moeten duwen. Want als die van den weg glijdt in die vettige klei, is het leed niet te overzien.

Gelukkig is het altijd nog goed gegaan.

Laatst was het op het nippertje. Het was juist toen ik meeding om enkele gemeente-zaken af te doen. Daar zijn deze Vrijdagsche tochten zoo'n prachtgelegenheid voor. En telkens zijn er van die kleine kwesties, die een kort bezoek noodig maken.

Het trof toen juist, dat er bandjir was. Over een afstand van ongeveer 15000 Meter stond de weg onder water.

De auto is er door gesleept, en weigerde gelukkig na deze abnormale prestatie, hoewel het water tot in den wagon stond, geen dienst.

Hulde aan deze wagen.

De menschen moesten wel volgen. Nu is pootje baden een genoegen dat je ook als volwassene nog best waardeeren kunt. Maar door het water te ploeteren dat tot ver boven de knie reikte en dan bij elke voetstap in die venijnig scherpe grintsteenen steun te moeten zoeken, dat was nu niet bepaald een genoegen.

Er werden nog al eens kreten van pijn geslaakt. Voor fakir deugen wij niet. Later bedachten wij pas, dat wij onze schoenen hadden kunnen aanhouden. Ja die waren er dan wel aangegaan maar tot heil van onze voeten! Ook hier zuinigheid, die de wijsheid bedriegt.

Maar wij zijn er gekomen.

En het is tot nu toe elke week goed gegaan. Straks komt de droge tijd weer en het leed is geleden. Temeer daar de weg dan verbeterd wordt.

De bevolking waardeert de hulp van de Zending zeer. En het is een prachtmiddel tot getuigenis van Jezus Christus. Juist in het Sidaredjasche waar het Evangelie zulke goede kansen heeft, waar de gemeente zoo wonderbaarlijk snel is toegenomen, is dit van zoo groote betekenis.

Niet alleen voor Sidaredja, maar voor heel de omgeving.

Van verre komen de menschen toestroomen. Het gebeurt telkens dat Dr. Zwaan ergens wordt binnengeroepen in de plaatsen waar hij met de auto passeeren moet.

Laatst had een Chinees de leepe uitvinding gedaan om een groot bord aan den weg te zetten met de uitnodiging voor den dokter even te stoppen.

Na een paar maanden ervaring zijn wij vol goeden moed, dat dit werk kan voortgezet worden.

Het is niet anders als een staaltje van onze plicht.

R.

Dooop.

Zoowel in Djalilawang als in Poerwokerto is in totaal aan 9 volwassenen en eenige kinderen den doop bediend.

Hoe moeilijk sommigen van deze menschen het hebben, trof mij diep bij het onderzoek voor de belijdenis. Een van de mannen die in Poerwokerto gedoopt is, vertelde hoe zijn vrouw, daartoe vooral aangezet door de streng Mohamedaansche familieleden hem op alle mogelijke wijze het leven moeilijk maakte. Als hij voor den maaltijd de Heere een zegen wilde vragen, nam zij zijn eten weg. Als hij naar de Kerk wilde gaan, werden zijn kleederen verstoep.

Een dergelijk geval doet zich ook voor bij een ander, die thans in dooponderricht is. Zoo zelfs dat een paar Christenen hem aan kleeren hebben geholpen, om des Zondags ter Kerk te kunnen komen.

Zoo'n vuurproef is niet aangenaam, maar heilzaam voor het geloof.

R.

De eerste Sadrachianen.

Zooals reeds meer opgemerkt is, heeft ons terrein betrekkelijk weinig vruchten geplukt van de beweging, die onder de Sadrachianen gaande is ten gunste van onze zending.

Dat wil niet zeggen, dat dit nog niet komen kan.

Nog steeds gaat de beweging voort.

Er zijn namelijk drie groepen: de ééne die aan den Apostel trouw blijft; een andere die tot de zending overgaat.

En daartusschen staat de belangrijke groep der Neutralen, wat in dit verband niet anders beteekent dan dat deze menschen noch het één, noch het ander willen, dus op zichzelf blijven staan.

Het is uit deze groep, dat nog regelmatig toenaadering gezocht wordt tot de Zending, vooral in het Poerworedjosche en Keboemensche.

Op ons terrein werkt dit zeker ook door. Voorzichtig wordt het contact vastgehouden. Voorts is het een kwestie van afwachten.

Nu is er echter in de buurt van Sidaredja een desa Langgen, waarin een Sadrach-gemeente gevonden wordt.

Het merkwaardige is, dat deze gemeente feitelijk ligt buiten ons ressort, in de Soendalanden. Maar toch zit er weinig anders op, dan dat wij voor dit geval de grenzen overschrijden. En niemand zal ons dit kwalijk nemen, daar het hier een clubje Javanen betreft, die wonen te midden van Soendaneezen. Niemand anders zou ze kunnen verzorgen.

Van meetaf aan hebben deze menschen gaarne de leiding der Zending aanvaard. Zij vormen de uiterste Westelijke spits van de Sadrachianen en hebben feitelijk het contact met de overigen verloren.

Trouwens zijn zij van uit het Keboemensche geëmigreerd naar deze nog dun bevolkte streken.

Regelmatig heeft deze gemeente leiding gehad van uit Sidaredja en de goeroe houdt daar samenkomsten en geeft catechisatie.

De vruchten zijn thans geplukt.

Een zevental van hen zijn na onderzoek toegelaten tot het Heilig Avondmaal.

Het was een feestelijke dag toen in Sidaredja's nieuwe Kerkgebouw, dat stampvol was, deze menschen het geloof in hun Heiland beleefden.

Op denzelfden dag werd een groep volwassenen uit Sidaredja zelf gedoopt.

Verschillenden zijn in Langgen nog in onderricht. Maar zij kunnen nog niet tot de gemeenschap der Kerk worden toegelaten.

Tot een zelfstandige gemeente zal dit kleine groepje Christenen in Langgen niet kunnen uitgroeien. Het is een Javaansche enclave te midden der Soendaneezen.

Maar de afstand van Sidaredja is geen overwegend bezwaar. Van daaruit kan de verzorging plaatsvinden

900.000 inwoners telt, dan is het getal der arbeiders nog ontroerend klein. Op de 10.000 nog niet één. Maar gelet op wat daar 23 jaar geleden gedaan werd, dan is er rijke stof van dankbaarheid. Ook te Magelang doet de Heere een krachtig werk.

W. B.

Ds. A. Merkelijn en zijn helpers.

en de Avondmaals-vieringen kunnen althans voorlooppig in Sidaredja gehouden worden.

R.

Zending Zeeland, N.Brabant en Limburg.

Ds. A. Merkelijn en zijn helpers.

(bij de foto).

Op de l.g. vergadering, die het Zendingscomité hield met de deputaten der met de kerk van Middelburg samenwerkende kerken, werd een foto van Ds. en Mevr. Merkelijn met zijn helpers ter hand gesteld.

Hier zien we nu den geheelen staf van Zendingarbeiders te Magelang, die hetzij in den hoofddienst, hetzij in de hulpdiensten werkzaam zijn. Het is een zeer beduidend getal. Al deze menschen dienen de Zending. En dat is slechts van één terrein, dat nog geenszins het grootste is.

Ook deze foto zegt ons, dat er heel wat gebeurt en tal van menschen in actie zijn tot verbreiding van het Evangelie op het Zendingsterrein van Zeeland c.a.

Als men echter bedenkt, dat dit terrein omstreeks

Zending Noord-Holland.

De Juliana van Stolberg school.

Mej. Dra. C. J. Miedema.

(bij de foto op pag. 121).

Zwaar was het verlies, dat 14 December l.l. de Juliana van Stolberg school te Djokjakarta trof. Haar eerste directrice, Mej. M. J. van Schelven, onder wier bekwame leiding deze Christelijke huishoudschool tot grooten bloei was gekomen en zoo beduidende plaats innam te midden van al de Zendingeninrichtingen te Djokjakarta werd door den Heere geroepen om in te gaan in de eeuwige rust.

Ook het Zendingsblad heeft aan het heengaan van deze zoo bijzondere toegewijde zendingskracht een woord van dankbare gedachtenis gewijd. Vooral in dezen tijd van zware finantieele zorgen, waarvan de gevolgen ook door de Juliana van Stolberg school ter dege werden ondervonden, was het sterven van Mej. van Schelven een zwaar verlies.

De Heere heeft echter deze school, die zoo mooi werk doet, tot nu toe staande gehouden.

Natuurlijk moest er een nieuwe directrice worden

gezocht. Het Bestuur is daarin zeer gelukkig geweest. Men is in correspondentie getreden met Mej. Dr. C. J. Miedema te Groningen. Deze was bereid de ledig geworden plaats te vervullen en haar krachten te geven aan de Juliana van Stolbergschool.

Mej. Miedema is een dochter van den bekenden Groningschen predikant Ds. J. J. Miedema, die onder onze predikanten een vooraanstaande plaats inneemt. Sinds geruimen tijd reeds heeft Mej. Miedema het oog naar Indië gericht, om daar in den arbeid der Zending werkzaam te zijn.

Ne eerst het Willem Lodewijk Gymnasium te hebben doorlopen en daar haar diploma te hebben behaald, ging zij studeeren in de Letteren aan de Universiteit te Groningen.

Februari 1933 deed zij op vier en twintig jarigen leeftijd doctoraal examen in Nederlandsch. Zij is dus bevoegd tot het geven van Middelbaar onderwijs.

Toen in het laatst van 1933 een leeraar voor Nederlandsch noodig was aan de Christ. Holl. Inl. Kweekschool te Solo en de Regeering toestemming had verleend om hiervoor een leerkracht in Holland te benoemen en onder het genot van subsidie te doen uitgaan, is Mej. C. J. Miedema hiervoor benoemd. Reeds was voor haar passage besproken op één der booten van de Mij. Nederland en was haar uitrusting reeds bijna gereed, toen uit Indië telegrafisch bericht inkwam, dat de Regeering haar toestemming introk en dus voor Mej. Miedema op geen subsidie kon worden gerekend. Tengevolge hiervan kon haar uitzending toen niet doorgaan.

Mej. Miedema bleef echter naar Indië zien om daar werkzaam te mogen wezen in verband met de Zending.

Thans is haar begeerte vervuld. Wel wacht haar nu een andere arbeid, dan zij zich eerst voorgesteld had. Een Huishoudschool en een Kweekschool loopen

nog al uiteen. Maar ook voor de leiding van een Huishoudschool is Mej. Miedema stellig wel geschikt.

Onderscheidene jaren, zoowel in haar studententijd als daarna, was zij leidster in het meisjeskamp van de Calv. Stud. Beweging, waar zij speciaal de huishoudelijke leiding had. Zij deed dit werk steeds met veel genoegen.

De Zendingskring te Djokja zal dus nu D.V. weer met een sympathieke, begaafde en toegewijde arbeidskracht worden vermeerderd. Reeds is Mej. Miedema op reis. Zij is 13 Juni l.l. vertrokken om den volgende dag te Genua aan boord te gaan.

Dit is nu al voor de vijfde maal dat Ds. en Mevrouw Miedema één hunner kinderen mogen geven voor het werk in Indië. Drie dochters zijn er reeds, alsmede een zoon.

Ds. Ubels te Batavia is met een dochter van Ds. Miedema gehuwd.

Mevr. Berg—Miedema te Waikaboebak op Soemba, de bekende schrijfster, die zoo mooi kan vertellen van het Zendingswerk, is eveneens één van die drie.

En Dr. Onvlee, de bekende taalgeleerde, die pas wêr is uitgegaan naar Soemba, is getrouwd met de tweede dochter van Ds. Miedema. En een zoon van hen, Dr. J. J. Miedema, is directeur van het Zendingshospitaal te Poerbolinggo.

Thans gaat een vijfde van de kinderen zich geven voor den Zendingsarbeid in Indië.

Het is geen gemakkelijke arbeid, waarvoor Mej. Dra C. J. Miedema zich heeft gegeven. Vooral de geestelijke vorming der leerlingen vraagt veel toewijding en takt.

Daarbij komt de finantieele zorg, waarin deze school, die vrijwel geheel moet drijven op de opbrengst der schoolgelden en der giften van belangstellenden, tegenwoordig verkeert.

Moge de Heere het geven, dat deze school onder de leiding van Mej. Miedema nog meer uitgroei en bloei, dan tot heden het geval was.

Mej. H. L. Korvinus.

(bij de foto op pag. 122).

Met hetzelfde schip als Mej. Miedema, is ook naar Djokja vertrokken Mej. H. L. Korvinus, om eveneens aan de Juliana van Stolbergschool te gaan werken.

Mej. Hinka Laura Korvinus is een dochter van een bekende, Gereformeerde Familie te Haarlem, die reeds sinds lang warm meeleeft met deze Zending.

Zij is geboren 14 Juni 1913. Als leerling eener Christ. M.U.L.O. school behaalde zij in 1928 het M.U. L.O. diploma. Daarna bezocht zij een Christelijke huishoudschool, waarvan zij in 1931 het diploma verwierf. Bovendien is de acte van nuttige handwerken in haar bezit. Daarna heeft zij zich bekwaamd in nijverheid. Het vorige jaar behaalde zij eene nijverheidsacte d.z.g. acte N. A., nadat zij daarvoor de Haarllemsche Huish. en Industrie school had bezocht.

Mej. Korvinus is dus volledig bevoegd om op te treden als leerares aan een huishoudschool. Gaarne wilde ook zij zich geven voor den arbeid der Zending te Djokja. Toen enkele weken geleden de benoeming tot haar kwam tot leerares aan de Juliana van Stolbergschool te Djokja, koste het haar weinig moeite deze aan te nemen. Ofschoon nog jong — zij moest nog 22 jaar worden toen zij vertrok — heeft zij met

Mej. Miedema.

Mej. Korvinus.

blijdschap de reis aanvaard en was zij dankbaar de Zending te mogen dienen. Het trof voor haar gelukkig, dat zij tegelijk met Mej. Miedema kon reizen. Met elkander hadden zij een zelfde hut op de boot, die 14 Juni van Genua vertrok.

Brenge de Heere deze twee jonge sympathieke krachten, die vol idealisme zich willen wijden aan het mooie werk der Zending, in welstand aan de plaats der bestemming en stelle Hij beider arbeid tot rijken zegen voor de Javaansche meisjes, die de Juliana van Stolbergsschool bezoeken!

N. B.

Zending Utrecht en Gelderland. Zondag in Indië.

Zondagmorgen! Als ik de ramen opengooi, snuif ik volop de frissche morgenlucht. 't Is half zeven. Is het verbeelding of is het werkelijkheid, dat ook de Indische natuur iets van Zondagsviering kent?

Sabbaths-stilte. Heerlijk die morgennevels nog over de rijstvelden voor ons huis; heerlijk het natte, bedauwde gras; heerlijk die dag des Heeren.

't Wordt warmer. De koelte is verdwenen en 't is of ze iets heeft meegenomen van onze Zondagsstemming, of deden het de marktmenschen, die in lange rijen voorbij trekken op weg naar de groote passer (markt) op Zondag.

Geiten, schapen, karbouwen, manden met hout, groenten, kippen, alles gaat voorbij.

Kijk daar die geit, al even onverschillig als de Nederlandsche beesten. De eigenaar heeft genoeg van het gezeur en stapt met zijn bestje in een dogcar die altijd wel in de buurt is en waarin je voor 5 centen een heele afstand kunt rijden.

Daar gaat een vrouw; een groote mand vol met maiskolven draagt ze in haar slendang (gebatikte draagdoek). Straks zal ze daarvoor een paar dubbeltsjes ontvangen en blij naar huis teruggaan. En daar komt weer, als andere Zondagen, het kippen-vrouwtje. Wel 20 kippen kijken al kakelend over de mand, die op haar rug hangt. Hun pooten zijn tot één bos bijeengebonden; ontsnappen is dus niet mogelijk. Zoo gaan ze achter elkaar, bijna onhoorbaar. Ginds komt een vrouw met veelkleurig suikergoed en Javaansch gebak, dat ze in een platte mand op haar hoofd draagt.

Allen hebben éénzelfde doel en gaan dezelfde weg. Elke passerganger neemt iets mee van de Zondagsstemming in en om ons en het duurt niet lang of de stilte van den vroegen morgen heeft plaats gemaakt voor de drukte van een marktdag.

De eerste bedelaar strompelt het erf op „Njoe-woe...n pari-ii-i-ing”. 't Wordt lang en klaaglijk herhaald. De magere vaak zieke, met zweren bedekte hand strekt zich uit over een aalmoes; blij met wat hij krijgt gaat de man verder en even later klinkt weer een nieuw „njoewoen paring”. Een vrouw.... met een kind, dat half blind is. Ik vraag haar, of ze het kind in het ziekenhuis wil laten behandelen en ik zeg haar, dat zij óók hier bij haar kind blijven kan. Maar het antwoord is: „Bendjing kemawon” (later maar).

Maar morgen en later komt ze niet en den volgende Zondag komt ze óók niet haar aalmoes halen; zeker bang, dat ik weer over dokter, ziekenhuis en opname spreken zal. Waar is haar kind, dat over eenigen tijd geheel blind zal zijn.

Zoo komen ze na elkander, ook gezonden, die mischien om de een of andere reden verstooten zijn uit hun familie, want bedelen doet een Javaan niet gemakkelijk en behoeft hij ook niet gauw te doen, omdat er bij familie altijd nog wel een beetje rijst is en een plekje om te slapen. 't Is een typische gewoonte, dat bedelen op Zondag.

't Wordt nog warmer, de zon staat loodrecht. Straks de middagmaaltijd in het donkergeaakte huis, waar alles gesloten is om de warmte buiten te houden en als de hitte het grootst is, een oogenblik rust.

's Avonds kerk. In het kleine kerkje van de Javaansche Christengemeente is om half zes dienst. 't Is maar een klein groepje, dat dan samenkomt, ± 30 menschen, groot en klein, blank en bruin. Eén of tweemaal per maand hebben we leedsdienst, maar de opkomst is er even groot om.

De Zondag in Indië.....

Voelt ge het vreemde, dat daar een groepje menschen is, Javanen en Europeanen, dat Zondag viert temidden van millioenen, die den Zondag niet kennen als rustdag en nog veel minder als een dag aan God gewijd.

Voelt ge dat de Zondag hier zoo geheel anders is als in Europa? Chineezzen met hun koopwaar: tafelkleedjes, lappen zij, kant, enz. komen langs de deuren de Javaan werkt op zijn rijstvelden; Regentschapswerken en Provinciale werken liggen dikwijls niet

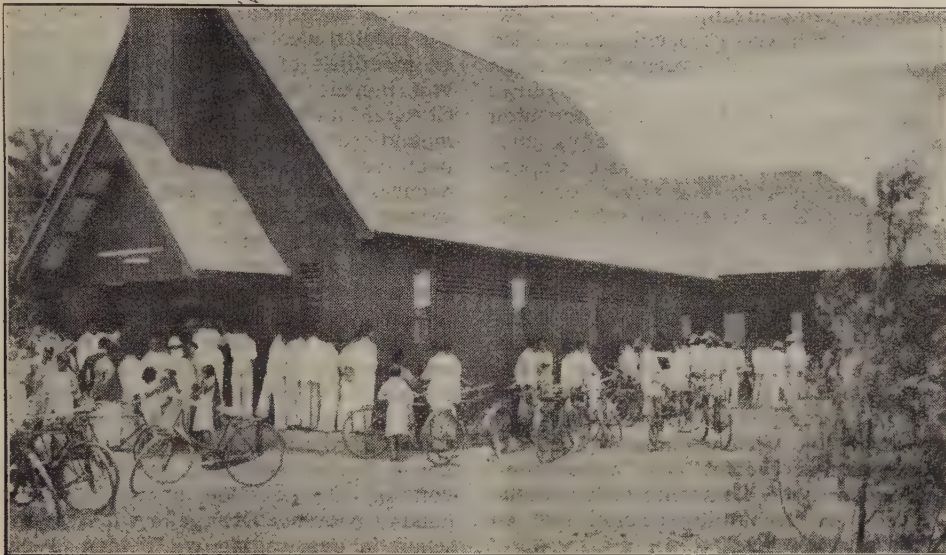

stil; in de cultures kent men den Zondag bijna niet.

Schuchter doet de Regeering stappen tot verbetering, misschien wat al te schuchter, maar moeilijk is het zeker daar zijn allen het hier over eens. En toch gaan we langzaam vooruit. Alle scholen zijn op Zondag gesloten, ook banken, particuliere en Gouvernementskantoren, en zoo gaat er toch een stille prediking uit van die gesloten deuren en ramen.

Het laat ons zien de belangstellenden en nieuwsgierigen, die beiden stonden te luisteren. Moge deze Kerk weldra geregeld te klein worden om de menschen te bergen, die het Evangelie van Christus wenschen te hooren. De kring der Christenen onder de 300.000 Javanen op Sumatra is, gerekend naar dat groote getal, nog maar zoo klein.

W. B.

Medan. Tijdens den dienst 24 Maart was de belangstelling aan den buitenkant der kerk zeer groot.

Ik denk aan de Zondagen, dat in onze Huishoudschool met de $\pm$ 60 leerlingen en andere meisjes een korte wijdingssamenkomst wordt gehouden en waar de onderwijzeressen dan voorgaan. Ik denk ook aan de jeugddiensten op andere Zondagen, ook in de Huishoudschool, waar ieder toegang heeft en waar de heeren onderwijzers van de Zendingsscholen om beurten de leiding nemen. Hier komen de jonge menschen gemakkelijker, dan in de kerk, omdat ze van hun ouders eerder toestemming krijgen naar een school dan naar een kerk te gaan.

Er is veel, dat we graag anders zouden zien, maar er is ook al veel dat reeds veranderd is. Gode zij dank.

Met hartelijke groeten,

J. SLETTENAAR—WOLFF.

Poerworedjo, April 1935.

„Uit Poerworedjo”.

Zending van de Gereformeerde Kerk te Medan.

Groote belangstelling bij de ingebruikneming van de Javaansche Kerk te Medan.

Reeds deelden we vroeger mede, dat Zondag 24 Maart i.l. het Kerkje van de Javaansche Gemeente te Medan op Sumatra in gebruik genomen is. Groot was de belangstelling, die daarbij van onderscheidene zijden getoond werd.

De Kerk zelf was stampvol, maar kon onmogelijk alle belangstellenden bergen. Heel wat menschen moesten buiten blijven staan. Bijgaand kiekje is genomen tijdens den dienst bij de in gebruikneming.

Zending Friesland.

Jaarverslag over 1934.

Wonosobo.

(Iets verkort).

Waarde Brs. en Zs.

Weer een nieuw jaar mochten we beleven. Ook was het jaar, dat achter ons ligt, voor ons vol van de goedertierenheden des Heeren. In den kring van zendingsarbeiders op het Wonosobosche terrein bleven we voor ernstige ziekten gespaard. Al de zendingsarbeiders konden geregeld hun werk doen. En God gaf ook werk. Aan arbeidsgelegenheden ontbrak het niet, noch in den medischen, noch in den schooldienst of in het deel van de groote taak, dat voor mijn rekening en van die onzer drie helpers kwam.

Bij dezen brief voeg ik, zooals ik dat ieder jaar een keer pleeg te doen, een statistiekje van wat er op het Wonosobosche terrein aan Gemeenten, Scholen en zendingsarbeiders gevonden wordt. Als Ge dat eens wilt vergelijken met een overeenkomstig lijstje, dat ik opmaakte begin '34, dan zult Ge kunnen constateren, dat onze Gemeenten te Wonosobo en Bendoengan goed vooruit zijn gegaan. Het aantal zielen klom in Wonosobo van 120 tot 139 en te Bendoengan van 68 tot 87. In het geheel werden in beide Gemeenten, 9 volwassenen en 10 kinderen gedoopt. Ook deden een negental volwassenen openbare belijdenis.

In Bendoengan werkt als Helper Siméon, die tot 1932 ook als onderwijzer werkzaam was; maar sedert vrij gemaakt werd voor het werk in de Ge-

meente en voor Evangelisatie. Een deel van zijn tijd wijdt hij ook aan de Gemeente van Kalimadé, waarvan een aanzienlijk deel in een ander dorp, n.d. Ketjis woont. Op beide plaatsen houdt Siméon catechisatie, en voorts gaat hij daar 's Zondags de Gemeente voor, wanneer ik in Bendoengan ben. Ook treed ik af en toe in Kalimadé op. Mijn Zondagen moet ik natuurlijk verdeelen over al de Gemeenten, terwijl ik ook nog af en toe een Zondag in Kebomen ben, Wonosobo, Bendoengan, Kalimadé en Taloenamba kunnen van mij vrij geregeld één Zondag per maand krijgen, soms twee; de overige Gemeenten bezoek ik maar een enkele maal, omdat de reizen daarheen ver en moeilijk zijn. Naar die Gemeenten gaat Abraham; eens in de maand naar Tripis, eens naar Proemasan en eens naar Taloenamba of Sapoe-ran; terwijl Soegonda ook naar een van die Gemeenten gaat, zoo vaak ik te Wonosobo zelf kan optreden.

Het spreekt vanzelf, dat mijn drie Helpers en ik de zeven plaatsen, waar vergaderd wordt, niet elken Zondag elk een beurt kunnen geven. De oude voorgangers in de Sadrachgemeenten blijven dus in functie. Voor de dienst en op Zondag is dat van betekenis, omdat daardoor de diensten toch geregeld kunnen doorgaan. En overigens is het van groot belang voor den onderlingen samenhang in de Gemeenten. De voorganger vormt het middelpunt, waaromheen het leven in de Gemeente zich concentreert, en hij vormt de verbindingsschakel met de zending.

Het is wel opmerkelijk, dat de actie, die tegen de overgang dier Gemeenten naar de Zending is gevoerd, hier op de menschen niet de minste vat gekregen heeft. Er is in al de Gemeenten niemand, die zich onttrokken heeft. Zij sluiten zich van harte gaarne bij ons aan. En ongetwijfeld kunnen wij op die wijze reeds iets voor ze doen. Behalve de Zondagsdiensten worden ook catechisaties gehouden. Wekelijks te Kalimadé en Ketjis (door Simeon) en te Taloenamba door Abraham. En maandelijks in de andere Gemeenten bij een bezoek van den Helper, dat altijd van Zaterdag tot Maandag duurt.

Het avondmaal heb ik tot nu toe nog in geen van de gewezen Sadrachgemeenten bediend dan alleen in Kalimadé. Waarschijnlijk zal het in Taloenamba niet lang meer duren. Maar wij moesten toch eerst de overtuiging hebben, dat de menschen iets begrijpen van de belofte Gods, die in het avondmaal bezegeld wordt, en van de gave, die onder de teekenen van brood en wijn aan de geloovigen geschonken wordt.

Van hoe groote betekenis voor die Gemeenten zal het zijn, als ze straks elk een voorganger zullen krijgen, die althans eenigszins onderwezen is. Reeds eind Juni zullen vier jonge menschen van de school komen, één voor elk van de Gemeenten van Kalimadé, Taloenamba, Proemasan en Tripis. Of in Sapoe-ran later ook iemand geplaatst moet worden is nog niet duidelijk. Het kringetje daar is erg klein, en het geeft tot nu toe niet veel hoop voor de toekomst. Mijn plan van het vorige jaar om de verzorging aan den medischen Helper toe te vertrouwen, die daar woont, is op een teleurstelling uitgelopen. Die Helper nam dat wel op zich, maar praktisch onttrok hij er zich geheel aan. Het was zijn taak niet, en — blijkbaar voelde hij zich niet van God geroepen. Nu verzorgen we de plaats, die een 20 K.M.

hier vandaan ligt, zoo goed mogelijk vanuit Wonosobo. Er ligt een mooie weg naar toe.

Doordat ik aanvankelijk op dien verpleger voor dat werk rekende, was de samenkomst weldra zoo goed als geheel verlopen. Nu zijn de verstrooide schapen weer zoo goed mogelijk vergaderd. We hopen, dat God in dat kleine kringetje geestelijk leven mag werken. Erg florissant lijkt het niet.

Gij begrijpt wel, dat onze Helpers, met name Abraham en Soegonda, geen gemakkelijke taak hebben. Zij moeten veel op reis zijn, en hebben vaak verre en moeilijke tochten af te leggen. Soegonda bezoekt van hieruit ook geregeld Bandjanegara, waar een Christenfamilie woont. Daar houdt hij tweemaal per maand catechisatie; en dan verbindt hij daaraan heel vaak een zwerftocht in den omtrek van Bandjanegara. Sommige plaatsen zijn daar, waar hij eenigen ingang heeft. Maar regelde bearbeiding van menschen op zulk een afstand gaat zeer bezwaarlijk.

Hoewel die verre tochten veel tijd kosten wordt het werk der Evangelisatie in de onmiddellijke nabijheid niet verwaarloosd. Maar het is niet zoo, dat we daarbij heel veel ingang vinden. Wonosobo is wel tamelijk sterk onder Mohamedaanschen invloed, in dien zin, dat men hier goed Mohammedaan wil zijn. En dat beteekent, dat men het Christendom beslist afwijst; er zelfs geen kennis van wil nemen. Zoo is het bij verreweg het grootste deel van de bevolking. De gevallen komen sporadisch voor, dat iemand naar het Evangelie wil luisteren, en de boodschap in overweging wil nemen. Toch zijn er menschen, bij wie dat het geval is. Het is bepaald verblijdend zooals zoowel te Bendoengan als te Wonosobo er voortdurend menschen zijn, die in de koempoelan op den Zondag willen komen luisteren. Van die nieuwsgierigen verdwijnen sommigen weer spoedig, maar daar komen dan toch weer anderen voor in de plaats en sommigen blijven aanhouden.

Over de trouw en den ijver van onze Helpers ben ik zeer tevreden. God gaf ons in hen voor het werk uitnemende krachten, menschen, die ook inderdaad hun geloof met een godzaligen wandel sieren.

Op onze laatste verg. in Djogja heb ik gevraagd of men een Commissie wilde aanwijzen om de Gemeenten te Wonosobo en Bendoengan te bezoeken met het oog op een onderzoek naar de vraag of die Gemeenten rijp geacht mogen worden voor institueering. De verg. was van oordeel, dat dit onderzoek best kon worden toevertrouwd aan de Classis Poerworedjo—Magelang, op wier terrein wij hier wonen (kerkelijk). Ik hoop, dat dit onderzoek nog vóór ons vertrek naar Holland kan gehouden worden, opdat ik nog aan de zendingssyn. te Leeuwarden kan voorstellen om de institueering van deze beide Gemeenten goed te keuren. In beide Gemeenten bevinden zich wel krachten, die voor het ambt in de Gemeente in aanmerking kunnen komen. Ook leeft in beide Gemeenten wel de begeerte naar institueering. Bij de jongste visitatie was er zelfs een deputatie uit de Gemeente van Wonosobo, die dit onder de aandacht van de visitatoren bracht.

Van de uitbreiding, die het medische werk het vorige jaar ondergaan heeft, heb ik al herhaaldelijk melding gemaakt. We hopen, dat dit jaar ons nieuwe hospitaal geheel klaar zal komen. Dat zal ook voor het Evangelisatiewerk op het Hospitaal van betekenis zijn. Nu ontbreekt het aan gelegenheid om

eenige menschen te vergaderen. Ook bij het Gouvernemenshospitaal, dat we over kregen, is eigenlijk geen wachtkamer voor de polikliniek patiënten, waar men een aantal menschen tegelijk kan toespreken; of waar men patiënten van de zalen kan uitnoodigen tot een bijeenkomst.

Toch wordt er in het ziekenhuis wel geregeld gewerkt. Geregeld wordt op de zalen het Evangelie gebracht, en met sommige menschen nader gesproken om hun den weg duidelijker uit te leggen. Ik heb op dit oogenblik zelfs een drietal menschen (longpatiënten) die geregeld catechisatie krijgen. Ook zijn er steeds enkele van de patiënten, die des Zondags in de Kerk komen.

Wij hebben al aardig wat geld bij elkaar voor een kerkgebouw. Met enkele belangrijke giften, die mij uit Friesland werden gezonden, en een bedrag, dat hier vroeger vooral door de Holl. kring bij elkaar gebracht was, en verder uit de opbrengsten der collecten in onzen Holl. kring en in de Jav. Gemeente hebben wij te beschikken over bijna f 3000.—. Als wij een geschikt terrein hebben, kunnen wij daar al een aardig kerkje voor bouwen.

Voor een terrein heb ik het oog geslagen op het terrein, dat vrijkomt, als ons oude ziekenhuis wordt afgebroken. Dat terrein is voor een kerk geschikt gelegen. Het biedt voldoende ruimte voor een kerk en een Chineesche school. Als nu de zendende Kerken dat terrein eens wilden verkoopen aan de beide gegadigden, n.l. Ver. voor Chr. Holl. Onderwijs en de Inl. Gemeente te Wonosobo, dan zou de Zendingskas eenige baat hebben van de opbrengst van dat terrein, en School en Gemeente zouden beide geholpen zijn. Me dunkt, de zendende Kerken zullen naar dat plan wel ooren hebben. Het is een van de dingen, die ik graag wil afspreken tijdens mijn verlof.

Helaas! kunnen wij van de geestelijke vrucht, die onze zendingspoliklinieken opleveren, weinig zeggen. Voor de zending zouden die poliklinieken veel meer beteekenen, als er een Helper in de buurt woonde, die daar geregeld komen kon, om met de patiënten kennis te maken en hun het Evangelie te brengen.

Een verpleger brengt daar, onder zijn werk door, niet veel van terecht. Of men zou iemand moeten hebben, die daarvoor bijzondere gaven had. In het Keboemensche hadden ze voor de buitenpoliklinieken menschen, die ook opleiding voor Helper gehad hebben, of ze worden gehouden op een plaats, waar een Helper woont, zooals in Premboen. En daar maakt de Helper juist heel veel werk van die polikliniek. Hier zijn onze poliklinieken zoover weg, dat er slechts een enkele keer een Helper kan komen. Natuurlijk zijn ze voor medische hulp aan de bevolking op die plaatsen juist van groote beteekenis. Zijdelings zijn ze in elk geval voor de zending in zooverre van beteekenis, dat ze aan het zendingswerk meerdere bekendheid geven, en de menschen met zendingsarbeiders in aanraking brengen. Maar de vrucht, die ze op die wijze opleveren, komt toch pas binnen langs een anderen weg, en na verloop van tijd.

Ik ben zeer ingenomen met den colporteur, die we hier hebben met subsidie van het Britsch en Buitenl. Bijbelgen.schap. Ik mocht daarvoor een man aanstellen, en mijn keuze viel op een jonge man in Kaboetohan, die daar het vorige jaar pas bij de Gemeente gekomen was. Hij is inderdaad zeer ijve-

rig. En — hoewel de tijd voor den verkoop zeer ongunstig is — gaan zijn boeken toch vrij goed van de hand. Hij verkoopt per maand ruim honderd Bijbels of Bijbelgedeelten, hoofdzakelijk evangeliën of afzonderlijke exemplaren van Genesis en van het boek der psalmen. Hij blijkt lichamelijk niet zoo heel sterk te zijn. En zijn werk vereischt wel iemand, die een krachtig gestel heeft. Gelukkig is hij van jongs af het sjouwen in het moeilijke bergterrein gewend. De vorige maand was hij een dag of wat ongesteld, zoodat hij in het hospitaal opgenomen moest worden. Gelukkig knapte hij weer op, en doet zijn werk weer. In vele honderden huizen komt op die wijze het Woord van God. Moge de Heere daartoe Zijnen zegen geven.

De Helpers, vooral Soeganda en Abraham, helpen zelf ook mee bij colportage. Gezamenlijk brengen zij maandelijks 1100 exemplaren van ons Javaansch maandblad, Mardirahardjo aan den man, vooral bij verschillende scholen; voorts nog 50 exemplaren van een blaadje voor kinderen; en om Nieuwjaar heen 1000 ex. van een Christelijken wandkalender. Aan de 1100 maandblaadjes hebben we eigenlijk niet genoeg. Daarom heb ik nu voor het vervolg 1500 besteld. En de 1000 kalenders waren vrij spoedig uitverkocht. Met Nieuwjaar was ik ze al allemaal kwijt, terwijl ik ze anders na Nieuwjaar wel tegen verminderde prijs verkoopen moest.

Zoo wordt er gezaaid. Op hoop van zegen. Toch ook, met de belofte van zegen. Wij weten, dat ons werk niet ijdel zal zijn in den Heere. Dat geeft ons grond om ons gebed te vermenigvuldigen. Broeders en Zusters, bidt voor ons, opdat het Woord des Heeren zijnen loop hebbe, en verheerlijkt worde, in deze landen gelijk ook bij U.

Met heilbiede en hartel. groeten verblijfje

Uw dienstw. dien. en br. in den Heere

K. VAN DIJK.

STATISTIEK van het Zendingsterrein WONOSOBO, op 31 December 1934.

Statistiek van het Zendingsterrein Wonosobo, op 31 December, 1934.

GEMEENTEN	Namen der Helpers of Voorgangers	Aantal der				
		Ge- doopten	Bel. Leden	Scholen	Onder- wijzers	Leer- lingen
Wonosobo 1)	Soegondo en Abraham	139	92			
Bendoengan	Siméon	87	46	2	4	205
Kalimadé met Ketjis	T. Mentaredja	115	64			
Taloenombo	J. Kasanwidjaja	86	48			
Tripis met Kaseneng	E. Resaleksana	76	43			
Proemasan met Gandokan	M. Singadidjaja	35	21			
Sapoeran	2)	13	7			
Totaal 7	3 (+ 4)	551	321	2	4	205

1) Wonosobo heeft een Chr. Holl. Chin. School, uitgaande v. d. Ver. voor Chr. Holl. Onderwijs, in

Verzamelstaat A.

STATISTIEK van den Hoofddienst der

RESSORT	Eur.	Zendingen	Aantal predikanten		Hulpkrachten								Aantal gedoopten op ultimo verslagjaar												
					Uitsluitend v. d. Gem.				Uitsluitend v. d. School				v. Gemeente en School				Volwassenen				Kinderen				
			Inl.		Chin.		Inl.		Chin.		Inl.		Chin.		Inl.		Chin.		Inl.		Chin.				
			m.	v.	m.	v.	m.	v.	m.	v.	m.	v.	m.	v.	m.	v.	m.	v.	m.	v.	m.	v.			
Banjoemas	2	2	—	—	—	15	—	—	—	20	1	—	—	2	—	—	—	435	460	18	41	337	302	9	15
Poerworedjo.	1	2	—	—	—	13	—	—	—	33	—	—	—	2	—	—	—	349	407	—	—	334	301	—	—
Keboemen	1	1	—	—	—	13	—	—	—	22	—	2	—	2	—	—	—	306	286	11	3	294	281	3	4
Wonosobo	1	—	—	—	—	3	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	164	157	—	—	112	118	—	—
Djakakarta	2	1	—	—	—	26	—	1	—	52	4	—	—	1	—	—	—	642	726	51	44	611	585	34	24
Magelang	1	1	—	—	—	12	—	2	—	20	1	2	1	3	—	1	—	225	215	48	41	151	187	33	27
Soerakarta	3	2	—	—	—	25	—	1	—	112	—	—	—	—	—	—	—	985	989	26	31	779	696	32	32
„ (Mal. Kerk)	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	—	1	1	—	—	—	—	1	1	24	27	3	3	16	15
Batavia	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	67	92	10	13	58	54	9	13
Totaal	11	10	—	—	—	107	—	5	—	267	6	5	2	10	—	1	—	3174	3333	188	200	2679	2527	136	130

STATIS

RESSORTEN	Aantal plaatsen, waar geregeld gearbeid wordt				Gemiddeld aantal Kerkangers	Gemiddeld aantal Avondmaalgangers	Aantal overleden Christenen ged. verslagjaar	Aantal Kerkelijk gesl. huwelijken	Zondag- scholen		Aantal Christelijke Vereenigingen	Aantal, van de zending uitgaande			Geregeld ver- apr. periodieken	
	Gem. met Kerke- raad en eigen predikanten	Gem. met Kerke- raad zonder predikant	Gem. zonder Ker- keraad m. vaste standpl. van eigen Evangelist	Overlige gemeenten					Aantal	Aantal leerlingen		Armen- kolonies	Weeshuizen	Andere inrichtingen geen ziekenhuis	Aantal soorten	Aantal exem- plaren van den oplaag
Banjoemans.	2	4	7	19	?	?	13	24	—	—	15	1	—	—	4	204.168
Poerworedjo	2	4	13	4	760	?	13	8	7	96	9	—	—	—	2	75.000
Keboemen	3	4	8	4	600	600	11	12	8	405	11	—	—	—	3	59.500
Wonosobo	—	—	6	2	310	200	6	6	2	150	1	—	—	—	2	14.400
Djakakarta	1	6	20	7	1910	1330	32	13	11	450	18	1	—	2	3	157.800
Magelang	1	2	9	16	651	326	8	10	8	187	8	1	—	—	3	83.400
Soerakarta	2	8	24	83	3000	2000	36	21	18	829	27	1	—	—	2	403.200
„ (Mal. Kerk.	—	1	—	1	± 100	± 50	—	—	1	60	—	—	—	—	1	14.400
Batavia	1	—	—	8	90	70	5	4	1	25	4	—	—	1	4	?
Totaal	12	29	87	136	± 7421	± 4576	124	98	56	2202		4	—	3		1.111.868

Zending in Midden-Java en Zuid.

Verslagjaar 1934.

Aantal lidmaten op ultimo verslagjaar				Aantal reeds gedoopte Catachisanten op ult. verslagj.				Aantal in dooponderricht op ult. verslagj.				Aantal gedurende verslagjaar gedoopten								Aantal aange- nomen lidmaten gedurende verslagjaar			
												Volwassenen				Kinderen							
Inl.		Chin		Inl.		Chin.		Inl.		Chin.		Inl.		Chin.		Inl.		Chin.		Inl.		Chin.	
m.	v.	m.	v.	m.	v.	m.	v.	m.	v.	m.	v.	m.	v.	m.	v.	m.	v.	m.	v.	m.	v.	m.	v.
346	387	14	30	130	116	5	12	106	59	4	12	56	52	—	1	58	44	—	1	6	3	—	—
349	407	—	—	—	—	—	—	112	78	—	—	28	32	—	—	34	36	—	—	?	?	—	—
602				36	35	4	3	79	71	8	1	56	31	—	—	41	47	1	—	31	35	1	—
164	157	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	8	—	—	18	10	—	—	1	8	—	—
642	726	51	44	1438		25		151	160	30		25	31	4	2	45	48	5	1	5	10	1	1
225	215	48	41	183	141	24	15	96		14		36	19	9	11	22	34	4	5	33	26	4	1
985	989	26	31	853	910	25	38	251	220	6	11	93	83	1	4	74	92	2	1	5	14	—	—
1	1	24	27	—	—	8	3	—	3	7	6	—	—	2	1	1	—	4	2	—	—	—	1
67	92	10	13	10	14	1	—	2	2	—	—	1	2	—	—	3	4	—	1	3	6	—	—
2779	2974	173	186	1212	1216	67	71	701	593	25	30	306	258	16	19	296	315	16	11	84	102	6	3

TIK B.

Geregeld verspeide vlugschriften		Aantal verspreide Christel. boeken per ressort	Aantal Col- porteurs		Bedrag per ressort der collecten, etc. der Gemeenteleden :				Totaal der collecten	Gemiddelde bijdrage per hoofd	Opbrengst van tuinen en andere eigendommen	
Aantal soorten	Aantal exem- plaren van den oplaag		Mannen	Vrouwen	Voor de Kerk	Voor behoefteigen	Voor de Zending	Voor andere doeleinden				
5	13.500	8.155	13	—	f 3.659 98 ⁵	f 878 10	f 60 —	f 199 37	f 4.797 45 ⁵	f 2 96 ⁵	f 13	
—	—	2.121	9	—	" ?	" ?	" ?	" ?	" ?	" ?		
3	4.000	913	6	—	" 1.426 25 ⁵	" 365 50	" 50 50	" 147 06 ⁵	" 1.989 32	" 1 67		
1	1.000	1.050	2	—	" 292 40	" 123 68	— —	— —	" 416 08	" 1 90		
3	20.000	23.087	17	—	" 4.483 39	" 747 58	" 197 59	— —	" 5.428 56	" 1 93		
1	2.500	4.037	9	—	" 1.500 03	" 335 29 ⁵	— —	" 103 80	" 1.939 12 ⁵	" 2 09		
4	55.929	20.168	19	1	" 2.566 87 ⁵	" 1.679 14	" — —	" 243 15	" 4.489 16 ⁵	" 1 25		
2	6.700	306	—	—	" 105 50	" 91 95	" 159 30	" 38 76	" 395 51	" 3 28		
—	—	—	—	—	" 429 79	" 228 70	" 82 93	" 143 52	" 884 94	" 2 80		
	103.629	59.837	75	1	f 14.464 22 ⁵	f 4.449 94 ⁵	f 550 32	f 875 66 ⁵	f 20.340 15 ⁵		f 13 10	

Friesland. De School heeft 220 leerlingen, en 3 Holl. en 1 Jav. leerkracht. (Hoofd de Heer H. J. Houwers, voorts 3 onderwijzeressen, waarvan 1 Jav.)

Het zendingshospitaal te Wonosobo heeft 120 bedden. Directeur Dr. D. Verveen; verpleegsters: Mej. H. R. M. Hangelbroek en W. C. Rinck, en verder 20 + 18 Jav. verplegers en verpleegsters. Buiten Wonosobo zijn nog vier polyklinieken, met een door de Zending aangestelde verpleger. (Sapoeran, Kepil, Kedjadjar en Wadaslintang.)

Voor het colportagewerk is er een colporteur.

2) In Sapoeran is geen Helper geplaatst. De Gemeente wordt verzorgd vanuit Wonosobo.

Voor de opgave:

K. van Dijk, Wonosobo, 3 Jan. 1935.

Zending Groningen, Drenthe, Overijssel, Bentheim en Oost-Friesland.

Schetsen uit het binnenland.

No. 11.

Poera heeft een eenigszins onrustig karakter. Hij mag gaarne reizen en trekken. Langer dan een jaar of drie kan hij het op dezelfde plaats niet uithouden, dan moet hij weer verhuizen.

Gij moogt dat bepaalt een gebrek in zijn karakter noemen. Maar vast staat, dat hij op zijn tochten ook altijd vervuld is van de gedachte: „hoe zal ik de menschen bekend maken met mijn Heiland”.

Zoo heeft hij het gedaan gekregen, dat er in zijn kampong een school werd opgericht. En door de invloed die daarvan uitging, werd er ook in een andere kampong, op eenige uren afstand, een school opgericht.

Dit geschiedde echter tot groote ergernis van den „ma'oerat”, dat is de priester van het dorp. Daar zag hij me allerlei nieuws gebeuren, iets wat hij nog nooit meegemaakt had. Palen werden gesleept, alang-alang verzameld als dakbedekking, banken werden gemaakt, er kwam zelfs een schoolbord en boeken.

Met den dag wond hij zich meer op; want hij begreep wel, dat het met zijn invloed gedaan zou zijn, als de school ingang vond. De bewijzen had hij te over! Elken Zondag kwamen er wel veertig menschen in de school en luisterden naar wat de goeroe vertelde. En dat was allemaal de schuld van Poera, die oud-schooljongens er toe gebracht had zelf een school op te richten, en zelf de goeroe te onderhouden. Ja zelfs zijn eigen vrouw en dochter wilden niet meer naar hem luisteren, als hij beval rijst te koken om tot den marapoe te bidden en te offeren. Hij ging zich gevoelen als een eenling in het midden van de kampong.

Maar hij zou zich wreken!

Als Poera weer hier komt, dan zal ik hem oogenschijnlijk het kapmes in de ribben stooten! Hij zal het niet overleven!.....

En Poera kwam op zekeren dag, niet wetende, wat hem boven het hoofd hing. Hij zou de kerkdienst leiden voor dien Zondag. De menschen hadden zich al voor het schoolgebouw vereenigd, en op nieuwerwet-sche manier werd de hand geschud. Nog hadden alle

menschen geen hand gehad, of daar kwam de ma'oerat al aan met opgeheven parng (kapmes). Poera begreep er niets van, en dacht dat de ma'oerat toevallig zijn kapmes in de hoogte hield, en wilde hem een hand geven. Maar de oogen van de ma'oerat flikkerden van bloeddorst, en bleek van schrik stond Poera met uitgestoken hand.

Maar de Heere bewaart de zijnen. Waarom, weet niemand, maar de ma'oerat sloeg niet toe. Beiden bleven elkaar een poos aankijken.

Waarop Poera tot zichzelf kwam, en vroeg, waarom hij hem dooden wilde. Vol toorn antwoordde de ma'oerat: „omdat jij de menschen verleidt tot allerlei nieuwigheden, zelfs mijn vrouw en dochter!”

Poera antwoordde met een vraag: „Vader, hoe ging gij vroeger naar Waingapoe? En hoe gaat gij nu? Ging gij vroeger niet langs gevaarlijke en ongebaande wegen, en maakt gij nu geen gebruik van de nieuwe mooie wegen, die overal aangelegd zijn?”

Dat moest de ma'oerat toegeven. Zijn kapmes begon te zakken, en Poera vatte moed, om hem nog meer dingen aan te wijzen uit den nieuwen tijd, waar toch iedere Soembanees gebruik van maakt, al zijn ze nieuw, zooals lucifers, weefsels, blikjes, koffie.

De parang was heelemaal gezakt.

De ma'oerat zeide: „ja, dat is ook zoo, maar dat is allemaal goed voor de schoolkinderen, maar niet voor oude menschen.”

Maar nu sprak hij zichzelf tegen. En Poera maakte daar onmiddellijk gebruik van, om hem te wijzen op het jasje, dat hij aan had, dat hij in Waingapoe gekocht had, terwijl hij ook geen schooljongen geweest was.

De dorpspriester draaide zich om, en ging naar huis.

Pajeti.

P. J. LAMBOOY.

Zending Soerabaja.

Een jaar Makassar — Zending.

(3).

Makassar zelf!

Een beetje overzichtelijker dan die uitgestrekte bergterreinen zult ge misschien zeggen.

Ik weet het nog niet.

Makassar met zijn 70.000 inheemsche inwoners heeft ook een uitgestrektheid, waarin men pas langzamerhand thuisraakt.

Thuisraakt, wat de weg betreft in de kampong-complexen.

Thuisraakt, wat de menschen betreft (Taal, zoowel Makassaarsch als Maleisch en gewoonte).

Vandaar dat ik van het begin af alle mogelijke middelen gezocht heb om aanrakingspunten te krij-gen.

Ik zocht dat door mijn Europ. werk en het Evangelisatie werk, maar doel was steeds het Zendings-werk.

De moeilijkheid was echter, dat mede daardoor dat Europ. en dat Evangelisatiewerk als van zelf groeide en als ik er niet voor oppas een te belangrijk deel van mijn tijd gaat opeischen.

Ik vraag me echter af of dat geestelijk gezien niet erg oneconomisch is.

Eerst arbeidsmogelijkheden opwekken en daarna ze

gedeeltelijk te laten liggen. Onze Roomsche zusterkerk doet dat hier in Makassar anders!

Maar dat leeren we zoo niet spoedig, ook omdat onze werkkrachten minder en kostbaarder moeten zijn.

Voor al het Evangelisatiewerk kan hier op sporen voor het zendingswerk brengen. Terwijl 't ook in zich zelf zijn bestaansrecht heeft, omdat deze arbeid altijd en overal plicht is.

Doch ook heb ik verschillende staaltjes ondervonden, hoe dit werk me hielp voor mijn zendingswerk. Vooral ook omdat de Evangelisatiespreekbeurten gehouden worden in een gebouw, dat op de grens van de Inlandsche kampongwijken ligt. Het klinkt iets Amerikaansch, maar het is toch juist: „de menschen moeten over je gaan praten”.

En dan is het niet de persoon, waar ze het over hebben, maar zijn doel, zijn boodschap, in het kort het „gevaar” dat hij oplevert.

Door het saamwerken met de Amerikaansche Zending op de Pasar Malam in een bijbelstand had ik de laatste weken voortdurend contact met een harer Zendingen. Deze vertelde me, hoe eindelijk (ze werken hier nu ruim 5 jaar) in hun zaal ook enkele Makassaarsche families regelmatig kwamen luisteren. Nauwelijks is dat bekend of in een der Mal. bladen alhier komt een lang artikel voor, dat de Mohammedanen zich dienen aan te sluiten bij hun eigen vereenigingen en vergaderingen en dat ze daar heusch geen gebruik voor hoeven te maken van Christenen, etc. etc.

Deze reacties, hoewel typeerend, zijn echter niet het ergste.

We moeten ook gelooven aan de wonderlijke, niet aan de natuurlijke, maar aan de bovennatuurlijke overwinningskracht van het Evangelie.

Deze basis-gedachte hebben we noodig.

Gij en wij.

En daarnaast de grootst mogelijke activiteit en tact om de menschen te benaderen. Om hier de weg voor te banen heb ik direct gezocht naar een vast werkpunt. Dat was moeilijk en van verstrekkende betekenissen.

Daarom hebben we 't ook biddend gedaan.

En daarom aanvaardden we den uitslag ook vertrouwend.

Dit werkpunt kon voorloopig moeilijk ons eigen huis zijn.

Omdat dit in de Europ. wijk ligt. Hoewel ook maar weer een 5 minuten van de kampong-grens verwijderd. Maar voor „de inloop van Makassar”, toch weer te ver en te „Europeesch”. De Europ. wijk is in Makassar erg klein.

We hebben wel gezocht en zoeken nog steeds naar een huis meer aan den buitenkant. Maar de enkele geschikte woningen zijn verhuurd of Gouvernementsbezit.

Voor al in dezen tijd is zelf bouwen natuurlijk veel goedkooper. Maar de, zeker ook finantieele, bezwaren zijn niet onbelangrijk. Daarom leek het ons het beste zoo spoedig mogelijk een plaats op te zoeken midden in de Mak. kampong.

Natuurlijk kwamen we hier op allerlei moeilijkheden te stuiten.

Toch zijn we goed geslaagd.

En toen ging het met den in Januari hier gekomen Evangelist aan den gang.

Zeker zou het vlugger gegaan zijn, als we een of andere Chineesche toekang de bouw van goeroe-huis en vergaderzaal hadden laten aannemen.

Maar dan was het ook veel duurder geworden.

Wij kozen den goedkooperen en uit zendingsoogpunt beteren weg en gingen met Makassaarsche toekangs werken.

En nu na ruim 4 maanden, is het stevige goeroe huis klaar.

Een huis op palen, Mak. model. Daarnaast een vergaderzaal van 6 bij 14 Meter, waarin een paar ruimten afgeschoten voor Inlandsche loge's of andere doeleinden. Het gebouw heeft een cementen vloer, houten palen, bamboe wanden en atapdak. Ziedaar ons eenvoudig, maar praktisch en sterk werkpunt in de kampong.

Nog enkele weken en dan zal het klaar zijn.

De kosten zullen dan bij elkaar een f 700 zijn, waaronder banken etc.

Voor het vergaderzaaltje heb ik schoolbanken laten maken, voor vier personen, die ons f 5 aan hout en toekangloon kosten.

We zullen probeeren 's morgens school te houden.

Wellicht dat dit wat kinderen trekt, vooral omdat we dit gratis doen. Een avondschool voor ouderen wordt natuurlijk ook geopend.

Verder gaan we elken Zondagnamiddag daar met of zonder projectielantaarn een koempoelan houden.

De Evangelist, een Toradja Goeroe, die zijn Makassaarsch al goed spreekt, gaat een jeugdclub oprichten, waar hij de jongens op bamboefluiten leert spelen. Op een of andere manier zullen we de daartoe onmisbare trom moeten zien te krijgen. De fluiten maakt hij zelf.

Onderwijl hebben we hier al verschillende aanknopingspunten gekregen.

O.a. met een man geboortig uit Bandjermasin, die echter hier al meer dan 20 jaar leeft en werkt, geheel onder de Makassarers.

De laatste 4 jaar is hij oppasser bij den Gouverneur geweest.

Deze pangkat geeft hem ook veel aanzien!

Mijn goeroe kwam met hem in aanraking, doordat hij met een Toradja vrouw getrouwd is. Deze man wil nu Christen worden. Daartoe is hij nu in doop-ondericht gekomen. En al is het dan geen zuivere Makassar, ge gevoelt dat het me ontroerde, toen we de eerste maal het onderricht gaven.

Zooals ge weet, komt zoo mogelijk iederen morgen van 7½ tot een uur of 9, 9½ een oude Makassar bij mij, oud-leeraar van de Osvia, een helper van Dr. Cense, den taalgeleerde, namens het Gouvernement.

Met hem ben ik op het oogenblik bezig aan de vertaling in het Makassaarsch van de 10 Geboden, het Onze Vader en de 12 artikelen van ons geloof.

Dat dit werk voor allerlei eigenaardige moeilijkheden plaatst zult ge begrijpen. Maar ik meende dit niet langer uit te moeten stellen.

Voor het dooponderricht en ook bij het bezoek in de kampong is het zoo goed als je de belangrijkste stukken van geloof in goed Makassaarsch bij je hebt en eventueel achter kunt laten.

Zooals ik reeds schreef is Makassar met zijn vele kampong complexen zeer uitgebreid. De zoo juist beschreven post ligt meer aan de Z. O. kant.

Het is te begrijpen dat de invloedssfeer natuurlijk zeer beperkt blijft. Op onze tochten waren we dan

ook gedurig al eens in het noorden van de stad geweest.

Enkele weken geleden hebben we daar nog eens enkele kampongs zeer serieus doorkruist.

Op een 8 Km. van de Europ. kota vonden we een groote kampong, een kwartiertje van af den weg naar Maros. We doen hier zoo veel mogelijk alles op de fiets.

Waar goede autowegen zijn gaat dat wel. Maar in de kampong is het zwaar trappen en... warm. Maar je ziet wel meer. En het is goedkoop.

Eindelijk waren we op de plaats van bestemming. Onze verschijning trok natuurlijk de noodige aandacht.

Wat we juist ook nodig hadden.

We zochten eerst het huis van den Kapala. En al spoedig zaten we omgeven door een kring van „oudsten” over de kampong-toestanden te praten.

Langzamerhand ging het gesprek over naar de school.

Of hier al een volksschool was? En we hoorden, wat we al wisten, dat deze hier nog niet was. Natuurlijk onze groote verwondering er over uitgesproken, vooral waar het een groote kampong gold met honderden kinderen.

Tenslotte werd ons wel duidelijk, ook na wat we al geïnformeerd hadden, dat deze kampong een prachtig tweede werkcentrum zou kunnen worden.

Ten eerste was hier geen volksschool.

Ten tweede was hier in Misigit. Wel woonde er een Iman.

Ten derde voelde men voor de Mohammediah actie niet veel, daar ze daarmee enkele onaangename ervaringen hadden opgedaan. De ervaring, dat er geld opgehaald was, veel beloften gedaan waren, doch van alles niets terecht gekomen was.

Nadat we verteld hadden dat onze Maleische school gratis zou zijn, werd zelfs de toezegging gedaan van hulp met bamboe. Nu is dat wel heel erg mooi.

En ik denk, dat hier nog wel eens iets van vergeten zal worden. Maar bij niet te lang wachten, geloof ik, dat het wel mogelijk zal zijn hier in te komen. Maar we moeten wel voorkomen dat door te lang wachten andere krachten gaan tegenwerken.

Voor al door de laatste Pasah Malan zijn zoo veel menschen in Makassar geweest en hebben daar weer contact gehad met de stadsmenschen.

En verrijkt met adviezen gaat men dan weer naar huis.

Niet altijd ten voordeele van Zendingsplannen!

Want al hebben we dat niet ronduit gezegd, het wordt toch spoedig begrepen, dat dit alles van de zending uitgaat.

Zeer hoop ik dan ook dat door Dept. deze uitbreiding goedgekeurd zal worden. Op deze tocht was onze doopcandidaat er ook bij.

Hij zat buiten, ook omgeven door een heele kring en in het Makassaarsch werd daar allerlei besproken, waaruit ik daarna ook weer mijn gegevens ontving.

Het belang van dit tweede punt, dat weer in een geheel andere richting, is zeker groot. Ook voor de „terreinkennis”.

Als er een Goeroe woont dan worden zooveel meer mogelijkheden openbaar.

De bouw van school en Goeroe huis zouden hier natuurlijk belangrijk goedkoop worden dan op de andere post.

Als alles van bamboe gebouwd wordt dan schat ik de uitgaven op een kleine f 200. Het jaarlijksche goeroe tractement komt op 12 maal f 25 is f 300.

En de Japansche Toko zorgt voor buitengewoon goedkope leermiddelen voor de school, wat de jaarlijksche uitgaven van f 40 niet overschrijdt!

Wat kan er in de zending toch eigenlijk met weinig geld veel gedaan worden! Als we nu terugzien op dit eerste jaar, dan zijn de directe zendingsresultaten nog niet veel. Tenminste voorzoover wij het gezien en gehoord hebben. Maar had ge anders verwacht?

Wel zien we dankbaar terug op de vele contractpunten, die reeds gevonden zijn. Ook dat het langzamerhand duidelijk wordt in welke lijn zich het werk de eerste jaren ontwikkelen zal.

Hoe we werken zullen. En dat is het noodzakelijke begin.

Laatst maakte iemand de opmerking tegen me: zou het eigenlijk maar niet beter zijn als U u wierp op de bevolking in het binnenland, beter dan zich te concentreeren op de bevolking in de stad, die toch eigenlijk een vlottende havenbevolking is.

Nu was die zelfde opmerking in Soerabaja, bij onze aankomst, ook wel eens gemaakt. Zelfs hebben we zelf, nog in Holland zijnde, dat zelfde ook wel eens gezegd en geschreven. En toen we daar ook, eenige weken in Indië zijde, hoorden van een nieuw geopend terrein op Saleier met veel mogelijkheden, hebben we direct rustig overwogen, of concentratie op een dergelijk meer geïsoleerd terrein niet aan te bevelen was. Wat het laatste betreft, al spoedig hoorden we, dat de Prot. Kerk in Makassar Saleier als terrein reeds gekozen had. En daarmee was dit plan dan ook totaal van de baan. Restte dus bij aankomst de keuze tusschen stad en binnenland. Of eigenlijk was het geen keuze, want zeker de eerste jaren zou ik in verband met het Europ. werk in Makassar moeten blijven wonen. Voor het Europ. werk in Makassar en de reizen naar buiten. Ik heb er reeds op gezinspeeld hoe dit werk van zelf groeit en tijd vraagt. Evenals het wonen in de stad tijd vraagt. Vooral een plaats als Makassar, die voor Celebes een centrum is (op bestuurs, op medisch, ja op elk terrein een plaats die bezocht wordt, wat dus veel loge's en bezoeken geeft) maar tevens de haven, waar alles passeert of enkele dagen over moet blijven. Nu geeft dit een veelheid van zeer prettige ontmoetingen, een veelheid van mogelijkheden om ook elkaar te helpen.

En dat gaat met liefde.

Maar ook met tijd-gebruik. Wat op zichzelf nog niet het ergste is, want daarin ligt ook een deel van de pastorie-taak speciaal in Indië.

Maar die pastorie bij ons of eigenlijk haar bewoners hebben zoo'n breede taak. De zendingstaak heeft ook zoo'n recht op een groot deel van den dag.

Voor de aardigheid rekende ik aan de hand van mijn dagboek eens uit ongeveer de verhouding van den tijd aan Europ., werk besteed tot dien voor het zendingswerk gebruikt. Mede door de verstrooiden reizen en het Zondagspreken met de voorbereiding daarvoor, werd dat een verhouding van 1 : 1.

De vraag is of dat op den duur kan blijven.

Dan toch maar beter, zich zoo spoedig mogelijk „op het binnenland te werpen?” Werpen, weet ge wel wat dat woord inhoudt.

Als men een net werpt over een school visschen,

dan gaat dat in de gedachte, dat men het grootste deel van die school overspannen kan.

En nu zie ik me zelf staan en naast me 3 Goeroes (misschien over een maand een vierde er bij, maar dan hebben we het uiterste wel bereikt wat onze finantieele draagkracht toelaat).

En daartegenover dat uitgestrekte binnenland met zijn duizenden en nog eens duizenden Makassaren en duizenden kampongs.

Ge gevoelt, dat hier de term van werpen op het binnenland geen recht van bestaan heeft.

Neen ik geloof, dat waar we door het Europ. werk eenigszins gedwongen zijn onze woonplaats in Makassar te houden, we voorloopig nog geen keuze moeten doen tusschen binnenland en stad.

Doch probeeren moeten we, om op de hoogte te blijven met beide. En zooveel mogelijk de mogelijkheden op beide plaatsen uit te buiten.

Daarom heb ik ook naar twee belangrijke punten in het buitenland en twee belangrijke punten in de stad gezocht.

God geve, dat deze keuze goed is.

Of er niet meer belangrijke plaatsen zijn? Ik zou U er dadelijk verschillende op kunnen noemen. Maar wij zijn nu eenmaal in zekeren zin gebonden.

En wat ten slotte die gedachte over de vlottende bevolking van Makassar betreft, dat valt nog al mee. Van de 70.000 zijn zeker 60.000 vrij stationair in hun woonplaats.

Verder heb ik ook hoop dat in Makassar nog weer wat gemakkelijker en meer kinderen op school komen. Zeker, men staat veel scherper hier tegenover de zending. Maar men voelt hier ook veel meer het noodzakelijke van 't Maleisch leeren. Verder heeft men weinig geld, waarom een gratis school des te meer trekt. En door de goedkoope inrichting geeft de school niet veel meer onkosten dan een goeroeplaats alleen.

En mogelijk is bij het schoolgebouw later een obathuisje te bouwen. Doch dit zijn gedachten, die voor mij wel reeds vorm aangenomen hebben in plannen, maar waarover ik nu nog niet durf te schrijven.

Hoewel het voorbereidende effect van een medische dienst (wat klinkt dat woord in ons verband grootsch!) vooral in den aanvang van zoo'n groot belang is. Hoe graag zou ik hier zelf wat beginnen, maar een Indische dag is nog al korter dan de Hollandsche en heeft zeker ook niet meer dan twaalf werkuren.

Over Makassar zou ik U nog wel meer kunnen vertellen. Ik denk aan de j.l. in Juni gehouden vergadering van de Celebes Zendingsraad, waar afgevaardigden van alle terreinen van Celebes en Timor-Soemba aanwezig waren. Ik denk aan de aanvanke-lijk kleine teleurstellingen met jongens, die na een week, met het nieuwe stel kleeven, dat ze gekregen hebben, weer weg loopen. Met jongens, waarvan de ouders beloofd hadden dat ze bij ons in huis komen zouden, maar waarvan niets verscheen. Niet dat dat ons geldelijk voordeel had opgeleverd, zooals iemand meende! Wat hebben we daarom gelachen. Neen integendeel! Maar de finantieele uitgaven van kleeven, eten en eventueel schoolgeld weegt zeker op tegen de mogelijkheden, die hier vooral voor ons beginwerk liggen.

We zoeken daarom in die richting door.

Ik hoop U door deze artikelen iets te hebben doen meeleven met het werk dat met hulp van uw gebed en bijdragen opgezet is.

Ook voortgezet wordt?

Staat ge er werkelijk achter?

Allen?

Hebt ge al eens zeer speciaal voor ons werk gebeden?

Ons enthousiasme is niet verminderd al bemerken we wel degelijk, dat dit werk veel moeilijker is, dan we ooit gedacht hadden.

Maar de goedertierenheden des Heeren zijn allen morgen nieuw (Klaagl. 3 : 23).

Makassar.

H. v. d. BRINK.

De Missionaire vergaderingen van 23 en 24 April.

De Missionaire vergaderingen in de Paaschweek dragen altijd eenigszins een bijzonder karakter. Dat komt omdat er aan verbonden is een vergadering waarin algemeene en groote zendingsvragen besproken worden, aan de hand van enkele lezingen. Dat is oorzaak dat van alle deelen van Midden Java ten Z. de deelnemers samenstroomden. Zoo kunnen wij den Dinsdag na Paschen noemen een zendingstoogdag.

Ook dit jaar is het zoo geweest. In het gezellige kerkgebouw van Djokja waren Dinsdagmorgen velen samengekomen uit verschillende plaatsen. Gezellig was het allerlei menschen weer te zien, kennis te maken met zoovele medearbeiders in het werk. Dien morgen waren er twee lezingen, een van Ds. Rullmann over „De les van de R. K. missie voor ons” en een van Dr. Kraemer over Bali. Het is niet de bedoeling van deze lezingen verslag uit te brengen. In beide werd gewezen op den grooten zegen dien God ons ook in dezen tijd nog geeft. In beide werd ook sterk naar voren geschoven onze zware verplichting. Verplichting tot meerdere concentratie van kracht, tot intenser aangrijpen van alle kansen die God ons biedt, verplichting vooral tot meer gebed en dieper besef van den nood van zooveelen die rondom ons leven. Aan de discussie werd door velen deelgenomen en zodoende vloog de morgen om in vruchtbaar bespreken van al de vragen die met de onderwerpen samenhangen. Het was al 1 uur 'smiddags toen de vergadering gesloten werd.

Dienzelfden middag om 5 uur begonnen de gewone vergaderingen. Uit de groote vergezichten komt men dan ineens in de nuchtere levenspraktijk. Uit de sfeer van de mooie, ernstige beschouwingen, daalt men af in de gewone, alledaagsche werkelijkheid. Dan komen de vele zaken die geregeld moeten worden, rapporten over allerlei aangelegenheden, moeilijkheden van velerlei aard. Dat is nu eenmaal de gewone gang van vergadering, en het zal altijd moeilijk blijven het bij elk ding dat we op een vergadering zeggen en doen, te beseffen dat we het doen in de zaak van Jezus Christus en dat we Hem ermee dienen willen.

Ditmaal kwamen verschillende zaken aan de orde van groote beteekenis. Zoo was er in de eerste plaats de moeilijke vraag van de zondagsheiliging voor onze Chineesche medechristenen. Er zijn plaatsen waar het voor de Chineesche Christenen uitermate moeilijk is den Zondag hun toko gesloten te houden, zoo b.v. vooral wanneer de groote passardag op Zondag valt en dus juist op dien dag de meeste zaken gedaan

moeten worden. Houden ze op den Zondag dan hun toko dicht, dan beteekent dat min of meer dat ze zich aan den strijd onttrekken, en dat hun winkel langzaam maar zeker tot ondergang gedoemd is. Dit alles is zuiver menschelijk geredeneerd. Men kan er tegenover stellen dat wij gelooven dat God ook in zoo'n geval machtig is uitkomst te geven. Maar dan rijst toch weer de vraag of het jonge geloof van deze menschen aanstonds voor zulk een zware proef gesteld kan worden, en of wij daar aanstonds met volle kracht mogen eischen dat ze zich op gevaar af dat hun geheele bedrijf ineenstort, van allen arbeid op Zondag zullen onthouden.

Het was niet de eerste maal dat deze zaak op de missionaire vergaderingen aan de orde kwam. Trouwens ook de synode van Rotterdam (1917) had zich reeds over deze aangelegenheid uitgesproken, en opgemerkt dat in bijzondere gevallen de Kerk het aan het geweten harer leden moet overlaten of ze het voor God kunnen verantwoorden dat ze op Zondag werk verrichten. Zulke gevallen zijn er in Holland zuivelbedrijf, post, spoor enz.) en het spreekt vanzelf dat ze er ook hier bij menigte zijn. Aanknoppend nu aan deze conclusie van de Synode van Rotterdam, heeft onze vergadering uitgesproken dat naar haar meening onder „bijzondere gevallen” ook verstaan mochten worden zulke gevallen als hier boven geteekend werden, wanneer nl. een Chineesche toko geheel van de passar afhankelijk is en de passar geregeld op Zondag valt. In zulk een geval moet het aan de conscientie van den betrokkene worden overgelaten, ook al spreekt het vanzelf dat die conscientie met voorzichtigheid en ernst telkens opnieuw uit Gods Woord onderwezen moet worden. In verband met deze aangelegenheid deed de vergadering nog een tweede uitspraak, dat wij namelijk, in samenwerking met het reeds bestaande comité voor Zondagsrust, moeten trachten te verkrijgen dat de geregelde groote passardagen niet op Zondag gehouden worden. Dit leek ons een sociaal belang van groote beteekenis, waar immers, in verband met den passardag ook allerlei andere menschen verplicht worden op dien dag te arbeiden.

Sterk kwam op onze vergadering tot uiting het besef van de economische ellende van groote groepen der inheemsche samenleving. Op sommige plaatsen is het zoo dat het op de scholen duidelijk te merken is, dat de kinderen niet zoo goed kunnen leeren omdat ze stelselmatig ondervoed worden. Gesproken werd over de uiterst moeilijke vraag wat wij daarin doen kunnen en op welke wijze wij het doen moeten. Onze Javaansche Kerken zelf voelen, dat ze verplicht zijn ook diaconale hulp te verleen aan diegenen (ook niet-christenen) die in grooten nood verkeeren. Er werd op gewezen dat het het beste is, dat wij de hulp die wij geven willen en kunnen, het beste kunnen geven door middel van de diaconieën der Javaansche gemeenten. Verder werd erop gewezen dat de hulp indien eenigszins mogelijk het beste kan geschonken worden in zulk een vorm dat de geholpene zelf ook arbeid ervoor verricht. Zoo geschiedt het bv. in sommige plaatsen van Midden Java dat de Javaansche gemeente (op haar beurt weer financieel geholpen door leden van de Hollandsche Kerk) sawahs huurt en die in bruikleen afstaat aan menschen die geheel en al broodeloos zouden zijn, wanneer ze niet geholpen werden. Zulke menschen kunnen dan

zelf die sawahs bearbeiten, ze kunnen ervan eten en meestal zooveel overhouden dat ze een volgend jaar zelf de sawah verder kunnen huren. In zoo'n geval is dus blijvende hulp geschonken. Door al deze besprekingen kwamen wij allen diep onder den indruk van wat er op dit gebied nog te doen is. Zooveel in onze Hollandsche gemeenten hebben nog overvloed, en de gedachte alleen dat er in onze directe omgeving zoo tallozen zijn die werkelijk gebrek lijden, moet ons wel heel voorzichtig maken in ons klagen en bereid om te helpen.

Bij de mededeelingen van de verschillende zendingsterreinen bleek, dat de meeste van de Sadrach-gemeenten beginnen over te komen. Verschillende van deze gemeenten toonen zich zeer belangstellend, en ijverig. Op sommige plaatsen konden zij met reeds bestaande zendings-gemeenten gecombineerd worden.

In Solo wordt tegenwoordig geregeld door de radio (via de Mangkoenegaran-zender) onderricht gegeven over den Christelijken godsdienst. Dat geschiedt zelfs elke week, nu eens in het Maleisch, dan weer in het Hollandsch of in het Javaansch. Het is wel een heerlijk iets dat nu ook de radio als middel gebruikt kan worden om kennis van het evangelie onder de bevolking te verbreiden.

In het Keboemensche zijn nu reeds 13 van de 17 Sadrach-gemeenten naar zending overgekomen. Daardoor wordt het werk hoe langer hoe uitgebreider. In verband daarmee is aan de Kerken van Friesland gevraagd om het tegenwoordige hoofd van de Holl. Chin. School te willen benoemen tot leider van den schooldienst. Dit beteekent voor den predikant een belangrijke verlichting in zijn werk en de schooldienst zelf kan er alleen mee gebaat zijn.

In Banjoemas is er een verblijdende groei. In het vorig jaar werden er 248 menschen gedoopt, wat wijst op een belangrijke toename in belangstelling. In Poerbolingo worden nu ook geregelde Maleische samenkomsten gehouden, zoowel gewone godsdienstoefeningen alsook vergaderingen die bestemd zijn om aan hen die het evangelie nog niet kennen, de boodschap over te brengen.

Ook in het Djokjasche komen de Sadrach-gemeenten langzamerhand over. Hetzelfde geldt ook van het terrein van Magelang.

In het algemeen waren de mededeelingen over den arbeid hoopvol en dankbaar. Er is, ondanks allen economischen druk, toch op allerlei plaatsen vaak ongedachte zegen. Telkens komen ook nieuwe Javaansche Kerken tot institueering. Zoo kwamen de afgelopen maanden in het Solosche terrein weer drie nieuwe Kerken tot de verkiezing van eigen ambtsdragers. Ook in het gebied van Poerworedjo wordt het getal Javaansche Kerken weer met één vermeerderd.

Deze dingen mogen ons wel heel dankbaar stemmen. Het zendingswerk in deze landen gaat nog langzaam, als het ware druppelsgewijze voort. Maar er zijn bewijzen te over dat het Christendom hoe langer hoe dieper gaat wortelen in de harten van velen. Ook onder de Javaansche Christenen worden in den laatsten tijd hoe langer hoe meer teekenen gezien van groote overgave en toewijding aan de zaak des Heeren. De uitstraling naar buiten strekt zich hoe langer hoe verder uit. Dat alles vervult ons met hoop en verwachting en dringt ons tot gebed tot Hem die ons gezonden heeft.

J. H. B. D.

Zendingskalender 1936.

Wij komen een oogenblik uw aandacht vragen en uw hulp inroepen voor onzen Zendingskalender. Of-schoon de kalender verschijnt in slechts eenvoudigen vorm, vertegenwoordigt hij toch een Zendingsbelang, dat geenszins onbelangrijk is.

In de eerste plaats noemen wij de finantiële bate voor de Zendingskas onzer Kerken.

Hoewel die winst niet het voornaamste is, heeft zij toch wel terdege haar beteekenis. De kalender van 1935 bracht in de Generale Kas een bedrag van f 4174.48; een in onzen tijd van geweldige malaise zeker beduidend bedrag.

De kalender, waarvan de bate geheel ten goede van de Zending komt, vormt dan ook steeds meer een onmisbare bron van inkomst.

Van meer beteekenis is echter de stille propaganda, die de kalender van dag tot dag in duizenden gezinnen maakt. Hij herinnert gedurig weer aan het heerlijk werk der Zending, waardoor de belangstelling voor de Zending wordt onderhouden, en naar we vrouwen ook in menig huis de liefde en het gebed voor de Zending wordt gewekt en gesterkt.

Gaarne zouden we willen, dat de oplage van den kalender niet slechts kon gehandhaafd, maar nog met enkele duizenden exemplaren kon verhoogd worden.

Dat kan nog zeer wel. Er zijn nog tal van gezinnen in onze kerken, waar de Kalender nog niet komt. En het is natuurlijk in het belang van de Zending onzer Kerken, indien de oplage nog wat stijgt.

Daarom roepen we met vriendelijken aandrang uwe hulp in, opdat er een flink getal kalenders moge worden geplaatst.

De prijs is dezelfde als vorige jaren, zeer goedkoop; f 11.— per 100 exemplaren; bij bestelling na 1 Nov. f 12.—.

De bestellingen zende men aan G. F. Hummelen's Boekhandel en Electr. Drukkerij N.V. te Assen.

Hoe spoediger hoe beter.

Moge de Heere ook dit eenvoudig middel zegenen in het belang der Zending.

Uwe medearbeiders in den arbeid der Zending:

De Deputaten der Generale Synode voor de Zending:

Namens hen:

D. POL, Voorzitter.

W. BREUKELAAR, Scriba.

Korte berichten.

Ds. K. van Dijk.

Naar we vernamen ligt het in het plan van Ds. K. v. Dijk om D.V. reeds weer in September a.s. terug te keeren naar Wonosobo.

Dr. A. H. Vonk.

Z:o de Heere wil gaat Dr. A. H. Vonk, de directeur van het Zendingshospitaal te Keboemen, in November a.s. weer terug naar Java.

Dr. J. Offringa.

Dr. J. Offringa, het Hoofd van den dienst der Volksgezondheid in Indië, weleer directeur van het Petronella-

Hospitaal, die thans met verlof in Nederland is, denkt in November terug te gaan naar Batavia.

Dr. H. A. van Andel.

Dr. H. A. van Andel, de zoo alom bekende Missionaire predikant van Solo, heeft 21 Juni j.l. zijn zestigsten verjaardag mogen vieren.

Groot was de belangstelling en de waardeering die hem bij die gelegenheid in Indië is betoond.

Gelijk men weet is Dr. van Andel vanaf 1912 te Solo werkzaam. De Heere heeft zijn zeldzaam veel omvatten-den arbeid zeer bijzonder gezegend.

Naar hij te kennen gaf, wenscht Dr. v. Andel nog tot 1937 in actieven Zendingsdienst te blijven.

Ook het Zendingsblad is dankbaar voor wat de Heere in Dr. van Andel aan onze Zending gaf en biedt hem zijn hartelijken gelukwensch.

Ds. J. J. Miedema.

De nestor der Groningsche predikanten Ds. J. J. Miedema zal na verkregen emeritaat, D.V. in September a.s., met Mevrouw een reis naar Indië maken om zijne vijf kinderen daar te bezoeken, die allen in betrekking tot de Zending staan.

De Friesche Zendingssynode.

De Friesche Zendingssynode is gehouden te Leeuwarden 22 en 28 Mei j.l.

Tot heden ontvingen we nog geen mededeeling van de beslissingen, die daar zijn genomen, zoodat we nog niet in staat zijn daarvan een en ander ter kennis van onze lezers te brengen.

Het Zendingsbureau.

Adres: Fahrenheitstraat 709, 's-Gravenhage. Postrekening No. 184489.

A. Zendingsbusjes.

- Zendingsnikkertjes (z.g.n. Javaantjes) ad f 5.— per stuk.
- Zendingsbusjes met deksel, per stuk f 0.60; 5 stuks f 2.25; 10 stuks f 4.—; elk busje méér f 0.40. Bijpassende hangslotjes f 0.20 per stuk.
- Spaarbusjes met gleuf (zonder sluiting) per stuk f 0.25; 5 stuks f 1.—; 10 stuks f 1.55; elk busje méér f 0.15.
- cartonnen busjes: per stuk f 0.10. Strooken, om deze busjes — na opening — weder te sluiten f 0.30 per 100 stuks.

(Toezending van de busjes sub. d. heeft alleen plaats, indien minstens 10 stuks tegelijk besteld worden, tenzij voor portokosten f 0.25 extra gezonden wordt).

Levering alleen bij vooruitbetaling. Men kan het goedkoopst en gemakkelijkst bestellen en betalen per Giro.

B. Zendingsbibliotheek.

Boeken en tijdschriften uit de Zendingsbibliotheek worden gratis uitgeleend tegen vergoeding der zendkosten. De catalogus is verkrijgbaar tegen f 0.15 (afgehaald) of f 0.20 (per post).

C. Zendingstentoonstelling.

De voorwaarden, waarop het Tentoonstellingsmateriaal wordt uitgeleend, worden — op aanvraag — gaarne toegezonden.

B. Informatiedienst.

Alle gevraagde inlichtingen worden — voorzoover mogelijk, — gratis verstrekt. Men gelieve echter steeds postzegel voor antwoord in te sluiten.

Het bureau is dagelijks geopend van 9—12 uur, (behalve des Zaterdags). Des Maandags bovendien ook van 2—4 uur.

Spreekuur van den Directeur: Maandags van 11—12.30 en van 2—4 uur.

Informatiebureau.

Het adres van het informatiebureau van het Christelijk Comité voor Indië is: J. J. Kraan, Loosduinsche kade 111, Den Haag.

Java Soemba Film.

Het adres voor onze Zendingsfilmen is Verlengde Lodewijkstraat 6a, Groningen.

Adresverandering.

Wie van adres verandert geve dit op — niet bij de Redactie — maar bij de Administratie „Vada”, Gebr. Zomer en Keuning, Wageningen.

Theelood enz.

Wie theelood, zilverpapier en gebruikte postzegels verzamelt, zende dit s.v.p. niet aan de redactie van dit blad, maar aan P. J. Schreuder, Zestienhovenstraat 34a Rotterdam. Men zorg eerst een grooten voorraad te hebben, minstens een kilo, anders kost het soms meer aan verzending dan het waard is.

Leestafel.

Huwelijk en Roeping, door Ds. Th. Delleman, bij Kok te Kampen. f 1.10. geb. f 1.60.

De schrijver behandelt: *Roeping tot het huwelijk. Roeping in het huwelijk. Roeping tot en in den ongetrouwden staat. Roeping tot een tweede huwelijk. Een kostelijk boek. Sober, echt Christelijk, trouw en ernstig de vragen besprekend, die liggen op dit terrein. Wij bevelen het gaarne aan.*

Het Nationaal-Socialisme, door Prof. Mr. P. A. Diepenhorst, bij Kok te Kampen. f 1.75.

Een uitnemende studie, breed gedocumenteerd, glashelder, een vast en overtuigend geluid gevend betreffende dit urgente vraagstuk. Na de Inleiding behandelt de geleerde schrijver: *de opkomst van het Nationaal Socialisme; de nationaal socialistische gedachtenfeer en de economische kern.*

De eenige troost, door Dr. H. A. van Andel, bij N.V. P. Wevers Boekhandel te Franeker. 2de deel f 4.50, geb. f 5.50.

De begaafde missionair predikant van Solo, Dr. H. A. v. Andel heeft te midden van zijn veelomvattenden arbeid nog tijd kunnen vinden in den vorm van preeken den Catechismus te behandelen. Hij doet het op de hem eigen wijze: frisch, duidelijk, praktisch en goed gestileerd.

Niet alleen voor Indië, maar ook voor Holland een uitnemend geschikt werk.

Jaarverslag over 1934, van de Vereeniging Effatha.

Een goed in elkander gezet jaarverslag, dat ons een uitnemenden kijk geeft in het mooie werk, dat deze Vereeniging voor doofstomme kinderen doet.

Effatha verdient aller steun.

Gezelle Meerburgs Christelijke Scheurkalender, voor het jaar 1936.

De uitgever „D. H. Littooy” te Terneuzen is er vlug bij. Het schild, dat de eerste ontmoeting tusschen Jacob en Rachel voorstelt, schijnt ons zeer goed geslaagd.

Dr. R. E. van Arkel en 11 andere gevierde predikanten verzorgen den inhoud. Dat wordt dus best werk.

Giften.

Ontvangen voor de Generale Kas.

Door A. Mol te Rozenburg f5.—. Door Ds. B. Alkema 10 pCt. der ontvangsten in de Classe Amersfoort f620.—. Door Ds. P. J. O. de Bruine 10 pCt. der ontvangsten in de Classe Breukelen f155.—. Van A. Mol te Rozenburg voor „de Zaaier” f5.—. Mevr. G. Bos te Haarlem f5.—. N.N. te B. f25.—. Door Hondius en Zoon 10 pCt. der ontvangsten in Zeeland, N.-Brabant en Limburg f2900.—, waarvan af f2700 subsidie van de Generale Kas aan het hospitaal, zoodat blijft f200.— en f50.— voor het Boekenfonds. Van W. Breekveldt te Lochem f5.—. Gift ingekomen bij de Standaard f10.—. Van Mej. G. Dekker te Zaandam voor Christ. Persarbeid en Colportage f25.—. Door Ds. W. Coenraad van de leerlingen van den Klokenberg f10.—. Door W. Boot 10 pCt. van de ontvangsten in Zuid-Holland-Noord f4800. L. L. te M. voor den Med. dienst f2.50.

Santpoort, 18 Juni 1935.

Postrekening No. 32806.

W. BREUKELAAR.

Giften en contributies voor de Huishoudschool te Poerworedjo.

Sinds mijn vorige verantwoording ontving ik aan giften: Van Mej. R. te Hilversum f5.—; Geref. Kerk te Oldebroek f1.50; Geref. Kerk te Apeldoorn f5.—; Geref. Kerk te Eefde-Gorssel f5.—; maandcoll. Meisjesvereen. Zeist f1.—; Geref. Kerk de Glind f2.50; M. Vereen. Halfweg (collecte) f5.70. Aan contributie f2.50 van de Zendingskrans te Voorthuizen.

Mijn gironummer is 166603.

Mevr. NETELENBOS—Chevallier.
Hilversum, Gr. Florislaan 21.

SURINAME.

Waarom wij?

Niet vaak maar toch een enkele keer komt nog wel eens de vraag bij ons op: Waarom moeten wij de Herrnhutterzending in Suriname steunen?

Wij willen slechts even mededeelen, waarom die steun meer dan ooit noodig is: De Zeister Broedergemeente, met zijn paar honderd leden (doopleden inbegrepen) kan natuurlijk niet een Zending in een gebied van 4½ maal Nederland dragen. Vóór 1928 steunde alles op Herrnhut in Duitschland. In het nieuwe Deutsche systeem komt geen cent voor de Zending meer over de grenzen. In 1928 zegde de Oestgeesterzending aan het Zeister Zendingsgenootschap een bedrag toe van f 25.000 per jaar (ongeveer 1/5 à 1/6 van de begroting). Oestgeest heeft aan die verplichtingen nooit ten volle voldaan. Bovendien werd thans een besluit genomen, waarbij de subsidie aan Zeist in de praktijk niet onbeduidend wordt verlaagd. Als nu niet van onzen kant dubbel wordt gesteund, vanwaar moet dan de hulp voor de Herrnhutters komen?

Mede hierom werd in dit voorjaar het Idenburgfonds opgericht ter bestrijding van de tekorten van de Herrnhutterzending. Het is ons een oorzaak van grooten dank dat in vooraanstaande Geref. Kringen deze gedachten steeds meer sympathie wint en dat ook de familie Idenburg levendig belang stelt in deze actie. Moge het vertrouwen dat in ons Gereformeerde volk gesteld wordt niet beschaamd worden en laten wij allen toonen dat deze arbeid in Gods Koninkrijk de liefde van ons hart heeft.

Sinds vorige verantwoording ontvingen wij:

v. d. V. te A. f250; O. te 's-Gr. f10; v. W. te Gr. f5,50 (leerl.); Dr. N. te D. f1; Geref. Kerk te A. f100 (via G. W. J. v. L.); D. te H. f10; B. te 's-Gr. f2; Ds. H. te B. f2,50; Mej. N.N. te B. f1; Mevr. B. te R. f10; D. te B. (in coll.) f10; Dames d. B. te A. f5; Mevr. deH-v. S. te A. f1; Zend.comm. te N. f25; Mevr. H. L. te K. f2; H. te H. f1; V. V. te A. f2; via Ds. G. M. te G. f200; v. D. te N. f3; T. te E. f1; U. te S. (N.O.I.) f3; Mej. G. te G. f12,50; K. te G. f1; Pers. Chr. Sch. te Gr. f4,7; v. S. te L. f0,7; S. te 's-Gr. f2; v. S. te 's-Gr. f1; v. d. B. te E. f1,50; v. d. W. te V. f2,50; B. te G. F. f8,50; Mej. Z. te W. f19 (afd. Wonseradeel Chr. Ond.); S. V. te D. f3; Zr. 't M. te T. f2,50; Ds. H. te M. f1; Mej. S. te E. f2; B. en Zn. te L. f2; de G. te K. f2; M. te D. f10; E. te B. (N.O.I.) f27 (Suriname Kwartje); Ds. v. d. S. te A. f1; Geref. Kerk te A. f10.

Voor Idenburgfonds:

de G. te L. f1; Ds. W. te B. f2,50; Wed. Ds. K. te L. f1,50; K. te L. f1,50; v. d. B. te A. f2,50; V. te A. f2,50; S. te L. f1; Ds. R. te L. f2,50; P. te H. f1; Mevr. I.-D. te 's-Gr. f50; D. te H. f1; W. te H. f2,50; O. te U. f1; S. te 's-Gr. f5; K. te K. f1; Ver. Zust. Kr. te B. f2,50; S. te L. f1.

Voor Surinamezending nog:

Mevr. D. te H. f7; K. te A. f2,50; dames B. te S. f1; P. te V. f10; de W. te M. f1; D. en A. v. d. L. te S. f2.

Tot het Idenburgfonds trad nog toe, behalve de vroeger genoemden, Mevr. v. d. Berge-Colijn.

De heer Munnik te 's-Gravenhage verzoekt ons nog vermelding van f100 door hem ontvangen en naar Zeist overgemaakt.

K.K. wegens plaatsruimte niet verantwoord.

Allen zeer hartelijk dank.

J. VAN KEULEN.

Laren (N.H.). Postrekening 95494. Vredelaan 10.

Comité tot steun der Rijsche Zending in de Bataklanden.

27e Verantwoording van 22 Mei—22 Juni 1935.

Met hartelijken dank verantwoorden wij de volgende giften: J. H. v. L. te K. f3,—; Ds. U. U. te E. (j.l.) f2,50; A. J. R. te H. f5,—; Drs. H. N. R. te E. f1,—; Chr. Meisjesvereen. Lydia te A. f1,65; P. de Z. te W. f1,—; H. S. te S. f7,50; Mevr. W. W. H. te H. f1,—; Ds. H. J. W. te T. f1,—; Geref. Kerk te V. f30,—; G. M. te R. f1,—; Geref. Kerk te H. f1,—; Mevr. A. E. E. te E. f1,25; Geref. Kerk te A. f30,—; P. M. te A. f2,50; P. v. d. B. te A. f2,50; M. J. W. v. B. te 's-Gr. f1,—; Prof. A. L. te U. (j.l.) f5,—; G. F. T. te A. (j.l.) f2,50; A. H. te A. (j.l.) f2,50; H. J. v. d. M. te R. (j.l.) 2 maal f1,—; J. P. T. te 's-Gr. (j.l.) 2 maal f1,—; A. V. te G. (j.l.) f2,—; Ds. J. V. (j.l.) 2 maal f1,—; S. G. te E. (j.l.) f5,—; Mej. K. V. te 's-Gr. (j.l.) f5,—; J. G. D. te H. (j.l.) f1,—; J. A. S. te B. (j.l.) f1,—; C. t. B. te H. (j.l.) f2,50; J. W. v. B. te A. (j.l.) f1,—; J. K. te N. (j.l.) f1,—; Ds. G. R. K. te R. f1,—; Ds. A. J. N. te W. f5,—; Ds. R. H. te N. f2,50; Bar.e O. d. O. te 's-Gr. f5,—; P. K. te L. f2,50; U. U. te U. (j.l.) f1,—f A. B. te 's-Gr. f2,—; Geref. Kerk te C. f2,50; Geref. Kerk te B. f10,—; A. M. d. J. te R. (j.l.) f5,—; Mevr. C. A. L. te A. (j.l.) f5,—; Ds. F. A. H. te W. f1,—; Ds. J. A. T. te A. f1,—; Ds. H. J. H. te G. f1,—; J. G. H. te A. (mnd.) f0,50; Ds. P. v. d. S. te A. f1,—; Geref. Kerk te R. f10,—; Meisjesvereen. te H. f6,—; Ds. H. Th. v. M. te G. f1,—; C. G. te A. f2,50; P. D. v. D. te N. f3,—; S. V. te R. f2,50. Tezamen f187,40½. Totaal met vorige verantwoording f6306,93½.

Hieronder zijn weer een aantal predikanten, die een kleine gift zonden. Er zijn echter nog zoovele, die aan onze roepstem geen gehoor gaven. Volgens Gods Woord moeten degenen, die het Evangelie dienen, ook van het Evangelie kunnen leven. Gij, die in dat opzicht zooveel meer bevoorrecht zijt als de zendelingen, die aan het front staan, stel ons in staat te maken, dat zij hun arbeid onbekommerd en zonder zorg voor de nooden des levens kunnen verrichten. Ook zijn er bij een 6-tal giften van Geref. kerkeraden. Deze giften stellen wij zeer op prijs.

Wij bevelen ons bij voorbaat aan alle dergelijke colleges in 't bijzonder aan.

Namens het Steuncomité,

J. N. MUNNIK, Penningm.

Den Haag, Galileïstr. 139. Postgiro 6104.

Zending van de Gereformeerde Kerken op Soemba

5e Verantwoording van 25 Mei—25 Juni 1935.

Provincie Groningen:

Per Zijlstra, Haren, kalenders f27,13½; idem 375 halve ct. f1,87½; P. Pilon, Stedum, 100 halve ct. Imke Oosterveld f0,50; Geref. Kerk, Zuidhorn, Nikk. Meerveld f10,35½; Mej. A. Zeldenrust, Oldekerk f0,11½; P. Teune, Onderdendam, gift uit de bus f5,—; idem Zendingsver. f50,—; D. A. Koebrugge, Onstwedde, zend.kas f60,—; idem busjes, J. Wubs f8,60; idem G. Wilts f0,38; idem P. Boomker, schoolk. f4,55; idem R. v. d. Heide f10,26; Per Ds. N. Postema, Veendam, gift f200,—; W. P. v. Weerden, Groningen, leerl. 6 A Mulo f5,50; H. v. d. Wal, Drieborg, Meisjesver. f6,—; S. Huizinga, Loppersum, busjes: B. Nieuwenhuis f10,24; idem P. v. d. Molen f5,29; idem Gr. Wiersma f2,07; idem Al. Miske f5,50; D. Smits, Zuidwolde, Gr. gift uit dankbaarheid f10,—; idem Catech.bus f4,77; idem gift kerkzakje f15,—; A. ter Laan, Schildwolde, 134 halve ct. Renkie Slump f0,67; Geref. Kerk, Gerkesk. Stroobos,

busjes kinderen langs de huizen f38.32; Geref. Kerk, Helpman, busjes Jan. Maart f38.94; idem biidr. en halve ct. f4.21; idem contrib. f21.40; N. Zevenbergen, Musselkanaal, busjes f120.—; Zendingscomm. Sellingen, busjes kinderen: Grietje H. f6.58; idem Riekje v. E. en Trientje M. f11.90; idem Willem P. f2.27; idem Henny A. f2.01; idem Gr. Mulder f7.27; idem Gr. Mooibroek f2.13; idem Geertje K. f2.80; idem Harmke en Tr. M. f3.36; idem Mina H. f5.38; idem Trijntje B. en Annie M. f4.10; idem Jans E. B. f2.25; W. Wubs, Mussel, busjes f27.10; J. de Boer, Grootegast, Nikk. Chr. School f40.—; H. Blaak, Marum, v. d. Geref. School f60.—; J. Wildvank, Delfzijl, busjes f60.—; Per H. Timmer, Niezijl f20.—; Per Ds. N. Postema, Veendam, twee giften f5.73; K. ter Laan, Schildwolde, Nikk. School f15.—; Ds. R. Middelveld, Hoogkerk, coll. giften f7.50; Ds. J. H. Lammertsma, Appingedam, busjes f277.65½; Ds. H. de Zwart, Warffum, busjes f42.30; Mevr. Dee, Haren, gift Meisjesver. „Persis” f20.—; R. Looyenga, Zevenhuizen, Zend.comm. f26.67½; S. Huizinga, Loppersum, saldo Zend.bladen f3.73; L. Boer, Winschoten, busjes f100.—; L. Klok, Oude Pekela, Zend.comm. f70.f; Geref. Kerk, Ten Boer, busje A. Dijkema en T. Sybenga f20.80; F. Klaassen, Sappemeer, Zend.bladen f20.—; K. Bosma, Middelstum, coll. gift f12.50; idem busje J.V. A. f4.81½; idem busje J.V. B. f3.13; idem busje J.V. C. f3.99; idem Nikk. M.V. f5.39½; idem H. Huizinga, 100 halve ct. f0.50; idem Zend.comm. f100.—.

Provincie Drente:

L. Matter, Nijeveen, busjes f30.46; Ds. D. Drenth, Zuidlaren, busjes f101.11; Per Ds. D. Drenth: Zend.comm. Haulerwijk f50.—; idem busje M. de V. Oosterwolde f10.64; idem school Oosterwolde f4.25; idem Huwel. J. B. en G. S. Borger f3.93; idem Huwel. coll. Veenhuizen f7.97; B. Koster, Nieuweroord, busjes f42.83; idem Zend.comm. f50.14; H. L. Smeman, Coevorden, vaste biidr. f20.60; Geref. Kerk, Schoonoord, kalenders f7.32; idem busjes: R. Oving, W. Wesseling, J. Bos, J. Hoogveen, A. Olijven, J. Haan f35.98; Mej. J. H. Mulders, Meppel, film Magelang f14.62½; idem Catech.bus Jan. April f16.68½; Ds. D. Vreugdenhil, Appelscha, busjes Rusthuis „Bosch en Duin” f11.50.

Provincie Overijssel:

D. de Vries, Steenwijk: gift dankb. echtp. f10.—; idem busje echtpaar f1.48; idem busje Pool-Hansen, Krieken-Heinen f1.44; idem gift f2.60; A. A. de Croes, Goor, kalenders f2.12; idem busje f6.57; L. v. d. Berg, Vriezenveen, Zend.comm. f55.—; Per Ds. J. H. Broek Roelofs: Schoolbusjes Witharen f13.25; idem giften Ommen f3.50; idem busjes Dalfsen f80.—; H. Scholtens, De Krim, schoolkinderen f5.50; D. de Vries, Steenwijk, busjes f80.18; G. Leeuw, St. Jansklooster, busjes f31.72; J. G. Jonker, Nikk. Chr. Sch. Vriezenveen f5.—; J. Plender, Kampervveen, busjes 2e helft 1934 f20.46; idem saldo Zend.bladen f2.25; G. Sloot, Kampen, coll. 1934 f133.15; K. Stad, Bergentheim, collecte f15.18; T. Oegema, Dedemsvaart, Zend.comm. f100.—; idem Meisjesveren. D. d. H. f7.80; M. A. v. Marle, Nieuwleusen, busjes kinderen: Jopie en Jan Boers f33.74; idem Roelie Snijders f17.29½; idem E. J. Witten f15.29; idem F. v. Dorsten—Mina Kleen f14.51; idem A. Visscher—G. Bouwman f7.68; idem G. Petter—A. Kuiper f6.85; idem D. en R. Hof f10.74; idem J. Schoenmaker—St. Brede-wold f3.39½; idem G. en Gerh. Stolte f1.74.

Pinkstercollecten Groningen:

Leek f115.—; Haren f211.47½; Stedum f124.10; Zuidhorn f125.56½; idem, nagift f5.—; Onderdendam f86.30; Enumatil f120.56; Bierum f233.—; Harkstede f48.60; Hornh.-Kloosterburen f30.50; Wildervank f184.32; Ten

Post f112.22; Ten Boer f115.60; 't Zandt f104.39; Loppersum f317.48; Nieuwe Schans f9.53; Onstwedde f80.95; Schildwolde f140.—; Kielwindweer f50.72; Bellingwolde f16.17; Woldendorp f18.49; Baflo f124.10; Hoogkerk f142.80; Pieterburen f46.64; Thesinge f118.31; Ten Post, nagift f1.—; Bedum f305.—; Uithuizermee- f222.—; Warffum f108.25; Winschoten f231.01; Ter Apel f84.—; Garrelsweer f111.19; Appingedam f162.45½; Warffum, nagift f1.—! Siddeburen f143.04; Kantens f52.21; Westeremden f77.68; Boerakker f17.36; Zevenhuizen f88.32½; Midwolda f117.27; Mussel f25.62; Musselkanaal f163.95; Leens plus nagiften f129.83; Aduard f221.46; Munnekezijl f72.50; Hoogkerk, nagift f2.50; Loppersum, nagiften f7.50; Middelstum plus nagiften f211.60.

Pinkstercollecten Drente:

Nijeveen f79.71; Diever f293.60; Beilen f78.68; Zuidwolde (Dr.) f150.85; Schoonebeek f75.53; Hijken f22.66; Zweelo f42.02; Schoonoord f26.30; Hoogveen plus nagiften f223.50; Meppel f253.93; Nieuw Dordrecht f36.78; Diever, nagiften f11; Nieuwlande f22.52; Beilen, Kerkje Drijber f5; Gees, plus nagiften f56.42; Westerbork f64.04.

Pinkstercollecten Overijssel:

Rouveen f198.15; Goor f39.05; Stad Vollenhove f15; Nijverdal f177; Oldemarkt f19; Vriezenveen f24.87; Haaksbergen f32.20; Rijssen f90; Delden f112.52; St. Jansklooster f48.57; Kampervveen f8.74; Oldenzaal f32.52; De Krim f72.29; Hardenberg f221; De Krim, nagift f1; Dalfsen f55.92; Gramsbergen f41.85; Kampen f349.30; Vroomshoop f152.56; Bergentheim f36.43; Lutten f83; Holten f103.07; Glanerbrug f24.31; Enter f27.23; Staphorst f21.50; Mariënborg f57; Wijhe f100.

Soembaweken Groningen:

Vlagtwedde f5.67.

Soembaweken Drente:

Nieuweroord f67.03.

Soembaweken Overijssel:

Vriezenveen f101.45; Holten f117.85; St. Jansklooster f23.14.

2e Algemeene Collecte Prov. Groningen:

Musselkanaal f19.16.

2e Algemeene Collecte Prov. Drenthe:

Hollandsche Veld f28.38.

Diverse ontvangsten:

Legaat wijlen Mevr. de Wed. H. Alles te Groningen f2000.

Totaal 5e verantwoording ..... f 13947.90

1e tot en met 4e verantwoording ..... „ 24822.13

Totaal tot op heden ..... f 38770.03

Veel dank voor de toezending van bovenstaande; in 't bijzonder dank ik de Kerkeraden die hebben willen zorg dragen voor een spoedige toezending der Pinkstercollecte. Ik hoop ook van de andere kerken deze collecte zoo spoedig mogelijk te ontvangen.

JURRIËN VELDKAMP, Quaestor.

Postrekening 138000.

Groningen, 25 Juni 1935.

HET ZENDINGSBLAD

VAN DE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND

EN DIT EVANGELIE DES
KONINKRIJKS ZAL IN DE
GEHEELE WERELD GEPRE-
DIKT WORDEN TOT EEN GE-
TUIGENIS ALLEN VOLKEN

Matth. 24 : 14a

REDACTIE-ADRES: Ds. W. Breukelaar, Santpoort.

Het blad verschijnt in het midden van elke maand. Stukken of berichten moeten vóór den 1sten dag van de maand, waarin het No. verschijnt, bij de Redactie zijn ingezonden.

ADRES- EN AANTALSVERANDERINGEN aan de Uitgevers:
Gebr. Zomer & Keuning, Drukkerij „Vada”, Wageningen.
Telefoon No. 2345 — Postrekening No. 7287

ABONNEMENTSPRIJS per jaar f 0.84 franco per post.
Bij getallen aan een adres boven 3 ex. f 0.72 franco p. p.

INHOUD:

Laat een zegen over. — Van Zendingsaangelegenheden: De opleidings-school te Djokja; De sluiting der Keuchenius-school; Het tweede eeuwfeest der Suriname Zending; Simavi. — Zending Zuid-Holland Noord: Mej. R. van Anken. — Zending Groningen, Drenthe, Overijssel, Bentheim en Oost-Friesland: De vrucht van de school in de uitbreiding van de gemeente. — Zending Noord-Holland: De kinderafdeeling van het Petronella-Hospitaal. — Zending Utrecht en Gelderland: Mej. G. Haspers. — Zending Friesland: Jaarverslag Keboemen. De jeugddag te Djokjakarta. — De Bijbeltentoonstelling te Solo. — De Zendingscolle-tantjes te Deventer. — Zendings-Tentoonstelling. — Korte berichten. — Lees tafel. — Giften.

LAAT EEN ZEGEN OVER.

Spijsoffer en drankoffer is van het huis des HEEREN afgesneden; de Priesters, des HEEREN dienaars treuren.

Wie weet, Hij mocht Zich wenden en berouw hebben, en Hij mocht een zegen achter Zich overlaten tot spijsoffer en drankoffer voor den HEERE uwen God.

Joël 1:9 en 2:14.

„Ik wil, **uitgezonderd in dagen van krankheid of droefheid**, elken dag, als mijn zinnen ongestoord zijn, doorbrengen in liefde en vereering van God”, aldus luidt artikel 3 van de geloofsbelijdenis van de Brahma Samadsch, een secte in Voor-Indië, die ongeveer een eeuw geleden het heidensch Hindoeïsme, door vermenging met enkele Christelijke gedachten, nieuw leven wilde inblazen.

Dat is wel echt-menschelijk gezegd. Zonder religie wil de mensch niet; in een leven zonder godsdienst zouden zijn behoeften geen bevrediging kunnen vinden; er moet dus plaats zijn voor Godsvereering — anders zou de mensch afdalen tot het dierlijke standpunt.

Maar die Godsvereering moet er alleen zijn, als 't den mensch schikt; wanneer andere dingen te veel aandacht vragen, of wanneer zekere omstandigheden zich tegen het beoefenen van den godsdienst verzetten — dan laat men dat — natuurlijk voor een tijd — schieten.

Ja, dat is wel echt-menschelijk geredeneerd.

Doch, wat is het tegelijk door-en-door dwaas!

God liefhebben en vereeren veronderstelt toch, dat Hij de centrale plaats inneemt, dat **alles** wijkt voor Hem en Zijn dienst? Wat is dat dan voor een dienen van God, dat alleen betracht behoeft te worden, wanneer het den mensch niet ongelegen komt? Dan staat toch de mensch en zijn belang in het middelpunt. En dat wil zeggen de vernietiging van allen godsdienst.

Dan spreekt de Schrift wel heel anders!

God bracht in Joëls dagen een zwaar oordeel over 't land en over de stad. Sprinkhanen teisterden in opeenvolgende zwermen het land, alles verslindend. Wat de ééne zwerm nog aan groen had overgelaten, werd door de volgende volkomen kaal gegeten. Tot zelfs de schil der boomtakken werd door hun niet te stillen honger verteerd, zoodat die takken in akelige witheid ten hemel staken. Dat beteekende natuurlijk bittere ellende, bange hongersnood.

Naar den boven aangehaalden regel waren dit dan wel dagen, om in droefheid neer te zitten en den dienst des Heeren te vergeten: men had nu zoo veel met zichzelf, met eigen nood te stellen! Maar waarover is droefheid? Waarover treuren de Priesters? Niet allereerst over den hongersnood van het volk; doch hierover, dat de eeredienst nu niet nauwkeurig naar den eisch van Gods wet kan worden uitgevoerd, dat er geen spijs- en drankoffers kunnen worden gebracht. Dat weegt hun het zwaarste, dat **God** niet ontvangt, waarop Hij recht heeft.

En nu kan gezegd worden: die Priesters kregen hun deel van de offers, dus misschien klaagden ze wel, in egoïsme, over hun eigen gebrek; maar niets geeft het recht dat te veronderstellen. En als in hoofdstuk 2 aan **het volk**, het gewone volk, het gebed der verootmoediging op de lippen wordt gelegd en de hoop wordt uitgesproken, dat de Heere Zijn oordeel zal intrekken, dan is het eerste, waarnaar het volk met blijde verwachting zich uitstrekt — niet, dat het weer te eten zal hebben — maar dat spijs- en drankoffer weer kunnen worden gebracht.

Zie, dat is GODSDIENST. Dat eischt de Heere van Zijn volk. En dat geeft Hij aan Zijn volk, door Zijn Geest. Dat is Zijn eer, dat Zijn zaak, Zijn Rijk, Zijn Heerlijkheid in 't middelpunt staat bij Zijn volk, hoe moeilijk de omstandigheden ook zijn.

Daar was iemand in lijden. De nood der tijden benauwde ook zijn leven. De zorgen namen al meer zijn aandacht in beslag. En zijn gebed voor de zaak des Heeren, voor de Zending, zonk in. Als men ook zooveel met zichzelf, met zijn nood, te stellen heeft!

Tot hij Joël 1 en 2 las. En zich wgschaamde voor zijn God. Toen bad hij: Heere, bekeer mij! Niet ik, niet ik, maar sta Gij in het middelpunt, altijd!

Daar was iemand, wiens inkomen gestaag verminderde. De vraag, hoe rond te komen, drukte hem neer. Maar de vraag, hoe de arbeid in Gods Koninkrijk rond moest komen,

drukte hem niet neer, die stond althans op het tweede plan. En zijn bijdrage vermindert hij. Natuurlijk: als men ook zooveel met zichzelf, met zijn eigen nood te stellen heeft!

Tot ook deze Joël 1 en 2 las. En zich schaamde voor zijn God! Was dat dienen van God? Toen bad ook hij: Heere, bekeer mij! Laat toch Uw zaak voor mij het hoogste zijn. Laat een zegen over — ja, ook, opdat ik ete — maar allereerst, Heere, **allereerst** tot een spijs- en drankoffer voor U, opdat de arbeid in Uw Koninkrijk kan voortgaan en Uw Naam wordt groot gemaakt!

's-Gr.

F. d. V.

Van Zendingaangelegenheden.

De opleidingsschool te Djokja.

Gelijk vroeger reeds is medegedeeld is er het vorige jaar aan de Opleidingsschool te Djokja een eenvoudigen cursus geopend voor leerlingen, voortgekomen uit de kringen der Sadrachianen. Deze leerlingen hadden geen vooropleiding genoten, zooals de leerlingen van den gewonen Javaanschen cursus, en konden daarom het onderwijs van dien cursus niet volgen. Hun algemeene ontwikkeling was daarvoor niet voldoende. Het was daarom, dat er voor die Sadrachiaansche leerlingen een afzonderlijken cursus is gegeven. Deze cursus, waarvoor tien leerlingen werden aangenomen, en die slechts één jaar zou duren, heeft goed voldaan.

Maandag 17 Juni l.l. heeft het eindexamen plaats gehad. Dit examen werd bijgewoond door Ds. P. H. van Eijk, als afgevaardigde van de Afzonderlijke Vergadering van missionaire dienaren des Woords. Aan alle tien leerlingen kon het diploma worden uitgereikt. Zij gaan allen terug naar de Sadrach-Gemeente om daar te arbeiden. Eén is er bestemd voor Magelang, één voor Djokja, twee voor Keboemen, één voor Poerworedjo en vier voor Wonosobo, terwijl één leerling van Oost-Java voor eigen rekening dezen cursus heeft gevolgd. Waar deze geplaatst wordt, weten we nog niet.

In Wonosobo hebben alle Sadrach-Gemeenten zich bij onze Zending aangesloten. Vandaar dat Wonosobo de meeste leerlingen had geleverd, die nu daarheen zijn teruggekeerd. Het is te hopen, en onder den zegen des Heeren ook te verwachten, dat de arbeid van deze jonge menschen, die nu wat beter onderlegd zijn in de kennis der waarheid, zal mogen strekken tot den opbouw van de vroegere Sadrach-Gemeenten, die zich nu bij onze Zending hebben gevoegd.

In het No. van Juni schreven we een stukje over een opgekomen plan tot opleiding van meisjes en vrouwen voor het Evangelisatiewerk onder de vrouwen in de Zendingshospitalen. Dit plan heeft thans een vasten vorm aangenomen. Op verzoek van de Afzonderlijke Vergadering hebben de docenten der Opleidingsschool besloten begin Augustus een eenvoudige cursus te openen voor meisjes en vrouwen ter opleiding voor den arbeid in de vrouwenzalen der Zending-ziekenhuizen en onder de vrouwen in

de kampongs, zooals dit b.v. geschiedt door de dames S. J. Bos en L. Goemaat te Solo. Deze dames, die reeds eenige jaren in Solo arbeiden, doen daar mooi en gezegend werk. Zij hebben, eer zij naar Java gingen, voor dit werk een bijzondere opleiding genoten.

De arbeid onder vrouwen en meisjes begint op Java steeds meer om behoorlijk opgeleide krachten te vragen. En de malaise brengt mede, dat het veel te kostbaar wordt hiervoor uit Holland geschikte dames te laten overkomen. Derhalve wordt het den laatsten tijd op ons Zendingsveld als een behoefte gevoeld, dat er een gelegenheid tot opleiding voor dit werk op het terrein zelf geopend wordt.

Het spreekt van zelf, dat deze opleiding zeer eenvoudig moet wezen. De meisjes en vrouwen, die worden opgeleid, moeten vooral leeren korte Bijbelbesprekingen te houden en moeten ook bekwaam zijn om Godsdienstonderwijs te geven aan vrouwen. In overleg met de Afzonderlijke Vergadering hebben de docenten dezen cursus zoo geregeld, dat de leerlingen van Augustus tot December op school zijn en daar onderwijs ontvangen. Daarna moeten zij drie maanden practisch in de ziekenhuizen werken onder de leiding van de dames, die in Solo of elders dat werk doen. Na die practische oefening gaan zij weer terug naar de Opleidingsschool om hetgeen geleerd werd grondig te herhalen. Deze laatste maanden zijn ook voor de docenten van belang, omdat zij dan bij het verdere onderwijs rekening kunnen houden met wat de practijk hen heeft geleerd. Heel deze cursus zal een jaar duren. Aan het eind zullen de leerlingen wel een examen hebben te doen om voor dit werk een diploma te verkrijgen.

Wat de huisvesting der leerlingen aangaat is er een geschikte oplossing gevonden. Zij kunnen natuurlijk niet worden opgenomen in het internaat der Opleidingsschool, dat alleen voor jongens bestemd is. Maar Dr. K. P. Groot was bereid de leerlingen op te nemen in het internaat der verpleegsters van het Petronella-hospitaal. De kosten daarvoor bedragen f 7.50 per maand. Deze komen natuurlijk voor rekening van hen, die de leerlingen zenden.

Deze cursus is weer een nieuwe arbeid, verbonden aan de Opleidingsschool.

De docenten verwachten, dat deze zaak in Holland wel instemming en goedkeuring zal vinden. In deze verwachting zullen zij stellig niet worden beschaamd.

De sluiting der Keucheniussschool.

Tal van jaren was de Keucheniussschool te Djokja één der uitnemendste Zendingsinrichtingen op heel ons zendingsterrein. Den eersten tijd na hare oprichting in de tachtiger jaren is het tobben geweest. Br. J. Zuidema, haar eerste leeraar, heeft te kampen gehad met ongelooflijke moeilijkheden zonder tal. Later, vooral na de overplaatsing van Poerworedjo naar Djokja, is deze school allengs tot rijken bloei gekomen en uitgegroeid tot een Christelijke Normalschool, die zich van alle kanten mocht laten zien. Na wijlen Br. Zuidema heeft Br. D. Koelewijn van 1906 tot 1926 als directeur de Keucheniussschool geleid. En nu, de laatste negen jaren stond Br. J. A. Wiggers aan haar hoofd.

De Keucheniussschool was de laatste jaren gehuisvest in voortreffelijke gebouwen, die pas in 1923 zijn

gesticht en waarvan de bouw f 160.000 heeft gekost, die voor 3/4 door de Ind. Regeering zijn betaald en voor 1/4 door de Generale kas der Zending.

In den loop der jaren heeft deze school honderden Christelijke onderwijzers afgeleverd, die meerendeels bij het Zendingsonderwijs een plaats hebben gevonden. Onberekenbaar is de zegen geweest, die deze school voor ons Zendingswerk op Java heeft gedragen.

Thans is deze weleer zoo onmisbare school gesloten. Zij is gevallen als een offer van de drastische bezuinigingsmaatregelen, die de Regeering op het gebied van het Onderwijs in Indië moest nemen ten gevolge van den nood der tijden, gelijk we vroeger reeds hebben medegedeeld.

Het onderwijs is in Indië over heel de linie geweldig versoberd. Als de toestand blijft, zooals deze thans is, dan zijn er, naar men heeft berekend, voor de eerste tien jaar nog onderwijzers genoeg, die een opleiding noodig hebben zooals de Keuchenius gaf. De Regeering oordeelde derhalve, dat ook deze school, evenals alle normaalscholen, kon worden gesloten.

De afbraak is al begonnen nu drie jaar geleden, toen er geen nieuwe klas mocht aangenomen worden. In Juni 1932 telde de school mitsdien maar drie klassen meer, een jaar later slechts twee, en sinds Juni '34 maar één klas, die 25 leerlingen telde en nu eind-examen deed en in haar geheel het diploma verwierf.

Het examen werd bijgewoond namens de Algemeene Vergadering door Ds. H. Bergema en Ds. J. A. C. Rullmann en namens de Regeering door den Inspecteur van het Inlandsch Onderwijs. Over de resultaten was men zeer tevreden. Voor de leerlingen was het natuurlijk zeer aangenaam, dat zij allen hun diploma verwierven. Maar het is zeer de vraag of zij allen een plaats bij het onderwijs zullen vinden. Wellicht zullen sommigen wel geruimen tijd moeten wachten eer zij hun doel bereiken.

Voor Br. J. A. Wiggers, die met heel zijn hart Zendingsman is en zich, met de uitnemende gaven, die de Heere hem schonk, ten volle had gegeven aan de Keucheniuschool, waren het moeilijke dagen. Zijn werk was nu af en hij moest, terwijl de school nu gesloten werd, zijn zoo gezegende arbeid neerleggen. Het spreekt van zelf, dat hem dit zwaar viel. Te meer omdat hij de laatste jaren den geestelijken zegen des Heeren zoo rijk mocht aanschouwen. Sinds 1926 zijn er van de leerlingen der Keucheniuschool 167 gekomen tot openbare belijdenis van hun geloof in Christus Jezus. Hiervan waren er 133 afkomstig uit Islamitische gezinnen, die dus nog den Heiligen doop moesten ontvangen. Vooral in dat opzicht is het onderwijs der Keucheniuschool voor velen ten blijvenden zegen geweest. Maar al is het enerzijds een droef feit, dat deze zoo vruchtbare Zendingsinrichting nu moest worden gesloten, anderzijds stemt het toch tot dank, dat deze school zoo rijke vrucht heeft mogen dragen.

De heer Wiggers is 1 Juli l.l. overgegaan in dienst van het Gouvernement en is nu werkzaam als Inspecteur bij het Onderwijs op Ambon. In het ressort van zijn arbeid daar zijn een groot getal bijzondere scholen, waarvoor hij ook in zijn tegenwoordige positie van betekenissen kan zijn, wat voor hem nog een kleine vergoeding is.

Wat er met de gebouwen der Keucheniuschool nu verder zal geschieden is nog niet zeker. Gelijk we

reeds opmerkten heeft onze Zending een vierde der bouwkosten betaald tot een bedrag van f 40.000. Er zal nu getracht worden met de Regeering tot een billijke overeenkomst te komen. Wij hopen nog altoos, dat de Keucheniuschool, zij het dan ook met een gewijzigd leerplan na korter of langer tijd weêr zal kunnen worden geopend.

Er was aan de Keucheniuschool uit den aard der zaak ook een vorm- of leerschool verbonden, waar de kweekelingen practisch gevormd werden. Deze school, wier onderwijs natuurlijk geheel op peil was, is thans in exploitatie overgegaan aan de Zending van de Kerken in Noord-Holland. Zij doet geen dienst meer als vormschool, maar is nu een gewone Zendingsschool geworden.

De sluiting van de Keucheniuschool vormt in de Geschiedenis onzer Zending op Midden-Java een donkere bladzijde. Geve God, dat we spoedig mogen kunnen berichten: De Keucheniuschool is heropend geworden.

Het tweede eeuwfeest der Suriname Zending.

In September zal te Zeist de herdenking plaats hebben van het belangrijk feit, dat nu tweehonderd jaren geleden de Hernhutter Broeder-Gemeente den arbeid der Zending in Suriname begon. Het was in 1735, dat uit Herrnhut drie broeders vertrokken met de opdracht der Gemeente „bij den gewonen arbeid te onderzoeken of er onder de Wilden (de Indianen) en Moren (de Negerslaven) in Suriname iets voor den Heiland te winnen was.”

Daarmede is de geschiedenis van de Suriname Zending begonnen. En het is geworden een geschiedenis van bloed en tranen, maar ook van overwinning en vreugde. Dit zal nu in September worden herdacht.

Dinsdag 17 September 's avonds 8 uur wordt de eerste samenkomst gehouden. Daarbij zal de Zendingsdirecteur uit Herrnhut, de heer J. Vogt, optreden en „een woord van Moeder Herrnhut tot Protestantsch Nederland richten. Voorts zal er dan een nieuwe, bijzonder mooie Suriname-film worden vertoond, waarbij de heer P. M. Legène, Secretaris van het Zeister-Zendingsgenootschap eene toelichting zal geven. Ten slotte wordt er dien avond eene korte bidstond gehouden.

Woensdag 18 is de hoofddag van het feest. 's Morgens 10 uur is er algemeene vergadering van het Genootschap, alleen toegankelijk voor de leden. 's Middags half drie is er samenkomst, waarbij als sprekers hopen op te treden: Dr. H. Colijn; de Oud-Gouverneurs van Suriname: D. Fock, G. J. Staal, A. J. A. A. van Heemstra en A. A. L. Rutgers, en de Zendingsdirecteur J. Vogt uit Herrnhut.

Verder zal het koor der Broedergemeente onder de leiding van den organist dier Gemeente enkele composities van Bach en Mendelssohn uitvoeren.

Dit gedeelte van het Zendingsfeest zal door de N.C.R.V. worden uitgezonden en de Phobi zendt het uit naar West- en Oost-Indië.

's Avonds 7.30 wordt de slotvergadering gehouden. Hierbij zullen D.V. als sprekers optreden Dr. A. A. L. Rutgers met het onderwerp: „De betekenissen van de Herrnhutter-Zending voor Suriname”; de heer W. F. F. Smelik, die zal spreken over de vraag: „Heeft Suriname de Zending der Broedergemeente nog noodig”, en de heer P. M. Legène, wiens onderwerp luidt

„Een heilige erfenis voor Protestantsch Nederland”.

Het prachtige Zeisterslot staat ter beschikking van het Zendingsgenootschap. Indien de samenkomsten in de Kerk te vol worden, zal men in het Slot per luidsprekerinstallatie het gesprokene kunnen hooren.

Op de eerste etage van het Slot wordt een permanente Suriname-tentoonstelling ingericht.

Dit program geeft zooals men ziet het uitzicht, dat het een waardige gedachtenis van het tweehonderdjarig bestaan der Suriname-Zending zal worden. Stellig zal er veel belangstelling zijn.

Gelijk men weet, heeft Zeist alle Protestantsche Kerken enkele maanden geleden verzocht Zondag 8 September a.s. met dank aan den Heere het 200-jarig bestaan der Suriname-Zending te gedenken en op dien dag eene collecte voor deze Zending te houden.

Wij verwachten dat ook in onze Kerken Zondag 8 Sept. de Suriname-Zending niet zal worden vergeten, maar dat men den Heere zal danken voor wat Hij door deze Zending aan de Nederlandsche kolonie Suriname gaf en dat er een collecte voor haar zal worden gehouden of althans een gift haar gezonden zal worden.

Heel de Protestantsche Christenheid in Nederland — ook het Gereformeerde deel — heeft tegenover de Suriname-Zending een plicht der dankbaarheid. Bijna twee eeuwen lang heeft het Duitsche Herrnhut gedaan wat het Christelijk Nederland voor deze echt Nederlandsche kolonie had moeten doen.

Honderden Zendingen uit Herrnhut hebben in Suriname hun graf gevonden en honderdduizenden guldens heeft men voor Suriname geofferd, waarvan maar een heel klein deel uit Nederland kwam.

Enkele jaren geleden moest Herrnhut door den nood der tijden gedrongen, Suriname loslaten en overgeven aan de Zeister Broeder-Gemeente. Deze Gemeente, die slechts enkele honderden zielen telt, heeft deze Zending aanvaard in vertrouwen op den Heere en op de hulp van de Protestantsche Christenheid van Nederland.

De Suriname-Zending verkeert onder de Nederlandsche Zendingen in een uitzonderingspositie. Zij heeft er een zedelijk recht op, dat zij bij haar door de leiding Gods zoo kennelijk haar aangewezen en gezegend werk gesteund worde door heel de Christenheid van Nederland. Zij staat nog voor een bevestigend tekort uit vorige jaren. Dit tekort bedraagt ruim f 100.000. Moge het voor of op het a.s. jubileum ten volle worden gedekt.

Simavi.

Simavi is de verkorte naam van eene Vereeniging wier volledige naam is: „Steun in medische aangelegenheden voor inheemschen”. Zooals men ziet is Simavi de saamvoeging van de beginletters van haar volledige naam. Onder dien naam „Simavi” is zij in breeden kring bekend en geniet zij een uitnemende reputatie.

Nu tien jaar geleden is zij op initiatief van den bekenden Zendingsarts Dr. H. Bervoets opgericht. De eerste bestuursvergadering werd gehouden 30 Juli 1925. Het doel der Vereeniging is: **geneeskundige hulpverschaffing aan en geestelijke opheffing van de Inheemsche bevolking in Ned. Oost- en West-Indië in den zin, waarin zij tot nu toe door de Prof. Medische Zending in praktijk zijn gebracht.**

Het was zending van Hasselt die de eerste f 100

gaf uit blijdschap, dat deze Vereeniging was tot stand gekomen, omdat hij bij zijn arbeid als zending de Medische Zending zoo smartelijk had gemist.

In den loop der jaren heeft „Simavi” groote bedragen bijeen gebracht en aan de medische verzorging der Inlandsche bevolking zeer te waardeeren diensten bewezen. Het „Prinses Juliana noodfonds” dat door haar in het leven is geroepen om hulp in nood te verleen, heeft onderscheidene hospitalen geholpen om in den moeilijken tijd der malaise het hoofd boven water te houden. Ook onze Zending mocht meermalen haar hulp genieten. In het laatst van 1934 stelde zij nog ten behoeve van onze Zendingsziekenhuizen f 3000 beschikbaar voor den aankoop van medicijnen, verbandmiddelen enz. Natuurlijk is dat bedrag dankbaar aanvaard en over de hospitalen verdeeld.

Het orgaan dezer Vereeniging „Medische Nood”, dat elke drie maanden verschijnt, heeft het 10-jarig bestaan herdacht.

In het herdenkingsnummer schreef Dr. H. Colijn als Minister van koloniën een kort zeer sympathiek woord van dank voor al den arbeid door Simavi verricht. Ook de Oud-Gouverneur Generaal van Ned. Oost-Indië, de tegenwoordige Minister van Buitenlandsche zaken Jhr. Mr. de Graeff en de Oud-Gouverneur van Suriname G. J. Staal en anderen schreven in dit No. een artikel.

Voorzitter van „Simavi” is tegenwoordig Dr. G. Royer, Oud-Geneesheer-Directeur van het Zendingshospitaal te Modjowarno, thans Directeur van de Ned. Herv. Diac. Inrichting te Amsterdam. Dr. Ch. W. F. Winkel te Amsterdam is waarnemend secretaris.

Wie iets voor het mooie werk van Simavi wil afzonderen, kan dit geschikt doen door overschrijving of storting op haar postrekening No. 128487.

Santpoort, 29 Juli 1935.

W. B.

Zending Zuid-Holland Noord.

Mej. R. van Anken.

Het Zendingshospitaal te Solo moest een hoofdverpleegster hebben. Mej. H. Baarbe, die tal van jaren met voorbeeldige toewijding de Zending gediend had, was krank geworden. Volgens medisch advies was het noodig, dat zij tot herstel van gezondheid naar Europa ging. In haar plaats moest een ander komen om haar arbeid over te nemen, want op terugkeer van Mej. Baarbe viel niet te rekenen.

Het is aan de Kerk te Delft en de met haar samenwerkende Kerken van Zuid Holland ten Noorden niet moeilijk gevallen iemand te vinden, die niet alleen volkomen bekwaam, maar ook gaarne bereid was zich te geven voor het werk van den medischen dienst te Solo.

Mej. R. van Anken, de oudste dochter van den bekenden dienaar des Woords van de Kerk te Delft, Ds. K. van Anken, stelde zich graag beschikbaar om uitgezonden te worden en is benoemd tot hoofdverpleegster aan het Zendingshospitaal te Solo. Het is te verwachten, dat de Zending in haar een uitnemende arbeidskracht ontvangt.

Mej. R. van Anken is geboren 21 Juli 1906 te Heinkensand. Na een lagere en M.U.L.O. school te hebben doorlopen, heeft zij eerst het diploma eener Huishoud- en Industrieschool behaald. Daarna heeft

R. van Anken.

zij in het Gemeentelijk Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam, haar opleiding voor ziekenverpleegster ontvangen en het daarvoor geldend diploma verworven. En verder heeft zij zich bekwaamd in de kraamverpleging, waarvan het diploma eveneens in haar bezit is. Voor een verpleegster in den dienst der Zending is het echter nog niet genoeg, dat men theoretisch en praktisch voor het werk der verpleging bekwaam is en behoorlijk leiding kan geven. Niet minder noodig is een hart, dat warm klopt voor het werk der Zending en zich daaraan gaarne wil wijden.

Welnu, zoo is het met Mej. van Anken. Sinds lang reeds is het haar begeerte geweest en was het haar bede, dat zij haar tijd en krachten mocht besteden in den dienst der Zending. Thans wordt haar wensch vervuld. D.V. gaat zij 26 Augustus a.s. te Amsterdam aan boord van de Christ. Huygens tot vertrek naar Java. Zij ziet het uitgaan in den dienst der Zending als een voorrecht, en is dankbaar, dat zij dit mag doen.

Ook de ouders staan haar gewillig af voor het mooie werk, dat haar te Solo wacht. Moge het hun gegeven worden steeds verblijdende berichten van hunne dochter te ontvangen

W. B.

Zending Groningen, Drenthe, Overijssel, Bentheim en Oost-Friesland.

De vrucht van de school in de uitbreiding van de gemeente.

Zondag j.l. was ik in Wanokaka, om daar in de

gemeente de sacramenten te bedienen. Het was ditmaal een bijzonder mooie dag. Tot nu toe was het dikwijls meer een verdriet dan een vreugde, om het Heilig Avondmaal daar te bedienen, omdat een groot deel van de gemeente wegens ergerlijke zonden, inzonderheid overtreding van het zevende gebod, moest worden afgehouden. Toen deze gemeente tot stand kwam in 1926, bestond zij voor een groot gedeelte uit oud-leerlingen van de school, jonge ongetrouwde mannen. Vanzelfsprekend stonden deze jonge leden aan groote gevaren bloot, nog meer dan dat in Holland het geval zou zijn, omdat het Soembaneesche leven in de kampong zedelijk zoo door en door bedorven is. Je krijgt vaak de indruk, dat overspel meer regel dan uitzondering is; je bent pas een flinke kerel als je daar behoorlijk aan deel neemt.

Daarom is het voor jonge ongetrouwde Christenen, zoowel mannen als vrouwen, een bijna boven-menschelijke taak om niet in deze zonde te vallen, ook omdat hun geweten in dezen weinig of niet spreekt.

Daarom was het in Wanokaka altijd moeilijk en teleurstellend; het leek wel alsof de gemeente maar niet aan de omklemming van Satan kon ontkomen. De een na de ander viel in de zonde, en dreigde er in te verdrinken; zelfs die leden waarvan je 't heelemaal niet verwachtte.

Toch, dat stond vast, moest er eens een keer komen, want de stichting en opbouw ook van deze gemeente was immers Gods werk, de vrucht van het levende Woord des Heeren.

Ik geloof, dat die omkeering zichtbaar begint te worden. Ik krijg den laatsten tijd steeds meer den indruk, dat het leven, zoo lang onder de zonde verborgen, nu zal gaan uitbotten en vruchten dragen. Ten deele hangt het hiermee samen, dat de vroegere ongetrouwde leden nu voor een deel zijn getrouwd. Maar hiermee is niet alles gezegd, noch verklaard.

Er is werkelijk leven; een oprecht, vroom zich buigen voor Gods Woord en de consequenties aanvaarden. Het is bij een paar begonnen; dat waren menschen, die niet meer konden zwijgen, die moesten spreken van God en van den Heere Jezus; in huis, in de kampong, op de sawah bij het gemeenschappelijk planten en oogsten, kortom overal waar menschen verzameld waren. Ook in de gemeente zelf zwegen ze niet. Dat is bezig door te werken, en 't wordt meer en meer zichtbaar.

En dan is er nog een ding, dat ik bijzonder U wilde mededeelen. Het is een vrucht van de school, die zoo buitengewoon zegenrijk blijkt bij de uitbreiding van deze gemeente. Een deel van de leden is oud-leerling van de school; en nu zijn een paar leden begonnen met het lezen van den Bijbel iederen avond in de kampong. Ze lezen dan in het Maleisch uit een Evangelie (die afzonderlijk zijn uitgegeven) of ze hebben een heel N. T.

In 't klein begonnen, heeft zich dat den laatsten tijd verbazend uitgebreid. Er zijn reeds 7 plaatsen waar nu geregeld wordt gelezen. De dichtbij wonende Christenen komen in het betreffende huis en zoo mogelijk worden ook de heidensche burens genoodigd om te luisteren. Vanzelf geeft het lezen aanleiding tot vragen en dan is de weg tot Evangelie-verkondiging gebaad.

Deze actie heeft zijn vruchten al afgeworpen; het aantal heidenen, dat in de godsdienstoefening komt,

is juist daardoor toegenomen, en neemt nog steeds toe.

Een heel sterk staaltje was dit: één van de meest ijverige in het lezen is een jonge man, hoofd van een kampong; een flinke, levende Christen, die een van de eersten was, die met lezen begonnen. Dat werd zoo zeer gewaardeerd, dat de bewoners van een kampong in de buurt vroegen of hij met zijn vrouw in hun kampong kon komen wonen, om met hen te lezen. Een bewijs welk een zegen van dat Bijbel lezen uitgaat op 't oogeblik. Natuurlijk kon hij niet verhuizen, maar de Goeroe-Indjil heeft gezorgd, dat er nu een andere Christen in die kampong kwam, om toch aan het verzoek te voldoen.

Bij dat lezen en de regeling ervan deden zich echter ook een paar moeilijkheden voor: in de eerste plaats zijn velen niet in staat zelf een N. T. te koop. Geld is een vrijwel ongekende weelde, alleen van belang om belasting te betalen. Bezittingen hebben ze vaak heel weinig.

Ik heb nu echter tegen de goeroe gezegd: gebrek aan geld of een ander ruilmiddel (rijst of kippen etc.), werkelijke armoede mag dus geen beletsel zijn om een Bijbel of Evangelie te ontvangen. Laat ze desnoods maar een kleinigheid brengen; het ontbrekende kan ik voorloopig bestrijden uit een kleine gift, die ik voor het werk ontvang. Een kip of een beetje rijst is dan voldoende voor een N. T.

Een tweede moeilijkheid was petroleum voor verlichting 's avonds. Eerst tegen den avond komen de menschen naar huis, maar..... petroleum is duur. En ook hier was de oplossing: wie werkelijk niets heeft om petroleum te betalen of in te ruilen, kan het cadeau krijgen; als er maar gelezen wordt.

Ik weet wel, dat ik voorzichtig moet zijn met zoo'n regeling, want een Soembanees, ook een Christen, krijgt liever alles cadeau dan dat hij zich inspent, maar ik heb dit aan de wijsheid van de Goeroe-Indjil overgelaten, die ieder geval afzonderlijk zal beoordeelen.

Iederen Zondag na de godsdienstoefening vraagt de Goeroe aan de „lezers“, degenen, die in onderling overleg op verschillende plaatsen zijn aangewezen voor bovengenoemd doel, hoe de resultaten waren in de afgelopen week; zoo worden de minder ijverigen door de anderen aangespoord, en wordt het een wedijver wie hierin het meest getrouw is.

Daarom werd het een mooie Zondag dien ik in Wanokaka doorbracht. Er waren weinig gevallen, die voor afhouding van het Avondmaal in aanmerking kwamen — vergeleken bij vroeger — en daartegenover stond veel, dat wees op oprecht geloofsleven. Er waren 44 broeders en zusters die aan het Avondmaal deelnamen; met zoo'n groot getal had ik nog nooit hier het Avondmaal gevierd.

Onder hen was ook een gezin, dat die Zondag werd gedoopt. Eenige maanden geleden hadden ze al om den Doop gevraagd, maar de Goeroe-Indjil had hen gevraagd nog even te wachten, omdat hij hun kennis onvoldoende achtte. Ik hoorde daar eerst nu van. Maar nu waren ze niet meer te houden; ze wilden zoo graag gedoopt worden, dat ik niet de vrijmoedigheid had te weigeren; te meer daar hun kennis mij ook voldoende scheen en ze met overtuiging hun geloof in den Heere Jezus beleden. Heerlijk zulke menschen te mogen doopen. Dat maakt je zelf weer warm

en ijverig; en dankbaar om hier te mogen werken.

En dan is er nog een ding, dat me een bewijs toeschijnt, dat de gemeente over het moeilijke punt heen is; ik kan niet in Wanokaka komen, of ik zie nieuwe gezichten, en op een prettige wijze worden ze door de anderen in de kring opgenomen.

Daarom zal het U niet verwonderen, dat ik nog over iets anders ben gaan denken, n.l. de aanstelling van oudsten. Ik heb er met de Goeroe over gesproken en we waren 't er over eens, dat er nu een voldoende aantal, voorloopig 6, te vinden waren, die hiervoor in aanmerking komen. Binnen niet al te lange tijd hoop ik, dat dit plan verwezenlijkt zal kunnen worden, wat aan de opbouw en innerlijke versteviging van de gemeente zeker ten goede zal komen.

Met hartelijke groeten

Uw dienaar in Christus onzen Heere,

P. J. LUIJENDIJK.

Wai-Bakoel, 29 April 1935.

Zending Noord-Holland.

De kinderafdeeling van het Petronella-Hospitaal.

De kinderafdeeling van het Petronella-Hospitaal heeft eenige uitbreiding ondergaan. Dat was noodig. Door den groei van het werk konden de kinderen niet meer behoorlijk geplaatst worden. Bovendien bestond er in toenemende mate behoefte om de kinderen, die aan een besmettelijke ziekte lijdten, afzonderlijk van de anderen te verplegen.

Ook is er een nieuwe overdekte galerij aangebouwd, waardoor de kinderen meer gelegenheid hebben om overdag buiten te zijn.

Op de foto ziet men deze galerij.

In bedjes en boxen verblijven hier de kleine kin-

Galerij Kinderafdeeling P. H.

deren overdag in de frissche buitenlucht. Op den voorgrond ziet men een moeder van een der kinderen die haar zieke kindje komt bezoeken. W. B.

Zending Utrecht en Gelderland.

Mej. G. Haspers.

Onlangs is uit Poerworedjo in het vaderland teruggekeerd Mej. G. Haspers. Ze heeft als assistent-apothekeres de zending gediend. Tevens werkte zij mede aan de administratie van het hospitaal.

Daarnaast heeft ze zich, zooveel zij kon, gewijd aan leatuurverspreiding, Zondagsschool-arbeid, behartiging van de belangen van het Nederl. Bijbelgenootschap, en wat haar hand verder vond te doen.

Een zendingsarbeidster dus van de echte soort. Haar heengaan wordt te Poerworedjo dan ook als een pijnlijk gemis gevoeld.

Het viel de zendingsleiding in het vaderland eveneens moeilijk, den band met Mej. Haspers los te maken. Helaas, de dringend geboden bezuiniging noodzaakte er toe, haar eervol ontslag te verleenen. Het Indische gouvernement wil voor dergelijke betrekkingen dames uit Indië zelf aangesteld zien. Subsidie voor uitzending en verlof wordt dus niet meer verleend. Deze uitgaven zouden dan voor rekening van de zendingskas komen, en dat is in dezen tijd buitengewoon bezwaarlijk.

Met groot leedwezen ziet men haar het zendingswerk uittreden. Te Poerworedjo en ook hier zal haar gewaardeerde arbeid met dankbaarheid in herinnering blijven.

Het is wel droef, een zoo toegewijde arbeidskracht te moeten loslaten tengevolge van de bezuinigingsmaatregelen, waartoe de Indische Regeering door den nood der tijden gedrongen wordt. W. B.

Zending Friesland.

Jaarverslag Keboemen.

(Verkort).

Wassen en minder worden.

II.

De Sadrach-gemeenten.

Wanneer wij, terugziende op het verrichte zendingswerk in 1934, spreken van „wassen”, dan geldt dat wel inzonderheid voor den aanwas door den overgang der Sadrachgemeenten.

In 1933 hadden wij verwacht, dat al de 72 Sadrach-gemeenten, die zich op het zendingsterrein der Gereformeerde Kerken bevonden, hun apostel Jotham bij de gemeenten der Gereformeerde Zending zouden aansluiten.

In werkelijkheid is deze overgang (gelukkig ook maa-) veel geleidelijker verlopen. In het begin sloten zich zelfs maar zeer enkele gemeenten bij ons aan. Maar langzamerhand kwamen er steeds meer. Volgens de laatste mij ten dienste staande gegevens zijn er momenteel 37 van de 72 gemeenten overgegaan, dat is dus reeds meer dan de helft.

Verreweg de meeste overgangen hadden plaats op het Friesche zendingsterrein. In Wonosobo hebben al de 6 Sadrachgemeenten zich bij de Zending aange-

sloten en in het Keboemensche van de 17 (waarbij drie even over onze grens in het Benjoemasche) 8 geheel en 5 gedeeltelijk. Slechts 4 van de 17 gemeenten vertoonden tot nu toe nog geen teekenen van toenadering. Zij blijven relatie's onderhouden met een zekeren Kephass Tjitrawirja, die zich vooral na zijn wijding door de Apostolische gemeente in Holland, beschouwt als de opvolger van Jotham en reeds een request bij de Regeering heeft ingediend om als zoodanig erkend te worden.

De grootste overgang op ons terrein had plaats tegen het einde van het vorig jaar (1934), toen 6 gemeenten, die zich, na den overgang van Jotham, met een tiental andere gemeenten onder een zekeren Widjajasastra hadden vereenigd tot de zgn. „Neutrale Kristen Djawi”, hun verlangen te kennen gaven zich met de gemeenten der zending te vereenigen.

Het spreekt vanzelf, dat de regeling van deze overgang en de verzorging dezer gemeenten heel wat tijd in beslag hebben genomen. Vooral het feit, dat deze gemeenten zich voor een groot deel bevonden in de onmiddellijke nabijheid van de gemeenten der Zending, bracht allerlei moeilijkheden met zich mee, van ongeveer denzelfden aard als die welke zich ook bij elke vereeniging in Holland hebben voorgedaan.

Als voorloopige regeling werd in bijna al deze Sadrach-gemeenten vastgesteld dat de gemeenten hun eigen imans zouden behouden, en dat deze voorgangers, eventueel met enkele oudsten, geregeld naar Keboemen zouden komen om daar het noodzakelijke onderricht te ontvangen in bijbelsche geschiedenis en geloofsleer, en om de preek te bespreken, die den volgende Zondag zou worden gehouden; dat voorts de leden der Sadrachgemeenten voorloopig afzonderlijk zouden blijven vergaderen, maar zooveel mogelijk contact zouden zoeken met de christenen der zendingsgemeenten en omgekeerd, vooral door zoo mogelijk eens per Zondag samen te komen in een gemeenschappelijke godsdienstoefening; dat de goeroe's der zending de imans zouden helpen bij het geven van catechisatie's aan de volwassenen en de kinderen; en dat met de bediening der sacramenten zou worden gewacht tot de volwassen leden der gemeente belijdenis des geloofs hadden afgelegd.

De vereeniging met de zending heeft in verscheidene Sadrachgemeenten een verblijvende opleving tengevolge gehad. Vooral in de grootere gemeenten, zooals Kedoeng Dawa in het gebergte ten Noorden van Pamrian, keerden reeds lang afgevallen leden tot de gemeente terug en ontwaakte een nieuwe belangstelling in de omgeving ook onder de Mohammedanen. Het gebed van Christus, dat al de geloovigen één mogen zijn opdat de wereld gelooft, dat de Vader Hem gezonden heeft, ging hier in vervulling. De vroegere voorganger der Sadrachgemeente in Kedoeng Pring (welke gemeente zich in 1932 reeds bij die van de zending had gevoegd), Atmaredja, die nu op verzoek van de gemeente in Kedoeng Dawa en van de zending den imam aldaar komt helpen, heeft de handen vol werk om de dorst naar het Evangelie en de vraag naar onderricht te bevredigen. Wij hopen en bidden, dat God deze vereeniging, die zoo zegenrijk begonnen is, ook verder met zijn zegen wil bekronen, en dat Hij ook de nog overblijvende gemeenten met ons wil doen vereenigen, omdat het weer mag worden één kudde, onder één Herder.

De Medische Dienst.

Nu allerwege de nieuwe verhouding tusschen zending en opkomende zelfstandigheid inheemsche gemeenten (waarover wij in het eerste deel van ons jaarverslag uitvoerig hebben gehandeld) aan de orde wordt gesteld, spreekt het vanzelf dat daarbij ook de verschillende z.g. hulpdiensten der zending worden ter sprake gebracht.

De daarbij telkens weerkerende vraag is deze: „Kan de zending, bij het „wassen” der inheemsche kerken, ook in dezen zin „minder worden”, dat zij zich steeds meer van deze „hulpdiensten” terugtrekt en ze overdraagt aan de inheemsche kerken?”

Er wordt daarover niet eenstemmig gedacht.

Trouwens in ons Indië verkeerden wij in dat opzicht ook nog in het allereerste stadium.

Toch is het volkomen waar, wat Dr. van Andel in zijn lezing over dit onderwerp opmerkte ter Conferentie te Karang Pandan (men zie voor deze Conferentie het eerste deel van mijn jaarverslag) n.l.: dat wij ons reeds in dezen tijd, nu de overdracht van scholen en ziekenhuizen pas in zicht begint te komen, ernstig daarover moeten bezinnen, opdat we niet een weg inslaan, die later verkeerd blijkt te zijn en tot velerlei moeilijkheden aanleiding zal geven.

Op de meeste groote zendingsterreinen begint men reeds te denken aan een overdracht aan de inheemsche kerken.

Van hoe grooten omvang onze medische dienst is geworden in de laatste jaren onder de bekwame leiding van Dr. A. H. Vonk, onzen Geneesheer-Directeur, blijkt wel uit de volgende cijfers: per dag werden gedurende 1934 in het ziekenhuis bijna 200 patiënten verpleegd (een totaal van meer dan 2500 met een aantal verpleegdagen van meer dan 73.000). Daarbij kwamen dan nog 530 grootere en kleinere operaties en 215 verlossingen.

Gelukkig werd Dr. Vonk in dit omvangrijke werk bijgestaan door Dr. W. Peddemors en door de Europeesche zusters Ten Kate, Wiggers en Muys (gedurende het verlof van Zr. Muys door Zr. Delleman) en een staf van bijna 60 inheemsche verplegers en verpleegsters.

Bovendien heeft ons ziekenhuis echter nog een zeer groot aantal patiënten poliklinisch behandeld, aanmerkelijk meer dan vorige jaren, voor een deel veroorzaakt door de overname van de 3 Gouvernements-poliklinieken te Koetawinangoen, Krakal en Premboen, met een aantal behandelde patiënten van respectievelijk bijna 8000, bijna 3000 en ruim 8000. In het hoofdziekenhuis te Keboemen bedroeg het aantal poliklinisch behandelde patiënten in 1934 ruim 6000 en in de poliklinieken te Klapasawit en Kabotoehan (Rawa), respectievelijk ruim 7500 en ruim 1250. Tezamen dus een kleine 40.000 Javanen die gedurende korteren of langeren tijd door ons ziekenhuis werden geholpen en met het Evangelie in aanraking werden gebracht!

De financiële vooruitzichten zijn voor de naaste toekomst overigens allesbehalve rooskleurig. Zeer belangrijke Regeeringssubsidies, n.l. die voor medicijnen en instrumenten, alsook voor overtocht en verlof, zijn vervallen, hetgeen een derving van vele duizenden guldens beteekent. Ook de inkomsten uit de particuliere praktijk zijn aanmerkelijk gedaald. Ook hier dus een „wassen” van den arbeid, naast een „minder wor-

den” van de inkomsten. Meer dan tot nu toe zullen de Friesche kerken voor den medischen dienst moeten bijdragen, om dezen belangrijken tak van zendingsarbeid in stand te kunnen houden.

De Schooldienst.

Meer dan bij den medischen dienst kan bij den schooldienst van overdracht sprake zijn.

Wat voor het ziekenhuis wellicht nog in verre toekomst ligt, is voor de scholen ten deele werkelijkheid geworden.

In Djokja bijv. bestaat reeds een inheemsche schoolvereniging, die de leiding en exploitatie van één der zendingsscholen heeft overgenomen, en, evenals op andere terreinen, heeft ook in het Keboemsche de plaatselijke afdeeling van de P. G. C. (een vereniging van Chr. Jav. onderwijzers) in 1933 een eigen school opgericht, en wel één voor Westersch lager onderwijs.

Eind December 1934 had de Zending 15 scholen in exploitatie (waarvan 8 dessa-scholen, 6 vervolgscholen en 1 Maleisch-Chineesche School) met totaal 24 onderwijzers en bijna 900 leerlingen. Voor 8 van deze 15 scholen ontvangen wij subsidie van het Gouvernement.

In den loop van het vorige jaar moesten de beide vijf-klassige standaardscholen der zending te Glonggong en Groedjoegan volgens Regeeringsbesluit worden gesplitst in een drie-klassige dassaschool en een twee-klassige vervolgschool, ieder met eigen administratie, waardoor de administratieve besommeringen wel weer zijn „gewassen”, doch de regeerings-subsidie aanmerkelijk „minder geworden” is.

Door het invoeren van een nieuwe salarisregeling en een andere klasse-indeeling kon deze tegenvaller voor een groot deel echter weer worden opgevangen.

De Westersche Scholen.

Voor de Zending zijn de beide Westersche scholen op ons terrein (de Chr. H. J. S. in Gombong en de Chr. H. C. S. in Keboemen) van groote beteekenis. Ook al zwermt een groot deel van de abiturienten dezer beide scholen uit naar buiten, het grootste gedeelte der leerlingen blijft toch wonen binnen ons ressort en het zijn deze leerlingen, die mede helpen den bodem te bereiden voor de christianisatie van het Javaansche volk, ook al zijn ze zelf geen christen geworden.

In den loop van 1934 is onze Chr. H. C. S. te Keboemen uitgegroeid tot een school met 7 leerkrachten, zoodat dus elke klas een eigen onderwijzer heeft.

Van tijd tot tijd hooren wij van oud-leerlingen onzer H. C. S. dat ze, hetzij op ons terrein of daarbuiten, de beslissende keuze hebben gedaan en Christen geworden zijn. Het is onze hartelijke bede, dat ook de andere leerlingen, die mede door ons onderwijs zijn losgerukt uit hun eigen cultureel en godsdienstig milieu, rust zullen vinden in Hem, van Wiens reddende zondaarsliefde zij gedurende vele jaren op de school hebben hooren spreken.

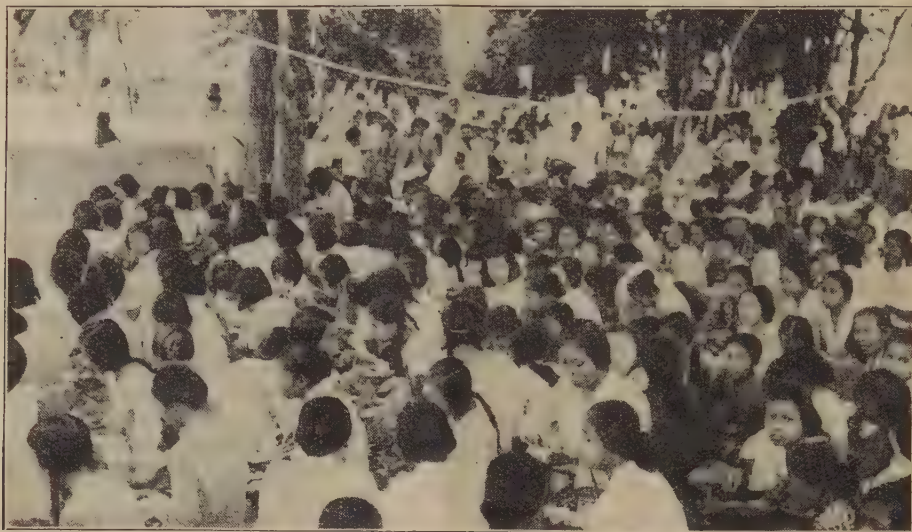
Onze Chr. H. J. S. in Gombong bestaat reeds veel langer en was daarom ook eerder volgegroeid dan de H. C. S. in Keboemen. Het aantal leerlingen neemt in dezen crisistijd wel eerder af dan toe (momenteel zijn er ongeveer 250), maar voorloopig kunnen de 7 leerkrachten toch nog wel blijven gehandhaafd.

De Colportage.

Van de verschillende zgn. hulpdiensten der Zending komt de Colportage wel het eerst en het meest in aanmerking voor „overdracht”. Literatuurverspreiding is eenvoudig en goedkoop en dus het meest in

veer 3500 Javaansche wandkalenders en 913 bijbels, bijbelgedeelten, christelijke boeken en brochures verkocht. Bovendien werden dan nog elke maand 4500 nummers van het Javaansche evangelisatie-maandblad „Mardirahardja”, 300 exemplaren van het Ma-

Een groep Javaansche meisjes op den jeugddag te Djocja.

overeenstemming met de draagkracht der inheemsche gemeenten.

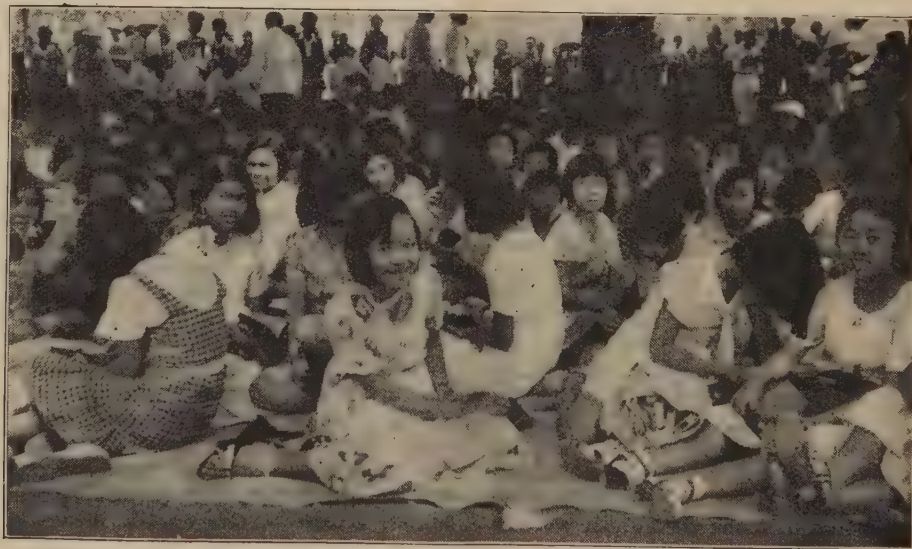
Het behoeft dan ook niet te verwonderen, dat in verschillende gemeenten, waar zich de drang tot zelfstandige evangelisatie openbaarde, aan dezen dienst vooral aandacht werd geschonken. Een aantal

leische blad „Penaboer” en 100 van het Javaansche kinderblad „Lajang Kaboengahan” gratis verspreid.

Wordt vervolgd.

De jeugddag te Djokjakarta.

Op initiatief van Dr. J. H. Bavinck is er op Hemel-

Een groepje Chineesche meisjes op den jeugddag te Djocja.

evangelisatiebladen en ook andere lectuur werd door leden dezer gemeenten verspreid, terwijl de kosten werden bestreden uit de kerkelijke kas. Wel is de omzet nog niet groot maar het begin is er toch. De zending zelf heeft momenteel 6 colporteurs in haar dienst, die vrijwel het geheele gebied van Keboemen en Karanganjar bestrijken. In 1934 hebben ze onge-

vaartsdag in Djokjakarta een jeugddag gehouden, die uitnemend geslaagd is.

Behalve de leerlingen van de Opleidingsschool, de Christ. M.U.L.O.School en enkele oud-leerlingen konden alle leerlingen der 5de, 6de en 7de klas der onderscheidene Christ. Inl. Scholen er aan deelnemen.

Er waren er tusschen de 8 en 900.

Als feestterrein was uitgekozen het nieuwe voorerf van het hulphospitaal van de suikerfabriek Demak-Idjo, dicht bij de spoorweghalte Patoekan. Een speciaal daarvoor afgehuurde trein met negen wagens zorgde voor het vervoer er heen en weer terug.

De heer van Herp was zoo vriendelijk ons een paar kiekjes te zenden en tevens een opstel, waarin één van zijn leerlingen één en ander van den Jeugddag vertelt.

De kiekjes zijn genomen tijdens den maaltijd, die bestond uit rijst met daarbij behorende toespijs, opgediend in een toegevoegen Pisangblad. Het eerste kiekje laat ons een groep Javaansche leerlingen zien; het tweede een groepje Chineesche meisjes. Het opstelletje volgt hieronder. Het is al in de nieuwe spelling geschreven.

W. B.

Naar de Jeugddag.

Donderdag de 30e Mei was het Jeugddag.

De kinderen van de Christelijke Scholen van de 5e tot de 7e klas gingen naar Dimak-Idjo om daar het feest te vieren ter herinnering aan de Hemelvaartsdag van den Here Jezus Christus.

Wij vertrokken van het station Toegoe om vijf minuten over zeven. Wij gingen met een trein en kwamen ongeveer om half acht te Demak-Idjo aan.

Toen wij elk een plaats uitgezocht hadden en het rustig en stil was, opende Dr. Bavinck het feest met een gebed. Hij vertelde dat de Here Jezus ten Hemel was opgevaren om daar voor ons een plaats te bereiden.

Voor Zijn Hemelvaart zeide Hij tot Zijn discipelen, dat zij niet bij elkaar mochten blijven, maar dat zij zich over de hele wereld moesten verspreiden, om het Evangelie, de blijde boodschap, aan de mensen der wereld ter verkondigen.

Toen Dr. Bavinck met deze vertelling klaar was, kwam mijnheer Ismaël, een onderwijzer van een H. I. S., naar voren, om het in het Javaans te vertellen. Na deze vertelling werden er mooie liederen gezongen en er werd ook een gecostumeerde voetbalwedstrijd gehouden door de jongens van onze school. Er werd ook een stuk opgevoerd door de leerlingen van de Opleidingsschool. Het was over Johannes, de trouwe discipel van den Here Jezus, die verbannen werd naar het eiland Patmos, omdat hij een sterk geloof had in den Here Jezus. En over Deagones, die niet naar Gods woord wilde luisteren en dat hij later berouw kreeg over zijn daad.

Even later werd er een stuk gegeven door de leerlingen van de H. C. S. Het was over het verhaal van een ongelukkigen koning, die genezen kon worden door een gelukkig mens.

Om twaalf uur begon de maaltijd. Voor het eten dankten wij God, dat Hij ons bij elkaar had gebracht en wij vroegen of Hij de spijzen wou zegenen.

Na de maaltijd hadden wij nog enkele liederen gezongen en ook gespeeld. Toen wij genoeg gespeeld hadden, gingen wij weer bij elkaar zitten en sloot Dr. Pruijs het feest met een gebed. Om twee uur gingen wij naar het station Patoekan en reden in een trein naar huis.

Ik had veel pret gehad op de Jeugddag en ik dankte ook God voor Zijn eindeloze, overvloedige zegeningen.

SOESTINAH.

De Bijbeltentoonstelling, gehouden te Solo, Midden Java, van 5 tot en met 8 Maart 1935, uitgaande van de Afdeeling Solo, Nederl. Bijbel Genootschap.

Na het bijwonen van de opening van de Bijbeltentoonstelling te Semarang was het Bestuur van de Afdeeling Solo vast besloten dat de tentoonstelling ook in Solo zou worden gehouden.

De voorbereidende maatregelen werden getroffen. Uitgebreide propaganda in den vorm van publicatie in de dagbladen, uitnodigingen op groote schaal, aanplakbiljetten in de toko's, strooibiljetten enz. enz. Door Dr. H. A. van Andel en door Ds. Soempanahardja werden radiolezingen gehouden, ook met het doel propaganda te maken voor de tentoonstelling.

Zoo kon dan de opening op 4 Maart plaatsvinden. Behalve de leden van de afdeeling, waren aanwezig, in de eerste plaats Z. H. Prins Mangkoenegara, een van de beide regeerende vorsten van Soerakarta, de Regent Patih en verder hooggeplaatste Javanen en Hollandsche ambtenaren. De Gouverneur kon wegens drukke werkzaamheden in verband met zijn op handen zijnde verlof niet aanwezig zijn. De Resident van Soerakarta was aanwezig. Er waren 72 genoodigden.

Na een belangwekkende openingsrede gehouden door den Voorzitter, Dr. H. Kraemer, waarbij een overzicht werd gegeven van het werk door de Bijbelgenootschappen en taalgeleerden verricht, werd de tentoonstelling zeer intensief bezichtigd. Bij het vertrek werd aan allen de keurige boekenlegger, ontwerp de Heer van Beek, uitgereikt, en tevens het boekje van den Heer Cohen Stuart: „Iets over het werk der Bijbelgenootschappen”, met het doel de indrukken van deze tentoonstelling levendig te houden en naar wij hopen de belangstelling voor den Bijbel op te wekken, of te vermeerderen. Deze boekjes en boekenleggers, zoo ook allerlei propagandamateriaal werden eveneens op de andere dagen aan de bezoekers uitgereikt.

Reeds vroeg den eersten dag na de opening begon de toeloop van de scholen. Vele hoofden van scholen hadden aan de uitnodiging om in klasseverband een bezoek te brengen, voldaan. We troffen het prachtig dat de Heeren Cohen Stuart en de Boer nog aanwezig waren, en dat zij bereid waren een begin te maken.

Het was treffend te zien hoe groot de belangstelling van de kinderen was, geen spoor van ongeduld of verveling, vooral niet bij de Javaansche kinderen, hetgeen zeker ook voor een groot deel te danken was aan de boeiende wijze waarop alles verklaard en duidelijk gemaakt werd. Over het algemeen begrepen de kinderen spoedig den samenhang van de tentoonstelling, ook alweer het gevolg van de buitengewoon-overzichtelijke wijze waarop alles door den Heer van Beek was opgesteld. Als uitgangspunt werd genomen „de geschiedenis van Mary Jones” bij de tafel van het Britsch en Buitenlandsch Bijbelgenootschap, waarna men overging tot de afdeeling oorspronkelijke en moderne talen, oude en nieuwe vertalingen, daarna de afdeeling Nederlandsch-Indië, de afdeeling andere Indische talen, en tot slot bezichtiging van de teekening van den Heer den Hartog. Aardig was het op te merken hoe verschillende inheemsche en Europeesche kinderen reageerden. De

machtige statenbijbels wekten zeer de belangstelling, ook het brailleschrift, dat helaas nog te weinig in Indië bekend is. De taalkaarten werden serieus bestudeerd, er was niets van het tentoongestelde, dat men vluchtig voorbijging. Luther, Nommensen, Adriani werden direct herkend en thuisgebracht.

Er waren vele aardige en treffende momenten op deze tentoonstelling. Enkele zal ik trachten weer te geven.

Dat de hoogste klas van de Hollandsch-Arabische school kwam, was een verrassing. Het hoofd vertelde, dat hij er zoo zeer prijs op stelde om de kinderen dit te laten zien, dat hij, na een onderhoud met den kapitein van de Arabieren, de ouders persoonlijk ging bezoeken om hen over te halen de kinderen toestemming te geven, wat hem gelukte onder voorwaarde dat er geen propaganda mocht worden gemaakt. Grappig, want de heele tentoonstelling was niet anders dan propaganda. De godsdienstleeraar was meeg gekomen en kocht een Arabischen bijbel. De kinderen luisterden met aandacht naar de geschiedenis van Mary Jones; en het treffende verhaaltje van het blinde meisje dat haar bijbel zoo lief had, werd door een der jongens hardop voorgelezen. De boekenleggers mochten niet worden uitgedeeld, maar het hoofd kocht haastig drie exemplaren van het Nieuwe Testament.

De Javaansche kinderen wilden allen de beroemde Bruckner bijbel lezen, adoe, zulke mooie letters.

Indo-Europeesche backfishjes vonden Luther „geen knappe maan”, en van de dame in avondtoilet op de teekening van den Heer den Hartog gold het: geen mode meer.

Chineesche kinderen hadden veel aandacht voor alles wat verkocht werd; enkelen kochten bijbelge-deelten voor verre familieleden of kennisjes in China.

Er was voortdurend veel publiek. Veel Hollandsch-sprekende Javanen, veel Chineesche dames, totoks en Indo-Europeanen, een zeer gemengd publiek, juist wat men graag op zulk een tentoonstelling verwacht. Vele inlichtingen werden gevraagd en gegeven. Onnoodig te zeggen dat de gelegenheid om te evangeliseeren gretig werd benut.

In het propagandaplan voor de tentoonstelling was nog opgenomen een lezing met lichtbeelden, onderwerp Rembrandt en de Bijbel, door Ds. Goedhart. Dachten wij aanvankelijk dat er ongeveer 60 menschen zouden komen, al spoedig werd het duidelijk dat we op meer moesten rekenen. Er waren er tenslotte ongeveer 200. Ook deze lezing is een groot succes geworden. Op boeiende wijze wist Ds. Goedhart alles duidelijk te maken. Het publiek was zeer voldaan. Ook hier werd de kunst benut als middel tot het verkondigen van Gods Woord.

Wij hopen en vertrouwen, dat God Zijn zegen aan dit werk niet zal onthouden, en dat Hij het uitgestrooide zaad tot wasdom zal doen komen.

Namens het Bestuur:

H.G.BRINK,

Secretaresse-Penningm. Afd. Solo
Nederlandsch Bijbel-Genootschap.

De Zendingscollectantjes te Deventer.

(bij de foto).

Ook in Deventers Kerk wordt de praktische arbeid van de Zending voor een niet gering deel door

De Zendingscollectanten te Deventer.

jongens en meisjes verricht. Natuurlijk onder de leiding van de Zendingscommissie der Geref. Kerk.

De collectantjes bezorgen trouw het Zendingsblad en gaan geregeld rond met de Zendingsbusjes. Bijna overal zijn het alleen of voor het grootste deel meisjes, die dit werk doen. Maar in Deventer is dat nu eens niet het geval. Daar zijn ook heel wat jongens, die meedoen.

De Commissie is over het werk der collectantjes zeer tevreden en zond ons een foto voor het Zendingsblad.

W. B.

Zendings-Tentoonstelling.

Laten we nog weer eens de aandacht mogen vestigen op het Tentoonstellingsmateriaal, dat door het Zendingsbureau onzer kerken beschikbaar wordt gesteld. Een Zendingstentoonstelling, waarbij deskundige toelichting wordt gegeven, is wel een der beste propagandamiddelen voor het Zendingswerk. En vooral voor de jeugd is het een middel bij uitnemendheid om de Zendingsliefde aan te kweeken.

Ook voor den komende winter wordt wederom een tournee georganiseerd. Deze begint — zoo mogelijk — half October. Teneinde het transport zoo economisch mogelijk te doen zijn, is het gewenscht, dat reeds lang tevoren bekend zij, in welke plaatsen men de Tentoonstelling zou willen houden. Laten dus de Kerkeraden of de plaatselijke Zendings-Commissies, die hierover denken, zich tijdig met het Zendingsbureau in verbinding stellen. In ieder geval vóór 15 September a.s.

Ook is het mogelijk (en in veel gevallen aan te bevelen), dat zoo'n tournee classicaal wordt georganiseerd. 'n Bepaalde classis vraagt dan het materiaal aan voor enkele weken en regelt zelf de route langs de verschillende kerken. De onkosten (die in dit geval aanmerkelijk lager zijn) worden dan door de classis gedragen (die ze — desgewenscht — weder kan omslaan over de verschillende kerken van haar ressort), waardoor ook kleine en zwakke kerken in de gelegenheid zijn, de Tentoonstelling te doen houden. De classicale vergaderingen in September zullen hierover een afzonderlijk schrijven ontvangen.

Alle gewenschte inlichtingen over de voorwaarden van uitleening, de organisatie der Tentoonstelling enz. worden gaarne zonder eenige verplichting ver-

strekt. Alleen sluite men f 0.15 in voor administratiekosten.

De Directeur van het Zendingsbureau:
Dr. TH. RUYS Jr.

Fahrenheitstraat 709, 's-Gravenhage.

Korte berichten.

S. U. Zuidema.

Het adres van Ds. S. U. Zuidema, die door de Kerk te Delft beroepen is tot missionair dienaar des Woords te Solo, en D.V. de opvolger zal worden van Dr. H. A. van Andel, is Kloppersingel 81 Haarlem.

C. van Nes.

De heer C. v. Nes, de beroepen missionaire predikant van Middelburg, heeft zich vlak bij Leiden te Oegstgeest, Geverstraat 40, gevestigd. Hij en Mevrouw zijn reeds druk bezig met de studie van het Javaansch. Zij hopen straks eenige colleges te volgen aan de Universiteit te Leiden. Het is de bedoeling, dat hij te Magelang Ds. A. Merkelijn zal opvolgen.

Mej. H. Nieboer.

Mej. H. Nieboer, verpleegster aan het Zendingshospitaal te Poerworedjo, is ernstig krank geweest. Gedurende eenige dagen werd voor haar behoud gevreesd. Gelukkig gaf de Heere een gunstige wending. Na zeven weken van krankheid kon zij haar werk hervatten.

De arbeid der Rijsche Zending.

De Rijsche Zending deelt mede, dat in de laatste 10 jaar op Sumatra het getal inheemsche Christenen op haar gebied van 216000 tot 356000 steeg, op Nias van 61000 tot 108000, op Mentawai van 827 tot 1503 en in Zuid-West-Afrika van 44000 tot 56000. Ook in China waren de eerste winsten belangrijk; daar zijn thans 3839 Christenen uit de Chineezzen door de Rijsche Zending gewonnen.

Geen enkele Zending, die in Ned. Indië werkt, heeft op haar arbeid zooveel zegen mogen aanschouwen als deze Zending.

De Theologische School te Buitenzorg.

Het Alg. Indisch Dagblad van 30 Juni jl. geeft verslag van de sluiting van het eerste schooljaar der Theologische School te Buitenzorg, welke 9 Augustus 1934 aldaar in tegenwoordigheid van den landvoogd geopend werd. De school telde dit jaar 2 docenten, de heeren dr. Th. Müller en J. H. de Groot, en 19 leerlingen (5 Ambonneezen, 4 Minahassers, 4 Chineezzen, 3 Bataks, 1 Timorees, 1 Soendanees, 1 Indo-Europeaan). De leerlingen woonden in een internaat onder leiding van den heer en mevr. De Groot. Het doel der school is: opleiding en vorming van inheemsche evangeliepredikers, zoowel voor pastoraal en leidend werk in dienst der inheemsche kerken als voor zendingswerk onder niet-Christenen. In tegenstelling met de meeste bestaande scholen tot opleiding van inlandsche voorgangers op de verschillende zendingsterreinen staat deze school op Westerschen grondslag; de voertaal is het Nederlandsch, de leerlingen moeten minstens de M.U.L.O.-school doorloopen hebben.

De Opleidingsschool te Djokja heeft ook een Hollandschen cursus, waar het Nederlandsch de voertaal is.

Nieuw Guinea.

De „Berichten van de Zendingenvelden der Indische kerk in de Molukken” deelen mede, dat er thans op Nederlandsch-West-Nieuw-Guinea 86 Protestantische gemeenten zijn met 4727 belijdende leden en 9678 gedoopten die de catechisatie bezoeken, terwijl bovendien 1419 volwassen Papoea's dooponderricht ontvingen. Op de 45 scholen in dit gebied gaan 1138 leerlingen. Van het totaal bedrag, dat voor dit zendingenveld noodig is, nl. f 20.000.— dragen de Papoea's zelve ruim f 562.— bij; op zichzelf is dat niet veel, maar, aldus de Berichten, er is ook maar weinig geld onder het volk.

Effatha.

Het Bestuur van „Effatha”, Chr. Instituut voor doofstomme kinderen te Voorburg, ontving van Notaris T. H. Hummelen te Groningen bericht, dat wijlen Mejuffrouw Maria Ypes, overleden te Houwerzijl, heeft gelegateerd aan „Effatha” een som van f 100.— (Honderd gulden) vrij van rechten en kosten.

Voor dezen bijzonderen steun is het Bestuur zeer erkentelijk.

Het Zendingsbureau.

Adres: Fahrenheitstraat 709, 's-Gravenhage, Postrekening No. 184489.

A. Zendingsbusjes.

- Zendingsnikkertjes (z.g.n. Javaantjes) ad f 5.— per stuk.
- Zendingsbusjes met deksel, per stuk f 0.60; 5 stuks f 2.25; 10 stuks f 4.—; elk busje méér f 0.40. Bijpassende hangslotjes f 0.20 per stuk.
- Spaarbusjes met gleuf (zonder sluiting) per stuk f 0.25; 5 stuks f 1.—; 10 stuks f 1.55; elk busje méér f 0.15.
- cartonnen busjes: per stuk f 0.10. Strooken, om deze busjes — na opening — weder te sluiten f 0.30 per 100 stuks.

(Toezending van de busjes sub. d. heeft alleen plaats, indien minstens 10 stuks tegelijk besteld worden, tenzij voor portokosten f 0.25 extra gezonden wordt).

Levering alleen bij vooruitbetaling. Men kan het goedkoopst en gemakkelijkst bestellen en betalen per Giro.

B. Zendingbibliotheek.

Boeken en tijdschriften uit de Zendingbibliotheek worden gratis uitgeleend tegen vergoeding der zendkosten. De catalogus is verkrijgbaar tegen f 0.15 (afgehaald) of f 0.20 (per post).

C. Zendingstentoonstelling.

De voorwaarden, waarop het Tentoonstellingsmateriaal wordt uitgeleend, worden — op aanvraag — gaarne toegezonden.

B. Informatiedienst.

Alle gevraagde inlichtingen worden — voorzover mogelijk, — gratis verstrekt. Men gelieve echter steeds postzegel voor antwoord in te sluiten.

Het bureau is dagelijks geopend van 9—12 uur, (behalve des Zaterdag). Des Maandags bovendien ook van 2—4 uur.

Spreekuur van den Directeur: Maandags van 11—12.30 en van 2—4 uur.

Informatiebureau.

Het adres van het informatiebureau van het Christelijk Comité voor Indië is: J. J. Kraan, Loosduinsche kade 111, Den Haag.

Java Soemba Film.

Het adres voor onze Zendingenfilmen is Verlengde Lodewijkstraat 6a, Groningen.

Adresverandering.

Wie van adres verandert geve dit op — niet bij de Redactie — maar bij de Administratie „Vada”, Gebr. Zomer en Keuning, Wageningen.

Theelood enz.

Wie theelood, zilverpapier en gebruikte postzegels verzamelt, zende dit s.v.p. niet aan de redactie van dit blad, maar aan P. J. Schreuder, Zestienhovenstraat 34a Rotterdam. Men zorgde eerst een grooten voorraad te hebben, minstens een kilo, anders kost het soms meer aan verzending dan het waard is.

Leestafel.

Uit de Psalmen, teerkost tot den levensweg, door J. J. Knap Cz. bij Kok te Kampen, f 1.90, geb. f 2.75.

De bij ons volk beminde schrijver biedt in dit boek 177 stichtelijke overdenkingen, elk een bladzijde vullend. Hij neemt in geregelde volgorde uit elken Psalm een tekst en uit de groote twee en uit Ps. 119 twee en twintig teksten. Een kostelijk boek; echt stichtelijk, metterdaad teerkost. Kok zorgde voor een mooie uitgave met keurigen band.

Twijfel, door N. Baas, bij J. N. Voorhoeve, den Haag.

Dit pakkend boekje van 15 bladzijden is geschreven door den bekenden straatprediker van Amsterdam.

Uitnemend geschikt voor de Evangelisatie. Prijs 8 cent, bij getallen slechts 5 cent.

Wereldproblemen van nu, door G. A. Gedat met een voorwoord van Prof. Mr. P. A. Diepenhorst, bij Kok te Kampen. f 1.25.

Met bijzonder genot lezen we dit boek. De bekwame schrijver, die met eigen oogen de toestanden in verschillende werelddelen zag en bestudeerde, behandelt in dit boek de geweldige vraagstukken van onzen tijd met een helderheid en scherpe zinnigheid, die telkens verbaast. Zoowel het Oosten: Japan, China en Indië als het Westen: Amerika en Europa laat hij zijn scherp critische revue passeeren. Ook de Zending bespreekt hij. Ofschoon we geenszins in alles met hem instemen is hier toch een man aan 't woord, die zeer waard is gehoord te worden. Hij ziet de dingen helder en hij zegt ze helder.

Acht traktaten, bij J. N. Voorhoeve, den Haag.

Dit achttal traktaatjes, blijkbaar geschreven door een bekwaam man, is voor Evangelisatiedoeleinden zeer geschikt. Voor leden van de E. B. 100 exempl. f 33 voor niet-leden f 0.55.

Menigerlei Genade. Wekelijksche predikatiën onder redactie van Ds. K. Dijk en Ds. B. Wielenga bij Kok te Kampen, per jaargang f 8.—.

De 25ste jaargang is onlangs begonnen met een mooie preek van Ds. Wielenga: „De eenheid der waarheid en de eenheid des levens”. Doorgaans beste preeken naar inhoud en vorm.

Ons aller Moeder anno Domini 1935. Een roepstem beantwoord, door Prof. Dr. K. Schilder.

In deze brochure geeft Prof. Dr. K. Schilder antwoord op de redevoeringen van Ds. B. A. te Winkel. Ds. J. C. Kromzicht en Ds. J. W. Groot Enserink, gehouden bij gelegenheid van de herdenking der Afscheiding in de Pieterskerk te Leiden. En dat antwoord is klaar en raak, zooals men dat van Prof. Schilder verwacht.

Giften.

Ontvangen voor de Generale Kas der Zending.

Door V. v. d. Vlist uit het Zend. busje van de Sch. m. d. B. te Krimpen aan de Lek f10. Door Ds. A. Schweizer 10 % van de ontvangsten v. d. kerken in N. Holland over een ½ jaar f 3000.—.

Santpoort, 19 Juli 1935.

W. BREUKELAAR.

Giro No. 32806.

Voor Wonosobo.

Van de Geref. Kerk te Oud-Beijerland f 9.—

Van de Geref. Kerk te Ede f 12.—.

W. BREUKELAAR.

Christelijke lectuurverspreiding onder blinden in Indië.

Ontvangen door den Heer J. Munnik te Bilthoven voor de Blindengids in Ned. Indië: Ned. Chr. Bl. Bond f10; A. A. O. te Z. f0,60; J. de K. f1; H. I. K. te W. f1; Ds. K. B. te L. f1; Van Mej. H. C. M. te A. a/d R. f2,50; Van M. d. B. te G f1; namens een zuster der Geref Kerk v. H. N. te H. f2,50; 60 cent voor een ex. Zijt niet bezorgd van G. A. K. te S.; 60 cent voor een ex. Zijt niet bezorgd van E. S. te A.; 60 cent voor een ex. Zijt niet bezorgd van Ds. J. P. U. te B.; 60 cent voor een ex. Zijt niet bezorgd van J. T. te D.

Om aan de wensch der lezers tegemoet te komen hebben we de Blindengids een uitbreiding gegeven, zoodat het nu in grooter aantal pagina's verschijnt. We kunnen evenwel de abonnementsprijs niet verhoogen, het zou voor velen te duur worden. Met vele lezers van de Blindengids is een geregelde correspondentie ontstaan, die ons tot groote dankbaarheid stemt, daar ze gelegenheid geeft tot het behandelen van persoonlijke geloofsvragen en zoo diepere contacten heeft gelegd. Elke maand zenden wij nu een aantal brieven weg, meest antwoorden op ingekomen brieven en die eenig besef heeft van de geestelijke wildernis in Indië begrijpt de betekenis hiervan.

Zoo zien wij iets groeien uit deze kleine tak van arbeid, dat wij aan God danken en waarover wij dan ook verder Gods zegen mogen verwachten.

A. O. KUIPERS—JONKHOFF,

Djokjakarta.

Djocjakarta.

Juni 1935.

Verantwoording giften en contributies Poerworedjische huishoudschool in de maand Juli.

Hartelijk dank voor de navolgende giften: Meisjes Vereen. Lydia te Aalten f1.75; Meisjes Vereen. te Vleuten f1.40; Mevr. v. S. te Zeist f3; P. F. v. d. S. te Zeist f5; H. v. W. te Leiden f0.25; Uit de collecte te Hilversum f5; Geref. Kerk Duisburg Ruhrort f2.50.

En voor de contributies van de Zend. krans te Driebergen f5; en van de Geref. Kerk te Renswoude f2,50. Er zijn nog wel kerken en meisjesverenigingen, die me nog niets zonden. Mijn gironummer is 166605.

Mevr. NETELENBOS—Chevalleir.

Gr. Florislaan 21.
Hilversum.

SURINAME.

Jubileum en tekort.

Bekend is dat 1935 voor Zeist een Jubileumjaar is. Twee eeuwen lang zijn de Herrnhutters nu in Suriname werkzaam. Het is te begrijpen, dat we dit feit niet ongemerkt mogen laten voorbijgaan. Op twee manieren willen wij trachten er iets goeds van te maken.

In de eerste plaats dan het Zeister Zendingsfeest vanwege het Jubileum zal het dit jaar een bijzonder karakter dragen. Als sprekers voor het Zendingsfeest hebben o.a. toegezegd ZExc. Dr. H. Colijn en de vier oud Gouverneurs van Suriname de Exc. Staal, v. Heemstra, Rutgers en Fock, de laatste, zooals bekend, oud Gouverneur Generaal van Oost Indië.

In de tweede plaats rees de vraag, waarmee we nu onze Herrnhutterbroeders op hun Eeuwfeest het meest genoeg konden doen. Het bleek dat de grootste druk veroorzaakt werd door het oude ongedekt tekort van ruim een ton. Nu wordt van twee kanten op dit oude tekort een aanval gedaan. Het Jubileum-comité wil trachten via Kerkeraden en officieele organisatie's een bedrag bijeen te brengen. Het Idenburgfonds tracht dit zelfde bij particulieren te doen. Van harte hopen wij, dat met vereende krachten het gelukken moge, in dit Jubileumjaar Zeist van het oude tekort geheel te ontlasten, zoodat de begroting van 1936 schuldvrij kan worden opgezet. Als we allen helpen en ieder naar zijn kracht, dan komen wij er zeker.

Sinds vorige verantwoording ontvangen: Van v. d. L. te U. f1,50 (postz.); ten B. te V. f1; Pers. Chr. S. te L. f0,75; v. d. N. te N. f2,50; via Mej. S. te Z. van M. V. f1; W. B. te S. f5; P. te S. f1; C. te K. f1; Mevr. D. V. te H. f0,25; v. B. te W. f1,50, G. K. te S. f2,50; D. te S. f0,25; L. te B. f5; Z. te H. f0,50; N. te O. f27,50; L. te A. f10; v. D. te H. f3,25 (Lezers Kerkbode); W. te W. f5; Fam. d. R. te U. f3; H. te W. f2,50; H. te G. f6,25; K. te Z. f2; Q. te R. f2,50; P. te V. f1,50; C. te A. f2,15; W. te S. f1,94; G. te Y. f2,50; Wed. G. te Y. f10; Mw. K. te A. f2,50; Z. te W. f10; G. K. te N-H. f1; via T. te V. f8,50; via Mej. B. te N. f2,68; L. te K. f5; L. te G-N. f3,50; S. te H. f10; v. d. S. te H. f1,25; Pers. Vaartweg f4,35; R. te N. f5; D. te H. f2; P. te L. f2,50; W. te S. f2,50; V. te 's-G. f2,50; v. d. W. te 's-G. f2,50; Pers. C. S. v. L. O. en U. L. O. te 's-G. f4,75; v. D. te T. f1; L. te W. f3; Mej. v. d. V. te 's-G. f1; v. M. te S. f3; B. te E. f1; D. te V. f1; G. K. te B. f3; G. te D. f2; S. te A. f5; d. v. te Z. f5; v. H. te L. f5; Mej. M. te Z. f5; d. J. te A. f2; G. K. te H. f5; P. te A. f5; via S. te B. f5,50; Pers. K. W. S. te R. f3; v. A. te H. f25; B. te 's-G. f1; H. te D. f10; Z. te M. f0,50; d. G. te K. f2; via E. te B. f27 (N.O.I.); Mw. v. d. B. W. te D. f5,75; B. te D. f5; S. te W. f7,50; Dam. v. d. S. te W. f6; v. D. te K. f10; Mej. A. te H. f1,50; G. te D. f10; B. te H. f5; F. te N. f0,50; Ds. V. te G. f2,50; v. S. te 's-G. f1; d. V. te V. f10; Ver. C. N. S. te A. f2,50; v. D. te L. f1,50; W. N. te S. f0,50; H. te M. f1; ten H. te H. f2,50; Mw. H. L. B. te R. f0,50; Mw. S. te A. f10; v. d. E. te W. f6; X. Y. te L. f10; G. K. te O. f5; Ver. G. S. te Y. f5; Wed. R. te B. f5; B. te M. f5; H. te T. f2,50; T. te R. f1; M. te 's-G. f1; D. te G. f2,50; C. te A. f1; G. K. te L. f2; G. K. te E. f1; G. K. te W. f2; K. te H. f1; d. L. te L. f1; Z. te H. f2; B. te H. f5; Mej. B. te D. f2,50; Mej. B. te K. f1; G. K. te D. f2,50;

N. N. te S. f5; I. te G. f2,50; Wed. B. te D. f1; via v. W. te W. Ger. Jeugd Ver. f5; Mw. v. S.—d. J. te Z. f50; K. te A. f2; via v. A.—B. van Ger. Kerk d. L. f64; B. te O. f1; Mej. V. te 's-Gr. f5; G. te Z. een gouden tientje; via v. d. S. te H. f1,25 (v. N. N. te H.); Ds. J. te S. f1; via Mej. M. te K. f25 (van Pers. Chr. Scholen); S. te H. f2; v. d. W. te V. f5; Ds. W. te Z. f2,50; Mej. W. te Z. f1; Ds. W. B. te A. f2; S. te S. f5; v. M. te H. f2,50; G. K. te M. via P. te B. f5; P. te A. f1; X. te S. f5; G. K. te D. f2,50; C. M. V. te D. f5; G. K. te K. f2,50; R. te S. (diaconie) f10; Mej. B. te V. f2,50; P. te W. f2; Id. Sch. te A. f2,50.

K. K. wegens plaatsruimte niet verantwoord (Mej. K. te Z. f6).

Allen zeer hartelijk dank.

J. VAN KEULEN.

Laren (N.H.). Postrekening 95494. Vredelaan 10.

Comite tot steun der Rijsche Zending in de Bataklanden.

28e Verantwoording van 22 Juni—22 Juli 1935.

Met hartelijken dank ontvingen wij de volgende giften: Door Ds. G. M. te G. v. e. onbek. f165,76; C. S. te W. f5; H. v. W. te L. f0,25; Coll. Geref. K. te 's-Gr. (W.) f1; Leerl. Kon Wilh. en Kon. Emmasch. te 's-Gr. f13,50; L. v. d. M. te 's-Gr. (j.l.) f2,50; J. H. v. d. W. te 's-Gr. f2,50; Geref. K. te W. f5; Mevr. v. M. te A. (j.l.) f10; S. G. S. te A. f2,50; D. v. D. te T. f1; A. M. te G. f1; J. C. B. te H. f2,50; Geref. K. te L. f60; Lezers Leeuw. Kerkb. te H. f7,03; G. J. v. M. te W. f5; Geref. K. te R. f10; Chr. Meisjessch. te 's-Gr. f6; Wed. P. te 's-Gr. (j.l.) f1; J. K. v. D. te 's-Gr. (j.l.) f2,50; Dr. H. C. te 's-Gr. (j.l.) f5; K. F. te W. (j.l.) f2,50; J. G. H. te A. (mnd.) f0,50; leerl. Eloutschool te 's-Gr. f12; Geref. K. te Z. (Dr.) f1. Tezamen f325,04. Totaal met vorige verantw. f6631,97.

Hoewel het aantal (25) giften ditmaal veel minder is dan de vorige keeren, is door een paar groote giften het bedrag hooger. Vooral de eerste gift heeft ons zeer verblijd, hoewel van een onbekende gever of geefster waarschijnlijk van meerderen en dat nog wel uit de prov. N.-Brabant.

Wij houden ons aanbevolen voor meer dergelijke inzamelingen. Voorts een mooie gift van een Geref. Kerk en van de leerlingen van 4 scholen in den Haag. Jongens en meisjes hartelijk dank hiervoor. Wij blijven rekenen op jelui steun. Ook hopen wij, dat na de vacantiertijd de stroom van giften weer wat groter wordt.

Den 12en Juli waren wij verblijd weer f1000 te kunnen zenden naar de Bataklanden. Hoewel wij nog geen bericht van ontvangst hebben, weten wij zeker, dat dit geld met groote blijdschap is ontvangen en in een noodzakelijke behoefte heeft voorzien.

Namens het steuncomité,

J. N. MUNNIK, penningm.

Den Haag, Galileistr. 139. Postgiro 6104.

Zending van de Gereformeerde Kerken op Soemba.

6e verantwoording van 25 Juni—25 Juli 1935.

Provincie Groningen:

O. v. d. Wal, Groningen, Zend.comm. f84,95; J. Wildvank, Delfzijl, coll. gift f5; H. Huizinga, Kommerzijl, bijdragen f55; Geref. Kerk, Oldehove, halfj. contrib. f38; Mej. K. A. Dijkstra, busjes Geref. Sch.

Den Anel f6.02; Geref. Kerk, 2e Exlmond, busje Fred. Ottens f4.61; idem Lammie Gnodde f11.59; idem Fennie Roffel f12.62; R. Wijma, Zend. comm. Boeraker f25; D. A. Koebrugge, Onstwedde, busje A. Johannes f15.85; idem bus A. Bodewits f16.02; Ds. L. Oranje, Groningen, gift dankb. zuster f5; P. Krui- zinga, Kantens, Zend. comm. f30; K. Grasdijk, Olde- kerk, kerkbusjes, Meisjesver. busjes collectanten f75.65; Ds. D. Veenhuizen, Valthermond, groote Meis- jesver. f10; idm. kleine Meisjesver f6.28½; idem busje A. Meemsen en Mien Kloppenburg f13.10, idem busje Martha Kloppenburg f13.07½; idem busje Annie Koops f10.27; Per Ds. J. H. Lammersma, Appingedam, coll. gift f1; idem dankoffer gev. in de coll. f5; Geref. Kerk, Zuidbroek, f37.69; T. Wildeboer, Nieuw Weer- dinge, zend. comm. f60; P. Hellinga, Ten Boer f10; E. Compaan, Zuidhorn, Geref. School f7; B. Th. Mul- der, Schouwerzijl, opbr. Nikk. 1e halfj. f12; Geref. Kerk, Kornhorn, gift f10; A. Kasjers, Winsum, coll. gift f25; Geref. Kerk, Scheemda, extra gift f2.50; J. Wildvank, Delfzijl, coll. gift f1; Geref. Kerk, Pekel- derweg, vaste bijdr. en busjes f13.47; Ds. M. Stadig, Ezinge, zend. vereen. f100; idem gift M. W. f1.50; idem 200 h. c. G. D. f1; idem 250 h. c. J. K. f1.25; S. Hui- zinga, Loppersum, busjes; Grietje Brands f7.47; idem Elly Nieuwenhuis f12.79; idem Janny v. Eerden f8.11; idem Bertha Miske f7.13; G. Mul. Garrelswier, Nikk. School f22.70; Per Ds. J. H. Lammertsma, Appinge- dam, giften f10; G. J. Eggink, Ter Apel busjes Chr. School f17; Mej. A. J. Huizing, Oude Pekala, kinderen Chr. Sch. f12.52; Per R. Ubels, Uithuizen, gift f2.50; J. Sterkenburg, Zoutkamp, zend. comm. f35; E. v. d. Veen, Ulrum, van een jeugdige onbekende f0 60; W. Kloppenburg, Valthermond, busje Knapenver. f4.35; Mej. G. Haan, Groningen, Kinderzendingsvereen. Mei —Juni f315; Per Ds. D. v. Dijk, Groningen, halve centen en halve stuivers f1.75; W. Zijlstra, Haren, Zend.comm. f124.58½; idem huwel. coll. bus f17.20; idem nagift f1; W. Brons, Ten Boer, Nikk. Sch. f16.13.

Provincie Drenthe:

W. Bruulsema, Dwingelo, Jongel. Ver. Pijlbundel f8.50; Ds. N. v. Haeringen, Zweelo, gift f5; A. Klin- genberg, O. Schoonebeek, busjes f74.60½; idem Nikk. Chr. School f7.82½; idem restant Magelang-film f7.25; L. Wiersma, Gees, Nikk. Geref. School f15; Per Ds. Drenth: zilveren huw.fest W. R. en T. S. te Borger f8.57; idem huwel.coll. G. O. en J. J. f4.15; idem busjes Smilde f84.08; W. J. Polman, Zweelo, Nikk. Sch. f14.35; Geref. Kerk, Diever f6.50; H. L. Smeman, Coevorden, restant vaste bijdr. f6.78; Ds. J. E. Hijken, Catech. busjes f2; Ds. G. W. v. Houte, Nijeveen, opbr. busje J. V. f13.65; M. Geertsema, Dwingelo, gift f2.50; Jan Post, Nieuwlande, busjes f17.28; idem coll. zilveren bruiloft J. D. f5.53.

Provincie Overijsel:

Geref. Kerk, Heemse, Catech. bus f6.03; idem Nikk. Geref. School f12; S. v. Dijk, Notter, kinderen Sch. m. d. Bijbel f12; Geref. Kerk Enschede, bijdragen f289.17; G. Sloot, Kampen, contrib. f301.88; idem op- brengst busjes Jonge Garde, 1e halfjaar f209.60; Zend. Comm. Wierden, Zendingsbl. 1e halfj. f28.92; Geref. Kerk, Blokzijl, f21.93; T. Oegema, Dedemsvaart, Zend. Comm. f100; A. v. d. Mei Jr., Deventer, 1e halfjr. bus- jes kinderen f69.53; J. Yspeert, Vollenhove, busjes f17.21; R. Wijma, Glanerbrug, busjes f64.05; J. Kas- sies Azn., Vroomshoop, Zend Comm. f65; K. Stad, Berghen f50; P. E. Visser, Zwolle, Zend. Comm. f175; Ds. J. Visser, Oldemarkt, busje P. Tjerkstra f10.52; idem gift f1; idem gift f2.

Pinkstercollecten Groningen:

Oostwolde Old. f253.21; De Wilp f16.48; Sellingen

f32.68; Oude Pekela f58.55; Kommerzijl f66.75; Lutje- gast f51; Houwerzijl f83.03; Wets. Sauwerd f71.72; Zuidwolde (Gr.) f114.96; Westerlee f75.56; Helpman f91.43; Uithuizen f299.38; Meeden f40.32; Wagenbor- gen f55.16; Roodeschool f137.20; Overschild f49.47; Oldehove f95; Groningen, 1e gedeelte f460; Grijpskerk f75.58; Onnen f20.41; Nieuw Buinen f85.42; 2e Exloër- mond f91.36; Nieuwolda f27.40; Delfzijl f170.40; Olde- kerk f85.75; Groningen, 2e storting f1084.10; Spijk f407.28; Nieuw Weerdinge f74.50; Kornhorn f29.37; Winsum f207.50; Scheemda f190.73; Ulrum f127.41; Pekelderweg f41.68; Ezinge f71.97; Veendam f350.42; Valthermond f58.59.

Pinkstercollecten Drenthe:

Nieuweroord f35.36; Avereest f51.30; Emmen f129.92; Emmererfsh.veen f20; Sleen f33.48; Ruiner- wold Koekange f143.93; Vledder f19.48; Nieuw-Am- sterdam f200.06; Borger f25.45; idem nagiften f1; Veenhuizen f31.67; Haulerwijk f58.85; Smilde f50.20; Gasselternijveen f69.56; Zwartemeer f21.20; Coevor- den f40.80; Dwingelo f83.43; Alteveer f38.70; Vries f41.40; Oosterwolde f14.83; idem nagift f2.50; Zuid- laren f87.05; idem nagift 15; Hollandsche Veld f25.73; Emmercompascum f64.45; idem nagiften f11.

Pinkstercollecten Overijsel:

Genemuiden f28.83; Zwolle f421.23; Bruchterveld f16; Nijverdal, nagift f10; Wierden f58; Steenwijk f95.72; Heemse f90.16; Den Ham, nagift 10; Deventer f180.50; Enschedé f210.83; Den Ham f126.06; Leme- lerveld f25.64; Almelo f654.10; Nieuwleusen f21.80; Langeslag f27.27; Rouveen, nagift f2.50; Zwartsluis f98.11.

Soembaweken Groningen:

Schouwerzijl f128.32; Grijpskerk f121.

Soembaweken Drenthe:

Assen f295.

Soembaweken Overijsel:

Deventer, nagift f8; Olst f3.95; Glanerbrug f35.95; Genemuiden f20; Daarle f33.57.

2e Algemeene Collecten Overijsel:

Lemelerveld f10.34.

Diversen:

J. v. d. Vliet, rente legaat Deventer f112.91; H. Smit, Schokland, busje f10.

Totaal 6e verantwoording	f 12.485.60 ½
1e tot en met 5e verantwoording	f 38.770.03

Totaal tot op heden	f 51.255.63 ½
---------------------------	---------------

Met betuiging van dank voor de spoedige toezen- ding van bovengenoemde collecten, moge ik er de aandacht op vestigen, dat van een 30-tal kerken in Nederland de Pinkstercollecte nog niet werd ontvan- gen. Vriendelijk en met aandrang moge ik tot deze kerken het verzoek richten om bedoelde collecte zoo spoedig mogelijk in te zenden. Bij voorbaat dank voor de medewerking ook in dezen.

JURRIËN VELDKAMP, Quaestor.

Postrekening 138000.

Groningen, 25 Juli 1935.

HET ZENDINGSBLAD

VAN DE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND

EN DIT EVANGELIE DES
KONINKRIJKS ZAL IN DE
GEHEELE WERELD GEPRE-
DIKT WORDEN TOT EEN GE-
TUIGENIS ALLEN VOLKEN

Matth. 24 : 14a

REDACTIE-ADRES: Ds. W. Breukelaar, Santpoort.

Het blad verschijnt in het midden van elke maand. Stukken of berichten moeten vóór den 1sten dag van de maand, waarin het No. verschijnt, bij de Redactie zijn ingezonden.

ADRES- EN AANTALSVERANDERINGEN aan de Uitgevers:
Gebr. Zomer & Keuning, Drukkerij „Vada”, Wageningen.
Telefoon No. 2345 — Postrekening No. 7287

ABONNEMENTSPRIJS per jaar f0.84 franco per post.
Bij getallen aan een adres boven 3 ex. f0.72 franco p. p.

INHOUD:

Als een leeuw en als een jonge leeuw. — Van Zendingsaangelegenheden: Een Javaansch Psalmboek; De ambtelijke positie van een docent eener Opleidingsschool; De statistiek van den Med. dienst op Midden Java over 1934; Het Christelijk perswerk in Ned.-Indië. — Zending Zuid-Holland Noord: Dr. H. A. van Andel. Eenvoudige Hulde. — Zending Friesland: Jaarverslag Keboemen. Wassen en minder worden; Ds. K. van Dijk; Een groep Zendingsvrienden op de tweede Zendingsconferentie te Lunteren. — Zending Groningen, Drenthe, Overijssel, Bentheim en Oost-Friesland: Schetsen uit het binnenland; Maatschappelijk onderwijs op Soemba. — Zending Utrecht en Gelderland: Jeugddag in Djokjakarta; Uit een brief van Ds. Keuchenius. — Zending Zeeland, N.-Brabant en Limburg: Brief van Ds. Merkelijn; Brief van Br. J. D. Wolterbeek; De Javaansche kerk te Djokjakarta; Synode der Javaansche Kerken op Midden-Java; De Hattemsche Zendingscollectantjes. — Zending Soerabaja: Een tocht het bergland in. — Statistiek Medische dienst. — Korte berichten. — Leestafel. — Giften.

ALS EEN LEEUW EN ALS EEN JONGE LEEUW

Ja, het overblijfsel van Jakob zal zijn onder de Heidenen, in het midden van vele volken, als een leeuw onder de beesten des wouds, als een jonge leeuw onder de schaapskudden; welke, wanneer hij doorgaat, zoo vertreedt en verscheurt hij, dat niemand redde.

Micha 5 : 7.

Met twee beelden teekent Gods Woord in dezen tekst de plaats en de beteekenis van het volk des Heeren in de wereld.

Allereerst als een leeuw onder de beesten des wouds, als de Koning der dieren, die de bewoners der wildernis ontzag inboezemt, die door zijn macht onoverwinnelijk is. Zoo is naar Gods belofte de gemeente des Heeren niet te overwinnen door de machten der wereld en van Satan.

Maar dat niet alleen. Het volk des Heeren betoont ook zijn triumfeerende kracht als een jonge leeuw onder de schaapskudden, die, waar hij inbreekt neerwerpt en verscheurt, zonder dat iemand redt. (Vert. Prof. Ridderbos).

Onoverwinnelijk en triumfeerend. Zoo verkeert de gemeente van Christus in het midden der wereld.

Als een leeuw en als een jonge leeuw. Merkwaardige beeldspraak.

Het schijnt wel anders te zijn. De machten, die zich tegen Gods kerk verheffen schijnen eerder en beter vergeleken te kunnen worden met machtige roofdieren, terwijl daartegenover de gemeente meer op een weerlooze kudde lijkt. In de botsing met de wereld-machten schijnt het Koninkrijk Gods ver in de minderheid. Waar bruut geweld gebruikt wordt, om Gods Kerk te vernietigen, schijnen de aanslagen te gelukken. En ook in den strijd met de geestelijke machten schijnt het Koninkrijk Gods het onderspit te moeten delven. Naar menselijke berekening staat het er met de zaak van Gods Koninkrijk op aarde hopeloos voor. Wat kan het overblijfsel van Jakob beginnen tegenover de geweldhebbers dezer wereld? Wat is een schaapskudde waard tegenover een leeuw, belust op zijn prooi? Ja, zoo stellen wij ons de verhouding voor tusschen Gods Volk en zijn vijanden. Maar Gods Woord stelt die verhouding juist andersom. Het Volk des Heeren is niet zwak en weerloos, maar onbetwist overwinnaar. En de waarheid van Gods Woord mogen we aanschouwen in de historie van Gods Volk. Ondanks alle bestrijding is de gemeente van Christus er nog. Alle wereld-

machten, die in het verleden Gods Koninkrijk zochten te vernietigen, hebben gefaald. Nineve is gevallen. Babel is weggevaagd. De Romeinsche wereldmacht is neergestort. En — het Koninkrijk Gods bestaat nog op aarde. Zoo is naar Gods belofte, ook in den strijd der geesten van thans Gods volk als een leeuw: onoverwinnelijk.

En voor hen, die niet aanmerken de dingen, die men ziet, maar de dingen, die men niet ziet, viert het Koninkrijk Gods ook thans zijn triumpfen, en het zal ze vieren. Het zet zijn overwinningsgang over de aarde voort. Al Gods uitverkorenen worden toegebracht tot de gemeente.

Maar ook in anderen zin — en daarop valt in Micha's woord de nadruk — zal het overblijfsel van Jakob triumfeeren: in de terneerwerping van alle Gode vijandige macht, in de verbrijzeling van de vijanden van Christus en van Zijn gemeente.

Van die zijde beschouwen we misschien niet dikwijls de triumpf van Gods Koninkrijk. Meestal hebben we daarbij het oog op de inlijving van Heidenen en Mohammedanen in de Kerk van Christus. En ons hart verheugt zich, wanneer we Gods Geest en Gods Woord zien werken, ook op ons eigen Zendings-terrein, zóó, dat zondaren zich bekeeren en het leven vinden in Jezus Christus.

Maar niet alleen op die manier openbaart zich de overwinnende kracht van het Koninkrijk Gods. Zij bestaat ook in de verbreking van al wat zich tegen den Heere en Zijn Gezalfde en Zijn Volk verheft. Daartoe gebruikt de Heere Jakobs overblijfsel, opdat het als een jonge leeuw onder de schaapskudden zou neerwerpen en verscheuren, zonder dat iemand redt. Onder de voeten van Gods volk zal de macht der wereld en van Satan verpletterd worden.

Aangrijpende gedachte, dat wij ook in den Zendingarbeid daarmee bezig zijn!

Een zware verantwoordelijkheid ligt hierin op de Kerk des Heeren!

Die gemeente kan dat niet in eigen kracht. Jakobs overblijfsel is in zichzelf zwak. Het is onoverwinnelijk en het triumfeert door Hem, die uitgaat overwinnend en opdat Hij overwon.

Laat ons dan geloovend zien op Hem, opdat Hij Zijn kracht in onze zwakheid verheerlijke.

Door Hem, maar ook door Hem alleen, zijn wij meer dan overwinnaars.

O.

B.

Van Zendingsaangelegenheden.

Een Javaansch Psalmboek.

Groot is de beteekenis van ons Psalmboek met de daarbij gevoegde gezangen en liturgie voor ons Kerkelijk en geestelijk leven. De waarde van ons Psalmboek is niet gemakkelijk te overschatten. In onzen eeredienst neemt het Psalmgezag een zeer belangrijke plaats in.

Hoeveel armer zou heel ons kerkelijk leven wezen, als we ons Psalmboek niet hadden.

Het spreekt dan ook van zelf, dat ook voor de bevordering van het Godsdienstig leven op het Zendingsterrein, en inzonderheid voor den bloei van het kerkelijk leven in de Gemeenten op het Zendingsveld, het bezit van een goed Psalmboek van groote waarde is, vooral wanneer een beduidend deel der Gemeente ook de kunst van het lezen verstaat.

Dat laatste wordt op de Zendingsterreinen onzer kerken steeds meer het geval. Bij het begin dezer eeuw waren er onder de inlanders op Java en Soemba nog maar enkelen, die konden lezen; maar thans is reeds vooral op Java een aanmerkelijk deel der bevolking daartoe in staat.

Tot heden heeft echter onze Zending nog geen „Psalmboek” dat kerkelijk goedgekeurd is. Wel bestaan er reeds sinds lang enkele berijmingen van sommige psalmen.

Er is een Javaansch liederenboek, waarin, naar we meenen, een veertigtal Psalmen zijn opgenomen en dat op Java veelvuldig gebruikt wordt. Tegen enkele van de liederen, die in dit boek voorkomen, bestaan echter nog al ernstige bezwaren, omdat zij van de waarheid afwijken.

Voorts heeft Heeg's missionaire predikant, Ds. K. v. Dijk enkele jaren geleden een Javaansche berijming geleverd van alle 150 psalmen; een arbeid, die hem veel zorg en tijd heeft gekost, en dankbare waardering verdient.

Naast dit Psalmboek van Ds. K. v. Dijk, dat op het Zendingsterrein van Midden-Java veel gebruikt wordt, is echter ook dat liederenboek nog in gebruik.

Maar er wordt thans met kracht van gestreefd om te komen tot een Psalmboek, waarin naast de 150 Psalmen ook eenige geschikte liederen zijn opgenomen. Het zou echter wel zeer gewenscht zijn, dat er een gemeenschappelijk Psalmboek kwam, dat gebruikt werd door alle zendingen, die arbeiden onder de Javaansche sprekende bevolking van Java en in gebruik kwam bij alle Javaansche Kerken.

De Javaansche taal wordt gesproken door omstreeks 25.000.000 menschen. Hiervan wonen er op het Zendingsterrein van Midden Java ten Zuiden, waar onze kerken arbeiden, ongeveer 8.000.000. Op Midden Java ten Noorden heeft de Salatiga Zending haar arbeidsveld. In Djapara, grenzend aan het terrein van de Salatiga Zending werkt de Doopsgezinde Zending. En op Oost-Java ligt het uitgestrekte Zendingsveld van het Ned. Zendinggenootschap.

Nauwelijks behoeft gezegd, dat naar den eisch van Gods Woord al de Inlandsche Kerken, die de Javaansche taal gebruiken als hun moedertaal, op den duur ook met elkander in één kerkverband zouden behooren te leven. Van harte hopen wij, dat het hiertoe zal komen. Of het echter gelukken zal, dat alle Javaansche Kerken, die zijn ontstaan uit den arbeid der

nog al sterk uiteenlopende Zendingen, zich zullen vereenigen in één kerkverband, zal zeer de vraag zijn. Wij vreezen wel wat, dat er zich groote moeilijkheden zullen voordoen.

Maar stellig is het dure roeping dat ideaal in het oog te houden en er naar te staan, dat het op den duur komt tot eene Javaansche Kerkgemeenschap, die alle Javaansche kerken omvat, voor zooveel dit zonder prijsgeving van de waarheid mogelijk zal zijn.

Stellig kan daartoe ook medewerken, als de onderscheidene Javaansche kerken op de verschillende Zendingsterreinen eenzelfde Psalm- en liederenboek zouden hebben en dit zouden gebruiken in de samenkomsten der Gemeenten. Voor de eenheid in het kerkelijk samenleven zou dit zeer bevorderlijk zijn.

Helder wordt dit ingezien, niet alleen door onze Zendingsmannen in Indië, maar ook door de Javaansche kerken op ons zendingsterrein. Vandaar dat er pogingen aangewend worden om te dezer zake overleg te plegen met de andere zendingen, die werkzaam zijn onder de Javaansche sprekende Inlanders, opdat het moge komen tot een gemeenschappelijk liederenboek voor den dienst der zending. Het spreekt van zelf, dat onze zending met geen ander boek genoeg kan nemen dan waarin al de 150 psalmen zijn opgenomen en waarvan de overige liederen wat den inhoud betreft, niet afwijken van de belijdenis der waarheid en voor gebruik van den eeredienst geschikt zijn.

De beslissing van wat bij den dienst onzer zending gezongen zal worden staat natuurlijk bij de Generale Synode zooals ook de Zendingsoorde uitdrukkelijk bepaald heeft. Maar het ligt voor de hand, dat de Generale Synode hierbij de voorlichting noodig heeft van mannen, die goed thuis zijn in het Javaansch en zelf instemmen met onze belijdenis. Inzonderheid zal de Generale Synode bij hare beslissingen in deze zaak moeten afgaan op het advies der Afzonderlijke vergadering van de missionaire predikanten op Midden Java.

Reeds heeft Ds. K. v. Dijk zich bereid verklaard zijn Psalmberijming onvoorwaardelijk ter beschikking te stellen van de Generale Synode, indien deze daarvan gebruik wil maken voor den dienst der zending.

Het zou wel gewenscht zijn, dat de e.k. Generale Synode reeds tot een beslissing, al was het nog maar een voorloopige, mocht kunnen komen.

Het staat echter zeer te bezien of de Afzonderlijke Vergadering nog tijd genoeg heeft om vooraf het noodige overleg met de andere zendingen en met de Javaansche Kerken te kunnen plegen en om een deugdelijk advies gereed te kunnen hebben, voor de e.v. Generale Synode bijeenkomt. Overhaasting zou in deze zeer belangrijke zaak veel schade kunnen doen.

Uit den aard der zaak staat het bij de Javaansche kerken zelf te beoordeelen en te beslissen, wat zij bij den eeredienst zullen zingen. De kerken hier te lande hebben geen recht om dit aan de Inl. Kerken op te leggen. Maar het is toch van veel belang, dat de Javaansche kerken, die tot zelfstandigheid zijn gekomen, eenzelfde liederenboek gebruiken, dat ook in gebruik is bij de Zending. Derhalve is overleg tusschen de Zending en de Javaansche kerken in deze zaak dringend noodig.

De Inlandsche kerken op Midden Java zijn in deze zaak actief. Zij trachten te komen tot een boek, dat

al de 150 psalmen bevat en daarnaast eenige geschikte gezangen. Het spreekt van zelf, dat zij daarbij het recht moeten hebben om bestaande berijmingen of liederen, zoo zij dit noodig achten, te wijzigen, gelijk ook onze Generale Synode dat recht moet bezitten.

We hopen ten zeerste, dat de bemoeiingen, die te dezer zake gaande zijn, mogen leiden tot het verkrijgen van een deugdelijk Javaansch Psalmboek voor al de Javaansche kerken. Wij achten dit een zaak van groote en blijvende beteekenis.

De ambtelijke positie van een docent eener Opleidingsschool.

Gelijk men weet heeft Ds. H. Bergema, de missionaire dienaar des Woords te Keboemen, de benoeming aangenomen tot docent aan de Opleidingsschool te Karoeni op Soemba.

Het spreekt van zelf, dat nu ook de vraag aan de orde komt, hoe zijn ambtelijke positie straks, bij de aanvaarding van zijn arbeid als docent zal worden geregeld. Dit kan verschillend geschieden. 't Behoeft natuurlijk geen betoog, dat een missionair predikant, die docent wordt, „de eere en den naam eens dienaars” behoudt en gerechtigd blijft om Woord en Sacrament te bedienen, evenals dit ook het geval is met de hoogleeraren aan de Theol. school te Kampen en Theol. Fac. der V.U. te Amsterdam. Wie docent aan een opleidingsschool wordt, kan niet geacht worden „tot een anderen staat des levens” over te gaan.

Tot nu toe ontvingen dienaren des Woords, die tot hoogleeraren werden benoemd, emeritaat naar Artikel 13 der Kerkenorde. Evenzoo is dit vroeger ook geschied met de predikanten, die de benoeming tot docent eener opleidingsschool aanvaardden. Dr. D. Bakker is bij zijn optreden als docent aan de Opleidingsschool te Djokja emeritus missionair dienaar des Woords van de Kerk te Heeg geworden. En Ds. L. P. Krijger heeft bij zijn overgang naar de Opleidingsschool emeritaat ontvangen van de Kerk te Groningen in wier missionairen dienst hij werkzaam was geweest.

Wat de docenten der Opleidingsschool te Djokja betreft is er later echter een andere weg gevolgd.

Voor al Dr. D. Bakker, die zelf emeritaat had ontvangen, oordeelde later, inzonderheid om praktische redenen, meer gewenscht, dat een docent missionair predikant was en bleef, maar ontheffing van den actieven dienst ontving voor zoo veel de arbeid als docent dit noodig maakte. Dr. F. L. Bakker is dan ook door de Kerk te Amsterdam, op wier zendingsterrein de Opleidingsschool op Java is gevestigd, beroepen tot missionair predikant, maar ontving, wijl hij ook benoemd was tot docent, vrijstelling van dienst, in zoverre zijn schoolarbeid dit eischte. Hij is echter gerechtigd en verplicht missionaire dienst des Woords te verrichten voor zoo veel dit van wege de Kerk te Amsterdam van hem gevraagd wordt en zijn arbeid als docent dit toelaat, terwijl de Kerk te Amsterdam geen finantieele verplichtingen heeft.

Ook de positie van Dr. A. Pos is evenzoo geregeld. Bij zijne benoeming tot docent aan de Opleidingsschool te Djokja was en bleef hij missionair dienaar des Woords van de Kerk te Amsterdam, evenals Dr. F. L. Bakker dit is.

Tot tweemaal toe is deze regeling van de ambtelijke

positie van een missionair predikant, die tot docent eener Opleidingsschool is benoemd, door de Generale Synode goedgekeurd.

Toen dan ook bij de benoeming van Dr. J. H. Bavinck tot docent te Djokja, diens ambtelijke positie moest worden geregeld, is wêer dezelfde weg gevolgd. Dr. Bavinck heeft geen emeritaat ontvangen, maar is missionair predikant van de Kerk te Delft gebleven, evenals Ds. Pos dit bleef van Amsterdam.

Thans is met betrekking tot Ds. H. Bergema weer diezelfde zaak aan de orde. Niet alleen de deputaten der Generale Synode voor de Zending maar ook Ds. H. Bergema achten gewenscht, dat hij geen emeritaat ontvangte, maar missionair dienaar des Woords blijve. Zijn ambtelijke relatie tot de Kerk van Heeg, in wier dienst hij te Keboemen als missionair dienaar des Woords werkzaam is, zal dan echter moeten worden logemaakt.

Het is volstrekt onmogelijk, dat Ds. H. Bergema straks te Karoeni op Soemba werkt als docent en dat hij daarbij te gelijk zoo nu en dan op Java in dienst van de Kerk van Heeg nog eenigen ambtelijken arbeid verricht.

De Opleidingsschool op Soemba staat te Karoeni, de Zendingsschool van de Gereformeerde Kerk te Nijverdal. Ds. Bergema zou dus, als hij op Soemba den Schoolarbeid heeft aanvaard, zeer geschikt op het Zendingsterrein van Nijverdal's Kerk als missionair predikant eenige diensten kunnen doen.

De deputaten der Generale Synode hebben zich derhalve tot de Kerk te Nijverdal gewend om haar in overweging te geven Ds. H. Bergema te beroepen tot missionair dienaar des Woords voor Karoeni en indien hij die benoeming aanneemt, met hem een accoord aan te gaan gelijk Amsterdam dit deed met Dr. Bakker en Ds. Pos, waaraan de Generale Synode hare goedkeuring hechtte.

Het spreekt van zelf, dat dit voor de Kerk te Nijverdal geen enkele finantieele verplichting zou medebrengen. De Kerk te Nijverdal heeft deze zaak besproken met de deputaten voor de Zending op Soemba, terwijl zij ook is gebracht op de Zendingssynode, die onlangs te Assen is gehouden. Zooals het vaak gaat op eene kerkelijke vergadering, vooral wanneer de zaak, die in behandeling komt, den indruk van een nieuwigheid maakt, waren de gevoelens nogal verdeeld. Sommigen hadden nogal bezwaren; anderen waren er voor. Een beslissing is er niet genomen. Een volgende Zendingssynode zal er op terug komen. De tijd laat dit uitstel wel toe. Ds. Bergema komt D.V. eerst in 1936 naar Holland om zich voor te bereiden voor zijn arbeid aan de Opleidingsschool en zal wel niet voor het midden van 1937 naar Soemba gaan.

Ongetwijfeld is er veel voor te zeggen, dat Ds. Bergema missionair predikant van Nijverdal wordt.

Het feit, dat 'n man van zoo helder inzicht en rijke Zendingsservaring als wijlen Dr. D. Bakker, hoewel hij zelf, toen hij docent werd, geëmeriteerd is, later sterk aanbeval om een predikant, die docent werd niet te emeriteeren, maar actief missionair dienaar te laten, zegt in dezen reeds veel.

Vooreerst is het voor de Kerk op wier terrein een Opleidingsschool is gevestigd van veel belang, dat de docent ook in haar dienst staat, zoodat zij gerechtigd is diensten van hem te vragen en hij ook gehouden is die diensten te bewijzen voor zooveel de school-

arbeid dit toelaat. Het is volstrekt niet maar pro forma, alleen in naam, dat een docent ook dienstdoend missionair predikant is. In den loop der jaren hebben de docenten te Djokja aan de Kerk te Amsterdam zeer gewaardeerde diensten van beduidenden omvang in het Zendingswerk op haar terrein bewezen.

Ook Nijverdal's Kerk zal voor haar Zendingswerk te Karoeni veel hulp en raad van Ds. Bergema kunnen genieten, vooral als hij ook haar dienaar is.

Bovendien is het voor den docent van belang, dat hij in ambtelijke relatie sta tot het Zendingswerk op het terrein waar de Opleidingsschool is gevestigd en in de praktijk van het werk dan medeleven kan. Voor zijn schoolarbeid is het noodig, dat hij niet buiten de praktijk van het Zendingswerk sta, maar er aan deelneeme.

Inzonderheid echter is het gewenscht, dat hij voor de praktische vorming zijner leerlingen op het terrein, waar de school staat, gelegenheid hebbe ze praktisch onder zijn leiding te oefenen. Een nauw verband tusschen de school en het Zendingswerk op het terrein, waar de school gevestigd is, verdient stellig aanbeveling. Natuurlijk kan er ook wel een goede verhouding zijn tusschen de Opleidingsschool en de Zendende Kerk op wier terrein de Opleidingsschool staat, al is de docent geen missionair dienaar van die Kerk.

Maar het komt ons toch voor, dat wijlen Dr. D. Bakker en met hem de deputaten der Generale Synode alsmede de Generale Synode zelf toch wel juist gezien hebben, dat de regeling der ambtelijke positie van de docenten, zooals die te Djokja geschied is, meer aanbeveling verdient, dan de weg der emeriteering.

De statistiek van den Med. dienst op Midden Java over 1934.

In het No. van Juli namen we de statistiek op van de hoofddienst onzer Zending op Midden-Java over 1934.

Ditmaal plaatsen we de statistiek van den Med. dienst. Wanneer we die statistiek overzien en vergelijken met de statistiek over het jaar 1933, blijkt het, dat de medische dienst op ongeveer gelijke hoogte is gebleven als het vorige jaar en zelfs over het algemeen nog iets vooruitgegaan is.

Het getal der hoofdziekenhuizen bleef op 9, maar dat der hulpziekenhuizen is van 19 gedaald tot 17. Het aantal Europeesche artsen verminderde van 21 tot 20 maar het cijfer der Inl. artsen steeg van 2 tot 5. In 1933 had de Med. dienst 22 Europ. verpleegsters in dienst; in 1934 waren er 25 werkzaam.

Voor al door de uitbreiding van het hospitaal te Wonosobo, waar het aantal bedden toenam van 52 tot 120, was de toename van de beschikbare bedden niet onbelangrijk. In 1933 beschikte onze Zending op Java over 2614 bedden; in 1934 over 2662.

Het aantal verpleegdagen steeg van 888964 in het vorige jaar tot 932589 in het laatste jaar. Hieruit blijkt dat de medische dienst al meer het vertrouwen der Inlandsche bevolking wint en geniet.

Sterk blijkt dit ook uit het totaal aantal der poliklinisch behandelde patienten gedurende het jaar 1934. Dit bedraagt niet minder dan 636779; dus beduidend meer dan een half miljoen. Al deze men-

schen zijn eenigszins in aanraking geweest met het Christendom.

Ook in 1934 heeft dus onze Zending gelegenheid gehad door haren Medischen dienst aan meer dan 600.000 menschen min of meer het Evangelie van Christus Jezus te brengen en hun iets te laten zien van zijn barmhartigheid door het verleen van medische hulp.

Het mag ons zeker tot dank stemmen, dat ondanks den nood der tijden, die ook het medisch werk der Zending in sterke mate drukt, toch de arbeid van den medischen dienst op peil is gebleven en zelfs nog iets toenam.

De subsidies van het Gouvernement zijn sterk gedaald; de particuliere giften en bijdragen van ondernemingen, die vroeger vaak een belangrijke bron van inkomst vormen, zijn bijna geheel opgehouden; de honoraria, die de artsen ontvingen voor particuliere praktijk en die geheel werden gestort in de hospitaalkassen, zijn haast overal tot beneden de helft verminderd.

En dat nu onze Zending, ondanks die geweldige daling der ontvangsten, toch nog haar medischen dienst kan handhaven in denzelfden omvang als wel eer en nog iets uitbreiden kon, geeft ons reden tot blijdschap en dank aan den Heere.

Het is echter zeer te hopen, dat de Regeering niet opnieuw tot verlaging der subsidie overga.

Tot nu toe heeft de Zending doordat tengevolge van de daling der prijzen van de levensmiddelen en andere benodigdheden de exploitatiekosten konden worden verlaagd en doordat de bijdragen der Kerken in Holland gelukkig op peil bleven of zelfs nog iets konden worden verhoogd, de achteruitgang der inkomsten nog kunnen dragen. Maar wij vermoeden, dat de grens vrijwel is bereikt. Als er nogmaals een nog al beduidende verlaging der subsidie zou plaats hebben, dreigt het gevaar, dat enkele hospitalen zullen moeten worden gesloten of althans sterk ingekrompen.

Tot nu toe echter heeft met veel overleg, zorg en inspanning zich de medische dienst nog kunnen staande houden.

Het Christelijk perswerk in Ned. Indië.

Meermalen deelden we iets mede over het Christelijk perswerk in Ned. Indië ten dienste van den arbeid der Evangelisatie en der Zending.

Van de zijde der Kerken werd dit werk gedaan door de Holl. Kerk te Djokja, die daarbij door de andere Hollandsche Kerken der Classis Batavia wordt gesteund. Het is inzonderheid het zeer uitnemend geredigeerd blad: „De Zaaier” dat het Christendom propageert onder de Hollandsch sprekende bevolking van Ned. Indië, zooals de Europeaan, de Indo-Europeaan en de meer ontwikkelde Inheemschen.

Ds. Th. Kuipers te Djokja heeft voor een deel vrijstelling van zijn arbeid ontvangen om zich aan dit zoo noodig en zoo gezegend perswerk te wijden. De Zaaier heeft een oplage van omstreeks 10.000 exemplaren. Gedurig blijkt dat velen, die waren afgedwaald van de waarheid, door dezen arbeid weer teruggeleid worden tot de Christelijke Kerk of weer voor het Christendom zijn gewonnen.

De l.g. Generale Synode waardeerde zoo zeer dit werk, dat zij hare deputaten voor de Zending opdroeg

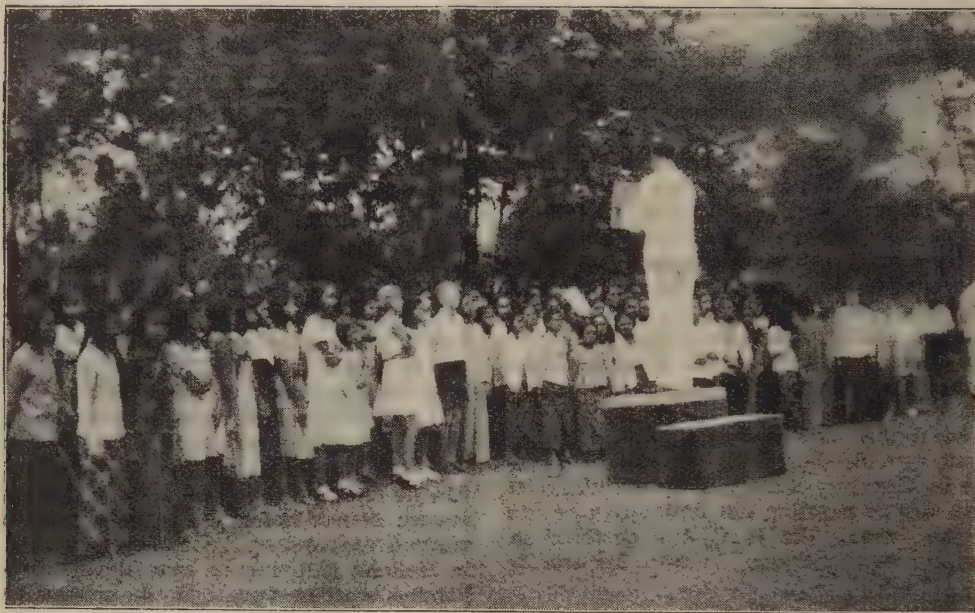
dezen arbeid te steunen met een subsidie van ten hoogste f 1500 per jaar.

Voorts heeft zich hier te lande een vereeniging gevormd, die zich ten doel heeft gesteld aan heel het Christelijk perswerk in Indië steun te bieden. Wie het mooie werk dezer Vereeniging wil steunen kan dit doen door een gift te zenden aan hare penningmeester den heer W. de Vries Gz., D. Willinkplein 21a, Amsterdam-Zuid. Giro No. 228471.

60. Deputaten op te dragen aan de volgende Classisvergadering een voorstel te doen omtrent de definitieve regeling van deze zaak, aangezien de termijn van drie jaar alsdan afgevoerd zal zijn."

Er is dus zooals men ziet nog geen definitieve regeling van deze belangrijke aangelegenheid tot stand gekomen.

Dit is wel jammer. We hadden gehoopt, dat nu deze zaak, die al geruimen tijd aan de orde is, afdoende

De aubade jubileum Dr. H. A. v. Andel.

De organisatie van den Christelijken persarbeid in Indië was echter nog niet geheel in orde.

In zooverre dit werk rechtstreeks Evangelisatie of Zendingsarbeid is, behoort dit werk van de Kerken uit te gaan.

Breedvoerig is deze zaak besproken op de l.g. vergadering der Classis Batavia. Er was een rapport met een voorstel ter tafel. Maar tot een definitieve regeling is het nog niet gekomen. Ten slotte besloot de classe:

10. het rapport van deputaten inzake het perswerk ter zijde te leggen;

20. Deputaten te benoemen met de opdracht: de leiding van het perswerk ten behoeve van de Evangelisatie op zich te nemen, en in voorkomende moeilijke omstandigheden die maatregelen te treffen, die het voortbestaan van „De Zaaier” als kerkelijk orgaan verzekeren;

30. Deputaten op te dragen, met den Kerkeraad van Djocja en de missionaire predikanten op het terrein van de Kerk van Djocja een zoodanige regeling te treffen, dat Ds. Kuipers ook dit jaar zijn arbeid voor de pers kan verrichten;

40. uit te spreken, dat de Kerken in dezen tijd van dalende kerkelijke inkomsten geen meerdere lasten voor het Evangelisatie-perswerk op zich kunnen nemen, al blijven zij bereid, het besluit omtrent de geldelijke verplichtingen voor den termijn van drie jaar te handhaven;

50. de Kerken op te wekken, zooveel in haar vermogen is, voornoemd perswerk te steunen;

zou zijn gereald.

Het spreekt van zelf, dat de Kerken behooren te doen wat der Kerken is, Rechtstreeksche Evangelisatie- en Zendingsarbeid is het werk der Kerken, dat ook van de Kerken behoort uit te gaan. Maar de Kerken zijn niet geroepen tot allerlei Christelijk perswerk, hoe noodzakelijk dit ook zij. Daarvoor behoort er een eigen organisatie te zijn, die dat werk behartigt. En die is in Indië ook wel. Maar de regeling der verhouding kreeg nog niet haar beslag.

We achten het van belang, dat de definitieve regeling van deze aangelegenheid spoedig tot stand komt. Met het oog ook op een eventuele toezegging van subsidie voor dezen arbeid, zou het dus zeer gewenscht zijn, dat deze zaak voor de e.k. Generale Synode definitief ware geregeld. De zaak van het Christelijk perswerk is van zoo eminent belang, dat zij waarlijk wel waard is ook goed geregeld te worden.

W. B.

Santpoort, 30 Augustus 1935.

Zending Zuid-Holland Noord.

Dr. H. A. van Andel.

Eenvoudige Hulde.

Twee en twintig Juni was het voor de Solosche Zendingskring een vreugdevolle dag. Dr. van Andel werd

Zending Friesland.

Jaarverslag Keboemen.

Wassen en minder worden.

Vervolg. III.

Het sociale werk.

Het is al weer enkele jaren geleden, dat ik een jaarverslag schreef onder den titel „Zending in Crisistijd”, waarin ik vanuit het „crisis”-standpunt heel het zendingswerk over het afgelopen jaar bezag.

In dat verslag schreef ik onder meer, dat de gevolgen van de stopzetting van zoovele bedrijven op ons terrein, o.a. van de klapperolie-industrie en van onze suikerfabriek te Premboen, eerst recht in de komende jaren zou worden gevoeld.

Helaas is dat ook het geval geweest. Het wegvallen van arbeidsgelegenheid op zoo groote schaal heeft het probleem van de werkloosheid en van de overbevolking op ons zendingsterrein zelfs in een acuut stadium gebracht, temeer nu vele Javaansche contractkoelie's, die in Deli geen emplooi meer konden vinden, naar hun oude dessa's zijn teruggekeerd. Ook de verhuizing van honderden gezinnen naar de Lampongs heeft de vergroting van de armoede en de werkloosheid niet kunnen verhinderen. Bovendien is de catastrophale prijsdaling van de in het wereldverkeer opgenomen handelsgewassen nog steeds niet tot staan gekomen (in 1934 daalden ze gemiddeld in Keboemen nog met bijna 30 %), zoodat de geldschaarschte in de dessa's blijft aanhouden.

In de eerste jaren van ons verblijf in Keboemen hebben wij de armoede zooveel mogelijk trachten te lenigen door het schenken van kleren en rijst, door geld te verstrekken voor een handeltje of aankoop van dessa-huisjes, of ook door werkverschaffing (kerk- en huisbouw). Daar deze methode echter in de meeste gevallen geen afdoende oplossing bracht, zijn wij steeds meer gegaan in de richting van sawah-huur. De huurprijzen van sawahs zijn zeer sterk gedaald en het gelukte ons in verschillende dessa's voor lagen prijs een aantal sawah's in te huren, die door de betrokken armlastigen konden worden bewerkt. Daarbij zorgde ik er voor zulk een sawah-oppervlakte in te huren, dat de opbrengst daarvan voldoende zou zijn voor de voedselvoorziening van het betrokken gezin en bovendien door verkoop van het restant der productie een bedrag kon overblijven, waarvoor het volgend jaar dezelfde sawah opnieuw kon worden ingehuurd. Door de gaarne verleende voorlichting van den gouvernementslandbouwconsulent kon bovendien in vele gevallen de opbrengst nog aanmerkelijk worden verhoogd.

Zoo zijn in 1934 in een 12-tal dessa's meer dan 40 gezinnen (ook van niet-Christen-Javanen) aan werk en voedsel geholpen op een wijze, die, zoowel van sociaal-economisch als van pedagogisch standpunt bezien, bevredigend is gebleken, en heeft zich dus, ook al werd het benodigde kapitaal grotendeels door maandelijksche bijdragen van onze Europeeschen kring in Keboemen bijeengebracht, naast de andere hulpdiensten der zending en sociale hulpdienst ontwikkeld, die, hoe gering ook nog van omvang, in dit jaarverslag naar mijn meening toch wel eenige vermelding verdiende.

Slotopmerkingen.

Voor onze inheemsche gemeenten komt het in de

22 Juni 1935.

Het jubileerend gezin van Dr. v. Andel.

60 jaar, en de kring meende deze verjaardag nu eens niet onopgemerkt te mogen laten voorbijgaan. Niet dat men hem nu eens wilde eeren voor al het belangrijke werk dat hij deed op onderwijs- en zendingsgebied, maar meer als de vader van onze Gereformeerde gemeenschap. Bijna niemand is er in zijn omgeving, of men heeft één- of meermalen de persoonlijke hulp van Dr. van Andel noodig gehad, en op milde wijze verkregen. Wij Hollanders zijn over 't algemeen schaarsch in woorden, vooral als er dankbaarheid mee moet worden uitgesproken. Maar deze feestdag was er nu een van stille dankbaarheid en warme sympathie.

's Morgens werd de jubilaris verrast door een kinder-aubade, waaraan door de hoogste klassen van alle christelijke scholen, ook die van Klaten en Sragen, werd deelgenomen. Het eerste kiekje toont ons de jeugdige zangers, het tweede kiekje laat ons den jubilaris zien met aan zijn rechterhand Mevrouw van Andel en aan zijn linkerhand Connie. Zooals men op het eerste kiekje ziet hadden blond en bruin zich voor deze aubade verenigd.

Het ontbrak den jarige niet aan belangstelling dien dag. Ook van de andere zendingsterreinen kwamen velen hem dien dag persoonlijk feliciteeren.

Het bezoek van Prins Mangkoenegara getuigde eveneens van de groote waardeering die deze Vorst heeft voor persoon en arbeid van Dr. van Andel.

De dag sloot met een allergezelligste maaltijd, hem aangeboden door de Geref. Kerk van Solo, waaraan o.a. ook door dr. Groot uit Djocja en Dr. Esser uit Probolinggo werd deelgenomen.

Moge hij nog vele jaren in 's Heeren gunst arbeiden in het belang van het Koninkrijk Gods.

eerste plaats aan op geestelijke zelfstandigheid, en daarvoor is niet zoozeer geld noodig, dan wel een geworteld- en gegrondzijn in Gods Woord. De prediking en uitlegging van de Heilige Schrift en vooral de confronteering van Gods Woord met het eigen geestelijke leven van het Javaansche volk is en blijft dan ook de groote taak van de Zending. In en door dat werk zullen de Javaansche gemeenten moeten wassen en wij minder worden. Ons Gereformeerd systeem van het planten van plaatselijke kerken, die reeds van het begin af aan een zekere zelfstandigheid bezitten als kring van geloovigen, maar door de institueering toch openlijk aan hun zelfstandigheid worden overgelaten, komt deze natuurlijke groei in alle opzichten tegemoet. Als wij nu ook innerlijk maar bereid zijn terug te treden, waar Christus wast in de groei der inheemsche gemeenten. Dan is dit minder worden van ons ook geen verlies, maar heerlijke winst, want dan wordt ons werk pas eeuwigheidswerk. Dan wordt ook Johannes' woord over het „wassen en minder worden” voor ons een bron van kracht en de basis van onze verwachtingen, want dan blijven wij in Christus en Hij in ons en Christus heeft beloofd: „Indien Gij in Mij blijft, en mijn woorden in U blijven, zoo wat gij wilt, zult gij begeeren, en het zal u geschieden.”

De drie grondwaarheden waarop Hudson Taylor, de stichter der „China Inland Mission”, het gebouw van zijn leven en van zijn levenswerk heeft opgebouwd, waren deze: „Er is een God, die leeft. Hij heeft gesproken in Zijn Woord. Hij meent, wat Hij zegt, en zal alles doen wat Hij beloofd heeft.”

Welnu, deze zekerheid van Taylor, „den man die op God vertrouwde”, zal ook in het komende jaar onze zekerheid moeten zijn.

Christus zal wassen, ook op Java, ook op ons zendingsveld, als wij blijven in Hem, want dat heeft Hij beloofd. Ook de knieën der Javanen, die zich nu nog buigen voor hun geesten of voor het volbrengen van den Mohammedaanschen salat, zullen zich buigen in den naam van Jezus; en ook hun tong zal belijden, dat Jezus Christus de Heer is, Wien gegeven is alle macht in hemel en op aarde.

KEBOEMEN.

Stand op ultimo December 1934.

Plaatsen, Namen en Aantal der

GEMEENTEN	HELPERS	Gedoopten	Bel. leden	Scholen	Onderwijzers	Leerlingen	Colporteurs
Keboemen	1. Soekardja	107	62	1	3	109	
Wera	2. Santosa	82	45	2	3	79	1
Karanganjar	3. Wasita	51	32				
Idjo	4. Samikin	101	49	1	1	32	
Glonggong	5. Jochas	166	66	2	6	211	1
Groedjoegan	6. Naslim	104	52	2	4	168	1
Toekinggedong	7. Lasaroes	41	29				
Karanggadoeng	8. Rawan	85	51	1	2	59	
Tengahan	9. Jasoen	98	50	2	3	98	1
Pamrian	10. Sis Sakejoes	158	64	2	2	79	
Krakal	11. Soepidja	17	12				1
Premboen	12. Rasidin	103	61	2	2	64	
Rawa	13. Toekija	38	23				
Klapasawit	14. Soepardi	50	22				1
		1188	627	15	26	892	6

Ds. K. v. Dijk.

Ds. K. v. Dijk gaat 26 Sept. a.s. D.V. weêr terug naar Java. Hij heeft zijn verloftijd niet gerekt, maar zelfs korter genomen dan waarop hij recht had.

Gerekend naar zijn diensttijd zou hij volkomen gerechtigd zijn om emeritaat te nemen. Reeds in 1905 is hij beroepen voor den missionairen dienst te Keboemen als opvolger van wijlen Ds. D. Bakker, die was benoemd tot Docent. En in 1906 is Ds. v. Dijk zijn werk op Java al begonnen. Hij heeft dus reeds een staat van dienst zooals slechts weinigen. Van al onze miss. predikanten is Ds. v. Dijk de oudste in Indischen dienst. En hij heeft waarlijk niet stil gezeten. Zwaar heeft hij gewerkt. Bijna dertig jaren in zwaren Indischen dienst, dat zegt wat! Slechts weinigen houden dit vol in het Indisch klimaat. Maar de Heere gaf Ds. v. Dijk bij veel arbeidskracht en arbeidslust een bijzonder goede gezondheid, zoodat hij er naar het schijnt nog niet over denkt om voor goed rust te nemen. Met veel ambitie gaat hij met Mevrouw nog weêr terug naar Wonosobo.

Vroeger heeft het Zendingsblad meermalen een ander van Ds. K. v. Dijk, zijn arbeid en zijn gezin medegedeeld. We zullen dit thans niet herhalen.

Gaarne hadden we echter van hem en Mevrouw een kiekje in dit No. van het Zendingsblad opgenomen. Maar wij hebben geen foto ter beschikking, zoodat we daartoe niet in staat zijn. In ditzelfde No. vindt men echter een groepsfoto, waar Ds. en Mevr. v. Dijk—v. de Kouwe bijstaan.

Moge de Heere de werkperiode, die Ds. v. Dijk D.V. nu weêr tegemoet gaat en die wel zijn laatste zal zijn, de meest gezegende maken.

2 Sept. 1935.

W. B.

Een groep Zendingsvrienden op de tweede Zendingsconferentie te Lunteren.

Eén der conferentiegangers, die dit jaar de tweede Zendingsconferentie te Lunteren bijwoonde, zond ons een foto van een groep Zendingsvrienden, die op deze conferentie tegenwoordig waren. Gaarne geven we aan deze foto een plaatsje in het Zendingsblad.

Groep zendingsvrienden op de Conferentie te Lunteren.

Geheel rechts zit Ds. J. van Nes, de oudste van onze missionaire predikanten voor de Zending onder de Joden. Hij presideerde deze conferentie. Naast hem heeft plaats genomen de tweede dienaar van de Joden-Zending, Ds. C. Kapteijn. Voor hen zit Mej. Dr. J. G. Hörchner, die als Miss. arts onze zending op Java heeft gediend. In het midden zien we Ds. Langhout van Gaastmeer, één der deputaten van de Friesche Zending.

Voorts herkent natuurlijk ieder Ds. K. v. Dijk, de oudste van Frieslands missionaire predikanten, die naast Ds. Langhout zit, terwijl Mevrouw van Dijk achter hen staat. Geheel links op de foto, rustend op één der knieën, heeft Ds. Engelkes van Meppel plaats genomen en naast hem Mevrouw. Ds. Engelkes hield elken morgen de Bijbellesing.

Dus allemaal Gereformeerde Zendingsmensen, die arbeiden voor de Zending hetzij onder de Joden, hetzij voor het werk onder de heidenen. W. B.

Zending Groningen, Drenthe, Overijssel, Bentheim en Oost-Friesland.

Schetsen uit het binnenland.

No. 12.

Het was een Savoeneesche heiden, waar de Goeroe naar toe ging. Hij zat zijn netten te herstellen, waarmee hij een groot deel van zijn levensonderhoud verdient.

De goeroe ging bij hem zitten, en vroeg, of het nog al ging met zijn visscherij.

Zooals bijna elke heiden, antwoordde hij, dat het niet zoo erg ging. Want als men zegt, dat het goed gaat, kunnen de goden wel eens na-ijverig worden, en dan wordt men zeker gestraft. Men moet nooit zoo hoog opgeven van zijn inkomsten en verdiensten. Het is beter zich maar arm aan te stellen; dat kan nooit kwaad.

„En”, vroeg de goeroe, „heb je hoop in het leven te blijven met je visscherij?”

„Tja, goeroe, dat weet ik niet; ik hoop van wel.”

„Maar denk je daar altijd van te kunnen blijven leven?”

„Net zoo lang totdat ik sterf.”

„Ja dat begrijp ik; maar ik vroeg of je dacht, dat je altijd kon blijven leven, als je maar aldoor visch eet en visch verkoopt?”

„Nee, natuurlijk niet, waarom zou ik niet sterven?”

„Dat is toch wel erg jammer: altijd hard te moeten werken om in leven te blijven, en dan ten slotte toch nog sterven.”

„Wat zal ik daaraan doen, dat is nu eenmaal zoo!”

„En heb je geen hoop als je sterft, dat je ziel naar een betere plaats gaat dan hier?”

„Natuurlijk goeroe; als ik sterf, dan word ik zalig.”

„Hoe dat zoo?”

„Wel, ik heb nooit zonde gedaan.”

„Is dat heusch waar, heb je nooit zonde gedaan?”

„Inderdaad, omdat ik nooit eenig kwaad gedaan heb, word ik zalig.”

„Maar vreemd is dat! Want alle menschen zijn zon-

daren, en gij niet? Waarvoor is Jezus dan op aarde gekomen, als er geen zondaren waren?”

„Maar het is toch heusch waar: in mijn geloof zijn er menschen, die geen zonde doen”.

„Maar hoe weet je dan, dat je zalig wordt?”

„Dat weet ik met mijn hart, en dat weet ik met mijn hoofd.”

„In je hart en in je hoofd kun je er zelf van allerlei aan toevoegen of vanaf doen. Je moet iets anders hebben, waaruit je het weet.”

„Nee, mijn hart en mijn hoofd, dat is genoeg!”

„Dus je denkt, dat dat genoeg is? Waarom heeft God dan zijn Bijbel gegeven, om het ons te vertellen? En daarin weten wij, dat ieder mensch zondaar is, en daarom heeft God Zijn Zoon gezonden om de zonden van hen, die gelooven te boeten. Gij zijt iemand, die niet alles weet, en fouten kunt maken in je hart en je hoofd, maar God niet. God maakt nooit fouten. Daarom zijn je hart en je hoofd niet voldoende, maar je moet vragen naar Gods Woord. Vertel eens, als je ziek ben, tot wien bid je dan?”

„Dan bid ik tot mijn god en den Satan. Die hebben voor mij ook een Bijbel. Want ik neem een speer, zet dien tegen den grooten huispaal, en daarom meet ik af met mijn hand. Komt het precies uit, dan wordt ik beter, komt het niet uit, dan is de satan boos. Dan offer ik hem een kip, opdat hij weer tevreden met mij is.”

„Daar heb je het al, de satan heeft je dat geleerd, en die is de groote Bedrieger; nu blijkt het al dat je verkeerd bent.”

„Maar ik ben dat gewoon, en mijn vader heeft het ook altijd zoo gedaan”.

„Daarom is het nog niet goed! Het is beter te bidden tot God, en te luisteren naar Zijn Woord. Dat alleen is de waarheid, en het ander is bedrog van den satan.”

Is het niet alsof wij in dien heiden een modern Europeesch heiden hooren? Geen zonde; het eigen hart en het eigen verstand is voldoende.

Alle ongelooft in de wereld is eigenlijk hetzelfde: de mensch heeft God niet noodig.

P. J. LAMBOOY.

Maatschappelijk onderwijs op Soemba.

(Ingezonden).

Het comité voor Maatschappelijk Onderwijs op Soemba stelt het op prijs in ons Zendingsblad U bekend te maken met den inhoud van een brief eenigen tijd geleden van den Heer T. van Dijk van Soemba ontvangen, waarin hij uitvoerig vertelt van de stichting van de School voor Maatschappelijk Onderwijs op Lewa.

De brief luidt aldus:

Hooggeachte Heer en Broeder,

Het is nu al ruim vier jaar geleden, dat ik tot U kwam om met U te spreken over mijn plannen tot oprichting van een School voor maatschappelijk onderwijs en om van U hulp te vragen voor de uitvoering van die plannen. Ik mocht toen bij U een geopend oor vinden. Uw belangstelling en Uw meeleven; Uw geloof, dat God door den arbeid der Zen-

ding Zijn werk in deze wereld doet en voltooien zal, heeft me in deze vier moeilijke jaren getroost en geholpen om den moed niet te verliezen.

Het zal U wel vaak verwonderd hebben, dat ik U, hoewel ik dat uitdrukkelijk beloofde, nooit eenig bericht aangaande dat werk zond. Dat had daarin zijn reden, dat steeds het gevaar dreigde, dat ik mijn hoop zou moeten laten varen; mijn plan tot stichting van een school, als het zendingswerk vorderde, zou moeten opgeven en dus Uw gift weer te Uwer beschikking zou moeten stellen. U begrijpt, dat ik daartoe moeilijk komen kon. Het opgeven mocht ik niet, meende ik. De met zooveel inspanning bijeingebrachte gelden voor het stichtingsfonds weer uit handen geven, daartoe kon ik niet besluiten. En daarom wachtte ik maar en — daarmee tegenover U een onrecht begaande, dat voelde ik wel — zweeg.

Dat was het waardoor deze jaren, zooals ik zoo pas zei, zoo moeilijk geweest zijn: dat altijd weer moeten uitstellen van de hoop, hetwelk het hart krenkt, naar het woord van Salomo; en: dat ik tegenover U in een scheeve positie kwam te staan.

Maar, vraagt U, of ik dan deze moeilijkheden niet had kunnen voorzien? Neen, dat kon ik niet; in geen deele. Die moeilijkheden dreigden niet. Ik meende juist met den opzet op een vasten grond te bouwen. Ik had op het Departement van Onderwijs en op dat van Landbouw de toezegging van medewerking verkregen, voor de jaarlijksche kosten zou subsidie verleend kunnen worden, alleen voor oprichting en inrichting zou de Regeering geen hulp kunnen verleen, hoezeer zij ook sympathiseerde met een ontwikkeling van het onderwijs in de door mij gewenschte richting. Zij vreesde daardoor een antecedent te zullen scheppen, waarvan finantieel de gevolgen niet zouden zijn te overzien. Ze wilde de oprichting liever overlaten aan het particulier initiatief.

Op grond van deze besprekingen ben ik toen begonnen gelden te verzamelen voor de oprichting van de noodige gebouwen, het verkrijgen van recht op een bepaald terrein en den aanleg van dat terrein. Het daarvoor noodige bedrag, door mij begroot op f 10.000, mocht ik tijdens mijn verlof bijeen brengen.

U begrijpt, dat ik ten hoogste dankbaar en vol moed in Februari 1931 weer naar Soemba terugkeerde. Wat jaren als een ideaal me voor den geest gestaan had, zou ik nu kunnen beginnen te verwezenlijken.

Wel had zijne Excellentie Dr. Colijn me gezegd, dat het met het oog op de moeilijke tijden, die aanstaande waren, hoogst bezwaarlijk was iets nieuws te beginnen. Maar toch had Zijne Excellentie me op mijn vraag, of ik de zaak dan zou laten rusten, geantwoord: Dat doet een Calvinist niet; een Calvinist zet door, waartoe hij zich geroepen weet. Wat deed dat mijn hart goed, dat Zijne Exc. me als Calvinist, als iemand, die in alles zijn God dient en zoekt te verheerlijken, tegenover dat werk zag staan. Want zoo bedoelde ik het; zóó was het me een zaak des geloofs.

Zoodra was ik niet in Indië terug, of daar begonnen de moeilijkheden. De Regeering kon niet geven, wat ze in uitzicht gesteld had. En ik kon dat niet anders dan billijken. In mijn positie, die ik bij het Onderwijs op Soemba had kon ze mij niet handhaven; ik zou pensioen moeten nemen, wat in de gegeven omstandigheden betekende: terugkeer naar

Holland. Zoo was er dus geen sprake van ook maar een enkele stap in de gewenschte richting te doen.

Allereerst zijn toen pogingen aangewend, dat ik in het werk op Soemba zou kunnen blijven. Van het Gouvernement kon daartoe op geenerlei wijze medewerking worden verkregen. De Zending, die ook de druk der tijden hoe langer hoe meer begon te gevoelen, zag ook op tegen het op zich nemen van meerdere lasten. Toch besloten Deputaten ten slotte mij te handhaven. Echter voor het werk, zooals ik dat tot dusver gedaan had; ik zou dat niet in een richting mogen leiden, die nieuwe finantieele lasten zouden opleggen. Dus toch de weg naar de verwezenlijking van mijn plannen afgesneden.

Ik heb me toen wel dikwijls voorgenomen nogmaals giften te vragen en ik heb ook wel bij deze en gene poolshoogte genomen, of dat kon, maar ik voelde zelf wel, dat ik dat eigenlijk niet mocht doen, ieder had het zwaar te verantwoorden. Zoo bleef me dan niets anders over, dan steeds maar weer bij de kerken aan te dringen en de beteekenis van de zaak voor het Zendingswerk in het licht te stellen. Meermalen was ik geneigd er maar van af te zien. Doch bij dat voornemen had ik nooit vrede, zoodat ik maar hopen en biddend bleef wachten.

Tot Juni vorig jaar onverwacht en ongedacht bericht kwam van de Deputaten voor de Zending, dat ze in overleg met het Comité voor Maatschappelijk Onderwijs besloten hadden, voorloopig voor den tijd van drie jaar het tractement van een leerkracht voor het landbouw-onderwijs voor hun rekening te nemen. Dat was een blijdschap! Dat beteekende, dat ik nu echt kon beginnen. Het is nog wel een toezegging voor tijdelijk, doch ik heb zoo'n vertrouwen in het welslagen, dat ik geloof, dat er dan van terugtrekken geen sprake meer kan zijn.

Terstond ben ik toen dan ook met de voorbereidende maatregelen begonnen. Allereerst ging ik naar den Radja van Lewa, om te vragen, of hij geen bezwaar had, dat ik me tot zulk een doel in zijn gebied ging vestigen. Hij had geen bezwaar; hij stelde het zelfs op prijs.

Daarna wendde ik me tot het Bestuur en den dienst van het Boschwezen, om toestemming tot het kappen van het benodigde hout in de bosschen in de omgeving. Ook die werd me op de meest welwillende wijze verleend, zoo zelfs dat ik werd vrijgesteld van de betaling van de retributie verschuldigd voor den aan-
kap van hout.

Toen kon ik dus het terrein uitzetten en de zagers in het bosch te werk stellen. Tegelijk kon ik met den Chineeschen timmerman gaan overleggen over den bouw van ons huis, een huis voor den onderwijzer en de school. Ik liet hem die gebouwen aannemen, dat ze met hetgeen dat ikzelf moet laten uitvoeren (grondwerk enz.) komen op plus minus f 3500. U begrijpt, dat het dus heel eenvoudige gebouwen worden: houten wanden en een zinken dak. Ons huis heeft drie kamers; dat van den onderwijzer (een groeiend gezin) vier, doch kleinere; de school twee lokalen.

Dat bouwen is een geduldwerk. Het schiet maar niet op. Eerst heeft het de grootste moeite gegeven om arbeiders (koelie's) te krijgen voor het kappen, zagen, aanbrengen van het hout en het graafwerk. De menschen daar diep in het binnenland zijn het niet

gewend om in loondienst te werken. Ze werken elk op hun eigen stukje grond of gezamenlijk op elkaars akkers, terwijl de eigenaar hun dan feestelijk te eten geeft. Maar werken alleen maar voor geld, zonder dat ze op extra eten onthaald worden, dat is iets zoo vreemds, dat ze zich maar liever op een afstand houden. Ik heb het toen eerst moeten doen met koelie's uit streken, die al wat meer geciviliseerd zijn. Lang-

veel zorgen dezen arbeid nu ruimte gemaakt heeft. O, bid met mij om het welslagen en dat Hij Zelf het dienstbaar stelle aan de komst van Zijn Rijk in heerlijkheid.

Met broedergroete en heilbede

(Get.) T. VAN DIJK.

Sinds enkele maanden is het werk te Lewa nu op gang. En met groot verlangen ziet de Heer van Dijk

Jeugddag in Djokjakarta.

zamerhand beginnen nu de menschen uit de omgeving ook de smaak te pakken te krijgen van geld verdienen.

Maar met dat al kon de timmerman ook niet doorwerken; zeer tot zijn ergernis. Want een Chinees houdt van aanpakken; hoe eerder het af is, hoe eerder hij zijn geld verdiend heeft.

Onderwijl kon ik beginnen met het bewerken van een stuk grond, om het voor het beplanten met rijst klaar te maken.

Op het oogenblik nadert het huis zijn voltooiing, begin volgende maand hopen wij er in te kunnen trekken. In den loop van die maand komt ook de onderwijzer, een Ambonees, met diploma van een cultuur-school, die reeds eenige jaren in de praktijk is werkzaam geweest.

Dan kunnen dus ook de leerlingen komen, ik begin met een tiental leerlingen.

Op een veld van ruim anderhalve hectare is de rijst reeds uitgezaaiden komt al mooi op. De leerlingen kunnen dus direct aan het werk gezet worden en alzoo onder leiding van den onderwijzer praktisch landbouwonderwijs ontvangen. De gewone schoolvakken zal ik, zoolang er geen tweede onderwijzer benoemd kan worden, met de leiding van het geheel voor mijn rekening moeten nemen, daarin bijgestaan door mijn vrouw, als die straks weer op Soemba terug is. Thans is zij voor eenige maanden naar de kinderen in Holland.

Hiermee heb ik dan aan mijn plicht U op de hoogte te houden van dezen arbeid mogen voldoen. Het is me een reden tot groote dankbaarheid, dat God na

uit naar de komst van zijn vrouw in October, om hem in den arbeid bij te staan.

Enkele maanden geleden mocht het comité de eerste f 1000,— voor het werk afdragen aan de Deputaten voor de Zending op Soemba. Maar er is meer nodig. Er is meer nodig voor de school te Lewa zelf, maar ook om het Zendingsonderwijs op geheel het eiland in stand te houden. Particulieren in de noordelijke provincies bieden steun, de meeste kerken dragen bij, verschillende scholen en schoolbesturen doen hun best. Welke lezers van het Zendingsblad willen een handje helpen? De penningmeester van ons comité zal gaarne giften voor eens of nog liever jaarlijksche bijdragen in ontvangst nemen. Zijn gironummer vindt U hieronder.

Help mede, dit werk van zoo bijzondere beteekenis voor de kerstening van Soemba in stand te houden en uit te breiden.

Het Comité voor Maatschappelijk onderwijs:

T. H. HUMMELEN, notaris, Groningen, voorz.

J. MULDER, notaris, Hoozeveene, secr.

Ds. H. A. MUNNIK, Zwolle, penningmeester, giro 107388.

Ds. D. VAN DIJK, Groningen.

J. H. KOK, Kampen.

Zending Utrecht en Gelderland.

Jeugddag in Djokjakarta.

(bij de foto).

Zooals we in het vorige no. van het Zendingsblad mededeelden is er onder de leiding van Dr. J. H.

Bavinck te Djokja op Hemelvaartsdag een jeugddag gehouden, die uitnemend geslaagd is.

Deze foto laat ons een groep jongens zien, voornamelijk uit Wales, die deelnamen aan den jeugddag. De foto is genomen tijdens het rijstmaal, waarbij de rijst werd opgediend op een pisangblad.

Men kan het aan de gezichten van de jongens wel zien, dat ze het echt naar hun zin hebben.

W. B.

Uit een brief van Ds. Keuchenius.

In één van zijn brieven schrijft Ds. Keuchenius het volgende:

„Wij moeten het in den arbeid in Gods Koninkrijk niet zoeken in buitengewone dingen. Want Gods Geest werkt meestal in de stilte. Wij zullen daarom nooit den dag der kleine dingen mogen verachten en even blij zijn met het geestelijk leven der gemeenten dat nederwaarts wortelend, in de diepte groeit, als met de uitbreiding naar buiten op groote schaal. Want beiden zijn noodig en moeten elkaar in evenwicht houden.

Toch is het heerlijk, wanneer men soms mag gewagen van groote dingen. Zoo wil ik U nu vertellen van een zeer bijzonder geval uit Dermosari.

Het betreft hier een jong meisje, leerlinge van onze vervolgschool te Semagoeng. Zij heeft voor Jezus gekozen. Maar sinds dien dag is haar leven niet gemakkelijk. Men heeft van alles geprobeerd om haar van haar voornemen af te brengen. De vader zei: „liever zie ik haar levend begraven dan Christin worden”. Zij is afgeranseld. Ook haar grootmoeder heeft gedreigd haar niet langer te zullen erkennen.

Maar ze heeft stand gehouden. Blijft naar school gaan, doet al het haar opgedragen werk met trouw en nauwgezetheid, komt trouw ter kerk, ter catechisatie en ter meisjeskrans. Want die laatste bezitten wij reeds hier en daar.

Waarom is dit geval nu zoo bemoedigend? Omdat bij de meesten — in de laatste jaren — de overgang naar het Christendom schijnbaar zonder eenige moeilijkheid verloopt en mij wel eens bevreesd maakt voor de echtheid van de keuze.

Aan den anderen kant opent het de oogen der Javaansche Christenen opnieuw voor het feit, dat wie Christus navolgt, op verdrukking moet rekenen van den kant der wereld. Dat verscherpt onze waakzaamheid. Waakzaamheid naar beide kanten.

W. B.

Zending Zeeland, N.Brabant en Limburg.

Brief van Ds. Merkelijn.

Magelang, 5 Augustus 1935.

I.

Amice.

We zitten door Gods goedheid weer in Magelang en graag kom ik iets vertellen over onze aankomst en de eerste indrukken van het werk. In mijn vorige brief heb ik iets verteld over het werk in Medan op Sumatra; de reis van Medan tot Batavia sla ik maar over en ik begin maar mijn aantekeningen over te schrijven met de noodige toelichtingen vanaf het

oogenblik, dat we in Tandjoeng-Priok aan wal stapten.

30 Juni; om 6 uur zijn we opgestaan aan boord; we leggen de laatste hand aan onze koffers; we varen nog; over een uur ongeveer kunnen we in Tandjoeng-Priok zijn; tegen zeven uur komt de boot aan den wal; we geven fooien aan het personeel van de boot; nemen afscheid van onze mede-passagiers. Het gedeelte, dat we 'smorgens hadden gelezen, was het laatste gedeelte uit het Evangelie van Markus, waarin de Zendingsofdracht voorkomt en die tekst waarin we lezen dat God meewerkte.

Als we van de boot afloopen, staat ons op te wachten een Chineesche familie Tan; Mevrouw Tan was op de laatste Zondag, die ik in '34 in Magelang had doorgebracht, gedoopt. Sedert dien is ze getrouwd en in Batavia woonachtig. We vonden het prettig bij hen te mogen logeeren. Na eenige formaliteiten op het Douanekantoor, stapten we in de auto van Tan en voort ging het naar zijn woning.

Gelukkig de reis per schip lag achter de rug; we waren weer op Java en den volgende dag zouden we doorreizen naar Midden-Java. Het was ons goed dien dag met de Gemeente te vergaderen, waar we Ds. Ubels des morgens en Ds. Siebesma des avonds hoorden preeken. Na zoo'n lange reis op de boot is het heerlijk, wanneer we weer samen zijn konden met hen, die God dienen. We zongen „hun geeft Hij moed en krachten, die hopen op hem wachten”. Na den avondpreek ontmoetten we Ds. Siebesma, die op Palembang staat en verheugd meedeelde, dat hij elken Zondag 29 à 30 hoorders heeft. Wat zijn het overal kleine clubjes, maar die kleine clubjes groeien.

Maandag 1 Juli: We staan vroeg op, want om 7 uur gaat onze trein; de familie Tan brengt ons weg, we nemen afscheid van hen en dan gaat onze trein naar Magelang. Weldra zal er een eind zijn aan dat leven uit koffers, al dat inpakken en uitpakken en weldra hopen we te zijn op eigen Zendingsterrein. Het versje leeft in ons: We hebben U van noode, elk uur, elk oogenblik.

De reis van Batavia tot Djokja duurt tien uur en weldra zijn mijn vrouw en ik verdiept in lectuur; we lezen de eerste Indische kranten; ze staan vol met allerlei berichten over het Nationaal-Socialisme. Mijn oog valt op de rubriek Kerk en School en daarin lees ik eerst het opschrift Kerkdienst, waaronder van al de kerken in Batavia de diensten opgegeven worden en daaronder volgt een rubriek: Geestelijke Opwekkingsbewegingen met opgaven van samenkomsten van de Vrije Katholieke Kerk, Hersteld Apostolische Gem., Pinksterbeweging en Chr. Ver. Pinkstervreugd.

Om half vijf arriveeren we in Djokja en na even vertoeft te hebben in het huis van Ds. Allaart, gaan we met de auto van Ds. Allaart verder; we komen op den weg naar Magelang; bekend terrein; we rijden, terwijl we onze oogen niet kunnen afhouden van den prachtigen zonsondergang; daar staan de bergen, waar de weg naar Poerworedjo doorheen loopt; in grijze nevelen donkeren ze weg; de Merapi spuwt nog altijd vuur.

Bij Tempel, halverwege Magelang, begint ons Zendingsterrein; daar staat de boekenkiosk, we komen door Moentilan, voorbij Blondo, we zien in de verte de lichten van Magelang.

Het eerste waar we stil hielden was het Zendingshospitaal van Magelang. Daar keek men vreemd op,

dat we er al waren; we werden den volgenden dag pas verwacht en zoo hadden we ook geschreven, maar toen we eenmaal in Djocja waren, roken we den stal en wenschten door te gaan, ook al was er dan niemand om ons te ontvangen. De Dr. zou brood klaar laten maken en dit laten brengen. We reden door naar..... huis.

Alles gesloten; alles donker; de kat, onze kat komt miauwend op ons aanloopen. Maar het kostte niet veel moeite, om één van onze bedienden te roepen en weldra zijn de deuren open en lichten aan en zitten we weer op onze eigen stoelen, in eigen huis; we loopen door het huis van voren naar achteren en naar beneden en we kijken, voor zoover de donkerte het toelaat naar de bloemen in onzen tuin.

We hadden gedacht, dat we dien avond niemand meer zouden zien; maar dat kwam heel anders uit. Weldra is er de Vries, die de Administratie van de Zending voert en enkele leden van de Europ. kerk; er wordt eten voor ons klaar gezet, dat Dr. Keers heeft laten brengen. Maar we hebben toch vroeg de deuren gesloten en als we de brieven gelezen hebben, die op ons lagen te wachten, gaan we rusten, dankbaar, blij, dat God ons weer heeft willen brengen op het Zendingsterrein.

Dinsdag 2 Juli: We worden wakker in eigen huis; de bedienden komen, die gedurende onze afwezigheid de dames gediend hebben, die ons huis hebben bewoond. Wij zijn blij, dat we ze zien. Ze informeerden zeer naar onze kinderen. We drinken het genot op; wat een bloemenweelde in onze tuin en in huis! door al de bloemstukken, die we van verschillende broeders en zusters uit de Europ. Chin. en Jav. Gemeente mochten ontvangen; 't Lijkt wel, of er een bruidspaar in huis is. Daar komen de kinderen uit de kring, en Chineezers, die een beetje teleurgesteld waren, omdat ze hun voornemens, ons uit Djocja met hun auto te halen, niet hadden kunnen uitvoeren.

We waren daarom te vroeg gekomen. Onze Javaansche broeders komen en vertellen allemaal wat van den arbeid en betuigen allen hun blijdschap, dat we er weer zijn en we voelen ons gelukkig, als we tusschen die broeders en zusters zitten. De pandita Djawa vertelt van de groeiende samenkomsten in Magelang, de Chineesche goeroe van het werk onder de Chineezers en dat er in Grabrag een nieuwe Chineesche koempoelen was ontstaan, waar meermalen een 100 hoorders kwamen. Soemardjo vertelt van Pakis en de belangstelling die daar gevonden wordt in de prediking, en de Hollandsche onderwijzers vertellen van al de moeite, die onze Hollandsche scholen doormaken. We hooren van een mooie Hollandsche samenkomst in Temanggoeng, die door enkele onderwijzers uit Magelang (Br. Hagen en Kuipers) geleid worden.

Daar komen Chineesche vrouwen; er worden cadeaux gebracht, vruchten en bami. Zoo is het leven een paar dagen doorgegaan; al maar bezoeken van broeders en zusters uit Magelang en andere plaatsen, die ons kwamen begroeten.

Donderdag 4 Juli: 'savonds worden we gehaald door Soemardjo; er was ons een feestelijke ontvangst bereid in de kerk en Soemardja, de goeroe-Indijl van het hospitaal leidde ons binnen. De leiding van de samenkomst berustte bij den Jav. predikant, Ds. Siswawasana. Er was ook het onontbeerlijke strijkje en als we binnenkomen begint het strijkje te spelen:

lang zullen ze leven; dat was nu minder geschikt, zult ge zeggen en inderdaad, dat is zoo, maar ge moogt dat onze Christen-Javanen niet zoo kwalijk nemen. Op dit gebied weten ze nog niet zoo precies, wat past of niet. Als de pandita de vergadering geopend heeft, en namens allen een welkomstwoord gesproken heeft, krijgen achtereenvolgens het woord 7 goeroe's, die allen een kort welkomstwoord spreken. Na de pauze kreeg ik het woord en vertelde wat van Holland, van de oconomische moeilijkheden en daarom ook van de moeilijkheden om de noodige middelen bijeen te brengen voor het Zendingswerk, maar toch hoe bij velen warme liefde gevonden wordt voor het werk, zoodat nu nog het zelfde bedrag bijeenverzameld wordt als enkele jaren terug. Ik vertelde wat van de geestelijke stroomingen in Holland en over den arbeid, die er nu in Magelang en in de desa's voornamelijk gedaan moest worden. Een clubje verpleegsters hadden enkele versjes ingestudeerd.

Na afloop van mijn spreken werden vragen gesteld. Een informeerde naar den arbeid onder de Joden. Een tweede vroeg: Indien het zooveel moeilijker valt, om de gelden bijeen te brengen voor het Zendingswerk, is dat dan alleen het gevolg van de oconomische omstandigheden, of komt dat mede, omdat de liefde tot de Zending nog niet algemeen genoeg is. Een derde vroeg over het werk in Medan en een vierde vroeg naar het godsdienstig leven in Nederland. Aan het eind van de vergadering kwamen de honderden aanwezigen ons groeten. Het was een prettige avond.

(Wordt vervolgd).

Brief van Br. J. D. Wolterbeek.

Zeer geachte Broeders en Zusters, lezers en lezeressen van het Zendingsblad.

Gaarne voldoe ik aan het verzoek van de Generale Deputaten voor de Zending, om in het Zendingsblad eens iets mede te deelen over mijn werk.

Ik begin dan met u te vertellen, dat ik zeer dankbaar ben, dat ik in de Zending werken mag, en dat God mij, nadat ik vele jaren ander maatschappelijk werk verrichtte, toch nog gebruiken wil om dienstbaar te zijn bij den arbeid voor de uitbreiding van Zijn Koninkrijk onder het Javaansche volk.

Spoedig na mijn benoeming door de Generale Synode tot buitengewoon docent aan de Opleidingschool, vertrok ik naar Java. Ik kwam daar nog in December 1933 aan en werd er allerhartelijkst door den Zendingskring te Djocja ontvangen.

Bij den aanvang van het nieuwe jaar aanvaardde ik mijn werkkring en kreeg voorloopig 7 lesuren per week aan de Opleidingschool. Dat was dus nog geen zeer zware taak, doch het werk was nieuw voor mij, verscheidene van de lessen vereischten nogal wat studie en voorbereiding. Na korten tijd nam ik ook de cursussen, die Dr. Bakker in het Petronella Hospitaal had gegeven, doch die door zijn ziekte in September 1933 waren afgebroken, op mij. Deze bestaan uit een cursus voor de oudere mantri's verpleger in geloofsleer en voor de jongeren in Bijbelsche Geschiedenis. Vooral de cursus met de oudere verplegers geeft dikwijls aanleiding ook zeer interessante en naar ik geloof ook wel vruchtbare besprekingen over den Bijbel en naar aanleiding daarvan ook dik-

wijls over allerlei dingen, die het practische christelijke leven der Javanen betreffen.

Het eerste halfjaar woonde ik in een klein huisje aan den Bedokweg, wel dichtbij doch toch buiten het eigenlijke Zendingsterrein. Door het vertrek van den Heer J. J. Z. Offringa kwam het door hem bewoonde huis in Juni 1934 vrij. Dit huis behoort eigenlijk nog tot de Opleidingsschool en kon toen door mij worden betrokken. Dit huis gaf mij ruimte voor een groep Javaansche jongens, die op de Christelijke Mulo studeeren, bij mij in huis te nemen. Dit plan had ik reeds lang gekoesterd, omdat het naar mijn meening een groot Zendingsbelang is, dat de jongens die onderwijst op onze Christelijke Scholen genieten, ook in het dagelijksch huiselijk leven met den Heiland in aanraking worden gebracht. Vooral wanneer er, zooals toch bij vele Javaansche leerlingen het geval is, thuis niets is dat hen er toe brengt om eens verder over hetgeen zij op school van het Evangelie hoorden, na te denken, dan gaat het met hen dikwijls als met het zaad, waarvan de Heere Jezus in de gelijkenis vertelde, dat het bij den weg valt en geen vrucht voortbrengt.

Hoofdzakelijk dank zij de bemiddeling van onze onderwijzers bleken er verscheidene Javaansche ouders, meest buiten Djokja woonachtig, te zijn, die hun jongens wel aan mij wilden toevertrouwen ook onder het nadrukkelijke beding mijnerzijds, dat de opvoeding in positief christelijken zin zou geschieden. Tegen het einde der groote vacantie bleek het aantal aanvragen zelfs belangrijk grooter dan ik mij had voorgesteld. Ik had oorspronkelijk een getal van 6 tot 8 voor oogen gehad, doch tenslotte kreeg ik bij het begin van den nieuwen cursus 15 knapen te verzorgen in mijn geïmproviseerde internaat, namelijk 13 Javanen, 1 Chinees en 1 Baliër.

In de wijze waarop laatstgenoemde bij mij kwam is Gods bijzondere leiding wel zeer treffend te zien. Niet dat ik ook voor de anderen niet zou gelooven dat het Gods voorzienige leiding is, die hen bij mij bracht, doch dat juist nu, nu de zelfstandige Oost Javaansche Kerk de Zending onder het broedervolk van Bali heeft ter hand genomen en de eerste Javaansche zendingen op Bali werken, een Balische jongen van goeden stand in christelijke omgeving komen vast, mag dit wel bijzondere leiding worden genoemd, vooral als men weet hoe het gegaan is. De Controleur (ambtenaar van het Binnenlandsch Bestuur) van Zuid Oost Bali, de Heer Boon, is lid van onze Gereformeerde Kerken. In zijn functie komt hij veel in aanraking met den zelfbestuurder van het landschap Karangasan en met een Balisch ambtenaar, die direct onder dezen zelfbestuurder werkt en min of meer diens rechterhand is. Deze laatste wilde nu zijn oudsten zoon, een jongen van 13 jaar, naar de Mulo zenden, de jongen moet hiertoe naar Java, daar er op Bali zulk een school niet is. Op verzoek van den vader schreef de Heer Boon nu hierover aan Ds. Kuipers te Djokja, die hij kende en deze kwam met dien brief bij mij. Ik heb toen uitvoerig geschreven en den vader uitgenoodigd om als hij mijn voorstellen wilde overwegen, zoo mogelijk den jongen zelf te komen brengen, wij zouden dan uitvoerig kunnen praten en als hij bezwaren had zou hij zelf te Djokja nog een ander kosthuis kunnen zoeken. De vader is hierop ingegaan en heeft eenige dagen bij mij ge-

logeerd en ik geloof wel dat hij bij zijn vertrek zijn zoon met een gerust hart bij mij heeft achtergelaten.

Bij den nieuwen cursus aan de Opleidingsschool kreeg ik aanvankelijk 12 lesuren, namelijk 3 in de Hollandsche cursus, 4 in de nieuw aangenomen normale Javaansche cursus en 5 en later 7 in de speciale éénjarige cursus voor de zoogenaamde karasailans, de Javaansche apostolischen, die zich bij de Zending hadden aangesloten.

Alles bij elkaar had ik toen iedere week 18 uren les te geven, waarvan 15 met voertaal Javaansch en 3 met voertaal Hollandsch.

Daarnaast kwam ik zoo zoetjes aan in allerlei administratieven arbeid, ten behoeve van schoolvereenigingen. Voorts was ik reeds kort na mijn aankomst te Djokja secretaris geworden van de Vereeniging „Het Christelijk Onderwijs”, een vereeniging die over geheel Indië tracht gelden voor het christelijk onderwijs te verzamelen en hulpbehoevende scholen daarmede te steunen.

Intusschen ligt nu het cursusjaar 1934/35 weder achter ons en ik mag daar met groote dankbaarheid op terugzien. Ik heb dit jaar een vol aandeel mogen hebben in den Zendingsarbeid. Ik ben er reeds zoo ingegroeid, dat ik het niet minder druk heb dan toen ik te Tegal spoorwegambtenaar en amateurzendeling tegelijk was. Doch God heeft steeds op heerlijke wijze gezondheid en kracht gegeven. Gedurende de afgevoelen cursus werd geen der docenten door ziekte bezocht, zoodat de lessen aan de Opleidingsschool steeds zeer geregeld konden worden gegeven en onze 37 leerlingen konden worden voorbereid voor de groote taak die hen wacht, de verkondiging van het Evangelie van onzen Heere Jezus Christus aan hun eigen volk.

De 10 leerlingen der speciale éénjarige cursus deden op 17 Juni j.l. eindexamen en slaagden allen, zoodat de karasailangemeenten, die zich bij onze Zending hebben aangesloten, thans reeds voor een deel beter onderlegde voorgangers zullen verkrijgen.

Ik heb aan deze eenvoudige desamenschen met bijzonder veel genoegen les gegeven, zij waren steeds zoo vol actieve belangstelling en al was bij sommigen de algemeene ontwikkeling wel gering, toch hebben wij docenten wel de overtuiging dat dit jaar op de Opleidingsschool hen zeer heeft geholpen om meerdere kennis van Gods Woord te verkrijgen en zij daardoor veel beter geschikt voor hun taak zullen zijn.

Ook in mijn internaat thuis is alles uitstekend verlopen. In het begin heb ik nog wel eens gevreesd, dat er zich moeilijkheden zouden kunnen voordoen, die voor een ongetrouwd man zooals ik ben, bezwaarlijk op te lossen zouden zijn, doch dank zij 's Heeren zegen is dat niet gebeurd. Mijn trouwe Tegalsche bedienden, die te Tegal 13 jaren bij mij waren, zijn nu naar Djokja gekomen en helpen mij de huishoudelijke vraagstukken op te lossen. Daar ik met de jongens nu op Javaansche wijze rijst eet, zijn die vraagstukken niet zoo heel groot, misschien is het zelfs in dit opzicht eenigermate een voordeel dat ik alleen ben, omdat men met een volledig Europeesch gezin zich met het oog op de eigen kinderen, niet zoo gemakkelijk aan de Europeesche gewoonten kan onttrekken, zooals dat voor mij mogelijk is.

De Javaansche jongens zijn bijzonder gemakkelijk.

Ongehoorzaamheid komt practisch niet voor; in het geheele cursusjaar had ik geen enkele maal een ruzie of kibbelpartij onder hen, en dat terwijl de jongens uiteenloopen van regentenzoon tot gewone desajongens en in leeftijd van 13 tot 17 jaar en in een kleine ruimte bij elkaar zijn, dus wrijvingsmogelijkheden genoeg. Doch vechten en ruzie maken doen zij niet,

een heerlijken steun te weten, dat gij in uw gebed tot onzen Vader in de hemelen ook ons en onzen arbeid, die wij trachten te verrichten tot eer van Zijn grooten Naam en tot heil van het Javaansche volk, niet wilt vergeten.

Met hartelijke broederlijke groeten, Uwe in Christus verbonden
J. D. WOLTERBEEK.

Javaansche Kerk te Djokjakarta.

zij verdragen elkaar zoo gemakkelijk. Wel is er in den omgang voorkeur merkbaar, de jongens van hooger en stand zoeken elkaar, doch dit heeft tot nu toe nog nooit aanleiding gegeven tot onaangenaamheden. Ook van onwaarheid spreken en oneerlijkheid, zooals die den Javanen veel ten laste worden gelegd, heb ik zoo goed als geen last gehad, ik heb het zeker wel bijzonder met de jongens getroffen. Er zijn onder hen slechts 2 christenen, kinderen van christenouders, van de 13 anderen waren de meesten wel reeds op christelijke scholen, ze zijn thans ook op 2 na bij Ds. van Reenen op catechisatie en gaan geregeld naar de Javaansche Kerk, ook de Chinees en de kleine Baliër, die daartoe voldoende Javaansch verstaan. Trouwens 's morgens aan tafel lezen, zingen en bidden wij altijd in het Javaansch, 's middags en 's avonds in het Hollandsch.

Thans ben ik aan het einde van mijn overzicht gekomen en besluit ik, geachte Zendingsvrienden, met U te vragen toch niet te vergeten onzen arbeid op het Zendingsveld in het algemeen en als het voor sommigen Uwer niet te veel gevraagd is, ook mijn persoonlijke arbeid vooral aan de Opleidingsschool en thuis in het internaat, in Uwe gebeden te gedenken. Zonder Uw gebedssteun kunnen wij, Zendingsarbeiders, zoo moeilijk werken, daarentegen is het ons

De Javaansche kerk te Djokjakarta.

Enkele jaren geleden in December 1930 werd de nieuwe Javaansche kerk te Djokja in gebruik genomen. Het Zendingsblad heeft toen een foto van het gebouw opgenomen in het Februari-nummer van 1931. Op bijgaande foto genomen van de 15 M. hooge watertoren van het Petronella-hospitaal komt het gebouw zooals het gelegen is in zijn typische Indische omgeving nog beter uit.

Links op den voorgrond nog een deel van de gebouwen van het ziekenhuis. Daarnaast de woonhuizen van de docenten Wolterbeek en Bavinck. De opleidingsschool ligt nog meer naar rechts maar gaat schuil onder het geboomte. Het huis van Dr. Bavinck is door een overdekte gang met het ziekenhuis verbonden. Op de foto is op den voorgrond onder de hoogopschietende kokospalm het zinken dak van die gang zichtbaar. Jarenlang heeft Dr. Pruys Sr. in dit huis gewoond, vandaar deze overdekte verbinding met het Petronella-hospitaal.

Op den achtergrond komt het ruime kerkgebouw met zijn heldere witte gevel en zijn karakteristieke toren tegen het geboomte duidelijk uit.

Het ruime schip van de kerk (er zijn geen gale-rijen) kan ongeveer 1000 kerkangers plaats bieden.

De gemeente heeft een eigen kerkeraad en predikant Ds. Soepater, die geregeld in dit kerkgebouw voorgaat.

Synode der Javaansche Christengemeenten op het terrein van de Zending der Gereformeerde Kerken in Nederland in Midden-Java ten Zuiden gehouden te Magelang van 23 tot 25 Juli 1935.

Voor de vierde maal kwamen de in Midden-Java door de Zending der Gereformeerde Kerken gestichte Inlandsche Kerken in Synode te samen. De eerste maal geschiedde dit in 1931 te Keboemen. Daarna in 1932 te Jogjakarta, in 1934 te Solo en dan dit jaar in Magelang.

Als plaats van samenkomst werd gekozen het vriendelijke gebouw der Hollandsche Kerk aldaar, dat tot nu in medegebruik is van de Javaansche gemeente. Niet ver daar vandaan heeft de geïnstituëerde Chineesche gemeente op een stuk grond, door het zendingsziekenhuis er voor afgestaan, een eigen kerkgebouw. Misschien zullen we daar later nog eens vergaderen, als de Maleisch sprekende kerken tot een eigen organisatie gekomen zijn!

Het deed ons goed nu in de bovengenoemde zoo wel bekende kerk saam te komen en niet het minst werd de voldoening daarover verhoogd door dat de stichter van de gemeente en van het kerkgebouw Ds. Merkelijn, na een kort buitenlandsch verlof, in ons midden mocht zijn.

De vergadering begon met een bidstond.

Onze Javaansche broeders hebben het charisma zulk een gebedsuur aan haar doel te doen beantwoorden en daardoor ook stichtelijk te maken. Naar het mij voorkomt zouden onze Hollandsche bidstonden er van kunnen leeren.

Zij ontwaarden dikwijls in één lange toespraak, in meer of minder verwijderd verband met de nooden, waarvoor men tezamen gekomen is om te bidden. Of ook men wordt geacht instemmend mee te bidden met een eindeloos lang gebed door één persoon uitgesproken.

De moeilijkheid was in Magelang op de volgende wijze opgelost:

Ds. Soempanahardja van Solo, die ook een vorig jaar de bidstond geleid had, wees in drie korte, kernachtige toespraken op drie gevaren, die ons samen zijn bedreigden.

Eerst leidde hij ons tot Mozes, die in zijn jeugdige jaren den Egyptenaar doodde (Exod. 2). Wij kunnen als Mozes tezamen komen met het goede doel onze Kerken vooruit te brengen. Maar als wij het in eigen kracht op eigen gekozen wegen zullen trachten te bereiken, zullen wij meer verstoren dan opbouwen.

Ds. Sopater van Jogjakarta noodigde hij daarna uit om de genade af te smeeken dit gevaar te ontkomen.

Met het voorbeeld van Ananias en Saffira (Handel. 5) illustreerde hij het gevaar, dat men de zegen van eensgezindheid, die sterk maakt, ten kwade kan misbruiken, als men onder een vrome schijn in de grond eigen eer en voordeel zoekt. Ds. Soedarmadi van Poerbolingga werd verzocht de Synode door geloovig gebed tegen dit gevaar te wapenen.

Daarna werden wij in de geest gebracht te Lystre (Hand. 14). De bedoeling van Paulus was Christus

groot te maken. Maar toen dit dreigde te mislukken, doordat de menschen Paulus de eer brachten, die Jezus toekwam, had hij zich zelf er voor veil om de situatie te redden. Ds. Misaël uit Tjilatjap werd daarna verzocht Gode te smeecken, dat zulk een geest, die het in oprechtheid om de eer van den Koning der Kerk te doen was, met negeering van eigen persoonlijke belangen, allen mocht beheerschen.

De leider sloot het geheel met een Onze Vader.

Het is waar voor de afzonderlijke zaken, waaronder toch zeer belangrijke, werd niet met name gebeden. Dat deden wij bij het scheiden van de Synode, toen nog even gerecapituleerd werd, wat besproken en besloten was en daarna die zaken punt voor punt in het gebed werden gebracht.

Onder leiding van den plaatselijken predikant Ds. I. Siswawasono werd vervolgens de vergadering geconstitueerd. Uit de credentiebrieven bleek dat afgevaardigd waren 7 Inlandsche predikanten en 8 Javaansche ouderlingen.

Als voorzitter werd gekozen Ds. Sopater van Jogjakarta, die wel getoond heeft, dat hij met vriendelijke en toch krachtige tact een vergadering leiden kan. Vice-voorzitter werd de bovengenoemde predikant van Solo, De Secretaris Ds. Darmohatmodjo van Poerworedjo heeft zijn sporen als zoodanig al verdiend. Hem werd toegevoegd (een nieuwigheid) als tweede Secretaris een jonge onderwijzer van de Christelijke Schakelschool te Magelang: Mas Samoeël Jonathan.

Nadat deze meer formeele bezigheden haar beslag gekregen hadden, bleef men die Dinsdagavond nog gezellig bij elkaar.

Om 8 uur de volgende morgen was men in tamelijk groot getal weer saamgekomen. Aanwezig waren allereerst de 15 stemhebbende leden. Verder van de verschillende zendingsressorten als adviseur onderscheidene goeroes indijl. Bovendien twee afgevaardigden van de Javaansche gemeente te Bandoeng (Ned. Zend. Ver) en 3 van de Salatigazending (Salatiga, Poerwodadi, Blora).

Van de Missionair-predikanten woonden Ds. Merkelijn van Magelang en Dr. Esser de heele Synode bij. Ds. Kuiper van Klaten en Ds. Keuchenius van Poerworedjo een deel.

Hun adviezen werden op prijs gesteld. Behalve bij een enkele zaak, waar wij konden verwijzen naar een vroegere beslissing van de Generale Synode in Nederland, of onze wijsheid putten uit de Kerkelijke Adviezen van Prof. Rutgers, was 't echter meer een saam zoeken naar de rechte weg, dan een beslissend woord, waaraan reeds om het gezag, dat toegekend werd aan de persoon, die sprak, meer betekenis werd gehecht dan aan het gevoelen van anderen.

Met andere woorden er heerschte ook nu gelijk vorige malen een echt broederlijke geest, waarbij nationaliteit, positie of leeftijd wegvielen.

De ressorten Poerworedjo en Magelang met te samen 3 inlandsche predikanten vormen één classis.

Deze classis had al een bizonder verstrekkend voorstel ter tafel gebracht, dat sprak van geloofsmoed te midden der benarde tijden. Men wilde niet minder dan een eigen Zending in de buitengewesten, uitgaande van de Javaansche gemeenten.

Op zich zelf achtte de classis Poerworedjo-Magelang dit een roeping van 's Heeren wege, nog afge-

zien van het terrein, dat gekozen zou worden. Thans dat zendingsbevel na te komen was, volgens de classis, een urgente roeping met het oog op het feit, dat er in de afgelopen maanden zoo vele Javanen naar Lampong geëmigreerd waren en onder hen ook Christengezinnen, die verzorging vereischen. Daarmee richtte de Classis inzonderheid het oog.

Over deze zaak werd vrij lang gediscussieerd.

Afgewezen werd 't voorstel van één om de hulp van de Hollandsche zending voor de finantiën in te roepen.

Neen, als men een eigen zending zou entameeren, dan ook op eigen wiken, zij het ook zonder het dure apparaat van de Westersche zending.

Inderdaad: indien het mogelijk is, zal men eigen wegen moeten kiezen. Er zijn zeker wel wegen te vinden, die meer met 't Javaansche leven en de draagkaart van Javaansche Christenen rijmen, en daarbij misschien nog wel zoo in harmonie met de Schrift zijn dan de huidige Europeesche of Amerikaanse Zending. Ik denk aan methoden in Korea toegepast.

Van andere kant werd gewezen op het groote terrein van Midden-Java ten Zuiden, waar men zelf woont en dat toch nog zoo geheel onvoldoende bearbeid wordt. Waarom zendingswerk aan de overwal te zoeken, terwijl wat vlak voor de voet ligt, verwaarloosd wordt?

Anderen zagen onder de huidige finantieele omstandigheden geen schijn van kans ook maar om tot overzeesche arbeid te komen.

Het eind was, dat de Synode 't niet dorst noch wilde botweg afwijzen. De classis Poerworedjo kreeg in opdracht de zaak verder in studie te nemen.

Wij voegen hier aan toe, dat Ds. Merkelijn wees op het werk van de kerk van Palembang in de Lampongs. Ds. Sijbesma zou zeker de Javaansche Kerken een dienst doen om bij zijn omzwervingen in de Lampongs niet te verzuimen op elke plaats, waar hij komt, informaties in te winnen omtrent de aanwezigheid van Javaansch sprekende Inlandsche Christenen en hoe het met hun geestelijke verzorging staat. Met eventueel gegevens daaromtrent zou hij zich kunnen wenden naar Ds. Merkelijn en Ds. Keuchenius, die op het terrein van de classis Poerworedjo-Magelang wonen, of tot mij, als door de classis Batavia aangevozen Deputaat voor de zending en voor het contact der Hollandsche kerken met de Javaansche.

Nu ik het toch over dat contact heb, de meedeeling, dat de uitnoodiging van de classis-Batavia om een Deputaat aan te wijzen, die de Inlandsche kerken van Midden-Java ten Zuiden op de vergadering der Classis zou vertegenwoordigen, met blijdschap ontvangen is. Als zoodanig werd benoemd: Ds. Darmohatmodjo te Poerworedjo.

Was de finantieele noodtoestand een groote belemmering voor de uitvoering van hooge idealen, deze kwam meer speciaal ter sprake naar aanleiding van de vraag van de classis Keboemen, hoe in de kerkelijke behoeften te voorzien in de tijd van economische druk? Is er nog een andere weg om aan de noodige middelen te komen dan de bijdragen der leden?

Om deze vraag van die kant te waardeeren, moet men niet alleen bedenken dat de streek, die de classis Keboemen bestrijkt, wel bijzonder zwaar door de

malaise getroffen is en dat ongeveer het dichtst bevolkte gedeelte van Java. Maar ook moet men weten, dat het Keboemens eer van het begin af geweest is, in onderscheid van de loop der zaken elders, het onderhoud van z'n inlandsche voorganger Ds. Soezéna geheel voor eigen rekening te nemen. Nu moest die predikant wegens lichaamszwakte gepensioneerd worden. In zijn plaats had men in het Keboemensche graag twee Inlandsche dominees. En eigenlijk is dat ook wel heel noodig. Het kan feitelijk niet anders.

Nu strekt het de Synode tot eer, dat men, gezien hoe 't elders gegaan is, niet aan Keboemen de raad gaf: vraag onderstand van de zending! Zelfs was er geen enkele stem, die er over sprak het over die boeg te werpen.

Voor Keboemen eenigszins teleurstellend was het antwoord, waarmee ze naar huis konden gaan: wij weten geen andere weg dan de bijdragen der leden, maar laten de ambtsdragers het voorbeeld geven om zich tot het uiterste in te spannen. Misschien zal het opwekkend vóórgaan van de kerkeraden wonderen doen! Speciaal werd door Deputaten tot verband met de zending gewezen op de bespreking dezer dingen in de vergadering van de Miss.-Predikanten van December 1934, die door hen was bijgewoond, en waar het idee van ambtsvelden voor het onderhoud der predikanten en het aanboren van andere bronnen voor kerkelijke inkomsten verworpen werd.

Met buitengewone belangstelling willen wij de ontwikkeling der dingen in de toekomst volgen. Wij voor ons achten een gedeeltelijke dekking van de noodzakelijke kerkelijke uitgaven uit de opbrengst van kerkelijke goederen ten slotte te verkiezen boven een permanente finantieele afhankelijkheid van de zending.

Maar wetende dat dit niet het algemeen gevoelen onder onze zendingsleiders is, wachtte ik mij wel uiting van mijn particuliere meening op die plaats te geven.

Een met het vóórgaande verband houdende zaak was de pensioneerding van emeriti.

Wonderlijk genoeg is over de emeriteering van bovengenoemden Ds. Soezéna met geen woord gerept. Dus werd ook niet bekend, hoe deze geregeld is. Voor de hand ligt te veronderstellen, dat de zending, die hij lange jaren gediend heeft, de hoofdlast daarvan op zich genomen heeft en de drie Inlandsche gemeenten, wier predikant hij niet veel langer dan 5 jaar geweest is, slechts voor een zeer luttele bijdrage (zoo al iets) zijn aangesproken. Maar we hopen, dat dit met andere gemeenten niet zoo zal gaan. We hopen van harte, dat onze gemeente in Poerbolinggo wel 20 jaar of meer van haar uitnemenden predikant moge genieten.

Maar eindelijk zal toch de tijd komen, dat er zal sprake moeten zijn van emeriteering en onderhoud van den predikant zelf of van nagelaten betrekkingen. Ook de Javaansche Kerken zullen de verzorging van de emeriti, de weduwen en weezen onder de oogen moeten zien. Een netelig probleem!

Zal ook hier niet de Westersch kapitalistische wijze, zooals wij het gewoon zijn de dingen te regelen, veruitgaan boven de draagdracht der gemeenten? Zal men het ook hier niet moeten zoeken op de één of andere wijze in land, hetzij de dominee zelf bij tijds zorgt landerijen in persoonlijk bezit te verkrijgen,

hetzij de gemeente zelf grond heeft, die gedurende hun leven aan den emeritus of de predikantsweduwe ten gebruike gegeven wordt? De deputaten voor het verband met de zending werd opgedragen deze zaak onder de oogen te zien.

De finantiën waren ook gemoeid met het officieele orgaan der Inlandsche kerken. Sedert Januari van dit jaar verschijnt er n.l. maandelijksch een kerkblad in de Javaansche taal met Latijnsche letter.

Blijkens de verslagen van de leiders (Redactie en Administratie) bezit dit blad, **Kabar Pasamoean**, zeer zeker levensvatbaarheid. Wanneer alle abonnees op tijd en geregeld aan hun verplichtingen voldeden, zou er zelfs zulk een winst te behalen zijn, dat alle gewone Synodale uitgaven er door gedekt konden worden. En dat terwijl de abonnementsprijs slechts op f1,— per jaar gesteld is. Maar ook hier is de moeilijkheid de gelden geïnd te krijgen! Behalve dat werd ook de gewone klacht gehoord, dat men de redactie voor het leveren van copie liet opdraaien.

Aangezien de bedoeling van het blad is om allereerst berichten over het kerkelijk leven van Midden-Java ten Zuiden te verspreiden, werden de afgevaardigden van iedere classis krachtig opgewekt ieder voor zijn ressort daartoe mee te werken, b.v. door daartoe geschikte correspondenten te benoemen.

Naar aanleiding van een desbetreffende vraag, werd uitgesproken, dat bij doopsbedieningen, het doen van belijdenis, bij benoemingen en overplaatsingen van zendingspersoneel (over ontslagen werd niet gesproken), gaarne de namen der betrokkenen werden ingewacht. Als dàar trouw aan voldaan zou worden, zou er menige kolom mee gevuld worden!

Van zelf dringt zich de gedachte op, of het gewenscht en praktisch uitvoerbaar is verband te leggen tusschen dit orgaan van het Javaansche kerkelijk leven en het Kerkblad der Gereformeerde Kerken in Nederlandsch-Indië. Zou men ook van elkanders berichtgeving kunnen gebruik maken en daartoe van weerszijden personen aanwijzen, wier taak het is geregeld na te gaan, of er ook wat instaat, dat gewenscht is in het zuster-orgaan van de andere taal te publiceeren?

Maar deze gedachte werd op de Synodale vergadering niet uitgesproken, is maar een opkomend denkbeeld van mij zelf. (Wordt vervolgd).

De Hattemsche Zendingscollectantjes.

Hattem's Kerk heeft een flinke groep Zendingscollectantjes, waarover de Zendingscommissie te Hattem bijzonder tevreden is.

Elke week gaan de collectantjes langs de huizen der Gemeenteleden om geld voor de Zending te verzamelen. En dat gaat best. Zij brengen elk jaar omstreeks f 225.— bijeen. Een mooi bedrag. Ook hier blijkt het weer dat vele kleintjes één groote maken.

Men is te Hattem, naar men ons vertelde, over het werk van de jongens en meisjes zeer voldaan.

W. B.

Zending Soerabaja.

Een tocht het bergland in.

I.

Ds. H. v. d. Brink te Makassar schreef ons het volgende.

Onlangs is verschenen een tweede druk van het bekende werk „De Zending in Oost en West”.

Op één der laatste bladzijden van het eerste deel wordt de droeve geschiedenis van het werk op het eiland Kangean ten Oosten van Madoera, weergegeven, waar Zendeling Schelfhorst werkte van 1912 tot 1931.

En dat, al die jaren zonder eenig zichtbaar resultaat!

Door die onwrikbare negeering van de Mohammedaansche bevolking.

Deze geschiedenis had ik juist gelezen, waarna ik voor eenigen tijd naar boven moest.

En ook daar met iets dergelijks in aanraking kwam.

Met van die factoren in de tegenwerking, waarvan je, menschelijkerwijze gesproken, weet dat ze blijven bestaan.

En, dat ze zoo stroef onwrikbaar zijn.

Hoewel, we zijn in het zendingswerk, waar je in dezen niet veel „menschelijkerwijze” moet redeneeren.

Dat sluit niet uit dat we zeker biddend maar dan ook heel goed, ons verstand moeten gebruiken.

En dan heb ik me afgevraagd in die dagen, dat ik daar boven met mijn Goeroe rond dwaalde, of ook hier niet van die blijvend tegenwerkende factoren waren.

Zeker we zitten op onze beide bergposten nog maar kort.

We wonen nog geen twee jaar in Makassar!

Maar oordeel zelf.

Op de eene plaats, Tombolo heeft zich bij onze komst een sterken tegenstand gevormd. De vorst aldaar, een bekrompen Mohammedaan, is fel gekant tegen de Zending. En vooral in deze bergstreken is de invloed van deze vorsten, zeker als het de godsdienst geldt, zeer groot.

De, na het sluiten van de Gouvernements-desaschool, ontslagen Moh. Goeroe heeft volop tijd en gebruikt die dan ook goed, om de menschen te waarschuwen voor de afschuwelijke gevaren van een Zendingsschool!

Met het gevolg, dat maand in, maand uit het aantal schoolgaande kinderen varieert tusschen 3, 1, 2, leerlingen.

En nu zou het heel misschien nog iets anders zijn als jezelf op zoo'n plaats woonde.

Collectantjes Hattem.

Als je dagelijks in de kampong rondsjuowde.

Als je regelmatig met de menschen kon praten.

Voor al, als je hen voortdurend met medicijnen zelf zou kunnen helpen.

Maar dat kan nu eenmaal niet.

De bevolking hier, en dat moeten we nooit vergeten, is nog maar sinds een tiental jaren pas goed uit haar isolement verlost.

En rondom Tombolo liggen nog verschillende kampongs, waar uitgezonderd een heel enkele keer een B. B. ambtenaar, nooit een Blanda geweest is!

Het is wel degelijk dus te begrijpen, dat men tegenover de zending zeer sceptisch gestemd is.

En als dan daarbij nog het vooropgezette tegenadvies komt van geziene kampong figuren, ge gevoelt, dat we het dan af moeten leggen.

Maar Zendingswerk is „volharden” zegt ge misschien.

Ik ben de eerste, die dat met U eens is.

En in Gods kracht hoop ik dat ook in de praktijk te brengen.

Maar vanzelf kwam nu een vraag bij mij op.

In Makassar merken we op, dat de menschen een beetje minder bang zijn voor de Zending en een beetje meer het voordeel zien van het gratis Maleisch schoolonderricht. Wat vooral in de stad zoo noodig is.

In de bergen kan men nog best zonder Maleisch.

In de stad echter niet.

En als ik nu zie hoe mijn schooltje hier in Makassar maar blijvend zijn 28 à 30 leerlingen houdt, dan vraag ik me af, kunnen we niet beter in de buurt van Makassar blijven. Waarbij natuurlijk het werk op die andere post in de bergen kan gehandhaafd blijven.

Zulke beslissingen zijn dikwijls niet gemakkelijk.

We hebben nu eerst de zaak eens in Makassar onderzocht.

Vroeger heb ik U al eens geschreven over de Kampong Batoewa, op een 10 K.M. ten N.O. van Makassar.

Echter in verband met onze polikliniek plannen in Makassar hadden we de hoop op een school in deze streek voorloopig op zij gezet.

We zijn er nu weer eens op uitgegaan.

De Kepala kampong verschoof nu de beslissing naar zijn Chef, de Galarang van Mangasa.

Toen zijn we daarheen gegaan.

Een urenlang gesprek had op zich zelf al groote waarde.

Maar ook, dat het eindelijk duidelijk werd dat de Galarang wel voor een school in dat kampongcomplex was, mits de Controleur het van hem vroeg.

Toen natuurlijk dan naar dien Heer Controleur.

Gelukkig was hij niet tegen ons werk en zou den Galarang adviseeren van dit aanbod gebruik te maken.

Voor al natuurlijk de belofte, dat er dan regelmatige hulp van medicijnen komt, is voor de ontwikkelde hoofden een argument, dat gewicht in de schaal legt.

Nu kan er nog veel tusschen komen!

Maar mocht God het zoo leiden, dat we hier met meewerking van de hoofden een school kunnen openen, dan is er alles voor te zeggen, de pas aangekomen Goeroe hier te houden.

Misschien dat het op dat eiland Kangean waarover ik schreef aan het begin van dit artikel, niet kon.

Maar hier zijn de plaatsen zooveel.

En hoewel ik zeker geloof dat het geen gezonde zendingsmethode is om spoedig te „verhuizen”, leven

wij in de zoekende beginperiode.

Moge gij biddend uitzien naar den afloop van dit experiment.

Hoe het ons verging op de andere bergpost, n.l. Lombasang, vertel ik U in een volgend artikel.

(Wordt vervolgd).

Korte berichten.

Mej. A. J. Heidema.

Mej. A. J. Heidema, hoofdverpleegster aan het Petronella-Hospitaal te Djokja is in Juli met verlof vertrokken naar Europa.

Mej. Dr. G. J. Dreckmeier.

De bekende directrice van het Zendings-hospitaal te Magelang, Mej. Dr. G. J. Dreckmeier is met verlof in Nederland. Haar adres is: v. Gentstraat 27 bis, Utrecht.

Mej. Dr. J. G. Hörchner.

Naar wij vernemen is Mej. J. G. Hörchner, die reeds eenige jaren de Zending gediend heeft, door de Kerk te Amsterdam benoemd tot missionair arts voor den dienst te Djokja in het Petronella-hospitaal. Het zal echter nog eenige maanden duren eer zij vertrekt.

P. de Koomen.

De heer P. de Koomen, die jaren lang als teeraar aan de Christ. Holl. Inl. Kweekschool te Solo onze Zending gediend heeft, is gepensioneerd en heeft Indië verlaten.

Een belangrijke uitgave.

Onder den naam Sinar Rohani worden sinds Juni l.l. maandelijksch preeken uitgegeven in het Maleisch.

De redactie wordt gevormd door Ds. A. Bikker, Miss. pred. te Momasa, A. A. Vermeulen, hulpprediker te Langoon (Minahassa) en Ds. H. v. d. Brink, Miss. pred. te Makassar.

Een breede rij van helpers staat de redactie ter zijde, waaronder ook onze Miss. predikanten van Soemba Ds. W. v. Dijk en Ds. P. Lambooy.

Een jaarabonnement van 12 nummers kost slechts 45 cent.

Een zeer belangrijke uitgave, die voor de propaganda van het Evangelie onder het Maleisch verstaande deel van de Inl. bevolking van Indië van groote beteekenis kan worden.

Schrikwekkend tekort.

Het Zendingsbureau te Oegstgeest deelt mede, dat het preciese tekort over 1934, alhoewel de uitgaven in Indië f 25000.— beneden de raming bleven, in totaal het schrikwekkend cijfer geeft van f 173.423.92.

De zendingszegen op Nieuw-Guinea.

Op Nederlandsch Nieuw-Guinea werkt de Utrechtsche Zendingsvereniging. Deze arbeid werd vooral sinds 1907 en 1908 belangrijk, daar toen de Papoea's zich toegankelijk begonnen te toonen voor het Christendom. Was in 1920 het aantal gedoopten

Statistiek 1934

MEDISCHE

Naam der Zendende Kerk of Corporatie	Naam van het Zendingsressort (resp. de afdeeling)	Hoofdziekenhuizen			Hulpziekenh. niet verbonden aan een Hoofdziekenh.			Vaste poliklinieken niet verbonden aan een hoofd- of hulpziekenhuis	Totaal aantal arisen			Totaal aantal Europ. verpleegsters	
		Aantal	Aantal daaraan verbonden		Aantal	Aantal daaraan verbonden poliklinieken	Europeesche		Inlandsche	Chineesche		van wie vroedvrouwen	
			Hulpzieken- huizen	Poli- klinieken									
Geref. Kerk van Rotterdam ..	Poerbolinggo (Banjoemas)	1	—	1	—	—	2	1	1	—	2	—	
Geref. Kerk van Rotterdam ..	Poerwokerto (Banjoemas)	1	—	—	—	—	—	1	1	—	2	—	
Geref. Kerk van Utrecht en Gelderland	Poerworedjo (Res. Kedoe)	1	1	6	1	1	5 ¹⁾	2	—	—	2	—	
Geref. Kerk van Heeg (Friesl.)	Regentschappen: <i>Keboemen en Karang</i>	1	—	5	—	—	—	2	—	—	4	—	
Geref. Kerk van Heeg (Friesl.)	Wonosobo <i>Anjar</i>	1	—	4	—	—	—	1	1	—	2	—	
Geref. Kerk van Amsterdam ..	Gouvernement Djakakarta	1	11	4	—	—	—	5	1	1	5	2	
Geref. Kerk van Middelburg ..	Magelang	1	1	1	—	—	—	1	—	—	1	—	
Geref. Kerk van Delft	Klaten	1	3	—	—	—	—	3	—	—	3	—	
(in samenwerking met de Geref. Kerken van Zuid-Holland) N.G.	(Gouvernement Soerakarta)												
Geref. Kerken van Delft	Gouvernement	1	1	8	—	—	—	4 ²⁾	1	—	4	—	
(van Zuid-Holland ten Noorden)	Soerakarta												
		9	17	29	1	1	7	20	5	1	25	2	

Er is ook een polikliniek-autobus.

²⁾ waarvan 1 met verlof.

in totaal 7000, thans worden er jaarlijks langs de kust 8000 inheemschen gedoopt. Het getal Christen-Papoea's bedraagt thans 52300. Het gemiddeld aantal kerkgangers is 36398, dat der avondmaalgangers 6632. Scholen zijn er 148, van welke 91 gesubsidieerd, 57 ongesubsidieerd werken; het totaal aantal leerlingen is 8024. Ziekenhuizen zijn er te Seroei en te Korido; de vereeniging Simavi geeft hier zeer noodige en gewaardeerde hulp.

Het zendingswerk in de Minahassa.

De cijfers over het zendingswerk in de Minahassa wijzen op de groote vorderingen die het evangelie daar in korten tijd maakte. Na een arbeid van 50 jaar, in 1880, waren er in de Minahassa 196 gemeenten met 80.000 Christenen. In 1934, dus weer 50 jaar later, waren er 361 gemeenten en 270.000 Christenen. Elk ressort heeft tijden van grooten overgang gekend. Het laatst gingen de Bantiks tot het Christendom over, in de jaren na 1885.

Effatha.

Het Bestuur van „Effatha”, Chr. Instituut voor doofstomme kinderen te Voorburg, bericht met dankbaarheid, dat wijlen Mevrouw Groenebeek-de Nagtegaal te Amsterdam aan „Effatha” heeft gelegateerd een som van f 100.— (honderd gulden).

Het Zendingsbureau.

Adres: Fahrenheitstraat 709, 's-Gravenhage, Postrekening No. 184489.

A. Zendingsbusjes.

a. Zendingsnikkertjes (z.g.n. Javaantjes) ad f 5.— per stuk.

b. Zendingsbusjes met deksel, per stuk f 0.60; 5 stuks f 2.25; 10 stuks f 4.—; elk busje méér f 0.40.

Bijpassende hangslotjes f 0.20 per stuk.

c. Spaarbusjes met gleuf (zonder sluiting) per stuk f 0.25; 5 stuks f 1.—; 10 stuks f 1.55; elk busje méér f 0.15.

d. cartonnen busjes: per stuk f 0.10.

Strooken, om deze busjes — na opening — weder te sluiten f 0.30 per 100 stuks.

(Toezending van de busjes sub. d. heeft alleen plaats, indien minstens 10 stuks tegelijk besteld worden, tenzij voor portokosten f 0.25 extra gezonden wordt).

Levering alleen bij vooruitbetaling. Men kan het goedkoopst en gemakkelijkst bestellen en betalen per Giro.

B. Zendingsbibliotheek.

Boeken en tijdschriften uit de Zendingsbibliotheek worden gratis uitgeleend tegen vergoeding der zendkosten. De catalogus is verkrijgbaar tegen f 0.15 (afgehaald) of f 0.20 (per post).

C. Zendingstentoonstelling.

De voorwaarden, waarop het Tentoonstellingsmateriaal wordt uitgeleend, worden — op aanvraag — gaarne toegezonden

DIENST.

Totaal aantal gediplomeerde Inl. of Chin. verpleegsters	van wie vrouwen	Totaal aantal ongediplomeerde Inl. of Chin. verpleegsters (leerlingen)	Totaal aantal Inl. of Chin. verplegers		Totaal aantal krachten voor de apotheek, huish. en administratie, niet vermeld bij 1.5			Totaal aantal aanwezig beiden	Totaal aantal opgen. patiënten gedurende verslagjaar		Totaal aantal operaties gedurende verslagjaar		Totaal aantal Verzamelingen gedurende verslagjaar		Aantal verpleegdagen gedurende verslagjaar	Gemiddeld aantal patiënten per dag	Totaal aantal poliklinisch behandelde patiënten gedurende verslagjaar
			gediplomeerd	ongediplomeerd (leerlingen)	Europeesche	Inlandsche	Chineesche		mannen	vrouwen	chirurgische	oogoperaties	in eigen inrichting	buiten eigen inrichting			
4	—	16	11	22	1	4	—	320	2004	813	538	70	101	25	67356	1845	25864
2	—	15	4	15	2	25 ³⁾	—	132	1493	546	180	6	46		38855	106	26407
7	3	25	16	26	1	2	—	245	2911	1626	188	52	127	132	73813	202	62586
3	2	23	15	18	1	5	1	198	1552	980	530		93	122	73230	201	34158
1	1	15	8	15	—	2	—	120	1510	551	119	7	10	167	45037	124	54082
20	6	48	46	57	3	4	—	950	18553		2437	—	365	1052	340637	933	171638
6	1	13	6	9	—	2	—	120	1251	736	82	12	58	88	41888 ± 115		6567
7	3	23	17	22	—	3	—	280	5355	2586	521	71	100	175	137138	376	105493
17	7	32	29	25	1	7	—	297	3366	1775	356	113	347	322	114635	313	149374
67	23	210	152	209	9	54	1	2662	19442	9613	4421	331	1201	2083	932589	—	636160
									18553		530		46				

³⁾ 1 klerk, 2 koks, 1 apotheekjongen, 2 waschknechts, 1 chauffeur en de rest zaalbedienden.

B. Informatiedienst.

Alle gevraagde inlichtingen worden — voorzoover mogelijk, — gratis verstrekt. Men gelieve echter steeds postzegel voor antwoord in te sluiten.

Het bureau is dagelijks geopend van 9—12 uur, (behalve des Zaterdags). Des Maandags bovendien ook van 2—4 uur.

Spreekuur van den Directeur: Maandags van 11—12.30 en van 2—4 uur.

Leestafel.

Toen gebeurde er iets, door M. CAOLÉ en Francesca Frenck. Uit het Engelsch vertaald door Tr. de Pijper; bij Voorhoeve, den Haag, f 1.75, geb. f 2.25.

Een boeiend Zendingsverhaal. Het vertelt ons op pakkende wijze van drie jonge vrouwen, die in China het Evangelie hebben verkondigd. Ontzettend waren de moeiten, waarmede zij te worstelen hadden, maar ook heerlijk de triumpfen, die zij mochten aanschouwen.

Reizigers, door Bert Bakker; bij Kok, Kampen; f 0.65, geb. f 1.10.

Een bundel van drie-en-dertig kostelijke gedichten, vol diepe ernst, echt Christelijk, het ééne al mooier dan het andere.

Kok zorgde voor een zeer gepast gewaad.

De zwarte profeet uit het Oerwoud, door P. M. Legêne, Zeist, tweede druk; f 0.35.

De bekende schrijver van de Suriname-Zending teekent in dit mooie Zendingsboekje de negerprediker Johannes King. Wij bevelen het gaarne aan.

De wereldzending der Broeder-Gemeente in woord en beeld, door P. M. Legêne, Zeist; f 0.75.

De inhoud van dit boeiend geschreven boekje beantwoordt geheel aan den titel.

De waarde van het goud. Preek over Gen. 2 : 12a door Ds. J. D. Boerkoel; bij S. J. P. Bakker te Amsterdam.

Deze preek is gemaakt en uitgesproken onder den indruk van de Kabinetscrisis. Dus een actuele tijd-preek; maar tegelijk een preek van blijvende waarde. Ds. Boerkoel heeft ernstig onderzocht wat de H. Schrift leert over de waarde van het goud en biedt in deze zeer eigenaardige preek de vrucht van zijn onderzoek. Wij verstaan het, dat er onder zijne hoorders waren, die met drang hem verzochten, deze zeer bijzondere preek in druk te geven. Velen zullen hem dankbaar zijn, dat hij aan dien drang toegaf.

De Bazuin, Weekblad ter bevordering van de belangen van de Gereformeerde Kerken in Nederland.

Gaarne vestigen we nog eens de aandacht op dit uitnemend weekblad met zijn belangrijken inhoud. De redacteur Prof. Dr. Honig, die zelf steeds de ru-

briek Kerkelijk Leven zoo uitstekend verzorgt, heeft een staf van vaste medewerkers, die met hem dit blad een eerste plaats doen innemen onder onze kerkelijke bladen. De Bazuin is waard veel meer lezers te hebben dan thans het geval is.

Giften.

Ontvangen voor de Generale Kas.

Door J. A. Blaak, van de leerl. der Christ. Sch. te Varsseveld f 10. Door G. S. Broeksma, van de Zondagsschool te Broek bij Dokkum f 6. Van N. N. te Voorthuizen f 100. Door Ds. A. Schweitzer 10 % van de ontvangsten in Noord-Holland, 2e storting f 3000. Door H. Redert, uit het Zend. busje Chr. Sch. Zuid-Beyerland f 10. Van D. S. Norel, Heemstede f 10. Door S. v. d. Berg, uit het Zend. busje Chr. M.U.L.O. Sch. Voorburg f 9.86. Door J. Breekveld, van de leerl. Chr. Sch. Benschop f 2.13. Door J. Bollema, van de Zend. Comm. te Rensumageest f 10. Van Metje de Jong te Genum f 2.

Santpoort, 17 Aug. 1935.

Giro No. 32806.

W. BREUKELAAR.

Chr. Huishoudschool Poerworedjo.

4e verantwoording.

Het is al weer een heele tijd geleden dat mijn laatste verantwoording van de in Indië ontvangen gelden voor onze Huishoudschool, u bereikte. Sindsdien is er weer heel wat geld binnengekomen en dan denk ik in de eerste plaats aan de gelden die Mevr. Netelenbos mij opstuurde. In Februari ontving ik van haar door tusschenkomst van Mevr. v. d. Loon, die van verlof terugkwam f 105.

U begrijpt hoe blij we hiermee waren. Mevr. Netelenbos verantwoorde deze gelden reeds. Vanuit Indië aan alle gevers en geefsters onzen hartelijken dank. U ziet al weer, vele kleintjes maken één groote.

Mevr. v. d. Loon zelf verzamelde nog een bedrag van f 48.66. Ook dat heb ik ontvangen. Zeer hartelijk dank aan allen die hieraan mede schuldig zijn.

En nu deze week het record, f 414 ontving ik gisteren van Ds. Merklijn, die dit bedrag van Mevr. Netelenbos had ontvangen om mij te overhandigen.

Wij weten dat deze f 414 niet alleen door kleinere giften is bijeengebracht maar dat ook een paar groote giften werden ontvangen. Dat helpt. Wij kunnen u allen hiervoor niet hartelijk genoeg dank zeggen. Aan 't begin van de nu afgelopen cursus leek de toestand van de financiën niet erg hoopvol. God heeft alles echter welgemaakt boven bidden en denken. Ook de geefsters en gevers hier in Indië hartelijk dank voor het gezondene. Het geven wordt steeds moeilijker voor velen ja voor vrijwel allen en toch mogen wij telkens weer ontvangen.

Met hartelijke groeten,
uw J. SLETTENAAR-Wolff,
Penningmeesteresse.

Holland: van Mevr. v. d. Loon f 48.66; van Mevr. Netelenbos f 105; van Mevr. Netelenbos f 414.

Indië: Hr. H., Koedoes f 25; N. N., Poerworedjo f 12.50; Mevr. B., Keboemen f 2.50; Mevr. D., Salatiga f 2.50; Mevr. M., Batavia f 2.50.

Poerworedjo, 31 Juli '35.

Ik heb in Aug. f 35 ontvangen. Dat was van de kerk van Tienhoven, een flinke collecte van f 9. Van de kerk van Zeist f 25. Of dat een gift of een contributie is, stond er niet bij. Ik hoop maar dat het een contributie is en dan zond de Heer C. J. te T. me een gulden. Hartelijk dank.

Ik heb voor de school een gironummer genomen:

het is 263829. Wat op het oude nummer wordt gezet, komt ook wel bij mij terecht, want dat is ons eigen nummer.

Nu zou ik weer eens de aandacht willen vragen van alle meisjesverenigingen voor het verzoek van de dames in Indië, om eens in de maand een collecte te houden voor de school.

Verder kan ik meedeelen, dat er 20 nieuwe leerlingen in de 1e klas zijn gekomen.

Als ik nu eens veel giften en contributies ontving, zou het misschien toch mogelijk worden het plan uit te voeren een internaat te beginnen.

Mevr. NETELENBOS—Chevallier.

Giro 263829.

Gr. Florislaan 21, Hilversum.

Ontvangen uit de busjes van Jan en Albert Bijkerk f 2.26; Henk en Mientje v. d. Velden f 2.38⁵; Geurt, Richard en Neeli Drexhage f 2.50⁵; Jan en Rietje Batelaan f 3.81⁵; Dina, Gè, Gerda en Bertje Wiegers f 4.25; Simon, Grietje en Rijtje Bloemendaal f 3.37⁵; Nelly en Trijntje Burggraaff f 4.72⁵; Adri, Map en Egbert de Lugt f 2.93; Willy Karssen en Lena Schaftenaar f 4; Ida, Annie en Meentje Schmidt f 2.20; Berend, André en Gerke Schmidt f 1.21; Piet en Ali Drexhage en Bas Nederhof f 5.90⁵; Nelly Doedens f 1.89⁵; Hanny, Gerard en Lucas Reeskamp f 5.36. Totaal f 46.81.

Namens de Kinder-Zend. Ver.

Gooiberg 36.

Mej. M. v. NORREN.

Verantwoording van bijdragen en giften voor de Zending.

I. nog behorende tot het boekjaar 1934.

17 Jan.: Classe Enkhuizen: Hoorn f 78. 18 Jan.: Classe Hilversum: Hilversum f 174; Bussum f 100; Huizen f 95. 19 Jan.: Classe Zaandam: Zaandam f 300. 22 Jan.: Classe Amsterdam: Amstelveen (over 1933) f 84; Diemen f 90; Amstelveen f 199.50; Amsterdam-W. f 180; Aalsmeer f 75; N.-Amstel-Nd f 100; Watergraafsmeer f 567.05; Amsterdam-Zd. f 912 N.-Amstel-Nd. f 100; idem f 100; Amsterdam-W. f 120; Amstelveen f 199.50; N.-Amstel-Nd. f 34.37. 26 Jan.: Class Zeaandam: Westzaan f 60; Zaandam f 150; idem f 150. 7 Febr.: Classe Haarlem: Sloteweg f 88.60; IJmuiden f 336.10. 11 Febr.: Classe Zaandam: Westzaan f 30; Koog-Zaandijk f 105. 17 Febr.: Classe Hilversum: Huizen f 35; Hilversum: voor Petron. Hosp. f 23; idem voor den Med. dienst f 15. 19 Febr.: Classe Haarlem: Hoofddorp f 186.54; IJmuiden-Oost f 38. 6 Mrt.: Classe Hilversum: Naarden f 100; Bussum f 189.02. 20 Maart: Classe Zaandam: Amsterdam-Nd (Buidslot) f 375; Wormerveer f 57. 21 Maart: Classe Amsterdam: Aalsmeer f 100; Diemen f 90; N.-Amstel-Nd f 93.13. 17 April: Classe Zaandam: Nieuwendam f 45. 20 April: Classe Hilversum: Naarden f 52. 2 Mei: Classe Haarlem: Hoofddorp f 8.40. 13 Mei: Classe Zaandam: Amsterdam-Nd (Buiksloot) f 175.07. 27 Mei: Classe Amsterdam: Ouderkerk a. d. Amstel (over 1932/33) f 50; Amstelveen f 199.50; Aalsmeer (over 1932/34) f 50.10. 26 Juni: Classe Zaandam: Westzaan f 46. 24 Juli: Classe Amsterdam: Aalsmeer (over 1932/34) f 100. 31 Juli: Classe Zaandam: Koog-Zaandijk f 129.

II. Over het boekjaar 1935.

5 Jan.: Geref. kerk van Amsterdam f 3135; 1ste halfj. bijdr. van de Van Coeverden Adrianistichting f 100. 18 Jan.: Classe Hilversum: Hilversum f 51. Febr.: Classe Hilversum: Hilversum f 349. 19 Febr.: Classe Haarlem: Heemstede f 420; Beverwijk f 200.70; Zandvoort f 45. 2 Maart: Classe Hilversum: Nederhorst den Berg f 62.50; Ankeveen f 10; Muiderberg f 18; Laren f 72. 2 Maart: Classe Enkhuizen: Andijk f 700. 2 Maart: Classe Zaandam: Edam f 36; Krommenie f 81; Landsmeer f 90; Marken f 63; Monniken-

dam f 63; Oostzaan f 18; Purmerend f 81; Tuindorp Oostzaan f 27; Wormer f 81; Wormerveer f 18; Zunderdorp f 17.85. 9 Maart: Mej. J. H. Schut 4de storting van de Ver. „Dr. Scheurer's Hospitaal” f 1000. 20 Maart: Classe Alkmaar: Alkmaar f 195; Anna Paulownapolder f 57; Bergen f 17; Broek op Langendijk f 125; Dirksloot f 68.50; Den Helder f 390; Heer Hugowaard f 10; Kolhorn f 17; Krabbendam f 34; Middenmeer f 14.50; N.-Scharwoude f 57; Oosterend f 90; Schermerhorn f 28.50; Sint Pancras f 45.50; Slootdorp f 14.50, Wieringen f 34. 5 April: Geref. kerk van Amsterdam f 2821.50. 6 April: Classe Hilversum: Hilversum f 690; Bussum f 700. 10 April: Classe Enkhuizen: Enkhuizen f 325. 13 April: Classe Hilversum: 's Graveland f 54; Muiden f 25. 15 April: Classe Enkhuizen: Opperdoos f 100. 17 April: Classe Zaandam: Nieuwendam f 20. 19 April: Classe Enkhuizen: Urk f 315; Hoorn f 40. 2 Mei: Classe Haarlem: Bloemendaal f 91.50; Castricum f 30; Heemstede f 400; IJmuiden-Oost f 75; Oostzijde f 345. 3 Mei: Classe Hilversum: Bussum f 100. 10 Mei: Mej. J. H. Schut, 5e storting van de Ver. „Dr. Schurer's Hospitaal” f 1000. 13 Mei: Classe Zaandam: Amsterdam-Nd (Buiksloot) f 170.14; Edam f 36; Holysloot f 40; Krommenie f 81; Landsmeer f 90; Marken f 63; Monnikendam f 63; Nieuwendam, restant 1ste kw. f 70; idem 2e kw. f 90; Oostzaan f 18; Purmerend f 81; Tuindorp Oostzaan f 27; Wormer f 45; Wormerveer f 43.98. 27 Mei: Classe Amsterdam: Amsterdam-W. f 260; N.-Amstel-Nd f 100; Amsterdam-W. f 240; Watergraafsmeer f 180; Amsterdam-Zd f 894.90 Amsterdam-W. f 120; Watergraafsmeer f 320; Amsterdam-West f 250. 1 Juni: Classe Hilversum: Huizen f 110; Laren f 72; Hilversum f 410. 4 Juni: Mej. J. H. Schut, 6e storting van de Ver. „Dr. Scheurer's Hospitaal” f 1000. 7 Juni: Classe Haarlem: Hoofddorp f 100; Oostzijde f 130; IJmuiden f 200; Zandvoort f 45; Santpoort f 60; Halfweg f 250; Nieuw-Vennep f 389.25; Sloteweg f 75; Bloemendaal f 50; Haarlem f 600. 15 Juni: Classe Enkhuizen: Urk f 315; Hoorn f 100; Medemblik f 35; Enkhuizen f 350. 22 Juni: Classe Alkmaar: Alkmaar f 195; Bergen f 17; Broek op Langendijk f 125; Dirksloot f 68.50; Den Helder f 330; Heer Hugowaard f 70; Kolhorn f 17; Krabbendam f 34; Middenmeer f 14.50; Noord-Scharwoude f 57; Oosterend f 81; Schermerhorn f 28.50; Sint Pancras f 45.50; Slootdorp f 14.50; Wieringen f 34. 24 Juni: Classe Hilversum: Nederhorst den Berg f 62.50; Ankeveen f 10; Hilversum f 600; Muiderberg f 18. 26 Juni: Classe Zaandam: Westzaan f 4. 5 Juli: Classe Hilversum: Laren f 72; 's-Graveland f 54; Muiden f 46; Bussum f 150. 6 Juli: Geref. kerk Amsterdam f 2978.25; 2de halfj. bijdr. van de Van Coeverden Adrianistichting f 100. 6 Juli: Classis Zaandam: Nieuwendam f 100; Zaandam f 500. 15 Juli: Classe Enkhuizen: Medemblik f 35. 18 Juli: Mej. J. H. Schut, laatste storting over 1934/35 van de Ver. „Dr. Scheurer's Hospitaal” f 452.06. 20 Juli: Classe Hilversum: Bussum f 100. 24 Juli: Classe Amsterdam: Oudekerk a. d. Amstel f 160; N.-Amstel-Nd f 170.75; Amsterdam-W. f 150; Amsterdam-Zd f 866.40; Diemen f 145; Aalsmeer f 55; Watergraafsmeer f 350; Amstelveen f 189.52; Amsterdam-W. f 200. 31 Juli: Classe Hilversum: Hilversum f 280.

De Commissie van Administratie,
Ds. A. SCHWEITZER.
J. v. d. GRAMPPEL.

Verantwoording van de schoolbusjes voor de Zendingsscholen in het vorstendom Djokjakarta.

18 Jan. 1935: Chr. School te Hilversum f 24.02. 19 Jan.: Jan van Nassausschool te Amsterdam-Nd. f 8.50. 22 Jan.: Chr. School Bootenmakerstraat, Zaandam f 3.50. 7 Febr.: Mackayschool te Haarlem

f 35; Chr. School Gr. IJpolder f 15; 17 Febr.: Muiderberg f 8; Hilversum f 20. 20 Febr.: Chr. School „De Goede Herder”, Zaandam f 10.87; Kl. Katerschool te Zaandam f 6.25. 27 Febr.: Chr. School te Sloteweg f 10; Chr. School Marken f 7.50. 8 Maart: Chr. School Koog-Zaandijk f 20.98. 20 Maart: Den Helder f 10.60; Anna Paulownapolder f 5; Krabbendam f 4; Noord-Scharwoude f 20; Broek op Langendijk f 40.50. 25 Maart: Tyo H. van Eeghenschool te Aerdenhout f 5.30. 6 April: Chr. School te 's-Graveland f 2.50; Geref. School te Nederhorst den Berg f 17. 13 April: Ds. van Eeghenschool te Amsterdam-Nd. f 3.23. 26 April: R. Kakes, Westzijde, Zaandam f 7.69. 2 Mei: Chr. School, Aalsmeerderweg (hoofd J. v. d. Brink) f 6.60; Chr. School Nieuw-Vennep f 23.30; Chr. School Aalsmeerderweg (hoofd J. de Bruin) f 4.20; Groen van Prinstererschool te IJmuiden f 7.85; Chr. School Halfweg (hoofd P. de Zeeuw) f 9.50. 7 Mei: Mr. J. Terpstraschool te Slootdorp f 5; 10 Mei: Chr. School te Laren f 5.45; Chr. School Velsen (door bem. van P. Lok) f 80. 1 Juni: Hilversum f 17.55. 5 Juni: Chr. School te Hoofddorp f 15; Marnixschool te IJmuiden f 14.40; Chr. School te Marken f 8. 11 Juni: Kl. Katerschool te Zaandam f 5.25. 20 Juni: Dr. H. Bavinckschool te Haarlem f 36. 5 Juli: Ds. P. van Eeghenschool te Amsterdam-Nd. f 1.40. 6 Juli: Muiden f 3. 23 Juli: Chr. School te Westzaan f 23. 29 Juli: Chr. School te Marken f 5. 30 Juli: Chr. Scholen binnen de classis Amsterdam (door bem. van F. Boomsma) f 109. 31 Juli: Dr. A. Kuiper- en Dr. H. Bavinckschool te Amsterdam-Nd. f 68.82; Schoolbusje Castricum f 6.97. Jan van Nassausschool te Amsterdam-Nd. f 5; Brandsma Instituut te Bussum f 20.50; Chr. School te Laren f 2.75; Chr. School te 's-Graveland f 2.50.

De Commissie van Administratie,
J. v. d. GRAMPPEL.
Ds. A. SCHWEITZER.

Jubileum Surinamezending.

Als deze regelen onder de oogen der Zendingsbladlezers komen, staat het eeuwfeest der Surinamezending onmiddellijk voor de deur of is het reeds achter den rug. In het Augustusnummer heeft Ds. Breukelaar reeds de verwachting uitgesproken, dat er groote belangstelling voor dit feest zou zijn. Laat ieder, die ook maar eenigszins in de gelegenheid is, in de intieme Herrnhuttersfeer dit feest komen bijwonen. Het zal stellig een onuitwischbaren indruk op hem maken, om daar door zendingen en zendingsvrienden uit Oost en West de groote werken Gods te hooren verkondigen.

Wie beslist verhinderd is trachte in elk geval door middel van de radio mee te leven. Het illustreert de beteekenis van dit feest dat zoowel de N.C.R.V. als de A.V.R.O. aan de uitzending zullen meewerken, terwijl ook de P.H.O.H.I. een gedeelte van het gesproken naar Oost- en West-Indië zal verspreiden. Moge de verwachtingen die in Zeist gekoesterd worden, ook wat de dekking van het tekort betreft, niet beschaamd worden, maar drage een ieder iets bij, al is het maar een klein bedrag, opdat er ook in dit opzicht door onze Herrnhutterbroeders met groote dankbaarheid op dit eeuwfeest terug gezien moge worden.

Sinds vorige verantwoording ontvingen wij: Van G. te H. f 2.50; H. te A. f 4; dhr. S. te H. (afgegeven aan huis) f 3.50; Mevr. v. d. S.-B. te R. f 2.50; O. te M. f 10; Z. te E. f 2.50 (postz.); Tini H. te E. f 1; Wed. B. te Zwolle f 5; v. R. te V. f 5; v. S. te 's-Gr. f 1; Lydia te Z. f 10; V. te B. o. Z. f 5; B. te E. f 5; Ds. D. te Z. (G.K.) f 2; idem f 1; N. N. te B. f 10; G. te V. f 1; v. S. te L. f 0.75; F. te N. f 0.50; R. K. te A. f 5; W. te H. f 1; G. K. te E. f 2; Leerl.

C. N. S. te A f 15; Leerl. Calvijsch. f 3; Maartje S. van l.l. Oranjesch. f 11; M. te D. f 1; B. te B. f 10; W. de W. te V. f 1; v. d. B. te D. f 2.50; via B. van l.l. te G. f 5; via V. van klas Mej. M. te R. f 10; Pers. Chr. S. te T. A. f 5; Mej. W. te A. f 5; V. te U. f 1.65; W. te O. f 1; G. K. te S. f 5; B. te L. f 1; G. K. te Z. f 2; N. H. te S. f 2.50; Dr. C. te Z. f 1; Unie afd. R. f 10; G. K. te Z. f 2; K. te M. f 7; B. te H. f 2; B. te H. f 1; D. J. C. te A. f 10; v. d. P. te O. f 2; Ds. v. G. te R. f 10; via de V. te G. f 7.50 (G.K.); Dr. H. te A. f 10; via Zevenstra te Bandoeng f 115 (van onze O.I. Surinamevrienden); l.l. Chr. Sch. te B. f 4.25; H. te E. f 2.50; V. te A. f 1; Geref. Vrouwenver. te Z. doos kinderkleding; l.l. C. N. S. te Kl. f 6; via S. f 0.46 en f 1 van Mej. L. te K.; W. te R. f 2 (via v. B.); S. te 's-Gr. f 2.50; H. te A. f 2.50; G. K. te G. f 2.50; B. te E. f 2; D. te V. f 1; Mevr. D.-V. te H. f 0.25 (maandel.); K. te Z. f 2; v. d. S. te R. f 2.50; K. te V. f 2.50 en f 1; M. te V. f 1; d. L. te L. f 1; Ds. Z. te H. (Chr. Ger. K.) f 2.50; G. K. te P. via Ds. H. f 2; P. te 's-Gr. f 1; Jonkvr. v. A. v. W. te Z. f 2.50; M. L. te 's-Gr. f 2.50; G. K. te S. f 2.50; l.l. Emmasch. f 10; Wed. N. te 's-Gr. f 2.50; R. te O. f 2.50; Dr. H. te A. f 1; uit Nieuwerkerk a.d. IJ. f 10; v. d. P. te A. f 2; via W. te D. f 10 en f 5 en f 5; Ds. R. te A. f 2; v. E. te V. f 2.50; G. K. te H. f 2.88; Mej. v. W. te M. (via S.) f 1.50; D. te S. f 1; B. te IJ. f 0.36; D. te B. (G.K.) f 2.50; J. te T. f 1; v. d. K. te L. f 0.75; fam. V. te O. f 5; B. te E. f 1; W. te L. f 3; Mej. L. van M. V. te W. f 3.54; l.l. klas Mej. L. f 2.76; G. K. te G. f 1; V. te Z. f 5; Via Ds. v. V. te K. van Mej. J. v. O. f 2.50; G. K. te O. f 2.50; via W. D. van G. K. te N. f 37.81; Zend. Comm. te B. via Ds. E. f 10; v. D. te 's-Gr. f 2.

Allen zeer hartelijk dank.

Laren N.-H. J. VAN KEULEN,
Postrek. 95494. Vredelaan 10.
P.S. Het zal alle Surinamevrienden ongetwijfeld
verblijden, dat als Voorzitter van het Idenburgfonds
optreedt Prof. Dr. A. G. Honig te Kampen. v. K.

Comité tot steun der Rijsche Zending in de Bataklanden.

In de afgelopen maand ontvingen wij slechts 8
giften tot een bedrag van f 20.50.

Wij vinden dat te gering om apart te verant-
woorden en zullen dit opnemen bij de volgende ver-
antwoording.

O die vacantielijd, waarin geest en lichaam wor-
den verrijkt met kostelijke gaven Gods, en hetgeen
door de meeste menschen wordt beantwoord met
verwaarloozing hunner verplichtingen ten opzichte
van het Koninkrijk Gods.

De zending heeft geen vacantie, de nooden en be-
hoeften gaan evengoed door, zoodat deze schade
moet worden ingehaald. Lezers wilt gij daaraan
denken?

In afwachting,
Namens het steuncomité
J. N. MUNNIK, penningm.

Den Haag, Galileistr. 139
Postgiro 6104.

Rectificatie.

In het Juli-No. staat: Geref. Kerk te R. f 10.—. Die
R. moet zijn een A.

Zending van de Gereformeerde Kerken op Soemba.

7e verantwoording van 25 Juli—25 Augustus 1935.

Prov. Groningen:

G. Bos, Houwerzijl, Zend. vereen. f 75.—; E. E. G.
Neumann, Middelstum, f 2.—; E. Warringa, Nieuw
Buinen, busjes f 33.20; W. Boelema, Scheemda, Nikk.
Sch. m. d. Bijbel f 5.—; Zendingcomm. Siddeburen
f 25.—; Geref. Kerk, Siddeburen, gift f 15.—; H. A.
Hulzebos, Nieuwe Pekela, uit de busjes f 100.—; Ge-

ref. Kerk, Geskeskl. Stroobos, busjes kinderen langs
de huizen f 33.50; L. Musschenga, Hornhuizen-Kloos-
terburen, busjes f 40.—; Ds. H. de Zwart, Warffum,
coll. gift f 25.—; id. busjes den Andel f 7.70; L. v. Dijk-
ken, Stadskanaal, saldo 1934 f 32.86; idem verschillen-
de collectegiften f 72.50; idem van Banes f 2.—; idem
Zendingcomm. f 40.25; D. Klein, Vlagtwedde, zen-
dingsblaadjes f 21.75; H. Wegener, Wildervank, 1e
halfj. contrib. en zendingsbladen f 75.—; J. Dijkema,
Ten Boer, Zend. busjes f 25.35; idem gift f 2.50; A. v.
d. Veen, Ten Post, Zendingvereen. f 25.—; O. v. d.
Wal, Groningen, collecten f 25.50; idem catech. busjes
f 14.70; idem ziekentelefoon f 21.—; H. Blaak, Marum,
deurbusjes f 24.13; Ds. J. H. Lammertsma, Appinge-
dam, coll. gift f 5.—; N. N. te Bierum f 60.—; Mej.
Graafhuis, Haren, Schoolkinderen f 32.23½; Menno
Ferwerda, Gron. 150 halve ct. f 0.75; H. Reinders, Mu-
loschool, Groningen (145 halve ct. L. Schreuder inbe-
grepen) f 5.—.

Prov. Drente:

J. H. Mulder, Meppel, schoolbusjes f 20.—; idem,
zendingsbladen f 1.90; Per Ds. Drenth: busjes Zuid-
laren f 114.55; G. C. Zevenbergen, Emmen, maandel.
bijdr. f 150.—; Mej. J. H. Mulders, Meppel, gift per
Ds. Engelkes f 1.—; R. Bovenhuis, Assen, Zending-
comm. f 217.28; B. Roosjen, Diever, schoolbusje f 10.10;
J. Mulder, Emmercomp. coll. gift f 2.50; H. Blanken,
Wzn. Zend. comm. Hoogeveen f 170.—; H. L. Smeman,
Coevorden, vaste bijdragen f 21.62; M. Geertsema, gift
uit Dwingelo f 2.50.

Prov. Overijsel:

W. F. Eugster, Hengelo, inhoud 4 busjes f 13.81;
idem, bijdr. 2e kwart. f 39.66; H. J. Kuiper, Zwartsluis,
zend. comm. f 80.—; Mej. Van Delden, Rouveen, busje
1e en 2e kl. Chr. School f 6.25; Zendingcomm. Bruch-
terveld f 17.88; S. Malda, Lutten, tweemaand. bijdr.
Mei—Juni f 50.—; J. Mulder, Marle, schoolbusje f 5.—.

Pinkstercollecte Groningen:

Harkstede, nagift f 1.—; Stadskanaal, plus nagiften
f 226.45; Vlagtwedde f 19.86; Grootegast f 300.—; Ges-
keskl. Stroobos f 75.—; Zoutkamp f 36.31; Sappemeer
f 109.97; Marum f 53.40.

Pinkstercollecte Drenthe:

Appelscha f 25.40; Een f 33.37; Hoogersmilde f 27.35;
Roden f 42.91; Zwartemeer, nagift f 1.—.

Pinkstercollecte Overijsel:

Olst f 7.16; Ommen f 93.60; Balkbrug, nag. f 0.50;
Wilsum, Ov. f 9.70; Hengelo f 65.03.

Soembaweken Groningen:

Oldekerk f 72.85.

Extra Collecte Groningen:

Zoutkamp f 25.19; Zuidhorn f 59.83.

Extra Collecte Overijsel:

Goor f 9.58.

Diversen:

Zendingseest te Slochteren f 40.—.
Legaat Erven Santing, Meppel f 100.—.

1ste tot en met de 6e verantwoording f 51255.63½
7e verantwoording ..... f 3206.43½

Totaal tot op heden ..... f 54462.07

Met dank voor de toezending.

JURRIEN VELDKAMP, Quaestor.
Postrekening 138000.

Groningen, 25 Aug. 1935.

HET ZENDINGSBLAD

VAN DE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND

EN DIT EVANGELIE DES
KONINKRIJKS ZAL IN DE
GEHEELE WERELD GEPRE-
DIKT WORDEN TOT EEN GE-
TUIGENIS ALLEN VOLKEN

Matth. 24 : 14a

REDACTIE-ADRES: Ds. W. Breukelaar, Santpoort.

Het blad verschijnt in het midden van elke maand. Stukken of berichten moeten vóór den 1sten dag van de maand, waarin het No. verschijnt, bij de Redactie zijn ingezonden.

ADRES- EN AANTALSVERANDERINGEN aan de Uitgevers:
Gebr. Zomer & Keuning, Drukkerij „Vada“, Wageningen.
Telefoon No. 2345 — Postrekening No. 7287

ABONNEMENTSPRIJS per jaar f 0.84 franco per post.
Bij getallen aan een adres boven 3 ex. f 0.72 franco p. p.

INHOUD: De Heidenen zullen tot uw licht gaan. — Van Zending-
aangelegenheden: De Opleidingscursus voor meisjes en vrouwen; De
gebouwen der Keucheniuschool; De statistiek van de Schooldienst op
Midden Java; De Zendingweek; Indische Predikantenconferentie; Van
de Theologische Opleidingsschool te Djokja. — Zending Zeeland,
N. Brabant en Limburg: Brief van Ds. A. Merkelijn, vervolg; Mej. C.
Baarbe. — Zending Zuid-Holland Zuid: Tweede kwartaalverslag der
Zending van Zuid-Holland Zuid in 't jaar 1935; Kerstfeest; Ons tweede
Zendingsziekenhuis. — Zending Zuid-Holland Noord: Dr. H. A. v. Andel;
P. de Koomen. — Zending Noord-Holland: Een teleurstellende mede-
deeling; Een Christelijk Sanatorium voor T.B.C.-lijders; Mooie resul-
taten; Bezoek uit Amsterdam. — Zending Utrecht en Gelderland: Dr. F.
Veldstra. — Zending Friesland: Splitsing der Friesche Zending. De aan-
bouw van het hospitaal te Wonosobo; De zendingscollectantjes met
het Bestuur der Zendingscommissie te Oenkerk. — Zending Groningen,
Drenthe, Overijssel, Bentheim en Oost Friesland: Schetsen uit het Bin-
nenland, No. 13; Een brief van de Zendingarbeiders op Soemba aan
de familie van wijlen het echtpaar De Bruin-Hemmes. — Zending Soe-
rabaja: Een tocht in het bergland; Synode der Javaansche Gemeenten
op Midden Java; Statistiek Schooldienst 1934; Onze Zendingstilmen;
Alg. Zendingconferentie. — Korte berichten. — Leestafel. — Giften.

DE HEIDENEN ZULLEN TOT UW LICHT GAAN.

Jes. 60 : 3.

„Gij zijt licht, o God, licht!” Zoo vangt ergens een schrijver aan, als hij over God als licht en als de bron van het licht schrijft.

In God is geen duisternis en waar Hij tegenwoordig is, is het licht en straalt licht.

Gods licht is verrezen over Sion als de allerschoonste dageraad.

En dat licht kon niet verborgen blijven, is dat ook niet gebleven.

Dat licht heeft een lokkende, trekkende kracht.

Zij, die in het duister verkeerden, worden er door getrokken.

Daarom mocht Jesaja schrijven: „En natiën trekken heen naar uw licht”.

Zooals God nu het licht in Sion deed opgaan, zoo is het verrezen over de Kerk van Christus. Zij mag zeggen, dat God in haar woont en dat Zijn licht in haar schijnt. Zij draagt dat licht en doet het schijnen, omdat zij het evangelie bezit en het geroepen is te prediken.

Wie ook maar even kennis neemt van de godsdiensten der heidenen zal als van zelf erkennen, dat in de heidenwereld enkel duisternis heerscht.

Daartegenover straalt het licht in de Kerk van Christus. Wordt dat licht uitgedragen op allerlei wijze, dan worden naar de profetie de heidenen er door getrokken.

Welk een verheven taak hebben de Kerken, als zij daaraan denken. De Kerk van Christus is de draagster van het waarachtige licht en zij heeft de roeping dat licht te brengen in de duisternis van het heidendom.

Een verheven roeping, maar die ook het besef van verantwoordelijkheid doe toenemen.

Het is bedroevend, als telkens weer gewezen wordt op het feit, dat de christenen in de heidenwereld vaak zoo weinig christenen zijn. Het grootste deel van de menschen uit het Christelijk Westen is geen aanbeveling voor het christendom, zoo wordt gedurig herhaald.

Des te grootscher is het werk der Zending, dat het waarachtige licht door het evangelie wil doen schijnen in de duisternis der natiën. En we mogen er God voor danken, dat het getal dergenen, die dat licht ook in de heidenwereld door woord en wandel uitdragen, zoozeer is toegenomen. Niet het minst in onze overzeesche gewesten.

Grootsch is de taak, die wij hebben in Oost-Indië, geweldig de verantwoordelijkheid, die wij hebben te dragen.

Laat Gods volk niet verslappen in gebed en

gaven voor ons Zendingswerk, de prediking van het licht des Heeren.

We hebben een schoone belofte van onzen God.

Als wij niet vertragen mogen we er vast op gaan, dat de heidenen getrokken zullen worden.

De heidenen zullen tot Uw licht gaan.

T.

J. d. V.

Van Zendingsaangelegenheden.

De Opleidingscursus voor meisjes en vrouwen.

Donderdag, 15 Augustus, is aan de Opleidingsschool te Djocja de eerste cursus geopend voor de opleiding van meisjes en vrouwen in dienst der zending. Over de daarvoor opgekomen plannen deelden we vroeger reeds één en ander mede. De cursus is aangevangen met 15 leerlingen. Hiervan kwamen er zes uit Poerworedjo. Djocja leverde vijf leerlingen, waarvan drie voor den hoofddienst en twee voor den Medischen dienst. Van Magelang kwam er voor den hoofddienst één en één voor den Medischen dienst. Voorts zond Poerbolingo nog één leerling en evenzoo Keboemen. Van deze vijftien vonden er tien een onderdak bij familie of kennissen, terwijl er vijf in het zusterhuis van het Petronella-hospitaal een voor haar zeer geëigende plaats hebben verkregen.

Een eenvoudig leerplan is voor dezen cursus opgesteld. Dit leerplan omvat Bijbelsche Geschiedenis; Inleiding; Uitlegging van enkele bijzonder belangrijke gedeelten der Heilige Schrift; Catechismus; Kerkgeschiedenis en het houden van korte, eenvoudige toespraken. De dames der docenten zullen eenig onderwijs geven in nuttige handwerken, dat als middel om in de kampong kleine groepen van vrouwen en meisjes bij elkaar te brengen zijn bruikbaarheid reeds heeft bewezen.

Het kwam aan de docenten zeer gewenscht voor, dat de leerlingen ook eenig practisch onderwijs kregen in het werk in de hospitalen en in de kampongs. Het overleg, dat hierover is gepleegd op de Augustusvergadering der missionaire predikanten en later met de dames Bos en Goemaat te Solo, die in dezen arbeid reeds eenige jaren practisch bezig zijn, heeft geleid tot eenige wijziging in de vroeger gemaakte plannen.

De leerlingen blijven nu van Augustus tot de Paaschvacantie op de school te Djocja. Daarna ontvangen zij nog eenigen tijd uitsluitend practische opleiding, om daarna in Juni eindexamen te doen. Het voornemen is, dat zij deze practische opleiding ten deele zullen ontvangen te Solo onder de leiding van de dames Bos en Goemaat. Voorts kunnen zij op verschillende terreinen, zoowel in de hospitalen als in anderen arbeid, voor de practische vorming bezig zijn onder leiding van den missionairen predikant. Verder oordeelden de docenten gewenscht deze leerlingen tijdens het verblijf op de school te Djocja reeds te betrekken in onderscheiden practische arbeid in het ziekenhuis en elders.

Nadat de cursus was begonnen kwamen er nog on-

derscheidene verzoeken in om als leerling te worden opgenomen. Men oordeelde echter, dat 15 leerlingen voldoende waren voor den eersten cursus, zoodat aan die verzoeken niet is voldaan.

De gebouwen der Keucheniuschool.

Gelijk men weet moest dit jaar de Keucheniuschool, die in het verleden tot zoo rijken zegen is geweest, gesloten worden. Natuurlijk rees toen de vraag, wat er met die gebouwen zou moeten gebeuren. Nog slechts enkele jaren geleden, in 1928, zijn die gebouwen gesticht. Dit heeft toen ook van de Zendingkas een belangrijk bedrag gevorderd. Van de bouwkosten, die f 160000 hebben bedragen, moest $\frac{1}{4}$ deel, dus f 40.000, door de Generale Kas onze Zending worden betaald. Toen nu die gebouwen leeg kwamen te staan, moest er met de Regeering overleg worden gepleegd, welke bestemming aan de gebouwen moest worden gegeven. Een moeilijkheid, die daarbij rees, is door samenspreking met de Regeering overwonnen. Thans is men overeengekomen, dat deze gebouwen in beheer blijven bij onze Zending, die ten dezen vertegenwoordigd wordt door de Algemeene Vergadering van Zendingarbeiders op Midden-Java.

De Zending zal trachten de huizen en gebouwen, zoo veel dit kan en zoo voordeelig als mogelijk blijkt, te verhuren en voor het onderhoud te zorgen. Voorts zullen dan de baten en de lasten door de Regeering en de Zending worden genoten en gedragen naar verhouding van het bedrag dat bij de oprichting door elk is betaald, n.l. $\frac{3}{4}$ door de Regeering en $\frac{1}{4}$ door de Zending.

Deze regeling is zeer billijk. Een gedeelte van de gebouwen is reeds verhuurd. Voor de onderwijzerswoningen zijn huurders gevonden. Maar voor de overige gebouwen nog niet.

Nog steeds blijven we hopen, dat deze gebouwen binnen niet al te langen tijd weer kunnen worden gebruikt voor het doel, waarvoor zij gesticht zijn, of althans voor een doel, dat daar dicht bij ligt.

De statistiek van den Schooldienst op Midden Java over 1934.

Wanneer we de statistiek van den schooldienst, die in dit No. van het Zendingblad is opgenomen, even inzien en vergelijken met de statistiek van het vorige jaar, dan springt het oogenblikkelijk in het oog, hoe sterk de werking van de crisis-maatregelen der Regeering zich in 1934 heeft voortgezet. We willen op enkele cijfers wijzen, waaruit de doorwerking der versobering duidelijk blijkt. Het getal der gesubsidieerde volksscholen bedroeg in 1933 nog slechts 27 en dat der ongesubsidieerde 15. In 1934 was dit getal gestegen respectievelijk tot 47 en 24. In 1933 was het getal leerlingen op de gesubsidieerde volksscholen nog slechts 2028 en op de ongesubsidieerde 824. Deze cijfers liepen in 1934 op tot 4985 leerlingen op de gesubsidieerde en 1280 op de ongesubsidieerde volksscholen. Als men deze cijfers beziet zoo geheel op zich zelf, dan zou men zeggen dat er in een jaar tijds een geweldige vooruitgang plaats had. Immers het getal gesubsidieerde volksscholen nam toe met niet minder dan 20. En dat in één jaar. En het getal leerlingen aan die scholen

steeg met 2957 en werd in dat eene jaar meer dan verdubbeld. De ongesubsidieerde scholen vermeerderten met 9 en het leerlingenaantal klom hier 456.

Zoo op het oog een verbazende groei.

Maar die groei is veel minder mooi dan het schijnt.

De volksschool is een zeer eenvoudige school. Haar onderwijs, dat slechts drie leerjaren telt, staat op laag peil. Van ouds had de Zending veel liever de standdaarschool, die in peil beduidend hooger staat, vijf leerjaren heeft en, althans in de hogere klassen, werkt met beter opgeleid personeel. En als we nu letten op de cijfers, die de statistiek der standdaarscholen biedt, dan blijkt hoezeer de versobering van het onderwijs is voortgezet, wat het gehalte natuurlijk niet ten goede komt.

In 1933 waren er nog 34 gesubsidieerde en 2 ongesubsidieerde standdaarscholen. Die 34 zijn in 1934 gedaald tot 12. Niet minder dan 22 standdaarscholen zijn verlaagd tot volksscholen, terwijl het getal der ongesubsidieerde standdaarscholen met één vermeerderte, wat natuurlijk tegen dat verlies van 22 niet opweegt. Het aantal leerlingen op de gesubsidieerde standdaarscholen daalde van 6843 in 1933 tot 3209 in 1934. Dit ging dus achteruit met 3634, dat is meer dan de helft. En op de ongesubsidieerde, Batavia meegemeld, steeg het leerlingental slechts van 119 tot 250. De standdaarscholen zijn dus wel zeer door de bezuinigingsmaatregelen der Regeering in het gedrang gekomen, wat uit zendingsoogpunt zeer te betreuren valt. Gelukkig staat daar tegenover, dat de vervolgscholen, die aansluiten aan de volksschool, beduidend zijn toegenomen. In 1933 waren er van die scholen nog slechts 17, waarvan 5 gesubsidieerd en in 1934 steeg dit getal tot 39, waarvan 25 subsidies ontvangen. En het leerlingental aan deze scholen klom van 661 in 1933 tot 1947 in 1934. Voor een deel wordt hierdoor het verlies van standdaarscholen weer vergoed.

In de ontstellende afbraak der standdaarscholen treedt de onderwijsversobering sterk in het licht. Maar het gezamenlijk getal leerlingen van deze drie soorten scholen is toch gelukkig niet gedaald, maar van 10475 in 1933 gestegen tot 11671 in 1934, eene toename dus van 1196 leerlingen. Ondanks de versobering, die moest toegepast, blijft de school nog steeds een uitnemend hulpmiddel in den arbeid der Zending.

De Zendingweek.

De hoofdbesturen der in het Zendingsbureau te Oegstgeest samenwerkende zendingscorporaties hebben besloten dit jaar de week van 3 tot 10 November a.s. te bestemmen tot een „week van Gebed, Toewijding en Offer voor de Zending”. Het is zeer te wenschen voor de samenwerkende Zendingscorporaties, dat die week voor haar metterdaad een week van gebed, van toewijding en van offer moge worden. De samenwerkende corporaties gaan gebukt onder zware finantieele zorgen. Ondanks zeer sterke bezuiniging, die bijna de maat overschreed, worstelt men toch nog met verontrustende tekorten. Men hoopt nu bijzonder op de Zendingweek, dat die ontvangst en uitgaaf weer in evenwicht brengen moge.

Deze zendingweek gaat alleen uit van Oegstgeest. Gedurig blijkt het, dat in de kringen der Gereformeerden bij velen nog steeds de gedachte leeft, alsof

ook de Zending onzer Kerken hierbij is betrokken. Meermalen wezen we er op, dat dit onjuist is. De oproep tot het houden van een week van gebed, toewijding en offer gaat alleen uit van de samenwerkende Zendingcorporatie's te Oegstgeest. De Zending onzer Kerken staat er geheel buiten. Zij doet aan dien oproep niet mede en zij deelt ook niet in het minst in de opbrengst.

De vraag zou kunnen worden gesteld of het ook

dat de collecte in de Zendingsweek uitnemend moge slagen en de opbrengst alle voorgaande jaren moge overtreffen. Oegstgeest heeft het zeer noodig.

Wanneer men bij leden onzer Kerken aanklopt en deze kunnen **zonder schade voor onze eigen zending**, die het ook zeer noodig heeft, iets afzonderen voor den breeden Zendingsarbeid, die van Oegstgeest uitgaat, dan is daar niets op tegen, maar zijn die bijdragen welbesteed.

Indische Predikantenconferentie.

misschien gewenscht ware, dat heel het Protestantsch-Christelijk deel van het Nederlandsche volk die Zendingsweek gezamenlijk hield. We vermoeden, dat over die vraag verschillend zou worden geoordeeld. We laten dit echter in het midden. Voor zoover we weten is noch door Oegstgeest, noch van Gereformeerde zijde die vraag aan de orde gesteld, en wij doen dit ook niet. Waar we op wijzen willen is alleen, dat de Zending der Gereformeerde Kerken geheel buiten die Zendingsweek staat.

Dit jaar zal nu van 3 tot 10 November onder de Protestantsche Christenen in ons land op tal van plaatsen langs de huizen een inzameling worden gehouden voor het werk der Zending. En wat die inzameling opbrengt zal afgedragen worden aan de samenwerkende organisaties te Oegstgeest. Wie mocht meenen, dat ook de Gereformeerde Zending daarin deelt vergist zich dus.

Natuurlijk zeggen we dit niet om die collecte ook maar in het minst tegen te werken. Het is ons er alleen om te doen een misverstand, dat nog steeds bestaat, te helpen wegnemen. Van harte hopen we,

Maar 't spreekt van zelf, dat het allereerst op onzen weg ligt voor onze eigen Zending af te zonderen, wat deze behoeft. In deze zorgvolle tijden hebben ook onze eigen Kerken heel wat moeite om de noodige gelden bijeen te brengen. Het zou niet in orde zijn de bijdrage voor de eigen Zending te verminderen om daarmede andere Zendingen, hoe uitnemend deze ook mogen zijn, te gaan dienen.

Allereerst zijn we geroepen ons eigen werk in de Zending behoorlijk te verzorgen. En eerst daarna behooren we ook andere zendingen te steunen.

W. B.

Santpoort, 28 Sept. 1935.

Indische Predikantenconferentie.

Gelijk andere jaren hielden ook thans de Indische predikanten van 27 Juli—1 Juli hun jaarlijksche conferentie. Wanneer de classis Batavia vergadert, komen alle predikanten, ook die van Sumatra, bijeen, en dan is het een uitnemende gelegenheid om ook samen te spreken over allerlei onderwerpen van belang voor den arbeid der predikanten.

Gewoonlijk wordt deze conferentie in het zendingsclubhuis van Djokja in Kalioerang gehouden. Ditmaal echter werd de vergadering gehouden in Karangpandan bij Solo. De bedoeling was eerst, dat ook de predikantsvrouwen deze conferentie zouden bijwonen; tenslotte bleken daartegen te groote bezwaren te bestaan.

Behalve de predikanten van Java waren ook aanwezig Ds. Mak van Medan en Ds. de Jong van Pematang Siantar, en Ds. v. d. Brink van Makasar. Ds. Sybesma van Palembang was door huiselijke omstandigheden verhinderd. Ook hadden wij het genoegen Ds. Onvlee op Java te hebben, en ook op de classis te zien, maar hij was helaas verhinderd de predikantenconferentie bij te wonen.

Het is verkwikkend voor ons als predikanten in zulk een heerlijke omgeving als de bergwereld van Java biedt, eenige dagen bij elkaar te zijn, en in onderlinge ontmoeting, en bovenal in onze gemeenschappelijke ontmoeting met den Heiland, nieuwe sterking te vinden voor den arbeid. Deze vergaderingen behooren mee tot de geestelijke hoogtijden in ons werk.

Verschillende onderwerpen zijn daar behandeld die richting geven aan het theologisch denken of practisch handelen.

Een foto van de conferentie wordt hierbij geplaast.

D.

P.

Van de Theologische Opleidingsschool te Djokja.

Ditmaal wil ik u iets melden omtrent het eind-examen in een der cursussen in de Theologische Opleidingsschool.

Aan de school waren in den loop van het jaar 1934-35 drie cursussen verbonden, nl. de Hollandsche cursus, de gewone tweejarige Javaansche cursus, en ditmaal voor het eerst ook een eenjarige Javaansche cursus, die speciaal bestemd was voor de opleiding van voorgangers ten behoeve van de „Sadrachgemeenten”.

Omtrent den gang van zaken in deze Sadrachgemeenten is in den laatsten tijd reeds enkele malen geschreven in het Zendingsblad. Ik zal er thans dus niet uitvoerig over handelen. In 1899 zocht Sadrach aansluiting bij de Apostolische gemeente en werd hij tot Apostel aangesteld. Al zijn gemeenten volgden hem op zijn weg naar de Apostolische gemeente. Van dien tijd af was elke gemeenschap tusschen deze gemeenten en de zending doorgesneden. Ze waren gesloten voor de arbeiders der zending.

Het leven dezer gemeenten ontwikkelde zich op een geheel eigen wijze, zoo hier althans van ontwikkeling gesproken mag worden. Toch bleef in deze kringen de herinnering aan het verleden bewaard, aan het onderwijs door de zendelingen uit Gods Woord gegeven en aan den omgang met de arbeiders der zending. Er bleef ook nog wel hier en daar eenig persoonlijk contact tusschen goeroes uit dezen kring en de goeroes der zending.

Na den dood van Sadrach kon er van deze contacten uit verleden en heden een intensievere werking uitgaan. De nieuw gekozen Apostel, Jotham, was een oud-leerling van de Keucheniuschool en gedacht met groote dankbaarheid het onderwijs en de leiding der zendelingen. Enkele kleine groepen

voegden zich hier en daar bij de zending. In 1933 kwamen onder leiding van Jotham zelf op elk van onze terreinen enkele van deze gemeenten tot de zending over.

Vele dezer Sadrachgemeenten hadden uit eigen middelen een kerk gebouwd, en hadden ook hun eigen Imam of goeroe, die des Zondags de koempoelan leidde. Dit alles had zich zeer zelfstandig ontwikkeld, ze ontvingen van niemand eengie finantiële hulp. Hoe primitief dan ook, ze verzorgden hun eigen kerkelijk leven. Op het gebied dezer uiterlijke „zelfstandigheid” waren de Sadrachgemeenten de gemeenten der zending wel vooruit. Maar het groote gebrek dezer gemeenten was, dat er geen deugdelijk onderwijs was uit Gods Woord. De goeroes of Imans waren niet opgeleid. Zij konden de gemeenten niet vooruit brengen. Het was duidelijk te zien welk een groote zegen de gemeenten der zending ontvingen in deugdelijk onderwijs uit Gods Woord. Dat wekte ook deze Sadrachgemeenten tot jaloerschheid. Een van de belangrijke redenen, waarom deze gemeenten zich wilden aansluiten bij de zending, was behalve het inzicht in het onschrijftuurlijke van de leeringen der Apostolische gemeente, vooral ook de sterke begeerte naar behoorlijk onderwijs in Gods Woord. Zij misten eigenlijk het drinken uit de levensbron.

Zoo spoedig deze gemeenten zich nu bij de zending aansloten, kwam er ook het verzoek om enkele jongelui uit hun kring naar de Opleidingsschool te mogen zenden. Negen jongelui uit den kring dezer gemeenten werden in Augustus 1934 aangenomen om gedurende een jaar hier te worden opgeleid. ’t Waren eenvoudige menschen. Zij hadden weinig onderwijs genoten. Aan studeeren waren ze weinig of in het geheel niet gewend. Schrijven viel voor de meesten van hen moeilijk. Alles wat ze te bestudeeren hadden, gaven wij ze daarom gedrukt of getypt. Dat spaarde ook veel tijd van schrijven uit.

Wij zijn deze opleiding begonnen met veel zorg over de resultaten. Naarmate het jaar voortging, werd de zorg echter minder en de verwachting grooter. Er bleken enkele jongelui onder te zitten, die ook als gangmakers voor de anderen dienden. Maandag 17 Juni heeft het eindexamen plaats gehad. Ds. Van Eyk woonde als afgevaardigde van de vergadering van Miss. Predikanten het examen bij, en kon ook vrijmoedig adviseeren om ze allen het diploma van dezen eenjarigen cursus uit te reiken. Van de negen leerlingen is er één voor Djocja bestemd, één voor Poerworedjo, twee voor Keboemen en vier voor Wonosobo.

De bedoeling is deze leerlingen te laten arbeiden in de „sadrachgemeenten” die zich onder leiding van de zending gesteld hebben. Deze gemeenten hebben deugdelijk onderwijs en geestelijke opvoeding noodig, zoowel Zondags in de prediking des Woords als ook op de catechisatie, bij het huisbezoek, enz. Het is nog slechts een klein aantal, negen, die thans van de school naar verschillende terreinen gegaan zijn, maar ook zoo kan het rijke vrucht dragen. Sommigen van deze leerlingen zullen naar onze verwachting uitgroeien tot goede voorgangers van hun gemeente, maar ook de eenvoudigen kan de Koning der Kerk gebruiken voor de verzorging dezer eenvoudige gemeenten, die nog zooveel onderwijs en leiding behoeven om eenigszins te groeien tot wat de gemeente

van Christus behoort te zijn. Christus is de Machtige, die ook deze eenvoudige instrumenten gebruiken kan in zijn dienst, „opdat de uitnemendheid der kracht zij Godes, en niet uit ons.”

Daar over het algemeen deze gemeenten hun eigen voorganger onderhielden, is het gewenscht op dezen weg voort te gaan. De moeilijkheid is om zulk een regeling te vinden, waarbij deze menschen hun tijd volkomen kunnen besteden aan de verzorging der gemeente en de prediking van het Evangelie naar buiten, en niet voor een belangrijk deel van hun tijd daaraan onttrokken worden om zelf voor hun eigen levensonderhoud te zorgen. Misschien dat, wanneer voor deze gemeenten een goede regeling getroffen kan worden, dit ook een spoorslag wordt voor de andere gemeenten der zending om meer dan tot dusver voor het onderhoud van hun eigen goeroe te zorgen of een eigen predikant te beroepen. Djoeja.

A. POS.

Zending Zeeland, N.Brabant en Limburg.

Brief van Ds. A. Merkelijs.

Magelang, 5 Aug.

(Vervolg).

II.

Amice.

Zaterdag 6 Juli: In de voorbijgegangene dagen ongeveer alle tijd in beslag genomen door het ontvangen van bezoekers, die ons kwamen verwelkomen.

Zaterdagavond ontmoetingsavond met de Chineesche Gemeente. Vele vriendelijke woorden worden gesproken en uit mededeelingen bleek, hoe de arbeid onder de Chineezzen zich uitbreidt. Er zijn nu Chineesche samenkomsten in Magelang en Moentilan, Temanggoeng, Parakan, Grabag en Salaman. Er zou alleen voor den arbeid onder de Chineezzen een zending noodig zijn. Er gaat zooveel om onder de Chineezzen. Gelukkig, dat een paar Hollandsche broeders, de heeren Jansz en Vuyk meewerken door onder de Chineezzen Catechetisch onderwijs te geven en enkele samenkomsten te leiden.

Zondag 7 Juli: Gepreikt in de Europeesche Gemeente; een kleine gemeente tegenwoordig; de maand Juli is wel vancantiemaand, die vele onderwijzers doorbrengen in koudere streken van Java, maar ook al telde ik de vacatiegangers erbij, dan was het nog een kleine groep. De Europ. Kerk is achteruit gegaan, doordat vele onderwijzers met pensioen zijn gegaan en niet meer door anderen zijn vervangen. De bezuinigingsmaatregelen der Regeering heeft het getal der onderwijzers ook in Magelang zeer doen slinken. Op dezen dag heb ik het gevoeld, hoe jammer het is, dat de Indo's nog steeds de Geref. kerk voorbij gaan. De Geref. Kerk staat bij hen bekend als de Kerk voor de Totok-Europeanen. Men spreekt in Indië van Totok-Europeanen en van Indo-Europeanen; de laatsten hebben een Europeesche vader en een Inheemsche moeder; (de eersten zijn die Europeanen, die zoowel een Europeesche vader als moeder hebben).

De meeste Indo's behooren of tot de R. Kath. Kerk of tot de Prot. Kerk, maar in Magelang behooren er maar weinigen tot de Geref. Kerk. Er is onder hen

een hardnekkig misverstand omtrent de Geref. Kerk en de vele pogingen in Evangelisatie-arbeid om onder hen meer invloed te krijgen, hadden weinig resultaat. Toch blijft het een voorname vraag: hoe krijgen we invloed onder de Indo's; wat kunnen we doen, dat de Geref. Kerk niet slechts haar leden telt onder de Totok-Europeanen, zoodat ze tenslotte zou verdwijnen, als straks slechts een paar van zulke Europeanen zijn overgebleven, maar dat de Geref. Kerk steeds meer Indo's onder haar leden telt en daarom haar wortelen meer staan in den Indischen bodem.

Maandag 8 Juli: en verdere dagen; de jaarlijksche subsidie-aanvraag voor de scholen klaar gemaakt. Het kost me eenige moeite om me weer al die voorschriften voor den geest te halen, die de laatste jaren aan subsidie-aanvraag gesteld zijn, en er in het jaar van mijn verlof nog zijn bijgekomen.

Vrijdag 12 Juli: eerste vergadering met de helpers; prettig weer met hen te vergaderen; deze vergadering is de belangrijkste, die we op ons Zendingsterrein telkens hebben. Zij zijn de Zendingarbeiders, zij gaan er elken dag op uit om het Evangelie te brengen. Het is van groote beteekenis, wat er op zoo'n vergadering behandeld wordt, welke geest er onder hen heerscht, welke bezieling er in hen gewekt kan worden. Ik heb hen verteld van Holland, van de vergadering met de Deputaten, van de verschillende classicale vergaderingen, waar ik over de Zending heb gesproken, over liefde tot de Zending, ook over lauwheid, die helaas in een paar gemeenten geconstateerd moest worden. De helpers vroegen, hoe de gevoelens in de Hollandsche kerken waren over de Zending en ik heb vele goede dingen kunnen meedeelen, over offervardigheid, belangstelling van kinderen, die hun spaarpot aanspreken voor de Zending en reeds op velerlei manier iets willen doen voor de Zending.

Van het gebed, dat week aan week in de samenkomsten der gemeente wordt opgezonden voor de Zending; van het streven om ook in dezen moeilijken tijd toch nog hetzelfde bijeen te brengen, dat vroeger bijeen gebracht werd. En de helpers vertelden van hun arbeid, hoe alles verlopen was gedurende mijn verlof. Ik kan dit alles nu niet verhalen, maar het geheel was wel zoo, dat er veel rede tot dank bestond voor den zegen, dien God op het werk had willen geven.

's Middags een Indische familie bezocht, om de vraag te bespreken, hoe we wat meer ingang onder de Indo's konden krijgen. Deze broeder zag de moeilijkheid ervan wel in; hij vertelde hoe het was onder de militairen; er zijn onder de militairen vele Indo's, in de Onderofficieren-vereeniging zijn vele Indo-leden, maar omgang en contact onder Hollandsche en Indo-militairen is heel gering; in het bestuur van bovengenoemde vereeniging zit geen enkele Indo; in ons Chr. Militairen Tehuis komen zoo goed als geen Indo's, enz.; over heel de linie dus scheiding. Moeilijk is het om de Indo's te trekken, en toch de Pinksterbeweging en de Bond van Evangelisatie trekken wel Indo's; in die samenkomsten gaat alles eenvoudiger toe.

Moeten we in de prediking dan wat eenvoudiger worden, eischen onze Geref. samenkomsten te veel van het nadenken; maar hoe moeten we dan; moeten we aparte samenkomsten voor hen houden; hoe

bereiken we toch de meer eenvoudige menschen; — Zijn wij Gereformeerden dan te deftig, te hoog?

Zondag 14 Juli: Naar Djoema; de samenkomst in Djoema was goed bezet; wat toonden ze hun blijdschap, dat ze me weer terugzagen en hoe prettig was het met deze broeders en zusters te vergaderen.

Maandag 15 Juli: het hospitaal bezocht; een van onze Javaansche onderwijzers is daar opgenomen en zal geopereerd moeten worden voor het wegnemen van een niersteen. Alle verplegers en verpleegsters even ontmoet. Alle zalen liggen vol.

Dr. Keers werkt met opgewektheid, maar ik merk wel, dat het werk veel is en dat één dokter het wel zwaar heeft, om al het werk te verrichten. Telkens worden er Javaansche vrouwen binnengebracht, die al dagen bezig zijn een kind ter wereld te brengen en die ten einde raad, nadat de een of andere dokter (Inlandsche onopgeleide vroedvrouw) veel verknoeid heeft, naar het Zendingshospitaal wordt gebracht.

Na het bezoek aan het hospitaal naar Blondo; de weverij bezichtigd; op Blondo zijn enkele weeftoestellen geplaatst, waar enkele van de bekwaamste bewoners van Blondo leeren weven; ze weven goederen voor Blondo, terwijl we ook in onze Zendingshospitalen een afzetgebied hopen te vinden voor goederen, die ze op Blondo vervaardigen.

Met de school van Blondo gaat het goed; ruim 20 blinden leeren daar lezen; de bedoeling is, dat de goeroe der blinden dit onderwijs ook zal geven aan de blinden in de desa's; het valt echter niet mee, om dit onderwijs te geven. In de desa's zijn nog zoo-veel zienden, die niet kunnen lezen en men acht daarom het verwerven van deze kundigheid voor blinden nog minder noodig. Bovendien is men er niet van gediend, dat dit onderwijs door een Christen-goeroe wordt gegeven. Op zijn tocht naar de desa's, als de onderwijzer poogt enkele blinden bij elkaar te krijgen, moet hij nogal eens hooren van het dorpshef: Hier zijn geen blinden. Ook is dit onderwijs aan blinde Javanen moeilijk, omdat er geen leesstof in brailleschrift bestaat voor Javanen; we moeten ook de leesstof vervaardigen. Maar de begeerte om de vele blinden op deze manier met het Evangelie in aanraking te brengen, geeft voldoende prikkel om te trachten deze moeilijkheid te overwinnen. Dr. Pruys, de vroegere directeur van het Petronella Hospitaal maakt zich verdienstelijk door met zijn schrijfmachine voor brailleschrift geschriften voor blinden te vervaardigen en we hebben dezer dagen geen vergeefs beroep gedaan op zijn hulpvaardigheid om ook voor Blondo wat Bijbelsche leesstof te vervaardigen.

Dinsdag 16 Juli: In mijn aantekeningen lees ik van gesprekken met Magelangsche onderwijzers over de scholen; van oud-leerlingen der scholen, die van mij een brief begeeren, omdat ze naar de een of andere betrekking willen solliciteeren, of gratis toelating zoeken tot andere hoogere inrichtingen van onderwijs, maar die aantekeningen alsook over administratief werk zullen U wel niet interesseeren en ik sla ze dus over.

Vrijdag 19 Juli: de operatie van den Javaanschen onderwijzer in het hospitaal heeft plaats gehad; goed afgelopen; vanmorgen bezocht ik hem en het was heerlijk te zien, hoe rustig hij was en vol vertrouwen; hij voelde zich veilig in de hoede van God.

Hij hoopte, dat God hem sparen zou voor zijn groot gezin en opdat hij nog zou kunnen werken in Gods Koninkrijk.

Zaterdag 20 Juli: vergadering met de Javaansche onderwijzers gehouden; ik ben weer onder den indruk gekomen van de moeilijkheden der onderwijzers om een behoorlijk aantal leerlingen op de scholen te krijgen. De Arabische schooltjes doen ons ook veel kwaad. Op vele plaatsen zijn middagschooltjes opgericht, waar de kinderen Arabisch leeren lezen. De taal wordt hen niet verklaard; de kinderen begrijpen er niets van, maar zij vinden het wel belangrijk, gewichtig en vinden het erg mooi een Arabischen volzin te kunnen opzeggen en de beteekenis van een gewone dagschool vinden ze te gering dan dat ze daarheen nog langer zouden gaan.

Zondag 21 Juli: Gepreekt voor de Chinezen in Magelang. Prettig de Chin. Gemeente te ontmoeten en aan hen het Evangelie te brengen; de kerk is vol; de Chinezen zijn gekomen van Grabag en Moentilan; ik zie veel nieuwe gezichten. Ik zie een Chineesche organist, die het gezang begeleid en hij doet het goed. De Chinezen zingen goed, een groot verschil met vroeger, toen het gezang bijna niet aan te hooren was. De liederen, die ze zingen, hebben ze geleerd en reeds vele malen gezongen.

Na den dienst spraken we over een Chinees, die reeds geruimen tijd de samenkomsten bezoekt, maar niet tot belijdenis des geloofs komt; hij is bang voor zijn oude vader. Hij vreest, wanneer zijn vader er achter komt, dat hij Christelijke neigingen heeft, die schadelijke gevolgen voor hem zal hebben. We besluiten, dat we met dien Chinees daarover praten zullen; hij mag er niet over zwijgen voor zijn vader en we nemen ons voor, om voor dien vader te bidden en dien vader op te zoeken, om ook hem het Evangelie te brengen.

Mej. C. Baarbe.

De Zending van Zeeland, N. Brabant en Limburg heeft de gelegenheid ontvangen een bijzonder begaafde en toegewijde arbeidskracht op zeer bijzondere voorwaarden te kunnen uitzenden naar haar Zendingsterrein om daar in haar dienst te arbeiden. D.V. zal Mej. C. Baarbe, uitgezonden door de Kerk te Middelburg voor den arbeid onder de Inheemsche vrouwen en meisjes te Magelang, met de Indrapoera d.d. 25 Oct. a.s. van Marseille vertrekken naar de plaats harer bestemming.

Mej. Cornelia Baarbe is geboren te Amsterdam, 27 Aug. 1894. Later is zij met haar ouders verhuisd naar Zaandam, waar zij haar schoolonderwijs ontving en is opgeleid voor het Christelijk onderwijs. Zij is in het bezit van de hoofdakte, enkele taalakten en akte handwerken. Gedurende 22 jaren heeft zij het Christelijk onderwijs gediend, waarvan 14 jaren in Indië op het Zendingsterrein onzer Kerken; eerst 8 jaar te Solo waar zij gewerkt heeft aan de Javaansche en Chineesche meisjesschool, daarna te Magelang, waar zij 3 jaar hoofd geweest is van de Christ. Huishoudschool naast de arbeid op een lagere school, terwijl zij daarna aan het hoofd stond van de Christelijke Schakelschool. Het Javaansch is zij goed machtig.

Op haar eigen verzoek heeft de Regeering haar op wachtgeld gesteld. Zij deed dit verzoek in de eerste

Mej. C. Baarbe.

plaats om gelegenheid te ontvangen haar kranke zuster, Mej. H. Baarbe, verpleegster aan het Zendingsziekenhuis te Solo, naar Europa te kunnen begeleiden. Maar de diepere oorzaak van haar verzoek was om in het vervolg zich geheel te kunnen wijden aan den arbeid der Zending onder de Javaansche en Chineesche vrouwen en meisjes. Het spreekt van zelf, dat zij dit werk, waarmede zij vroeger reeds voor een deel was begonnen, wenschte te doen in goed verband met de Zending. Zij stelde zich daarom ter beschikking van de Kerken van Zeeland, N. Brabant en Limburg, die gaarne hare geoefende krachten wilden gebruiken in den dienst harer Zending te Magelang.

De voorwaarden, die daarbij zijn gesteld, zijn wel zeer bijzonder. De Zending betaalt voor Mej. Baarbe alleen de kosten van haar overtocht. Salaris begeert Mej. Baarbe niet. Zij acht, dat haar wachtgeld, en later haar pensioen, voldoende is voor haar levensonderhoud en voor de kosten, die aan haar arbeid zijn verbonden. Haar werk zal dus aan de Zending niets kosten.

Mej. Baarbe ziet haar arbeid tweeledig. Vooreerst wenschte zij de krachten mobiel te maken, die daar aanwezig zijn onder de Javaansche en Chineesche Christen-vrouwen en meisjes, die reeds tot de Kerk behooren, maar vaak nog zoo weinig haar roeping verstaan en betrachten tegenover haar volksgenooten. Die sluimerende krachten op te wekken en te leiden stelt Mej. Baarbe zich voor als het eerste deel van haar werk.

In de tweede plaats ziet zij het als haar arbeid te werken onder hen, die, vooral op de scholen, lagere en middelbare, in contact zijn gekomen met het Evangelie om dat contact te bewaren en onder den zegen Gods te verdiepen en te verinnigen, opdat het moge komen tot oprecht geloof en waarachtige overgave aan den Heere Jezus Christus. Vooral dit werk is zoo dringend noodig en kan door de genade des Heiligen

Geestes tot rijken zegen worden.

Mej. Baarbe weet zich bij dien voorgenomen arbeid diep afhankelijk van den Heere. Haar begeerte is alleen een werktuig te mogen zijn in de hand van den Heere Christus, opdat zijne schapen, die Hij daar te Magelang onder de Javaansche en Chineesche vrouwen en meisjes heeft, zijne stem mogen hooren.

Mej. Baarbe denkt haar reis naar Java voor enkele dagen te onderbreken om in de Bataklanden kennis te maken met het werk onder vrouwen en meisjes, dat daar door God bijzonder gezegend wordt.

Van harte wenschen we de Zending te Magelang geluk met deze bijzonder begaafde en toegewijde arbeidskracht, die daar niet vreemd is, maar nu zich geheel gaat wijden aan het werk der Zending, die al de liefde heeft van haar hart. Moge de zegen des Heeren in rijke mate op dien voorgenomen arbeid rusten!

W. B.

Zending Zuid-Holland Zuid.

Tweede Kwartaalverslag der Zending van Z.-Holland Zuid in het jaar 1935.

De meerdere toenadering tot het Christendom zette zich ook in de afgelopen maanden voort en openbaarde zich hierin, dat een bijzonder groot aantal broeders en zusters door de Heilige Doop mochten worden opgenomen in de gemeente.

Zoo werden op Hemelvaartsdag in Poerbolingo 30 volwassenen en 21 kinderen gedoopt. In de 8 dagen vóór en na dien dag, dus als men de beide Zondagen, waartusschen dit feest viel, meetelt bedroeg het getal gedoopten op ons arbeidsveld zelfs 83 en over heel het kwartaal gerekend: 108.

Zoo als wij in het vorig verslag opmerkten is hierbij zeker de sociale nood een groote factor. Toch is moeilijk te bewijzen, dat bewust of onbewust de hoop op stoffelijke hulp een beslissende factor is. Bij enkelen moge dit misschien het geval zijn, daar staan tegenover niet weinigen, voor wie de overgang tot het Christendom juist als iets heel moeilijks gevoeld werd, omdat ze daardoor in hun dorp zoo geïsoleerd kwamen te staan en op hulp van hun omgeving en familie niet meer rekenen konden, integendeel voortaan als Christenen voor „onrein” gehouden worden en gehaat en veracht zijn. Ook zijn er anderen bij die, al hooren ze niet tot de aanzienlijken („prijaji's”), toch niet vallen onder het niets bezittende proletariaat.

Dat gold zeker wel van de op 2 Juni te Banjoemas gedoopten (11 volwassenen en hunne 5 kinderen), getuige ook de voor dezen tijd van geldschaarschte ruime doopcollecte (f 3.18½, waaronder f 1.—). 't Is in onze gemeenten de gewoonte, dat naast de Doopvont een offerbus staat, waarin de gedoopten (of de ouders van gedoopte kinderen) een speciaal dankoffer storten. Deze doopcollecte was dus van bovengenoemde elf personen.

Het komt mij voor dat de druk den menschen — zoowel de Christenen als de anderen — ernstig stemt en zoo onder Gods zegen het zaad, dat op allerlei wijzen in de lange jaren, die vóórafgingen, gezaaid is, doet ontkiemen. Ik denk b.v. aan dien hadji, met wien onze goeroes al in de tijd van Dr. van Stokkum contact hadden, maar die zoo lang de suikerfabriek

maalde tot praktijken meegesleept werd, die met de dienst Gods niet in overeenstemming konden gebracht worden. Nu is de aardse voorspoed voorbij. De zorgen zijn aangebroken, maar tevens ook de tijd om meer aandacht te besteden voor en ernst te maken met de godsdienstige vragen.

Laten wij geen minder geestelijke motieven zoeken, maar liever dankbaar erkennen de verhooring van veel gebeden, die in de bekroning op uw arbeid geschonken wordt.

In het vorig verslag werd melding gemaakt van het verzoek der Sadrachianen-gemeente te Groedjoegan ten Noorden van Kroja tot opneming in de zendingskring. (Dit Groedjoegan verwarre men toch niet met een bekende desa van denzelfden naam, waar de Friesche zending een geïnstitueerde gemeente en bloeiende school heeft!) Ten slotte heeft slechts ongeveer de helft der Christenen aldaar zich bij ons gevoegd. De andere helft houdt zich nog bij de nieuw-gekozen „apostel”. Hun kerkgebouw gebruiken zij gemeenschappelijk, in dien zin, dat Zondagmorgen eerst de apostolischen er hun bijeenkomst hebben en daarna ($\pm$ half 11) de onzen. Deze goede onderlinge verhouding doet ons verwachten dat op den duur wel de heele gemeente over zal komen.

Twee jonge mannen, die bij hen voorgaan, krijgen nu geregeld les van onzen goeroe-indjil te Bangsa. Zij zijn ook al twee maal in Poerbolingo geweest — een wandeling van ongeveer zes uren! — om nader onderricht te worden.

Vanaf Pinkster-Maandag tot de daarop volgende Vrijdag hebben we in Klampok een zegenrijke evangelisatieveldtocht gehouden. Wij waren in een leeg huis van de gesloten Suikerfabriek, vlak tegenover de woning van den daar gevestigden goeroe-indjil gehuisvest: 26 Inlandsche medewerkers en de 2 Holl. dominees. Het waren mooie dagen, die zeker hun vrucht zullen opleveren.

Wat de Chinezen betreft, het vorig verslag uitte de wensch, dat een gelukkige oplossing zou mogen gevonden worden van het vraagstuk, hoe de met zoo veel ijver opgenomen evangelisatiearbeid van den Heer Swanborn na zijn vertrek zou kunnen voortgezet worden.

Wij hebben nu deze regeling getroffen: de Maleische avondgodsdienst oefeningen elke Zondag in de Kerk te Poerbolingo worden geleid door den Chineesen ouderling of door een Javaanschen goeroe, een enkel maal ook door een particulier. Ik zelf nam op mij ééns per maand daar op te treden. Zij gaan uit en staan onder toezicht van de Kerkeraad der Javaansche gemeente te Poerbolingo.

De doopcatechisatie wordt gehouden door den goeroe Filippus in zijn huis. Hij woont op het erf van het armenhuis Soeka Miskin (de voormalige school van Kandang Campang).

De evangelisatiebijeenkomst Donderdagavond ten huize van bedoelden ouderling wordt in den regel door mij zelf gehouden. Ik lees de Maleische geschiedenis, oorspronkelijk door mijn Vader uitgegeven, voor, maar verklaar die dan in de Javaansche taal, wat voor spreker en gehoor aangenamer is dan mijn nog steeds gebrekkig Maleisch. Als ik verhinderd ben, zet de gastheer het voort, maar gebruikt dan natuurlijk Maleisch.

Met veel waardeering genieten wij allen van thee

en versnaperingen door de hartelijke gastvrouw bereid. Mejuffrouw Dreckmeier en de heer Busselaar (beiden werkzaam aan de Holl. Chin. Zendingsschool) helpen trouw mee, de eerste als leidster van het zingen, de tweede met vioolspel.

In Soekaradja is helaas voor de Maleische godsdienst oefeningen nog geen blijvende oplossing gevonden. Zij werden in April en Mei nog wel voortgezet ten huize van een in Januari gedoopten zwager van Dr. Kho, maar dit echtpaar is sedert naar Poerwokerto verhuisd en toen zijn de godsdienst oefeningen (moge het tijdelijk zijn) stop gezet.

De Chineesche colporteur ligt nog in het ziekenhuis. In zijn plaats benoemen wij tijdelijk een werkloze oud-leerling van de Holl. Chin. Zendingsschool alhier, die op Hemelvaartsdag in de Javaansche gemeente te Poerbolingo gedoopt werd. (Nog een ander Chineesch gezin trad toen ook tot deze kerk toe)

In Poerwokerto deed zich het merkwaardige voorval voor, dat een tamelijk groote kring Chinezen, die door de Pinkstergemeente was toegebracht, zich van haar afwendde tot een Javaansche ouderling van de gemeente aldaar om onderricht, vooral voor haar kinderen. Natuurlijk werd deze hulp gaarne verleend. Tot nu toe houden zij zich nog afzijdig van de zending. Zit hier vrees voor de Hollanders uit nationaal motief achter? Uit één en ander moge duidelijk zijn, dat de Chineesche akker roept om meer intensieve en speciale arbeid dan wij kunnen geven.

Wat de Hollandsche Scholen betreft, die van de Schoolvereniging uitgaan: de Heer Hildering, hoofd der Christelijke Holl. Inlandsche School te Tjilatjap, ging in Maart met verlof naar Holland. Hoewel een gedwongen, vroegtijdige pensioneeringsweg dreigt, hopen we toch hem nog terug te zien, in dezelfde functie. In Juni nam de Heer Terpstra wegens pensioneerings afscheid als Hoofd der Holl. Javaansche School met den Bijbel te Poerwokerto. De bloei dezer inrichting is middellijk vooral aan hem te danken. Zoo missen wij hem noode in die belangrijke tak van dienst.

In verband met de scholen worden plannen voor meerdere jeugdactie voorbereid. Ds. Rullmann ging daarvoor eens naar Jogja en in Juni werd daartoe in Poerwokerto met afgevaardigden van elders vergaderd. Nader hierover als de plannen verwezenlijkt worden. Terloops stippen wij aan, dat de jeugdrubriek van het bekende evangelisatiemaandblad „de Zaaier”, ook druk verspreid op ons terrein onder Hollandsch sprekenden van alle rassen, van uit Poerwokerto en Poerbolingo geredigeerd wordt.

Met groote blijdschap werd in April Dr. Oosterveen te Poerwokerto ontvangen. Jammer dat zijn drukke ziekenhuiswerkzaamheden niet voldoende tijd overlaten tot de toch zoo dringend noodige speciale voorbereiding, met name op taalgebied.

Moge de Heere ook verder Zijn zegen op den arbeid gebieden.

B. J. E.

Kerstfeest.

't Is Kerstfeest voor de Chineesche kinderen van de Zendingsschool in Poerbolingo. Om zes uur is het in de Javaansche kerk tjokvol en vóór op straat rijden auto's en dogcars af en aan. Het dreigt te rege-

nen en dat wil in den natten tijd in Banjoemas iets zeggen, maar gelukkig blijven de mooie pakjes en de keurig gestreken japonnetjes droog, veel ouders komen ook mee en de Chineesche dames met haar keurige sarongs en kabaja's schitteren. Aan vele ooren en vingers prijken prachtige steenen. Op deze Vrijdagavond even voor de aanvang komt juist het bericht door de radio, dat de Uiver met de kerstmail brandende neergestort is. Dat geeft toch wel een bijzondere klank aan het openingswoord en alle menschen hooren het, dat alle heerlijkheid der menschen soms o zoo spoedig versombert en uitdooft. En dan wordt er verteld, terwijl al de kinderen en de ouders aandachtig luisteren, van de Groote Heerlijkheid, die steeds grooter wordt; van het Kindeke in de kribbe, dat Zijn kracht nog altijd toont. De kaarsen aan de kerstboom pinkelen en de zilveren loovertjes schitteren en kaatsen het licht terug. Het vertelt in Indië gemakkelijk voor kinderen. Als de stemming er is, luisteren ze met open mond en de kleine Chineezers weten al heel wat van de Bijbelsche verhalen en menig oogje schittert en zoo nu en dan vertrekt zich een mondje als een bewijs, dat ook het hart er bij is.

Dan wordt er gezongen, de mooie kerstliederen. Mejuffrouw Götzen doet haar best op het orgel en de aanwezigen zingen gelukkig niet te schel. Dat beteekent heel wat, want als de Chineesjes gaan uithalen.... dan wordt het voor Hollandsche ooren wel eens te bar.

De heer Swanborn vertelt in het Maleisch. De ouders schuiven bij en rekken zich om het beter te kunnen opnemen. Johannes 3, vers 16. Het bekende verhaal van die jongen in Londen, die overreden wordt en in het ziekenhuis, waar hij heengebracht wordt, die woorden maar voortdurend nazegt, als ze hem voorgelezen worden: „Want alzoo lief heeft God de wereld gehad....” Er is veel aandacht. De menschen, naast wie ik zit, zijn er heelmaal in en één zegt hardop: „Wah....sie”, een uitroep, die geslaakt wordt als iets mooi is of erg onverwachts komt. Wij genieten ook mee en al duurt het verhaal lang, ieder blijft ingespannen luisteren. Paulus had niet overal zoo'n aandachtig gehoor!

Na de tractatie vertelt de heer Kraay de geschiedenis van de vierde Wijze van het Oosten van Henri v. Wijke. Weer is het publiek erin. Als eindelijk de zoeker zijn laatste edelsteen weggegeven heeft en Jezus ziet als de Koning ook van zijn hart, die hij gezocht heeft zijn heele leven lang, gaat er een zucht op en er wordt iets gevoeld van de hooge waarde van geestelijke dingen, die nu anders getaxeerd worden door de hevige terugslag van het economische leven.

Zullen onze Chin. kinderen ook de groote Koning vinden in hun leven en zou daar zoo'n Kerstfeest ook niet aan mee kunnen werken?

„Hoe zal ik U ontvangen,

„Hoe wilt Gij Zijn ontmoet?”

Ze zingen het weer erg beheerscht en als de kleinen straks naar huis gaan met een mooi boek, een liederenbundel of een tekst, hebben ze iets mee gekregen, wat we misschien veel later terugvinden of eenmaal daarboven.

H.

Poerwokerto het volgende, dat we graag even doorgeven aan de lezers van het Zendingsblad.

W. B.

Ons Tweede Zendingsziekenhuis.

Het is, Gode zij dank, een feit geworden, dat het ziekenhuis, dat wij bijna drie jaren van de Suikerfabrieken in exploitatie mochten hebben, in ons bezit is overgegaan.

Een feit van belang in onze zending.

Gehoopt hebben wij het, vanaf de samenspreking met wijlen Dr. Vogelesang, op zijn ziekbed, dat spoedig zijn sterfbed werd.

Wij hooren het onzen vroegeren Directeur van ons ziekenhuis Trenggeling nog zeggen: „denk om Poerwokerto”. Maar toen wij in Indië informeerden, bleken Dr. Miedema en Ds. Rullmann met de zaak bezig te zijn, die Dr. Vogelesang tot het laatste toe, als noodzakelijk voor de toekomst onzer zending, vast hield.

Wat waren wij blij, toen de vijf suikerfabrieken unaniem aan ons het mooie ziekenhuis in exploitatie gaven en zelfs in de overeenkomst opnamen, dat bij ev. verkoop, de zending de voorkeur had.

Na twee jaren moesten de suikerfabrieken tot verkoop besluiten en daarvan kregen wij, in overeenstemming met 't contract, 't eerst bericht.

Doch toen de prijs!

Rome wilde het ziekenhuis heel graag bezitten en als Rome wat wil, dan speelt het geld geen rol.

Bij ons is dat anders.

Maar wij wilden het ziekenhuis minstens zoo graag hebben als Rome. Doch wij wilden het graag hebben in de gunst des Heeren.

Zoo is er door de broeders in Indië en hier, gebeden en gewerkt.

Het leek ons zelf vaak te machtig en toch werden wij tot bidden en werken gedrongen.

En zie, het ziekenhuis is ons toegewezen voor een billijken prijs.

Voor ons wel een groote som, maar ver beneden de schatting en nog verder beneden de bereidwilligheid der missie.

Zoo aanvaarden wij het gebouw, inventaris en terreinen uit 's Heeren hand.

Wij vertrouwen, dat onze kerken, zonder uitzondering, gaarne het dankoffer willen brengen, waarom wij aan alle Kerkeraden in ons ressort gevraagd hebben.

Danken, zonder offer, dat mocht Israël niet.

En dat willen wij ook niet.

De medische zending moet meer en meer in onze kerken gaan leven. Wij kunnen haar, menschelijk geredeneerd, niet missen.

En nu de subsidies zoo verminderen, zullen wij om jaarlijksche bijdragen niet alleen voor den hoofdmaar ook voor den medischen dienst moeten gaan vragen.

Maar eerst het dankoffer!

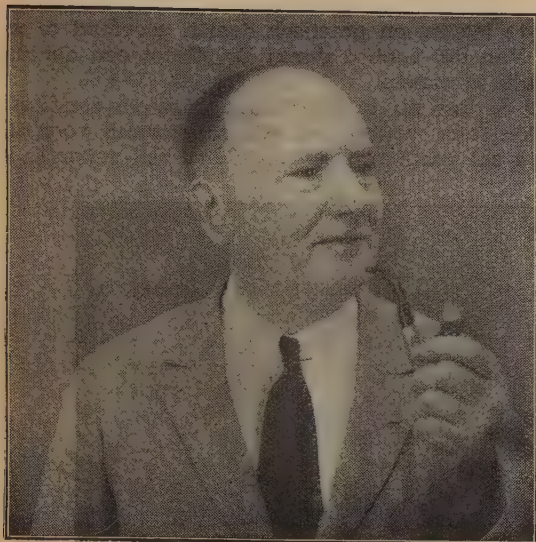
V.

Zending Zuid-Holland Noord.

Dr. H. A. van Andel.

Zooals in het vorige No. van het Zendingsblad reeds is medegedeeld, werd te Solo 22 Juni j.l. de

Dr. H. A. van Andel.

zestigste verjaardag van Dr. H. A. van Andel op zeer gepaste wijze gevierd. De viering werd aan den avond van den dag besloten met een maaltijd. Die maaltijd werd aan Dr. H. A. van Andel en zijn gezin aangeboden door de Hollandsche Gereformeerde Kerk te Solo. Gelijk men weet, zijn te Solo de missionaire predikanten ook te gelijk predikant van de Hollandsche Kerk. Te Djocja is dat zoo niet. Daar heeft de Hollandsche Kerk een eigen predikant en de missionaire predikanten wijden zich alleen aan het Zendingswerk. Maar te Solo heeft de Hollandsche Gemeente geen eigen dienaar doch zijn de missionaire predikanten, waarvan Dr. H. A. van Andel de eerste en de oudste is, tegelijk ook predikant van de Holl. Kerk.

De maaltijd, die de Holl. Geref. Kerk haar oudsten dienaar aanbood, is uitnemend geslaagd. Tal van gasten zaten aan. Er is natuurlijk dien avond ook heel wat gezegd. Het was er bijzonder gezellig. En de grondtoon was en bleef dank aan God voor alles wat Hij in en door Dr. en Mevr. van Andel-Rutgers te Solo gaf.

Bij den maaltijd vond elk dischgenoot bij zijn plaats aan tafel een foto van Dr. H. A. van Andel. Eén der gasten was zoo vriendelijk ons een foto te zenden, die we gaarne een plaatsje geven in het Zendingsblad.

W. B.

P. de Koomen.

„En op 45-jarigen leeftijd met pensioen!” Als men jong naar Indië gaat staat de gedachte aan die vroegtijdige rust gelukkig wel niet op den voorgrond, maar komt er toch wel steeds als een prettige bijkomstigheid achteraan. Meermalen beluistert men dan ook deze zin in de geprekken van a.s. Indische ambtenaren. Zoo lijkt het van ver. Maar als dan eindelijk dat 45ste jaar is aangebroken, en men het werk in Indië heeft leeren liefhebben dan verandert dat zoet in bitter, en vindt men dat 45ste jaar fataal.

Zoo gaat het bijna ieder, ook de heer de Koomen, wiens afscheidskiek hier naast is afgedrukt.

Veertien Indische dienstjaren liggen achter hem, waarvan dertien doorgebracht in het Kweekschool-

leven. Het werk aan onze Christ. Kweekschool te Solo was hem lief, en had hij de keus gehad, dan was hij zeker nog gebleven, maar dat 45ste jaar noopte hem heen te gaan.

Zooals ieder had ook de heer de Koomen zijn eigen plaats in het Kweekschoolleven. Zijn plaats was die van den goedmoedigen, opgewekten leeraar. Waar hij les gaf waren de leerlingen zeker van een gezellig uur. Zij zullen hem dan ook zeker missen.

Bijna evenveel jaren als hij in Solo woonde, was hij secretaris van de Solosche Schoolvereeniging, hielp hij mee scholen oprichten en besturen. Gemakkelijk ging men naar hem toe, zeker als men steeds was van een welwillend oor en een welwillend hart. Als lid van de personeelscommissie was hij een van degenen, die in de laatste moeilijke jaren vele netelige kwesties had op te lossen, kwesties die hem vele moeilijke uren bezorgden.

Na deze tijd zij hem dan ook de rust en een gelukkig weerzien van vrouw en kinderen van harte gegund.

S.

H. C. B.

Zending Noord-Holland.

Een teleurstellende mededeeling.

Tot heden is er op ons zendingsterrein van Midden Java, zelfs in heel Ned.-Indië, geen enkele christelijke inrichting voor verpleging van krankzinnigen. Meermalen is er over gesproken of het niet zou kunnen komen tot de oprichting van een Christ. Krankzinnigengesticht.

Enige maanden geleden scheen er uitzicht te bestaan, dat er ook op dit terrein iets tot stand komen zou. De directeur van het Petronella Hospitaal Dr. K. P. Groot had in overleg met anderen een plan ontworpen om, in verband met dit hospitaal, op bescheiden voet een werkkolonie voor rustige krankzinnigen te stichten. Hij is daartoe met de bevoegde autori-

P. de Koomen.

teiten in onderhandeling getreden. Het scheen eerst, dat met behulp der Inlandsche zelfbesturen het plan zou slagen. Het overleg heeft onderscheidene maanden geduurd. Thans heeft echter de directeur bericht, dat de verwachte medewerking niet is verkregen. Zonder die medewerking is het vrijwel ondoenlijk om de voorgenomen plannen uit te voeren. De

komen om de speciale behandeling van dit soort lijders te leeren, en practisch daarin geoefend te worden. Van dat aanbod denkt Dr. Groot een dankbaar gebruik te maken.

Het is dus nu te verwachten, dat de zending op Midden-Java weldra ook een sanatorium voor t.b.c. lijders zal bezitten. Aangezien het vrij zeker is, dat

Bezoek uit Amsterdam.

loop der omstandigheden heeft dus genoodzaakt van deze wel zeer gewenschte zaak af te zien. Er zal dus, voorloopig althans, van een christelijke verzorging van krankzinnigen niets komen.

Een Christelijk Sanatorium voor T. B. C.-lijders.

Voor zoover we weten bestaat er in Ned.-Indië tot heden nog geen christelijke inrichting, speciaal voor t.b.c. lijders. Op het zendingsterrein der Geref. Kerken is er althans geen. Gelijk vroeger reeds is medegedeeld, wordt den laatsten tijd de oprichting van een christelijk sanatorium voor longlijders ernstig overwogen. Tot onze blijdschap kunnen we thans melden, dat dit plan vaste vormen en wellicht reeds een begin van uitvoering heeft verkregen. Dit sanatorium wordt opgericht in verband met het Petronella-hospitaal.

De directeur, Dr. Groot, heeft op 19 K.M. afstand van Djokjakarta, in de richting van Kalioerang de hand kunnen leggen op een zeer geschikt terrein, dat nu voor dit doel wordt aangekocht. De plannen voor bouw en inrichting van een bescheiden sanatorium zijn gereed. Naar het voornemen is, zal er nu weldra met den bouw worden begonnen.

Eén der verplegers van het Petronella-hospitaal, die daarvoor is uitgekozen, zal in een bestaand sanatorium gedurende eenigen tijd een speciale opleiding voor de verpleging van t.b.c. patiënten ontvangen. De directeur van het sanatorium te Tjisaroea, het grootste van geheel Java, heeft aan Dr. Groot toegezegd, dat één der verplegers van Djokja daar mag

de kosten der exploitatie wel kunnen worden gedekt door de inkomsten, zal hiervoor van de Zending geen offers, althans niet beduidend, worden gevraagd. Stellig kan dit sanatorium voor het werk der zending van groote betekenis worden.

Meestal is dit soort lijders geruimen tijd onder behandeling. Veelal verkeeren zij ook in een toestand, dat gemakkelijk met hen kan worden gesproken en zij voor bearbeiding met het Evangelie zeer geschikt zijn. Uit een zendingsoogpunt bezien, kan een sanatorium voor t.b.c. lijders in dienst der zending bijzonder mooi werk verrichten.

Mooie resultaten.

Het werk der opleiding van personeel voor den Medischen dienst is een belangrijk onderdeel van den arbeid der missionaire artsen.

Dr. Groot had 18 jongens in opleiding voor verpleger in dienst der zending. Aan het examen namen alle 18 deel. Niet minder dan 14 behaalden het gewenschte diploma voor ziekenverpleging.

Door Dr. M. G. Muller werden 10 meisjes opgeleid voor vroedvrouw. Bij het examen, dat onlangs werd gehouden, verwierven zelfs 9 van de 10 het diploma.

Ook het Zendingsblad wenscht genoemd artsen met deze mooie resultaten gaarne geluk.

W. B.

Bezoek uit Amsterdam.

(bij de foto).

Afgaande op de uitstapjes, die hoe langer hoe meer vanuit Holland naar Indië gemaakt worden, zijn er

veelbelovende teekenen voor een nog nauwer meeleven van Holland met Indië, ook wat de Zending betreft. Een vorig jaar ontvingen we zoo bezoek uit Utrecht, den Haag, Haarlem en Hilversum. Dit jaar verscheen Amsterdam in de personen van den Heer en Mevrouw Douwes—Ruys. Straks zal zeker de oud-Minister J. J. C. van Dijk komen en daarna wachten we Groningen in de persoon van Ds. en Mevrouw Miedema. Met belangstelling zien we uit naar de reisplannen van vele anderen, die ook eens zulk een trip willen maken.

De foto laat ons de Heer en Mevrouw Douwes zien samen met de Gemeente van Tjandi in het Wonosarische, een 55 K.M. van Jogja. Zondag 25 Augustus gingen de Heer en Mevrouw Douwes mee daarheen. Het was een buitengewone dienst. Een Javanen werd met zijn 3 kinderen gedoopt. Een meisje deed belijdenis van geloof. Ook werd een kind van de Goeroe gedoopt. Verder was er Avondmaal. Naderhand verklaarde de Heer Douwes: „dat we deze dienst hebben mogen bijwonen en ook zelf met de Christen-Javanen aan de Tafel des Heeren hebben mogen aanzitten, overtreft alles wat we hebben genoten”.

Ieder, die zich de moeite geeft om even in te denken wat het beteekent om een blik te werpen op het eigen Zendingsterrein, en dat gedurende de viering van het Avondmaal, die verstaat dit woord van den Heer Douwes. We zouden wel willen, dat ieder, die de Zending telkens in zijn gebeden gedenkt, hetzelfde hier eens zou kunnen meegenieten. Waar dit niet mogelijk is, laat daar toch een ieder bij de viering van het Avondmaal telkens ook een oogenblik denken aan de Zending.

D. J. B. A.

Zending Utrecht en Gelderland.

Dr. F. Veldstra.

Naar wij vernemen is Dr. F. Veldstra benoemd tot directeur van het Zendingshospitaal te Poerworedjo, ter opvolging van Dr. J. C. Flach, die zijn arbeid gaat neerleggen.

Dr. Flach heeft tal van jaren de Zending van de de Kerken in Utrecht en Gelderland als directeur van haar Zendingsziekenhuis mogen dienen. Hij acht thans den tijd gekomen, mede ook met het oog op zijn gezondheid en zijn gezin om zijn zwaren arbeid te Poerworedjo aan een ander over te geven en zelf met pensioen naar Holland te gaan, waarop hij gerekend naar zijn langen tijd van dienst ook ten volle recht heeft.

In zijn plaats is nu benoemd Dr. F. Veldstra, die in den arbeid der Zending geen onbekende is. Hij heeft reeds onderscheidene jaren onze Zending gediend. In overleg met de deputaten voor de Soemba-Zending is hij door de Kerk van Amsterdam benoemd en in Maart 1927 uitgezonden naar Djocjakarta voor het werk in het Petronella-hospitaal. Dit is toen echter geschied onder de uitdrukkelijke bepaling, dat hij beschikbaar zou zijn voor de Zending op Soemba, zoodra deze hem noodig had, wijl hij zich daarvoor reeds beschikbaar had gesteld. In Juni 1930 vroeg de Soemba-Zending hem voor haar dienst en ging hij naar Soemba om te Waikaboekak het werk over te nemen van zijn vriend Dr. J. Berg, die met verlof naar Holland ging. Dr. Veldstra was van Juni 1930 tot April 1933 werkzaam op Soemba, toen

hij den arbeid weer overdroeg aan Dr. J. Berg. Gedurende eenigen tijd was Dr. Feldstra daarna werkzaam te Pati op Java. Het vorige jaar is hij m. verlof in Holland geweest, waarna hij in het voorjaar weer naar Java is teruggekeerd.

Dr. Veldstra is door en door een Zendingsman, die gaarne de Zending wil dienen. Daarbij is hij een zeer bekwaam arts, die zich gespecialiseerd heeft in de Chirurgie en als Chirurg een goeden naam heeft.

Stellig heeft de Zending te Poerworedjo in hem een geschikt opvolger van Dr. Flach gevonden met wien we de Kerken van Utrecht en Gelderland gelukwensen kunnen.

W. B.

Zending Friesland.

Splitsing der Friesche Zending.

Naar wij vernemen heeft Dr. W. A. van Es in het blad, waarin hij gewoonlijk schrijft, een zaak voorgesteld, die voor de Friesche Zending van zeer eminent belang is.

Gelijk men weet is Friesland Kerkelijk verdeeld in twee deelen: Friesland Noord en Friesland Zuid. De Kerken van beide deelen hebben ieder, gelijk wel vanzelf spreekt, een eigen Particuliere Synode. In de Zending werken echter de Kerken van Friesland Noord en Friesland Zuid tesamen met de Kerk van Heeg als zendende Kerk. Indertijd heeft men gemeend de samenwerking het best te kunnen regelen door de instelling van een z.g. Zendingssynode.

Sinds 1930 heeft echter Friesland twee Zendings-terreinen. Naast Keboemen, dat het oudste terrein is, heeft men toen ook Wonosobo als Zendingsterrein aanvaard. Beide terreinen zijn ook administratief geheel van elkander gescheiden. Tot nu toe was sinds 1931 Ds. K. v. Dijk de Miss. predikant van Wonosobo en Ds. H. Bergema de Miss. predikant van Keboemen. Ds. Bergema heeft echter de benoeming tot docent aan de Opleidingsschool op Soemba aangenomen, zoodat in de plaats van hem een ander Missionair predikant moet worden beroepen.

Mede met het oog daarop heeft nu Dr. W. A. van Es de vraag aan de orde gesteld of nu niet de tijd gekomen is, dat de samenwerking, zooals die thans in de Zending is, ontbonden worde, en de Kerken van Friesland Noord en de Kerken van Friesland Zuid, iedere groep zelfstandig, één der terreinen gaan verzorgen. Dr. Van Es schat dat dit beter, practischer en goedkooper zal zijn dan zooals men thans met elkander samenwerkt. De Kerken van Friesland Noord zouden dan in samenwerking met één harer Kerken als zendende Kerk één der terreinen in het vervolg hebben te bearbeiten, terwijl dan het andere terrein ter verzorging zou blijven aan de Kerken van Friesland Zuid met Heeg als zendende Kerk.

Dit voorstel is voor de Friesche Zending van ingrijpende beteekenis en stellig waard, dat het ernstig worde overwogen. Dr. Van Es is een principieel man, met een scherp blik. Geoordeeld naar de beginselen, zooals die in 1896 door de Generale Synode te Middelburg zijn uitgesproken en aanvaard, is een regeling zooals Dr. Van Es thans voorstelt, ongetwijfeld principieel juist, dan de regeling, zooals die tot nu toe bestaat. Twee Kerken, die elk met de Kerken van het ressort harer particuliere Synode een Zendingsterrein verzorgen, is veel meer in de lijn onzer Zendingsbeginselen, dan wanneer één Kerk

in samenwerking met de Kerken, behoorende tot het ressort van twee particuliere Synoden, twee terreinen verzorgt, zooals nu in Friesland het geval is.

Wij verwachten echter, dat er tegen het voorstel van Dr. Van Es, dat uit een principieel oogpunt bezien alle aanbeveling verdient, heel wat praktische bezwaren zullen worden ingebracht. Stellig zijn die bezwaren niet gering. Het zal heel wat overleg eischen om, indien men op dit voorstel ingaat, in den bestaanden toestand, die historisch zoo geworden is, de daarvoor noodige verandering te brengen. Er zal dan heel wat gepast en gemeten moeten worden.

Maar meestal kan voor elk plan, dat principieel juist is, ook wel de praktische weg gevonden worden om tot uitvoering te komen. Het komt ons voor, dat dit ook het geval is met het voorstel, dat Dr. Van Es inzake de splitsing der Friesche Zending doet. We achten de uitvoering daarvan heel wel mogelijk, ook al zien we de bezwaren wel. En als het plan van Dr. Van Es bijval vindt en tot uitvoering komt, zal het naar ons oordeel stellig ook praktisch aan de zaak der Zending in Friesland ten goede komen. In elk geval is het voorstel van Dr. Van Es ten zeerste waard, dat het ernstig overwogen en niet zoo maar aan den kant worde gezet. W. B.

De aanbouw van het hospitaal te Wonosobo.

De aanbouw en noodige verbouwing van het hospitaal te Wonosobo is gereed gekomen.

Dr. D. Verveen, de directeur van dit hospitaal schrijft ons het volgende:

„U zult zich moeilijk kunnen voorstellen met welk een gevoel van rust en ruimte wij elken dag in het ziekenhuis ons werk verrichten. Nu eerst dringt recht tot onszelf door in wat voor hopeloos primitieve omstandigheden wij tot nog toe moesten werken. Wij allen zijn dan ook ontzettend dankbaar. Op letterlijke wijze zijn wij nu in de ruimte gezet en ervaren nu tastbaar Gods weldadigheden.

Het ziekenhuis is, dank zij de voortreffelijke opzet en den arbeid van het Bouwbureau Pluyter, tot een architectonisch schoon geheel geworden. Juist ook door haar eenvoudige en sobere, doch door en door degelijke bouw, geeft het een gewaarwording van degelijkheid en schoonheid. Zelfs het gedeelte dat wij van het Gouvernement kregen is door verschillende veranderingen aardig goed passend bij het geheel geworden.” —

Tot zooverre Dr. Verveen, die, zooals men ziet, zeer voldaan is over het bereikte resultaat. Later hopen we een foto van het hospitaal te kunnen geven. W. B.

De zendingscollectantjes met het Bestuur der Zendingscommissie te Oenkerk.

Ook te Oenkerk heeft de Zendingscommissie een groep collectantjes aangesteld, waarmede men de Gemeente bewerkt met busjes voor de Zending. En naar men ons meldde bevat het best. De collectantjes brengen heel wat bijeen. De commissie is over hun ijver zeer tevreden.

Oenkerk heeft een groot getal collectantjes, maar het is ook een groote gemeente, die zij huis aan huis moeten bezoeken.

Zooals men op de foto kan zien zijn ook hier de

Zendingscollectantjes Oenkerk.

jongens weer in de minderheid. Achter de collectantjes staat de Voorzitter der Commissie. Links zit de Secretaris en rechts de Penningmeester.

W. B.

Zending Groningen, Drenthe, Overijsel, Bentheim en Oost-Friesland.

Schetsen uit het Binnenland.

No. 13.

Oemboe nai Loeta is veroordeeld tot twintig jaar dwangarbeid. Oemboe nai Loeta is een van de grootste Radja's van Soemba, medebestuurder van het landschap Taboendoeng. Dit is een Landschap, dat nu niet bepaald gemakkelijk te bereiken is. Het ligt niet aan een autoweg, maar men moet 100 K.M. te paard zitten, wil men het bereiken.

Geen wonder, dat deze Radjah zich altijd zoo'n beetje eigen heer en meester voelde. Bestuursambtenaren kunnen daar niet elken dag komen, en als er eens iemand komt, dan weet de Radjah het meestal al dagen van te voren, zoodat hij maatregelen kon nemen.

Dat was wel noodig! Dat zult u hooren.

Want waarom is hij nu veroordeeld tot zoo lange straf? Hij is al niet zoo jong meer, zoodat wij wel kunnen zeggen, dat hij levenslang verbannen wordt.

Hij heeft eenige moorden op zijn geweten; men zegt vijf, maar hij is veroordeeld om twee. Dat is trouwens al genoeg.

Moorden?

Vraag het hem zelf eens! Hij zal het met verontwaardiging afwijzen, en zeggen: „ik ben geen moordenaar, ik ben altijd een net mensch geweest!”

Hij vindt zichzelf een zeer eerbaar en rechtschapen mensch, die niet anders gedaan heeft, dan goed zorgen voor zijn volk en zichzelf.

Wat is er gebeurd?

Zijn vrouw droomde op zekeren nacht, dat een der kampongmannen bij haar bed kwam staan, en allerlei vreemde handelingen verrichtte. Des morgens begreep zij al dadelijk, dat die man haar was komen betooveren. Zij zou het nu zoo lang niet meer maken.

Daarom deelde zij de droom aan haar man mede, die buiten zichzelf was van verontwaardiging. Zoo'n toovenaar was een gevaar voor heel het volk. Wie weet hoeveel menschen hij al betooverd had. Er zat niets anders op dan vrouw en volk te redden, door dien man uit den weg te doen ruimen.

Hetgeen gebeurd is.

Het slachtoffer werd mede op jacht genomen, zonder zelf ook maar iets te vermoeden, en op een eenzame plek, werd hij plotseling neergeslagen.

Jaren lang werd het verborgen gehouden. Als er soldaten kwamen, dan werden de drie mannen die den „toovenaar“ (?) hadden geveeld, verstopt op het zoldertje in huis.

Want de Nederlandsche Regeering houdt er van die bijzonder vreemde ideeën op na! Als je je eenvoudig beschermt tegen toovenaars door deze uit den weg te ruimen, en de Regeering komt er achter, dan wordt je verbannen.

Zoo dacht Oemboe Nai Loeta.

Op zijn standpunt had hij gelijk! Een toovenaar is eigenlijk een moordenaar. En wat is nu beter, dan zoo'n man op te ruimen, zoodat hij niemand meer kwaad kan doen?

Maar de Regeering is er toch achter gekomen, omdat de vrouw van Oemboe nai Loeta, in een huiselijke twist, hetzelfde verklapt heeft. En nu moet hij brommen, twintig jaar lang.

De bevolking is daardoor geheel in de war!

Wat wil de Regeering dan? Moet je je dan zoo maar overleveren aan de toovenaars? Wil de Regeering dan vrij spel geven aan misdadigers, zooals toovenaars toch zijn? Die Nederlandsche Regeering is altijd onberekenbaar. Verdedig je je vrouw tegen tooverij, dan krijg je straf. Neem je een paar paarden terug van je vijand, wiens grootvader vroeger van ons paarden gestolen heeft, dan wordt je veroordeeld wegens diefstal. Gaat er iemand met je vrouw vandoor, en je slaat hem het hoofd af (wat toch niet meer dan billijk is!) dan wordt je wegens moord aangeklaagd. Toovenaars, dieven en echtbrekers worden beschermd.

Geen wonder, dat een deel der jonge mannen de kluts kwijt is, en denkt, bij de Regeering mag je doen wat je wil, je wordt toch beschermd! Zij, die durven verdedigen, worden gestraft! De rechtsregelen, die van ouds her vaststonden, worden op zij gezet.

Hoe noodig is het nu het Evangelie aldaar met kracht te prediken, omdat de bevolking losgeslagen wordt van de oude vaststaande regelen, en men niet meer weet waar men zich aan te houden heeft. Nu moet er een andere ondergrond gelegd worden... ter wille van de bevolking zelve: Zij, die openlijk of verborgen de Zending tegenwerken (en dat komt van ambtenaren-zijde herhaaldelijk voor) toonen daarmede geen begrip te hebben van de leegte die zij zelf aanrichten in de zielen der heidenen. De rechterlijke beslissing kan moeilijk anders. Maar dan moeten wij ook een nieuwe ondergrond geven, n.l. die van Gods Woord, wil het volk niet in misdaad ten ondergaan.

Die geestelijke verwarring wordt niet alleen door de rechtspraak veroorzaakt, maar ook door talloze andere regelingen.

Op begrafenissen mag men niet meer dan een bepaald aantal dieren slachten en dan nog alleen

oude. Terwijl vroeger rijke vorsten talloze dieren meekregen in het graf ter begeleiding naar het doodenland.

Vroeger werden slaven geslacht bij de begrafenissen. Nu mag dat niet meer. Nu moet die arme Radja, die heel zijn leven altijd bediend is geworden, moederziel alleen op stuntelige paarden de tocht naar het vreemde doodenland volbrengen. En alleen ergens naar toe gaan is voor een Soembanees verschrikkelijk. Hij wil altijd gezelschap hebben.

Vroeger mocht men niet lopen op bepaalde stukken grond, omdat die heilig waren, b.v. de voet van den regenboog was er op gezien. Maar nu legt men roekeloos over dat stuk grond een heirweg aan. Daar moet de wraak der goden toch op komen! Het Bestuur trekt zich van het hogere zeker niets aan!

Men hoort dan wel eens het verwijt, dat de Zending de oude gewoonten losweekt, terwijl die oude gewoonten toch zoo mooi zijn! Maar men vergeet, dat het Westersche Bestuur de bevolking losmaakt uit de oude gevestigde wereldbeschouwing, en dat daar niets voor in de plaats gegeven wordt. Dan mischien alleen enkele wereldsche artikelen, als lampen, cigarettens, jenever.

Gelukkig het volk dat een nieuwe levensbeschouwing kan krijgen, welke vastligt in Gods onveranderlijk Woord.

P. J. LAMBOOY.

Een brief van de Zendingsarbeiders op Soemba aan de familie van wijlen het echtpaar Ds. en Mevrouw de Bruijn—Hemmes.

Men verzocht ons aan onderstaand schrijven, dat van zoo warme toegenegenheid en waardeering getuigt voor de personen en het werk van wijlen Ds. en Mevr. de Bruijn-Hemmes een plaatsje te geven in het Zendingsblad.

Gaarne voldoen we aan dit verzoek.

W. B.

Karoeni, Eiland Soemba.

Zeer geachte familie Hemmes en de Bruijn.

Onze laatstgehouden vergadering te Pajeti droeg mij op U haar gevoelens van innige deelname uit te spreken bij het overlijden van haar, die een der onzen ook nu nog was, hoewel ze sedert enkele jaren lichamelijk niet meer in ons midden verkeerde: Mevrouw de Bruijn, die zoovele jaren aan de zijde van haar man, hier op Soemba in het Koninkrijk Gods heeft mogen arbeiden en die daarom nog voortleeft hier, in de harten van de Europeesche zendingsarbeiders, maar niet minder bij die talrijke Inlandsche Christenen, vooral Savoeneezen, die ze tot zegen heeft mogen zijn.

Het is ons een rijke troost te mogen gelooven, dat na het arbeidzame leven vol moeite vaak in het Koninkrijk Gods, de eenige ruste volgt, naar de vaste belofte, ons in het Woord gegeven.

Bij het weemoedig scheiden is dit onze troost, dat we mogen gelooven, dat Dominée en Mevrouw de Bruijn, die zoovele vaak moeilijke jaren zij aan zij stonden in de strijd voor Gods Koninkrijk, thans beide in vrede zijn heengegaan — naar de vrede in het Rijk der overwinning.

Hun gedachtenis hier is velen ten zegen.

Met gevoelens van innige deelname namens de vergadering van missionaire Dienaren op Soemba:

W. VAN DIJK, Scriba.

Zending Soerabaja.

Ds. H. v. d. Brink te Makassar schreef het volgende:
Een tocht het bergland in.

II.

Naar Lombassang.

Ik heb U in de vorige maanden al een en ander over deze bergkampong, niet ver van Malino, het eenvoudige vacantie-oord voor Makassar verwijderd, verteld.

Een dag of tien ben ik daar achter elkaar geweest.

In het open bamboe-schooltje heb ik een hoek laten afschutten, en daar sliep ik.

Nu is dat natuurlijk allemaal open van boven en van onderen, maar dit is toch prettiger dan wat ik mij van één der vorige keeren herinnerde.

Ik had toen in een kamponghuis enkele nachten geslapen.

Op zich zelf een heel interessant iets.

Alleen die kakkerlakken en ratten.

En dan zulke goed verzorgde!

Ik had mijn veldbed in het midden van de kleine ruimte gezet.

Maar 's nachts werd ik ineens wakker, doordat mijn klamboe vlak boven mijn hoofd inzakte door de zwaarte van twee elkaar naloopende... ratten.

Dan duurt het weer even voor je de slaap hervat hebt!

Van dit alles had ik nu, in de school, natuurlijk geen last.

En dan heb je, alles gezien van uit deze lichtzijde, van het andere primitieve ook geen last meer.

Trouwens dit alles, evenals het eenvoudige inlandsche rijstmaal is voor mij eerder iets aantrekkelijks dan dat ik het vervelend vind.

Maar laat ik U thans liever inleiden in de ernst van het werk.

Waar je ook wel heel humoristische momentjes bij hebt, vooral in een primitieve bergkampong.

Maar toch kwam ik dadelijk al in aanraking met de ernst ook.

Er waren nog al veel zieken.

En juist had men de vorige dag een offer gebracht bij een bron, opdat de Heer van die bron toch beterschap zou geven.

Zoo is trouwens het heele leven van deze menschen met allerlei bijgeloof doortrokken.

Al zeggen ze ook Mohammedaan te zijn.

Mijn goedgevulde medicijntasschen kwamen nu prachtig te pas.

En ook mijn opgedane ervaring in Makassar.

Ik had n.l. de laatste maanden verschillende ochtenden in de week op een der groote poliklinieken in Makassar een „beetje” meegeholpen en zoo doende mijn in Holland opgedane theoretische kennis op de juiste manier verfrischt.

't Gaat soms om kleine dingen, maar die toch van zoo'n groot belang zijn.

Het gevolg was nu, dat ik een 93 menschen in deze dagen geholpen heb.

Of hier dus ook veel te doen valt.

Er komt hier ook nooit een dokter of verpleger.

Er was hier ook nog net een passardag, waar natuurlijk wonderen over mijn zalven verteld werd. Met het gevolg, dat er ook van daar velen kwamen. Het moeilijke is dan dat je veel menschen

te behandelen krijgt, die minstens vier of vijf keer zouden moeten terugkomen. Wat natuurlijk niet gebeurt, omdat ze van ver komen moeten. Dan wordt het zoo'n halve hulp.

Maar een man, die op een uur afstand woonde en door een scherpe bamboe twee afgrijselijke diepe jopen ontvangen had is toch een keer of 5 terug gekomen. Nu was er ook pas in zijn kampong de vorige week een ander aan dergelijke wonden overleden. Verder had ik het geluk, dat er een paar menschen met geweldige zweren, die prachtig „rijp” waren, bij me kwamen.

Natuurlijk met flinke koorts.

Een „uitlating” gaf natuurlijk een geweldige verlichting en een zeer vlugge betering.

Dit alles geeft veel contact met het volk.

Vorige week was Dr. van der Veen, Taalgeleerde uit het Toradjaland (Rante Pao) bij ons. Hij vertelde, dat zij ook zóó begonnen waren, maar nu te veel van dergelijk contact hadden!

Maar wij zijn er nog heel erg blij mee.

Minder opwekkend waren de mededeelingen over de school te Lombassang.

Het bleef ook hier maar bij 3, 4 leerlingen.

Lang heb ik met den goeroe de zaak van alle kanten bekeken.

En ook biddend overwogen.

Nu was er wel een plan in mij opgekomen. Op vorige tochten was ik in een kampong geweest nog enkele uren verder de bergen in. Daar had ik kennis gemaakt met een jong vorst die nog al vooruitstrevend was.

Het kampongcomplex leverde daar vele kinderen op.

Dit is altijd eenigszins ook de moeilijkheid geweest van Lombassang, dat de kampong zelf niet veel kinderen bezat, maar alles van rondom moest komen.

En dit scheen nu grooter nadeel te zijn voor de school, waar de andere voordeelen van Lombassang niet tegen konden opwegen.

We hebben toen weer eens contact met dien Vorst uit Lonka gezocht.

Het feit, dat verschillende menschen uit zijn kampong, die op de passar waren geweest, ook door mij juist geholpen waren, deed natuurlijk het door ons genoemde voordeel van vrij geneesmiddelen, een belangrijke doorslag geven.

Hoewel hij de belangrijkste van de zes, in deze bergstreken regeerende vorsten is, staat hij toch onder een ander Karaeng, n.l. die in Parigi.

Met dezen had ik ook al eens kennis gemaakt, wat niet zoo heel prettig was geweest. De laatste regeert in een dicht bevolkte streek, dichter op Makassar aan. Hoewel daar geen enkele school was, had hij indertijd, zonder praten, beslist mijn aanbod van een school afgewezen. De Karaeng van Lonka wilde nu eerst gaan praten met dezen Vorst.

Toen hij vertrok teekende ik in mijn dagboek aan, dat de kans nu zeker verkeken was. Tenzij.... tenzij God het nu eens anders wilde en zou bewijzen, dat hij de Heer der Zending is.

Na enkele dagen kwam de Karaeng terug.

En.... hij zeide de school te willen ontvangen.

Dat was een gebedsverhooring.

We spraken af dat we over enkele dagen naar Lonka zouden komen.

Dien zelfden avond hadden we een koempoelan in Lombassang.

Ik had een serie van 12 groote platen over de geschiedenis van Mozes.

Wat nog niet gebeurd was, ongeveer de geheele kampong was aanwezig in het schoolgebouw om de verklaring der platen aan te hooren.

Je hebt dan zoo'n mooie aanknooping bij Nabi Mozes, bekend uit de Koran.

Zondag hielden we een koempoelan, zooals de Goeroe dat reeds enkele maanden deed. Niet ver van Lombassang waren n.l. verschillende Amboneezen komen wonen, die daar op een kebon werkten. Trouw als de Amboneezen in dezen zijn, maakten ze steeds de koempoelan in Lombassang mee. Wat natuurlijk uit de kampong zelf ook enkelen trok. O.a. de man die voor mijn paard zorgt. Hij had zich geheel als Javaan gekleed, en zijn vrouw droeg ook een baadje en hun kindje een echt broekje!

Op zich zelf een teeken, dat ze voelden dat zoo'n koempoelan iets is waar je je apart voor moet kleden. Trouwens de andere kampongmensen zagen hieruit dat dit stel hormat bewees aan onze koempoelan.

En daar zullen ze wel heel wat over moeten hooren.

Natuurlijk wisten ze dat van te voren. Dat ze toch kwamen, dat begint iets te zeggen.

Het leven onder de menschen in een Moh. land, doet je letten juist ook op die heele kleine uitwendige dingen.

Doch hierover en over onze tocht naar Lonka in een volgende schets.

Wordt vervolgd.

Synode der Javaansche Christen Gemeenten op het Zendingsterrein der Gereformeerde Kerken in Nederland op Midden Java ten zuiden gehouden te Magelang 23—29 Juli 1935.

Vervolg.

II.

inzake de zooveel besproken kwestie van een volledige Javaansche berijming der 150 Psalmen voor kerkelijk gebruik rapporteerden de Deputaten voor 't verband met de zending, dat zij zich tot Noord- en Oost-Java gewend hadden om hun medewerking te vragen om te komen tot een gemeenschappelijk kerkboek, waarin alle psalmen zijn opgenomen. Tot nu is echter van die zijden nog geen antwoord ingekomen.

Ds. Merkelijn las een brief voor van de zendingsdeputaten van de Generale Synode in Nederland. Deze brief was gericht aan de Biz. Verg. v. d. Miss.-Predikanten en werd door Ds. Merkelijn in het Javaansch overgezet. Uit de inhoud bleek, dat Ds. van Dijk zonder eenige reserve zijnerzijds de door hem in het Javaansch berijmde bundel aan de Gen. Synode, die Aug. 1936 hoopt saam te komen, wil aanbieden. In verband daarmee werd een commissie, die in vroegere jaren benoemd was, maar die haar bevoeienissen gestaakt had, omdat de auteur niet bereid was zijn werk uit handen te geven, weder op nieuw ingesteld.

Onder leiding van Ds. Wirjatenaja, predikant van Tlepok (Poerworedjo) hebben Ds. Soempanaharda, predikant van Solo, Mas Darmamartana, goeroe ind-

jil van Toengkak (Jogja), R. Samoeël Martaatmadja, onderwijzer aan een Chr. Holl. Inl. School te Jogjakarta, en R. Soemadi Martasendjaja, onderwijzer te Magelang, zich opnieuw aan de arbeid begeven, om op grondslag van het boek van Ds. van Dijk een volledige Javaansche psalmberijming saam te stellen. Moge dit hun tot aller bevrediging gelukken.

Het mooiste zou natuurlijk zijn als hun werk vóór de saamkomst van de volgende Javaansche Synode kon gereed zijn. Dan kon deze, die vermoedelijk begin Juli '36 in het Banjemasche zal bijeenkomen, een beslissing in deze nemen en deze beslissing nog tijdig vóór de eindzitting der Generale Synode in Holland bekend gemaakt worden. Deze kan dan met het inzicht der eerst belanghebbenden volle rekening houden en zóó onder Gods zegen het struikelblok, dat zooveel stof heeft opgejaagd, wegnemen. Wij gelooven niet dat het contact met Oost- en Noord-Java onder deze zaak lijden zal, mits men over en weer maar zijn overtuiging niet aan anderen wil opdringen.

Naar aanleiding van het verzoek van Generale Deputaten om het gebruik van het boek van Ds. van Dijk in de tusschentijd te bevorderen, handhaafde de Synode haar besluit van 1931, waarbij het gebruik van deze psalmberijming naast dat van het ook in Oost- en Noord-Java gebezigde kerkboek (bevattende een keur van psalmen en gezangen) van harte bij de gemeenten aanbevolen werd.

De vorige Synode droeg de Inlandsche predikanten op een volledige tekst van liturgische formulieren aan te bieden. Tot nu was er in de verschillende ressorten geen uniformiteit in deze. Bedoelde predikanten hadden zich in verbinding gesteld met een paar afgevaardigden der Bizondere Vergadering van Missionair-predikanten. Het resultaat, waartoe ze gekomen waren, was geruimen tijd te voren rondgezonden.

De Synode besloot van haar kant, dat de aangeboden concept-formulieren gedurende één jaar als proef zouden gebruikt worden. Gedurende dat jaar zou er dan gelegenheid zijn, mogelijke aanmerkingen of eventueele voorstellen in dezé aan het adres van Ds. Darmohatmodjo te Poerworedjo in te dienen. Bij de definitieve vaststelling zal daar dan mee gerekend kunnen worden. Wij vermoeden dat men van zendingswege hiermee accoord zal gaan.

Gelijk duidelijk blijkt bij het Huwelijksformulier is winst gedaan zoowel met de wijzigingen, die de laatst gehouden Generale Synode in de Hollandsche tekst heeft aangebracht, als met de nieuwe vertaling van de Javaansche Bijbel, ook zelfs waar deze nog niet in de handel is (het boek Genesis).

Van de Classis Poerworedjo-Magelang was een vraag ingekomen omtrent het al of niet geoorloofde van afzonderlijke bekers aan het Avondmaal.

Ik herinnerde aan een besluit van de Generale Synode in Holland, dat zulk een gebruik in ziekenhuizen, waar ernstig gevaar was voor besmetting vrij liet. De afgevaardigde uit Bandoeng verhaalde, dat afzonderlijke bekertjes in de Soendaneesche kerk van Buitenzorg zijn ingevoerd. Het zelfde werd vernomen van Garoet.

De Synode kwam tot de conclusie, dat het gebruik van één gemeenschappelijke beker de normale, schriftuurlijke wijze van bediening is, waaraan men

zich te houden heeft. Veelvoudige reiniging van de beker blijft aanbevolen. Bij het plaats nemen dergenen, die het Avondmaal bezoeken, kan, als wijze tact in acht genomen wordt, in de meeste gevallen ergernis voorkomen worden. Blijft er dan toch nog ergernis over, die tot verdeeldheid zou leiden, of waarvan het duidelijk bewezen is, dat ze buitenstaanders afschrikt, dan is voor zulke gevallen het gebruik van afzonderlijke bekers in de vrijheid der kerken overgelaten, aangezien Christus de gemeenschappelijke beker gegeven heeft als symbool van eenheid, maar deze nooit mag worden een aanleiding tot verdeeldheid en ergernis.

Tot deze conclusie leidde het geanimeerde debat. Maar de Synode gaf zelf, zoover ik weet, geen formuleering, zoodat 't bovenstaande niet meer is dan een subjectieve weergeving van het overheerschend gevoelen.

Omtrent de vraag of kinderen van ouders, die beide onder censuur staan, gedoopt mogen worden, verwees Ds. Merkelijn naar de Kerkelijke adviezen van Prof. Rutgers. Op twee dingen is bij zulke vragen te letten: op het kind, dat op grond van het verbond recht heeft op het verbondszegel en op de waarborgen van een Christelijke opvoeding, waartoe zij, die het kind ten doop bieden, zich verplichten. Die verplichting kunnen gecensureerden niet ten genoegen van de Kerkeraad op zich nemen. Indien er een ander is, die dat wel kan, dope men het kind, acht gevende op de belofte van de z.g. „Dooptgetuige”.

Het lag in de aard, dat de Synode met dankbaarheid dit helder advies ontving en diensovereenkomstig haar decisie nam.

Omtrent de vraag, of een opiumschuiver ook tot de Sacramenten kon toegelaten worden, sprak de Synode uit, dat in het algemeen het opiumgebruik als verandering voor het ontvangen van de verbondszegelen is aan te merken, maar dat in bijzondere gevallen (b.v. bij oude mensen), na vooraf medisch advies te hebben ingewonnen, van deze algemeene regel kan afgeweken worden.

Het had de aandacht getrokken, dat in dienst der Zending vaak lieden werden aangenomen die de Christelijke godsdienst niet beleden. Hoewel een enkele stem gehoord werd, die deze praktijk in bescherming nam, vond het toch bijna algemeene, vrij scherpe afkeuring. Om het gewicht der zaak droeg de Synode hare Deputaten voor het verband met de Zending op toelating te verzoeken tot de Bizon-dere Vergadering der Artsen, die begin Augustus in Djocjakarta zou bijeenkomen, om daar deze zaak te bespreken. De klacht gold, hoewel niet uitsluitend, toch in hoofdzaak de ziekenhuizen.

Van de Classis Banjoemas was de vraag ingekomen, of het niet goed zou zijn naar een regeling te streven, waarbij werd aangegeven, hoe te handelen bij eventuele conflicten tusschen de geïnstitueerde Inlandsche Kerken en de op haar terrein werkende Buitenlandsche Zending.

Uitdrukkelijk werd daarbij op den voorgrond geplaatst, dat er door Gods genade tot nu geen sprake was geweest van zulk een conflict. De vraag zij dus als een zuiver theoretische te beschouwen, die echter elk oogenblik practisch belang kan krijgen.

De Synode droeg de classis, die deze vraag aan de orde stelde, op om de zaak in nadere studie te nemen

en de volgende vergadering der Synode van voorlichting te dienen.

De Deputaten voor het verband met de Overheid rapporteerden, dat zij de bijeenkomst van de bizon-dere vergadering van Miss. Predikanten in November hadden bijgewoond en daarna ook een samenkomst van een door die vergadering benoemde commissie, waarover de nieuwe Huwelijksordonnantie voor Inlandsche Christenen op Java, Minahassa, Ambon, Saperoea en Banda werd gehandeld. Naar aanleiding daarvan en op grond van een enquete, door hen ingesteld, omtrent het gevoelen van de Kerkeraden in het ressort der Synode hadden zij zich tot de Regeering gewend met het verzoek om wijzigingen aan te brengen in die Ordonnantie en in het met haar saamhangende Reglement op de Burgelijke stand. Antwoord was niet ingekomen.

Idem hadden zij een vergadering bijgewoond van een commissie voor het nazien van de reeds 10 jaar bestaande Beschrijving van het „Adatrecht” op dit terrein. De voorgestelde wijzigingen worden aan de overweging der classes aanbevolen. Aanmerkingen of voorstellen dier classes worden ingewacht bij Dr. F. L. Bakker te Jocja.

Tenslotte brachten deze Deputaten naar aanleiding van een tot hen gerichte vraag de kwestie van een Javaansch formulier van eedzwering ter sprake.

Uit de levendige discussie, die hiervan het gevolg was, bleek wel dat een Vergadering als deze maar niet zóó tot een weloverwogen advies in zó'n verstrekkende kwestie van algemeen belang kan komen.

De Deputaten werd opgedragen de zaak onder inwinning van de bijstand van daartoe meer bevoegden, in studie te nemen.

Uit dit overzicht van het ter Synode behandelde (waarbij wij ons niet aan tijdsorde hielden) moge blijken dat belangrijke zaken behandeld werden.

Wat ons zoo buitengewoon goed gedaan heeft, is de geest die er heerschte. Wij, voor ons, gelooven, dat de Geest van Christus, het Hoofd der Kerk, in ons midden was en daarom verwondert het ons niet, maar zijn wij er wel blij en dankbaar voor, dat wijsheid, gematigdheid, eensgezindheid en frissche geloofsmoed de besprekingen en besluiten gekenmerkt hebben.

De Synode vergadering, gelijk hare voorgangers, heeft bewezen, dat de uitgroei van ons Kerkelijk leven tot een Synodaal verband niet praematuur is geweest.

Het was de eerste maal dat afgevaardigden van buiten het terrein der Geref. Zending opgekomen waren. Hun aanwezigheid en hun advies werd op hoogen prijs gesteld. Moge het op den duur leiden tot een zoo veel moeilijker verband: een saamkomst van een Generale Synode van alle Javaansch sprekende Kerken. Zoo ver zijn wij nog niet. En de groote afstanden maken, dat tot nu de behoefte er aan nog niet zoo gevoeld wordt. Afvaardiging op elkan-ders vergaderingen is o.i. echter wel gewenscht. Wat dat betreft, spreekt het ons, dat Oost-Java niet vertegenwoordigd was.

Zegene de Heere Zijn Kerk in Oost, West, Noord en Zuid en gedenke Hij Zijn verstrooiden ook aan de overwal!

B. J. ESSER.

Poerbolingo, 3 Augustus 1936.

STATISTIEK 1934. SCHOOLDIENST.

PLAATS WAAR DE SCHOOL GEVESTIGD IS	Aantal Scholen		Totaal aantal leerlingen					
			Op gesubs. scholen			Op ongesubs. scholen		
	gesubs.	ongesubs.	jongens	meisjes	Totaal	jongens	meisjes	Totaal
Volksscholen.								
<i>Poerbolingo</i> (Geref. Kerk van Rotterdam) . . .	5	—	324	124	448	—	—	—
<i>Poerworedjo</i> (Geref. Kerk van Utrecht)	9	3	587	243	830	98	60	158
<i>Keboemen</i> (Geref. Kerk van Heeg, Friesland)	6	2	274	161	435	54	31	85
<i>Wonosobo</i> (Geref. Kerk van Heeg, Friesland)	1	—	80	45	125	—	—	—
<i>Djokjakarta</i> (Geref. Kerk van Amsterdam) . . .	6	14	470	110	580	643	165	808
<i>Magelang</i> (Geref. Kerk van Middelburg) . . .	3	—	138	44	182	—	—	—
<i>Soerakarta</i> (Geref. Kerk van Delft)	17	5	1877	508	2385	171	58	229
	47	24	3750	7235	4985	966	314	1280
Standaardscholen.								
<i>Poerbolingo</i> (Geref. Kerk van Rotterdam) . . .	1	—	132	119	251	—	—	—
<i>Poerworedjo</i> (Geref. Kerk van Utrecht)	—	1	—	—	—	73	43	116
<i>Djokjakarta</i> (Geref. Kerk van Amsterdam) . . .	2	—	305	162	467	—	—	—
(Zend. der Geref. Kerken in Nederl.)	1	—	133	57	190	—	—	—
(Jav. Schoolverg. „Sedijo Moeljo”)	1	—	172	103	275	—	—	—
<i>Magelang</i> (Geref. Kerk van Middelburg) . . .	1	—	164	49	213	—	—	—
<i>Soerakarta</i> (Geref. Kerk van Delft)	6	1	1261	552	1813	56	6	62
<i>Batavia</i> (Geref. Kerk van Batavia)	—	1	—	—	—	43	29	72
	12	3	2167	1042	3209	172	78	250
Vervolgscholen.								
<i>Poerbolingo</i> (Geref. Kerk van Rotterdam) . . .	2	1	89	16	105	21	7	28
<i>Poerworedjo</i> (Geref. Kerk van Utrecht)	3	3	121	25	146	84	26	110
<i>Keboemen</i> (Geref. Kerk van Heeg, Friesland)	2	4	107	50	157	68	39	107
<i>Wonosobo</i> (Geref. Kerk van Heeg, Friesland)	1	—	67	13	80	—	—	—
<i>Djokjakarta</i> (Geref. Kerk van Amsterdam) . . .	2	4	110	27	137	119	27	146
<i>Magelang</i> (Geref. Kerk van Middelburg) . . .	3	1	130	29	159	13	3	16
<i>Soerakarta</i> (Geref. Kerk van Delft)	12	1	614	120	734	20	2	22
	25	14	1238	280	1518	325	104	429

STATISTIEK 1934. SCHOOLDIENST.

PLAATS WAAR DE SCHOOL GEVESTIGD IS	Aantal scholen		Totaal aantal leerlingen					
			Op gesubs. scholen			Op ongesubs. scholen		
	gesubs.	ongesb.	jongens	meisjes	Totaal	jongens	meisjes	Totaal
Maleisch-Chin. Scholen								
<i>Poerbolingo</i> (Geref. Kerk van Rotterdam) . . .	1*)	—	42	19	61	—	—	—
<i>Keboemen</i> Geref. Kerk van Heeg, Friesland .	—	1	—	—	—	59	50	109
<i>Djokjakarta</i> Geref. Kerk van Amsterdam	1	—	103	92	195	—	—	—
<i>Magelang</i> Geref. Kerk van Magelang	1	—	74	57	131	46	44	90
<i>Soerakarta</i> Geref. Kerk van Solo	1	—	94	91	185	—	—	—
	4	1	313	259	572	105	94	199

*) Mal.-Chin. Volksschool

Onze Zendingsfilmen.

Het Comité voor de Java Soemba Film zond aan al de Geref. Kerken de volgende circulaire, die wij gaarne ter kennis willen brengen van de lezers van het Zendingsblad.

W. B.

L. S.

Onze Zendingsfilmen genieten reeds zoodanige bekendheid, dat een uitvoerige uiteenzetting van het met dit werk beoogde doel overbodig mag heeten. Deze zomer zijn we, Comité en Commissie van Bijstand, wederom samengekomen om de resultaten van de afgelopen campagne te bespreken; ook nu mochten we ons weer verblijden over de genoten waardeering en de voor de Zending verkregen baten. Gaarne hebben we, zooveel in ons vermogen lag, rekening gehouden met wenschen en opmerkingen van hen, die ons daarin van hun belangstelling en medewerking deden blijken.

In de aan het hoofd van dit schrijven gestelde lijst van filmen is het resultaat te zien van de in onze circulaire van Augustus 1934 aangekondigde plannen. De Magelang- en de Banjoemas-Film konden reeds in den loop van het laatste filmseizoen ter vertooning worden afgestaan; de Keboemen-Film is ook in ons bezit, maar moet nog afgewerkt worden voor de projectie. Binnenkort hopen we hiermede gereed te zijn.

Het spreekt vanzelf dat voor deze nieuwe filmen in het bijzonder belangstelling bestaat bij die kerken, wier eigen Zendingsterrein wordt afgebeeld. Evenwel is ons, tot onze vreugde, gebleken, dat het in het geheel niet tot de uitzonderingen behoort, dat een film van een ander Zendingsterrein dan het eigen, wordt aangevraagd.

Uitbreiding en groei veraangenamen in hooge mate den arbeid; voor het Comité zijn daaraan echter, met name in het jaar van aanschaffing, de consequenties van afbetaling en afschrijving op het nieuwe materiaal, verbonden. We hopen zeer dat de resultaten

van de aan te vangen campagne, waarover we Gods onmisbaren zegen afsmeeken, wederom zóódanig mogen zijn, dat we in één jaar niet alleen de buitengewone uitgaven van de nieuwe filmen en toestellen te boven zijn, maar ook nog, zooals we tot nu toe steeds konden doen, een beduidende bijdrage voor de Zendingskas beschikbaar zullen kunnen stellen.

De regeling, zooals we ons die hadden gedacht, volgt hieronder:

1. Vanaf 1 October tot 15 November a.s. zijn de filmen beschikbaar voor de kerken in de provinciën Groningen, Drenthe en Overijsel, in de provincie Friesland vanaf 1 November tot 1 Februari; vanaf 15 November tot 1 Februari voor de provinciën Gelderland, Utrecht, Noord-Holland, en Zuid-Holland; vanaf 1 Februari tot 15 Maart voor de provinciën Zeeland, Noord-Brabant en Limburg.

2. Van het batig saldo eener Filmvertooning wordt f 20.— afgedragen aan het Comité; omdat de opbrengst niet minder wezen mag, wordt een minimum van f 20.— gesteld; het Comité meent ook voor elke vertooning op dit bedrag te mogen rekenen, aangezien dit speciaal bestemd is voor afbetaling van de nieuwe filmen en projectie-toestellen. Voor bijzondere gevallen, indien f 20.— teveel zou zijn, kan men zich steeds tot het Comité wenden. Voor het overige blijft de regeling van verleden jaar, n.l. boven een saldo van f 20.— 50 pCt. voor de Zendingscommissie en 50 pCt. voor het Comité gehandhaafd.

3. De prijs van de kinderkaarten — men organiseere zooveel mogelijk aparte kindervoorstellingen! — wordt zoo laag mogelijk gesteld, n.l. op slechts 10 cent; 3 kinderen uit één gezin samen 25 cent.

Voor volwassenen worden kaarten uitgegeven in prijzen van f 0.25, f 0.40, f 0.60 en f 1.—. Hierbij gelde: wie een duurdere kaart kan kopen, neme niet een goedkoope! Het is een offer voor de Zending.

Voor broeders en zusters (ook voor kinderen), voor

wie het koopen van een kaart van 25 cent nog te bezwaarlijk is, worden door het Comité vrijkaarten disponibel gesteld. In bijzondere gevallen kan van deze regeling worden afgeweken.

4. Bizondere aandacht worde besteed aan de **Tekstboekjes**. De boekjes geven niet alleen een doorlopende toelichting van de Film, maar zijn ook om hun inhoud van blijvende waarde. De prijs, n.l. 15 cent, is zoo laag mogelijk gehouden, teneinde het onder het bereik van een ieder te stellen. Een beschrijving van de nieuwe filmen wordt zoo spoedig mogelijk vervaardigd.

5. Het Comité voorziet de Zendingscommissies gratis van entree-kaarten.

6. Het garanderen van een bepaalde opbrengst wordt, behalve het sub 2 vermelde, niet gevraagd. Het Comité draagt alle risico's; het heeft slechts twee voorwaarden: ten eerste, dat de plaatselijke Zendingscommissie voor haar rekening neme de zorg van een gebouw, waarin de filmvoorstelling kan plaats vinden. In verreweg de meeste gevallen zal dit de kerk zijn; doch ook wanneer dit niet mogelijk is moet de plaatselijke commissie gratis een localiteit beschikbaar stellen. De tweede voorwaarde is, dat aan den operateur gratis logies worde verschafte telkens gedurende één nacht na de voorstelling; indien eenigszins mogelijk geschiedt dit, ter vermindering van kosten, bij particulieren.

Ten slotte verzoeken wij U beleefd aan het bovenstaande de noodige aandacht te willen schenken en Uwe aanvraag zoo spoedig mogelijk in te dienen aan het Secretariaat: Verlengde Lodewijkstraat 6a, Groningen. Het zal een vlote regeling ten goede komen!

De Commissie van Bijstand:

Ds. J. J. Miedema, Groningen.
Ds. G. M. van Rennes, Heeg.
Ds. A. Brouwer Jzn., Zwartsluis.
Ds. L. Adriaanse, Zeist.
Dr. W. G. Harrenstein, Amsterdam.
Ds. W. Breukelaar, (Secretaris),
Santpoort.
Ds. E. H. Broekstra, Rijnsburg.
Ds. W. J. J. Velders, Rotterdam.
Ds. A. C. Hey, Koudekerke.
Dr. A. H. Vonk, Keboemen,
met verlof in Nederland.

Het Comité Java-Soemba-Film:

Ds. D. Pol, Voorzitter, Rijsoord.
Mr. J. E. Mulder, Secr., Groningen.
W. B. de Bruin, Penningm.,
Groningen.

S. van der Veen, Groningen.

Secretariaat: Verl. Lodewijkstraat 6a,
Groningen.

Algemeene Zendings-Conferentie.

De Algemeene Zendings-Conferentie zal dit jaar worden gehouden op Dinsdagavond 22 en Woensdag 23 October in het Koloniaal Instituut te Amsterdam. De dagvergaderingen zijn dit maal bij wijze van proef tot één dag beperkt.

Op Dinsdagavond zullen na een openingswoord van den voorzitter Prof. Mr. P. Scholten, de heer en mevrouw Van Boetelaer van Dubbeldam mededeelin-

gen doen over de in September door hen bijgewoonde bestuursvergadering van den Internationalen Zendingsraad te Northfield in Amerika. Een beknopt overzicht van de problemen in de wereld-zending zal worden gegeven.

Op Woensdag zal Ds. Joh. Rauws, zendingsdirector te Oegstgeest, een overzicht geven van het zendingswerk in Ned. Oost- en West-Indië.

Daarna zal Dr. H. Kraemer, afgevaardigde van het Ned. Bijbel Genootschap op Java spreken over: Zending — Christenheid — Indië.

In den namiddag spreekt Dr. E. Verwiebe, leider van het Jeugdwerk in de Bataklanden op Sumatra over „Jeugdwerk in Indië”.

Vervolgens spreekt Dr. H. Kraemer andermaal, nu over „de verhouding van Zending en Inheemsche kerk”.

Des avonds wordt in het Koloniaal Instituut een populaire zendings-samenkomst gehouden, waarin de zendelingen-met-verlof H. J. Agter, A. J. de Neef en O. Werkman mededeelingen zullen doen over Nieuw-Guinee.

Korte berichten.

Dr. Henry Beets.

Op 20 October a.s. zal Dr Henry Beets te Grand Rapids, Noord-Amerika, D.V. mogen gedenken, dat hij 40 jaar geleden te Sioux Center in Iowa werd bevestigd als dienaar des Woords.

Dr Beets is een Hollander van geboorte. Hij is thans Zendingsdirector van de Christ. Geref. Kerk in N.-Amerika. Onderscheidene malen heeft hij zijn Kerk vertegenwoordigd op onze Generale Synodes, waar hij een bekend en zeer gezien man was. Ook heeft deze gevierde prediker in heel wat kerken hier te lande wel het Woord bediend.

Dr. M. G. Muller.

Dr. M. G. Muller, missionair arts van het Petronella-Hospitaal te Djocja komt D.V. in October met verlof naar Nederland.

Admawidjana.

De heer Admawidjana, Inlandsch leeraar aan de Holl.-Inl. Kweekschool te Solo heeft ontslag gevraagd uit zijn betrekking. Hij volgt nu de lessen aan den Holl. cursus der Opleidingsschool te Djocja. De bedoeling is, dat hij zoo'dra hij voldoende voorbereiding heeft genoten, door één der Solosche gemeenten zal worden beroepen tot predikant.

J. in 't Veld.

Het adres van den heer J. in 't Veld, oud-leeraar der Solosche Kweekschool, is thans Charlotte de Bourbonlaan 80, Zeist.

Mej. A. C. Sander.

Mej. A. C. Sander, die in Indië vertoefde, is voor tijdelijk benoemd tot verpleegster in het Petronella-hospitaal om Mej. Heidema tijdens haar verlof te vervangen.

Ds. H. Bergema.

Naar het voornemen is zal Ds. H. Bergema in Januari Keboemen verlaten om naar Holland te komen. Hij heeft voor zich en zijn gezin plaats besproken op de Johan van Oldenbarneveld, die 22 Januari a.s. van Batavia vertrekt. D.V. gaat Ds. Bergema reeds een week te voren naar Medan om van het werk onder de Javanen op Sumatra kennis te nemen. Zooals men weet werkt daar de Javaansche Goeroe Samuel, die vroeger te Keboemen werkzaam was.

Dr. D. Verveen.

D.V. komen Dr. en Mevr. Verveen van Wonosobo in Januari 1936 met verlof naar Holland. Ook zij hopen te reizen met de Johan van Oldenbarneveldt.

Tj. Mobach.

De heer Tj. Mobach, die met verlof in Nederland is, hoopt in Mei 1936 terug te keeren naar Soemba om daar zijn schoolarbeid te hervatten.

Dr. G. J. Held.

Dinsdag 10 September vond in een samenkomst onder leiding van prof. mr. P. Scholten des namiddags om 3 uur in de kapel van het Luthersche Diaconessenhuis de afvaardiging plaats van dr. G. J. Held, die in den dienst van het Nederlandsch Bijbelgenootschap naar Nieuw-Guinee vertrekt, ten einde aldaar werkzaam te zijn voor de vertaling van den bijbel in de talen van Nieuw-Guinee.

Dr. H. Kraemer.

De bekende taalgeleerde en Zendingsman Dr. H. Kraemer, die in dienst staat van het Ned. Bijbelgenootschap en de laatste jaren te Solo werkzaam was, vertoeft thans met verlof in Holland.

J. J. C. van Dijk.

De oud-Minister J. J. C. van Dijk, die een reis maakt door Ned.-Indië, heeft ook een bezoek gebracht aan het Zendingsterrein der Geref. Kerken op Midden-Java ten Zuiden.

Het Moderamen van de deputaten voor de Zending op Soemba.

Het Moderamen van de Deputaten voor de Zending op Soemba is als volgt samengesteld: Ds. Lammertsma, praeses; Ds. Idema, assessor; Ds. Hamming, scriba; Ds. v. Dijk, 2e scriba; Ds. Broek Roelofs, correspondent; Ds. Faber, algemeen adjunct.

Ver. tot steun van den Christ. Persarbeid in Ned. Indië.

Het adres van den Penningmeester der „Vereeniging tot steun van den Christelijken Persarbeid in Ned.-Indië” is: W. de Vries Gz., Daniël Willinkplein 21 a, Amsterdam Zuid.

Wie deze Vereeniging in haar zoo noodige werk wil steunen, zende haar dit per postgiro No. 158192, te Amsterdam.

Verzoek der Zendingscommissie te Bennekom.

De Zendingscommissie van de Ger. Kerk te Bennekom verzoekt belanghebbenden beleefd, stukken bestemd voor deze commissie, niet te zenden aan den Kerkeraad maar

aan den secr. der Zendingscommissie, dhr. J. v. Beek, Veenderweg 27, Bennekom. Dit voorkomt vertraging en bevordert een vluggere behandeling.

Het Zendingsbureau.

Adres: Fahrenheitstraat 709, 's-Gravenhage, Postrekening No. 184489.

A. Zendingsbusjes.

- a. Zendingsnikkertjes (z.g.n. Javaantjes) ad f 5.— per stuk.
- b. Zendingsbusjes met deksel, per stuk f 0.60; 5 stuks f 2.25; 10 stuks f 4.—; elk busje méér f 0.40. Bijpassende hangslotjes f 0.20 per stuk.
- c. Spaarbusjes met gleuf (zonder sluiting) per stuk f 0.25; 5 stuks f 1.—; 10 stuks f 1.55; elk busje méér f 0.15.
- d. cartonnen busjes: per stuk f 0.10. Strooken om deze busjes — na opening — weder te sluiten f 0.30 per 100 stuks.

(Toezending van de busjes sub. a. heeft alleen plaats, indien minstens 10 stuks tegelijk besteld worden, tenzij voor portokosten f 0.25 extra gezonden wordt).

Levering alleen bij vooruitbetaling. Men kan het goedkoopst en gemakkelijkst bestellen en betalen per Giro.

B. Zendingsbibliotheek.

Boeken en tijdschriften uit de Zendingsbibliotheek worden gratis uitgeleend tegen vergoeding der zendkosten. De catalogus is verkrijgbaar tegen f 0.15 (afgehaald) of f 0.20 (per post).

C. Zendingstentoonstelling.

De voorwaarden, waarop het Tentoonstellingsmateriaal wordt uitgeleend, worden — op aanvraag — gaarne toegezonden.

B. Informatiedienst.

Alle gevraagde inlichtingen worden — voorzoover mogelijk, — gratis verstrekt. Men gelieve echter steeds postzegel voor antwoord in te sluiten.

Het bureau is dagelijks geopend van 9—12 uur, (behalve des Zaterdag). Des Maandags bovendien ook van 2—4 uur.

Spreekuur van den Directeur: Maandags van 11—12.30 en van 2—4 uur.

Informatiebureau.

Het adres van het informatiebureau van het Christelijk Comité voor Indië is: J. J. Kraan, Loosduinsche kade 111, Den Haag.

Java Soemba Film.

Het adres voor onze Zendingsfilmen is Verlengde Lodewijkstraat 6a, Groningen.

Adresverandering.

Wie van adres verandert geve dit op — niet bij de Redactie — maar bij de Administratie „Vada”, Gebr. Zomer en Keuning, Wageningen.

Theelood enz.

Wie theelood, zilverpapier en gebruikte postzegels verzamelt, zende dit s.v.p. niet aan de redactie van dit blad, maar aan P. J. Schreuder, Zestienhovenstraat 34 a Rotterdam. Men zorg eerst een grooten voorraad te hebben, minstens een kilo, anders kost het soms meer aan verzending dan het waard is.

Leestafel.

Gaat dan henen, door P. M. Legêne, bij J. N. Voorhoeve te Den Haag, f 1.—.

De bekwame en vruchtbare pen van dezen bekenden schrijver van Zendingsterrein, biedt ons weer een zeer lezenswaardig Zendingsboek. Na een woord vooraf behandelt hij: Het Zendingsbevel. De onbekende God. Heidensche voorstellingen omtrent de ziel en het leven na den dood. Van Heiden tot Christen. Problemen in de jonge Christengemeente. Wie zal het winnen?

Worde dit vlot geschreven boek door velen gelezen.

John R. Mott, door Ir. H. G. van Beusekom. Uitgegeven door den Zendingsstudieraad te Zeist, f 0,90.

In heel de Christelijke wereld en verre daarbuiten is de naam bekend van den Wereld-Zendingsman Dr. John R. Mott. De bekwame schrijver Van Beusekom, die ons reeds onderscheidene Zendingsboeken gaf, teekent in dit boek dezen zeer buitengewonen man en zijn bijna heel de wereld omvattenden hoogst belangrijken arbeid. Wie Mott wil leeren kennen, leze dit goed geschreven boek, dat wij gaarne aanbevelen.

Ned. Chr. Radio-Vereeniging, Kalender 1936, met het bijbehorend premieboek Jozef de Wegbereider zijns volks, door Prof. Joh. de Groot en Prof. Dr. A. Noordzij.

In elk opzicht eerste klas prachtwerk.

Zes gekleurde platen geven voorstellingen uit het leven van Jozef. Zeer mooi!

Verder geven de Kalenderblaadjes, behalve de data van telkens twee weken, aan de voorzijde fijne plaatjes, veelal in verband met de Ned. Chr. Radio-Ver. en aan de achterzijde zeer eigenaardige afbeeldingen en foto's in verband met het leven van Jozef.

Het premieboek is door zeer bekwame handen met groote zorg bewerkt. Al de platen kunnen later in het boek worden geplakt, waardoor het blijvende waarde verkrijgt.

De Preektrant van de dominé's in de dagen der Afscheiding in de jaren 1834—1869, door Ds. D. v. Dijk. Uitgave van N.V. De Graafschap, Aalten, f 0,50.

De gevierde predikant van Groningen deed een goed werk, dat hij zijn zeer interessante referaat over dit onderwerp ook in brochurevorm deed verschijnen. Gaarne bevelen wij lezing daarvan aan.

Het Scheppingsverbond met Adam, een Dogmenhistorische studie, door N. Diemer. Uitgave van J. H. Kok, Kampen.

Een zeer belangrijke en belangwekkende dogmenhistorische studie betreffende het „Verbond der Werken”. Blijkbaar heeft Ds. Diemer verbazend veel werk van deze studie gemaakt. Gaarne onderschrijven we wat Prof. Grosheide in het voorbericht zegt: „Vinde deze studie vele lezers en diene ze onder den zegen des Heeren om kennis te verbreiden en inzicht te verdiepen in een ge-

wichtig stuk van onze Gereformeerde theologie. Wordt dat bereikt, dan zal ook het geestelijk leven daarvan rijke vruchten plukken”.

De Krokodil in het leven der Posoërs, door Dr. A. C. Kruij, f 0,25. Verkrijgbaar Zendingsbureau Oegstgeest en 2e Const. Huijgensstraat 32, Amsterdam.

Dr. Kruij, die het leven der Posoërs door en door kent, vertelt in dit geschrift de verbazende beteekenis, die de Krokodil in het leven van deze menschen heeft. Zeer interessant om te lezen.

Timotheus Geïllustreerd tijdschrift. Uitgave van La Rivière en Voorhoeve, Zwolle.

Dit terecht zeer gewilde positief Christelijk Weekblad, dat onder de hoofdredactie staat van J. N. Voorhoeve, die tal van medewerkers heeft, behandelt van week tot week allerlei onderwerpen, die steeds belangwekkend zijn. Ook de Zending vindt in zijn kolommen een ruime plaats. En de illustraties zijn steeds goed verzorgd.

Giften.

Ontvangen voor de Generale Kas der Zending.

C. Jasperse, Tilburg f 1.—. A. de Roos, Drachten f 2,45. Door Mej. J. W. Kaptijn v. d. leerl. Chr. Fröbelsch. Delft f 11,50. Door G. F. Hummelen nagekomen gelden v. d. kalender f 14,62. Door S. J. de Boer te Wijchel f 15.—. L. L. te M. voor de Med. dienst f 2,50. Door Mej. J. Boogaard uit het Javaantje v. d. Chr. Bewaarsch. te Hillegersberg f 5,30. N.N. te Leek f 10.—. Mej. H. C. R. te A. f 5.—. Door P. J. Schreuder te Rotterdam opbrengst theelood enz. f 10,25.

Santpoort, 17 Sept. 1935.

W. BREUKELAAR.

Postrekening No. 32806.

Voor den bouw van het hospitaal te Wonosobo.

Van de Geref. Kerk te Deventer f 60,87. C. Jasperse, Tilburg f 1.—.

Suriname.

Sinds vorige verantwoording ontvingen wij van: B. te 's-Gr. f 24,—; (v. l. en pers. Elout Sch.); Mej. V. te E. f 5,—; G. K. te S. f 25,33; Lezers Kerkbl. te L. f 23,75; Chr. M. V. te W. f 4,39; V. te O. f 1,—; Dr. K. te V. f 22,— (l. l. Emma Sch. en Dr. Kuyper Sch.); K. te W. f 12,— (van H.); O. te 's-G. f 25,—; Ds. d. V. te 's-G. f 5,—; H. te H. f 1,50; G. K. te R. f 2,—; G. K. via Ds. V. f 6,68; G. K. te L. f 2,50; G. K. te N. f 5,—; S. te G. f 3,50; G. K. te W. f 10,—; G. K. te H. f 5,—; B. te N. f 10,—; G. W. te D. f 100,—; Mej. V. te A. f 4,50; G. K. te Ten B. f 133,90; Prof. H. te K. f 5,—; v. D. te N. f 10,—; Ds. W. te H. f 5,—; v. d. W. te V. f 5,—; H. te V. f 2,50; Mej. S. te G. f 2,50; G. K. te U. f 2,50; v. d. B. te E. f 2,50; Mej. R. te A. f 5,—; v. d. W. te 's-Gr. f 2,50; S. te A. f 2,50; G. K. te O. a. d. A. f 2,—; Mej. K. te N. W. f 0,50; J. A. te T. f 10,—; Mej. J. te H. f 5,—; G. K. te E. f 5,—; B. te M. f 5,—; O. te M. f 2,—; G. te H. f 1,—; R. te S. f 2,—; v. S. te 's-Gr. f 1,—; Mw. D. te H. f 0,25; Ds. d. B. te W. f 5,—; Wed. M. te B. f 2,50; Mej. B. te Y. f 1,—; v. S. te L. f 0,7; G. K. te H. f 2,50; K. te G. f 1,—; G. te R. f 4,70; J. S. B. te O. f 2,50; G. K. te 's-Gr. (W.) f 590,19; (coll.) G. K. te W. O. f 5,—; R. te A. f 5,—; G. K. te O. f 5,—; G. K. te H. f 33,20; (coll.) G. K. te H. v. H. f 2,50; W. te H. f 2,—; G. K. te T. f 2,50; Mej.

v. E. te 's-Gr. f2,50; G. K. te J. H. f3,—; B. te d. H. f5,—; A. te A. f10,—; G. K. te D. f10,—; v. d. S. te H. f5,—; G. K. te L. f5,—; V. W. Z. f1,—; G. K. te O. f15,78; Geref. Diac. te V. f5,—; H. te N. f2,50; Mw. M. v. G. te H. f2,50; B. te S. f1,50; Zend. Comm. G. K. te V. f50,—; Ds. d. L. te W. f50,—; (N. H. Gem.) G. K. te T. f2,50; Dr. W. te L. f25,—; A. te 's-Gr. f0,50; G. v. L. te D. f40,—; B. te d. H. f1,—; K. te H. f0,25; Mej. E. te O. f1,—; Mej. B. te A. f2,50; v. B. te R. f2,—; K. te E. f1,—; B. te O. f1,—; W. te L. f3,—; Mevr. F.—v. d. P. te 's-Gr. f10,—; Z. te G. f3,—; v. d. M. te O. f5,—; C. S. te A. f1,50; Mw. A.—K. te H. f5,—; v. d. K. te L. f0,75; L. te L. f0,50; Mej. G. te R. f5,—; v. d. W. te H. f10,—; Mw. H. C. G. te 's-Gr. f25,—; M. te H. f2,50; B. te H. f1,—; Geref. Sch. Ver. te Ten P. f2,—.

Allen zeer hartelijk dank.

J. VAN KEULEN,

Laren N.-H., Postrek. 95494.

Vredelaan 10.

Comité tot steun der Rijsche Zending in de Bataklanden.

25e Verantw. van 22 Juli—22 Sept. 1935.

Met hartelijken dank ontvingen wij de volgende giften: J. v. d. Sch. te R. f2,50; Mr. L. L. te 's-Gr. f2,50; Wed. B. te Z. f5,—; J. W. te W. f1,—; Ds. E. J. v. V. te K. f2,—; J. G. H. te A. (mnd.) f0,50; Mej. G. te R. f2,—; Mej. A. R. te A. (i. l.) f5,—; C. J. te T. f1,—; Geref. Kerk te L. f2,—; W. B. te L. f2,50; Ds. S. J. de B. te W. f5,—; Ds. D. K. te B. (i. l.) f1,—; J. de K. te M. f2,—; K. B. te H. f1,—; M. L. te A. (i. l.) f1,—; H. v. W. Jr. te L. f0,25; A. J. R. te 's-Gr. f2,50; Wed. F. B. S. te A. f5,—; J. G. H. te A. (mnd.) f0,50; J. v. d. Sch. te R. f2,50; Ds. G. M. v. R. te H. f1,50; A. v. L. te 's-Gr. (i. l.) f2,50; D. J. M. te de B. f5,—; J. H. S. te 's-Gr. (i. l.) f1,—; tezamen f54,75. Totaal met vorige verantwoording f6,687,72.

Het is niet veel voor 2 maanden. Het eenige lichtpunt is, dat van deze 25 giften er 11 in de laatste week door mij zijn ontvangen, dit geeft hoop voor de volgende maanden, misschien houdt het wel verband met een nieuwe circulaire door ons verzonden. Ook komen er de laatste dagen weer nieuwe jaarl. inschrijvingen binnen.

Geliefde Christenen, laten wij onze roeping verstaan tegenover de heidenlanden in het algemeen en tegenover de Batakzending, die met zulke financieele moeilijkheden heeft te kampen, in 't bijzonder.

Wij wachten uw antwoord in de vorm van vele giften en jaarlijksche inschrijvingen.

Namens het Steuncomité,

J. N. MUNNIK, Penningm.

Den Haag, Galileistraat 139; Postrek. 6104.

ZENDING VAN DE GEREFORMEERDE KERKEN OP SOEMBA.

8e verantwoording van 25 Aug.—24 Sept. 1935.

Provincie Groningen:

E. Warringa Jzn., Buinen, gev. in de collecte f55; O. v. d. Wal, Groningen, coll.giften f20; S. Huizenga, Loppersum, Zend.vereen. f28,35; J. Wildvank, Delfzijl, van een schipper f0,25; id. collectegiften f7,50; J. Bos, Spijk, busjes f32,49; K. Kladder, Leens, Zendingscomm. f100; H. Timmer, Niezijl f22,50; D. A. Koebrugge, Onstwedde, busjes van: F. Groen f7,83, W. Frouws f5,02, R. v. d. Heide f9,26, Mej. Lameijer f3,77; M. v. d. Veen, Houwerzijl, Nikk. Ger. School f20; H. Boskma, Uithuizermeden, giften f7; L. Boer, Winschoten, busjes Geref. School f10; J. Knol, Over-schild, Zend.comm. f17,50; H. Witkop, Ter Apel, busjes kl. Meisjesvereen. f33,70; idem, busje L. Trip f3,13; A. G. Beintema, Zuidhorn, kl. I en II Chr. School f5,00; D. A. Koebrugge, Onstwedde, busjes: T. Molling f5,02; idem, idem R. Huiges f18,55; Leer-

school, Gron. 610 halve ct. kl. 1 tot 5 f3,05; idem, idem leerl. klasse 5 f7,10; Mej. G. Haan, Kinderzend. Gron. Juli-Aug. f250; N. N. 164 halve ct. f0,82; P. Pilon Pzn., Zend.ver. Stedum f45; Rehoboth-school, Oldekerk f6,22; J. K. Groen, Groningen, 230 halve ct. f1,15; Ds. J. H. Lammertsma, Appingedam, ingek. gift f5; O. v. d. Wal, Groningen, coll. spreekb. Ds. W. v. Dijk f96,22; H. Huizinga, Kommerzijl, Zending-comm. f40; Per W. Rinkema, Enumatil: School-kinderen f20,60, idem kind. R. de Vries.h.c. f0,50, idem Jong.ver. f6,36, id. School Oostwold f5, idem Jong. en Jonged.ver. Oostwold f7,30, idem bijdrage Zend.vereen. f38,56.

Provincie Drenthe:

Ds. N. v. Haeringen, Zweelo, coll.gift f2,50; A. Lubbers, Erm, collecte f6,54; J. de Vries, busjes Chr. School, Amsterd. veld f8; J. Mulder, Emmercompasc. 2 busjes f32,73; idem, bruiloftscoll. f7,20; Geref. Kerk Emmererfisch.veen, Zend.comm. f20,40; P. v. Rotterdam, Klazinaveen, busjes langs de huizen f40; M. Helsloot, Koekange, Geref. Meisjesver. f7,90; J. Post, Nieuwlande, busjes Juli-Aug. f25,51; L. Matter, Zending-busjes, Nijveveen f27,25; B. Koster, Nieuweroord, busjes f46,86; idem, vaste bijdr. f28,14; Ds. J. ten Hove, Gees, v. d. leesvereen. f2,65

Provincie Overijsel:

Per Ds. J. H. Broek Roelofs, giften Ommen f3, idem zendingsskas Ommen f100, idem busjes Gramsbergen f78,95; Tj. v. d. Veen, Mariënborg, zend.comm. f30; Geref. Kerk, Heemse f200; J. Olthoff, Hardenberg, Zend.vereen. f60; S. Malda, Lutten, bijdr. Juli-Aug. f50; D. de Vries, Steenwijk, van een dankb. echtpaar bij 40 jarige echtvereen. f2; idem, gift van fam. P. H. f2,50; T. Oegema, Dedemsvaart, zend. comm. f125; idem, Meisjesver. f4,52; K. Stad, Bergentheim f40; J. Mulligen, Hasselt, v. d. Zend.comm. f70.

Pinkstercollecte Groningen:

Nieuwe Pekela f69,85.

Soembaweken Groningen:

Delfzijl, 1e gedeelte f140; Nieuwolda f69,10; Winsum f352,60.

Soembaweken Overijsel:

Ommen f193,75.

2e Algemeene Collecte Groningen:

Woldendorp f8,14; Aduard f78,74; Musselkanaal f24,93; 't Zandt f32,70; Thesinge f45,02.

2e Algemeene Collecte Drenthe:

Zweelo f16,88; Zwartemeer f6,10; Schoonebeek f43,05; Nieuw-Amsterdam f120,76; Hoogeveen f89,70; Emmercompascum f23,57; Gees f25,43; Hijken f22,54.

2e Algemeene Collecte Overijsel:

Nijverdal f62,50; Genemuiden f11,73; Nijverdal, nagift f5.

Diversen:

Geref. Kerk, Bedum, legaat wijlen Wed. J. Pietersen f500. Verschillende partijtjes theelood en zil-verpapier f11,90.

Totaal 8e verantwoording f3920,39.

Van de 1ste t/m. de 7e verantwoording f54.462,07.

Totaal tot op heden f58.382,46

Met aanbeveling en hartelijken dank voor de toezending van het bovenstaande.

JURRIEN VELDKAMP, Quaestor.

Postrekening 138000.

Groningen, 24 Sept. 1935.

HET ZENDINGSBLAD

VAN DE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND

EN DIT EVANGELIE DES
KONINKRIJKS ZAL IN DE
GEHEELE WERELD GEPRE-
DIKT WORDEN TOT EEN GE-
TUIGENIS ALLEN VOLKEN

Matth. 24 : 14a

REDACTIE-ADRES: Ds. W. Breukelaar, Santpoort.

Het blad verschijnt in het midden van elke maand. Stukken of berichten moeten vóór den 1sten dag van de maand, waarin het No. verschijnt, bij de Redactie zijn ingezonden.

ADRES- EN AANTALSVERANDERINGEN aan de Uitgevers:
Gebr. Zomer & Keuning, Drukkerij „Vada”, Wageningen.
Telefoon No. 2345 — Postrekening No. 7287

ABONNEMENTSPRIJS per jaar f0.84 franco per post.
Bij getallen aan een adres boven 3 ex. f0.72 franco p. p.

INHOUD:

De heerlijkheid des Heeren. — Van Zendingsaangelegenheden: De ontwakende Zendingdrang in de Javaansche Kerken op Midden-Java ten zuiden; De Zending op Bali; De Keboemen-film; Van de Theologische Opleidingsschool te Djokja. — Zending Friesland: Dr. A. H. Vonk en gezin. — Zending Groningen, Drenthe, Overijssel, Bentheim en Oost-Friesland: Schetsen uit het binnenland. — Zending Noord-Holland: Geslaagde leerlingen van het Petronella Hospitaal; De Vereniging Dr. Scheurers Hospitaal; Het nieuwe kerkje van Ngembes. — Zending Utrecht en Gelderland: Goed nieuws uit Koetoardjo; Groeiende Christelijke gemeenschap in het Oosten; Toko Smawis; Oud-Minister Van Dijk op het Zendingsterrein van Midden-Java; Zending onder de Chineez en studeerende Oosterlingen; Zending onder de Chineez en in eigen land. — Zending Soerabaja: Ds. H. v. d. Brink te Makassar schreef het volgende: „Een tocht het bergland in”; Brief van den Heer D. J. Wolterbeek; Vereeniging tot steun van den Christelijken Persa-
arbeid in Ned.-Indië te Amersfoort. — Statistiek Schooldienst. — De Zendingcommissie te Harlingen met haar collectantjes. — Korte be-
richten. — Leestafel. — Giften.

DE HEERLIJKHEID DES HEEREN.

En de Heerlijkheid des Heeren zal geopenbaard worden; en alle vleesch tegelijk zal zien, dat de mond des Heeren het gesproken heeft.

Jesaja 40 : 5.

De Heerlijkheid des Heeren is zijn naar buiten uitstralende innerlijke schoonheid.

Machtig straalde Gods heerlijkheid uit in den morgenstond der eeuwen, toen Hij uit het niet het heelal deed oprijzen en bij het neerzinken der aarde op hare grondvesten de morgensterren vroolijk zongen.

Want in die wereld Zijner schepping blonk de innerlijke schoonheid van Gods wijsheid en macht. En ondanks den valen sluier, die van wege de zonde thans over die Heerlijkheid Gods ligt gespreid, vertellen nog steeds de hemelen Zijn eer en verkondigt het uitspansel Zijner handen werk.

Maar dat is niet de Heerlijkheid des Heeren, waarvan Jesaja ons zegt, dat zij geopenbaard zal worden.

De heerlijkheid van Jehova is de innerlijke schoonheid Gods, die van uit de diepten van Zijn wezen uitstraalt tegenover de duisternis, die de zonde in deze wereld bracht. Het is de ontsluiting van Zijn oneindige wijsheid en liefde, Zijn genade en erbarming tot redding van zondaren en tot behoudenis dezer wereld, die midden in het booze ligt.

De glans dier uitstralende, aanbiddelijke schoonheid van Zijne deugden begon al te schemeren in Eden in de eerste Heilsbelofte. En zij straalde uit in gedurig rijker glansen door al de eeuwen heen onder de bedeeing des Ouden Verbonds totdat eindelijk de Heere al Zijn zondaarsliefde, al Zijn wijsheid, al Zijn genade, al Zijn erbarming, al Zijn macht en al Zijn trouw — heel den oneindigen rijkdom Zijner innerlijke schoonheid — ontsluitte in Christus Jezus onzen Heere. In Hem en door Hem is de Openbaring der Heerlijkheid des Heeren.

En nu staat hier iets groots geboekt. Jesaja profeteert naar duidelijker vertaling van dezen tekst: „en alle vleesch te samen zal het zien, want de mond des Heeren heeft het gesproken”.

Het vleesch, dat is de mensch geteekend in zijn geringheid en zwakheid. En dat vleesch is zeer onderscheiden.

Er is verschil van ras en kleur; van aanleg en mentaliteit; van taal en nationaliteit; van zeden en gewoonte; van stand en rang. En

die verschillen gaan diep en verbrokkelen de menschheid in elkander wantrouwende, elkander verdringende, elkander bestrijdende rassen en volken. We lezen er van schier elken dag.

Maar hoe verschillend dat vleesch ook zij — alle vleesch zal de Heerlijkheid des Heeren in Christus Jezus zien. Niet alle menschen. Dat leert ons nergens het Woord. Ook hier niet. Helaas — miljoenen gaan verloren.

Maar wel zal alle vleesch de Heerlijkheid des Heeren zien. Het zwarte en gele zoowel als het blanke; het Aziatische en Afrikaansche, zoowel als het Europeesche. Alle vleesch zal zien de heerlijkheid des Heeren. Ook op Midden-Java en Soemba zullen zij zien de liefde, de genade, de erbarming, de macht en de trouw, die God drie-eenig openbaart in Christus Jezus; dat is de Heerlijkheid des Heeren.

Hoe rijk en breed predikt ons dit woord de Zendingsgedachte. Het Evangelie is supranationaal. Niet antinationaal. Het heft de verschillen van nationaliteit en ras en taal niet op. Maar het heiligt die verschillen, „opdat alle volken, in Jezus' naam vereend, den roem van God vertolken.”

En dat staat vast. Zoo zal het worden: Alle vleesch te samen zal de Heerlijkheid van Hem zien. Nog is het zoo ver niet. Nog de helft der menschheid is geheel vreemd van het Evangelie van Christus. En de oude volken, waaronder de Kerk des Heeren weleer heeft gebloeid en de heerlijkheid des Heeren is aanschouwd, zinken steeds meer weg in ontkerstening. En zeker, dat moet ons ontroeren, want dat is ontzettend. Maar het mag ons niet doen twifelen aan de toekomst. Die toekomst is zeker. Het zal worden: Alle vleesch zal te samen de heerlijkheid des Heeren zien.

Ja — te samen. In de Kerk des Heeren lossen ten leste alle verschillen zich op, die de menschheid verdeelen. Alle vleesch zal worden vereend en te samen aanschouwen de heerlijkheid des Heeren.

Dat staat vast „Want de mond des Heeren heeft het gesproken.” En onze God is getrouw.

Heil onzer, als ook wij de heerlijkheid des Heeren zien.

Zij wordt alleen gezien bij het licht van het Evangelie door het geloof in Christus Jezus „Welzalig zij, die naar Zijn reine leer, In Hem hun heil, hun hoogst geluk beschouwen.”

W. B.

Van Zendingsaangelegenheden.

De ontwakende Zendingsdrang in de Javaansche Kerken op Midden-Java ten zuiden.

Een breed verslag van de Synode der Javaansche Christen-gemeenten op het Zendingsterrein van de Gereformeerde Kerken in Nederland op Midden-Java ten Zuiden, gehouden te Magelang van 23 tot 25 Juli l.l., is geplaatst in het Zendingsblad van September en October. Dr. Esser was zoo vriendelijk dit verslag ons te zenden, waarvoor we hem gaarne dank zeggen.

Heel dat verslag getuigt van de al meer ontwaken-de activiteit in het kerkelijk leven der jonge Javaan-sche Gemeenten op ons Zendingsterrein.

Bijzonder trof ons wat we lazen over opkomende plannen om tot een eigen Zending te komen.

Onze Zending was het middel, dat de Heere ge-bruikte om daar op Midden-Java eenige kerken te vergaderen. En nu komt in die kerken de drang op om zelf ook Zendingswerk te doen.

Zeer opmerkelijk was het voorstel, dat de Classis van Poerworedjo en Magelang op de Synodale tafel bracht.

De Kerken dezer Classis hadden den moed, ondanks den nood der malaise, die zwaar drukt op de Inland-sche Kerken van Java, aan de Synode voor te stellen, dat de Jav. Kerken van Midden-Java ten Zuiden een eigen Zending zouden beginnen in de buitengewesten en wel in Lampong op Sumatra, waarheen in den laatsten tijd heel veel Javanen zijn verhuisd. Daar-onder zijn ook eenige Christengezinnen, die verzor-ging behoeven. Daar in Lampong wilden nu de Ker-ken dier Classe een eigen Zending van de Javaansche Kerken vestigen.

Natuurlijk is over dat voorstel niet zoo maar op eens een beslissing genomen. Dat doen de Kerken in Holland, die finantieel zooveel sterker zijn, ook niet. Hier duurt het ook geruimen tijd, soms heel wat ja-ren, eer opkomende plannen om tot een eigen Zen-ding te komen, voor uitvoering rijp zijn en daartoe wordt overgegaan.

De Javaansche Synode heeft echter breedvoerig over het voorstel gesproken.

Men voelde de finantieele bezwaren. Hiervoor de hulp van de Hollandsche Zending inroepen, wilde men niet, want als het eigen Zending zou zijn moes-ten de kosten daarvan ook door de eigen Kerken gedragen.

Ook was men nog zoo maar niet klaar met de keuze van het terrein, waar men die eigen zending zou willen vestigen. Men voelde wel, dat er in eigen omgeving nog zoo veel zendingswerk was te doen. Maar ondanks alle bezwaren, durfde men het voor-stel toch niet op eens ter zijde te zetten. Besloten werd de classis Poerworedjo te verzoeken haar voor-stel in nadere overweging te nemen en uit te wer-ken. Een volgende Synode kan hierover dan nader oordeelen.

Het spreekt van zelf, dat het niet op onzen weg ligt dat voorstel om in Lampong een eigen zending te beginnen, uitgaande van de Javaansche Kerken op Midden-Java, hier te gaan bespreken.

Wij willen op de indiening en bespreking van dit voorstel alleen wijzen als een teeken van ontwaken-

den zendingsdrang in de Javaansche Kerken op Mid-den Java.

Ook dit is een kostelijk kenmerk van gezond ker-kelijk leven. Alle kerkelijk leven, dat behoorlijk ge-zond is, heeft in zich den drang tot expansie, den drang tot uitbreiding door Evangelisatie en Zending in gehoorzaamheid aan het Woord des Heeren.

Wij achten het een zeer verblijdend teeken van zich ontwikkelend kerkelijk leven, dat in de Syno-dale samenkomst der nog zoo jonge en finantieel zeer zwakke kerken op Midden Java in ernst een voorstel ter sprake kwam om over te gaan tot het inrichten van een eigen zending. Ook dat is een kostelijke zen-dingsvrucht dat die jonge kerken, die zelf vrucht der zending zijn, op haar beurt in zich den zendingsdrang voelen ontwaken.

De Zending op Bali.

Na breedvoerig onderzoek heeft de Indische Re-geering besloten vooralsnog aan de Zending geen toe-lating naar Artikel 177 van de Indische Staatsrege-ling te kunnen geven om zich op Bali te vestigen. Ofschoon de Regeering in beginsel geen bezwaar ziet tegen toelating van Zending en Missie op Bali en hoewel tot nu toe van versterking van orde en rust tengevolge van den overgang van Baliërs tot het Christendom, niet is gebleken, is zij toch tot de slot-som gekomen, dat in het belang van orde en rust die toelating vooralsnog niet gegeven kan worden.

Het spreekt van zelf, dat we dit betreuren. Recht-streeksche Zendingsarbeid door opzettelijke propa-ganda van het Christendom is dus op Bali niet toe-gelaten.

Maar daarmee is niet gezegd, dat er geen Christen-dom op Bali mag bestaan, of ook dat de Christelijke Gemeenten, die er zijn, zich niet zouden mogen uit-breiden. Dat is geenszins het geval. Er zijn vooral op Noord Bali onderscheidene kringen van Christenen. En deze breiden zich gestadig uit.

De Oost-Javaansche Kerk heeft een drietal Javaan-sche Goeroes — Inlandsche leeraars — gezonden naar het nabij gelegen Bali, om daar de Christen-Gemeen-ten te verzorgen. Zij arbeiden daar onder de daar wonende Christenen. En aan Baliërs, die hierom vragen, geven zij onderricht in het Evangelie van Chris-tus. Ook bedienen zij den doop aan Baliërs, die ver-klaren te willen overgaan tot het Christendom en die naar hun oordeel den doop mogen ontvangen. De arbeid dezer Javaansche leeraars gaat geregeld voort. Zij onthouden zich van rechtstreeksche propa-ganda, want dat zou hen in botsing brengen met het besluit der Indische Regeering. Maar geheel onge-hinderd arbeiden zij in de bestaande Christen-Gemeen-ten en geven onderricht aan allen, die hierom vragen. En die arbeid is niet ongezegd. Gedurig worden er Baliërs gedoopt, die daardoor ongehinderd overgaan tot het Christendom.

Naar de Gouverneur-Generaal aan den Volksraad heeft medegedeeld, is de arbeid dier Goeroes geens-zins in strijd met Artikel 177 van de Indische Staats-regeling, maar integendeel geheel in overeenstem-ming met Artikel 173 dier Staatsregeling, wijl dit ar-tikel aan allen, ook aan de Baliërs, volkomen vrij-heid van Godsdienst waarborgt. Als een Baliër on-derricht in de Christelijke leer begeert en hij wenscht

tot het Christendom over te gaan en gedoopt te worden, dan staat hem dat geheel vrij.

Voor de verdere ontwikkeling van het Christendom op Bali, met zijn meer dan een miljoen inwoners, die nog bijna allen Hindoeïsten zijn, is het ook van beteekenis, dat er vijf Balische jonge menschen aan de Theol. school te Malang opgeleid worden tot Inlandsche leeraren.

Ook zijn de Balische Christenen, hoe klein zij nog zijn in getal, toch zeer actief en schamen zij zich hun christendom niet. Een aardig voorbeeld daarvan laten we onlangs in een Zendingstijdschrift.

Eenigen tijd geleden bracht de Gouverneur-Generaal een bezoek aan Bali. Een groep vertegenwoordigers van de Heidense bevolking wilde defileren voor den Gouverneur-Generaal. Ook een groep vertegenwoordigers van het Mohammedaansche deel der bevolking wilde dat doen. Daarbij moest ook hun religie uitkomen. Elke groep wilde daarom defileren voor den Gouverneur-Generaal, zooals dat paste bij hun godsdienst.

Nu wilde het kleine groepje Christenen niet achterblijven in eerbetoon aan den Gouverneur-Generaal. Daarbij moest dan echter duidelijk uitkomen dat zij Christenen waren, maar tevens Baliërs wilden blijven.

Zij kleeden zich in hun eigen Balisch feestgewaad. Maar bij hun optocht voorbij den Gouverneur-Generaal voerden zij een witte vlag mede, waarop in goud was gestikt een gouden kruis met daaronder het woord van Jezus: „Zoo iemand dorst heeft, die kome tot Mij en drinke”. En toen zij voorbij den Gouverneur-Generaal trokken zongen zij Ps. 42:1 „’t Hijgend hert der jacht ontkomen”. Zoo toonden zij, dat zij echte Baliërs waren, maar tegelijk ook Christen. Die demonstratie was hun niet door een ander aan de hand gedaan, maar geheel door hen zelf zoo bedacht. Natuurlijk trok dit zeer de aandacht van allen, die er bij tegenwoordig waren. Het was een zeer eigenaardig blijk van de activiteit der nog kleine groep van Christenen op Bali.

De Keboemen-film.

Onze Zending heeft weer een nieuwe film. Er is n.l. een film gemaakt van Keboemen, het oudste Zendingsterrein van de Kerk te Heeg en de met haar in de zending samenwerkende Kerken van Friesland.

We hadden het genoeg bij de vertooning van den film, toen hij gekeurd werd, tegenwoordig te zijn. Van al onze filmen is deze de mooiste. De Magelang-film en de Banjoemasfilm zijn ook mooi, maar de Keboemenfilm wint het. De beelden zijn bijzonder duidelijk en scherp en geven, voorzoo veel een film dat kan doen, een duidelijke voorstelling, niet alleen van het terrein, maar ook van het zendingswerk, vooral van den Schooldienst en den Medischen dienst. Het komt ons voor, dat deze film bijzonder goed geslaagd is en zeer geschikt om de Zending ons wat dichter bij te brengen en de belangstelling voor de zending te versterken. We kunnen de Friesche Kerken er mede feliciteeren.

Het is zeer gewenscht, dat deze film in tal van Kerken, allereerst in Friesland, maar ook daarbuiten, vertoond worde. Eigenlijk moesten aan alle Kerken, althans in Friesland, gelegenheid worden gegeven om

dezen film te zien. Maar het spreekt van zelf, dat het Comité dit niet voor niets kan doen. Elke avond, zoo vaak de film vertoond wordt, kost dit ongeveer 20 gulden. Brengt een avond dat niet op, dan moet er geld bij. En dat laat de kas van het Comité natuurlijk niet toe. Er behoort voor elke plaats, waar de film zal worden vertoond, f 20 te worden gegarandeerd. Nu zijn er in Friesland heel wat kerken, die heel gemakkelijk een opbrengst van 20 gulden kunnen garanderen. In kerken van b.v. meer dan 400 zielen brengt een filmavond bij behoorlijke opkomst beduidend meer op dan f 20, zoodat de plaatselijke zendingskas er dan nog een aardig voordeeltje van heeft.

Maar juist in Friesland zijn er ook veel kleine kerken, die misschien geen opbrengst van f 20 durven garanderen. Wellicht laat echter bij onderscheidene kleine kerken de afstand wel toe, dat twee of drie kerken met elkander een avond organiseren. Dan kunnen ook de kleine kerken wel het genoeg hebben deze film eens te zien. En kan het niet, dat twee of drie kleine kerken met elkander hiervoor samenwerken en men wil toch graag de film eens zien, dan is het Comité ook nog wel bereid zich wat te schikken, ook al zou de opbrengst de kosten niet kunnen dekken. Het Comité wenscht er geenszins een winstgevende zaak van te maken, maar begeert de Zending te dienen. Men wende zich dan naar het Secretariaat: Verl. Lodewijkstraat 6a, Groningen. En dan komt dat wellicht wel in orde.

We zweepen niet met filmen, ook niet met zendingsfilm. Een film is niet het eenige propagandamiddel in dienst van de Zending. Maar het is toch wel gebleken, dat ook de film een zeer goed propagandamiddel is om de belangstelling voor de Zending te wekken en te sterken, vooral ook als er een korte toelichting bij wordt gegeven. We achten het daarom zeer gewenscht, dat in zoo mogelijk alle kerken van Friesland deze Keboemenfilm, die fonkelnieuw is, worde vertoond. En niet alleen in Friesland, maar ook daarbuiten verdient deze film te worden opgevoerd. Hij is zeer geschikt om de Zending op Java beter te leeren kennen. En omdat hij bijzonder mooi en duidelijk is verwachten we, dat hij vooral veel opgang zal maken.

Santpoort, 31 October 1935.

W. B.

Van de Theologische Opleidingsschool te Djokja.

(Bij de foto).

In den loop van het jaar 1934 verzocht Dr. Dreckmeyer, de Directrice van het zendingshospitaal te Magelang, een meisje als leerlinge te mogen plaatsen op den Javaanschen cursus van de Theol. Opleidingsschool te Djokja. Haar doel was dit meisje, die het einddiploma van de Keucheniuschool had, daarna te plaatsen in het hospitaal te Magelang voor het verrichten van den Evangelisatiearbeid op de vrouwenafdeeling.

Het kwam ons voor — afgedacht van het feit, dat het voor een vrouwelijke leerling temidden van al de andere leerlingen wat eenzaam zou wezen — dat de stof van den gewonen goeroe Indjil cursus te omvangrijk en te weinig geëgend was voor het doel dezer opleiding.

Na overleg met de vergadering van Miss. Predikanten bleek het, dat ook op andere terreinen wel behoefte bestond aan zulke zendings-arbeidsters, waarom besloten werd in Augustus 1935 een nieuwen cursus speciaal daarvoor te openen.

Half Augustus kwamen 15 vrouwen en meisjes

zalen vinden de goeroes Indjil ruimschoots hun werk, maar op de vrouwenzalen is het voor hen moeilijk iets anders te doen dan een algemeene koempoelan voor alle patienten te houden. Vaak hebben de verpleegsters gevraagd naar iemand die meer persoonlijk met de verschillende patienten zou kunnen spre-

Theologische Opleidingsschool te Djokja.

dezen cursus volgen, nl. van Djokja 5, Poerworedjo 6, Magelang 2, Keboemen 1 en Poerbolingo 1. Deze leerlingen hebben een zeer verschillende vooropleiding gehad. Sommigen hebben einddiploma Keucheniusschool, anderen eindexamen Mulo of Huishoudschool, weer anderen zijn verpleegster of vroedvrouw. Een aantal hebben ook slechts het diploma van de vijfjarige Standaardschool. In de opleiding geeft deze groote variatie onder de leerlingen wel eenige moeilijkheden. Mocht er in de toekomst meerdere malen zulk een cursus nodig blijken, dan zou het wel wenschelijk zijn zekere exameneischen te stellen.

Een eenvoudig programma is voor deze leerlingen opgesteld, meer geëigend voor het speciale doel van haar werk, terwijl ze vervolgens eenig practisch onderwijs zullen krijgen in het werk in het hospitaal en in de kampoengs.

Ik geloof, dat met het instellen van dezen cursus een belangrijke stap in de goede richting gedaan is. Ik verwacht, dat in de toekomst deze cursus door vele andere zal worden gevolgd. Naar meisjes en vrouwen in deze richting opgeleid, is eigenlijk reeds jangen lang gezocht.

De leerlingen van dezen cursus zijn voor allerlei arbeid te gebruiken.

In de eerste plaats in de hospitalen. Op de mannen-

ken. Een vrouw kan daar van bed tot bed gaan, en de patienten een woord van hulp en troost brengen, dat ze vaak zoozeer noodig hebben, en ze wijzen op Hem, die in alle omstandigheden van het leven licht en kracht kan schenken. Ten deele wordt dit ook wel door sommige verpleegsters gedaan, maar op deze wijze kan het toch beter tot zijn recht komen.

In de tweede plaats kunnen deze zendingsarbeidsters in de steden in de morgenuren de kampoengs ingaan en daar de vrouwen in haar huis bezoeken, ze eenvoudig naaien leeren, kinderverzorging, ze uit den Bijbel vertellen en met ze zingen, en ze uitnodigen tot andere bijeenkomsten in de catechisatie of in de kerk.

Plaatsing in de desa is behalve voor oudere, gehuwde vrouwen uitgesloten. Dat brengt teveel moeilijkheden en gevaren met zich.

Niet onmogelijk is het, dat verschillende van deze leerlingen straks de vrouwen van onze goeroes Indjil worden. Ook indien dit geschieden zou, kunnen we toch zeggen, dat de cursus aan zijn doel beantwoord heeft. Zoo ontvangt de zending haar arbeidsters voor het werk onder vrouwen en meisjes in de stad of in de desa en op de meest natuurlijke wijze.

Bijgaand kiekje stelt ons de leerlingen van deze cursus voor vrouwen en meisjes voor. Het is genomen

bij het bezoek van Oud-minister J. C. v. Dijk. De Oud-minister staat in het midden. Verder staan op dit kiekje de docenten Dr. Bakker, Dr. Bavinck en Ds. Pos en de miss. predikant van Djokja Ds. Allaart. De heer Wolterbeek was afwezig.

Djokja.

A. POS.

tropische klimaat op Java veel werk verzet.

Men kan nog in geen enkel opzicht iets aan hem merken, dat het heete klimaat te Keboemen hem heeft gehinderd sinds hij in 1921 voor het eerst naar Indië ging.

De Friesche Zending heeft in Dr. Vonk een kracht,

Dr. A. H. Vonk en gezin.

Zending Friesland.

Dr. A. H. Vonk en gezin.

De bekende Geneesheer-directeur van het Friesche Zendingshospitaal te Keboemen, Dr. A. H. Vonk, staat gereed met zijn gezin weer terug te keeren naar Java. Het is nu voor de derde maal, dat hij zich gereed maakt tot vertrek naar Indië.

Na gehuwd te zijn met Mej. A. v. d. Poel ging hij in 1921 voor de eerste maal naar Keboemen om daar als missionair arts Dr. Oosterhuis op te volgen. In October 1927 kwam hij met verlof naar Holland waar hij echter zijn tijd voor een groot deel gebruikte om zich nog nader te bekwamen in de Chirurgie, waarin hij zich gespecialiseerd heeft. Sept. 1928 ging hij weer terug om zijn zwaren arbeid op Java te hervatten. Onder zijn bekwame leiding heeft Keboemens hospitaal zich ontwikkeld tot een ziekenhuis van uitstekenden naam. In Dr. Peddemors ontving hij een gewaardeerde hulp, die hem trouw ter zijde staat en in de meest aangename verhouding met hem samenwerkt.

Na in het voorjaar weer met verlof in Holland te zijn gekomen, heeft hij nogmaals een deel van zijn verloftijd gebruikt tot nog verdere beoefening der Chirurgie hier te lande. En nu zal hij in het laatst van deze maand met zijn gezin weer terugkeeren naar Keboemen om het werk te hervatten, dat hem zijn lust en zijn leven is.

Zijn gestalte teekent hem als een man van kracht. En dat is hij ten volle. Dr. Vonk is een stoere werker, wiens krachtig gestel het toelaat, dat hij ook in het

die men wel zeer waardeeren mag. Ook omdat hij zoo krachtig naar buiten opkomt voor de belangen van den Medischen dienst der Zending.

Gelijk men weet is ook de Medische dienst door de gevolgen der malaise zeer in het gedrang gekomen. De bijdragen en giften in Indië zijn sterk gedaald; de opbrengst der honoraria voor particuliere praktijk verminderen zeer; de subsidie der Regeering is sterk ingekort en het dreigt dat met Januari a.s. de Gouvernements-subsidie nog weer verlaagd worden zal. Dr. Vonk heeft echter met kracht zich geweerd om de bestaansmogelijkheid der Zendingshospitalen te handhaven. Hij heeft met anderen de belangen der Zendingshospitalen bij de Regeering bepleit. En we vermoeden, dat dit niet geheel tevergeefs is geweest, ook zal er nog wel verlaging der subsidie komen, omdat de nood der Indische schatkist het eischt.

En op de vergadering van vertegenwoordigers der Zendingse Kerken en der onderscheiden deputatieschappen voor de Zending, 24 Oct. l.l. gehouden, heeft Dr. Vonk met kracht de belangen der Medische Zending bepleit en allen op het hart gebonden om, waar alle andere bronnen van inkomsten beduidend minder vloeien, de kerken op te wekken om meer dan tot nu toe te offeren voor den medischen dienst, die toch het werk der kerken is en voor de zending zoo groot belang heeft.

Het Zendingsblad wenscht Dr. Vonk met zijn gezin een voorspoedige terugreis naar Java toe. Moge de Heere zijn arbeid nog tal van jaren voor velen ten zegen doen zijn!

W. B.

Zending Groningen, Drenthe, Overijsel, Bentheim en Oost-Friesland.

Schetsen uit het binnenland.

No. 14.

Het was wel wat hard om te zitten, die ronde pinangstammen, vooral na bijna den heelen dag te paard te hebben gezeten. En toch zat ik te knikkebollen.

De goeroe had de menschen geroepen om in den avond in het voorhuis van het kamponghoofd te komen luisteren. Zij zouden komen na het avondeten.

Zooals gewoonlijk, duurde het erg lang voor er iemand kwam. Want Soembaneezen hebben altijd den tijd en weten zelden iets precies op tijd te doen.

Het werd acht uur..... nog niemand verscheen. Intusschen had ik een boek genomen om den tijd te verdrijven.

Het werd negen uur..... nog niemand was er. Met schrik kwam ik tot de ontdekking, dat ik het laatste half uur ingedommeld was. „Goeroe” zeide ik, zouden wij het maar niet tot morgenochtend uitstellen? Want op zoo’n manier zou er niet veel van terecht komen; erg laat en erg moe.

Maar de goeroe wilde daar niet van weten. Het zou en het moest nog in den avond, want morgenochtend zouden de menschen in het geheel niet meer te verzamelen zijn.

Eindelijk half tien kwamen er een achttal. Ik wilde al beginnen, en was weer klaar wakker, maar de goeroe vond, dat wij nog wat wachten moesten.

En jawel om tien uur in den avond zat het vol. Wel veertig menschen. De slaap was weg! Men zat te luisteren zooals zelden een gehoor luistert, te meer omdat zij door „den vreemdeling” in hun eigen taal werden toegesproken.

Zij hoorden van Adam en Eva en van den zondeval. Maar ook van de genade in Gods Zoon. Over het bestaan van den Almachtigen God behoeven zij niet meer ingelicht te worden. Dat is voor hen vanzelfsprekend, want uit hun tradities weten zij, dat Hij bestaat, als de Almachtige; maar zij weten niet, dat God zich dagelijks met de menschen bemoeit, en dat Hij absolute eerbied en gehoorzaamheid eischt. Maar dat wordt hen duidelijk uit de Bijbelsche Geschiedenissen.

Vooraan zat een broer van een der Zelfbestuurders zeer aandachtig te luisteren. Terwijl de vorst een diepe afkeer heeft van alles wat Christendom is, luistert deze broer met belangstelling.

Naast hen zaten twee oude mannetjes, „woenangs” geheeten, kenners van gewoonten en godsdienst, voorbidders bij offerfeesten.

Toen ik na de toespraak de gelegenheid gaf om vragen te stellen, maakte niemand er gebruik van, dan alleen de broer van den Vorst, om te zeggen, dat het alles heel mooi en waar was, en dat zij het in hun harten overwegen zouden.

Dat is de gewone beleefde phrase, waar wij altijd mee naar huis gestuurd worden.

Daarom begon ik maar te vragen: „waarom zij niet bidden tot den Schepper van hemel en aarde; want die is de Almachtige, en natuurlijk vertoond als men niets om Hem geeft”.

Toen kwam een der oude mannetjes in actie.

„Wij bidden wel tot Alatala” (dit is de naam, dien hij gaf aan God, een woord dat oorspronkelijk uit het Arabisch overgenomen is via het Maleisch).

„Daar merk ik anders niet veel van.”

Jawel, mijnheer, de marapoe's zijn de stoelen waarop God komt zitten om naar ons te luisteren, als wij tot Hem bidden. Hij is te hoog en te ver om zoo maar tot Hem te bidden; daarom hebben wij marapoe's noodig. Dan komt God uit den hemel naar beneden in die marapoe's om naar ons te luisteren.”

Hieruit bleek weer duidelijk, dat de Soembaneezen de marapoe's zien als een middelaar of tusschengod tusschen God en den mensch.

Het is niet zoo heel gemakkelijk de heidensche gedachte terecht te zetten.

„Maar vadertje, u weet toch wel dat God overal is, waarom is er dan een marapoe noodig als middelaar? Gij noemt Hem toch: Degene, die alles en alles hoort?”

„Ja, mijnheer, maar u hebt Gods Zoon toch ook een middelaar genoemd! Voor u is Jezus de Middelaar, voor ons de Marapoe”.

Het werd onrustig onder de aanwezigen. Ieder voelde: „het gaat er nu om!” En ik voelde het ook: hier wordt de strijd met het kenmerkende van het heidendom aangeboden, n.l. God op den achtergrond schuiven, de middelaars worden de goden; en die middelaars kunnen beïnvloed worden door den mensch.

„Ja, vader, dat is waar, voor ons Christenen is Jezus de Middelaar tot Alatala; maar niet de middelaar van het bidden of het offer, maar de middelaar om weer vrede met God te maken. Want wij hebben Hem verlaten en overtreden zijn geboden, en daar is Hij toornig om. Maar Jezus heeft weer vrede gemaakt met God voor ons, en Hij is gestraft in onze plaats”.

Toen antwoordde de oude: „Zoo’n middelaar heb ik niet noodig; want ik ben een goed mensch. Ik geef God altijd te eten, ik ben altijd gehoorzaam aan zijn geboden. Zie maar, ik ben al erg oud. Als ik niet zoo erg oud was geworden, zou dat zijn omdat ik verkeerd gedaan had, maar omdat ik zoo goed ben, ben ik erg oud geworden. Velen sterven jong, omdat ze veel zonden doen”.

„Hebt ge dan nooit eens gelogen, of iemand kwaad gedaan, of vergeten te bidden, of in onzedelijkheid geleefd”.

„Jawel mijnheer” zeide hij lachend, „maar dan heb ik altijd weer geofferd om mijn zonde goed te maken”.

Juist, dat is het! De zonde moet weer goed gemaakt worden! Dan wil God de zonde vergeven. Maar dat goedmaken is zoo makkelijk niet! Want God is niet een klein beetje boos over de zonde, maar heel erg! En dat kunnen wij niet goed maken; om die boete te betalen, die God van ons vraagt, zijn wij veel te arm. Als gij verkeerd doet tegenover een slaaf, dan vraagt de slaaf een kleine vergoeding, maar als ge zonde doet tegen een vorst dan moet ge een groote boete betalen. God vraagt een heel groote boete, en die kunt u niet betalen”.

„Dat is zoo moeilijk niet” antwoordde het mannetje” daar hebben wij de Wai Maringoe voor, de man die voor wat geld onze zonden overneemt”.

„Dus er blijkt iemand anders noodig te zijn om de

zonde over te nemen; en u weet wel, vadertje, dat die man van de Wai Maringoe tot zijn eigen marapoe (de Marapoe Wai Maringoe) bidt en offert, dus dat eigenlijk die man de zonde niet overneemt, maar de Marapoe".

„Ja mijnheer, dat is zoo".

„Zoo ook heeft Alatala Zijn eigen Zoon gezonden om onze zonden op zich te nemen en voor ons in de plaats de boete te betalen. Het is net als met schuld

Zending Noord-Holland.

Geslaagde leerlingen van het Petronella Hospitaal.

(Bij de foto).

De opleiding van het verplegend personeel is een van de hoeksteen en waarop het werk in de zendings-ziekenhuizen rust.

Zonder goed opgeleid, ervaren en betrouwbaar In-

Geslaagde leerlingen van het Petronella Hospitaal.

in de toko.. Als ge niet betaalt, wordt ge gestraft, maar als er een rijke vriend is, die voor u in de plaats betaalt, dan wordt ge niet gestraft. Zoo heeft Jezus voor ons betaald, en wij gaan vrij uit. En wat betreft het oud-zijn, vadertje, Alatala in den hemel heeft de menschen lief, die zich tot Hem bekeeren; sommigen, die Hij lief heeft, roept Hij spoedig tot Zich in den hemel. Daar is het veel mooier dan op aarde. Dus het is heusch niet altijd een straf als iemand spoedig sterft. Wat ik u verteld heb van God en Zijn Zoon, dat weet ik zeker, want ik weet het uit het groote boek, en dat is het boek van God zelf".

„Mijnheer is zoo knap, mijnheer zal het wel goed weten."

Dat was het laatste, wat hij zeide.

Het was laat geworden en met vriendelijk gezicht nam hij afscheid.

Maar in zijn hart zal hij wel gedacht hebben: „ik moest beleefd blijven, daarom heb ik het laatste woord maar niet genomen".

P. J. LAMBOOLJ.

heemsch personeel zou ons werk tot lamheid geslagen zijn.

Aanbod van leerlingen is er zeer overvloedig. Het Petronella-Hospitaal heeft eenige honderden sollicitanten op de lijst staan van hen, die graag als leerling-verpleger of -verpleegster de poort van het ziekenhuis willen binnengaan.

Bij de aanname wordt zooveel mogelijk getracht inlichtingen te krijgen omtrent aard en karakter. Ieder moet minstens als waarborg van een behoorlijke vooropleiding een eindexamen hebben van een 2de klasschool en lichamelijk zijn goedgekeurd.

Zijn zij eenmaal zoover dan worden zij gedurende drie jaar zoowel theoretisch als praktisch gevormd.

Eenige uren per week wordt besteed aan het onderricht en na drie jaar moeten zij zich onderwerpen aan een examen. Dit examen is een gouvernementsexamen, het wordt afgenomen door een door de regering aangewezen commissie. Indien de leerling slaagt heeft hij ook een diploma dat in geheel Ned.-Indië geldig is.

Na deze opleiding kunnen zij nog een diploma ver-

werven voor het laboratorium en daarna voor verpleger 1ste klas.

Op 26 en 27 Augustus j.l. deden 18 leerlingen van het Petronella-Hospitaal examen, waarvan 14 het diploma verwierven.

Op de foto de geslaagden met den opleider Dr Groot.

De Vereeniging Dr. Scheurers Hospitaal.

De Vereeniging Dr Scheurers Hospitaal verzond haar negenendertigste Jaarverslag. Het is dus al bijna veertig jaar, dat deze vereeniging werkt voor het bekende Petronella-Hospitaal te Djokja, waaraan de naam van Dr Scheurer steeds verbonden zal blijven.

We missen de gegevens om te berekenen hoeveel deze Vereeniging in al die jaren ten behoeve van dit hospitaal heeft bijeengebracht, en wat zij voor zijn linnenkamer in al dien tijd gedaan heeft. Maar stellig heeft zij veel meer dan twee ton in den loop dier jaren verzameld. Vooral in vroeger jaren was het deze Vereeniging die de finantieele lasten van het Petronella-Hospitaal voor een zeer groot deel heeft gedragen.

Jarenlang is het Petronella-Hospitaal het eenige hospitaal geweest op het zendingsterrein onzer kerken op Java. Later zijn er acht ziekenhuizen bijgekomen. Alle zendende kerken hebben thans op haar eigen terrein één of meer zendingshospitalen. Maar vroeger was dat zoo niet. In den eersten tijd deed het hospitaal te Djokja dienst voor heel Midden-Java ten Zuiden.

In dien tijd ontwikkelde de Vereeniging Dr Scheurer's Hospitaal haar actie over heel Nederland en bracht zij elk jaar kapitale sommen bijeen.

Later is dat allengs anders geworden. Toen voor en na alle zendende kerken en de met haar samenwerkende kerken elk een eigen hospitaal kregen, werden er ook bijna overal vereenigingen opgericht, die in het belang van die hospitalen werkten op de manier, zooals de Vereeniging Dr. Scheurer's Hospitaal voor het Petronella-hospitaal te Djokja werkzaam was. Daardoor kromp het arbeidsveld, waarop deze Vereeniging haar actie ontplooidde, allengs in en moest zij zich in hoofdzaak tot Noord-Holland beperken, ook al is het, dat van elders nog wel heel wat binnenkomt. Het spreekt van zelf, dat daardoor ook de inkomsten geleidelijk daalden.

Daarbij komt dat de druk der malaise, die in alles haar geweldige invloed laat gelden, ook de arbeid van deze vereeniging niet heeft gespaard. Zooals wel vanzelf spreekt, moest ook zij zich bijzonder inspannen om haar inkomsten op peil te houden.

Als men deze dingen in het oog houdt stemt de lezing van het jaarverslag tot blijdschap en dank. We hadden niet durven verwachten, dat het gedurende het laatste jaar, dat loopt van 1 Juli 1934 tot 30 Juni 1935, nog zoo goed zou gaan als het geval is geweest. Wij nemen uit het verslag over het gedeelte, waarin 't Bestuur van de financieele bemoeienissen mededeeling doet. Het luidt aldus:

„De contributies vertoonen het droeve beeld der laatste jaren, gestadige achteruitgang. Zelfs is er een zekere constantheid in dien achteruitgang. Met ongeveer f300.— per jaar zakken ze de diepte in. Als dat zoo blijft behoeft men geen profeet te zijn om te voorspellen wat het einde zijn zal. Werd in het vo-

rige jaar nog ontvangen f5716.95, ditmaal is het drag f5412.35. Dus een groote sprong in de verkeerde richting.

Dat desnietteenstaande ruim f100.— meer kon worden afgedragen aan den Kerkeraad van Amsterdam is te verklaren uit een belangrijk hooger bedrag aan giften. Deze bedroegen het vorige jaar f673.86 en ditmaal f1130.12. Een verblijvende toename dus, maar, helaas, een toename waarop geen staat te maken is. Want onder deze giften komt voor een legaat van f300.— en een gift van f425.— van twee vrienden van het werk uit niet-Gereformeerden kring. Moeten anderen onze oogen openen voor wat wij bezitten mogen? Is het geen aanklacht tegen de vele slapers, dat de Heere zulke vrienden buiten onzen kring waardig maakt?

Het totaal der ontvangsten, f6542.47, moet verminderd worden met een bedrag van ruim f90.— aan uitgaven, zoodat afgedragen kon worden f6452.— (vorig jaar f6341.20).”

Ondanks de daling der contributies kan de Vereeniging toch nog f100.— meer afdragen dan het vorige jaar. We wenschen de Vereeniging geluk met dit mooie resultaat, dat gerekend naar de tijdsomstandigheden volstrekt niet tegenvalt.

Gelijk men weet, draagt de Vereeniging dit bedrag geheel af aan den kerkeraad te Amsterdam. Zij vraagt daarbij voor zichzelf niet het minste zeggenschap over het hospitaal. Zij stelt er haar eere in, dat zij niets anders doet dan dienen. En dat heeft zij gedaan en doet zij nog.

De Kerken in Noord-Holland mogen deze Vereeniging wel bijzonder dankbaar zijn voor den steun, dien zij biedt aan den Medischen dienst. Zij verdient onze waardeering ten volle.

Jammer is het, dat er nog zooveel kerken zijn, waar deze Vereeniging tevergeefs poogt contribuanten te vinden. Dat moest zoo niet zijn. In alle gemeenten van Noord-Holland moest er een zuster zijn, die als hoofd fungeerde en daar voor de vereeniging werkzaam was. Het Bestuur klaagt daarover in het verslag. En terecht. Moge het volgend jaarverslag kunnen vertellen, dat er nu in alle gemeenten van Noord-Holland actie is in het belang van het Petronella-Hospitaal. Het uitnemend werk van dit hospitaal is het zoo waard.

W. B.

Het nieuwe kerkje van Ngembes.

Eenzelfde bezoek als de Heer en Mevrouw Douwes brachten aan Tjandi, bracht Mejuffrouw Oldeboom uit Hilversum in Januari aan Ngembes. Dit Kerkje was toen nog in aanbouw. Het is intusschen gereed gekomen. Het staat aan de hoofdweg in die omgeving en maakt een vriendelijke indruk. Alles is heel eenvoudig gehouden. De Gemeente heeft het zelf bekostigd. De leden van de Gemeente hebben het zelf bovendien gebouwd. Dit legt over alles te meer een bekoorlijke glans.

Wanneer het zoo uit de Gemeente zelf opkomt is het goud waard. We laten dit graag zien, omdat we nu eens niet behoeven te vragen om een gave of collecte hiervoor, maar we mogen wijzen op de goudglansen van dit Kerkje, die te voorschijn geroepen worden door het Licht van het Evangelie, dat gepre-

Het nieuwe kerkje van Ngembes.

dikt werd. Die Evangelieprediking zelf blijve bevorderd door Uw gaven en daartoe werke ook deze foto mee.

D. J. B. A.

Zending Utrecht en Gelderland.

De Miss. predikant van Utrecht deelt het volgende mede:

Goed nieuws uit Koetoardjo.

Geliefde broeders en zusters,

Er is zooveel te vertellen van ons Zendingsressort, dat ik haast niet weet, waarmee ik zal beginnen.

Er is zeer veel, dat tot blijdschap stemt. Laat ik dan maar beginnen met wat ik 't laatst heb mogen meemaken. Dat is geweest de viering van het Heilig Avondmaal met de gemeente te Koetoardjo, toen er tegelijk drie oud-leerlingen van de Schakelschool werden gedoopt op Zondag 16 Juni 1935.

De kerk wat goed bezet. Ds. Wirjotenojo van Tlepok leidde den dienst. Door een, in dit geval, gelukkig misverstand hadden wij beiden gerekend op de Avondmaalsbeurt in Koetoardjo. Toen heb ik hem de eer gegeven, doch omdat de drie jonge broeders leerlingen van mij zijn, heb ik ze toen ook gedoopt.

Het was een mooie dienst. Een goed bezette kerk met wel meer dan 100 mensen en een zeer volle Avondmaalstafel. Dat zijn dingen die onze harten doen overvloeien van dank aan God.

Daar was nog iets, dat aan dezen morgen een bijzondere bekoring gaf nl. dat twee mensen: man en

vrouw, die reeds twee jaren door voortdurende on-eenigheid niet hadden mogen toetreden tot den disch des Heeren, nu voor het eerst weer met elkaar mochten aanzitten.

Ook gebeurde er iets na den dienst, dat den Kerkeraad en mij zeer heeft getroffen. Er woont te Koetoardjo een lid der gemeente, die zeer te worstelen had met een opkomend gevoel van viesheid, wanneer hij den Avondmaalsbeker moest overnemen van een ander. Hem is, omdat de Kerkeraad op mijn advies, hem in dat gevoel wilde dragen, toegestaan op de eerste plaats te gaan zitten. Het trof zeer goed, dat ik geen bedienaar van het Heilige Avondmaal was. Nu kon ik hem toonen, dat ik, wat ik hem in particulier gesprek ook meer dan eens had betuigd, werkelijk meende nl., dat ik best op een van de laatste plaatsen wilde zitten, om dan daar de beker uit de hand van mijn buurman of buurvrouw over te nemen.

Na den dienst heeft hij mij in het bijzijn van den Kerkeraad daarvoor bedankt en ook gezegd dat hij nu niet meer de noodzaak voelde van op de eerste plaats te gaan zitten, maar best met de 2de of 3de plaats genoeg zou nemen.

Uw broeder in Christus,

A. F. K.

Groeiende Christelijke gemeenschap in het Oosten.

Op de Oost-Azië Conferentie van de Wereldfederatie van Christen-Studenten in September 1933 in Tjiterep gehouden, zijn de eerste banden gelegd tusschen de studenten van Java en die van Br. Indië, China, Japan en de Filipijnen.

Tegelijk is er een gemeenschap ontstaan tusschen de afgevaardigden ter Conferentie en de Christenen op Java. Verschillende afgevaardigden hebben in de grootere gemeenten van Java een boodschap uit hun land gebracht, waaronder vooral de Br. Indiërs, de Burmeezen en de Chinezen zijn te noemen. Het bezoek der Burmeezen, die een beslist en zeer persoonlijk getuigenis omtrent den levenden Heiland en zijn kracht in hun leven lieten hooren, heeft overal, ook in Djokja, diepen indruk gemaakt. Hier waren

Leerlingen van den Holl. cursus met 2 Indische Heeren en Ds. en Mevr. Pos.

mensen van een zelfde kleur, een zelfde cultuur-milieu, mensen uit dezelfde koloniale verhoudingen en moeilijkheden, mensen uit het Oosten, die nu getuigenis aflegden van denzelfden Heiland, van de verlossing door zijn bloed, van Jezus Christus, den Verlosser der wereld, den Verlosser ook van het Oosten. Wederzijds gevoelde men zich bij en met elkander thuis. Hier was Azië sprekende tot Azië.

Krachtens de toen gelegde band heeft de Indische Studentenbeweging nu enkele mensen naar Java gezonden om de banden te versterken. Hun komst bedoelde in de eerste plaats een bezoek te brengen aan de verschillende afdelingen van de Chr. Studenten-vereeniging op Java, maar in de tweede plaats een boodschap te brengen aan de Christenen op Java in het algemeen.

Vier personen zouden gezonden worden, één bleef echter ziek in Madras achter. De drie die kwamen waren de heer Dalaya, conrector van de Chr. Hoogeschool in Peshawar in N. Indië, en dan voorts de heer Doraisamy en Mej. Isaiah, secretarissen van de Chr. Studentenbeweging in Zuid-Indië.

Zij maakten een toer over heel Java, van Batavia langs de Noordkust naar Soerabaya en Malang, en vandaar over Solo, Djokja, Magelang, Poerwokerto, terug naar Batavia.

Dinsdag 10 September spraken zij 's avonds in Djokja. De Javaansche kerk was geheel vol. Ongeveer 1000 mensen waren aanwezig. Zij brachten daar een boodschap omtrent dat wat Christus in hun leven gedaan had.

In een tweede vergadering in de oude Javaansche kerk, die geheel gevuld was met jonge mensen, — deze oude Jav. kerk is nu clubgebouw voor de Inheemsche jeugd — vertelde één van hen iets over doen en methode van de Chr. Studentenbeweging in Eng. Indië.

Den volgenden morgen hadden we de Indische delegatie in de Theol. Opleidingsschool. De heer Dalaya hield daar een toespraak over onze gemeenschap met den levenden God. Na deze toespraak tot de geheele school hadden de Indische afgevaardigden alleen een samenkomst met de leerlingen van den Holl. cursus, die wel Engelsch verstaan en ook wel spreken, zoodat vertaling niet noodig was.

Op bijgaande foto ziet ge de leerlingen van den Holl. cursus met de beide Indische heeren en Ds. en Mevr. Pos. De Indische heeren zijn met een x geteekend.

Mej. Isaiah die in de Juliana van Stolbergsschool, de Chr. Huishoudschool, logeerde, en daar 's morgens met de leerlingen gesproken had, kwam nog eenigen tijd zich onderhouden met de leerlingen van onzen cursus voor vrouwen en meisjes.

Na den Boroboedoer gezien te hebben en in Magelang te hebben gesproken in de Jav. gemeente, zette de delegatie in den morgen van 12 Sept. haar reis voort.

Zoo groeien de banden tusschen de verschillende deelen van dit groote Oosten, van dit wijde Azië. Gedurende honderden van jaren brachten Indiërs hun godsdienst en cultuur naar Java, waarvan Java thans nog vol is. Thans brengen zonen van datzelfde Indië de boodschap van het heil in Jezus Christus tot Java. Groote dingen gebeuren in Azië. Een nieuwe tijd groeit. Ontroerend is de gedachte, dat hier voor de leuze: Azië voor de Aziaten, een andere geplaatst

wordt: Azië voor Christus. Temidden van de worstelingen van het ras zien wij ook de worstelingen van het rijk, het rijk van Jezus Christus in Azië.

Djokja.

A. POS.

Toko Smawis.

De zaken gingen slecht in toko Smawis.

De eigenaar had gouden jaren gekend, toen de suikerfabrieken in den omtrek nog maalden. De Europeesche employé's lieten het zich toen aan niets ontbreken. 't Fijnste wat Europa en Californië voortbracht was bij toko Smawis in blik voorhanden. Ook in wijn, likeur en sigaren was hij rijk gesorteerd.

In die tijd klaagde hij wel eens, natuurlijk, dat de Europeanen nog niet genoeg bij hem kochten, maar niemand had meelij met hem, 't ging hem goed.

Wat was alles in een paar jaar hard veranderd. De fabrieken stonden stil, de employé's waren weggetrokken bij tientallen, slechts enkele waren overgebleven om de doode fabrieken te bewaken en leefden van een wachtgeld.

In zijn toko werd het een rommel. En zoo hebben wij hem eigenlijk gekend, als den man die probeerde zijn verlegen waar aan den man te brengen, beneden kostprijs, die drie blikken bonbons achter elkaar open maakte, alle drie bedorven, het vierde was nog goed. Hij wou toch zaken doen, je van alles verkoopen, en mompelde dan van tijd tot tijd: „Soesah, toean!”

Toen ging er op zekeren dag de tijding door de plaats: „Smawis is ernstig ziek en ligt al in 't ziekenhuis.” Na twee dagen stierf hij.

Wij gingen zijn weduwe condoleeren.

In de binnengalerij stond de kist, van geweldige afmetingen. Er bovenover een paar slingers van bloemen en middenop een plat bord met brandende kaarsen. Om de pooten van de schragen lag asch gestrooid. Een groote dochter stond erbij en hilde, kon niet spreken, alleen maar snikken. De weduwe zette zich bij ons in de voorgalerij, wij kregen thee en volop koek, en zij ratelde aan een stuk door... dat hij jaren geleden al geopereerd was aan zijn nieren, dat hij geen specerijen en spek mocht eten, en het toch stiekum deed, dat hij het door de kinderen liet koopen en.... Ondertusschen stapten kleinzoontjes gewichtig met zware leeren schoenen door 't huis, de bus stopte en een heele troep familieleden van de Noordkust kwam binnen, vrij huidruchtig en als gold het een familiefeest.

Ook de begrafenis was niet plechtig.

Er werd niet gesproken aan het graf. Men zette zich op matten op het kerkhof, men at koek en dronk limonade, men schreeuwde toen de grafkuil eigenlijk wel wat klein bleek voor de enorme kist en alle aanwezigen strooiden bloemetjes in het graf. Toen ging men naar huis.

Smawis was begraven, naar Chineesche gewoonte. Doch men fluisterde onder elkaar dat hij bijna Christen was geworden; als hij maar wat langer geleefd had.

Ging hij den laatsten tijd niet telkens 's avonds naar den handelaar in obat, die ouderling was in de Javaansche kerk? Hij met zijn dochter. En hoorden zij daar niet naar den ouden Europeeschen onderwijzer, die pensioen had, die geboren evangelist was en 't Maleisch sprak als zijn moedertaal? Wat heeft hij

ervan begrepen? Zij kwamen telkens weer. Hoe verging zijn geloof? Zou hij de groote stap gedaan hebben en zich inderdaad hebben laten doopen, zooals men fluistert dat zijn voornemen was?

Maar Smawis is gestorven.

K.

ren voor het uitblijven van berichten over bovenstaanden arbeid, wij verstaan, dat de kerken al lang weer naar eenige mededeelingen hebben uitgezien.

Het gaat gelukkig goed.

Leest onderstaand bericht maar van Ds. Pieron:

September 1935. Bezoek van Oud-minister J. J. C. van Dijk.

Oud-Minister Van Dijk op het Zendingsterrein van Midden-Java.

(bij de foto).

Midden Augustus op Sumatra gekomen, is de reis door Indië begonnen. Eerst dwars door Sumatra. Toen Batavia en Bandoeng. Daarna Jogja en Solo, met een uitstapje naar Poerworedjo en Magelang. Tien dagen werden voor Midden-Java ten Zuiden gereserveerd. Dat is veel op de lange reis, die in korten tijd wordt gemaakt. Evenals te Medan en Batavia werd ook te Jogja en Solo een „praatavond” belegd door de afd. C.S.P. Gedurende dit samenzijn met den Heer Van Dijk is veel genoten. Het was voor velen een verkwikking zoo weer eens te hooren spreken. Zoowel te Jogja als te Solo werd aan den Heer Van Dijk ook een ontvangst in de Kraton door de Zelfbestuurders bereid.

Met veel belangstelling nam de Heer Van Dijk kennis van het onderscheiden Zendingswerk. De foto geeft hiervan een indruk. In dit Hulp-Hospitaal komt Zondags de gemeente samen.

Wij willen door middel van deze foto laten weten, dat we een hooge gast, tevens één van onze voormannen, bij ons hebben gehad. Hiervan zijn vele mooie herinneringen achtergebleven. Een voorbeeld: samen hebben we hier geluisterd naar de Troonrede van 17 September. En nog een ander: samen hebben we Avondmaal gevierd.

D. J. B. A.

Zending onder de Chineez en studeerende Oosterlingen.

Al zijn er gegronde verontschuldigungen aan te voe-

Zending onder de Chineez en in eigen land.

Zooals bekend, hebben we op Katendrecht het grootste deel van onze activiteit geconcentreerd. Daar is de „moederpost” van onzen arbeid. Daar staat ons zaaltje als het middelpunt van ons Zendingswerk: Zondagsschool, slöjdmiddagen voor de kinderen, handwerkmiddagen voor de moeders, taallessen en maaltijden voor de Chineez en zelf.

Maar langzamerhand breidt zich het werk uit over het geheele land, naar alle plaatsen, waarvan ons bekend is, dat er Chineesche kolonies zijn. De aanzienlijke kolonie te Amsterdam wordt al sinds geruimen tijd geregeld bezocht. Waardevolle aanknoopingspunten zijn daar gevonden. Ook met de Utrechtsche Chineez en hebben we geregeld contact. Aan de veel kleinere kolonies van Eindhoven en Leeuwarden zijn onlangs de eerste bezoeken gebracht.

Twee omstandigheden bemoeilijken het werk in deze plaatsen. Ten eerste is er het bezwaar van de taal. Terwijl in Rotterdam vrijwel uitsluitend Kantoneez en wonen, wier taal ik eenigszins meester ben, bestaan de kolonies in de andere steden voor een zeer belangrijk deel uit Shanghaiërs en Pekingeez en, die weer geheel andere dialecten spreken en geen Kantoneesch verstaan. Tegenover hen moet ik me dan meestal van de Engelsche taal bedienen, 'n communicatiemiddel, dat door hun geringe kennis ervan nogal gebrekkelig is.

'n Tweede moeilijkheid is het gemis van een vast centrum, zooals we dat in Rotterdam bezitten. Veelal wettigt het geringe aantal Chineez en in deze plaatsen het huren van zulk een lokaal niet, maar in Amsterdam zou 'n eigen zaaltje midden in de Chineezenwijk geen overbodige weelde zijn. Doch uit financiële

overwegingen moeten we hiervan voorloopig afzien.

Maar aan den anderen kant is het bezoek aan deze kleinere kolonies zulk 'n dankbaar werk, omdat deze vereenzaamden, ver verwijderd niet alleen van hun vaderland, maar ook van Katendrecht, het gezellige middelpunt van het Chineesche leven in Holland, zoo heel blij dikwijls zijn, wanneer er iemand speciaal voor hen overkomt, iemand, die zich blijkbaar voor hen interesseert. Deze stemming van welwillendheid is dan vaak 'n mooie ondergrond voor 'n ernstig gesprek over de blijdschap van het Evangelie.

'n Heerlijke ervaring is het ver weg 'n eenzame te vinden, wiens hart open staat voor de blijde boodschap. Nog heerlijker is het uit 'n verre stad, uit 'n armzalig logement 'n boodschap te ontvangen, waarin gevraagd wordt: Zend nog meer lectuur of kom zelf. Ook al treft men dan een kolonie van slechts 4 Chinezen aan, toch is het de verre reis dan ten volle waard geweest.

Onze penningmeester Ds. H. Popma, Rotterdam-Z. giro 92886, verantwoordt onder hartelijken dank de volgende giften:

Door bemiddeling van Ds. W. te Leiden f7.50; A. v. V. te S. f2; Kl. H. te K f1; Mej. W. M. de B. te A. f1; D. te L. f1; C. H. te U. f2.50; Mej. G. v. d. Sch. te W. f4; E. H. te A. f2.50; S. E. F. D. te H. f2; Mej. S. D. te H. f1; gevonden collecte R'dam-Z. f1; H. v. W. te L. f0.25; A. H. F. te 's-G. f1.50; Zendingsdag te R. f5 en f1; leerlingen Chr. School te K. f1.50; busje R'dam-Z. f10.57; collectie Chr. Vrouwenbond te R.-Z. f15.07; gift collecte R.-Z. f1; door bemiddeling van Ds. V. te R. f9.50; Geref. Kerk De Lier f1; door bemiddeling van Ds. P. f7.50; „Alleen" te L. f1; Mej. J. v. R. te A. f2.50; door bemiddeling van Ds. d. B. f5; N. N. te R.-Z. f5.

De arbeid van Ds. Verkuil gaat, tot nu toe, boven onze verwachting. Laat dit U, met ons, tot hartelijke blijdschap stemmen. Als er meer gezegd kan worden, hopen wij het t.z.t. te doen.

U moest eens een maaltijd in Katendrecht mee kunnen maken. En als u van rijst en spek houdt, mag u best eens komen.

Maar.... die maaltijden kosten geld. En dat kunnen wij niet uit de gewone exploitatie van het werk betalen.

Dankbaar voor de giften, die Ds. Popma, sedert de laatste verantwoording ontvingen, verzoeken wij vriendelijk om nieuwe giften voor dezen noodzakelijken arbeid. Het is toch een werk, dat wij namens alle kerken doen. In het Noorden van ons land, huizen weinig of geen Chinezen, daarom durven wij die kerken bijzonder opwekken om ons te steunen. Het Gironummer van Ds. Popma is 92886.

Een goede manier om op aangename wijze met het werk goed op de hoogte te komen is, Ds. Pieron uit te noodigen voor een spreekbeurt of vertelavond. Hij verlangt geen reiskosten of honorarium, alleen een collecte. Ds. Pieron woont: Dordtschelaan 46c, Rotterdam (Zuid).

Zending Soerabaja.

Ds. H. v. d. Brink te Makassar schreef het volgende:
Een tocht het bergland in.

III.

We zaten in de dapoer van het kleine goeroehuis

in Lombassang.

De goeroe knabbelde nog wat op de laatste katjangs, de rest van de volle schaal, die we zoo juist met elkaar opgepeuzeld hadden.

De Njora had de kleine juist naar bed gebracht, maar bleef er nog maar wat mee spelen. Anders kon het kind de slaap niet vatten!

Mijn moeder heeft me net omgekeerd geleerd. Maar ja, dat is in Holland zoo!

Ik had juist weer een versche pijp opgestoken, die boven nog weer beter smaakt dan in Makassar.

En toen begonnen we weer te praten over dat, wat ons ieder op eigen manier bezig hield.

De overplaatsing van de school!

Die nu een voldongen feit was geworden, omdat de Karaeng van Lonka, ook na zijn gesprek met dien van Parigi, bij zijn besluit bleef en de school in zijn kampong wilde ontvangen.

De volgende ochtend vroeg zouden we te paard daar heen gaan.

Maar daartoe moeten we eerst nog eens krijgsraad houden.

Lonka is een hooge bergkampong, die daar altijd maar geïsoleerd gelegen heeft. En een 30 jaar geleden nog zeer berucht was.

Een man van Lonka was niet gauw vervaard!

Trouwens het vuur, waarmee ze je soms aankijken op den weg spreekt nog van dat andere vuur, vroeger toen ze „vrij" waren.

Dàar zou de Goeroe dus heen gaan.

Zoals ik al zei, hebben ze een kleine van elf maanden en een van zes jaar. Dat laatste meisje moet naar de Amb. school in Makassar. Maar door het altijd „buiten" zitten kan dit meisje niet van moeder af. Daarom wilde de Njora met de beide kinderen naar Makassar en daar een huisje huren, terwijl de Goeroe dan naar Lonka zou gaan en eenmaal in de 2 maanden bijv. naar beneden zou komen.

Ik heb hun bewezen op het finantieel moeilijke om dit alles voor f 25.— min f 1.— loonbelasting (!!) te moeten doen.

Mijn lezer gelieve in het oog te houden dat mijn Goeroe geen koelie is, waarvan ge misschien gelezen hebt dat die van 3 cent per dag leven kan.

Ik heb hem ook gewezen op het moeilijke van een dergelijk gebroken gezins- en huwelijksleven.

En nog op zooveel meer.

Niet om hen tegen te houden, maar om hen goed te doordringen van wat ze wilden doen.

Toen stond de Goeroe op en zijn kleine gestalte werd grooter in het lage keukentje, waar de rook van het houtvuur het licht van het kleine petroleum-lampje nog rossiger maakte.

En hij vertelde van vroeger, van Nieuw Guinea.

Hoe één, twee kinderen van hen daar aan de malarie gestorven waren.

Hoe hij zelf een graf gegraven en van planken een kistje gemaakt had.

Daarna was hij met het kistje op zijn schouder gevolgd door zijn vrouw naar het graf gegaan. En terwijl niemand daarbij was, geen Heiden omdat die zich afzijdig hielden, geen Christen, omdat die er niet waren, geen familie of andere Amboneezen, omdat die daar niet woonden, hadden ze met z'n beiden gebeden en het grafje weer gesloten....

Maar, zoo ging de Goeroe bewogen door, nu heeft God ons getroost door deze kinderen, doch daar hebben we dan ook alles voor over.

Ook de scheiding.

Als U me opdraagt naar Lonka te gaan, dan ga ik. Maar sta ons dan toe, Vrouw en kinderen naar Makassar te zenden.

Dat is geloof.

Dat is liefde voor het werk.

Waar de Hemel zelf eens voor beloonen zal.

Die wij thans dankend aanvaardden.

De volgende morgen ging het naar Lonka.

Eerst het zware bergpad af. Over steenen van een kubieke meter en meer!

Over de bruischende berggrivier, de Djene Berang. Daarna weer naar boven.

Tot we eindelijk in Lonka waren.

De rivier was niet te doorwaden met paarden.

Het ging kruipend over een paar zwiepende, lange bamboes.

Aan de andere zijde had de Karaeng een paar paarden reeds klaar gezet.

Volgens afspraak.

Maar dat hij zich aan deze afspraak gehouden had, was een goed teeken.

In Lonka toonde de Karaeng ons eerst een stuk veld, vlak naast zijn huis.

Dat stond hij af voor de school.

Ja, natuurlijk als de Toean een presen er voor wilde geven, maar anders, dan kregen wij het ook.

Dit was de meest goede tijding die ik kon hooren. Hier hadden we dus volle medewerking. Naast het huis van de Karaeng en op zijn land.

Dat geeft veel hoop, dat nu de Kampong ook meewerkt.

Ik herinner me uit de oude litteratuur van Zending Maan, dat dit altijd zijn groote struikelblok geweest was, dat de hoofden zich altijd afwezig gehouden hadden. Dat wil dus zeggen, altijd stil tegenwerkten.

Hier is nu eindelijk een vorst in de bergstreken, die zijn gezond verstand laat werken en inziet dat het voor zijn kampong een groot voordeel is dat er een schooltje komt. En met die school regelmatig bezoek van den Pandita met obat en misschien met nog zooveel andere dingen.

Het is alles natuurlijk heel begrijpelijk eigenbelang.

Maar daar is op voort te bouwen.

Daar is mee te spreken.

En langs dezen weg is er tenminste wat te doen voor dit bergvolk.

En dat reeds verblijdt het hart van een echt Zending buitengewoon. Wij moesten toen nog de besprekingen openen over den bouw.

Doch eerst haalde ik mijn medicijntassen te voorschijn, want velen waren reeds gekomen om mijn „beroemde” zalf tegen zweren te ontvangen.

Enkele uren van schoonmaken en smeren volgden nu!

Onderwijl ging mijn tabakszak rond en mijn cigarettenkoker.

De laatste was natuurlijk nog meer in trek!

Maar er was op gerekend en gedurig werd de voorraad aangevuld.

Na een dronk uit de klapperdop werden de besprekingen aangevangen.

Wat bruikbaar was van Lombassang moest overgebracht worden.

Maar ik zelf had mee gemaakt het zware van deze bergpaden.

Na veel over en weer praten, nam de Karaeng op zich het schoolhuis en het goeroehuis te bouwen, verder atap en zink en banken van Lombassang te halen, alles bij elkaar voor elf rijksdaalders!

Ik meende dat dit niet te veel was.

Opgewekt namen we afscheid.

Op den terugweg besprak ik alles nog eens met mijn Goeroe.

We besloten van de resteerende deelen in Lombassang weer wat op te bouwen.

De Goeroe zou dan iedere week 's Zondags naar Lombassang gaan om daar voor het kringetje Ambonnezen een koempoelan te houden, waar misschien dan ook de enkele menschen uit Lombassang zelf bij blijven komen.

Zoodoende houden we eenmaal verworven contact vast. En kunnen we het met zooveel moeite verkregen stukje grond in Lombassang ook productief maken.

Wordt vervolgd.

Brief van den Heer D. J. Wolterbeek.

Zeer geachte Broeders en Zusters, lezers en lezeressen van het Zendingsblad.

Een vorige keer mocht ik u iets vertellen van mijn dagelijkschen arbeid te Djokja, thans wil ik u nog iets mededeelen over een excursie, die ik met een groep leerlingen van de Opleidingsschool tot besluit van het afgeloopen cursusjaar maakte.

In het gewone leven is de omgang met de leerlingen van de Opleidingsschool niet altijd zoo intensief als wij eigenlijk wel zouden wenschen; buiten de lesuren is er niet altijd voldoende tijd en gelegenheid voor zulk een omgang te vinden. Om dit te kort nu eenigermate aan te vullen is het wel zeer gewenscht om af en toe eens een excursie met de leerlingen te maken. Men spreekt elkaar dan dikwijls rustiger en intiemer en dat heeft voor de opleiding der a.s. goeroe's Indijl toch ook veel waarde.

Tot besluit van den cursus van het nu afgeloopen jaar maakten wij een excursie naar Oost Java. Gedurende het cursusjaar hadden we in de Hollandsche cursus de Zendingsgeschiedenis van Oost Java behandeld, daarin komen vele interessante gebeurtenissen voor, die ons doen zien, dat de Heere ondanks aanvankelijke absoluut verbod der Regeering (de eerste Javaansche Bijbelvertaling werd zelfs in beslag genomen) toch Zijn Kerk onder het Javaansche volk heeft geplant. Het was dus wel zeer aantrekkelijk om na de behandeling diét geschiedenis de historische plekjes te gaan bezoeken, waar de eerste heilige zaadjes mochten ontkiemen en de eerstelingen uit het Javaansche volk onzen Heere Jezus Christus leerden kennen en vrede mochten vinden door Zijn Bloed. „Vrede door het Bloed des Kruises” was en is nog steeds de zinspreuk van het Nederlandsche Zending Genootschap, dat op Oost Java haar zendingssterrein heeft.

Behalve het bezoeken der historische plaatsen zou de excursie tevens gelegenheid bieden om kennis te maken met de Javaansche Christengemeenten in Oost Java en met het Zendingswerk aldaar. Ook dit heeft veel waarde daar de Javaansche Christenen te midden van hun volk nog slechts een zeer kleine minderheid vormen en hun geloof gesterkt wordt door het gevoelen van den broederband met hun ge-

loofs- en volksgenooten ook in andere deelen van hun land.

Na gevoerde correspondentie bleek zendeling Nor-tier, Voorzitter der Conferentie van Zendingen in

kingen voor onze excursie te treffen, en zoo konden wij op 18 Juni j.l. vertrekken.

Aan de excursie namen alle leerlingen van de Hollandsche cursus op één na deel en voorts nog

De heer Wolterbeek met zijn excursisten te Modjowarno.

Oost Java en tevens docent aan de Balé Wijoto, de theologische opleidingsschool te Malang, gaarne bereid ons namens de Zending in Oost Java en de Oost Javaansche Kerk te ontvangen en de noodige schik-

verscheidene leerlingen van de Javaansche cursus.

Wij reisden per trein van Djokja tot Djambang en stapten daar over in de Kediri-stoomtram, die ons naar Ngoro bracht, de historische plaats waar een eeuw

De heer Wolterbeek met zijn excursisten voor de kerk te Swaroe temidden van een deel der gemeente.

geleden de kradjau (landhuis) van den heer Coslan stond, die begon het Evangelie aan zijn opgezetenen te verkondigen. Aan het station te Ngoro werden wij afgehaald door Ds. Drijo Mestoko, de Javaansche predikant van de zelfstandige gemeente Modjawarno en de goeroe Indjil van Ngoro, iemand die van het zendingssterrein onzer Kerken op Midden-Java afkomstig is en met wien de leerlingen dus al dadelijk veel aanknoopingspunten hadden. Te Ngoro bezichtigden wij het graf van den pionier Coolen, verder de plaats waar vroeger de kradjan en het eerste Javaansche Christelijke Kerkje hebben gestaan en tenslotte de tegenwoordige Kerk, een mooi steenen gebouw.

Van Ngoro gingen wij per tram naar Modjawarno, de bekende Christendesa, gesticht als boschontginning door de eerste Javaansche Christenen in 1845 en tevens de plaats waar de eerste zendeling onder de Javanen, Jellesma, zich in 1851 vestigde. Modjawarno is tot voor korten tijd steeds het middelpunt van het Zendingswerk in Oost-Java geweest en is nog steeds één der belangrijkste Christendesa's. De leerlingen waren de gast van de Javaansche gemeente, ik zelf logeerde bij dokter Ketel, de Directeur van het Zendingziekenhuis te Modjawarno. Nevenstaande foto vertoont u de excursisten gegroepeerd rondom Ds. en Mevrouw Drija Mastoko, die als gastheer en gastvrouw optraden.

Te Modjawarno zagen wij vele interessante dingen, zooals de mooie groote kerk, die reeds in 1881 onder leiding van zendeling Kruyt Sr. is gebouwd, het hospitaal, verschillende scholen en ook de graven van de zendelingen Jellesma en de beide Kruyt's, van de eerste Javaansche voorganger Paulus Tosari, die reeds vóór Jellesma te Modjawarno was en 37 jaren als getuige van Zijn Heiland met groote liefde en trouw werkte en predikte, en van andere bekende figuren uit de Zendingsgeschiedenis.

Van Modjawarno gingen wij, na te Trowoelan een tram te zijn overgebleven om daar iets van de ruïnes van het oude Madjopait te zien, naar Soerabaja, de groote havenstad. In deze groote stad is wel een gemeente van Christen Javanen doch die is maar zeer klein in verhouding tot de groote stad en bestaat in hoofdzaak uit Christenen van elders, die zich te Soerabaja kwamen vestigen. De groote welvarende Christendesa's, meest ontginningen, vindt men op het Zendingsterrein onzer Kerken in Midden-Java niet, doch in de steden is in het algemeen de Zendingarbeid op onze terreinen meer tot ontwikkeling gekomen dan tot nu toe op Oost-Java het geval is. De gemeente te Soerabaja was niettemin voor ons een goede gastvrouw, de goeroe Indjil leidde ons overal rond en wij zagen vele bezienswaardigheden van de groote stad. Ook maakten wij een tochtje naar de desa Wijoeng, een uurtje van Soerabaja, de woonplaats waar Pak Dasimah, de eersteling uit de Javanen, die, nu reeds meer dan een eeuw geleden, door de activiteit van den vromen horlogemaker Emde één van de zeer enkele Javaansche Evangelieboekjes, die aan de beslaglegging waren ontsnapt, in handen kreeg. Dit enkele zaakje is in de goede aarde gevallen en heeft onder 's Heeren genadige leiding veel vrucht voortgebracht. Wij mochten thans zien, dat juist kort geleden in ditzelfde Wijoeng een aardige nieuwe kerk is gebouwd, die nog niet heelemaal klaar is.

Van Soerabaja vertrokken wij naar Malang, waar

wij één nacht zouden overnachten, om den volgenden morgen vroeg door te gaan naar Peniwèn, een groote christendesa op de Zuidelijke hellingen van het Kawigebergte. Te Malang werden wij zeer feestelijk en hartelijk ingehaald door de docenten en leerlingen van de Balé Wijoto, de opleidingsschool voor goeroe's Indjil in Oost-Java, een inrichting die veel overeenkomst vertoont met onze opleidingsschool te Djokja. Speciaal voor de gelegenheid vervaardigde liederen werden ons toegezongen op echt Javaansche zangwijzen.

Den volgenden morgen kregen wij een leerling mede, die uit Peniwèn afkomstig was en die onze gids zou zijn. Dit bezoek aan Peniwèn was bijzonder interessant en prettig. Peniwèn is het type van een groote christendesa geheel door de Javanen zelve gesticht en tot ontwikkeling gebracht. Er woont geen Zendeling of andere Europeaan en die heeft er ook nooit gewoond. Men heeft er een zuivere Javaansche christelijke gemeenschap met een eigen adat, die scherp afsteekt tegen die der omliggende Mohammedaansche desa's. Alles is er even netjes en maakt ondanks de slechte tijden een welvarenden indruk. Wij bleven een geheelen dag te Peniwèn en hadden dus alle gelegenheid om met de menschen te praten, sommigen van de oudsten konden nog vertellen van de stichting dezer desa in 1880, toen het daar alles nog oerwoud was.

's Middags hadden wij een samenspreking met den Kerkeraad, 's avonds was er een gemeente-bijeenkomst, waarbij de mooie nieuwe groote kerk tjokvol was. Deze kerk is door de gemeente, die ongeveer 2800 zielen telt, in 1930/31 geheel op eigen kosten gebouwd zonder iets te leenen. De eerste steen werd gelegd bij de herdenking van het 50ste geboortefeest van Hare Majesteit de Koningin. Merkwaardig was ook het uitstekende zingen in zulk een afgelegen bergdesa. Men kon wel zien, dat deze menschen reeds christenen zijn van het 2de en 3de geslacht. Hoewel ze eenvoudig landbouwer bleven, hebben de zegeningen van het christendom een duidelijke stempel op deze menschen en hunne geheele samenleving gedrukt.

Den volgenden morgen was het een frissche wandeling van een paar uur van Peniwèn naar het naastbijgelegen spoorwegstation Soemberpostjang. Na een eindje sporen stapten wij over in een zestal volgeladen karretjes en daarmede kwamen we na een kleine 2 uur rijden te Swaroe, ook een bekende Christendesa, een veel oudere vestiging, waar al sedert een 50-tal jaren een zendeling woont. Hier te Swaroe zagen en hoorden wij ook weer vele dingen en mochten met vele broeders en zusters kennis maken. De foto op voorgaande pagina vertoont ons staande voor de kerk te Swaroe te midden van een deel der gemeente. De persoon met het zwarte jasje rechts is Mas Mardojo, de oudste leerling van onze Hollandsche cursus, de eigenaar van het fototoestel, die de kiekjes welwillend heeft afgestaan.

Van Swaroe gingen wij naar Malang terug en brachten daar den Zaterdag en Zondag nog door als gast op de Balé Wijoto. Onze leerlingen konden het uitstekend vinden met de leerlingen van de Balé Wijoto en er is heel wat van gedachten gewisseld en er zijn heel wat vriendschapsbanden aangeknoopt. Ik zelf mocht bij zendeling Nortier logeer-

ren en sprak natuurlijk ook met de meeste andere zendingsarbeiders te Malang. Er is daar te Malang een vrij grooten zendingskring, die in vele opzichten overeenstemming vertoont met onzen kring te Djokja. Er is ook een groot zendingshospitaal en er zijn behalve de Balé Wijoto verscheidene Christelijke scholen. Malang is thans meer dan Modjowarno het middelpunt der zending op Oost Java geworden. Wij hadden een goeden gezegenden Zondag in het midden der Javaansche gemeente te Malang.

Maandagsmorgens vertrokken we zeer dankbaar en voldaan over de excursie, dankbaar tot God voor alles wat wij mochten genieten en dankbaar tegenover onze gastheeren en gastvrouwen voor de zeer hartelijke en vriendelijke ontvangst, die zij ons op Oost Java hebben bereid. En daarbij zeer voldaan omdat wij gelooven dat deze excursie vrucht zal dragen in onze zielen en omdat ons aller geloof gesterkt werd door de gemeenschap met onze mede-christenen op Oost Java, met wie wij te zamen onzen God mochten loven in Jezus Christus, onzen Heer.

Met hartelijke broederlijke groeten, uwe in Christus verbonden

J. D. WOLTERBEEK.

Vereeniging tot steun van den Christelijken Persarbeid in Ned. Indië te Amersfoort.

Onder Voorzitterschap van Dr. A. A. L. Rutgers werd in een der vergaderzalen van het Koloniaal Instituut eene vergadering van het Bestuur met de leden gehouden.

Uit de verslagen bleek dat het ledenaantal gestaag toeneemt en thans de 120 heeft bereikt. Ds. W. Breukelaar van Santpoort wees in dit verband nog eens op het groote belang dat Indië bij een Christelijke pers heeft en wekte op tot eene doelmatige propaganda.

Het verslag maakte o.m. melding van eene bijdrage, geschonken door catechesanten van de Gereformeerde Kerk te Purmerend, waardoor het mogelijk werd aan een tweetal oud-leerlingen der Christelijk Hollandsch-Javaansche scholen van Djocja geregeld het evangeliesatieblad „de Zaaier” te zenden. Dit voorbeeld moge elders navolging vinden.

Ook wordt dit blad aan menig adres in Indië gedurende bepaalden tijd toegezonden, wanneer het opgegeven wordt aan den penningmeester. Wanneer dan daarbij een gift of toezegging eener jaarlijksche contributie gevoegd wordt, is zulks dubbel aangenaam. Maar dat is niet bepaald noodig.

De Heer H. Heins wees op de beteekenis van de verspreiding van mededeelingen in boekvorm, zooals kortgeleden plaats vond met de artikelen van Ds. Th. Kuipers.

De boekjes van de Zaaier-Bibliotheek vinden hoe langer hoe meer aftrek en zijn als evangelische lectuur voor meer ontwikkelden zeer aan te bevelen.

Over het eerste Vereenigingsjaar loopende van 20 September 1933 tot 29 September 1934 werd de Zaaier, blad ter verbreiding der Christelijke gedachte in Ned. Indië met f 150.— gesteund.

Het aftredende bestuurslid de Heer P. Lok werd verkozen.

Wie voor het devies der Vereeniging „Een christelijk blad in Ned. Indië voor alle levensterrein” iets

De Zendingscommissie te Harlingen met haar collectantjes.

voelt, en haar arbeid steunen wil, stelle zich in verbinding met haar penningmeester: W. de Vries Gzn., Daniël Willinkplein 21a, Amsterdam,

De Zendingscommissie te Harlingen met haar collectantjes.

Het is een gelukkig verschijnsel, dat in tal van Kerken de actie voor de Zending zeer levendig is.

Dat is ook het geval te Harlingen. De Zendingscommissie werkt onder de leiding van den dienaar des Woords als Voorzitter. De leden der Gemeente worden bezocht en opgewekt tot het geven van een vaste bijdrage. Ook worden er hier en daar busjes geplaatst. Voorts beschikt de commissie over een flink getal ijverige meisjes, die met een busje rond gaan bij de leden der Gemeente, die geen vaste bijdrage geven of niet een zendingsbusje in huis hebben.

En het werk te Harlingen loopt best. Ondanks den druk der malaise komt het geld, dat voor de Zending noodig is, nog al gemakkelijk bijeen.

De foto laat ons de commissie met haar collectantjes zien.
W. B.

HUISHOUDSCHOLEN
Statistiek 1934.

Naam en Plaats der Scholen.	Aantal scholen.		Aantal leerkrachten.			Aantal leerlingen	In Internaten	Gemidd. Schoolgeld p. ll. p. mnd.
	Gesubs.	Onges.	Europ.	Chin.	Ind.			
Juliana van Stolberg-school, Djokja.	1	—	3	—	1	49	49	f 4.33½
Mevrouw Groot-School, Solo	—	—	2	1	1	63	37	„ 6.50
Chr. Huishoudschool, Magelang	—	1	7*)	—	—	77	14	„ 5.7½
Chr. Huishoudschool, Poerworedjo	—	1	2	—	1	35	5	„ 3.50
Mardi-Kenja, Poerwokerto	—	1	1	1	1	24	24	„ 5. —
	1	4	15	2	4	268	129	—

*) waarvan 3 geen volle leerkrachten.

Plaats waar de school gevestigd is	Aantal scholen		Totaal aantal leerlingen				Waarvan in Internaat				Aantal leerkrachten									
			op gesubs. scholen		op ongesubs. scholen		dat gesubs. wordt		dat ongesubs. wordt		gesubsidieerd				ongesubsidieerd					
	Europ.										Chin.		Inl.		Europ.		Chin.		Inl.	
gesubs.	ongesubs.	jongens	meisjes	Totaal	jongens	meisjes	Totaal	jongens	meisjes	Totaal	m	vr	m	vr	m	vr	m	vr		

Holl. Inl. Scholen	1	—	211	99	310	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—
	1	—	137	73	210	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
	1	—	185	110	295	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—
	1	1	159	92	251	61	54	115	13	14	27	—	—	—	—	—	—	3	—
	—	1	—	—	—	75	29	104	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	4 ¹⁾
Djokjakarta	1	—	202	106	308	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
	1	—	194	96	290	—	—	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—
	1	—	—	124	124	—	—	—	—	58	58	—	2	2	—	—	—	—	—
	—	1	—	—	—	18	12	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 ²⁾
	1	—	154	55	209	—	—	—	—	5	—	—	2	—	—	—	—	—	—
Magelang	1	—	186	89	275	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Soerakarta	1	—	16	69	255	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—
	1	—	181	36	217	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1	—	—	205	205	—	—	—	—	13	13	2	2	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	—	—	69	25	94	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1	—	170	81	251	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	1	2
Muloscholen	1	—	165	86	251	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—
	14	4	2130	1321	3451	223	120	343	—	18	85	103	21	9	—	—	53	11	2
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Muloschool, Djokja	1	—	139	77	216	—	—	—	—	—	—	6	1	—	—	—	—	—	—
	1	—	100	44	144	—	—	—	—	—	1	1	4	—	—	—	—	—	—
	1	—	154	60	214	—	—	—	—	—	13	3	16	7	—	—	—	—	—
	—	1	—	—	—	67	6	73	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8 ³⁾
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Muloschool, Djokja	3	1	393	181	574	67	6	75	—	13	4	17	17	1	—	—	—	—	8
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

¹⁾ Dezelfde leerkrachten als genoemd in de gesubs. school *Gombong*. ²⁾ Reeds genoemd in de *Schakelschool*. ³⁾ Niet allen volle leerkrachten.

Plaats waar de school gevestigd is	Aantal scholen		Totaal aantal leerlingen				Waarvan in Internaat				Aantal leerkrachten					
			op gesubs. scholen		op ongesubs. scholen		dat gesubs. wordt		dat ongesubs. wordt		gesubsidieerd			ongesubsidieerd		
											Europ.		Chin.		Inl.	
	gesubs.	ongesubs.	jongens	meisjes	Totaal	jongens	meisjes	Totaal	jongens	meisjes	m	vr	m	vr	m	vr
Holl. Chin. Scholen																
Holl. Chin. School, <i>Poerbolingo</i>	1	—	169	128	297	—	—	—	—	—	3	5	—	—	—	—
Holl. Chin. School, <i>Poerwokerto</i>	1 ¹⁾	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Holl. Chin. School, <i>Soekaradja</i>	—	1	—	—	—	29	38	67	—	—	—	—	1	1	—	—
Holl. Chin. School, <i>Keboemen</i>	1	—	173	84	257	—	—	—	—	—	3	1	2	—	—	—
Holl. Chin. School, <i>Koetoardjo</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Holl. Chin. School, <i>Poerworedjo</i>	1	—	138	104	242	—	—	—	—	—	2	1	2	—	—	—
Holl. Chin. School, <i>Djokjakarta</i>	1	—	149	123	272	—	—	—	—	—	2	3	—	—	—	—
<i>Magelang</i>																
Holl. Chin. School	1	—	155	117	272	—	—	—	—	—	2	2	2	1	—	—
Holl. Chin. School	—	2	—	—	—	152	79	231	—	—	—	—	—	—	—	—
Holl. Chin. School, <i>Wonosobo</i>	—	1	—	—	—	117	102	219	—	—	—	—	—	—	—	—
Holl. Chin. School, <i>Temanggoeng</i>	1	—	—	260	260	—	—	—	—	—	3	3	—	—	—	—
<i>Soerakarta</i>																
1e Holl. Chin. School	1	—	179	86	265	—	—	—	—	—	2	2	1	—	—	—
2e Holl. Chin. School	1	—	47	180	227	—	—	2)	—	—	—	3	—	—	—	—
Holl. Chin. School, <i>Klaten</i>	1	—	63	59	122	17	16	33	—	—	2	2	—	—	—	—
Holl. Chin. School, <i>Ngawi</i>	—	1	—	—	—	32	33	65	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>Schakelscholen</i>																
Schakelschool, <i>Koetoardjo</i>	1	—	104	9	113	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
Schakelschool, <i>Magelang</i>	1	—	91	20	111	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
<i>Djokjakarta</i>																
Schakelschool (Jav. Schoolverg. "Sedjo Moejo")	—	1	—	—	—	20	2	22	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>Soerakarta</i>																
Schakelschool (P.G.C.)	1	—	129	22	151	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
Schakelschool	—	1	—	—	—	182	22	204	—	—	—	—	—	—	—	—
Schakelschool	3	2	324	51	375	202	24	226	—	—	—	—	—	—	—	—

1) Geen opgave ontvangen.

2) De eerste klas is ongesubsidieerd.

3) Reeds genoemd in de H.I.S.

Korte berichten.

Dr. en Mevr. Verveen-Douma.

Zooals men weet moesten Dr. en Mevrouw Verveen—Douma, die met zooveel toewijding naar Indië waren gegaan om de Zending te dienen, reeds spoedig wegens ernstige krankheid van Mevrouw weer terugkeeren naar Holland. Ds. Verveen is benoemd tot geneesheer aan het gesticht Dennenoord Zuidlalen, terwijl Mevrouw, die eerst een tijd in Zwitserland heeft vertoefd en daarnaar naar Holland kwam, weer hersteld is. De Heere heeft het alles welge maakt.

W. Vermolen.

Het adres van den heer W. Vermolen, Oud-leeraar aan de Kweekschool te Solo, is thans Kamillestraat 22, den Haag.

Verdeeling der Friesche Zendingsterreinen.

De Classis Leeuwarden heeft eene commissie benoemd om te overwegen de mogelijkheid van eene eventuele verdeeling der zendingsterreinen Keboemen en Wonosobo tusschen Friesland Noord en Friesland Zuid.

Dr. M. C. Slotemaker de Bruïne.

Dr. M. C. Slotemaker de Bruïne, een zoon van Minister Slotemaker de Bruïne en een broer van den Zendingsconsul, is benoemd tot rector der Hoogere Theologische School te Buitenzorg en heeft deze benoeming aangenomen. Besloten is, naar we vernemen, dat de nieuwbenoemde rector een tijdlang practisch werkzaam zal zijn in de Minahassische en de Molukse Protestantsche kerken, alvorens zijn taak aan de Hoogere Theologische School te aanvaarden.

De Zendingskalender.

Naar we vernemen is de Zendingskalender weer in grooten getale geplaatst. Omdat er het vorig jaar te weinig waren gedrukt, zoodat niet aan alle aanvragen kon worden voldaan, is ditmaal de oplage vergroot. Er zijn nu nog exemplaren beschikbaar. Wie nog kalenders wil hebben bestelle nu spoedig bij Hummelen te Assen, Kruisstraat 7.

De internationale positie van Ned. Indië.

In een uitvoerig artikel in het October-nummer van Antirevolutionaire Staatskunde handelt dr. A. A. L. Rutgers, lid der Tweede Kamer en natuurlijk krachtens zijn functies in Indië uitnemend kenner der toestanden, over „Indië's internationale toestanden”. Na uitvoerig de verhouding tot Japan besproken te hebben komt dr. Rutgers tot de volgende conclusie:

„Deze mogelijkheid nu, dat Japan in een oorlog gewikkeld zou worden, is van groote beteekenis voor de internationale positie van Nederlandsch-Indië. Immers, Japan is arm aan grondstoffen. Met name petroleumbronnen ontbreken bijna geheel, en een zee-oorlog voeren zonder een voortdurende aanvoer van stookolie is onmogelijk. Nederlandsch-Indië is in staat Japan hiervan te voorzien en de oliehavens Balikpapan en Tarakan op Borneo liggen zelfs zeer

gunstig voor Japan. Wat ligt meer voor de hand dan de gedachte, dat Japan bij een mogelijken oorlog zich van deze havens en de daarachter liggende olieterreinen zou willen verzekeren. Reeds met het oog op deze mogelijkheid is Nederland verplicht, de defensie van Nederlandsch-Indië in een zoodanigen staat te brengen, dat de kans hierop zoo klein mogelijk wordt.

Jochas.

In de plaats van Ds. Soesena, die emeritaat verkreeg, is tot Predikant der Inlandsche gemeenten Keboemen, Pamrian en Pressaboen beroepen de goeroe indjil Jochas van Glongong.

Soepardi.

De Goeroe Indjil Soepardi van Koeloes Pesantren is tot dienaar des Woords beroepen door de Javaansche Gemeenten van Glongong, Djana, Groedioegan en Wera.

Commissie voor Zending en Evangelisatie te Halfweg.

Wij zijn verzocht mede te deelen, dat het adres van de Secretaresse dezer Commissie is *Mevr. Wilha. van Rijnplaat, Olmenlaan 1* en van de Penningmeesteres *Mevr. S. M. Groenewegen—Grasheide, Amsterdamse Straatweg 16*, beiden te Halfweg.

Het Zendingsbureau.

Adres: Fahrenheitstraat 709, 's-Gravenhage, Postrekening No. 184489.

A. Zendingsbusjes.

- a. Zendingsnikkertjes (z.g.n. Javaantjes) ad f 5.— per stuk.
- b. Zendingsbusjes met deksel, per stuk f 0.60; 5 stuks f 2.25; 10 stuks f 4.—; elk busje méér f 0.40. Bijpassende hangslotjes f 0.20 per stuk.
- c. Spaarbusjes met gleuf (zonder sluiting) per stuk f 0.25; 5 stuks f 1.—; 10 stuks f 1.55; elk busje méér f 0.15.
- d. cartonnen busjes: per stuk f 0.10. Strooken, om deze busjes — na opening — weder te sluiten f 0.30 per 100 stuks.

(Toezending van de busjes sub. d. heeft alleen plaats, indien minstens 10 stuks tegelijk besteld worden, tenzij voor portokosten f 0.25 extra gezonden wordt).

Levering alleen bij vooruitbetaling. Men kan het goedkoopst en gemakkelijkst bestellen en betalen per Giro.

B. Zendingsbibliotheek.

Boeken en tijdschriften uit de Zendingsbibliotheek worden gratis uitgeleend tegen vergoeding der zendkosten. De catalogus is verkrijgbaar tegen f 0.15 (afgehaald) of f 0.20 (per post).

C. Zendingstentoonstelling.

De voorwaarden, waarop het Tentoonstellingsmateriaal wordt uitgeleend, worden — op aanvraag — gaarne toegezonden.

B. Informatiedienst.

Alle gevraagde inlichtingen worden — voorzoover mogelijk, — gratis verstrekt. Men gelieve echter steeds postzegel voor antwoord in te sluiten.

Het bureau is dagelijks geopend van 9—12 uur, (behalve des Zaterdags). Des Maandags bovendien ook van 2—4 uur.

Spreekuur van den Directeur: Maandags van 11—12.30 en van 2—4 uur.

Informatiebureau.

Het adres van het informatiebureau van het Christelijk Comité voor Indië is: J. J. Kraan, Loosduinsche kade 111, Den Haag.

Java Soemba Film.

Het adres voor onze Zendingsfilmen is Verlengde Lodewijkstraat 6a, Groningen.

Adresverandering.

Wie van adres verandert geve dit op — niet bij de Redactie — maar bij de Administratie „Vada”, Gebr. Zomer en Keuning, Wageningen.

Theelood enz.

Wie theelood, zilverpapier en gebruikte postzegels verzamelt, zende dit s.v.p. niet aan de redactie van dit blad, maar aan P. J. Schreuder, Zestienhovenstraat 34a Rotterdam. Men zorgte eerst een grooten voorraad te hebben, minstens een kilo, anders kost het soms meer aan verzending dan het waard is.

Leestafel.

Bijbelsch Handboek. Eerste deel. Het Oude Testament, door Prof. Dr. G. Ch. Aalders, Dr. A. van Deursen, Prof. Dr. C. van Gelderen, Dr. W. H. Gispen, Prof. Dr. A. Noordtjij en Prof. Dr. J. Ridderbos, bij J. H. Kok te Kampen, f 7.50.

Wat een schat van kennis betreffende het Oude Testament bevat dit zeldzaam rijke boek. Een zoo algemeen orienteerend boek was er tot heden in onze taal nog niet. Het is een boek van groote beteekenis en van blijvende waarde. Ieder die iets aan Schriftstudie wil doen, moet het hebben. In geen enkele bibliotheek van onze Jongens- en Meisjesvereniging mag het ontbreken. Ook voor de Zending heeft dit boek zijn waarde.

Kruisvaart onder Gods regenboog, door Ds. J. A. Tazelaar, bij Gebr. Zomer en Keuning, Wageningen, f 1.40.

Dit boek biedt in eenvoudige, met veel zorg gekozen bewoording een zeer boeiend bekeeringsverhaal, rijk in leering en vertroosting. De uitgever zorgde voor een mooie uitgave met groote letter, zoodat het ook door ouden van dagen en kranken op hun ziekbed gemakkelijk kan worden gelezen.

Het eigen karakter der Christelijke School, door A. Janse, bij Kok te Kampen, f 1.90, geb. f 2.50.

Weer een boek van Janse. Ook nu weer een boek, dat zeer waard is gelezen te worden. Janse ziet en zegt de dingen duidelijk en scherp. Zeer interessant is o.a. het hoofdstuk over „Barthiaansche paedagogiek”.

De Kalenders van Voorhoeve voor 1936.

Voorhoeve te Den Haag biedt een drietal kalenders voor 1936.

1. De geïllustreerde scheurkalender, f 0.90. Een mooie positief Christelijke kalender met een bepaald evangeliseerende inhoud. Hierbij twee premieboeken: „De stem des bloeds”, door W. Schippers en „Waar liefde woont”, door Cath. Shaw. Beide goede boeken met genot te lezen en van goede strekking, prijs elk f 1.—. De kalender met 1 boek f 1.55, met beide boeken f 2.20. Bijzonder goedkoop.

2. De driebladige kalender, f 0.45.

Iets fijns. Elk blad biedt een mooie teekening met een kort gedicht. Het eerste van Guido Gezelle, het tweede van Elisabeth Pompe en het derde van Willem de Merode.

3. De maandkalender: „Het licht te gemoet”, f 0.97. Een bijzonder mooie kalender. Elk blad geeft behalve de kalender van de maand een fijne foto en een treffend woord van een beroemd schrijver of dichter.

De Buchmanbeweging, door Dr. E. D. Kraan, bij Kok te Kampen, f 1.10.

We hebben veel gelezen over de Buchman beweging. Maar dit boek overtreft al wat ons daarover onder de oogen kwam zeer verre. Wie eens weten wil, wat de Buchmanbeweging is en hoe zij moet beoordeeld worden bij het licht van Gods Woord, leze de klare voorstelling en de ernstige, alleen op Gods Woord gegronde, geheel afdoende critiek, die Dr. Kraan hier biedt. Ons Gereformeerde volk mag Dr. Kraan dankbaar zijn voor zijn studie. Ook voor de Zending van belang.

Wolanda Hindia. Zendingstijdschrift voor jongeren. Bureau 2e Const. Huijgenstr. 32, Amsterdam, per jaargang f 1.75.

Gaarne vestigen we de aandacht op dit maandelijks verschijnend Zendingstijdschrift. Het heeft tal van ook in onze kringen bekende en gevierde schrijvers. De inhoud heeft steeds op de Zending betrekking, maar is zeer gevarieerd. Ook is dit tijdschrift rijk geïllustreerd met vaak zeer mooie foto's. Het bedoelt vooral de Jongeren met belangstelling voor de Zending te bezielen. Daarvoor is het wel geschikt en bevelen wij het gaarne aan.

Job uit de woonschuit, door C. Th. Jongejan-de Groot, bij Gebr. Zomer en Keuning, Wageningen, f 1.95.

Mevr. Jongejan-de Groot, die met haar boek „Tom Welders” naam gemaakt heeft, zal met dit boek stellig haar naam bevestigen. Het is een vlot geschreven, frisch jongensboek, vol pakkende momenten, en toch zoo echt natuurlijk en gezond christelijk. Ook de band is mooi en de prijs is goedkoop.

Naar het land van Jezus, door A. G. Barkey Wolf, bij W. ten Have, Amsterdam.

Ds. Barkey Wolf maakte een reis naar Egypte en Palestina en geeft in dit boek zijn indrukken weer, die hij eerst in dagbladartikelen reeds neergelegd had. Ofschoon er over het Heilige land tal van beschrijvingen zijn verschenen, heeft dit boek toch weer iets eigens dat men elders niet vindt. Ds. Barkey Wolf schrijft vlot, met veel gevoel en zeer onderhoudend. Ook in dit boek komt dit uit.

Maranatha-Kalender 1936, bij Kok te Kampen.

De Maranatha-Kalender komt ditmaal uit met een zeer mooi schild, voorstellend Jona als boetprediker te Nineve. De kalender is bewerkt door Ds. J. J. Knap. Dat waarborgt een kostelijke inhoud. En het premieboek „Van de Bekeering” is eveneens geschreven door Ds. Knap; een boek van blijvende waarde. De kalender kost f 0.85 en met het premieboek slechts f 1.35. Zeer billijk van prijs.

Gij zult niet doodslaan, preek van Ds. S. G. de Graaf over Zondag 40 van de Catechismus, bij S. J. P. Bakker, Lutmastr. 113, Amsterdam. f 0.25.

Een zeer eigenaardige preek, waarin Ds. de Graaf op de hem eigen wijze de liefde tot het leven om 's Heeren wil in het licht stelt als eisch van Gods wet. Geenszins een veroordeeling van elken oorlog, zooals wellicht sommigen van dezen prediker zouden verwachten.

Giften.

Ontvangen voor de Generale Kas.

Door Ds. S. v. Dijken 10 pCt. der ontvangsten in de Classe Harderwijk 2e kwartaal f150.75. Door Ds. P. J. O. de Bruijne 10 pCt. der ontvangsten in de Classe Breukelen 2e helft 1935 f155. Van H. C. Sluik, Sleeuwijk N.-B. f10. Mej. de Wed. Buitenhuis, Hellevoetsluis f2.50. Door Ds. D. Feenstra te Lioessens van een zendingsvriend f12.50. Door R. Potse van de leerl. der School Ter Apel Oost f6.86.

Santpoort, 18 Oct. 1935.
Postrekening No. 32806.

W. BREUKELAAR.

Voor hospitaalbouw te Wonosobo.

Van de Geref. Kerk te Montfoort f5.10.

W. BREUKELAAR.

Verantwoording Chr. Huishoudschool te Poerworedjo.

In September was er niet veel ingekomen, waarom ik de verantwoording maar eens overgeslagen heb.

Ik ontving in Sept. en October te zamen: Geref. Kerk v. Zetten f5.—; Mej. v. d. V. te B. f1.—; Meisjesvereen. Priscilla te Z. f1.50; v. d. Heer P. S. te R. f5.—, aan giften; en één contributie: van de Meisjesvereen. Maria-Martha te Doetinchem f1.—.

Twintig kerken uit Utrecht en Gelderland hebben weer sinds Juli 1934 wat gezonden, waarvan één een-jaarlijkse contributie. Die eene is de kerk van Renswoude. Willen niet meer kerken dat doen? Want van contributies zal onze school 't toch moeten hebben, zal ze blijven bestaan.

Van 30 meisjesvereen. heb ik sinds Juli 1934 wat ontvangen, waarvan er 11 uit Friesland. Soest zegde een contributie toe en Zeist is heel trouw in het houden van een maandelijksche collecte. Zeist is zoo gelukkig een penningmeesteresse te hebben, die méér afweet van het leven en van de noden van het Jav. meisje; ze zal de zaak wel warm houden en mocht 't wat bekoelen, dan zullen Vader en Moeder, die met zooveel meisjes hun moeilijkheden hebben meegeleefd, en hen, ook door deze school graag willen helpen, haar wel weer op peil trachten te brengen.

Van 3 zendingskransen en 2 particulieren heb ik toezegging van contributie. Van 6 andere zend.kransen en 23 andere particulieren ontving ik giften.

We zijn heel dankbaar, voor wat er al gedaan werd, maar — 't zal toch méér moeten worden, méér, waar we op rekenen kunnen, zal de school blijven bestaan.

Mijn gironummer is 263829.

Mevr. NETELENBOS—Chevallier.
Gr. Florislaan 21, Hilversum, 28 Oct. 1935.

Ontvangen uit de busjes van Trijntje en Nelly Burggraaff f6.02½; Geert, Richard en Nelie Drexhage f1.—; Henk en Mientje van der Velden f2.45; Jan Smits f0.77½; Jan en Rietje Batelaan f4.56; Ali, Piet Drexhage en Bas Nederhof f6.35; Nelly Doedens f2.—; Jan, Albert en Henk Bijkerk f1.47; Lena Schaftenaar en Welly Karssen f11.—; Simon, Grietje en Reitie Bloemendaal f5.05; Adri, Map en Egbert de Lugt f3.09; Dina, Gé, Gerda en Bertje Wiegers f8.45; Bets en Andries Bunkreef f1.65; Jan en Marietje Vlaanderen f7.51; Ida, Berend, André, Gerke, Mientje en Annie Schmidt f12.78; Sip Kerfmaker f1.19; Collecte f0.18; Met vriendelijke dank vermelden we van A. P. de Wit te Middenmeer te hebben ontvangen 100 opgespaarde halve centen = f0.50. Totaal f74.03.

Namens de Kinder Zend. Vereeniging,

Mej. M. v. NORREN.

Gooiberg 36, Bussum.

Verantwoording van ingekomen giften en contributies door den Penningmeester van het Comité voor Maatschappelijk Onderwijs op Soemba, van 1 Sept. 1934 tot 31 Aug. 1935.

Van Kerken: Oude Pekela, Overschild, 2e Exloërmond, Een, Olst, Lemerlerveld, Kornhorn, allen f1; van Mussel, Wijhe, Blokzijl, Vlagtwedde, Hasselt, allen f1.50; van Bergenheim Delden, Hijken, Oldenhove, Nieuwolda, Hijken, allen f2; van Gramsbergen, Hollandsche Veld, Smilde, Harkstede, Bierum, Ten Post, 't Zandt, Grijskerk, Stadskanaal, Onderendam, Ter Apel, Enumatil, Stedum, Kielwindemeer, Valthermond, Ezinge, St. Jansklooster, Zoutkamp, Zuidwolde, Roden, Diever, Nieuweroord, Deventer, Stadskanaal-Pekelderweg, Rouveen, Vries, Nieuw Dordrecht, Westerbork, Wagenborgen, Noordsleen, Oosterwolde, Zuidhorn, Daarle, Oldenzaal, Gasselternijveve, Dwingelo, Schoonebeek, Bruchterveld, Nieuwleusen, Hoogkerk, Wierden, Nijeveen, Nieuwe Schans, Scheemda, Zuidbroek, Schildwolde, Hoogersmilde, Goor, Zweelo, Wierden, allen f2.50; Sappemeer f3; Haaksbergen f3.63; van Nijverdal Dalfsen, Nieuwe Pekela, Steenwijk, Hengelo, Holten, Hoogeveen, Heemse, Lutton, Ten Boer, Uithuizen, Sauwerd, Zwartsluis, Garrelswaer, Gerkerklooster, Nieuweerden, Marum, Dedemsvaart, Ontswedde, Enschede, Emmen, Nieuw-Amsterdam, Hengelo, allen f5; van Haren, Vroomshoop, Wildervank, Den Ham, Roodeschool, De Krim, allen f7.50; van Wilsom-Obergum, Groningen, Zwolle, Middelstum, Zuidlaren, Ommen, Siddeburen, Kommerzijl, Coevorden, Groningen allen f10; van Scholen en Schoolbesturen: Zuidhorn f10; Zuidwolde f10; Schouwerzijl f10; Dedemsvaart f10; Oldenhove f1; Grootegast f5 Hoogklei f5; Bierum f3.90; Lutjegast f5; Zijldijk f5; Ezinge f10; Den Andel 2.50; Radewijk f1.25; Nijverdal f5; Groningen J. C. W. school f21.77 Haren f1.50; Ane f10; Baflo f8; Groningen Groote Leliestr. f10; J. C. W. school f36; den Ham f10.35; Lutton f2.50; Sauwerd f43; Groningen J.C.W. school f23.35; Enschede f10; Groningen mej. A. Roefsema f10; van particulieren: J. G. te Z.; J. W. te H.; J. M. v. d. Br. te Z.; M. M. te Z.; D. W. T. te Z.; H. B. te Z.; J. P. te Z.; H. W. B. te Z.; H. F. te Z.;

J. L. te S.; G. S. te B.; A. T. W. te A.; J. H. te N. P.; A. P. T. L. H. te M.; S. v. d. H. te G.; J. W. B. te M.; H. W. te G.; J. M. K. te D.; P. S. te A.; J. K. te A.; W. S. te A.; P. N. v. W. te A.; L. J. te A.; N. S. te A.; T. B. te A.; G. E. te A.; H. K. te A.; J. B. E. te A.; H. V. te A.; A. S. te A.; B. O. te A.; D. Z. te A.; H. V. te B.; T. v. d. M. te D.; J. V. te G.; J. V. te G.; A. E. W. te G.; J. E. te G.; K. V. te G.; S. F. te G.; T. H. te G.; R. W. te G.; H. G. S. te G.; J. de G. te G.; G. L. te G.; H. J. D. te G.; E. S. S. te G.; J. W. te G.; S. S. te G.; H. O. te H.; H. P. te St. J.; P. P. te K.; K. S. te K.; A. K. te De K.; K. B. te L.; J. B. te N.; J. H. te N.; J. P. K. te N.; P. K. te N.; M. W. te R.; P. B. te S.; K. E. te S.; K. S. te Z.; J. A. B. te H.; J. D. M. te Z.; J. P. te Z.; D. A. F. te G.; J. B. te G.; G. B. te H.; J. v. E. te H.; de J. te H.; M. M. S. te H.; J. W. te H.; I. D. te H.; S. S. te H.; L. D. te H.; I. B. te H.; L. S. te H.; H. S. te H.; W. H. K. te H. D. H. te H.; J. H. te H.; K. V. te H.; D. v. D. te H.; N. v. H. te Z.; A. G. te Z.; G. V. te S.; Th. B. te S.; J. R. W. te H.; H. K. te G.; H. H. te G.; J. J. W. te G.; J. B. V. te G.; J. S. te G.; K. S. te G.; H. M. te E.; J. W. de J. te D.; W. J. F. te E.; P. M. D. te A.; W. T. te S.; K. S. te S.; A. H. te M.; H. J. M. te M.; H. W. te W.; A. D. te M.; F. Z. te G.; P. O. te H.; J. V. te O. S.; H. J. B. te Z.; J. H. M. te den H.; T. M. te S.; R. C. te O. S.; G. J. S. te H.; H. D. te N. B.; J. R. te O. S.; H. W. E. te M.; J. V. te O.; H. E. te O. S.; J. J. G. te K.; A. J. v. d. K. te M.; B. M. te M.; H. S. te W.; J. S. te E.; H. V. te N. A.; H. D. te N. B.; J. C. B. te N.; R. R. te N. A. allen f1; R. H. te M. f0.75; W. B. te S.; S. v. D. te S.; D. v. E. te S.; P. E. T. te G.; R. D. te H.; S. S. te N.; J. v. d. S. te Z.; P. J. V. te S.; H. M. te Z.; F. D. te Z.; T. v. H. te G.; J. v. d. B. te M.; Tj. B. D. te L. allen f1.50; M. M. te S. f1.25; R. L. H. te G.; A. H. B. te Z.; J. V. te Z.; J. C. te Z.; J. C. v. d. L. te Z.; G. S. te E.; W. L. M. te A.; P. P. B. te A.; J. S. te A.; S. T. de R. te G.; J. S. te G.; J. H. W. te G.; R. L. H. te G.; J. N. te G.; L. H. te G.; P. B. te G.; L. O. te G.; S. v. d. Z. te G.; J. O. te K.; H. E. N. te N.; H. E. te S.; B. N. te Z.; H. P. te H.; P. W. te H.; H. L. te H.; J. M. te H.; J. W. te H.; W. D. te H.; G. L. te Z.; H. E. te S.; J. v. d. K. te O.; G. H. G. te O. B. D. te N.; J. H. B. te G.; E. de G. te E.; K. H. te N.; L. F. te G.; G. P. W. te S. allen f2; R. H. te N.; J. de J. te G.; J. W. v. d. K. te Z.; Dames B. te Z.; D. R. te Z.; P. A. J. te K.; C. J. J. te Z.; A. W. B. te Z.; J. W. K. te Z.; J. D. T. v. H. te A.; A. M. te G.; T. H. H. te G.; D. v. D. te G.; L. B. te G.; J. G. te G.; S. B. te G.; H. E. W. te G.; G. J. te G.; D. W. te G.; D. M. W. te G.; R. J. S. te G.; E. W. W. te G.; S. G. te K.; S. H. te K.; W. A. V. te Z.; B. H. v. H. te H.; J. B. te H.; A. M. te H.; J. H. B. te H.; H. M. P. te S.; J. v. A. te O.; H. v. W. te G.; J. T. te G.; J. H. K. te M.; S. T. B. te S.; S. G. W. te L.; H. P. W. te S.; E. K. V. te M. allen f2.50; J. H. L. te A.; A. B. te Z. allen f5; H. S. te D. f3; Zendingskrans te Z.; J. v. d. K. te Z.; P. W. W. te B. allen f10; A. H. f1; Mej. J. te Z. f1; H. H. te Z. f3.12; J. v. D. te A. f2.50; A. Z. te Z. f1; A. V. te Z. f2.50; A. Z. te Z. f1; Maria en Martha te Z. f6.50.

Het comité houdt zich aanbevolen voor giften en contributies aan het adres van den Penningmeester Ds. H. A. Munnik, Zuiderkerkstraat 29, Zwolle. Giro-nummer 107388.

De Penningmeester,

H. A. MUNNIK.

„Teleurgesteld”.

Het zendingsfeest der Broedergemeente ligt al weer meer dan een maand achter ons. Hooggespannen waren in Zeist de verwachtingen. Alle voortteekenen schenen op een enorm succes te wijzen, ook financieel.

De Heer Legêne schreef met enthousiasme dat wellicht spoedig de dag zou komen, dat weer maandelijksch

aan de arbeiders op het zendingsveld hun salaris zou kunnen worden toegezonden en gehoor zou kunnen worden gegeven aan de roepstemmen om hulp van het zendingsveld.

Het zendingsfeest zelf was dan ook een hoogtepunt. Vele honderden hebben met de Herrnhutters feest gevierd. Het financieel resultaat echter van de Jubileumactie was van dien aard dat in het laatste nummer van Ons Suriname onder het hoofd „Teleurgesteld” een artikel in mineur voorkomt van hetgeen deze actie heeft opgeleverd. Hieruit blijkt dat, om nu alleen maar de Kerken te noemen, nog geen 100 van 2600 die aangeschreven werden, gehoor gegeven hebben aan de dringende bede, die hun uit Zeist toegezonden werd.

Inderdaad, wanneer wij niet den arbeid der Herrnhutter Broeders te gronde willen zien gaan, dan zullen alle zeilen bijgezet moeten worden. Dit is dan ook het doel van het Idenburghfonds dat speciaal werd opgericht om de tekorten der Herrnhutterzending te bestrijden.

Sinds vorige verantwoording ontvangen:

Van O. te H. f1,—; W. te E. f1,—; J. te H. f2,—; M. te H. f3,—; d. G. te S. f1,—; v. d. G. te H. f1,—; v. D. te H. f10,—; Dames A. en H. v. d. V. te W. f5,—; d. H. te D. H. f1,—; Wed. V. te B. o. L. f2,—; Ds. L. te H. f6.50; Mej. S. te H. f2.50; R. te H. f0.50; d. N. te H. f1,—; Mej. d. G. te T. f1.50; S. te H. f2,—; Van Oostendensche Surinamevrienden, via J. Bolwijn te Solo f460,—; T. te L. f3.50; W. te A. f1,—; G. te V. f1,—; Dr. K. te V. f2.50; Ds. B. te K. f1.50; Ds. P. te R. f2.50; Mevr. G. te 's-Gr. f1,—; Dr. R. te W. f5,—; D. te Z. f10,—; Mej. E. te H. f10,—; Dames v. d. S. te W. f11,—; v. d. B. te H. f2.50; E. te H. f0.25; Ds. v. d. S. te S. f2,—; v. d. W. te V. f5,—; Mej. V. te A. f10,—; E. te B. (N.O.I.) f26,—; H. te O. B. f50,—; V. te B. o. Z. f5,—; R. te W. f2,—; v. R. te H. f1,—; J. de B. f1,—; M. te A. f5,—; Mevr. P. te E. f15,—; V. v. S. te L. f0.75; A. te H. f1.50; Mevr. D. te H. f0.25; K. te P. f11.25; Mej. S. te S. f20,—; B. te S. f5,—; G. te R. f5,—; M. te B. f2,—; S. te K. f1.47; M. te G. f2.50; Mej. K. te H. f1,—; Mej. R. te H. f1,—; V. te H. f1.25; v. d. G. te T. f1.50; v. M. te S. f3,—; Mej. B. te H. f2.50; v. d. S. te H. f5.60 (Pers. Vaartweg); Ds. K. te H. f0.25; v. S. te 's-G. f1,—; F. te N. f0.50; V. te H. f1,—; Wed. M. te Z. f15,—; U. te S. (N.O.I.) f5,—; V. te Z. f5,—; M. te H. f2.50; B. te H. f1,—; Mej. O. te U. f1,—; Dam. v. B. te 's-H. f5,—; Mej. K. te 's-Gr. f10,—; Mej. v. d. P. te B. f1,—; S. te A. f2.50; K. te R. f2.50; v. d. K. te D. f2.50; Mevr. C.—G. te 's-Gr. f25,—; Geref. Kerken te L. f3,—; te V. f2.50; te B. f2.50; te H. f1,—; te G. f1.20; te W. f10,—; te O. L. f2.50; te D. f10,—; te F. f35,—; te M. f6.44; te H. f10,—; te Z. f31.97; te A. f5,—; te W. f15,—; te W. f30.76; te S. f20.50; te L. f2.50; te H. f14.93; te L. f19.72; te F. f5,—; te B. o. Z. f75.60; te U. f100,—; te B. f14.50; te H. f24.91; te L. f25,—; te U. f10,—; te E. f50.50; te H. f40,—; te H. f17.10; te R. f10,—; te T. f6.17; te C. (W. I.) f32.47; te V. f126.50; Priscilla te V. f10,—; Keuchenius Sch. te R. f10,—; C. S. J. te K. f5,—; Groeneveld te R. f1,—; School Ver. te Z. f3,—; Tabitha te W. f10,—; Chr. Vrouwenbond te A'dam (N.) f7.23; bovendien van v. d. H. te J. f1.30 (van M. v. L.). Allen zeer hartelijk dank.

J. VAN KEULEN.

Laren N.-H., Postrek. 95494.

Vredelaan 10.

Comité tot steun der Rijsche Zending in de Bataklanden.

26e Verantwoording van 22 Sept. tot 22 Oct. 1935.

Met hartelijken dank ontvingen wij: van W. K. te A. f1,—; N.N. (vacantie-gift) te 's-Gr. f6,—; Mej. A. H. te S. f2.50; Jonkvr. v. P. te 's-Gr. f2.50; D. d. J. te S. f1,—; W. B. te R. f5,—; J. L. B. te H. f2.50; J. d. G. te

S. f1,—; Mej. D. G. Z. te D. f1,—; A. v. E. te D. f1,—; Mej. A. H. te B. (i.l.) f2,50; H. C. S. te S. f20,—; L. R. M. te Z. f2,—; P. V. te O. f1,—; J. H. v. d. W. te 's-Gr. f2,50; R. B. te 's-Gr. f1,—; F. v. K. te D. f20,—; W. M. te A. f5,—; J. D. te A. a/d. R. f1,—; F. L. v. d. B. te A. f5,—; G. J. S. te M. (verz.) f2,75; Dr. T. B. te H. f5,—; J. G. H. te A. (mnd.) f0,50; leerl. Visser Smitsch. te 's-Gr. f17,—; Zend. Kr. Priscilla te V. f10,—; Mej. M. M. B. te H. f2,—; G. V. te H. f2,50. Tezamen f123,25. Totaal met vorige verantwoording f6810,97.

Met blijdschap constateeren wij weer eenige vooruitgang in de maandel. ontvangsten. Al is een maandelijksche bijdrage van het steuncomité van nog geen f125,— niet bepaald veel te noemen, wij hopen, dat de liefde en offervaardigheid zal vermeederen. Nog steeds is er slechts een klein aantal predikanten, die een bijdrage zonden en wij rekenen er op dat allen het zullen doen, daarom zenden wij weer een nieuw boekje met mededeelingen.

Gaarne zou ons comité ook weer zondingsavonden organiseeren met of zonder lichtbeelden, welke kerken of zondingsorganisatiën willen daartoe medewerken?

In a.wachting, namens het steuncomité,
J. N. MUNNIK, penningm.

Den Haag, Galileistraat 139, Postrek. 6104.

Zending van de Gereformeerde Kerken op Soemba.

9e Verantwoording van 25 Sept.—25 Oct. 1935.

Provincie Groningen:

A. Boot, Groningen, 78 h. c. B. Wiersma f0,39; idem 50 h. c. A. Oosterveld f0,25; idem 220 h. c. Jan Keizer f1,10; idem 10 h. c. Henkie Hulst f0,05; idem zilverpapier f2,87; N.N. Groningen f5,—; Per O. v. d. Wal, Groningen, van w.l. Ds. J. Gispén, h. c. f2,83; Mej. Van der Plaats, Gron. Mulo Kraneweg f15,10; Mej. G. v. d. Zee, 400 h. c. Jannie Karper f2,—; idem 1e kl. Mulo f5,20; Per Dr. L. v. d. Zanden, Gron. 320 h. c. Gebr. Pol f1,60; idem 250 h. c. J. Reitsma f1,25; Aaltje Talsma, Gron. 75 h. c. f0,37½; B. W. v. d. Schans, Gron. 250 h. c. f1,25; Mej. W. G. Dop, Westerlee, schoolkinderen f10,64; W. de Haan, Pieterburen, Nikk. Geref. School f7,08; Kl. de Vries, Grijskerk, busjes v. d. meisjes f105,—; idem Tine Dijkstra h. c. f0,51; Geref. Kerk Gerkeskl. Stroobos, busjes kinderen langs de huizen f37,78; A. Kaspers, Winsum, Gr. Zend.comm. f80,—; Mej. S. Westerhof, Lutjegast, busjes langs de huizen f48,80; idem busje school kl. 1 en 2 f5,84; P. Timmermans, Zuidhorn, zendingskring f20,—; G. IJszenga, Hoogkerk, bruiloftsbusjes: G. Lan-ting f2,90; idem Scheringa f3,52; idem J. Heijst—Buist f4,67 idem A. v. Zwol—Venema f4,56½; idem F. G. Bouwkamp—Westerh. f2,70; S. Zwart, Winschoten, kinderen Chr. Ulo f20,—; S. Huizenga, Loppersum, Gr. Brands f5,50; idem Elly Nieuwenhuis f9,20; idem Janny v. Eerden f6,89; idem Berta Miske f5,77; E. Compaan, Zuidhorn, v. d. Geref. School, waarbij halve ct. van R. Schuringa f7,—; Geref. Kerk. 2e Exloërmond, kl. Meisjesvereen. f19,58; id. Jantje Moesker f4,70; idem Lena Warris f21,18; idem Lina Barelds f10,77; D. Smits, Zuidwolde, Gr. van kl. Meisjesvereen. „In Lenten Bloei” collecte f9,84; idem idem 5-jar. bestaan f5,— idem idem 100 h. c. Zw. Kremer f0,50; J. Sterkenburg, Zoutkamp, Zend.comm. f35,—; H. Blaak, Marum f60,—; M. J. Hopma, Bedum, bruil. coll. W. J. H. en D. Z. f3,85; K. ter Laan, Schildwolde, van Gebr. Boddeus f2,—; O. v. d. Wal, Groningen, 1e stort. contributie f500,—; Mej. S. Westerhof, Lutjegast, busje Sch. 3e en 4e kl. f6,66; Geref. Kerk, Ten Boer, busje v. Gr. Vriezema en A. Dekker f17,54; A. v. d. Veen, Ten Post, coll. bruil. H. v. d. D. f2,—; K. Mekkes, Middelstum, Nikk. v. Soemba f5,—; Ds. R. Middelveld, Hoogkerk; nag. Pinkstercoll. f1,—; idem coll. giften f5,—; G. K. te Noordhorn f100,—.

Provincie Drente:

Per Ds. Drenth: Gass.nijeven, coll. gift f5,—; idem Borger, busjes 1e halfjaar f66,—; idem Oosterwolde, busje M. de W. f8,87; idem saldo kalenders Oosterwolde f5,90; idem Haulerwijk, Zend.comm. f40,—; H. L. Sme-man, Coevorden, vaste bijdragen f18,85; G. C. Zevenbergen, Emmen f45,47; J. Helsloot, Koekange, Jong.ver. Tychicus f10,—; B. J. Scharif, Roden, busje 1e en 2e kwart. f78,27; idem busje School f10,70; H. L. Sme-man, Coevorden, collecte f16,51; idem restant vaste bijdragen f6,15; Mej. J. H. Mulders, Meppel, uit de kas f50,—; idem Coöp. Eendracht f15,—; H. Buter, Emmererfsch.veen, Zondingsbusjes f22,17; Henny Pool, Berghuizen, Meisjes-ver. „Bidt en Werkt” f10,60; L. Hummel, Hollandscheveld, zend. busjes f30,26; idem extra gift f2,50.

Provincie Overijssel:

Kl. Meisjesvereen. Heemse f8,10; W. W. H. de Jong, Deventer f10,—; J. Vos, Staphorst, coll. busjes f43,50; Geref. Kerk, Blokzijl f21,98; Geref. Knapenvereen., Ommerskanaal, Ommen f5,79; Geref. Kerk, Blokzijl, coll. gift f11,—; F. Sterkenburg, Rijssen, Zend. Comm. f45,—; D. de Vries, Steenwijk, Zondingsbusjes f17,66; Tj. v. d. Veen, Mariëberg, Zend. comm. f30,—; J. Plender L.zn., Kamperveen, busje 1e halfjaar. f21,27; D. Ypma, den Ham, Zondingscomm. f150,—; L. Burger, Enschede, biidr. f108,70; Geref. Kerk, Avereest, busjes f118,25; Zondingscomm. te Bruchterveld f25,—.

Soembaweken Prov. Groningen:

Delfzijl, 2e stort. f127,35; Midwolda f156,40; Pieterburen f109,50; Kommerzijl f84,55; Houwerzijl f171,35; Westeremden f141,50; Loppersum f266,65; Scheemda f116,95; Oldehove f110,60; Zuidwolde f242,40; Munnekezijl f110,20; Delfzijl, 3e storting f41,—.

Soembaweken Prov. Drenthe:

Borger f42,29.

Soembaweken Prov. Overijssel:

Genemuiden f20,—.

2e Algem. collecte Prov. Groningen:

Helpman f42,90; Roodeschool f54,10; Garrelsweer f51,46; Wets. Sauwerd f19,88; Siddeburen f56,10; Ten Boer f60,34; Uithuizen f95,97; Bedum f129,22; Bierum f40,20; Wagenborgen f28,88; Overschild f16,14; Kiel-windeweer f24,01; Sappemeer f49,—; Hoogkerk f85,01.

2e Algem. collecte Prov. Drenthe:

Schoonoord f10,63; Dwingelo f53,82.

2e Algem. collecte Prov. Overijssel:

Vroomshoop f66,98; Lutten a. d. Ded. f40,—; Almelo f266,—; Haaksbergen f6,65; Enschede f141,30.

Diverse ontvangsten:

Legaat wijlen P. Mos, Dedemsvaart, minus kosten en successierechten ..... f 890,—
Legaat wijlen Mej. C. S. v. d. Putte, Rotterdam ..... „ 100,—

Totaal 9e verantw. .... f 6375,07½
1e t/m. de 8e verantwoording ..... „ 58382,46

Totaal tot op heden ..... f 64757,53½

Hartelijk dank voor de toezending van het bovenstaande. Ik moge langs dezen weg in 't bijzonder dank betuigen aan de broeders en zusters die door een extra bijdrage de kas der Soemba-Zending hebben willen versterken. Ik hoop spoedig van alle kerken de 2e Algemeene Collecte te mogen ontvangen.

JURRIËN VELDKAMP, Quaestor.
Postrekening 138000.

Groningen, 25 Oct. 1935.

HET ZENDINGSBLAD

VAN DE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND

EN DIT EVANGELIE DES
KONINKRIJKS ZAL IN DE
GEHEELE WERELD GEPRE-
DIKT WORDEN TOT EEN GE-
TUIGENIS ALLEN VOLKEN

Matth. 24 : 14a

REDACTIE-ADRES: Ds. W. Breukelaar, Santpoort.

Het blad verschijnt in het midden van elke maand. Stukken of berichten moeten vóór den 1sten dag van de maand, waarin het No. verschijnt, bij de Redactie zijn ingezonden.

ADRES- EN AANTALSVERANDERINGEN aan de Uitgevers:
Gebr. Zomer & Keuning, Drukkerij „Vada“, Wageningen.
Telefoon No. 2345 — Postrekening No. 7287

ABONNEMENTSPRIJS per jaar f0.84 franco per post.
Bij getallen aan een adres boven 3 ex. f0.72 franco p. p.

INHOUD:

God doet wonderen. — Van Zendingsaangelegenheden: De zelfstandigheid der Inlandsche Kerken op ons Zendingsterrein; De collecte voor den bouw van het Zendingshospitaal te Wonosobo; De leerlingen der Opleidingsschool te Djokja. — Zending Groningen, Drenthe, Overijssel, Bentheim en Oost-Friesland: Schetsen uit het Binnenland. — Zending Noord-Holland: Een groepje Christenen te Tjebongan; Voedselverstreking aan armen. — Zending Zuid-Holland Noord: Moeljo; Het Kerkpad te Bloeloekan. — Zending Zuid-Holland Zuid: Conferentie van Javaansche Christenen te Kalioerang; Zending Soerabaja; Urk's Zendingscollectanten; Een papoeasche jongen als evangelist; De Zendingsc commissie te Oude Pekela. — Korte berichten. — Leestafel. — Giften. — Register.

GOD DOET WONDEREN.

Luk. 1 : 37. Want geen ding zal bij God onmogelijk zijn.

Vol blijde spanning gaat Christus' Kerk haar Kerstfeest weer tegemoet. Vooral in de veelzins troosteloze dagen van dezen tijd vol wereld-nood hoopt de ziel van Gods volk, dat de viering van Kerstfeest haar leven opbeuren en sterken zal.

Dat kan het Kerst-Evangelie ook. Omdat het ons weer komt betuigen en prediken.: God doet wonderen!

Als Elisabeth in haren ouderdom het kind ontvangen zal dat den weg zal bereiden voor den Heiland; dan betuigt de engel Gabriël deze bekende waarheid nog eens weer aan Maria: Geen ding zal bij God onmogelijk zijn! Hij doet wonderen!

Want Maria zal die waarheid noodig hebben, niet slechts als een belijdenis des verstands, maar als een kracht in haar leven, een steun in het wachten op de vervulling der aan haar gegeven belofte: dat zij in haar maagdelijken staat moeder zal worden van den Zoon Gods, die uit haar de menschenlijke natuur wil aannemen, waarin Hij der zondaren Zaligmaker en de eeuwigen Koning van Gods volk zal zijn.

Hoe zal dat zijn? Zij moeder! en haar kind Gods Zoon! en deze Zaligmaker door het kruis en Koning door te sterven! Dat ware niet te gelooven, niet te verstaan, tenzij zij zich kon vasthouden aan deze waarheid: God doet wonderen!

Dat is haar sterkte geweest in het wachten op de geboorte van haar Kind. En door dat geloof heeft zij de dienstmaagd des Heeren kunnen zijn.

Zoo is de Kerstnacht gekomen. God heeft wonderen gedaan. Hij heeft zijn Zoon gezonden in de wereld, geworden uit een vrouw, geworden onder de wet, opdat Hij hen, die onder de wet waren, verlossen zou en wij de aanneming tot kinderen verkrijgen zouden.

Nu staan wij met dat Kerst-Evangelie midden in de wereld, om het te belijden tegenover de velen, die het loochenen en bestrijden; om het te prediken aan de heidenen, die het afwijzen en versmaden.

Soms droomden we, dat de Christelijke volkeren al meer den Koning van het Godsrijk zouden leeren dienen, en dat de heiden-volkeren eindelijk de zaligheid van zijn Evangelie zouden aangrijpen.

Maar als we nu rondom ons den afval zien

toenemen, en de haat tegen Christus en Zijn Kerk in fellen gloed oplaait; als we na vele jaren van opofferenden Zendingsarbeid merken, dat nog slechts enkele duizenden van de millioenen Javanen en slechts enkele honderden van de duizenden Soembaneezen tot de belijdenis van den Heiland werden gebracht; als we de droeve werkelijkheid zien, dat midden in zijn bloeiend ontluiken allerlei Zendings-werk moet worden gestuit en zelfs afgebroken, — dan hebben wij wel krachtigen steun noodig, om in geloofsgheoorzaamheid voort te gaan in opofferende toewijding voor de Zending.

Zullen wij, als Maria, de dienstknechten en dienstmaagden des Heeren zijn, dan moet ons geloof kunnen wachten op de vervulling der belofte, ook wanneer ze onmogelijk schijnt.

Dan moeten we onze steun en sterkte hebben in deze waarheid: Geen ding zal bij God onmogelijk zijn!

Kerstfeest licht ons weer tegen! Kerstfeest met zijn jubelende prediking van Gods wonderen.

Luistert naar die bemoedigende klanken, en neemt ze ter harte, opdat ge in gesterkt geloof den dag der wonderen van Gods werk kunt wachten en werken in gewillige opoffering voor de komst van zijn rijk.

Het zal Kerstfeest worden voor de gansche aarde! Christus zal Koning zijn ook op Java en Soemba! En eens zal alle knie voor Hem buigen en alle tong Hem belijden!

Niet door ons werken, ons bidden, ons geven. Maar door zijn almacht, die ons werken en bidden en geven wil gebruiken als middelen tot zijn doel.

God doet wonderen! en wie gelooven, zullen die wonderen zien.

N. A'dam.

N. DUURSEMA.

Van Zendingsaangelegenheden.

De zelfstandigheid der Inlandsche Kerken op ons Zendingsterrein.

De Zending bedoelt onder den zegen des Heeren Zijne Kerk te plaatsen onder de nog niet gekerstende volken. Wanneer er nu op het Zendingsterrein Gemeenten vergaderd worden en deze Inlandsche Gemeenten tot eenige ontwikkeling komen, rijst natuurlijk de vraag in welke verhouding die jonge Kerken behooren te staan tot de Zending en tot de Zedende Kerken, door wier arbeid zij geboren zijn.

Deze vraag is tegenwoordig in bijna heel de Zendingswereld aan de orde. Ook in Ned.-Indië.

In theorie is het antwoord op die vraag niet zoo uiterst moeilijk te geven.

Zoodra de Inlandsche Kerken op een zendingsterrein zoover zijn ontwikkeld, dat zij zich zelf vrij wel kunnen onderhouden, voorts in staat zijn zichzelf te regeeren en ook genoegzame kracht hebben om zich zelf uit te breiden, dan behooren die Kerken ook zelfstandig op te treden, zich kerkelijk te organiseren en naar eigen bijzonderen aard hun kerkelijk leven en samenleven in te richten. Het zijn dan zelfstandige kerken geworden, die niet meer onder de Zending staan, maar jongere zusterkerken zijn van de moederkerken uit wier zendingsarbeid zij voortgekomen zijn. Het ligt voor de hand, dat die jonge Kerken bij haar zelfstandigwording als het wel is, in goede verhouding moeten blijven leven tot de Zending, maar ook de Zending niet moet trachten die jonge Kerken onder hare curateele te houden zoo lang als maar eenigszins mogelijk is, doch omgekeerd, die zelfstandigwording zooveel mogelijk behoort te bevorderen.

Ook spreekt het van zelf, dat die jonge Kerken zich naar eigen aard en behoefte behooren te ontwikkelen, zoodat zij, al sluiten zij zich uit den aard der zaak nauw aan bij de Kerken uit wier Zendingsarbeid zij voortkwamen, in hun inrichting toch geenszins slechtst copieën van die andere Kerken worden.

Maar al is de theorie niet zoo uiterst moeilijk, toch gaat die zelfstandigwording in de praktijk vaak met heel wat moeilijkheden gepaard. Ook hier geldt de regel: „Maak het niet, maar laat het groeien”. Die jonge kerken moeten opgroeien tot zelfstandigheid. Eenerzijds mag dat zelfstandig worden niet worden geforceerd, zoodat zij reeds geheel zelfstandig komen te staan eer zij daartoe rijp zijn, maar anderzijds mag die groei tot zelfstandigheid niet noodeloos worden tegengehouden.

Meermalen gebeurt het, dat jonge kerken onder allerlei invloeden zich te haastig van de Zending willen losmaken om geheel zelfstandig op te treden. Maar omgekeerd komt het ook wel voor, dat de Zending die jonge kerken al te lang onder hare curateele wil houden, waardoor dan zeer onaangename verhoudingen ontstaan.

Het komt ons voor, dat onze Zending op Java in dit opzicht bijzonder gezegend heeft gewerkt en nog werkzaam is. De jonge Kerken op Midden-Java ten Zuiden ontwikkelen een eigen zelfstandig kerkelijk leven in eigen, gezonde banen. Zij doen dit in de beste verhouding tot de Zending, wier raad bij alle gewichtige zaken wordt ingewonnen. Tegelijk echter gaan zij haar eigen weg wel in nauwe aansluiting aan de inrichting van het kerkelijk leven in Holland, doch geenszins door dit te copieeren, maar door daarvoor de bij haar eigen leven passende vormen te zoeken.

Op de laatste Synode van de Javaansche Kerken op ons Zendingsterrein, die gehouden is van 23 tot 25 Juli j.l., is dit weer in meer dan één opzicht gebleken, waarover we ons van harte verheugen.

Het verslag van die Synode namen we op in het Zendingsblad van September en October. In het vorig nummer van ons blad wezen we reeds op den in die jonge Kerken ontwakenden Zendingsdrang, zooals die ter Synode bleek. Thans willen we een paar andere dingen onder de aandacht brengen.

Reeds dadelijk bleek bij het begin der Synode, dat

de Javaansche broeders naar eigen vormen zoeken. Natuurlijk werd er bij dit begin een bidstond gehouden. Maar men deed dat geheel anders als wij gewoon zijn.

In Holland wordt bij een bidstond vaak een zeer lange toespraak gehouden en daarna volgt dan het gebed.

Onze Javaansche broeders deden dit anders. Zij hebben blijkbaar de gave een gebedsuur zoo in te richten, dat het beter aan 't doel beantwoordt en meer stichtelijk is. Zij deden het aldus:

Ds. Soempanahardja van Solo, die ook een vorig jaar den bidstond geleid had, wees in drie korte, kernachtige toespraken op drie gevaren, die de Synode in haar samenzijn bedreigden.

Eerst leidde hij tot Mozes, die in zijn jeugdigen ijver den Egyptenaar doodde (Exod. 2). Men kan als Mozes tezamen komen met het goede doel de Kerken vooruit te brengen. Maar als men het in eigen kracht op eigen gekozen wegen tracht te bereiken, zal men meer verstoren dan opbouwen.

Ds. Sopater van Djokja noodigde hij daarna uit om de genade af te smeeken dat dit gevaar mocht worden voorkomen.

Met het voorbeeld van Ananias en Saffira (Handel. 5) illustreerde hij het gevaar, dat men den zegen van eensgezindheid, die sterk maakt, ten kwade kan misbruiken, als men onder een vromen schijn in den grond eigen eer en voordeel zoekt. Ds. Soedarmadi van Poerbolingo werd verzocht de Synode door geloovig gebed tegen dit gevaar te wapenen.

Daarna werd men in den geest gebracht te Lystre (Handel. 14). De bedoeling van Paulus was Christus groot te maken. Maar toen dit dreigde te mislukken, doordat de menschen Paulus de eer brachten, die Jezus toekwam, had hij zichzelf er veil om de situatie te redden. Ds. Misaël uit Tjilatjap werd daarna verzocht Gode te smeeken, dat zulk een geest, die het in oprechtheid om de eer van den Koning der Kerk te doen was, met negeering van eigen persoonlijke belangen, allen mocht beheerschen.

De leider sloot het geheel met een Onze Vader.

We kunnen ons voorstellen, dat deze bidstond metterdaad zeer stichtelijk was en uitnemend aan het doel beantwoordde. Misschien kunnen de Kerken in Holland hier wel iets van de Javaansche Kerken leeren.

Van beteekenis om het leven van de Kerken op Java te kennen is ook wat er ter Synode besproken en besloten werd inzake een psalmboek.

Voor den openbaren dienst is het kerkgezag van zeer groote beteekenis. Tot nu toe hebben de Javaansche kerken nog geen eigen Psalmboek. Wel zijn er een paar boeken in gebruik. Vooreerst het Psalmboek, dat door Ds. K. van Dijk is bezorgd. En daarnaast ook nog een Liederenboek, waarin naast een keur van Psalmen ook tal van liederen zijn opgenomen.

Nu zouden de Javaansche Kerken op ons Zendingssterrein wel gaarne willen, dat alle kerken, die de Javaansche taal spreken, mochten komen tot een gemeenschappelijk kerkboek. Buiten ons Zendingssterrein met zijn 8.000.000 inwoners, wordt ook op Midden-Java ten Noorden en Oost-Java, waar andere zendingen werken, het Javaansch nog door omstreeks 20.000.000 menschen gesproken. Het springt

in het oog, hoe gewenscht het zou zijn, dat alle Javaansch sprekende kerken eenzelfde kerkboek kregen, waarin al de 150 Psalmen waren opgenomen.

Nu lezen we in het verslag van de l.g. Generale Synode der Javaansche kerken op ons Zendingsterrein het volgende:

„Inzake de zooveel besproken kwestie van een volledige Javaansche berijming der 150 Psalmen voor kerkelijk gebruik rapporteerden de Deputaten voor 't verband met de zending, dat zij zich tot Noord- en Oost-Java gewend hadden om hun medewerking te vragen om te komen tot een gemeenschappelijk kerkboek, waarin alle Psalmen zijn opgenomen. Tot nu is echter van die zijden nog geen antwoord ingekomen.”

De Javaansche Kerken op ons Zendingsterrein trachten dus te komen tot een gemeenschappelijk Psalmboek voor alle Javaansche Kerken, ook buiten ons terrein.

Bovendien zijn zij actief om te komen tot een door de eigen Synode goedgekeurde berijming der Psalmen.

Het verslag der Synode meldt het volgende van hun activiteit in dit opzicht.

„Ds. Merkelijn las een brief voor van de zendingsdeputaten van de Centrale Synode in Nederland. Deze brief was gericht aan de Biz. Verg. v. d. Miss. Predikanten en werd door Ds. Merkelijn in het Javaansch overgezet. Uit de inhoud bleek, dat Ds. van Dijk zonder eenige reserve zijnerzijds den door hem in het Javaansch berijmden bundel aan de Gen. Synode, die Aug. 1936 hoopt saam te komen, wil aanbieden. In verband daarmee werd een commissie, die in vroegere jaren benoemd was, maar die haar bemoeienissen gestaakt had, omdat de auteur niet bereid was zijn werk uit handen te geven, weder opnieuw ingesteld.

Onder leiding van Ds. Wirjatanaja, predikant van Tlepok (Poerworedjo) hebben Ds. Soempanaharda, predikant van Solo, Ms Darmahartana, goeroe indijl van Toengkak (Jogja), R. Samoeël Martaatmadja, onderwijzer aan een Chr. Holl. Inl. School te Jogjakarta, en R. Soemadi Martasendjaja, onderwijzer te Magelang, zich opnieuw aan den arbeid te begeven om op grondslag van het boek van Ds. van Dijk een volledige Javaansche psalmberijming saam te stellen.”

Het is zeer te hopen, dat deze actie tot een resultaat moge leiden, dat allen bevredigt.

Wij zijn daarop echter nog niet geheel gerust. We achten de vrees niet ongegrond, dat er zich nog wel weer moeilijkheden kunnen voordoen. Het staat echter o.i. volkomen vast, dat de Javaansche Kerken ten slotte zelf hebben te beslissen wat er in hare samenkomsten zal worden gezongen, terwijl de Kerken hier te lande hebben te bepalen, wat er behoort gezongen te worden bij den dienst der Zending.

Ook nog op een ander punt gaf de Javaansche Synode blijk van gezond actief kerkelijk leven.

Tot nu toe hebben de Javaansche Kerken op ons terrein ook nog geen algemeen vastgestelde liturgische formulieren.

Het spreekt vanzelf, dat het van groot belang is, dat dit in orde komt. Ook in dezen was de Synode actief.

„De vorige Synode, zoo lezen we in het verslag, droeg de Inlandsche predikanten op een volledige

tekst van liturgische formulieren aan te bieden. Tot nu was er in de verschillende ressorten geen uniformiteit in deze. Bedoelde predikanten hadden zich in verbinding gesteld met een paar afgevaardigden der Bizondere Vergadering van Missionair-predikanten. Het resultaat, waartoe ze gekomen waren, was geruimen tijd te voren rondgezonden.

De Synode besloot van haar kant, dat de aangeboden concept-formulieren gedurende één jaar als proef zouden gebruikt worden. Gedurende dat jaar zou er dan gelegenheid zijn, mogelijke aanmerkingen of eventueele voorstellen in deze aan het adres van Ds. Darmohatmodjo te Poerworedjo in te dienen. Bij de definitieve vaststelling zal daar dan mee gerekend kunnen worden.”

Een zeer eigenaardig besluit.

Eer men tot definitieve vaststelling overgaat, zullen de Kerken ze eens op proef gebruiken. En daarna zal van de opmerkingen gebruik worden gemaakt bij de definitieve vaststelling. Wellicht een verstandig besluit.

Dr. Esser schrijft er van:

„Wij vermoeden, dat men van zendingswege hiermee accoord zal gaan.

Gelijk duidelijk blijkt bij het Huwelijksformulier is winst gedaan zoowel met de wijzigingen, die de laatst gehouden Generale Synode in den Hollandschen tekst heeft aangebracht, als met de nieuwe vertaling van den Javaanschen Bijbel, ook zelfs waar deze nog niet in den handel is (het boek Genesis).”

Uit een en ander blijkt duidelijk, dat de jonge Javaansche Kerken zich wel nauw willen aansluiten aan de zending en aan de Moeder-Kerken in Nederland, zooals ook behoorlijk is, maar dat zij tegelijk toch ook haar eigen weg willen gaan, wat hartelijke toejuiching verdient.

Men meene niet, dat dit meer schijn is dan wezen en dat de missionaire predikanten eigenlijk alles in handen hebben. Vooreerst waren geenszins alle missionaire predikanten aanwezig. Alleen Dr. Esser en Ds. Merkelijn hebben de geheele Synode bijgewoond en voorts Ds. Kuiper en Ds. Keuchenius voor een gedeelte. En zij hadden slechts, gelijk het behoorde, een adviseerende stem.

Gaarne werd in sommige gevallen hun advies gevraagd en met dank daarnaar geluisterd. Maar de Synode beslist toch geheel zelfstandig en naar eigen oordeel.

De collecte voor den bouw van het Zendingshospitaal te Wonosobo.

De Generale Synode van 1930 besloot „alle Kerken dringend uit te noodigen een collecte te houden voor het hospitaal te Wonosobo.”

Deze collecte moest dienen om den bouw van een nieuw hospitaal mogelijk te maken. Er was voor dit doel reeds een bedrag van omstreeks f 26.000 bijeen of toegezegd. De Regeering had voor den bouw volledige subsidie in uitzicht gesteld. Naar de ingediende raming zou dan voor bouw en inrichting bovendien nog f 30.000 noodig zijn.

De druk der malaise werd toen nog bijna niet gevoeld. Had men in 1930 kunnen voorzien de geweldige maatschappelijke inzinking, die voor de deur stond, dan zou de Generale Synode wellicht niet den

moed hebben gehad om tot den bouw van dit hospitaal te besluiten, hoe zeer dit ook noodig was. Wij betreuren het echter niet, dat dit niet is voorzien en men het aandurfde te besluiten gelijk men deed.

De uitvoering is echter anders geloopt dan gedacht werd. Eer de plannen voor den bouw gereed waren en goedgekeurd waren geworden, trok de Regeering onder den druk der malaise hare toezegging van subsidie in en stelde in plaats daarvan haar eigen hospitaal, dat zij te Wonosobo had, ter beschikking van de Zending. Om echter geschikt te zijn voor een zendingshospitaal moest er bij dit ziekenhuis heel wat bijgebouwd en veranderd worden. Eén en ander heeft veel overleg gekost.

Intusschen was dadelijk na de Synode van 1930 de collecte voor den hospitaalbouw te Wonosobo uitgeschreven. En de Kerken hebben vrij getrouw aan het verzoek der Synode voldaan. Betrekkelijk slechts weinige Kerken zijn geheel in gebreke gebleven. Het heeft echter wel heel wat tijd 'gevoerd, eer de groote meerderheid der Kerken een collecte voor dit doel zond, zoodat in opdracht van de Synode een groot deel van de Kerken nog eens opnieuw er aan herinnerd moest worden. Maar het gevolg is dan toch geweest, dat het maar een klein getal Kerken is, dat nalatig is gebleven, terwijl sommige van deze Kerken bericht zonden, dat zij vanwege den nood der tijden geen collecte konden houden, hoe gaarne zij dit ook anders zouden willen.

Gelet op de geweldige malaise, die na 1930 intrad, is de opbrengst dezer collecte nog niet tegengevallen. Wel is bij lange na niet het bedrag bereikt, dat men zich in 1930 voorstelde. Er is toen zowat gerekend, dat deze collecte f 30.000 zou opbrengen. Zooveel is het niet geworden. Maar de opbrengst is toch gekomen tot ruim f 21.000. Wanneer we in het oog houden hoezeer de finantieele kracht sinds 1930 is gedaald, is er alleszins reden om tevreden en dankbaar te zijn. Ook bij deze collecte is het weer gebleken, dat er in onze Kerken liefde voor de Zending leeft. Het bedrag van f 21.000 is wel niet geheel voldoende geweest om de kosten te dekken. Maar omdat de prijzen der materialen en arbeidsloonen na 1930 aanzienlijk zijn gedaald, was het volle bedrag van f 30.000 gelukkig niet noodig.

Thans kan deze collecte wel als geëindigd worden beschouwd. De Kerken behoeven hiervoor niet meer te collecteeren. Het doel is bereikt. De bouw en inrichting van het hospitaal te Wonosobo is voltooid. En het is gebeurd zonder dat er schuld behoefde te worden gemaakt. Dit stemt tot tevredenheid en dank. Te meer, omdat alles zeer doelmatig en behoorlijk solide is ingericht. Het spreekt vanzelf, dat alles gemeden is wat naar weelde zweemt. De zuinigheid is in alles betracht, maar zonder dat de zuinigheid de wijsheid parten speelde. De directeur Dr. D. Verveen is zeer blij met zijn hospitaal en is over den bouw en de inrichting zeer voldaan.

Weldra hopen we in staat te zijn een paar foto's van dit hospitaal, waarvan de exploitatie zeer gezegend gaat, te plaatsen in het Zendingsblad.

Santpoort, 30 Nov. 1935.

W. B.

De leerlingen der Opleidingsschool te Djokja.

De opleidingsschool had dit jaar tot aan de vakantie drie cursussen. Een Hollandsche cursus; een gewone

Kiek van de leerlingen van de drie cursussen van de Opleidingsschool, genomen bij het bezoek van Oud-Minister van Dijk in Djokja.

Javaansche cursus en een eenvoudige eenjarige cursus voor leerlingen uit de Sadrach-Gemeenten, die zich bij onze Zending hebben gevoegd.

Bij gelegenheid van het bezoek, door Oud-minister Exc. J. C. van Dijk aan Djokja gebracht, is er een foto van al de leerlingen gemaakt. Zooals men ziet vormen zij tezamen een flink getal. Exc. van Dijk staat in het midden en linksnaast hem ziet men de docenten Dr. Bakker, Ds. Bavinck en Ds. Pos, alsmede Ds. Allaart.

W. B.

Zending Groningen, Drenthe, Overijssel, Bentheim en Oost-Friesland.

Schetsen uit het Binnenland.

No. 15.

Keba wilde Christen worden.

Dat was zeer verblijdend. Maar toen hij het mij vertelde lachte ik hem uit. Hij keek wel wat op zijn neus, maar zeide niets meer.

Dat zit zoo!

Keba is een slimmerd. Hij had allang gemerkt, dat de pandeta al zijn best deed, om de menschen tot het Christendom te brengen, en dat de pandeta blijde was, als er iemand Christen geworden was.

Daar zal ik gebruik van maken, dacht hij. Er zijn al zooveel menschen, die door het Bestuur geholpen zijn aan een kudde runderen, en daardoor tot welstand gekomen. Ik zal zien ook zoo'n kudde te krijgen; en de pandeta is juist geschikt om mij daaraan te helpen.

Daarom stapte Keba naar mij toe, en vertelde, dat hij Christen wilde worden, als ik bij het Bestuur voor hem een kudde runderen zou aanvragen.

Toen lachte ik hem uit en zeide, dat ik van dergelijke runderchristenen niets hebben moest. Ik wilde hem wel helpen met dat verzoek, maar hij moest niet denken, dat ik nu gelooven zou, dat hij Christen zou worden. Daar kende ik hem veel te goed voor. Hij was altijd slim en op zijn voordeel uit.

Het viel Keba niet mede, dat de pandeta hem onmiddellijk doorzag.

Hij heeft zijn koppel runderen gekregen; maar natuurlijk zonder ook maar eenige neiging tot de kerk te toonen.

Zoo doet Keba altijd.

Er kwam een nieuwe goeroe in zijn kampong. De oude kende hem wel, en wist wat hij aan zijn praatjes had.

Maar de nieuwe vloog erin.

Keba toonde groote vriendschap voor den nieuwen goeroe. Hij omringde hem met hartelijkheid. Nu is het een moeilijk ding, als de menschen erg hartelijk zijn, om dan te denken, dat het niet gemeend is. Uit louter hartelijkheid vroeg Keba dan ook allerlei dingen van den goeroe te leen, die deze nooit meer terug zag.

Toen de goeroe met vacantie wegging, kwam Keba weened bij hem van verdriet, dat zijn vriend hem nu voor eenige weken zou moeten verlaten. „Hoe kan ik het die weken toch uithouden zonder u! U is net als een vader voor mij en ik ben nog een zuigeling; hoe kan ik het nu een paar weken zonder u doen! Het is maar beter, dat ik zelfmoord pleeg, want zoo gaat het toch niet!”

Als aandenken vroeg Keba toen maar een paar borden en ketel, een mooie doek enz. „Want”, zeide hij, „als u er niet is, dan heb ik tenminste een aandenken, en ben ik een beetje getroost.”

Volgeladen met geschenken keerde Keba naar huis. En des avonds had hij met vrouw en kinderen de grootste schik over dien dommen goeroe.

Maar de goeroe dacht: „Al wordt ik er armer van, Keba komt toch nu al eenige weken in de kerk.”

Maar toen de goeroe met vacantie ging, kwam Keba niet in de kerk.

En toen de goeroe weer terug kwam, wist Keba al weer een nieuw plannetje.

Hij zei tegen den goeroe: „Goeroe, als u hier een akker wilt aanleggen, dan moet u een varken slachten, dan is uw naam hier beroemd; dan spreekt iedereen over u. Zelfs de kleinkinderen van de menschen van nu noemen uw naam dan nog. Nu heb ik voor u een mooi varken. Maar dan moet u mij uw paard geven, want ik ben maar een arm man; maar ik wil u toch helpen, dat iedereen u eert en prijst als een royaal man.”

De zwakke goeroe was niet bestand tegen al die behulpzaamheid en vriendelijkheid. En hij gaf zijn paard in ruil voor een varken.

Toen Keba thuis kwam schaterde hij het uit van plezier. Wat vond hij zichzelf toch slim. Daar had hij graag een kerkgang voor over!

Toen dit alles bekend werd, werd de goeroe ge- waarschuwd.

Sindsdien komt Keba nooit meer in de kerk, en is ook zoo hartelijk niet meer.

P. J. LAMBOOY.

Zending Noord-Holland.

Een groepje Christenen te Tjebongan.

Te Tjebongan in het vorstenland Djokjakarta heeft de Zending van Noord-Holland een Zendingspost. Er is maar een kleine Gemeente.

Groepje Christenen Tjebongan.

Dit kiekje laat ons een groepje Christenen zien.

Het is genomen nadat Ds. D. J. M. Allaart er een Godsdienstoeffening geleid had en eenige kerkangers nog een poosje bijeen waren in het huis van den Mantri-verpleger, waar men een kopje thee had gebruikt. Het gezelschap staat voor het huis van den Mantri. Rechts staat de Goeroe van deze kleine Gemeente en naast hem zien we Ds. Allaart. Mej. H. E. Weijers, die het kiekje nam, was zoo vriendelijk het ons te zenden voor het Zendingsblad.

Voedselverstrekking aan armen.

De directeur van het Petronella Hospitaal deelt in één van zijn brieven mede hoe de Zending te Djokja medewerkt tot hulpverlening aan armen.

Hij schrijft het volgende:

„Door Mevr. de Jonge is een beweging op touw gezet om de Inheemsche armen hulp te verleen. Plaatselijk worden daarvoor gelden ingezameld met de bedoeling, dat deze ook plaatselijk zullen worden aangewend.

De voorzitter van het Djokjasche comité is de vrouw van den Gouverneur, Mevrouw Bijleveld. Zij vroeg mij, als beheerder van het armenhuis, wat naar mijn meening de beste wijze was om deze hulp te verleen.

Mijn advies was om aan de armen gelegenheid te geven om één keer per dag een flinke warme maaltijd te krijgen en verder kledingstukken te verstrekken. Ook Zr. Prins, die de geheele dag in de kampong rondgaat en uitnemend op de hoogte is, adviseerde dit.

Ik heb aangeboden om dat eten tegen kostprijs, d.i. twee cent per maaltijd, uit de keuken van het hospitaal te verstrekken. Sinds enkele weken geschiedt dit nu ook en het aantal maaltijden per dag is nu reeds tot 170 gestegen. Juist had ik de voeding van het armenhuis en van het hulpziekenhuis Toengkak in onze keuken gecentraliseerd en voor het vervoer een wagentje aangeschaft, dat nu ook voor dit doel van pas komt. Daardoor wordt er nu voor een kleine duizend menschen per dag gekookt.

Het is prettig, dat wij op deze wijze nog mee kunnen werken tot leniging van den nood der armen.”

Tot zoover wat Dr. Groot schreef.

Blijkbaar wordt de hulp van het Petronella hospi-

taal algemeen gewaardeerd. In het dagblad Mataram lazen we er van. Dit blad schrijft:

„Dank zij de hulp van het Petronella-hospitaal, waar de rijst en toespizzen worden gereed gemaakt, dus zeer hygiënisch, **kost de voeding, van elke arme, slechts... twee cent.**”

Stellig wordt ook hierdoor de goede naam van het Petronella-hospitaal bevestigd. W. B.

Zending Zuid-Holland Noord.

Uit Solo bracht ik het verzoek mee, te willen helpen bij de inzameling van gelden voor de Kerstfeestviering op de Zendingsscholen. Moge de lezing van onderstaand stukje velen er toe brengen die viering bij den voortduur mogelijk te maken.

Moeljo.

Moeljo en zijn vijfduizend vriendjes hebben Kerstfeest gevierd. Toen is hun verteld van den Heiland, die ook voor Javaansche kinderen op aarde is gekomen.

Zij hebben gehoord, dat tot de groote kudde van den Goeden Herder ook Moeljo's en Sarinems mogen behooren. Er is hun verteld, dat er aan hun schijngeluk nog zooveel ontbreekt. Ja, schijnbaar zijn ze gelukkig, die Javaansche kinderen. Zie maar eens naar hun lachende gezichten als ze spartelen in de kali of klimmen op den rug van een karbouw. En wat is het niet fijn om bij de warong te luisteren naar de nieuwtjes, verteld door de pasargangers, die op hun terugweg eens even komen rusten.

Maar, vraag niet aan Moeljo of een van zijn vriendjes om 's avonds langs het kerkhof te gaan of zich te wagen dicht bij dien grooten waringin.

Gelukkig, dat er scholen zijn, waar hun geleerd wordt, hoe ze van hun angst bevrijd kunnen worden.

Jammer echter, dat door den druk der tijden het hoe langer hoe moeilijker wordt, die scholen in stand te houden. En de viering van het Kerstfeest loopt zeer zeker gevaar.

Moeljo's Vader.

Pak Moeljo had zijn zoontje dan toch maar gebracht naar de nieuwe school, onlangs in de dessa geopend. Niet dat hij er zich toe verplicht achtte om zijn kind op een Christelijke school te doen. Want wat Christelijk beteekende wist hij eigenlijk niet eens.

Op de uitnoodiging van den Goeroe om Zondag eens te komen luisteren in het schoollokaaltje was hij niet ingegaan. Hij stelde nu eenmaal geen belang in dergelijke bijeenkomsten. En hij zorgde er wel voor, dat de Goeroe nooit een gesprek met hem beginnen kon. Aan hoogere dingen dacht Pak Moeljo nooit en wat betreft het hiernamaals, daar brak hij zijn hoofd niet over. Het boezemde hem veel meer belang in hoe hij genoeg kon verdienen voor vrouw en kinderen. Want de tijden waren moeilijker en het had bijna niet gekund Moeljo naar school te sturen, vanwege de paar stuivers schoolgeld in de maand. Maar nu was Moeljo thuis gekomen met het verzoek van den onderwijzer of vader en moeder en de verdere familie over een paar dagen mee feest wilden komen vieren in de school. Nu, dat kon je toch niet weigeren. Dat zou erg onbeleefd zijn. Of Moeljo's vader vermoed heeft, dat hij en heel zijn familie nu

toch in een Christelijke bijeenkomst zouden komen? We weten het niet, maar wel weten we, dat de viering van het Kerstfeest op de Javaansche Zendingsscholen een uitnemende gelegenheid biedt voor den onderwijzer niet alleen, maar ook voor de Missionaire Predikanten, om in contact te komen met vele Javanen.

Moet nu als gevolg van de tijdsomstandigheden maar afgezien worden van verdere viering? Natuurlijk niet.

Moeljo's Kerstfeest.

Zoo zaten ze dan in stille afwachting, de kinderen en de ouders. Een weinig vreemd voelden sommige vaders en moeders zich hier in deze omgeving; maar dat belette hun niet, om aandachtig te luisteren naar de vertelling van den onderwijzer. In een nieuwe wereld werden ze ingeleid en wie zal zeggen hoe velen er door tot nadenken werden gestemd?

't Verhaal mocht nog zoo boeien, zoo nu en dan konden Moeljo en z'n vriendjes het niet nalaten een blik te werpen naar gindsche tafels, waar zoo 't een en ander op uitgestald lag. En al was, even later, de tractatie nog zoo sober, ze bracht de kleinen in verrukking. En dan dat mooie boekje. „Evangelië van Mattheus” spelde Moeljo. En wat is dat? een plaat? o, een wandkalender.

In gedachten zochten ze reeds een plekje aan de wand thuis, waar ze hem vast zouden prikken.

Maar de uitdeeling van jasjes en broeken bracht wellicht nog grooter blijdschap in de harten der moeders dan in die van de kinderen. Thuis kwam de kleeding er niet zoo op aan. Maar op school wel. Wie niet behoorlijk gekleed was, werd weggestuurd. En meer dan een ouderpaar had er al over gedacht, zoontje maar van school te nemen, omdat het eigenlijk niet mogelijk was een nieuw stel schoolkleeren aan te schaffen. En nu zoo'n keurig jasje en broekje. Buurman Wongso, die ook meegekomen was, had bijna spijt, dat zijn zoontje nog niet op school ging. En een paar nieuwsgierige dessakinderen, die, van buitenaf, alles hadden gadegeslagen, namen zich stellig voor aan hun ouders toestemming te vragen om ook naar school te gaan.

En zooals het op deze school ging, ging het tot nu toe op al de andere Javaansche zendingsscholen in de stad Solo en in de dessa's.

Ja, tot nu toe, maar zal het ook zoo blijven? Zal de Kerstfeestviering, een hoogtepunt in het schoolleven, een uitnemende gelegenheid tot Evangelieprediking, ook in het vervolg door kunnen gaan?

Dat kan, als men in Holland een handje wil helpen.

Gaarne zal ik voor dit mooie doel giften ontvangen en doorzenden naar Solo.

Vooral op de Broeders en Zusters in Zuid-Holland ten Noorden, doe ik een dringend beroep.

H. DE LANGE, Irisstraat 37,
postrek. 245952, Den Haag.

Het Kerkpad te Bloeloekan.

In de desa Bloeloekan, niet ver van Solo, is een kleine Gemeente van Christus. Zij heeft een eenvoudig kerkje, dat het vorige jaar is gebouwd en in gebruik genomen. Het biedt plaats voor honderd menschen en heeft ongeveer f 330.— gekost.

Het kerkpad te Bloeloekan.

Natuurlijk is het maar een heel eenvoudig gebouwtje. Maar de kleine Gemeente te Bloeloekan is rijk met haar kerkje, waarvan een trouw gebruik wordt gemaakt.

Het kiekje laat ons het kerkpad zien met eenige menschen, die ter kerk gaan. Het is nog geen asphalt- of klinkerweg. Maar de Javanen vinden het goed. Zij stellen hun eischen nog niet hoog.

W. B.

Conferentie van Javaansche Christenen te Kalioerang.

(Bij de foto).

In de Octobervacantie had in het Clubhuis te Kalioerang een conferentie van Javaansche Christenen plaats, die door ondergeteekende als eenige Hollander van het begin tot het einde werd meegemaakt, alleen den laatsten dag kwam ook Ds. Allaart de gelederen nog versterken.

De conferentie ging, evenals die in December 1933 werd gehouden, uit van den Jeugdraad voor Midden-Java en had ten doel vooral vraagstukken, die voor de jongeren belang hebben, te bespreken en in het algemeen om zich rekenschap te geven van het Christelijk leven in de Javaansche maatschappij en

Deelnemers der Conferentie te Kalioerang.

vooral het Christelijk karakter der levenshouding te versterken.

De deelnemers waren allen van het mannelijk geslacht, doch overigens zoo gevarieerd mogelijk, werkers in den hoofddienst, schooldienst en medische dienst, ouderen en jongeren, meer intellectueelen en menschen van eenvoudige ontwikkeling. De conferentie werd ook bijgewoond door een 5-tal vertegenwoordigers van Oost-Java en een 3-tal vertegenwoordigers van Midden-Java ten Noorden, onder de laatsten ook Ds. Soekadi van Pöerwodadi, de eerste Javaansche predikant op het terrein der Salatiga Zending. Het aantal deelnemers bedroeg in totaal 52. Van Midden Java ten Zuiden hadden Djokja en Solo wel verreweg het grootste aandeel in het aantal deelnemers, doch de andere terreinen waren met uitzondering van het Friesche terrein toch ook behoorlijk vertegenwoordigd.

De conferentie mag als zeer geslaagd worden beschouwd, de stemming was voortdurend uitstekend, wij gevoelden allen vergaderd te zijn als Christenen in den waren zin des woords, door den broederband in onzen Heiland vereenigd.

De belangrijkste onderwerpen die werden behandeld waren de uitbreiding der gemeenten door middel van Bijbelstudiekringen waarop niet-Christenen worden genoodigd, zooals dat te Solo met zooveel zegen wordt toegepast en verder het Christelijk huisgezin.

Hierbij wordt een kiekje gevoegd, dat de deelnemers aan de conferentie laat zien.

J. D. WOLTERBEEK.

Zending Soerabaja.

IV.

In Lombassang gekomen stonden alweer verschillende menschen te wachten om met oba geholpen te worden.

Ik liet me echter eerst eens goed het door de Njora bereide rijstmaal smaken. En daarna ging het weer opgewekt aan den slag.

Een brief uit Soerabaja!

Nu is dat op zich zelf niets bijzonders.

Maar dit was een brief waar we met eenige spanning naar uitgingen.

En toen ik van mijn tournee uit de bergen terug kwam, was dan ook een van mijn eerste vragen: „Al iets uit Soerabaja?”

Enkele dagen daarna kwam de post en bracht ons ook de brief van de Zendingsdeputaten.

Met het verheugende bericht, dat we onze voorgestelde plannen op medisch gebied mochten uitvoeren.

Direct ben ik naar den verpleger gegaan, die zich aangeboden had en deelde hem het goede nieuws mee. Wat dus meteen zijn aanstelling inhield!

En toen zijn we met groote spoed aan het werk gegaan.

De plannen voor de bijbouw achter mijn kantoor had ik al voorbereid.

Alles was al geteekend en we hadden al uitgerekend hoeveel hout, bamboe en atap noodig was.

Daarna werd mijn medicijnvoorraad eens onderzocht. Door een ontvangen bedrag van f 90.— had ik in het begin van dit jaar al heel wat medicijnen en noodzakelijke instrumenten gekocht. Hoewel er

van die medicijnen al weer zoo heel wat verbruikt was, hadden we hierin toch een begin.

We hebben toen eens berekend wat noodzakelijk noodig was voor 3 poliklinieken. Het plan was n.l. om een polikliniek achter mijn kantoor te bouwen, verder één naast de school in Makassar en één naast het schooltje dat we bezig zijn te bouwen op een 10 K.M. ten N.O. van Makassar.

Daar bleek zoo heel wat werk aan te zitten. Maar we hadden het groote voordeel dat de verpleger jarenlange ervaring achter zich had.

Ook kon ik nu veel gebruiken van wat ik aange-teekend en gehoord had op mijn reizen naar Midden-Java en Soemba. Met groote belangstelling had ik daar steeds het hospitaal- en polikliniekwerk gevolgd.

We hebben ons ook in verbinding gesteld met twee hier pas aangekomen doktoren van Chin. en Japan-sche landaard, die ook toegezegd hebben op geregelde tijden ons van advies te willen dienen.

Ja, zij wilden ook daadwerkelijk meewerken om op geregelde tijden de noodige injecties te geven.

Na enkele weken hadden we met hard werken de zaak voorlekaar.

Daar dit enkele dagen viel vóór den verjaardag van H. K. H. Prinses Juliana kwam de gedachte op om de poliklinieken feestelijk te openen.

Ook om weer meer bekendheid aan ons werk te geven.

We besloten 's morgens met de schoolkinderen jongens- en meisjesspelen te doen, met natuurlijk de noodige tractaties en presentjes.

's Avonds hielden we een bijeenkomst met de ouderen.

In het kleine gebouwtje waren zeker wel een honderd kinderen en een even groot aantal ouderen bijeen. Waarbij natuurlijk ook veel Amb. kennissen van de Goeroe's. Zelfs hadden we een volledig Amb. fluitorkest. Van de D. V. G. had ik lantaarnplaatjes geleend, die een beeld gaven van de verschillende tropische ziekten met het resultaat der genezing er bij.

De matri gaf in gloedvolle toespraken de mogelijkheid van verpleging in de thans geopende poliklinieken.

We hadden als voorbeeld een tafel met obat opgesteld, waar boven een groote plaat hing, van de genezing van den blinde bij Jericho door Jezus.

Deze plaat gaf mij aanleiding om allen te wijzen op het motief, dat achter al ons werk ligt: De Liefde van Christus dringt ons!

Ook hier werden natuurlijk enkele petroleum-blikken vol limon en enkele mandjes met koekjes graag verwerkt.

En ook mij smaakte alles best!

Het was een drukke dag geweest.

Maar een feestdag!

In een vorig artikel heb ik al even geschreven over onze plannen om in de buurt van Makassar een tweede post te openen. Vooral daar dit nu mogelijk werd door het (tijdelijk) opheffen van één der posten in de bergen. Nadat ik de toestanden in de bergstreken zelf nu ook weer goed onderzocht had, meende ik dat we verstandiger deden onze krachten in de streken vlakbij Makassar te beproeven. Maar waar?

Een vroeger genoemde Kampong bleek geen water

te hebben en lag ook minder centraal dan we oorspronkelijk dachten.

Maar tenslotte moet een keus gedaan worden.

In het geloof.

Dat is voor mij dikwijls zoo'n krachtige steun.

Ik moet dikwijls zooveel van die kleine beslissingen nemen, die toch van zoo'n groot belang zijn.

En hoe dikwijls komt het niet voor, dat je onmogelijk alle omstandigheden en invloeden kunt nagaan.

Maar dan mogen we overtuigd zijn, dat Gods Geest ons zal leiden.

Ook als achteraf blijkt dat de keuze verkeerd was.

Want weet gij, wat God daar ondertusschen soms toch weer mee uitgewerkt heeft?

Als we maar met groot verantwoordelijkheidsbesef en dus met trouw en nauwgezetheid en liefde ons werk doen, dan kunnen we gerust in deze geloofsweg wandelen.

En daarin sterk zijn.

Ook al zou de zegen lang uitblijven.

En aldus is door ons ook gekozen voor de Kampong Pannera.

Ik spaar U de beschrijving van allerlei voorbereidingen, hoe je een kapala tot 4 keer nareist en hij telkens weer naar een andere kampong is, net als wij er aankomen!

Wat is het toch een kostelijk bezit als je hier in Indië een beetje geduld hebt. Dat bleek me in de afgelopen maanden ook.

Men heeft al heel veel gewonnen als je de overtuiging hebt, dat het best te begrijpen is, o, zoo dat deze menschen geen haast hebben en het in hun primitieve leven onzin is om iets vandaag te doen, wat net zoo goed morgen kan, als er misschien morgen zelfs enkele omstandigheden nog gunstiger zijn!

Maar tenslotte kregen we toch op groote geteekende stukken alles voorlekaar.

Een school en Goeroehuis voor ruim f 60.—!

Alles gebouwd op het erf van de Kapala Kampong, dat hij er vrijwillig in bruikleen voor gaf.

En toen aan de gang.

Het huis van den Goeroe is al klaar.

Over enkele weken zal het bamboe schoolgebouwtje ook wel klaar zijn. Dan kan de Goeroe tot Juli nog wat voorloopig aan de kinderen les geven en met Augustus kan de zaak officieel beginnen.

De polikliniek wordt natuurlijk al eerder geopend.

Nu reeds gaat de mantri er iedere week heen.

En telkens, als ik zelf Pannera bezoek, gaan natuurlijk de obattassen mee.

Daar is nog veel mee te deelen over ons werk in Makassar.

Van dat „kleine goed” waar een zendingsgezin vol van is.

Maar laat ik dat bewaren voor een volgend keer, over enkele maanden.

Misschien zijn er dan wel weer dingen tot een zelfstandige tak van arbeid uitgegroeid.

Zooals het eenvoudig opgezette colportagewerk nu reeds met twee colporteurs toch ook al weer zoo heel wat uurtjes werk vraagt.

Of het heel klein begonnen internaatswerk bij ons aan huis.

Achter de garage hebben we een ruimte bijgebouwd van 5 M. bij 6 M.

Wat we al heel trots ons „jongenshuis” noemen, waar we probeeren mee te leven met al de kleine

en groote moeilijkheden en vragen van een viertal jongens.

Verder vraagt iedere week van ons veel tijd voor Evangelisatie- en Europeesch werk.

Doch ik denk dat 't U na lezing van deze art. ook wel duidelijk geworden is, dat de voortdurende groei van het zendingswerk langzamerhand bezwaarlijk gaat worden voor dat andere werk.

We zouden het ook kunnen omkeeren. Maar hoe dan ook, het moeilijke is, dat dit andere werk ook door zijn hoewel langzame groei onze liefde en groote interesse heeft gekregen.

Maar laat ik me niet aan toekomstplannen wagen ter oplossing van dit alles.

Doch deze slotopmerking uit al het voorafgaande trekken:

Wat een niet te waardeeren zegen is het om als jong-gezond gezin te midden van zooveel en zoo veelvormige werkmogelijkheden te staan.

Het is een zegen, omdat we het aanvaarden als een roeping van God.

Makassar.

H. v. d. BRINK.

Overdruk uit: Geref. Kerkblad.

Urk's Zendingscollectanten.

Urk is maar een klein eiland. Maar er is een groote Gereformeerde Kerk. En natuurlijk doet Urk mede aan het werk der Zending. Bijzonder zwaar drukt

Urk's Zendingscollectanten.

echter de nood der tijden de bevolking van dit eiland. Maar men doet zijn best om de gelden bijeen te brengen, die voor de Zending noodig zijn. De Zendingscommissie heeft een groote groep jongens en meisjes — meisjes verre in de meerderheid — die trouw elke maand het Zendingsblad bezorgen en elke week met een busje rondgaan langs de huizen. En zoo komt er ondanks den zeer zorgvollen tijd, dien de visschersbevolking van Urk doorleeft, door den arbeid van deze jongens en meisjes toch nog heel wat bijeen. Urk telt veel Zendingsvrienden.

W. B.

Een papoeasche jongen als evangelist.

Ruim 3 jaren geleden was het gezin, door ontslag in de cultures werkloos geworden, naar Nieuw Gui-

nea gegaan, om daar als kolonist een bestaan te zoeken.

De man was, uit het oog verloren, dooplid der Geref. Kerk. De vrouw Rooms-Katholiek.

Van eenige geestelijke verzorging was, onbekend als zij in Java's binnenlanden waren, geen sprake geweest. Van hun Chr. levensopvoeding was niet veel overgebleven. Hun 6 kinderen, waarvan zij er 2 hadden moeten verliezen door den dood, waren ongedoopt.

Zoo kwam het gezin in 1931 naar N.-Guinea.

De Papoea-bevolking in hun nieuwe omgeving bleek grootendeels Christelijk te zijn. Men hoorde uit de kampongs Psalmen en Christelijke liederen zingen, en 's Zondags zag men de scharen kerkwaarts gaan. Er was ook een Goeroe. Van tijd tot tijd kwam daar ook de Zendeling, die dan ook tegelijk de kolonie bezocht, en daar ook preekte in een lokaal daarvoor ingericht.

De familie had een kleine papoea-jongen, die maleisch kende, bij zich genomen als hulp en om op de kinderen te passen, als vader en moeder op de akkers moesten werken.

Het oudste dezer kinderen vertelt, dat ze van dezen jongen voor 't eerst het Evangelie hoorde.

Des avonds zong hij, tot ze gingen slapen: „Stille nacht”, „Kom tot uw Heiland”, enz., enz., waardoor de kinderen nu ook de melodieën van al die liederen kennen. En als ze samen speelden en wandelden, dan vertelde hij dingen, waarvan deze Europeesche kinderen niet wisten.

Van den Heere Jezus, dat Hij de Zoon van God is, Die als kind op deze aarde geboren werd, waarom we ook Kerstfeest vierden.

Ja, daarvan hadden de kinderen op Java wel enkele klanken gehoord.

Maar dat Hij ook geleden had en gestorven was aan het kruis voor ons, om door Zijn bloed ons verlossing der zonden en verzoening met God te schenken. En dat Hij nu de Heer des hemels is, en Die toch bij ons is met Zijn Geest en ons altijd ziet en hoort, en tot wien we moeten bidden. Dat hoorden ze voor 't eerst.

Gevolg was, dat ook de ouders er in betrokken werden en dat deze, gedachtig aan hetgeen zij in hun jeugd van het Evangelie hoorden, er zelf ook over meespraken met hun kinderen.

De vrucht kan meer of minder te waardeeren zijn, maar deze zaak had toch tot gevolg dat ze den Zendeling vroegen om den Doop van hun kinderen.

Zoo werden die kinderen allen door den Zendeling gedoopt.

De kinderen gingen daar ook op een Zandagsschool, die in de kolonie werd opgericht.

Ook kwam de Pastoor daar van tijd tot tijd zijn Rooms-Katholieke Papoea's bezoeken, en ook de kolonie, waar hij in 't zelfde lokaal ook Godsdienst-oefening hield.

Ook bezocht hij de familie bovenbedoeld, waarvan de vrouw toch immers Rooms was.

Dit had tengevolge, dat, hoewel hem herhaaldelijk verzekerd werd dat de kinderen eenigen tijd geleden allen waarlijk door den Zendeling gedoopt waren, dat ze door den Pastoor toch ook nog eens gedoopt werden.

Omdat de Pastoor het nu zoo graag wou, en het was ook geen overdoop, want de formule „Als gij

nog niet gedoopt zijn", enz., zou door hem gebruikt worden.

Misschien kwam er bij de ouders ook tevens eenige bijgeloovigheid om 't hoekje gluren.

Zoo zijn de kinderen dan, wat het uitwendige betreft, wel zeker en goed gedoopt.

Om gezondheidsredenen kon de familie niet in de kolonie blijven. Jammer want het land begon juist goede vrucht te geven. En de vruchtboomen waren reeds hoog opgeschoten.

Maar nadat ze daar een kind van 8 jaar hadden moeten verliezen zijn ze, allen ziek, na ruim 2 jaren kolonisatie naar Java teruggekeerd.

Kolon hier zoeken ze toch de kerk en de Prediking. De kinderen gaan thans op een Chr. School.

Moge het zaadje, door het papoea-kind gestrooid, rijke en heerlijke vrucht voortbrengen.

Bovenstaand stukje werd ons uit Indië gezonden voor het Zendingsblad. Wij geven het gaarne een plaatsje.

W. B.

De Zendingscommissie te Oude Pekela.

Het schijnt wel, dat meisjes over het algemeen meer ambitie hebben om wat voor de Zending te doen dan jongens. Te Oude-Pekela heeft de Zendings-commissie althans alleen maar meisjes aan het werk. Zelfs het respectabel getal van 26, als we tenminste goed geteld hebben.

Zendingscommissie Oude-Pekela.

En de Commissie, waarvan de dominee voorzitter is, is over het werk van de meisjes best te vreden.

Zij gaan met hun busjes rond en halen bijna f 250 in het jaar bijeen. En doordat die meisjes er wat voor doen leeren zij ook de Zending liefhebben.

Het kiekje laat ons de commissie met de collectantjes zien.

W. B.

Korte berichten.

Dr. J. C. Flach.

Naar het voornemen is, gaat Dr. J. C. Flach, de Geneesheer-directeur van het Zendingshospitaal te Poeworedjo, binnen enkele maanden met pensioen den missionairen dienst verlaten. Tal van jaren heeft hij onder vaak moeilijke omstandigheden de Zending gediend.

Mej. Dr. G. J. Dreckmeier.

Mej. Dr. Dreckmeier, de bekende directrice van het

Zendingshospitaal te Magelang, die thans met verlof in Holland is, keert D.V. in het begin van Februari 1936 weer naar Indië terug.

Mej. M. Looyenga.

Mej. M. Looyenga, dame voor de huishouding van het Petronella-Hospitaal is sinds eenige weken ziek. Gelukkig luidt het laatste bericht dat zij weer vooruit gaat.

Een verblijdend bericht.

Aan een schrijven van de Afzonderlijke Vergadering van Miss. predikanten op Midden-Java ten Zuiden d.d. 21 Nov. l.l. is het volgende verblijdend bericht ontleend: Zeer moedgevend waren de mededeelingen over den arbeid, die uit de verschillende ressorten kwamen. Er is overal een krachtige toename in belangstelling, die met de beste verwachting voor de toekomst vervult.

Een Sanatorium voor T.B.C.-lijders.

De bouw van het Sanatorium voor T.B.C. lijders te Djokjakarta is begonnen. Er worden twee paviljoens en een verplegerswoning gebouwd.

De directeur van het Petronella-hospitaal, waarmede dit sanatorium in contact komt, hoopt het te openen 1 April a.s. Er is subsidie toegezegd tot een bedrag van f 1500.— per jaar.

Polikliniek Ligoendi.

Te Ligoendi op het Wonosarische terrein van Djokjakarta, wordt een polikliniek gebouwd, die door het Petronella-Hospitaal zal geëxploiteerd worden.

Toenemend getal patiënten.

Het aantal patiënten in het Petronella-Hospitaal neemt dit jaar geregeld toe.

Het daggemiddelde was tot 30 September l.l. 411. Het vorige was dit 392.

De subsidiebepalingen laten toe te gaan tot 475. Dit maximum is nog lang niet bereikt.

Leestafel.

De Paedagogiek van Bavinck met een Inleiding tot zijne werken, door L. van der Zweep, bij Kok te Kampen, f1.90 geb. f2.75.

De bekwame schrijver beoogt de studie van Bavinck's Paedagogiek te vergemakkelijken „voor den beginnening". Hij heeft daarbij vooral het oog op jonge onderwijzers, maar ook voor anderen, die de denkbeelden van Bavinck willen leeren kennen, is dit goed geslaagde boek uitstekend geschikt.

Wegen Gods in Gelre, door Chr. N. J. Teeuwen, bij Kok te Kampen, f1.50 geb. f2.—.

Dit in goed verzorgden stijl geschreven werk biedt een bijdrage tot de Geschiedenis der Afscheiding op den Noord-Oostelijken Veluwe-rand. Een boek van breede studie en historische waarde. Ds. A. Brummelkamp, de vader der Afscheiding, te Hattem, staat natuurlijk in het centrum.

Enkele mooie foto's illustreeren dit schoone boek.

Landwegenbaronnen, door W. Laatsman, bij Voorhoeve, den Haag, f1.40 geb. f1.90.

Op boeiende wijze verhaalt de schrijver de geschiedenis van Biebelootje, den landwegbaron. Dit boek zal er ingaan. Het heeft een evangeliseerende strekking en is daarvoor zeer geschikt.

Weekkalendertje voor 1936, bij Voorhoeve, den Haag, f0.35.

Een zeer aardig kalendertje voor de schrijftafel.

Modern Heidendom, door Prof. Dr. A. H. de Hartog, bij Kok te Kampen, f1.60 geb. f2.25.

De geleerde schrijver teekent en critiseert op de hem alleen eigen manier het moderne Heidendom in zijn drie vormen van Naturalisme, Nationalisme en Humanisme.

Laat uw licht schijnen, naar C. H. Spurgeon, door A. G. Barkey Wolf, bij Voorhoeve, den Haag f0.35.

Een zeer aardig boekje van den beroemden prediker der vorige eeuw in goed Nederlandsch vertaald.

Geschikt voor Evangelisatie-doel.

Pericopen uit de Heilige Schrift, door Ds. B. Wielenga, bij Kok te Kampen f2.90.

Dr. Wielenga heeft in dit boek gebundeld een aantal bekende en bijzonder geliefde Schriftgedeelten in nieuwe vertaling, meestal ontleend aan de bekende serie: „Korte verklaring met nieuwe vertaling”, die het licht ziet bij Kok. Stellig zal, wie deze nieuwe vertaling leest, den inhoud der Heilige Schrift in zijn beteekenis en schoonheid vaak beter verstaan dan voorheen uit de oude vertaling mogelijk was.

Giften.

Ontvangen voor de Generale Kas der Zending.

Door K. Voogt, van de Zend.comm. te Rosenberg f1.—. Van Tjalling Hoekstra te Urk f5.—. Door Ds. S. v. Dijken 10 pCt. der ontvangsten in de Cl. Harderwijk 3e kw. f150.75. Van Mevr. G. Bos te Haarlem f10.—. Door Ds. M. v. Alphen 10 pCt. der ontvangsten in de Cl. Apeldoorn 2e halfjaar f250.87. Santpoort, 18 Nov. 1935.

W. BREUKELAAR.

Giro No. 32806.

Voor Wonosobo.

Van de Geref. Kerk te Rijswijk f23.75.

W. BREUKELAAR.

Voor het tekort van Magelang's Zendingswerk.

Van R. D. Hardenberg f2.50. Ds. K. B. Lutten f2.50. Columbusstraat 256, den Haag.

P. KLIJN.

Ontvangen voor de Kerstfeestviering in Solo.

Z. C. te V. f20.—; P. K. f2.50; Mevr. I. f2.50; Fam. M. f1.90; Mej. A. H. F. f5.—; G. v. B. f2.50; Mevr. A. B. f1.—.

Den Haag, 26 Nov. 1935.

H. DE LANGE.

Irisstraat 37. Postrek. 245952.

Suriname.

„Het einde van een Jubileumjaar”.

Het eeuwfeest der Surinamezending ligt achter ons en het einde van het Jubileumjaar 1935 komt in zicht. Mee-

levende Zendingsvrienden zullen met belangstelling vragen: „Hoe staat het nu?” Laat het laatste nummer van Ons Suriname voor zichzelf spreken. Wij behoeven er heusch niets aan toe te voegen.

Wij lezen daar: „Slechts nog twee maanden en het doel moest zijn bereikt: f113.000. Tot nu toe ontvingen wij f51.662, dus nog niet de helft van het benodigde.

Wil God, dat wij den zwaren last van het drukkende tekort zullen moeten blijven dragen, dan zullen wij dien ook kunnen dragen in Zijn kracht. Maar de vraag is toch wel gerechtigd, of wij allen inderdaad onzen plicht hebben gedaan. Er zijn nog meer dan twee duizend gemeenten in Nederland, die geen blijk van meeleven hebben gegeven. Wij willen deze niet te hard beoordeelen: wij kennen de omstandigheden niet. Doch bidden mogen wij den Heere, dat Hij ook deze gemeenten opwekke om een steentje bij te dragen voor Zijn Koninkrijk in Suriname.

Wij hebben inderdaad niet te veel gezegd, toen wij beloofden, dat de Begrooting over 1936 in overeenstemming met de ontvangsten gebracht zou worden. De geweldige bezuinigingen van de laatste jaren beginnen nu ten volle door te werken. En met toepassing van nieuwe bezuinigingen op salarissen en personeel is het ons gelukt, de begrooting zelfs beneden f100.000.— te houden. Maar nu is het minimum ook bereikt, en iedere arbeider op het zendingsveld en in de binnenlandsche actie staat voor een taak, die schier menselijke krachten te boven gaat.

Wij klagen niet. Wij heffen onze oogen op tot Hem, van Wien alle hulp komen zal.

Doch nog steeds zijn de salarissen maanden achterstallig, en de zorgen in de gezinnen groot.

Wie grijpt nog de kans om door een extra inspanning in dit jubileumjaar een extra gift voor het drukkende tekort bijeen te brengen? Dan zijn wij er en danken samen God.”

Tot zoover „Ons Suriname”. Inderdaad hier behoeft niets bij. Laten wij toch allen onzen plicht verstaan, vooral in die gemeenten, die momenteel door het „Idenburgfonds” worden bewerkt.

Sinds vorige verantwoording ontvingen wij:

Van: Ds. N. f1; Mevr. D. f0.25; V. f5.86; Ds. K. f0.25; Mej. R. f0.25; T. f1.50; Meisjesveren. f4.25; v. d. B. f1; M. f2.50; B. f1, allen te H.; G. f2; M. f2; B. f1; V. f1; W. f2.50; M. f2; R. f1; H. f25; R. f1.50; M. d. J. f1.50; B. f12.50; S. f2.50; v. d. V. f0.50; L. f1, allen te B.; G. v. L. te K. f1; Mej. J. te E. f4.75; d. V. te M. f15; Ds. K. te C. f2.50; G. G. f1; A. A. A. f1; v. 't H. te V. f1; v. S. te L. f0.50; v. d. M. te D. f4.73; (uit busje leerl.) V. te V. f10; B. te D. f1.15; L. te D. f10; B. te 's-Gr. f4.75; via Ds. Z. te W. f1; v. N. te R. f5; d. J. te V. f5; (uit busje C.N.S.) Gere. Kerk te Z. f10; te B. f2.50; te H. f2.50; te H. f32.35; te S. f37.70; te H. f36.25; te V. f15.02; Dr. A. A. L. R. te 's-Gr. van spreekbeurt te E. f80; Tryfosa te S. f40; D. te V. f1; T. te M. f6; v. S. te 's-Gr. f1; U. te S. (O.-I.) f5; Leerl. Chr. Sch. te M. f5; A. te J. f1; Dameskrans te Z. f13; Mevr. W. te B. f1; d. J. te E. f2.50; v. d. B. te D. f1; Ds. O. te L. f1; B. te S. f2; v. L. te D. f0.50; Mej. W. te D. f2.50; Wed. Ds. N. te L. f5; Leerl. Chr. Sch. f1; N.N. te 's-Gr. (W.) f1; Mej. R. te A. f5; Mevr. B. te L. 12 rol verband voor Melaatschen. Voorts ingek. bij Mej. Pikaar f34.50 aan contributie en f26 aan giften uit afd. Nijkerk.

Allen zeer hartelijk dank.

J. VAN KEULEN.

Laren (N.-H.). Postrek. 95494.

Vredelaan 10.

Comité tot steun der Rynsche Zending in de Bataklanden.

27e Verantwoording van 22 Oct.—22 Nov. 1935.

Met hartelijken dank ontvingen wij: van H. J. v. d. M. te R. (i.l.) f2.—; Ds. Th. D. te A. (col.) f40.—; Ds. E. H.

B. te R. (i.l.) f1.—; Ds. J. d. V. te T. (i.l.) f2.50; F. J. v. d. K. (i.l.) f1.—; J. D. te A. a/d. R. (i.l.) f1.—; Mej. F. S. te D. (i.l.) f1.—; Mej. M. V. te 's-Gr. (i.l.) f1.—; H. A. P. M. te Z. (i.l.) f1.—; Ds. Th. C. V. te 's-Gr. f2.50; Mej. A. S. V. te A. f2.50; D. d. J. te S. f2.50; leerl. Kon. Wilh. Emma en Dr. d. Moorsch. te 's-Gr. f25.27; Ds. C. J. H. v. D. te Nw. L. (coll.) f1.50; A. de Z. te R. f5.—; H. H. te A. f2.—; Mej. V. te E. f5.—; J. G. H. te A. (mnd.) f0.50; Mej. D. A. J. B. te 's-Gr. f5.—; P. D. v. D. te N. f5.—; Ds. J. V. te O. f1.—; Mej. A. S. te G. f5.—. Tezamen f113.27. Totaal met vorige verantwoording f6924.24.

In 't bijzonder dank ik de leerlingen der Haagsche scholen, mogen er meerdere scholen dit voorbeeld volgen. Overigens vloeien de giften slechts langzaam, wij zouden zoo gaarne de werkers op het zendingssterrein weer spoedig met een gift van f1000.— verblijden, doch wij hebben slechts f200.— in kas. Wie helpt mee aan de ontbrekende f600.—. Wie spoedig helpt, helpt dubbel. In afwachting.

Namens het Steuncomité,

J. N. MUNNIK, Penningm.

Den Haag, Galileistraat 139; Postgiro 6104.

Zending van de Gereformeerde Kerken op Soemba.

10e Verantwoording van 25 Oct.—25 Nov. 1935.

Provincie Groningen:

N. Timmer, Loppersum, busjes Geref. School f30.—; E. ten Have, Siddeburen, Magelang-film f7.50; Mevr. Hartman—Meinders, Spijk, filmavond f7.—; Geref. Kerk, Onderdendam, coll. gift f10.—; idem schoolbusje f10.—; O. v. d. Wal, Groningen, Zend.comm. f391.70; Mej. G. Haan, Groningen, busjes Sept. en Oct. f345.—; Per Ds. L. Oranje, Groningen, halve ct. Jantje Dijk f0.50; O. v. d. Wal, Groningen, Zend.comm. f37.68; Ph. J. Huyser, Westerlee, ½ opbrengst Magelang-film f21.57; Meijuffr. T. Wildeboer, Nw. Weerdinge f50.—; L. Boer, Winschoten, busjes f100.—; K. ter Laan, Schildwolde, Zend.comm. f170.—; H. Faber, Westeremden, ged. Magelang-film f10.09; R. Looyenga, Zevenhuizen, Nikk. Geref. Sch. Evertswijk f10.—; idem Zend.comm. f56.50; Geref. Kerk, Oldehoeve, contrib. f31.60; Bets de Boer, Marum, Meisjesvereen. f5.70; F. Visser, Gerkeskl. Stroobos, saldo Zend. blad f80.—; J. Jonkman, Balfo, Zend.comm. f200.—; O. v. d. Wal, Groningen, Zend.comm. f361.35; Geref. Kerk, Stadskanaal, coll. gift f10.—; idem Zend.comm. f199.72; G. Bos, Houwerzijl, Zend.vereen. f40.—; G. IJszenga, Hoogkerk, Zend.busjes f73.40; Geref. Kerk, Pieterburen, coll. gift dankdag f10.—; K. E. Helder, Siddeburen, Nikk. Geref. School f27.20; Ds. N. Postema, Veendam, giften f5.—; idem van een trouwpartij f2.85; J. Wildvank, Delfzijl, inhoud busjes f80.—; Ds. M. Stadig, Ezinge, 150 h. c. C. en D. de G. f0.75; idem Zendingsvereen. f100.—; Ds. J. Schelhaas, Roodeschool, coll. gift. f40.—; K. Bosma, Middelstum, Nikk. kl. 1 t/m. 6 Chr. Sch. f11.—; idem 100 h. c. J. Wildschut f0.50; idem coll. gift f10.—; H. A. Hulzebos, N. Pekela, busjes f100.—; Per Ds. J. H. Lammermsma, Appingedam, gift N.N. f2.50; Geref. Kerk, Stadskanaal, coll. gift f10; id. spreekbeurt T. Mobach f22.16; S. Huizinga, Loppersum, busjes: G. Brands f6.90; id. Elly Nieuwenhuis f12.38; id. Janny v. Eerden f6.68; id. Berta Miske f6.07; J. Sikkema, Tolbert v. d. Geref. Kerk, Boerakker f10.11; Per Ds. U. Elgersma, Ulrum, v. N.N. f2.—; Ds. H. de Zwart, Warffum, filmavond f17.19; Mej. A. Hoeksema, Bierum, batige saldi filmavond en kalenders minus kosten f26.70; Mej. Feiken, Roden, van H. B. en M. F. f2.02½; W. v. Veen, Beilen, Knapenver. f15.—; idem kl. Meisjesvereen. f2.—; B. J. Scharif, Roden, lichting busjes f43.53; H. L. Smeman, Coevorden, vaste bijdragen f28.93; H. Zomer, Alteveer, Zendingscomm. f16.72; W. J. Polman, Zweelo, Nikk. Chr. School f11.40; J. Post, Nieuwlande, busjes Sept.-Oct. f21.44; Ds. N.

Duursema, Nw. Amsterdam, van G. B. H. f9.80; Ds. N. v. Haeringen, Zweelo, coll. gift-dankoffer f2.50; H. Blanken, Wzn. Hoogeveen, Meisjesver. Dorcas f3.—; Ds. J. ten Hove, Gees, deel opbr. filmavond f15.40; Mej. J. H. Mulders, Meppel, coll. giften f1.50; Ds. D. Drenth, Zuidlaren, Jubileum Knapenvereen. f13.44; idem busjes f103.72; M. Geertsema, Dwingelo, coll. gift f2.50; Per Ds. D. Drenth: busje M. de W. Oosterwolde f8.47; Ds. N. v. Haeringen, Zweelo, overschot Kalenders f6.18; Ds. J. F. de Gier, Zuidwolde, oversch. Kalenders f5.14.

Provincie Overijssel:

Geref. Kerk, Kadoelen, Pinkst. coll. f32.52; idem gift f15.—; J. Kassies Azn., Vroomshoop, zend. comm. f78.—; idem, coll. gift f5.—; H. J. Kuiper, Zwartsluis, Zend. comm. f62.14; Geref. Kerk, Enschede f250.—; Ds. J. Visser, Oldemarkt, busjes Antje Los en Geertje Wierda f10.28; B. A. v. Marle, Nieuwleusen, busje Chr. Sch. f7.50; P. E. Visser, Zwolle f200.—; W. F. Eugster, Hengelo, bijdr. 3e kwart. f40.50; idem, div. busjes f10.78; S. Malda, Luttien a. d. Ded., 2 maandel. bijdr. f50.—; G. Datema, De Krim, Geref. Jong. vereen. f2.98; J. Olthoff, Hardenberg, coll. gift f10.—; J. de Vries, Nijverdall, zend. comm. f300.—; Ds. J. Visser, Oldemarkt, busje P. Tierkstra f11.70; K. Stad, Bergentheim, zend. vereen. f19.—; idem, Geref. Meisjesvereen. f4.—; Ds. J. H. Broek Roelofs, Vroomshoop f34.78; Geref. kerk, St. Jansklooster, busjes Mevr. Post f38.17.

Soembaweken Groningen:

Onderdendam f214.25; Zevenhuizen f33.50; Kantens f107.44; Leens f400.40; Middelstum f242.30; Woldendorp f7.91; Ter Apel f32.48; Hornhuizen—Kloosterburen f76.80.

Soembaweken Drenthe:

Hijken f79.25; Coevorden f108.70; Hoogeveen f154.86; Emmercompasuum f71.95; Meppel f425.87; Emmercompasuum, nagiften f11.35.

Soembaweken Overijssel:

Hengelo f133.55; Holten f114.20; Hardenberg f133.79; Den Ham f232.86; Genemuiden f20.—.

2e Algem. Collecte Groningen:

Enumatil f60.—; Pekelderweg f6.41; Wildervank f74.08; Zuidbroek f26.85; Zuidwolde (Gr.) 71.11; Westeremden f36.73; Stadskanaal f181.76; Haren f58.11; Schildwolde f38.50; Spijk f89.10; Veendam f153.15; Ezinge f33.57; Gerkeskl. Stroobos f74.80; Ulrum f60.21; Ten Post f43.37; Loppersum f70.20; Meeden f17.25; Onnen f10.83.

2e Algem. Collecte Drenthe:

Ruinerwold—Koekange f60.37; Westerbork f25.41; Oosterwolde f8.82; Vries f17.25.

2e Algem. Collecte Overijssel:

Zwartsluis f77.86; Langeslag f16.81; Vriezenveen f14.10; Nieuwleusen f70.70; Goor f6.36; De Krim f31.55; St. Jans Klooster f28.22; Ommen plus nagiften f49.93; Bergentheim f66.67; Delden f10.17; Enter f16.13.

Diverse ontvangsten:

Ds. J. Vermeulen, Gron., bijdrage v. d. ontbonden Noord. Evang. Zendings-Vereen. f378.—; H. Smit, Schokland, busje f6.—; T. H. Hummelen, Notaris, Groningen, legaat wijlen Mej. Ypes f100.—; J. D. F. van Halsema, Notaris, Assen, legaat wijlen de Heer en Mevrouw Hopman—Roseman f910.—; H. Renting Azn., Erm bij Sleen, Collecte Classic. Zendingsdag „De Klencke” f200.—.

Totaal 10e verantw. .... f 10.066.18½
1ste tot en met 9e verantwoording ..... „ 64.757.53½

Totaal tot op heden ..... f 74.823.72

Met hartelijken dank voor de toezending van het bovenstaande, maak ik nog van deze gelegenheid gebruik, aan de Kerkeraden die de 2e Algemeene collecte nog niet hebben ingezonden, te verzoeken dit zoo spoedig mogelijk te willen doen.

Voor aller medewerking vriendelijk dank.
Groningen, 25 November 1935.

JURRIËN VELDKAMP, Quaestor.
Postrekening 138000.

Het Zendingsblad in 1935.

REGISTER.

Meditaties.

- Januari. *Billijk ontstoken?* Jona 4 : 9a door Ds. H. Hangelbroek.
Februari. *Opdat Hij de werken des duivels verbreken zou.* 1 Joh. 3 : 8b door Ds. A. C. Heij.
Maart. *Waarachtige Zending.* Joh. 7 : 4—5 door Ds. J. Krüger.
April. *Ziet uw Koning.* Joh. 19 : 14 door Ds. M. Meiering.
Mei. *Jakobs vergissing.* Gen. 42 : 46b door Ds. A. H. van Minnen.
Juni. *Op alle vleesch.* Hand. 2 : 17 door Ds. D. Pol.
Juli. *Het wassen van Gods Woord.* Hand. 6 : 7 door Ds. G. M. van Rennes.
Augustus. *Laat een zegen over.* Joël 1:9 en 2:14 door Ds. F. de Vries.
September. *Als een leeuw en als een jonge leeuw.* Micha 5 : 7 door Ds. J. L. Bakker.
October. *De Heidenen zullen tot uw licht gaan.* Jesaja 60 : 3 door Ds. J. de Vries.
November. *De Heerlijkheid des Heeren.* Jesaja 40 : 5 door Ds. W. Breukelaar.
December. *God doet wonderen.* Luc. 1 : 37 door Ds. N. Duursema.

Foto's.

- Mej. M. J. van Schelven †, blz. 3.
Ds. G. M. van Rennes, blz. 4.
J. Zomer, blz. 4.
Mej. H. C. Muijs, blz. 7.
Kerkweg naar Karanganjar, blz. 8.
Auto-ongeluk op Soemba, blz. 9.
Zendingskring te Ede, blz. 12.
Ds. M. Meijering, blz. 19.
Ds. J. Krüger, blz. 19.
De klasse afdeling van het Petronella-Hospitaal, blz. 24.
De Zendingscollectantjes te Zaamslag, blz. 27.
Exc. A. W. F. Idenburg †, blz. 35.
Ds. H. Bergema, blz. 36.
Dr. A. C. van Leersum, blz. 39.
De tuin van de klasse-afdeling van het Petronella-Hospitaal, blz. 43.
De kleine Zendingscommissie te Langeslag, blz. 45.
Mevrouw de Bruijn Landwehr, blz. 51.
Dr. H. G. Koeverden Brouwer blz. 57.
Jacobus H. Marsoedi, blz. 62.
Dr. H. Oosterveen, blz. 67.
J. Put, blz. 68.
Zendingscollectantjes te Smilde, blz. 70.
Ds. A. Bolwijn †, blz. 75.
Ds. W. Verhoef †, blz. 76.
Het nieuwe ziekenhuis te Wonosobo in aanbouw, blz. 80.
Javaansche Kerk te Medan, blz. 85.
De Zendingsclub te Neede, blz. 86.
W. Breukelaar, blz. 91.
Ds. W. W. Smitt †, blz. 92.
Dr. L. Onvlee en gezin, blz. 95.
Kerkje te Wonosobo, blz. 101.

- Ds. A. Merkelijn en gezin, blz. 106.
De Javaansche Gemeente te Medan, blz. 109.
Zendingscommissie Zoutkamp, blz. 110.
Ds. A. Merkelijn en zijn helpers, blz. 120.
Mej. Dra. C. J. Miedema, blz. 121.
Mej. H. L. Korvinus, blz. 122.
Belangstelling bij de ingebruikneming der Jav. Kerk te Medan, blz. 123.
Mej. R. van Anken, blz. 142.
Galerij der kinderafdeling van het Petronella-Hospitaal, blz. 143.
Een groep Javaansche meisjes op den Jeugddag te Djokja, blz. 146.
Een groep Chineesche meisjes op den Jeugddag te Djokja, blz. 146.
De Zendings-collectanten te Deventer, blz. 148.
De aubade bij het jubileeren van Dr. H. A. van Aniel, blz. 158.
Het jubileerend gezin van Dr. H. A. v. Aniel, blz. 159.
Groep Zendingsvrienden te Lunteren, blz. 160.
Jeugddag te Djokja, blz. 163.
De Hallumsche Zendings-collectantjes, blz. 170.
De Indische predikanten-conferentie, blz. 180.
Mej. C. Baarbe, blz. 184.
Dr. H. A. v. Aniel, blz. 187.
P. de Koomen, blz. 187.
Bezoek uit Amsterdam, blz. 188.
Zendings-collectantjes te Oenkerk, blz. 190.
Theologische Opleidingsschool te Djokja, blz. 205.
Dr. A. H. Vonk en gezin, blz. 206.
Geslaagde leerlingen van het Petronella-Hospitaal, blz. 208.
Het nieuwe Kerkje te Ngembes, blz. 210.
De leerlingen van den Holl. Cursus te Djokja met twee Indische Heeren en Ds. en Mevrouw Pos-Breukelaar, blz. 210.
Bezoek van Z.Ex. J. J. C. van Dijk, blz. 212.
De Heer Wolterbeek met zijn excursisten te Modjowarno, blz. 215.
De Heer Wolterbeek met zijn excursisten te Swaroe, blz. 215.
De Zendingscommissie met de collectantjes te Harlingen, blz. 217.
De leerlingen der Opleidingsschool te Djokja, blz. 229.
Een groepje Christenen te Tjebongan, blz. 231.
Kerkpad te Bloeloekan, blz. 232.
Conferentie van Javaansche Christenen te Kali-oerang, blz. 233.
Urk's Zendings-collectanten, blz. 235.
De Zendingscommissie te Oude-Pekela, blz. 236.

A.

- Aniel, Dr. H. A. van, blz. 13, 133, 158, 186.
Arbeid onder studeerende „Inheemschen” in Nederland, blz. 20, 213.
Arbeid onder de Chineezers in Nederland, blz. 25, 83, 212.
Abessynië een Christelijk land, blz. 93.
Anken, Mej. R., blz. 141.
Arbeid der Rijnsche Zending, blz. 149.
Ambtelijke positie der docenten, blz. 156.
Allaart, Ds. D. J. B., blz. 189, 212.
Algemeene Zendingsconferentie, blz. 197.
Admawidjana, blz. 197.

B.

- Bergema, Ds. H., blz. 7, 35, 57, 198.
Brief van Dr. H. Kroeskamp, blz. 11.
Baarbe, Mej. H., blz. 13.
Bijbelgenootschap, Britsch en Buitenlandsch, blz. 13, 110.
Bavinck, Dr. J. H., blz. 24, 146.
Bijbelgenootschap, Nederlandsch, blz. 13.

Bali, blz. 26, 203.
 Bevolking van Palestina, blz. 28.
 Bataklanden, blz. 37.
 Bruijn-Landwehr, Mevr., blz. 45, 53.
 Bolwijn †, Ds. A., blz. 75.
 Blondo, blz. 82.
 Breukelaar, Ds. W., blz. 93.
 Bandjoer, blz. 98.
 Bangsa, blz. 104.
 Brink, Ds. H. v. d., blz. 41, 107, 128, 170, 192.
 Bendoengan, blz. 123.
 Bijbeltentoonstelling, blz. 147.
 Belangrijke uitgave, blz. 171.
 Baarbe, Mej. C., blz. 183.
 Banjoemas, blz. 184.
 Bezoek uit Amsterdam, blz. 188.
 Beets, Dr. H., blz. 197.
 Bakker, Dr. F. L., blz. 206.

C.

Chineez-en-arbeid in Indië, blz. 7.
 Chineesch Bijbelgenootschap, blz. 28.
 Christelijke Persarbeid in Ned. Indië, blz. 53, 157, 217.
 Christelijke lectuurverspreiding onder blinden, blz. 69.
 Crisis-zegen in de Zending, blz. 117.
 Christelijk Sanatorium voor T.B.C.-lijders, blz. 180.
 Collecte voor het hospitaal te Wonosobo, blz. 228.
 Conferentie te Kalioenang, blz. 233.

D.

Dijk, Ds. K. v., blz. 13, 133.
 Dijk, Tj. v., blz. 46, 161.
 Djaniblagan, blz. 82.
 Djoema, blz. 82.
 Darmawihardja, blz. 94.
 Djatilawang, blz. 104.
 Dreckmeier, Mej. Dr. G. J., blz. 107.
 Dijk, Exc. J. J. C. van, blz. 198.

E.

Eijk, Ds. P. H. van, blz. 28, 40.
 „Evangelisten”, Vrouwelijke, blz. 92.
 Esser, Dr. B. J., blz. 102, 184, 194.
 Excursie leerlingen Opleidingsschool, blz. 165, 215.
 Es. Dr. W. A., blz. 184.

F.

Filmen van de Zending, blz. 118, 196, 204.
 Flach, Dr. J. C., blz. 236.

G.

Godsdiensten in Japan, blz. 46.
 Groot, Dr. K. P., blz. 60, 163, 187.
 Glongong, blz. 97.
 Groedjoegan, blz. 104.
 Gebouw der Keucheniussschool, blz. 179.
 Groeiende Christelijke gemeenschap, blz. 210.

H.

Hörchner, Mej. Dr. J. G., blz. 70, 171.
 Handboek der Geref. Kerken in Indië, blz. 78.
 Herstellingsoord Kalioerang, blz. 102.
 Haspers, Mej. G., blz. 144.
 Heidema, Mej. A. J., blz. 171.
 Held, Dr. G. J., blz. 198.
 Huishoudscholen, blz. 217.

I.

Inlandsche Kerken, blz. 5.
 Indische Kerk, blz. 13.

Idenburg †, Exc. A. W. F., blz. 34.
 Indjo, blz. 98.
 Indonesische Christen Jongeren, blz. 109.
 Indische predikanten-conferentie, blz. 180.
 Internationale positie van Ned. Indië, blz. 220.

J.

Japan, blz. 46.
 Jaarverslag Midden Soemba, blz. 53, 79.
 Jaarverslag van het Petronella Hospitaal, blz. 60.
 Jaarverslag van den Hoofd- en Schooldienst te Djokja, blz. 62.
 Jaarverslag Keboemen, blz. 96, 144.
 Jaarverslag Wonosobo, blz. 123.
 Jeugddag te Djokja, blz. 146.
 Javaansch Psalmboek, blz. 155.
 Javaansche Kerk te Djokja, blz. 167.
 Javaansche Synode, blz. 168, 193.
 Jochas, blz. 220.

K.

Keucheniussschool, blz. 6, 52, 139, 179.
 Karanganjar, blz. 8.
 Krijger, Ds. L. P. blz. 7.
 Kweekschool Solo, blz. 11.
 Kroeskamp, Dr. H., blz. 11.
 Krüger, Ds. J., blz. 19.
 Koetoardjo, blz. 25, 210.
 Kambanirroe, blz. 54.
 Karita, blz. 55.
 Koeverden Brouwer, Dr. G. H., blz. 57.
 Kerkelijke Zending, blz. 76.
 Konda Mora, blz. 79.
 Kawangoe, blz. 80.
 Kalegen, blz. 82.
 Keboemen, blz. 97.
 Krakal, blz. 98.
 Keuchenius, Ds. A. F., blz. 101, 164, 210.
 Kalioenang, blz. 102.
 Klampok, blz. 104, 185.
 Korvinus, Mej. H. L., blz. 121.
 Kabor Pasamoean, blz. 170.
 Koomen, P. de, blz. 171, 187.
 Kraemer, Dr. H., blz. 198.

L.

Lambooi, Ds. P. J., blz. 23, 56, 95, 128, 161, 190, 207.
 Luijendijk, Ds. P. J., blz. 38, 142.
 Leersum, Dr. C. A., blz. 39.
 Lombasang, blz. 41, 192.
 Langen, blz. 119.
 Lewa, blz. 161.
 Lonka, blz. 192.
 Looyenga, Mej. H., blz. 236.

M.

Muys, Mej. H. C., blz. 7.
 Medori, blz. 13.
 Meyering, Ds. M., blz. 18.
 Macedoniër, De, blz. 22.
 Makassar-Zending, blz. 41, 107, 128, 170.
 Marsoedi, blz. 43, 62.
 Magelang, blz. 82.
 Moenlilan, blz. 82.
 Medan, blz. 84.
 Merkelijn, Ds. A., blz. 86, 106, 120, 182.
 Moth, Dr. J. R., blz. 86.
 Mobach, T., blz. 110, 198.
 Miedema, Mej. Dra. C. J., blz. 120.
 Missionaire vergaderingen, blz. 131.
 Miedema, Ds. J. J., blz. 133.
 Maatschappelijk onderwijs op Soemba, blz. 161.
 Muller, Ds. M. G., blz. 188, 197.
 Moeljo, blz. 231.

N.
Nederlandsch Bijbelgenootschap
Netelenbos, Ds. L., blz. 59.
Nood te Oegstgeest, blz. 78.
Ngadiredjo, blz. 82.
Nes, C. van, blz. 110, 149.
Nimpoeno, Rad. S., blz. 110.
Nieboer, Mej. H., blz. 149.
Nieuw Guinea, blz. 149, 171.
Ngember, blz. 209.

O.
Opleidingsschool in Soemba, I
Ontstellende mededeeling, blz.
Opleidingsschool te Djokja, blz.
Onvlee, Dr. L., blz. 28, 86, 9
Offringa, Dr. J., blz. 28, 51, 1
Oosterveen, Dr. H., blz. 67.
Oplossing van een misverstan
Opleidingscursus van meisjes e
blz. 178.
Ontwakende Zendingsdrang bi
ken, blz. 203.

P.
Palestina, blz. 28.
Persarbeid in Indië, blz. 52.
Pajeti, blz. 55.
Parai Paha, blz. 55.
Put, J., blz. 68.
Parakan, blz. 82.
Pingit, blz. 82.
Pitoeroek, blz. 101.
Plana, blz. 101.
Patikamba, blz. 102.
Poerwokerto, blz. 103, 185.
Poerbolingo, blz. 104, 185.
Petronella-Hospitaal, blz. 143, 187, 208.
Pos, Ds. A., blz. 181, 205, 210.
Papoeasche jongen als evangelist, blz. 235.

R.
Rennes, Ds. G. M. van, blz. 3.
Rusland-actie, blz. 13.
Rijnsche Zending, blz. 37.
Roomsche Missie in Ned. Indië, blz. 46.
Reisherinnering, blz. 59.
Reenen, Ds. G. J., blz. 62.
Rullmann, Ds. J. A. C., blz. 65.
Raka Watoe, blz. 79.
Rawa, blz. 98.

S.
Schelven †, Mej. M. J., blz. 2.
Solo-Kring, blz. 9.
Schetsen uit het Binnenland, blz. 9, 23, 56, 95, 128,
161, 190, 207, 229.
Suriname Zending, blz. 21, 140.
Semin, blz. 61.
Smitt †, Ds. W. W., blz. 92.
Soeséna, Ds., blz. 99.
Soedarma, blz. 99.
Soemioli, Mej., blz. 99.
Sidaredja, blz. 103.
Swanborn, blz. 104.
Soekaradja, blz. 104.
Soewordja, blz. 105.
Stoet, Mej., blz. 105.
Statistiek der Zending, blz. 117, 126, 157, 172, 179,
195, 217.
Sadrachianen, blz. 119, 144.
Slettenaar-Wolf, Mevr. J., blz. 122.
Simavi, blz. 141.
Synode op Java, blz. 168, 193.

Temporarily circulated from
Pacific School of Religion

ngsterrein, blz. 189, 220.
197.
r. M. C., blz. 220.

T.

Suriname-Zending, blz. 140.
Suintenzorg, blz. 149.
blz. 170.

V.

Mevr., blz. 13, 44, 220.
5, 133, 206.

7.

68.

6.

Zending, blz. 76.

en", blz. 92.

, 198.

9.

ers Hospitaal, blz. 209.

armen, blz. 231.

W.

en, blz. 7.

atie, blz. 28.

CAYLORD

PRINTED IN U.S.A.

Waingapoe, blz. 54.
Watoe Ubelar, blz. 79.
Wakang, blz. 80.
Wijk, L. J. van, blz. 86.
Wera, blz. 98.
Wanakola, blz. 142.
Wolterbeek, J. D., blz. 165, 215, 233.

Z.

Zomer, J., blz. 4.
Zelfstandigwording der Inlandsche Kerken, blz. 5, 226.
Zending Friesland, blz. 7, 45, 46, 57, 80, 96, 123, 144,
159, 189.
Zending Utrecht—Gelderland, blz. 7, 25, 44, 58, 81,
101, 122, 164, 189, 210.
Zending Zuid-Holland-Noord, blz. 8, 39, 141, 158, 186,
231.
Zending Groningen, Drenthe en Overijssel, blz. 9, 23,
38, 46, 53, 94, 128, 142, 161, 190, 207, 229.
Zending Noord-Holland, blz. 10, 24, 43, 60, 102, 143,
187, 208, 231.
Zuidema, Ds. U., blz. 13, 28, 149.
Zendings-Vereen. Ned. Geref., blz. 13.
Zendingsnoodfonds, blz. 13.
Zending onder de Chinezen in Nederland, blz. 25,
83, 212.
Zendingskalender, blz. 37, 220.
Zending Soerabaja, blz. 41, 107, 128, 170, 192, 213, 233.
Zending Zuid-Holland-Zuid, blz. 65, 102, 118, 184.
Zendingsconferentie te Lunteren, blz. 70, 93.
Zendingsblad, Het, blz. 77.
Zending Zeeland, Noord-Brabant en Limburg, blz.
81, 164, 182.
Zending van de Ger. Kerk te Medan, blz. 84, 109, 123.
Zwaan, Dr., blz. 105.
Zendingsfilmen, blz. 118.
Zendingstentoonstellingsmateriaal, blz. 148.
Zendingswerk in de Minahassa, blz. 172.
Zelfstandigheid der Inl. Kerken, blz. 226.
Zendingsweek, blz. 179, 196.

343226
Gereformeerde Kerken in
Nederland.
Het zendingsblad
1935

CBPac

1935

343226

GRADUATE THEOLOGICAL UNION LIBRARY
BERKELEY, CA 94709

GTU Library

3 2400 00291 1182

